100
GABRIELA ADAMEŞTEANU

Gabriela Adameşţeanu

DIMINEAŢĂ PIERDUTĂ

Ediţia a III-a text definitiv
Prefaţă de MONICA LOVINESCU
EDITURA 100+1 GRAMAR

Bucureşti. 199

7PREFAŢĂ

„DIMINEAŢĂ PIERDUTĂ" SAU „ROMÂNIA PIERDUTĂ"

Neavând prilejul să citesc prozele anterioare ale autoarei, m-am aflat deodată în fata unui roman de deplină maturitate care situa pe autoare nu numai printre cei mai mari romancieri contemporani, dar $i printre cei mai buni din întreaga noastră literatură, fn fata unei astfel de revelaţii încerc să drămuiesc epitetele, fără de care ai risca un comentariu doar în semn de exclamaţie. Să le drămuiesc si să explic impresia aceasta de stare de excepţie pe care atât de rar am întâlnit-o.

În primul rând, *Dimineaţă pierdută* este un roman cu adevărat modern, dar în care tehnicile întrebuinţate - si îndeosebi alternarea monologului interior cu dialogul - sunt atât de bine stăpânite, ţinute în frâu, justificate, chemate de structura romanului si de cerinţele personajelor, încât devin invizibile. Sunt *remarcabile,* dar la limită pot să nici nu fíe *remarcate,* fn ciuda perspectivei care se schimbă cu fiecare dintre personajele căruia i se dă cuvântul în deplină libertate, fără cenzura auctorială, caleidoscopul acesta mişcător se adună în final într-o perspectivă atât de unitară încât *Dimineaţă pierdută* poate fi citit dintr-o singură respiraţie, ca un roman tradiţional şi numai după aceea să-ti dai seama prin ce strategii narative a fost obţinută curgerea, cât de savant fărâmiţat este acest discurs ce ti s-a părut linear. *Dimineaţă pierdută* este într-adevăr un roman generos cu cititorul: îl implică direct, lăsându-l în principiu să-$i aleagă perspectiva din care-l va citi - după cum o va prefera pe aceea a unui personaj sau altuia - dar nu-l derutează nici o clipă, viziunea de ansamblu nefiind în fond relativizată, ci adăogită, completată de versiunile diferiţilor protagonişti. De la primele pagini, de la primele rânduri, stii, simţi că povestirea personajelor devine a ta, că nu vei mai ieşi din ea până în final îi că de-abia după o astfel de primă lectură, mereu participativă, îţi vei oferi luxul de a remarca si analiza prin ce procedee ti s-a pregătit o astfel de capcană. Procedee, termenul e de altminteri neîncăpător, din moment cc nu le simţi înseamnă că harul - inexplicabil har - învăluie totul. Biografia ta de cititor se împleteşte cu biografia unor personaje, mai reale decât cele Întâlnite în viată. Şi care dintre cititorii Gabrielei Adameşteanu va putea să pretindă de acum Înainte că n-a cunoscut-o personal pe memorabila Madam Delcă, zisă şi Coana Vica, inimitabila mahalagioaică peste care a căzut istoria 51 într-un fel rolul de martor al unui sfârşit de veac în Bucureşti, sau pe supravie(uitoarea marii burghezii de ieri, Ivona, care a trăit destrămarea propriei familii până la capăt, sau nu a avut drept părinte ori bunic pe profesorul Mironescu care încă de prin. 1916 îşi punea, asupra firii românului şi soartei României, întrebări mai actuale azi ca oricând?
O a doua caracteristică a *Dimineţii pierdute',* în ciuda faptului că nu e în nici un fel vorba de un roman politic, veracitatea tuturor detaliilor, cât şi libertatea inimitabilă a tonului fac din el unul din romanele cele mai adevărate din câte ne-a fost dat să citim şi prin care (aţa cum autoarea reconstituie atmosfera din preajma şi din primele zile ale războiului din 1916)urma$ii noştri vor putea reconstitui probabil, fără prea mari riscuri de a se înşela, aceste ultime decenii din Bucurcştiul sfâşitului nostru de

într-o foarte inspirată cronică despre *Dimineaţă pierdută* 51 la care nu rămâne mare lucru de adăugat, Nicolae Manolescu vorbea de un roman al *femeilor,* substanţa lui stând în clevetirile şi bârfe Iile lor. Şi bineînţeles că e aşa, prima şi ultima parte a cărţii fiind constituite din monologul şi dialogurile Coanei Vica, pornită la vizite prin Bucureşti, dar nu doar ca să trăncănească, ci şi pentru a adăuga pensiei ei de 650 de lei din care tpbuie să trăiască şi ea şi omul ei, plus, cum spune singură „şi chiria, şi lumina şi televizoru", cei 50 de lei pe care i-a lăsat cu gură de moarte o boieroaică Ia care fusese croitoreasă. Banii aceştia i-i dă, lunar, fiica boieroaicei, Ivona Scarlat, ea însăşi pensionară. Dar romanul nu e numai al femeilor şi al bârfelor (de altminteri de clevetit cu adevărat, un singur personaj cleveteşte în acest roman, Ortansa Cristide). Vica şi Ivona îşi spun în două registre diferite, corespunzând la două pături sociale deosebite, păsurile de bătrâni, reamintindu-şi - ca orice bătrân - obsesiv trecutul. *Diminea(4 pierdută* e poate în primul rând un roman al *bătrâneţii,* bătrâneţea personajelor, bătrâneţea timpului, destrămarea, mucegăiala lui
.Şi, dintr-o dată, din acest timp ia pensie, din acest timp bolnav, fără viitor, irupe, miraculos, un trecut scăldat într-o lumină neaşteptată, Ivona îi arată Coanei Vica o fotografie de familie luată într-o zi de vară prin preajma primului război mondial, şi fotografia acaparează romanul, îi transformă sensul. Nimeni nu explică fotografia, ea se explică pe ea însăşi, animându-se. Fiecare dintre membrii familiei Mironescu - ca si unul dintre invitaţi - privesc aceeaşi grădină cu priviri diferite, după cum diferit va fi comentariul fiecăruia asupra celor petrecute în grădină (un început de infidelitate a soţiei). Drama pluteşte în aer, dar nu izbucneşte, totul se petrece civilizat cu câteva ore înainte de o sindrofie si cu câteva zile înainte de intrarea României în război. Şi în ciuda acestor drame suprapuse (cele mici individuale şi aceea a unei întregi ţări) pluteşte ca o fericire peste acest salon şi peste această grădină, cu atât mai ciudată cu cât stim - ooi cititorii de acum - că era menită propriei ei pierderi. Celelalte două părţi ale romanului (prima şi ultima) ne vor oferi etapele decăderii acestei familii - dar nu numai ale acestei familii - cu lotul ei de deţinuţi sub comunism, de fugiţi peste hotare, de declasaţi, de persecutaţi. Deocamdată însă suntem în 1916 şi în timp ce profesorul Mironescu deplânge Fuea uşuratecă a românului, sau dramele pe care istoria le tot varsă asupra lui, fericirea ne face parcă semne din toate colturile salonului, din perdelele grele care opresc soarele dogoritor să între în casă, din conversaţia şi tăcerile celor prezenţi. Un farmec straniu ca acela resimţit la ultimul film al lui Bergman *Fanny fi Alexander,* când naratorul Eşi aminteşte Crăciunul copilăriei sale. Dar aici nu copilul, Ivona, este narator, fiecare, rând pe rând, îşi spune aprehensiunile, grijile, spaimele si numai noi cititorii suntem fericiţi pentru ei deoarece ştim că nu aceasta este adevărata încercare care-i va aştepta mai târziu, mult mai târziu, si că, pe plan general, acest prim război, cu toate pierderile sale, va duce spre o Românie întregită şi liberă, iar numai după al doilea va începe marea destrămare.

Dacă *Dimineaţă pierdută* este un fel de *Război fără pace* al românilor, singura parte ce aduce cu adevărat a ceea ce ar trebui să fie pacea se împleteşte (paradoxal) cu primele zile ale războiului din 1916. Totuşi, încă de pe atunci, profesorul Mironescu, ros deja de boală şi de presimţiri - ce vor aştepta de fapt al doilea război pentru a se împlini - îşi pune asupra firii noastre cea de toate zilele întrebări care, cum spuneam, răsună azi mai actual ca oricând.

„Râsete, (constată profesorul Mironescu), râsete, acea sănătoasă poftă de râs naţională pe care am observat-o de-a lungul vieţii că întovărăşeşte dezastrele - şi focul, şi cutremurul, şi războiul, şi holera, şi destrămarea tării..."

Nu atât de sănătoasă de altminteri - deşi vitală - această poftă de râs, continuă profesorul Mironescu:

„unii susţin că astfel am rezistat, eu mă întreb însă dacă nu cumva din ea ne vine pieirea noastră...

"Şi insistând, adaugă la această trăsătură naţională a zeflemelii ţi alte

„Pentru că la noi, dragii mei, oamenii arată dintru început resemnaţi, de parcă au mai trăit încă atâtea vieţi grele si dezamăgitoare, aşa că au renunţat de mult să se mai împotrivească răului atotputernic. Iar dezordinea, provizoratul, primitivismul, se înmulţesc spontan... Ca microbii în praf... Există parcă în aer un ferment al dezordinii.

„O cnzimă, râde mosafirul...

„O cnzimă dacă vrei, concede Profesorul. Un microb atotputernic al corupţiei, al haosului, al lucrului făcut de mântuială (...) iar toate la un loc plămădesc această formidabilă inerţie în care energiile se încleiază, se pervertesc, se îneacă... Pentru că tinerii noştri, copiii noştri, i-afi văzut ce dotaţi sunt? Cât de minunaţi sunt copiii noţtri, cât de dezamăgitori ne sunt adulţii...

„Mai există un alt popor european atât de puţin de încrezător în sine? - se întreabă profesorul. (...) care să se dispreţuiască astfel singur?"

Avem deci spirit critic, si ne cunoaştem defectele. Probabil prea mult, deoarece, mai spune Profesorul:

„Vorbim cu o resemnare amuzată despre nesolidaritatea noastră. Asa sunt românii (...) ţi aţa fac oriunde ar fi: în tară sau în emigraţie, se ceartă şi se sfâşie unii pe alţii, fiind mai degrabă dispuşi să se încredinţeze străinilor, decât celor de un neam cu ei... Poate amintirea timpului când se pârâu unii pe alţii la înalta Poartă sau la puterile din jur să fie explicaţia..."

În plină amărăciune - oarecum anticipativă - a discursului său, profesorul Mironescu nu uită însă că în pofida acestei zarve, a zeflemelii şi a felului uneori excesiv în care românii s-au slujit de dcmocratia ce le-a fost acordată, ei au ştiut să clădească instituţii, o tară, trăinicii.

„Ce avocaţi am făcut, în numai câteva decenii, ce vie viată parlamentară! Una dintre primele din Europa!"

Iar urmaşul ipotetic căruia i se adresează, profesorul ti atrage atenţia că tot şi toate ce-l vor înconjura - „case, legi, bulevarde, expreftii, societăţi de asigurare şi credit, bănci, poduri, gări, care alegorice la marile defilări, şcoli ţi asa mai departe" au fost făcute „în spatele acestei zarve, de inima şi, mai ales, de mâna noastră, ce construieşte burghez ;i trainic."

Iată de ce probabil dezmembrarea acestei burghezii supu*c pcrsecutiei nu a putut să nu coincidă cu descompunerea şi a instituţiilor şi n libertăţii pe care le asigurase. Dar aceasta evident

este concluzia nonMră, a cititorului, şi nu a personajului care se va stinge din viată înainte dc a cunoaşte declinul clasei sale, al tării sale.

Diagnosticul - sau întrebările profesorului Mironescu, mi vuit părut atât de tulburătoare încât ara luat riscul, insistând poate prea mult ii.siipra unei conversaţii de salon din vara lui 1916, să modificăm sensul cărţii, făcând din ea un roman politic. Profesorul Mironescu este singurul „raison- neur" din roman - $i încă unul care-şi cere mereu scuze şi se fereşte de teorii. Dacă părăsim însă acest episod central, dăm de istorie doar atât cât se răsfrânge în cotidianul existentei fiecăreia dintre aceste bătrânici care murind, va arunca în uitare o lume fără urmaşi. Coana Vica, martoră preţioasă, deoarece cu firea ei pragmatică nu e sensibilă decât la fapte sau la evenimente trăite direct, Coana Vica n-are copii, ci doar un nepot care va interveni episodic pentru a îngădui romanului să se termine (am fi preferat poate un final mai deschis, aleatoriu, ca întreaga carte). Fiul Ivonei a rămas în străinătate: peste această lume planează ameninţarea uitării. Din care a salvat-o, de-a lungul unui roman, mai ales memoria bogată în detalii a Coanei Vica, cea certată cu gramatica dar, în ciuda primitivităţii sale, nu şi cu adevărul. Madam Delcă, în felul ei, concurează cu cele mai celebre personaje ale romanului românesc.

Dar de ce titlul? Nu numai pentru că Ivona se teme să-şi piardă o dimineaţă cu madam Delcă, venită să-şi reclame complementul la biata ei pensie (650 de lei din care trăiesc, două suflete şi chiria, şi lumina şi televizoru..."); dar şi din pricina profesorului Mironescu - iarăşi el - care spune la un moment dat;

„...din atâta pragmatism ţi din atâta ironie, nu-ti pare, dragul meu, că se nasc mult mai greu iluziile naţionale? Sau, dacă totuşi ajung să se nască, nu-i de aşteptat să le pierdem destul de uşor, la cea dintâi încercare grea a istoriei? Abia să se fi limpezit cerul şi, la primul nor, soarele să dispară iar. O frumoasă dimineaţă compromisă... pierdută". („Dimineaţă pierdută" sau „Românie pierdută"?)

În orice caz, o dimineaţă deloc pierdută va fi aceea în care un cititor va deschide romanul Gabrielei Adameşteanu şi va pleca cu Madam Delcă în vizitele sale bucureştene, neştiind, cu o inocentă pe care parcă i-o invidiem, unde-l va duce acest periplu al memoriei. Nu ne mai rămâne nouă care o ştim ţi am pierdut astfel plăcerea lecturii inocente decât să aşteptăm viitoarea carte a

Gabrielei Adameşteanu, în persoana căreia literatura noastră şi-a câştigat pe unul dintre cei mai desăvârşiţi scriitori ai ei.
MONICA LOV1NESCU

14 septembrie 1984 Europa LiberăI
STRADA CORIOLAN

Ahădată, să fi stat ea aţa, zile întregi, fără să iasă, i s-ar fi părut că ii cade casa în cap. Făcea ce făcea, şi-o pornea din loc. Îi lua la rând, o zi la ăla, o zi la ăla, de nicăieri nu se întorcea cu mâna goală, mai şi schimba o vorbă, mai afla una-alta, că tot să stai cu mutu ăsta de om iti vine să ¡ti iei câmpii. Niciodată n-a avut cu el ce vorbi $i, pe urmă, ce să vorbeşti cu bârbatu?!

- Bărbatu să te ştie de la brâu în jos... zice ea, şi cumnată-sa, când o aude, odată se-ncruntă:

- Mai taci, Vico, ce dracu, te-aude băiatul ăsta... Ai ajuns femeie bătrână, şi tot cu prostiile-n gură...

- Eeee-te... Şi ce dac-aude?... S-auză! Parcă mult ai să-l mai tii între fustele tale!... N-avea tu grijă, c-am fost io şi-n case mari, ştiu io cum vorbesc şi cucoanele... Pe unde am fost, m-am înţeles, toti mă iubea si mă aprecia, si la madam loaniu, ce mai râdeam cu ea şi cu Ivona...

Mută, şi cumnata, să-i scoţi eu cleştele vorba din gură... Bietu' frati-su, cât a trăit, s-a dat după ea, c-aşa-i bărbatu, se dă după fenţeie. Numa omu ăsta al ei, nu l-a scos dintr-ale lui, când erea tânără, lua aminte la tot ce-i zicea, ce mai plângea, ce se mai amăra, slăbise de-ajunsese s-o sufle vântu... Pân-a venit naşi-sa odată, dumnezeu s-o ierte.

- Ce-ai Vico, de-ai slăbit aşa?

- Uite-aşa şi aşa...

- Fugi, fată, i-a zis, şi nu te mai omori atâta...

Aţa a fost omu ei, rău de clanţă, ea-i altă fire, ea seamănă cu mămica, veselă ca ea, să fi avut parte de-un om la fel, să-i placă să râdă... Sunt şi bărbaţi d-ăştia, da' ăştia au altele, să nu crezi că vreunu-i mai breaz ca altu...

Şi-acu, îi vine tot mai greu să plece de-acasă, da o dată, de două ori pe lună tot îşi ia (oaţca de piele (aia de-o are de la madam Daniel), o îndeasă cu ce mai găseşte la îndemână, îşi trage pe ea cojoacele, îţi pune dinţii, se îmbrobodeşte cu două basmale, î$i leagă cu un fular basca ţeapănă pe care şi-a făcut-o, din resturile de la palton, acu nouă ani, şi o ia din loc. Otnu ei, el ii zice c-o ia din loc:

- Ce faci, iar o iei din loc?... hârâie, de-acolo din pat, dintre păturile îngrămădite peste plapumă, de unde stă, cu capul

înfăşurat într-un jerseu vechi, hărtănit, de al ei; că şi-a rătăcit fesul decolorat pe care, de obicei, îl poartă.

Când vorbeşte, gâfâie între cuvinte, e gras şi înalt, a trecut peste suta de kilograme. Pielea gâtului îi atârnă moale, fleşcăită, dar obrajii îi sunt cărnoşi, aproape rumeni şi, pe ei, barba rasă la câteva zile creşte ţepoasă şi albă.

- ...al dracului obicei mai ai să colinzi... toată viata ti-a picat mucu pe la uşile altora..

- Eeee-tee... răspunde ea.

Nici nu se uită la el. Gata să plece, înfofolită cu toate câte şi le-a pus, umblă de colo până colo prin sală, mută din loc troacele şi mai ia câte ceva: un borcănel de gogoşari, nişte ceapă, că are destulă în iarna asta, câteva căpătâni de usturoi, un rest de ţuică, pe care-l toarnă într-o sticlă mai mică, de sirop de tuse. Le-ndeasă în toaşcă, peste pungile goale de plastic. Nu-i place să se ducă cu mâna-n gură şi orice lucru prinde bine la casa omului.

- ...eeee-tee... răspunde ea.

Şi nici n-ascultă la ce-i mai spune el. Poa-să toace-aşa cât i-o place, să i se ducă gura pân' la urechi, el zice, el aude, ale bărbatului să le pui în ciur şi să le-aşezi sub cur, cum îi spunea şi tu madam loaniu... Şi ce mai râdea bătrâna...

S-a-nvătat ea, cum îl vede c-o ia razna, şi-ncepe s-o bodogăne, ea se duce dincolo-n sală, ftr-ai tu al dracului, cu tac-lu cu tot, fir-ai tu al dracului, îi zice şi ea, în şoaptă...

Vorbeşte singură, trece din sală în prăvălie şi îi tot zice, el nici habar n-are la ce-i zice ea, de la o vreme e şi fudul de-o ureche, n-aude decât ce-i convine, şi ea-i tot zice, până se răcoreşte, fn prăvălie e întuneric. Căldură, ce mai vine din sală, pe vremuri încălzea cu godinul, acu nu mai are la ce, de dooşcinci de ani, ba-s mai mulţi - citi ani sunt de când a-nchis prăvălia? Acu, în prăvălie, pe doi pereţi, lemnele stivuite, şi-ntr-o parte, cărbunii - la ce să mai faci foc când n-ai nici un-să te mişti? Bufetul vechi, cu uşile căzute din balamale, borcanele mari de gogoşari, sacii de cartofi, crătitele, găleata cu zoaie... Se-nvârte printre ele şi-şi vede de treburi, până ăluia i se urăşte şi tace. Doar atunci intră şi ea în cameră, se-apleacă, gemând, şi înfundă soba cu cărbuni, bine, şi lasă jos uşita deschisă: că el - nici o bază n-are pe el - diseară când o veni, poa' să-l găsească cu casa rece.

- Ba oii, c-o să stau aici să clocesc, cum faci tu, şi să mă uit ta line.. Că nu mi s-o fi luat după patruj-deani..

(•a răspuns atât de târziu, încât el se uită, doar, cu ochii holbaţi, ţi tace. Tace, ţi se miră ce-a apucat-o aţa, din senin. Am io ac de

cojceu tău - asta nu i-o mai spune tare - ce îndrăcit ai fost tu... De-aia aici nu i-a fost drag de el, deşi când l-a văzut prima oară nu poate să spuaă că nu l-a plăcut.
Ea sta la tejghea, la dugheana din *¡aticului,* şi o clientă î l-a adus şi le-a făcut vederea. Nouăţpe ani avea ea, Vica, pe-atunci, era veselă, şi toţi o iubeau. Şi el era bărbat frumos şi voinic, avea nasu drept şi buzele subţiri şi părul pieptănat lins, cu cărare-ntr-o parte - uite, ca-n fotografia priirsâ pe perete. Chiar de-atunci este fotografia, de când s-a luat ei, şi el era angajat la fabrică la Zamfirescu...
Ce cofetărie mai avea Zamfirescu, cam pe unde vine-acu statuia lui Kogălniceanu, şi de la fabrică ce nu-i aducea omu-ei! Şi ciocolată, şi bomboane de toate felurile, şi fondante... Le da Zamfirescu la to|i care lucra la el, şi de sărbători ţi de Paşti, ce ouă de ciocolată, ce tablete mari, uite-aşa, e-hei, ce n-ar da să le mai aibă acu! Şi-atunci ajunsese să nu vrea să le mai vază în ochi, aşa i se acrise de ele!... Vezi, c-aţa-i orau... Şi Zamfirescu, ce domn era, d-a ajuns el până-n anturaju-reginei şi se trăgea de şirete cu Brătienii... Trei ani a stat omu ei la Zamfirescu, n-are el şcoală multă, da' are scris frumos, şi-acu, să vezi ce iscălitură îşi trage şi, dedesubt, uite-aşa face o buclă...
La ormă, cu ce strânsese de Ia Zamfirescu, cu ce i-a dat ei tăticu dotă, a deschis prăvălie. Când i-a numărat banii la dotă, tăticu, ce să vezi, s-a încurcat; el, care să-i fi cerut nu scotea o para, a pus cinşpe mii în plus la numărătoare! Şi ăsta, prostu, omu ei, lighioana bătrână, ăsta vine la ea,
- Ce facem, zice, uite c-a greşit tat-tu când mi-a înnumărat banii... Ce facem, zice prostu, să-i dăm înapoi, uite, ia-i tu şi dă-i...
- Dă-i încoa, a zis ea, şi să nu mai sufli de asta o vorbă, c-ăştia e banii mei! Cu atâta m-aleg de la el...
Şi chiar aţa a şi fost, că tăticu, tot ce-a avut, numa la copiii d-al doilea a lăsat, alege-s-ar prafu.. Da' cu dota şi cu ce-a strâns cât a fost omu ei la Zamfirescu, a pus ei ban peste ban de-a deschis în *Coriolan* prăvălie. La ormă, să vezi lighioana bătrână ce făcea pe galantonu, de când avea prăvălie... Să-l vezi cum venea cu trăsura încărcată, numa trăsură de clasa- ntâi, şi el, tolănit pe perne, în spate. într-un rând i-a adus o brăţară de aur, şi altădată un medalion de safir cu lănţişor, p-ormă s-a lăsat:

La ce să ti le mai aduc? a zis, dacă tu nu le pui niciodată...Uode era să le puie dacă sta tot la tejghea? Şi el habar n-avea! El pleca la cinema, el pleca la meciuri, nu s-a găsit să se tie vun meci la *Juventus* el să-l piarză! Ai fi zis că era şef la *Venus*... Acu, de ieşit, nu mai iese decât pe vreme frumoasă, face o plimbare pe jos pân' la Ciţtnigiu. merge ţeapăn, cu burta-nainte, burtă de negustor, aşa cum ăla bătrânu, tăticii, oltean prizărit, n-a avut niciodată. Ăsta era ofu-lui: Ce fel de negustor oi fi io dacă nu am burtă? i se tot plângea, când mai îmbătrânise. Da' omu ei, el aşa a fost toată viaţa: nalt şi pântecos. Şi merge ţeapăn, calcă apăsat, cu burta înainte, şi se uită cu jind la plăcintăria din colţ şi la sticlele cu Cico. Ea-i mai strecoară câte-o hârtie de dooşcinci în buzunar, da' n-are grijă, ştie că n-o să se atingă de ei; E place numa şi lui să se ştie cu bani, c-a$a-i bărbatu.

- Pleci şi mă laşi singur... se plânge el, subţire.

Se uită mai departe la televizor, ridicat iii capul oaselor, între perne. E tot filmul de-aseară, reluare, dar el îl mai vede o dată. Şi-aproape în continuare, dar cu glasul schimbat:

- Vico, adu-mi un pahar cu apă...

- Dar-ar dracu-n tine, c-ai putea să te mişti, parc-acolo 1a tară mă-ta ţi le-aducea toate la gură...

Dar lasă jos ţoaşca, se duce iar până în salã, fi aduce paharul plin şi i-l pune în mână. fncotoşmănată cum e, de-aproape o oră de când S-a pregătit să plece, stă lângă el şi-l aşteaptă să înghită, să pună ea paharul Ia loc, pe masă.

- Ce ziseşi? întreabă el, şi se întinde înapoi în pat, căscând. Ce tot ziceai adineaori?... Tot bombăm şi bombăni...

- HaidiL. Gura!... strigă ea.

Şi-şi înfaşcă sacoşa şi iese, zăngănind geamurile de !a sală.

2

Păşeşte încet printre pietrele strâmbe din curte, peste care s-a aşternut poleiul de dimineaţă. Picioarele umflate o înjunghie, cu toate că aseară s-a dat cu gaz, şi azi şi-a pus ciorapii de lână, groşi. Pesemne c-o să se schimbe vremea. Se opreşte o clipă, să-şi tragă sufletul, aerul rece a ame- tit-o, şi îşi scoate din buzunsr mâna încârligată înfăşurată într-o mănuşă împletită, destrămată la vârf, şi-o sprijină pe oblonul coşcovit. De douăzeci de ani, de când a închis prăvălia, rugina şi praful l-au acoperit, şi oblonul de acum face una cu zidul. VINURI DEALU ZORILOR scria mare, jos, în dreapta, lângă oblon, pe urmă venea treapta pe care-a scos-o când a-nchis prăvălia. A zidit oblonu, a scos treapta - la ce

S-0 mai |ie dacă pân faţă nu mai intră nimeni? *Debil de băuturi spirtoase* - da' ce mezeluri avea! Da' ce calupuri de caşcaval! Venea clientelă şi de pe *Coriolan* şi de pe *Sabinelor...* Venea oamenii, lua, cumpăra, mai schimba o vorbă, mai ciocnea un pahar, mai servea mezelicuri. Ce brânzeturi, ce sardele, ce coloniale, ce delicatese-aducea! Si vinuri, numa Dealu-Zorilor...

- E-hei, madam Delcă, mai zicea câte unu, aici la dumneata e mai ceva ca la Dragomir Niculescu!

Uite-aşa, la tejgheaua acoperită de tinichea udă, şi-a trecut ea tinereţea! Tot alerga de colo-colo, între ciocnituri de pahare şi toiuri, mânată de strigătele de la mese.

- Coano Vico!... n-auzi?... coanăăăă Viiiico!...

Omul ei şedea ca şi acu, tolănit pe pal, în ultima cameră. Ieşea doar să mai dea un beţiv afară sau să se uite, chiorâş, dacă nu întindea vreunu mâna la ea. Când nu te-aşteptai, odată te trezeai cu el că-|i apare în spate! Cât era de namilă, nu-I auzea nimeni apropiindu-se. Intra şi se uita peste tot, aşa i-a plăcut lui, loatâ viata, să nu puie mâna pe nimic, numa să inspecteze. Dar nici n-ar fi fost cine să-l auză când vine, tot într-o veselie o duceau! Şi cum îl vedeau, odată se făcea linişte. îl ţineau to(i de frică.

- Hai, dom Delcă, să bei şi dumneata cu noi un pahar, îi striga vreun client mai nou, care nu-i învăţase felul.

Da' el, cu vocea aia a lui, subţire:

- Nu, mersi, nu obişnuiesc...

Şi se mai învârtea ce se mai învârtea, ursuz, parcă să le taie chefu la ăia şi să le stea băutura-n gât, şi-n urmă pleca dincolo, iar. Se gătea, se dichisea şi-o lua din loc; la meciuri, la cinema, teleleu pân oraş. Şi ea rămânea cu furnizorii, cu descărcatul mărfii, cu balamucu pe cap, cu toate. Era femeie-n putere, nu ca astea d-acu: slabe, scânduri de slabe, fără cur, fără nimic, de n-are bărbatul pe ce pune mâna... Era femeie-n putere, zdravănă şi (âtoasâ, duduia podelile sub ea când mergea, cu părul cret adunat într-un coc mic la ceafă, cu fata cărnoasă şi albă... Să fi vrut, putea să facă orice, da' n-a fost felu ei, n-a fost ea dintr-alea... Era unu, un bărbat înalt cu mustaţă subţire şi neagră şi cu-o uitătură rea, parcâ-l vede si-acu, lucra la Prefectura Politiei, când venea cumpăra numa icre negre, morun, mezeluri şi vinuri scumpe. încărca trăsura şi le ducea la chiolhanurile lor. Ce se mai uita după ea, coană Vico-n sus, coană Vico-n jos... Pe toate degetele avea inele, şi p-ăla inie un ghiul, uite-aşa...

- î(i place? i-a zis odată. Dacă-ţi place, îl vezi? e-al dumitale.

- Ţine-ti-l sănătos... i-a răspuns ea. N-am io trebuinţă d-aşa ceva, am io omu meu...
Frumos bărbat, da' ce îndrăcit trebe să fi fost, se vedea după cum îi juca ochii în cap... Când a venit comuniştii, odată ce-a dispărut: a lăsat nevastă, casă, copii, dus a fost, nu i-a mai auzit nimeni de urmă! Să fi pus mâna pe el, îl mânca unii de viu, că lucru curat nu era cu inelile alea... Şi parcă numa el! Câţi si câţi! Da nu i-a stat ei mintea la prostii, nu era ea de neam asa, si mai era şi muncită. Asta-i cum i-a spus ei madam loaniu, a fost femeie-nvă(ată madam loaniu, şi-a ţinut doi bărbaţi.

- Vica, asta să ştii de la mine, i-a zis, că femeia muncită nu-i bună

Merge încovoiată, de parc-ar avea un gheb în spate, cu paltonul albastru, decolorat, pocnind de toate câte şi le-a pus pe dedesubt şi cu (oaşca în mână. Merge cu capul în jos, nu se uită nici la dreapta, nici la stânga, poate-s cinşpe ani de când n-a mai ajuns în centru, şi nici n-ar avea la ce. Ai aici tot ce-ţi trebuie: cecul şi frizeria la colt, spiţeria şi încălţămintea, telefon lângă aprozar unde se duce cu fisele-n mână dacă nu-i vecina Reli acasă, grătarul de unde-şi cumpără totdeauna mici când se-ntoarce acasă. Pune tăviţa de carton pe una din tarabele goale din piaţă, pune sacoşa alături, întinge micu-n muştar şi-l înfulecă. De fiecare dată se tot socoteşte dacă să păstreze unul, să-l ducă la omu ei, lasă, îşi zice la urmă, şi se Şterge cu batista la gură, lasă, îşi zice, că-i destul de gras şi asa, şi tot îşi ia el singur, când iese la Cişmigiu, plăcintă cu brânză...

Merge încovoiată, a trecut de grădiniţa unde vara joacă sah pensionarii, câteva ciori croncăne aşezate pe statuia verzuie a femeii ăleia despuiate, fra-su Ilie, Dumnezeu să-l ierte, ştia cum o cheamă, de câte ori trecea pe aici îi zicea pe nume... Cum dracu-i zicea? Nifa™ ori parcă Ninfa. Şi legată la ochi ar putea merge d-acasă pân' la tramvai, aşa le ţine minte pe toate, poa' să-ţi spuie fiecare casă, fiecare adâncitură de drum, deşi dincolo de gardurile astea s-a cam mutat oameni noi, da' ăia vechi, toţi o ştiu.

-Săru-mâna, madam Delcă, ce mai faci, săru-mâna, madam Delcă, strigă, de cum o văd.

Toţi o iubesc şi o apreciază. Şi ea se opreşte la vorbă cum dă de cineva: fiecare cu suferinţa lui, care cu ficatu, care cu bila, care cu tensiunea. La câţi a dat pe datorie ar fi femeie bogată, şi acu unu nu vine să zică:

- Na şi tie, coană Vico, dooşcinci de lei, că (¡-o prinde bine...

Aşa-i pe lumea asta, cât ai să dai, eşti bun, cât nu, nu faci o ceapă degerată, ştie ea, câte-a trăit şi-a văzut, poa' să-nveţe pe alţii. Şcoala vieţii, curs seral, cum fi zicea lu madam loaniu, şi ce mai râdea bătrâna... Şcoala vieţii, că alceva, ce- a ştiut ea alceva, decât muncă şi muncă? Nimic alceva decât muncă şi muncă...

Şi urcă greoaie scara tramvaiului. îşi scoate monezile pregătite din buzunar şi-şi face drum până la ¿caunele din faţă, printre trupurile înghesuite.Numai muncă si muncă, asta a fost viata ei, de la unşpe ani de când a murit mămica, şi-a rămas singură-n lume, $i cu liota de fraţi după ea. Că tăticu plecase-n război $i dup-un an, pân vară, mămica a făcui friguri tifoide, a făcut tifos, ea ştie ce-a făcut, c-a murit, biata mămica. Şi-a murit şi Sile, ăla micu, care n-~a mai avut la cin' să sugă, şi-a murit gemenii, da' ea, şi Ilie, şi Niculaie, ei a trăit, că erea mai mari, şi a avut zile. Şi-a stat ei singuri în casa veche din Pantilimon, lângă biserica Capra, unde-i înmormântată mămica, a stat singuri, ea şi cu liota de fraţi mai mici după ea; care trăise, trăise, care murise, murise, care cum le-a fost, şi lor, norocu... Ce mai venea sS-i vază mă-sa mare, grecoaica, aia de se ţinea de cucoană. Parc-o vede într-o rochie griarjan de otoman, închisă până sus cu năsturei mici şi chenărită cu dantele la mâneci. Şi cu o blană pe umeri. Parc-o vede cum era: voinică şi pântecoasă si cu ţâţele mari, ca toate femeile din nearau lor. D-aia se şi strângea tare-n corset, avea uite-aşa un corset cu balene. Numa de gheb nu-şi aminteşte: să fi avut mă-sa mare şi gheb în spate? Era cucoană, mă-sa mare, grecoaica, şi ţinea chioşc cu ziare lângă casa ei, - casă-vagon, cu geamlâc, pe la Sfinţii Apostoli. Era cucoană, da' ei nepoţii, n-o suferea, că de ce o dase pe mămica de suflet? Să n-o fi dat pe mămica de suflet, s-o fi crescut cu băiatu şi cu ailantâ fată, e-hei, alta i-ar fi fost şi bietei mămica viata! Ar fi mers $i ea la pension, şi-ar fi crescut ca o domnişoară, şi nu s-ar mai fi măritat c-un oltean, şi n-ar fi stat la tejghea, şi n-ar fi bătut noroaiele Pantilimonului, cu şapte copii agăţaţi de poală! Biata mămica! Să n-o fi dat mă-sa, grecoaica, de suflet, alta i-ar fi fost viata, şi poate nici n-ar fi murit la treiştrei de ani, coşcogea femeia-n putere!Uite aşa vorbeau vecinele, când mă-sa mare, grecoaica, venea pân Pantilimon, să-şi vadă nepoţii. N-o suferea vecinile, şi nici ei, nepoţii, n-o suferea, si când ea le zicea să-i zică granmama, ei, dracii de copii, o striga gramamoartea... Dumnezeu s-o ierte şi pe gramamoartea, e-hei, de când s-a ales prafu de ea! Poza i-o ţine şi-acu în saltar, poză făcută la Fridrihbindăr, uite-aşa, ţanţoşă stă gramamoartea, cu blană la gât, şi cu ghete nalte, cu toc. Ghete elegante, cu scârţ, le da cu ulei de riţin, şi le-ncheia cu croşetu. Că toată viata şi-avusese grijă de ea, gramamoartea, d-aia-şi şi dase o fată de suflet, ca să nu aibă copii mulţi la uşă! D-aia nu se perpelea ea nici pentru nepoţi, aşa că bieţii de ei, când îi ajungea

vreo nevoie, dădeau fuga la unchi-su, Spală-Varză, care-avea casă peste drum de biserică: avea casă mare, cu gardu-nalt şi pivniţe de vin, şi cu câini răi. Un zgârcit ş-ăla, un zgârcit şi un zgârâie-brânză, d-aia îi şi zicea oamenii Spală-Varză...

- Trage-ti, femeie, coşu ăla-ntr-o parte, că de când te-ai suit, tot în drum stai cu el, de-se-mpiedică lumea... strigă, chiar lângă urechea ei, un bărbat mărunt, lat în spate.

Coşul e o paporniţă împletită, în care cârăie două găini cu creasta pleoştită. Acu două stafii s-a urcat o ţărancă cu ele, a văzut-o ea când s-a urcat prin fată.

- D-apăi une-i vrea să îl pui? întreabă ţăranca.

îşi ia papomita de jos şi începe s-o târască printre picioarele celor din jur, găinile fâlfâie din aripi şi-şi zbat picioarele legate.

- Uite-aşa-i la a doua, se suie şi cu coşuri, şi cu varză, şi cu tot ce vrei... E unii care-şi aduce şi câinii... spune bărbatul, întorcându-se către un bătrân slăbănog, cu o şapcă în cap, care stă chiar în fata ei.

Bătrânul nu spune nimic, dă numai din cap, şi vinele tari ale gâtului i se umflă sub pielea moale.

- Pune-I aici, lângă mine... zice ea.

$i înghesuie coşul sub picioarele scaunului.

- Se suie oamenii cu ce are, că doar n-o să meargă pe jos, fincă e unii care nu le convine... Se suie, dacă plăteşte biletu, la ce să nu se suie... îi răspunde ea, tare, bărbatului.

Uite-aşa! S-auză to(i, ş-ăia care strâmbă din nas şi nu le convine decât la a-ntâia, cică la a doua miroase. Ea, de când a închis prăvălia. Duma aşa a mers, şi n-a mai murit. Dă dooşcinci de bani şi merge cu a doua, tot oameni e, şi colo, şi colo, şi dacă n-ar fi chibzuită, cu cât îi aducea omu ci nu s-ar fi descurcat nici o săptămână.

Îşi ia (oaşca de jos şi coboară cu grijă scara tramvaiului.

- Aerul miroase a umed, e sfârşit de iarnă, deşi oamenii cu plasele-n mână trag, pe pojghiţa de zăpadă înnegrită, sănii pe care stau, într-o rână, copiii. Între macarale - blocuri netencuite; grămezi de moloz acoperite de bucăţi de gudron, barăcile de lemn, închise. Ea gâfâie şi merge mai încet ca de obicei, îi este frică să nu se-mpiedice în vreuna din sârmele pe care afurisiţii le-au lăsat vraişte din toamnă. Abia aşteaptă să se vadă odată ajunsă, de la o vreme n-o mai |în balamalele nici la atâta drum... Rău e să fii bătrân, şi i s-a făcut şi foame, cu toate că-nainte să plece a băut o cană mare de ceai, cu pâine muiată-năuntru. Orice- ar fi, nu se-apucă de nimic pe inima goală, altfel îi vine leşin şi-i neom, nu-i bună de nimic toată ziua. Cumnată-sa, poa'să bage mâna-n foc de pe acu că n-a gătit pan* la ora asta... A$a a fost toată viata ei, ticăită, pân' să facă un lucru te trec toate alea, şi mereu, din orice, se plânge: nainte să se mute aici, că-s înghesuiţi, că n-ai nici un' să te mişti, acu că-i prea departe, că face mult pe drum cu maşinile... Ian să fi trăit ca ea, patruj de ani în coşmelia aia, cu cărbuni, cu grijă de butelie, la ormă să mai vobească... Când ajunge la ei, parc-ajunge în rai, aşa le-a $i zis, de-acu trei ani de zile de când s-a mutat, ş> cumnată-sa tot cârtea: ba că nu se-nchid ferestrele bine, ba că-i uşa lăsată, ba că-i departe.Să taci din gură, i-a strigat ea, să taci din gură, să nu-l mânii pe Dumnezeu, c-aici la voi e raiu pe pământ, nu alta...

Şi uite, parc-avu gura pocită: că bietu Ilie păţi accidentu şi muri, la nici un an după asta... Abia atunci a ajuns-o şi pe cumnată-sa greu', şi-i văzut şi ea cum e să pui mâna să te descurci singură! Bictu-Ilie, săracu, toată viata lui nu i-a ieşit din vorbă o dată, până şi banii dio casă tot ea îi ţinea, de-i strecura frati-su pe furiş câte-o hârtie de dooşcinci, când

- Na şi [ic, Vico, să ai de tramvai când mai vii pe la noi... îi zicea din uşă.

Cu fii-su, cu Gelu, nu-i mai merge cumnată-sii tot aşa... Ăsta-i fire- ndrăcită, cu ea seamănă, seamănă în neamu ei, din ce nu te-aştepti o repede. Şi ea, toată ziua îi caută-n coarne: Gelule, mamă, că sucită, că-nvârtită... Gelu n-are habar de nimic, toată vremea cu nasu-n hârtii, pun-te masă, scoal-te masă... Să Fi avut ea copii, vedea ei pe dracu, mai bine că n-a avut, cine ştie cum mai ieşea, copiii din ziua de azi n-are nici frică şi nici ruşine.n BERCENI

- E raiu pe pământ aicea la voi... zice, lâsându-se să cadă pe scaunul din bucătărie.

Căldura i-a înfierbântat fata ţi i-a înmuiat încheieturile, de nici nu-i mai vine să se mişte. Se uită la ceştile de ceai, nespălate, puse-n chiuvetă, la masa acoperită de muşama, plină de firimituri, şi Ia bucata de brânză, cu coaja îngălbenită, de pe farfiirie.

- Da' mă-ta unde-i?
- *La* servici - săptămâna asta lucrează de dimineaţă... nu ştii? răspunde, alene, Gelu.

Stă, rezemat într-o rână, de uşă. E înalt şi slab, trăsăturile fe(ei, neaşezate încă, par umflate de fierberea de dinăuntru pe care se străduieşte s-o ascundă. Se uită ţintă la ea şi un zâmbet îi întinde buzele groase. Pantalonii de casă, fără curea, îi atârnă pe trupul îngust, deasupra, bluza verde, decolorată.

- Dacă ştiam, nu mai băteam drumu pân-aici de pomană...

Dar se scoală, îşi scoate basca, se-apleacă după (oaşcă şi aşează pe masă borcănelul cu murături, sticluţa, usturoiul şi ceapa. îi e necaz c-a venit până aici şi n-a găsit-o, dacă te laşi pe ei, nu vine unu, da' nici aşa, numa ea, numa ea, d-atâtia ani, pe la uşile altora! Mai are şi omu ei dreptate... Ee, să fi trăit mămica, alta i-ar fi fost via|a! Terminase patru clase şi vroia s-o dea la liceu, îi făcuse şi uniformă, cu beretă, parc-o vede ş-acu, în iulie a fost asta, şi-n august s-a decretat mobilizarea... Tăticu a plecat pe front, p-ormă a murit mămica, coşcogea femeia zăcea şi aiura, îi crăpase buzele, săraca, de ce fierbinţeli avea... Şi ea, ce să ştie ea,

copil de unşpe ani? Ea se juca pe maidan, nu se îndura să vie acasă...

La ormă, a văzut pe dracu, că avea grijă de fraļi, că sta la coadă la pâine, ce pâine neagră, necoaptă, cu tărâte erea, şi cin' să stea la cozi? Vica - ea era a mai mare. Ea avea unşpe ani. Sta cu cartela în mână, sta de i se ura, şi-acu tine minte bonurile: *Sau 880g-. Pâine. Sau 440 gr. Pâine. Sau 300gr. Pâine. Predarea se va faice numai la prezentarea cartelei de fată.*
Contravenţiunile se vor pedepsi cu închisoarea până la 6 tuni sau amendă pânâ la lei 3000 sau fi una jı *alia.*

Eei, fusese ea a doua-n clasă, ca apa citea! Sta ţi citea cartela de pâine, d-o tine minte s-acu, ca pe *tatăl nostru o* învăţase...

- Ce ştii tu ce-nseamnă să rămâi fără mamă de la unşpe ani... Că noi am fost necăjiţi de când a murit mămica... molfăie ea un col(de pâine.

Si-acum, după atâ(ia ani câţi au trecut, se simte tot orfană si neajutorată.

- D-aia s-o iubeşti pe mama ta...

Pune cu grijă pe raft cestile spălate si, cum e cu spatele la băiat, taie un colt de brânză si îl vâră în gură. Acoperă restul c-un plastic si scoate farfuria pe geam, afară. Uite ce bine stă astea pe geam, numa cumnată-sa, când o auzi, se plânge:

- Dacă trăia bietu llie, anul ăsta luam frigider.
- Mai dă-l mor|ii de frigider, ii zice ea, bani aruncaţi! Dai în fiecare zi un clocot la mâncare si s-o vezi cum tine...
- D-aia s-o iubeşti şi s-o respecţi pe mama ta, că numa pe ea o mai ai... S-o iubeşti şi să vă purtaţi de grijă unu la altu, zice tare.

S-auză, să bage la cap băiatu.

Celu stă mai departe în uşă, îşi lasă greutatea pe celălalt picior şi cască. Se gândeşte cum să-şi facă drum şi să plece, dacă deschide gura si se-ntînde la vorbă cu ea, a terminat-o pe toată ziua. Şi-aşa a tot lâncezit azi de când s-a trezit. Cărţile, planşeta, toate îi sunt risipite prin dormitor,

Uite şi la băiatu ăsta, îi zice ea, întinde pătura dc călcat pe masă şi pune fieru-n priză: a găsit nişte rufe necălcate, lăsate în baie, când o veni cumnată-sa o să zică bodaproste de ele. Uite-te şi la băiatu ăsta, parcă mereu îi plouă şi-i ninge. Ta-su, llie, Dumnezeu să-l ierte, avea altă fire, între fraţi el erea ăl mai mic,

când a murit mămica abia mergea în picioare. De crescut, numa ea l-a crescut, ca o mamă ¡-a fost, $i ce s-a mai certat cu tăticu, cu ăla bătrânu să-l deie la şcoală...

- N-am bani, bre, n-am, dacă n-am, ce vreai să fac? zicea ăla bătrânu.

Oltean apucător, venise cu cobilita dc la el, de la Cărbuneşti, el ştia de unde venise. Cu cobilita, cu coşuri cu zarzavat, şi peşte şi găini si otel, şi cărbuni, şi miei întregi şi jupuiţi, înveliţi în pânză, sau numai ciozvârte de miel, atârnate de capetele cobilitei. De toate vânduse tăticu, până strânsese ban peste ban, şi-şi făcuse case de pământ în Pantilimon, şi la ormă luase $i dota mămichii. Şi-aşa-şi deschisese el prăvălie. Vindea p-ormă atică, şi gaz, şi calupuri de săpun, îi mergea bine, se-nvă(ase să umble în haine nemţeşti, şi-avea şi lanţ gros de aur la ceas, şi mustaţa în furculiţă, li mersese bine, da-n august toată noaptea bătuse clopotile şi decretase mobilizarea. Şi când s-a-ntors, s-alesese prafu de toate... Da' tăticu, oltean cu dooşpatru de măsele, că ţi la obzeci de ani uite-aşa spărgea alunele-n dinţi, c-avea toţi dinţii-n gură, tăticu a luat-o iar, de la-nceput. A luat-o cu negustoria la sate. Dacă murise mămica, tăticu, cum s-a-ntors de pe froni, toată ziua pleca cu negustoria la sate. La ormă a dat de Mîrlancă, s-a mutat la ea, ţi i-a făcut şi ăleia un rând de copii.

- Dacă vreţi, veniţi şi voi, a zis tăticu când s-a mutat la Mîrlancă.

Da' ei au rămas tot în casa veche din Pantilimon, lângă biserica Capră, unde-i înmormântată mămica...

Scoate puţin fierul din priză, prea s-a-nficrbântat. Deschide uşa de la cămară, nu-s decât nişte biscuiţi uscaţi, ia unul, îl vâră în paharul cu apă, îl moaie şi-I molfăie-n gură.

- Eu mă duc, mătuşă, am de lucru de nu-mi văd capu...

Se duce, târâindu-şi alene papucii, se trânteşte într-un scaun şi-şi sprijină Taica în palmă. f;i plimbă degetele pe obraz: să se radă azi, să nu se radă... A ameţit de vorbăria bătrânei, şi lot poveştile alea vechi ale ei, când crezi c-ai scăpat, o ia iar de la capăt. De la o vreme parcă vorbeşte din ce în ce mai mult, şi tot atâta de mult mănâncă.

Dar nici el, astăzi, nu-şi găseşte locul. Răsfoieşte hârtia cu calcule, scrie în margine câte ceva, cască, se ridică şi se uită pe geam. Nu-i nimic de văzut, aceeaşi stradă, mărginită într-o parte de blocuri, şi-n faţă, chiar în dreptul ferestrei lui, locul viran, împrejmuit de sârmă ghimpată. O hardughie găurită de tinichea, un adăpost de când era aici capătul tramvaiului. Prin zidurile subţiri ale blocului se-aude un radio, pus tare, şi vocile unora care se ceartă, {şi ridică mâneca bluzei şi-şi stoarce, maşinal, de pe bra(, cu două degete doar, coşurile. Sunt zile, cum e cea de azi, când nu e bun de nimic, şi lâncezeşte. Cerul alburiu, noroaiele din fata blocului, teama unei vieţi întregi care-I aşteaptă, în fata căreia se simte neajutorat şi plin de înverşunare, nervii matcă-sii, stânjeneala în fata fetelor şi lipsa dc bani - toate îl fac să stea aşa, ghemuit şi încruntat, şi să-şi stoarcă pe rând coşurile de pe mână. Cum e viaţa? Cum o vede el acum, sau cum îi apare când e bine dispus şi uită de toate astea? Se trânteşte pe pat şi îşi strânge pleoapele, aşteptând amintirea de nesuportat, gonind-o, scrâşnind din dinţi, şi ea, revenind, încălzindu-i sângele. Mirosul foarte timpuriu, de primăvară, al aerului, răceala lui, vie şi tremurătoare, grămezile de zăpadă cu scoarţa înnegrită adunate în marginea trotuarului, din care se scurg şiroaie de apă. Şi el, simţindu-se foarte tânăr, alergând în lumina neaşteptată, traversând în goană pe roşu, de teamă că o să întârzie.

Fata avea umerii fragili si îngusti, braţele subţiri, acoperite de un puf negricios. Unul dintre ciorapi îi era deşirat deasupra genunchiului ţi prins în grabă cu af8 albi. 14 zărise în timp 'ce, cu mâinile neîndemânatice, încerca să-i desfacă fermoarul. O simţea în braţe, ţeapănă si morocănoasă, fără volubilitatea ei obişnuită, dar graba si teama ii făceau să nu se oprească St împiedica mai depane tn nasturi, tăgănd cu ochiul, din tând tn când, ie deşteptătorul care ţăcănea alături, pe masă. Pierduseră aproape tot timpul amncându-si fraze fără rost, si-acum, într-o oră, cel mult, colegul care-i lăsase camera putea să se întoarcă. Ceva, poate chiar amintirea ciorapului deşirat, poate stângăcia ei îl Induiosă brusc fi încercă si-si amâne febrilitatea lăsându-fi mâna să-i alunece de-a lungul creştetului lucios, cu părul strâns la ceafă, într-un şiret negru. Dar ea se smuci si-l privi pe furiş, bănuitor si rău, nu, n-avea rost să încerce s~o mai si ducă. Pe furiş, asa îl privise tot drumul până aici, în timp ce-si lăsa degetele umede si moi să-i alunece tn trecere printre stinghiile

prăfuite ale gardurilor, de-a lungul zidului gălbui si în timp ce urcaseră scările până tn fata uşii scorojite, unde el bâjbâise îndelung, învârtind, din ce în ce mai neliniştit, cheia tn broasca înnegrită. Studioul scârţâia necontenit si el îj» ferise fruntea de tăblie, din ce !n ce mai copleşit de nemişcarea corpului ţeapăn cart nu-i răspundea, mergând totuşi mai departe, văzându-si, dinafară, aproape cu spaimă, gesturile. Ca fi când tot ce făcea de-acum înainte era doar un lucru ce trebuia, cu orişice preţ, dus până la capăt; o datorie de care n-avea altfel cum să scape. Şi ea, simţind fără îndoială asta, cu ochii pironiţi tn albul tavanului - un tavan pe care îl urmărea în cele mai mici neregularităţi ale lui -, cu buzele strânse peste dinţii albi, mici si ascuţiţi si pe urmă clipind des si mărunt, lăsând să-i scape printre pleoapele întredeschise sclipiri de răutate; o privire piezişă, mulţumită de nereuşita lui pe care putea s-o contemple.

- Nu le mai tot zgârma atât, uite cum ai ajuns s-arăţi... îi zise Vica si-i arătă cu degetul îngroşat si zbârcit, petele vineţii de pe braţul pe care, cu ochii închişi, el îi pipăia, căutându-$i, maşinal, alte coşuri.

împinsese uşa cu umărul şi intrase încet, gheboşată, cu o farfurie cu felii de pâine şi brânză.

- Lasă-mă-n pace... strigă Gelu, furios. Lasâ-mă-n pace, repetă mai încet.

- *Se duse la geam, îşi sprijini o mână de pervaz şi se uită afară.lartă-mă, îi şoptise fetei, trăgându-se în marginea studioului, până când lemnul rece, muchia ascuţită îi intrase tn came. lartă-mă, bolborosise, cuprins de-o lehamite si de-o disperare atât de mare încât nici la ceas nu se mai uită si nu mai încercă nici măcar să se acopere. De-acum putea orice să se întâmple. Recunoştea în el toată spaima acestor ore, ca si când dinainte ar fi s<iut c-asa avea să iasă. Asa că acum putuse chiar să spună cuvântul acesta, ultimul pe care, până atunci, crezuse c-avea să-l rostească vreodată în fota cuiva. Şi târziu, foarte târziu, îi simţise braţul subţire cum încearcă să i se strecoare pe sub umerii strânji, fi părul moale fluturându-i deasupra obrazului.*

- ...uită-te la tine că eşti numa piele şi os. D-aia te tot trage şi somnu, d-aia n-ai vlagă în tine... Eu toată viata mi-am purtat de grijă, şi omu meu la fel. Şi-acu mă uit eă-şi pune o farfurie plină ochi, şi moaie pâine-n ea şi-si face o ciorolleacă, şi-aşa o mănâncă, cu lingura... Mă, îi spui io, când Q văz aşa, mă, tu

parc-ai fi moş Mealache, ăla de-şi turna la un loc şi ciorba şi mâncarea, de cum i le da noru-sa. La ce să mai deschid gura de două ori, zicea, dacă tot acolo se duce? Da' oţnu meu, când fi spui aşa, zice: Păi ce, eu nu-s moş? Crezi că nu-s moş? Uite-acu-n vară fac şaptejnouă...

- Păi chiar că-i moş! Dacă nici el nu-i moş, atunci cine să mai fie? se răsteşte, peste umăr, băiatul.

Dar-ar dracu-n tine de copil îndrăcit!... Ăsta parc-ar fi omu-ei, tot aşa ursuz şi rău de gură, cine ştie cui i-o mai mânca zilele... Dar-ar dracu-n coiu-tău, ce te-aş mat fi bătut io să fii al meu, făceam om din tine... La vârsta lui te-ai aştepta să aibă şi-un dram de minte, când zice o vorbă să fie vorbă de om judecat. Mă-sa-i de vină, mă-sa i-a scos coarne, şi-acu tot ea se plânge:

- Nu ştiu ce să mă fac cu Gelu, se plânge. Nu ştiu cum să mai*pm-ce-dez,* stă toată ziua închis la el, cu mine n-are ce vorbi, niciodată, şi dacă-i spun câte ceva, din orice se enervează şi mă repede. Când trăia bietu taică-su parcă era altfel, şi atmosfera din casă parcă era alta, Ilie, ştii şi tu ce fire veselă şi deschisă avea, se plângea cumnată-sa.

- Ce să faci, n-ai ce să faci, lasă-l în bobii lui, îi zicea ea,

Da-n gând: ce le miri că-i ursuz şi mut, că cu tine seamănă, parcă tu cum ai fost? Parcă tu cum ai fost cu mine, şi cu toti care-ţi venea în casă?

Merită sâ i le spuie pe toate în falã, da' nu se mai ia în gură cu ea. Mare noroc a mai avut cumnată-sa cu bietu Ilie, Dumnezeu să-l ierte. Era moale din lire, Ilie, săracu, şt toată viata a făcut din el ce a vrut, niciodată nu s-a bucurat cumnată-sa când i-a dcschis uşa, niciodată n-a văzul-o cu ochi buni, trebe că-i părea' rău dc ăi dooşcinci de lei de-t mai dădea pe furiş Ilie...

- Na şi (ie, Vico, să ai de tramvai când mai vii pe la noi... îi zicea din uşă.

Acu s-a schimbat cumnată-sa, când a văzut c-a rămas singură-n lume.

- Mai vino şi tu, Vico, să mai stăm de vorbă şi noi, îi zice, că-mi huruie casa în cap de-atâta tăcere...

Ea mai vine, uite, mai vine, ca azi, mai pune mâna, mai cârpeşte, mai calcă ceva, da' nu mai are nici ea putere; să nu ajungi să ai nevoie dc ajutor, nici de la rude, nici de la nimeni, că te mănâncă

câinii; aşa zicea rnadaro loaniu. A fost femeie învăţată madam Ioaniu, învăţată şi rafinată, doi bărbaţi a ţinut, ţi p-amândoi i-a dus la groapă.

- Numai bătrân să nu fu, Vica, numai bătrân să nu fii, şi s-ajungi pe la uşile altora...

De câte ori nu i-a zis vorbele astea!...

- Ia-o tu, că mie nu mi-e foame, mi-am întins hârtiile pe masă şi mai râu mă-ncurcă...

Gelu a adus farfuria cu pâine şi brânză. Stă cu ea în mână, nehotărât, sprijinit strâmb dc tocul uşii; nici nu intră, dar nici nu pleacă.

- Ia-o tu şi mănâncă, că şi-aşa nu prea e azi nimic de mâncare, mama ia chenzina abia mâine...

- Ce să mănânc, nu mi-e mie gându Ia mâncare.

Da' ia farfuria, o pune pe-un colţ al dulapului şi-şi face de lucru la aragaz: scoate roatele să le spele, le pune-n chiuvetă. Dacă s-ar întoarce cu fata, ar vedea-o băiatu că râde cu gura ştirbă; tocmai adineaori şi-a scos dinţii,' c-o strâng şi nu-i suportă multă vreme. Dar-ar dracu-n coiu tău, râde. Vezi că i-a părut şi lui rău că s-a repezit cu gura la ea, s-o mănânce, nu alta, şi ca, ce vină avea? Ea-i aducea să înghită ceva... N-ar fi el rău la suflet, da' c rău învăţat, mă-sa-i de vină, că i-a scos coarne de mic,.. Gelule-n sus, Gelulc-n jos, că sucită, că învârtită... Ce-i drept, c-a fost şi frumos, era gras şi frumos, şi cu păru cret, numa inele. Când era mic, ea-i făcea baie, şi-l trăgea cu ulei la închcicturi, şi-l scuipa să nu se deoache, şi-l pupa pe buci, şi-l lua la prăvălie. Sub tejghea, acolo era locul lui. Sta de-a-buşilea şi se uita la cântar. Şi-atunci, după stabilizare, un sac de bani i-a dat omu ci să se joace...

- Ei, mănânci, ce mai stai, zise el răstit.

Iar l-a apucat, el ştie ce l-a apucat! A ieşit şi s-a dus dincolo în cameră.

L-apucă aşa, dintr-o dată... Întinde mâna, ia miez de pâine, ia brânză şi o vâră în gură. Nu merită să-şi puie dinţii, c-o strânge. Cinci sute de lei i-a dat la ăla de i-a făcut, şi tot i-a greşit, alege-s-ar prafu... N-ar fi el Gelu, riu la suflet, da-l apucă aşa, nebuniile; ce vrei, e ditamai bărbatu-acu, i-o trebui şi lui femeie...

§i iar întinde mâna, ia cu degetele strânse o bucată de brânză ţi-O vâră în gură. Ce se mai repezise atunci la ea, s-o mănânce, nu alta: acu un an si ceva, nici atât, când s-a prăpădit bietu ta-su, când s-a prăpădit bietu Ilie. Bietu Oie era mort pe masă ţi lumea tot intra,

tot ieşea, lume, colegi d-ai lui, de servi ci, lume din bloc, vecini de unde stătuse ei înainte, fiecare c-o floare, c-o lumânare, aşa cura se vine... Si ea, câtă durere era pe sufletul ei, că nici nu-şi mai ştia de cap... Da' de diz-de-dimineată venise cu cinci kilograme de carne, carne macră, frumoasă, luase bani cu-mprumut de la vecina Reli, şi de la cinci stătuse la coadă la came, ce era în sufletu ei mima ea ştia... Să stai să iei carne pentru pomană... Da' frigider n-avea, n-apucase să ia frigider, bietu Ilie, şi-n rest, cui să-i mai arză atunci de carne? Cumnată-sa, o ţinea două femei, sta şi jelea şi nu-ţi credea ochilor că îi venise şi ei rândul la rău pe lumea asta.. De carne cui să-i mai pese? Se dusese ea să puie carhea la prăjit în tigaie, doar nu era s-o lase să se strice, bunătate de came... întorcea în tigaie bucăţile cu furculiţa, poate să fi vârât una-n gură să vază dacă se făcuse sau nu, şi-şi ştergea faţa cu mâna. Era cald în bucătărie şi-i curgea pe faţă, tine minte, şi lacrimi şi năduşeală. Şi numa ce-l vede p-ăsta că intră aţa, ca oebunu... Ca un nebun a intrat Gelu, băiatu:

- D-asta ti-arde ţie acu? a zbierat.

Şi s-a repezit şi-a stins la aragaz toate butoanele.

- D-asta ţi-arde ţie? Măcar să te fi gândit că vine atâta lume şi le văd toţi cum stai tu aici şi prăjeşti carne...

I-a dat pace, l-a lăsat să stingă butoanele. Carnea, văzuse ea c-apucase să se prăjească... L-a lăsat în voia lui, atâta numa i-a zis:

- Ce-ai de te repezi ca nebunu, ce-ai? Ce-ai de stingi aragazu, nebunule? Şi lumea, ce treabă ai tu cu ea, că vine lumea şi vede? Vrei să se strice bunătate de carne, că de la cinci de când am stat pentru ea? Numa io ştiu ce era în sufletu meu, că stam la coadă la came pentru pomana Iu frate-meu... Mai bine muream io şi rămânea el, că io l-am crescut, i-am fost ca o mamă, da' pe căldura asta în câteva ore se duce dracului dacă n-o prăjeşti. Şi ce-o să le dai diseară la toată liota când s-o întoarce de la cimitir? Că-ţi vine toată liota-napoi, şi biata mă-ta, ce-o să le dea să mănânce? Se strică bunătate de carne, sunt bani cheltuiţi, învaţă să îi respecţi, şi să-i respecţi şi pe ăi bătrâni, care ştie rostu-n lume...

I-a zis-o şi el a-nghitit-o. A mormăit ceva şi dus a fost, d-atunci se mai uita la ea chiorâş, da' tre' să ştii cum să-i iei p-âştia tineri! Tre' să nu le treci de la tine nici atâtica, că la urmă ţi se urcă în cap, mai bine că n-a avut ea copii! Copiii dân ziua de azi n-are nici frică şi nici ruşine... Şi de crescut ştie ea cât de greu se. creşte... Că pe Ilie cin l-a crcscut? Nu ea l-a spălat, nu ea i-a dat să mănânce? Copil de unşpe ani ce era, şi numa cu llie-n braţe. Că şi-atunci

când a venii peste Bucureşti (ipiligu, si toti a dat fuga afară să-l vază, ca tot cu llie în bra(e-a ieşit... Da' atunci nai trăia mămica. Era toată lumea la por(i si unii se suise pe case, ieţise mahalaua si se mira de ce vedea, ce să ştie ei că ăla făcea moarte de om? Ei a ieşit to|i, care cu lumânare în mână, care cu lămbi, să vază dihaoia. Las' că era şi frumos! O lumină si-o lume, ca de Paşti, adunată, $i pe cer, uite-aşa, şirele de lumină. Vezi că şi-ai noştri ¡1 căuta pe (ipilig, să-l prinză cu tunurile şi să-l împuşte. Şi dacă începea tunurile, parcă te credeai în iad, nu alta. Da' ea, jo-fo-jo, să-l împace pe bietu llie. Se-nvinetise, săracu, de-atâta plâns şi era greu ca pietroiu. La ormă se învăţase ei, $i cum S-auzea clopotele bisericii, cum s-auzea clopotu mare de la Mitropolie, şi clopotu lor de la biserica Capra, şi-ncepea şi sergenţii cu (ignalele lor, atuncea mămica, repede cu Sile-n braţe, şi cu gemenii de poală, stingea focurile iutc-iute şi fugea toti în pivniţele lui Spală-Varză. Spală-Varză avea pivniţe cum nu era-n toată mahalaua! Da când a căzut bombele-n Obor i-a zguduit de ziceai că -i sfârşitu lumii, tu, Mărio, a zis Spală-Varză, ăştia ai tăi s-a scăpat pe ei de frică. Era vârâţi unii-ntr-alţii, şi copiii zbiera, da' baba Anghclîna o pă|i$e, nu ei, copiii, era o putoare, şi uite-aşa s-a zguduit pământu. Ei, copii, ce vrei, cumnate, a zis biata mămica, da baba Anghelina nu zicea nici pâs, numa aşa-i clănţănea din(ii şi mergea crăcănată... E-hei, băirână-bătrână, da' vezi că să moară tot îi era frică... Lângă ei, la Obor, a căzut bombele de la aeroplane, ziua-n amiaza mare, şi-a omorât lume necăjită, şi femei care venise să ia lemne. Da' ei nu-ş cum apucase să fugă-n pivniţă la Spală-Varză.

- Ei, oi pleca şi io... spune.

Că mulţi purici p-aici n-are la ce să mai facă. Nici n-ai cu cine să schimbi o vorbă, nici n-ai pe ce pune gura, cumnată-sa asta-i zbanghie rău, cu ditamai băiatu-n casă, ditamai bărbatu, să n-ai pe ce pune gura... Să fi gătit şi ea o cratită mare de mâncare, cu carne, cu sos, să aibă în ce să întingă cu pâine băiatu... Şi se mai miră că e nervos şi e lingav...

Gelu se ridică de la masă, nedumerit. Era sigur c-o să-i rămână toată ziua pe cap, şi-acum, văzând-o cum se îndreaptă, greoaie, spre uşă, cu toişca în mână, dă Să spună ceva, dar nu-i vine în minte nimic. Merge, doar, în spatele ei, posac, şi-şf strânge tare degetele în palmă; nu-i place să îndrepte lucrurile niciodată, şi nici n-ar avea vreun rost, la urma urmei, el n-are azi timp de ea... Dacă vrea să stea, n-are decât să stea, dacă vrea să plece, n-are decât s-o facă...

- Parc-ai fi Napoleon în Rusia, mătuşă, spune, cu ochii la basca ei.

O bască ţeapănă, făcută din resturile de la palton, acu nouă ani, şi umflată cu vatelină. Şi peste bască, peste urechi, înnodat sub bărbie - fularul.

- Napoleion, în Rusiia, unde-i viea tu, ce-i vrea tu sunt, da-mi tine mie cald? Că-ncolo, cin' să mă mai aleagă d-acu? Numa dracu... Numa Scaraoţchi, numa şefii dracilor, râde.

Râde $i Gelu, scurt, cu o urmă de răutate în glas. Se uită şi-i vede sprâncenele albite, pentru că, abia acum îşi dă seama, a renunţat, cine ştie de cât timp, să le mai vopsească. Şi părul, alb tot la rădăcină, şi, mai încolo, roşcat şi rărit. O vede dintr-odată cum se pieptăna în oglinda sprijinită pe birou! tnare şi greu, vede cana albă şi înaltă de faianţă, de pe lavoar, care lui îi plăcea la fel de mult ca şi fotografiile ovale, prinse în perete, unde fetele lor tinere de miri - a Vicăi şi a unchiului Delcă - se priveau, cu frunţile strânse de cununile lucitoare. Dormitorul lor, unde n-a mai călcat, pentru că nu suportă mirosul de gaz şi de muced, care-a intat în mobile, în haine.

Ce ciudată, amintirea prăvăliei, atât de imensă pe-atunci, cu rafturile înalte până-n tavan, cu tejgheaua sub care îi plăcea să se joace, urmărind, fascinat, clătinarea imperceptibilă a balanţei. Şi seara când îi dăduseră un sac, mare cât et, burduşit de bancnote verzi...

- Poti să Ic rupi, poţi să faci ce vrei cu ele, a venit stabilizarea...

Iar ei, bărbaţii, rămăseseră să şuşotească într-un colt, în timp ce mătuşa Vica îşi pieptăna părul care îi trecea, lung, dincolo de spătarul scaunului; un păr lung, ere] şi negru pe care încă nu începuse să-l vopsească.

- Mi-am scos dinţii, d-aia mă sâsâi, că nu-i rabd multă vreme. Mi-e urât de ei, şi-i pun numa când merg pe stradă, altminteri mă vede oamenii şi zice: Uite şi la baba asta ştirbă...

- Dacă mai stai vreo oră, poate vine şi mama...

- Ei, las' că mai trec io... Să se facă vremea bună, şi trec. Azi, dacă tot am ieşit, poate-apuc să dau şi pe la Ivona...

O să înceapă acum poveştile cu madamele ei... Aproape îi vine să râdă, i-a dispărut iritarea de mai înainte. Numai că ea nu mai spune nimic; se tine strâns de balustradă şi coboară atentă fiecare treaptă.

- Vezi să ai grijă de voi... îi strigă de jos. Şi pune mâna şi mănâncă, nu mai sta aşa, că d-aia eşti nervos şi fără putere...

m PARCUL DOMENIILOR

Merge încet, cu ochii-n jos, cu grijă să n-alunece sau să se împiedice în vreuna dhi sârmele pe care afurisiţii le-au lăsat vraişte din toamnă. Merge gheboşată, cu ţoaşca de piele într-o mână, n-avea la ce să mai stea, gogoşarii i-a lăsat, niţică (uică a lăsat, ceapa, usturoiul... Las' că orice prinde bine la casa omului...

- Ei, ce te-ai mai deranjat, Vico? Ce trebuia? face cumnată-sa. Eee, ştii că eu nu pun (uică-n gură! Stii că eu nu pun la mâncare ceapă...

De zis aşa zice, da le ia rcpede-tepede pe toate şi le vâră-n dulap, aşâ-i felu ei, ea strâmbă din nas şi-ti mănâncă din traistă. Ce-a adus, a lăsat, da cu ce s-a ales? Şi nici n-avea la ce să mai aştepte: cumnată-sa, cine ştie când o s-ajungă, şi-n casă, nimic de mâncare... Şi mai e şi-nainte de chenzină, zicca băiatu. I-a spus cumnată-sa mai acu Un an:

- O să-ţi dau, Vico, douăzeci şi cinci de Ici din pensia lu Ilie. O să-fi dau în fiecare lună, asta a fost dorin(a lui... Luna asta nu pot, da' când mai treci, o să-ţi dau.

- Ei, lasă, că nici voi n-ave(i, lasă, i-a zis ea.

Cum zice totdeauna.

Nu şi-a pus nădejde în ce-a zis cumnată-sa, şt bine-a făcut, la ce era să s-aştepte? Cumnată-sa-i mână spartă, cum se vede-n bani, repede să-i risipească. Ian să fi trăit cum trăieşte ei, şase sute cincizeci de lei, două suflete... Şi chiria, şi lumina, şi televizoru... Merge-ncet, cu grijă, a trecut şi dc gheretele cu telefoane. Două gherete de telefoane, aici, la capu tramvaiului, amândouă cu geamurile sparte, amândouă cu firele smulse. S-a-nmultit derbedeii, s-a umplut de ţărani şi de derbedei Bucureştiu... Bine că n-are-n (oaşcâ mai nimic, numa nişte felii de pâine uscată, cumnată-sa, risipitoare cum e, cumpără totdeauna pâine prea multă şi la ormă, când o vede că se usucă, dă s-o arunce.

- La ce S-0 arunci? i-a zis ea. Dă-mi-o mie, io sunt coşu de gunoi...

Şi ce mai râde Gelu când o aude! Ea o duce acasă, o mai face pesmet,

o mai pune-n ceai, o moaie şi-o mănâncă cu lingura. Cu-atâta se-alege de la cumnată-sa. Şi când trăia bietu Ilie, cumnată-sa tot aţa toca, repede- repede, banii:

- La noi să vii ui ziua lefii, Vico, să nu-nlârzii, că pe urmă-i prăpăd, zicea bietu Ilie.

Şi chiar aşa, C-0 săptămână înainte de chenzină era lefteri, şi tot umbla să-roprumute de colo, de colo. Oameni cu două lefuri şi nu s-ajungea, ea cum s-a ajuns? S-a ajuns c-a fost mână de fier!

- Eu te admir, madam Delcă, ai toată admiraţia mea pentru felul cum conduci casa, îî spune Ivona.

Ivona, când a zis o vorbă, vorbă e, când trimite carte poştală: *Dragă madam Delcă, n-ai mai venit de mult pe la noi, te-aşteptăm în cutare zi,* atunci ştii că-n ziua aia te-aşteaptă, nu bate oraşu.

- Ce mult ţinea Muti la dumneata, madam Delcă, face Ivona.

Şi-odată, nuna, o vezi că-şi caută batista şi-ncepe să plângă. A ieşit
din doliu, da tot o mai plânge pe mă-sa, are şi de ce s-o plângă: cât erea în puteri ea i-a ţinut Iu Ivona casa, şi ea i-a crescut băiatu.

- Eu, madam Delcă, i-a zis Ivona după ce-a murit madam loaniu, eu la făcut colivă nu mă pricep...

- Da' mai lasă-le, Doamne iartă-mă, i-a zis şi ea, că cu ce s-alege mortu? Dac-ai murit, cu ce t-alegi? Cu ce-ai mâncat şi oe-ai trăit în viaţă...

- Nici lu Muti nu-i plăceau parastasele, aşa că eu am să-ti dau dumitale cincizeci de lei la două luni, ca să fie în amintirea ei. Iti trimit carte poştală şi vii şi-i iei, şi mai stăm de vorbă, sau ţi-i trimit prin mandat, cum îţi

Mai c o săptămână şi se face două luni de când i-a dat ultima dată. Cumsecade biata Ivona, fată bună, o ştie de-o viată: slabă-slabă, şi repezită, şi cu nasu lung, şi-şi vopseşte blond păru, şi-l poartă scurt: cum erea la douăj-de ani. aşa e şi-acuma. Ani de zile a tot venit la lună în casa lor, primea carte poştală de la Ivona şi-o şi lua din loc: şi ce se mai bucura Ivona când dădea cu ochii de ea la uşă!

- Vai, madam Delcă, ce bine c-ai venit! Mi s-au adunat lucrurile de cârpit, nu mai ştiu unde să le înghesui... Şi nici ce să mai pun pe mine nu am... Sunt aşa dezbrăcatăăă...

Ce se mai bucura Ivona c-o vedea! fi sărea de gât, şi-o pupa pe amândoi obrajii, şi-o pupa şi ea. îi e dragă Ivona.

- Ai mâini de aur, dumneata, madam Delcă, mâini de aur ai, ii zice Ivona. Să fi fost şi eu ca Muti sau ca dumneata, dar deloc nu sunt pricepută... Nu mă pricep nici un pic, şi bărbatul meu mi-a făcut o poezie:

Nevasta mea când vede acu, Parcă vede pe'dracu...

De la alea ale lui, la matracucile lui, la curvile alea ale lui un să duce, le face ţi la alea poiezii? Dar-ar dracu-n coiu lui, îi venea ei să-i zică. Da nu-i zicea ca să n-o amărască, ştie ea ce trebuie să zici şi ce DU în lume.

S-a oprit în staţie şi aşteaptă răbdătoare să vină tramvaiul. Plouă mirant, picături mici îi înţeapă fata, dar ei nu-i pasă, şi-a pus pe dedesubt toate cojoacele, d-asupra paltonu - palton bun, l-a întors acu nouă ani, stofă de pe vremuri, bună, şi din resturile lui, care-a rămas, şi-a croit cu mâna ei basca. Şi i a vârât şi două strate de vatelină. Fularu u tine cald la urechi, şi basca îi tine de ploaie, şi-a tras-o pe frunte mult, şi poa' să zică chiar că domneşte. Că ăla care e om întreg ştie să-si poarte de grijă singur, şi ea ştie, d-aia nu-i pasă ei, nici de frig, nici de ploaie.

O bătrână cu mănuşi de lână fără degete trece pe lângă ea, târând un cărucior în care stă înţepenită o butelie de aragaz, Iote şi la baba asta, îşi zice, câţi ani o avea? O s-ajung şi io s-arăt ca ea, Doamne fereşte... Da n-a găsit şi ea pe cineva, să-i fi dat cinci lei să-i aducă butelia?...

Vine tramvaiul, ea se duce repede-repede spre el, aşa cum e, încotoşmănată, păşeşte cu paşi măruntei.

- Hai, măicuţă, hai, îi spune un domn îndatoritor.

Un domn mai în etate, un domn bine, ca de pe vremuri.

- Mersi, îi răspunde ea.

Dar nu se opreşte. Când trece de el, domnul se uită nedumerit, stă o clipă lângă scară şi abia pe urmă se suie. Ea merge mai departe spre clasa a doua, cu paşi grăbiţi, de câod a-nchis prăvălia, nutna cu-a doua a mers, şi n-a mai murit.

- Ei, mare economie, cinci bani, zice capra de cumnată-sa.

Mare economie, uite că e. Uite că de colo, de colo, s-adună; şi dacă n-ar fi fost chibzuită, cu cât îi aducea omu ei, nu s-ar fi descurcat nici o săptămână.

Dar nu mai are timp s-ajungă la u$a din spate-a tramvaiului, şi, prin fată, orice-ar fi, ea nu se urcă: nu-i atât de bătrână să se urce pe-acolo pe un' să coboară, prin fată e coborârea, orice bucureştean ştie

.Ea ştie, c-a mers şi cu tramvaiu cu cai, tramvaiu cu cai, cu vagoane galbene, care vara se schimba şi avea perdele, şi caii avea pe cap şi pe ochi apărătoare de pânză. Ce gloabe, ce mârtoage de cai mai era şi ăia de la tramvaie!... Trecea pe la Piaţa Sfântu Gheorghe, unde era lupoaica, pe Coltei, pe Dorobanţi, intra pe Clopotarii Vechi şi mergea tot aşa pân' la depoul de pe Bonaparte. 20 de bani toată cursa. Şi dracu de Niculaie aştepta pe trotuar, cu alti derbedei de-ai lui, şi când tramvaiu dădea colţu, ei se cocota pe tampoane si se făcea mici de tot, că dacă îi vedea vizitiu, le lua şepcile, başca de chel/ăneaiă. Făcea ei asta şi la tramvaiu electric, care era linia lu paiţpe, e-hei, ce nebun a fost Niculaie, ce nebun şi ce deştept! Păcat de capu lui, cât a fost în

scoală n-a luat decât premiu-ntâ! cu cunună, si băiatu directorului, de şedea-n bancă cu el, n-apuca decât premiu doi. Deştept, din clasă prindea tot, că pe maidan cin* să bată ţurca? Deştept, da' nebun, că-n fiecare zi încasa o scatoalcă de la tăticu, ba că pierduse la arşice - parcă-l vede si-acu ce-şi păzea mialele - $i venise despuiat acasă, ba că-i luase vizitiu de ta tramvai chipiul. Mai era si alte tramvaie care trecea pe la biserica lenei, pe Regală, pe Câmpineanu, oprea şi-n staţii, da oprea şi dacă le făceai semn cu mâna, cu bastonu sau cu umbrela. Era şi Iramcare p-atunci care mergea fără şine, da' mai bine să nu te ft suit, că da tot în gropi, de-(i ieşea sufletu din tine. Ştie ea cum e cu tramvaiu, ştie, e bucureşteancă ea, get-beget, da ăştia noi, d-acu, care a umplut Bucureştiu, ăştia nu ştie. S-a umplut Bucurcştiu de ţărani, şi ei, bucureştenii vechi, nu mai are loc: ţărani care stă la bloc şi strânge bani de maşină, ca nespălata de Oi(a, vară de-al doilea cu Delcă; aşa-i acu, aşa a ajuns vremurile.

Merge printre scaune, clăti nându-se, greoaie. E plin de noroi cauciucu ăsta, să nu alunece, Doamne fereşte, să nu-şi rupă ceva, uite-un scaun gol lângă fereastră!

Se duce, repede-repede, şi se aşează.

A pornit-o cu stângu azi, măcar de-ar fi Ivona acasă... La ora asta n-ar prea avea un' să fie, a ieşit la pensie şi [vona, a ieşit şi bărba-su: patru mii, poate şi mai mult, cât or avea împreună. Patru mii, tot sŞ toace, ei singuri, că le-a plecat băiatu! S-a făcut doi-trei ani de când a plecat Tudor, a plecat înainte să moară bunică-sa, madam Ioaniu. Camera lui o (ine Ivona şi-acu neatinsă, nu doarme nimeni în ca şi nici n-o închiriază. Ditamai căsoiu pustiu, şi camera băiatului o (ine Ivona ca p-un cavou, cu poze colorate trimise de el de pe unde a umblat. Şi ce-i încălzeşte pe ei că băiatu lor colindă ţările toate, pe ei ce-i încălzeşte? L-a văzut Ivona acu un an, când i-a dat drumu de s-a dus la el, vara asta l-a văzul şi bărba-su, şi cu asta, basta. Tudor n-are voie să vie, şi s-o ferească Dumnezeu pe Ivona s-aibă nevoie de ceva la bătrâneţe. Singură cuc în căsoiu-pustiu, că bărba-su, toată ziua la Matracucă. Şi-acu, odatâ-l vezi că-şi ia haina din cui şi pleacă! S-o fcrcască Dumnezeu pe Ivona, că n-are cine să-i aducă nici un pahar cu apă. Aşa e copiii în ziua de azi: tu să le dai, să le tot dai, da' când e să dea şi ei - niciodată. Atâta că nici Ivona nu-i aia să se omoare cu firea, Ivona a fost pentru ea toată viata.

- Aşa-s eu, madam Delcă, aşa-s eu, mai raţională, i-a zis odată. Şi ştii că mi-a prins bine-n viată?

Ţi-a prins pe dracu! Si fi făcut omu meu ce face al tău, toată ziua la călărit muieri, aveam io ac de cojoctil lui, vedea el pe dracu!... Da' bleaga de Ivona, ea cu serviciu, ea cu prietinile, cu (igarea-n gură şi cu cafelile. Ea habar n-are ce face Niki.

- Aşa e ea, de mică s-a educat să n-arate ce are în suflel, zicea mă-sa, madam loaniu.

Toate alea i le spunea ei madam loaniu.

- Fată de tine, Vico, zicea, n-am secrete... Să stai în camera mea, zicea, aici să stai şi să lucrezi, să mai vorbim şi noi de-ale noastre... Chiar mă şi gândeam: ce-o mai fi cu Vica de n-a apărut? Şi i-am spus Ivonei să-ti scrie carte poştală.

Când şi când, odată se pomenea cu cartea poştală de la Ivona: *Dragă madam Delcă, N-aţi mai venit pe la noi, v-asteptăm, da(i telefon înainte, dimineţile Muti este acasă.*

Vara, mai ales, când nu se temea de gheţuş, o şi lua din loc; se suia în tramvai, la nouă, şi la zece fără un sfert suna la uşa din spate. în unele zile îi deschidea Leana, spălătoreasă. Pe madam loaniu o găsea sus, în fotoliu ei, un fotoliu învelit în piele: pleznise pielea, o cususe, pleznise iar, se-nnegrise; puseseră peste el un covor, şi-acolo, peste covor, stătea madam loaniu. Era plină de covoare camera lu madam loaniu: covoare pe dormeză şi pe pereţi, tablouri şi o oglindă mare până-n tavan. Oglindă venetiaiiă, cu ramă de lemn negru, şi-n ea vârât sidef. S-a-ngălbenit şi sidefu, s-a izinit de praf, da* mai acu vo treizeci de ani, uite-aşa, făcea ape-ape. Şi câte şi mai câte nu era-n camera lu madam loaniu! Scaune cu spătaru învelit în piele şi bătute în linte, cutii vechi de pălării, cufere cu rochii vechi, maldăre de cărţi franţuzeşti, cu foaia îngălbenită, de cum le-atingeai ieşea din ele prafu, şi un miros ascuţit, iute.,.

Şi pe madam loaniu o găsea în fotoliu ei, şi cu cartea în mână. Dată dracului fusese la viata ei, descurcăreaţă şi învăţată. Sta şi-acu şi citea, cu ochelarii pe nas, cu fata plină-plină de vinişoare roşii. Fusese blondă şi toată tinereţea ei s-a luptat cu pistruii, şi-aducea alifii dc la Paris, se dedea cu ele, şi numa când a-mbătrânit i-a dispărut de pe faţă pistruii. Şi atunci i-a apărui pe mână. Era greoaie şi pieptoasâ, da-n tinereţe fusese subţire şi-naltă: i-a văzul ea pozele din albume, avea maldăre de albume... Şi numa-n fotoliu ăla sta, toată ziua, în el dormita şi după-masă. Deasupra ei, pe

perete, un tablou mare şi negru, şi-n el un bătrân care curăţă un măr. De câte ori n-a văzut ea tabloul ăsta!

- Ce l-o'ti mai tine şi pe urâtu ăsta aici, le zicea ea. Mi-ar fi şi frică să dau ochii cu el, noaptea.

Ei, Vica, e un tablou de valoare, l-a făcut un pictor de pe vremuri, zicea madam loaniu. Venea la Balcic, în fiecare vară îl întâlneam, iar tabloul mi l-a făcut cadou când a văzut că îmi place

.Şi tot aşa, dăi şi dă-i cu poveştile. I se ura ei singură, în fotoliu, ceasuri întregi; fii-sa la serviciu, gineri-su la fel, băiatul la şcoală, ce se mai bucura când o auzea că urcă scările!

- Să stai aici, să lucrezi în camera mea, îi zicea. Să mai schimbăm şi noi câte-o vorbă...

Şi-odată umbla prin cufere, şi venea cu maldărul de cârpe, cu braţul plin: catifele vechi, şi mătase naturală, şi cearşafe de olandă fină, şi lenjerie de linon şi batist, atâta numai că putredă, pleznea de cum dedeai s-o pui pe tine. Şi iar bluze şi rochii, moaruri, şi ripsuri, şi şaten lucios, şi voal-jorjet, şi taioare de stofă englezească, bune, dinainte de război, şi pardcsie de camilhar şi pasmanterii şi danteluri - uile-aşa maldăre de cârpe. Şi ea pe toate le sucea, le i'ăsucea, le ntorcea, ce nu scotea din ele! Haine lu Tudor, tocma pe măsură, cămăşi de noapte, şorturi de bucătărie, costume de baie, într-o vreme îi ftcuse Ivonci şi pantaloni: pantaloni peşior - aşa le zicea p-atuncea. Tot la maşina de cusut, dă-i şi dă-i, tot cu croitu. Din ochi croia, fără tipare, fără nimic, Ivona îi mai aducea jurnale străine, da' ea nici nu se uita la ele:

- Lasă-le p-astea, zicea, Că ştiu io şi fără...

Ea lucra, madam loaniu ce-o mai ajuta să surfileze. Şi-odată o vedea că se scoală şi se duce pâş-pâş la bucătărie şi vine cu ibricu de cafea fierbinte şi cu ceşliie: e-he, atuncea da, viaţă! Şi madam loaniu îşi aprindea tigarea, uite-aşa sta cu tfgarea-n mână, şi unghiile alea tari şi încovoiate, ca nişte gheare de pasăre, date cu roşu; de când o ştia pe madam loaniu, din tinereţea ei, tot cu roşu tare se dase pe unghii.

- E-te-a dracului, se gândea ea, când da cu ochii de unghiile lu madam

Avea madam loaniu nişte mâini noduroase, uite-aşa nişte noduri avea la-ncheieturilc degetelor, şi ea zicea că d-aia şi le vopseşte cu roşu, ca să nu se mai vază că are mâini urâte. Da-n obraz tot d-aia te vopseşti? îi sta ei pe limbă s-o-ntrebe.

S-o vezi ce se mai sulemenea madam loaniu când pleca la cinema sau la pretinile ei; joia după-masă, pe la cinci, pleca cu pretinile ei, la pocăr. Făcea cu rându, odată pe lună & venea şi lu madam loaniu rândul să primească:

- Mâine, joi, să nu vii, îi zicea, că mâine vin fetele pe la mine...

- Aşa-i, joi vin fetele la Muti, râdea pramatia de gineri-su.

Râdea de ele, că ele tot îşi mai zicea fete, şi ajunsese babe. Da lor puţin le păsa, ele-şi vedea de pocăru lor; toată viata lor jucase pocăr, şi când a venit comuniştii şi le-a luat averile şi le-a băgat bărbaţii la zdup, şi care-a murit, care-a trăit, cum le-a fost şi lor norocu, ele tot şi-a văzut de pocăru lor. Nuraa că n-avea nici'una bani şi juca pe boabe de fasole.

Acu iar începuse să joace pe bani, cinci bani deschiderea; şi-nainte să vină fetele, madam Ioaniu făcea totdeauna plăcintă cu mere.

Dată dracului fusese madam Ioaniu la viata ei, $i pe ce punea mâna-i ieşea, odată ea era-n zor mare să termine o rochie a Ivonei, şi-ntr-o doară i-a dat şi lu madam Ioaniu să-i surfileze. Şi ce să vezi? De cum a pus mâna pe ac, foarte frumos şi îngrijit surfila; d-atunci i-a tot dat, sur fila madam Ioaniu în fotoliu ei, şi-i tot povestea, e-hei, câte trăise! Doi bărbaţi avusese la viata ei, si p-amândoi îi îngropase!... Şi bărbatu dintâi fusese ditamai Profesoru, si când venise nemţii-l băgase la zdup, ei ştia unde-l băgase. Nu-l ţinuse mult, da' el se-ntorsese neom, vezi că era mai bătrâior, si ce boală o mai fi avut, că repede-repede p-ormă dăduse ortu-popii.

- Ţi-o fi şi foame, (ie, Vico, se trezea madam Ioaniu din poveţtile ei, li-o fi foame, nu vrei ceva?

- Vrei, calule, ovăz?

fi era ei foame de mult, de mult îi ghiorăia matele de foame, da ce să zici într-o casă străină?

Madam Ioaniu scotea cheia din buzunaru rochiei - ea tăia $i spânzura, ea ţinea încuiate toate în casă -, descuia bufetu şi scotea platoul de prăjituri. La vremea aia, când madam Ioaniu mai era-n putere, găseai totdeauna de mâncare Ia ele. Şi când pleca, încă-i mai vâra-n (oaşcă ce mai găsea pân bucătărie: o cutie de paie, o conservă de peşte, nişte prăjituri mai uscate, o bucală de brânză.

- Ia-le, Vica, zicea, ia-le că ti-or prinde bine...

- Dă-le-ncoa, madam Ioaniu, io sunt lada de gunoi, dă-le-ncoa...

Şi ce mai râdea madam Ioaniu...

La ce să fi umblat cu nasu pe sus şi să nu le fi luat? Cine pierdea? Nu pierdea tot ea? La ce bun atuncea? Las' că era şi mulţumite de ce le

- Dumneata, madam Delcă, ai mâini de aur! Ce m-aş face eu fără dumneata?! se linguşea Ivona la probă, când vedea ce rochie-i iese. Are mâini de aur madam Delcă, îi zicea mă-sii.

Şi madam Ioaniu, din fotoliul ei, moţăia din cap şi râdea, fi plăcea ce aude, că cine-o adusese-n casă decât ea pe Vica?

- E-hei, de când o ştiu eu pe Vica, zicea. De când erai la casa de mode a soră-mii! Câţi ani aveai, Vica, p-atuncea?

Mai ştiu şi io cât aveam când eram la madam Geblescu? Şaişpe să fi avut, ori poale optşpe, zicea ea.Că tăticu dacă s-a mutat la Mârlancă şi i-a făcut şi la aia copii, pe ei, pc copiii dintâi i-a dat care-ncotro. Pe ea a băgat-o la croitorie, pe Niculaie l-a dat la meserie, ce nebun şi ăsta, că-n fiecare seară fugea de la stăpân, şi tăticu îi ardea o mamă de bătaie şi-a doua zi 3 ducea la altul. Şi pe ea o dase la Casa de Mode, pe colt, la bulevardu Pache, la sora lui madam loaniu, la Margo Geblescu, Patroana, cum îi zicea ele-ntre ele. Un an a stat la croitorie şi-a pughilit la cârpe, ş-acu parcă simte mirosu de mangal de la fieru de călcat, ce-l mai legăna să s-aprinză tăciunii, e-hei, ce rochii, ce mantouri era! Parcă le vede pe manechine. În anii ăia a văzut ea cucoane adevărate, cucoanele Bucureşti ului, care de care mai îraparfumate şi mai elegantarisite, toate clientele Patroanei. Şi-unele o plăcea, era cură|ică, albă la fată, $i cu păru negru şi creţ în cap, ca mă-sa mare, grecoaica;

- Dă-mi-o mie pe Vica la probă, zicea ele, că are şarm fata asta.

Atuncea a văzut ca cucoane, d-aia fi şi zice cumnată-sii care toată viata
ei a fost cu nasu pe sus, şi baremi să fi avut de ce.

- Lasă, îi zicea ea cumnată-sii, lasă, am văzut io cucoane mari, nu ca tine. Am văzut cucoane adevărate, şi ştiu io cum se trăieşte în lume...

Nu-i plăcea ei să pughilcască la cârpe, da măcar scăpase de noroaiele din Pantelimon. E-hei, să fi trăit mămica, alta i-ar fi fost viata! Da-n august nouă sute şaişpe s-a tras noaptea clopotile, şi-a sunat goarna la primărie, şi tăticu a plecat pe front.

P-ormă a început să vie tipiligu noaptea, şi ziua venea avioanile, pâine nu mai era, p-ormă nici carne, nici mălai, nici fasole uscată, venise iarna devreme şi oamenii n-avea lemne... Ei încă mai avea ce lăsase tăticu-nainte să plece. S- auzea tunurile din ce în ce mai aproape, şi trecea căru|e de refugiaţi, şi căruţe cu sacale de apă, şi căruţe cu răni|i pe paie, da' ei de mult nu mai alerga să-i vază, se umpluse de păduchi, şi mămica îi căuta de lindeni. Nu-şi mai amihteşte-n ce lună s-a prăpădit mămica, doar că ea şi Niculaie se juca pe maidan şi-a venit mătuşă-sa, a lu Spală-Varză, ca să-i cheme acasă. Aşa a rămas copil necăjit, de unşpe ani, şi cu liota de fraţi după ea...

La ormă a început să le tot ceară nemţii căpătâni de zahăr, şi gaz, şi tingiri de arama, şi cazane, şi a luat şi clopotu de la biserica Capră. Unde mai erea-n casă cin să spuie-un cuvânt, mai spunea, da pe ei, bieţi orfani, cin să-i apere? A mai sărit cu gura vecinii, i-a mai luat, şi i-a mai ocrotit, la ormă a murit şi gemenii, unu după altu, i-a îngropat în săptămâna Paştelui, când cine moare se duce-n rai... Da bieţii de ei, copii fără păcate, unde erea să se ducă? Si pe ei i-a (imit vecinele, ete-a făcut şi colivă, ele-a cărat şi apă, ele-a împărţit. Şi a venit p-ormă de-a luat clopotu de la biserică. A luat clopote de la toate bisericile din oraş, le spărgea în patru şi le ducea să le facă gloanţe, nemţii, cine-o fi fost ăi de le-a luat. Şi-n tot oraşu s-auzea cum vuiesc clopotele când le sparge, şi lumea sta, se uita, nu zicea nimeni nimic, numa îşi făcea cruce: că trăise s-o vază şi p asta! Şi-a fost şi minuni, vorbea oamenii, c-a venit nemţii să ia racla cu moaştele lu Sfântu Dumitru. Da când să-l ridice de jos, n-a putut, oricât era ei de mulţi, oricât s-a opintit, n-a putut. Aşa de greu se lăsase sfântu. Şi s-a-nfuriat nemţii, şi-a pus dinamită sub raclă, şi-a dat foc, s-a Tăcui un fum pân la cer, şi când s-a risipit, racla sfântului şi moaştele erea neatinse, n-avea nimic. Da nemţii, care erea pe-acolo, murise toti. Zăcea ca muştele moarte, fără mâini, fără capete, fără picioare, că nu se putea să le-ngăduie Dumnezeu atâta nelegiuire, şi-ncă după sărbătorile Paştelui. Aşa vremi a apucat ea de-a trăit, aşa a dus-o ei, de mici, copii necăjiţi... Care a trăit, a trăit, care-a murit, a murit, cum Ic-a fost şi lor norocu...
. Se uită de mult pc geam, da de văzut nimic nu vede. Nu vede nici una din casele, din străzile pe lângă care trece tramvaiul. Stă, gheboşată, pe scaunul ei, cu mâinile încrucişate în poală peste {oaşca de piele - aia pe care-o are de la madam Daniel. A fost mare-n vremile astea Daniel, mare comunist, prieten cu Zaharescu, amândoi toată ziua-n străinătături, nevestele le (inea acasă, - ce nu le-aducea de pe unde umbla? Ce haine de piele, ce cizme, ce cutii de cosmeticale, nici nu prea avea ce să lucreze la ele, c-avea dc toate! Zahareasca mai cârpea, mai peticea câte ceva, ailantă, madam Daniel, arunca lucrurile una-două. I-a lăsat ei toaşca asta de piele-mpletită:

- Ia-o, madam Delcă, i-a zis, s-o ai amintire...

I-a lăsat ş-un covor persian tocit, unu marc, de l-a pus în sală. Şi cămăşi vechi dc-a lu Daniel i-a lăsat, era gras Daniel, da tot nu era namilă ¿a omu ei, le-a nădit ea, lc-a cârpit, a mai tras omu ei de ele, da mult n-a ţinut. Vezi că tot erea putrede; nu s-a-ndurat

madam Daniel să-i dea ce- avea mai bun, ce-avea mai bun a lăsat la neamu ei, acu e-n Israel amândoi, şi ea şi bărba-su.
Stă pe scaun, gheboşată, cu mâinile încrucişate peste toaşca de piele şi se uită pe geam. Şi deodată recunoaşte casele pc lângă care trecc tramvaiul. Sare iute de pc scaun, bâjbâie cu mâna împrejur, înşfacă toaşca de piele şi-o ia repejor spre uşă. Merge repede, dar cu grijă, să nu alunece, să nu-şi rupă, Doamne fereşte, vreun picior; pe podeaua asta de cauciuc, mergi printr-un noroi subţire. S-a stricat şi vremile, s-a stricat şi oamenii, s-a stricat toate şi nici măcar iarna nu mai e iarnă.
- Mai stai oleacă, îl roagă pe vatman.
Se tine strâns cu mâna de bară şi pune primul picior cu teamă jos. Dacă nebunu ăsta de vatman porneşte acu?
Vatmanul scuipă-ntr-o parte, a pus mâna pe manetă, atâta doar că n-o trage.
- Ce n-oi sta acasă? o întreabă.
Poate a auzit, poate n-a auzit, dar nu-i răspunde; tocmai îşi pune şi al doilea picior jos şi se tine strâns cu mâna de bară.
- Ce n-oi sta acasă, ha? Te caută p-acasă moartea, şi tu umbli brambura păn oraş, zice vatmanul.
E-un pu$tan negricios, nici n-a-ntors măcar capul. I se vede ceafa acoperită de un păr negru şi cre(: un păr prea lung, ca de zlătar, unsuros ţi cret, i-ajunge până la umeri. Are pe el o cămaşă băltată si-o jantilică, Ţigan trebe să fie, că s-a umplut de (igani Bucurestiu...
- ...|iganu dracului, dar-ar boala-n tine de ţigan! îi strigă si ea.
Prea târziu, ăla a trântit uşile şi-a dai drumu la tramvai.
- Dar-ar dracu-n voi Coţi, c-a(i umplut lumea, bodogănea ea.
Tramvaiul a dat de mult coiful străzii, ea stă pe marginea trotuarului
şi bodogăne.
Între trotuare, strada parcă s-a lăţit, maşinile trec, una după alta, una după alta, cum să te strecori printre ele? Parcă s-a lă(it strada, ea porneşte cu paşi temători, trec maşinile, una după alta, şi şoferii râd prin geam cu ochii după fete.
- Dacă şi-astea d-acu mai e fete... bodogăne ea. Dacă mai găseşti în ziua de azi vo fatâ-ntre ele... bodogăne, cu ochii la pojghiţa netopita de ghea(ă de lângă şina tramvaiului.
Un pas, încă unul, înaintează, cu ochii la pojghiţa de gheată. Şi, deodată, simte în tot corpul ceva. Ceva care o furnică, o gâdili. Ca

o gâdilătură simte în corp spaima de camionul care a dat pe neaşteptate colţul şi se apropie. Atât de tare simte în trupul ei greoi şi bătrân spaima de maşină încât i se pare că-i strânsă în haine. Din adânc ştie cum ar fugi, s-ar târî până la celălalt mal, depărtat, al trotuarului. De aproape, foarte de- aproape aude asurzitor motorul - asurzitor, ca bătaia inimii ei în piept. Camionul s-a oprit, scrâşnind din frâne, şi şoferul coboară, fluierând. Nici nu se uită la ea, trece fluierând mai departe.

- Dar-ar dracu... zice ea.

Sângele îngroşat, obosit, încă î se zbate în tâmple, în creştet. Şi, cu picioarele tremurând, păşeşte încet, mai departe, cu ochii la pojghiţa de gheaţă de lângă şină. Şoferul tre să se fi întors înapoi, îl aude cum trecc, fluierând, cum urcă apăsat scara camionului, cum trânteşte uşa. Şi, ca şi când şi-ar fi adus aminte brusc de ceva, ea se opreşte. Stă în loc, pe trotuar, gheboşată, şi se uită lung. Şoferul e la volan, îl zăreşte bine prin geamul camionului.

- Eee-tee... zice ea.

în rigolă a mai rămas gheaţă spartă şi, vârâte în ea, bucăţi de ziar care ies ude, ici şi colo, Da-rt rest e curat pe jos, cartier boieresc, poa să meargă liniştită până

la Ivona. îşi scoate din buzunar o mână încârligată, înfăşurată într-o mănuşă de lână, destrămată la vârf, şi-o reazemă de perete. Picioarele încă îi tremură

.- Eeee-te, ace, mă miram de undezi stiu. Mă miram de unde-l ştiu asa bine... Ginerii Iu Reli, ăl de face serviciu la Pipera... Da' ce-o fi căutând

- *Mă uit io, mă uit, parcă l-af fti de undeva, mai merg, iar mă-ntort fi mâ uit, cin' să fie? Fată de om cunoscut... $i-odată-mi vine-n minte: ginerii fo Reli, vecina, ăl de face serviciu la Pipera. Da ce-o fi căutând pe aciia? Şi-uite-tua, erea să nu mă mai vedeţi, ca păn urechile acului am scăpat de nebunu ăla...*

- *Vai madam Delcă, vaaai, da' fii fi dumneata mai cu grijă.'... De la o vârstă încolo suntem datori sS ne purtăm singuri de grijă, vorba lui Muti. Ce mult ţinea Muti la dumneata, madam Delcă...*

Şi lvona o să se caute prin poşetă după batistă, şi-o să înceapă să plângă. Las că ţi are de ce: mă-sa i a (inul casa. Nu i-a plăcut gospodăria Iu lvona, si nici n-a fost pricepută; ea cu dusul la servici, ea cu cafelile şi cu ţigarea. N-a avut noroc să semene cu mă-sa, aia pe ce punea mâna i ieşea, îndrăcită şi descurcăreaţă femeie...

Merge gheboşată, cu ochii în jos, îi tremură picioarele, şi dacă nu bagă repede-repede-n gură ceva o săi vină leşin - ce-a mâncat de az-dimineată? Mai nimic, o cană mare de ceai cu pâine muiată, şi la cumnată-sa nişte pâine şi nişte brânză - ce tine astea? Ea dacă pleacă fără să-mbuce nimic, pe inima goală, e neom toată ziua. Noroc că azi e sâmbătă, aşa că poate o opri-o lvona la masă. Mâine e duminică, aşa că' poa' să aibă musafiri, poa-să fi şi gătit. Mai totdeauna lvona face de sâmbătă pe duminică mâncare gătită. Aşa că o să mănânce acolo, dac-o opri-o. Altfel, de când a plecai Tudor, băiatu, frigideru lor e gol toată ziua; ditamai Zilu gol, la ce l-o mai ţine?

- Noi doi, madam Delcă, n-avem nevoie de multă mâncare... face lvona. De ta vârsta noastră, mâncarea, dulciurile mai ales, şi carnea, sunt adevărată otravă...

- Aşa o fi, răspunde ea, în doi peri. Aşa o fi, cum spuneţi...

Da-n gându ei: dă-mi mie carne în fiecare zi, dă-mi şi dulciuri, că □u-mi mai trebe nimic. Ei aşa e, şi ea, şi omu ei, lor le-a plăcut în viată să mănânce şi să Irăiască bine. Ce-o mai ducea omu ei la-nceput, când se luase şi erea tineri însurăţei, ce-o mai ducea unde auzea că-i un birt mai bun: ce potroace, ce tuslamale, ce ciulamale de ciuperci, toate alea le încerca. Era şi el curios, venit de copil de la (ară. Ei îî plăcea mai ales în sectembrie, la Ziua Crucii, să stea sub umbrar, şi cu o ulcică, două de turburel, şi mititei, şi fudulii de berbec, şi-un pic de ghiudem, şi pastramă de capră, momite,

numai ei doi, la o masă, pântrc răzoarele viei... La ormă se-aprindea felinarele cu gaz şi-ncepea lăutarii, şi omu ei se fudulea să vie să-i cânte şi lui la ureche. La ormă se dregea c-o ciorbă de burlă, era cu chef şi pleca acasă cu birjă; de câteva ori a fost aşa, la cules de vii, da tine minte şi-acu, parc-a fost ieri... A mai îmbătrânit ei acu, da tot aşa le place: să prăjească o tigaie de carne şi de cârnati, şi să-ntingă cu pâinea-n sos... Şi c-un castron mare de murături, $i cu-o ţuică... Omul carc nu mănâncă e lingav, şi e nervos, de el sc lipeşte bolile, şi toate relele pământului... Şi ce zice Ivona, astea e numa vorbe... Vorbe de femeie care nu-i place gospodăria, o (ine-ntruna cu fructele şi cu regimu, da cine poa să trăiască dân aşa ceva? Dac-ar fi să ia fructe şi carne, nici două zile □-ar (ine-o banii! Două suflete, şase sute cinzeci de lei, şi lumina, şi chiria, şi televizoru... Aşa că astea e numa vorbe, fincă dacă vine Leana la curăţenie sau la spălat, o vezi pe Ivona că pleacă repede-repede cu sufertaşu la Gospodina! încă ş-atunci vine numa cu trei-patru porţii!

Da măcar când zice Ivona o vorbă, ştii că aia e vorbă; dac-a zis c3-i dă cinzeci de lei la două luni, o dată n-a lipsit să-i deie. Mai e o săptămână şî iar se face două luni de când i-a dat, şi dacă o vedea-o, poatc-i dă dc azi, pe două luni care vine. Poatc-i dă, că de cc să nu-i dea? Că bani are căcălău, şi ori azi, ori peste-o săptămână, tot trebuie să-i deie.

- Treceam p-aci, în drum de la cumnată-mea, şi ce mi-am zis? Ia să văz ce mai faceţi-.- Ia să văz ce mai face doamna Ivona, ce mai face doranu Niki... aşa are să-i spuie.

Se bucură Ivona când o vede, o iubeşte Ivona şi o apreciază, şi i se urăşte şi ei singură acasă, mai ales de când nu mai merge nici la servici. Putoarea de bărba-su, când îl cauţi, o întinde la Matracucă. Se bucură Ivona, şi poate-i dă de azi cinzeci de leii ăia, - ce e cinzeci de lei la banii lor? Ce e cinzeci de lei la o casă marc? E fată bună, Ivona, are un suflet ca pâinea caldă, atâta că n-a avut în viaţă noroc. Atâta că-i cam zurlie. N-a avut noroc să-i semene mă-sii, mă-sa era un om întreg, mă-sa îşi ştia interesu. Avea interes? Bine. N-avea interes? Nu-şi pierdea vremea.

N-a avut noroc biata Ivona să-i semene mă-sii, să aibe lipici la bărbaţi, să-l aibă pe vino-încoace... Să-i învârtă pe degete pe bărbaţi, uite-aşa să-i învârtă... E-he, cum l-a-nvârtit madam loaniu pe bărba-su dintâi, de era ditamai Profesoru, şi ce oameni mari n-a cunoscut! Cu ăi mai mari avocat» şi miniştri se trăgea de şirete, şi-a ajuns până-n anturaju reginei... Da la nimica nu i-a

folosit, că-n casă madam loaniu comanda: ea tăia, ea spânzura...
Ea era generalu. Şi el, numa-n patru labe umbla, nu ştia cum s-o mai îmbunczfe, avusese ea un drăguţ până să se mărite, da asta nu ştia bietu bărba-su! La ei era casa deschisă, care voia să vie, venea, venea şi drăgutu ei, toate i le-a cam spus madam Cristide. Da s-asta, ce potf să pui bază pe ce zice una ca ea, n-o vezi cum umblă, împopoţonată ca o brezaie? O ft avut madam loaniu drăguţ, înainte să se mărite, o fi avut, da p-ormă s-a măritat ţi s-a lăsat. S-a dat ea pe brazdă! Nu erea ea, madam loaniu, de neam aţa, nu era ea dintr-alea! Era femeie cu cap, socotită, ţi ea i-a zis să-ţi puie pe cec ăi şaple mii, ăia:

- Din ce, din nece, i-a zis, tu, Vica, să-ii pui bani deoparte. Cât de putini, dar să stii că ai ţi tu o rezervă, să nu ajungi să stai cu mâna întinsă la bătrâneţe. Că-s rude, că-s prieteni, tu să n-ajungi la mâna lor, (ine minte...

Aţa că vezi, măcar cu asta, ţi tot a făcut madam loaniu, la viata ei, o faplă bună.

Trei case mai are de mers acu, după ce-a dat coltu la bulevard, ţi-a zărit gardu de fier forjat, cu felinarile negre, doparte si de alta a porţii. E treij-de ani de când nu mai aprinde felinarile, ţi nu se mai îngrijeşte nimeni de ele. Mai era două, la uţa din fată, p-alea le-a scos chiriaşii. Le-a băgat lor chiriaşi când erea loaniu la zdup, d-ajunsese Ivona şi madam loaniu şi Tudor ăla micu într-o chichineată de la mansardă. Şi pramatia de Niki tocmai atunci îşi găsise să plece la Matracucă. O vreme madam loaniu a zis c-o să puie la loc felinarile când o să scape de chiriaşi; p-ormă a mai îmbătrânii ţi ea, p-ormă a plecat ţi Tudor, băiatu. Ditamai căsoiu pusliu, numa Ivona ţi cu bărba-su, acu la ce să le mai puie? S-a cojii şi casa p- afară, cin să mai stea iar s-o tencuiască? Poate se vede aşa ţi unde e blocu nou d-alături. Loc viran a fosl alături, la 4 aprilie aici a căzut bomba, chiar lângă casa lui madam loaniu: le-a spart geamurile, le-a făcut stricăciuni, da casa a scăpat, a scăpat ţi ei. Norocu tor că n-a fost ui adăpost, că pesle adăpost a căzut bomba. O sută de morţi, ba mai mul(i, câ(i a fost, da madam loaniu, norocoasă, a scăpat. O scosese dân Bucureşti loaniu, şi pe ea, şi pe Ivona, şi pe pramatia de Niki. Ştia el, loaniu, c-o si vie avioanele, că doar erea colonel, erea general, el ţlie ce mai era, ţi tocmai acolo lucra, cu telefonu ţi cu telegrafu. D-aia l-a şi-nhătat comuniştii şi l-a vârât la zdup, nu le convenea lor ce văzuse el. Că văzuse destule ţi că ştia prea multe.

Şi uite-acu le-a trântit blocu ăsta în spate! Bloc nou, cu bani, ce de bani o avea ăia de s-a mutat aciia! Granguri mari trebe să fie, boieri noi, mari comunişti, alde Daniel, alde Zahareţtii. Boieri noi, boierii vechi - care-a murit, care S-a scăpătat, care-a fugit în străinătate, care mai fuge şi-acuma... Casele lor, a îmbătrânit ţi ele, e şi ele pe ducă.

Uite ţi la casa Iu madam loaniu, cojită toată p-afară. S-a dus şi biata madam loaniu, S-a dus ţi sor-sa, Patroana, s-a dus si bărbaţii lor, acu vezi că s-a-nvechit ţi casa. O avea madam loaniu de la bărba-su dintâi, de la Mironescu, a murit repede-repcde ăsta, da a lăsat-o cu casă, si cu argintărie, şî cu cristale, şi cu de toate. Şi Ioaniu era prietenu lui ăJ mai bun, şi când a fost să-şi dea sufletu, l-a rugat: Ia-o! Şi ăla, care o iubea fără speranţă, de mult, a luat-o.

Chiar madam Ioaniu i-a spus astea, d-a-fir-a-păr, şi nu o dată. Numa madam Cristide zice că nu-i aşa, că e alfel: că Mironeasca, adică madam Ioaniu, a trăit dinainte cu Ioaniu, c-o ştia tot Bucureştiu. De la mă-sa lu Cristide, de la soacră-sa, ar şti astea, că la noi toate se ştie şi nimic nu se uită. Da gura lumii cin s-o astupe? Şi când o vezi pe madam Cristide, vopsită ca o paparudă, cum să pui bază pe vorbele la o stricată? Un lucru e drept, că nu prea vorbea madam Ioaniu de bărba-su dintâi, rar, cine ştie când, cine ştie cum... O dată, numa a scăpat-o gura:

- N-am avut plăcere cu el, Vica, înţelegi?

Sta ele şi bea cafea amândouă, şi atunci a scăpat-o gura.

- fnteleg, cum să nu înţeleg, i-a zis şi ea. Nici mie nu mi-a fost drag să mă cotăiesc cu omu meu, când îl vedeam că pune mâna pe mine, îmi venea să-mi iau câmpii. N-a ştiut cum să mă ia, el ştia ce-a făcut, da' când m-a lăsat în pace am zis bodaproste...

Vorbea ele-ntre ele, ca femeile, ce mai râdea, ce mai vorbea prostii... Venea madam Ioaniu, pâş-pâş, cu ibricu de cafea fumegând şi cu cafelile, venea şi cu sticla, să se mai tuicuiască. Era bună (uica şi lu madam Ioaniu i-a plăcut să bea şi să mănânce. Şi-aşa a scăpat-o gura şi de bărba-su.

- N-am avut plăcere cu el, în pat, Vica, îi zisese de bărba-su dintâi. Era şi diferenţă mare de ani între noi, avea douăzeci de ani mai mult ca mine. Era manierat şi atent, dar ce-am mai plâns la început... După un timp, mă obişnuisem... Atâta doar că nu prea ieşeam în lume. Dar aveam salonul deschis şi câţiva prieteni fideli,,. Dacă aş fi rămas cu Ştefan toată viaţa, n-aş fi ştiut ce înseamnă plăccrea, sunt şi femei care au o asemenea

soartă. Sau poate, cine ştie, aş fi călcat şi eu pe de lături, cum fac atâtea...

Dacă vorbea aşa, poa să fi şi călcat... Vezi, c-o ducea mintea la rele. Da de ştiut, cin' s-o ştie? Că de-ale ei tăcea ca mormântu... Bietu bărba-su, îl văzuse-n poze, cu el seamănă Ivona, cap tăiat: slab şi-nalt, şi cu nasul lung, nu prea vorbea de el madam Ioaniu. I-o fi fost urât de el, sau n-o mai fi (inut minte după şaizeci de ani, câţi trecuse... Că ea numa d-ălălant vorbea, numa de Ioaniu vorbea. Vorbea, de-ti împuia capul,fmpinge poarta, poarta todeauna-i deschisă. O poartă înaltă, de fier forjat, vara era un chioşc în spatele curţii, un chioşc acoperit de iederă şi mâna-maicii-domnului... Şi toată casa acoperită de iederă şi de glicină şi mâna-maicii-domnului. Pe vremuri avea şi nişte flori ca nişte zorele, da mari, cât roata carului, madam Ioaniu le pripăşise, şi tot ea ştia cum le zice. Mirosea vara, şi lămâiţa, şi mâna-maicii-domnului, şi teiu, şi trandafirii, din strada mirosea de te picnea somnu şi te lua durerea de cap... Parcă nu mai erai pe lumea asta... Şi toată curtea plină de trandafiri galbeni, mari, ţi gardu, şi poarta acoperiţi de trandafiri roţii, mici, agăţători. Madam loaniu avea grijă de flori, ţinuse pe vremuri ţi grădinar, mai era si soldatu care avea grijă de toate. Din iunie înflorea trandafirii, pe rând, toate soiurile, şi-i avea înfloriţi până toamna târziu, în noiembrie. Madam loaniu îi îngrijea, parc-o vede cum ieşea cu foarfeca şi cu un paner să taie trandafiri şi să-i dea când pleca: vezi că nici flori nu tăia cura se nemerea, le tăia nuna p-alca care vedea că tot o să se ofilească.

- Eeii, da mai stai locului, şi dumneata... Stai, te odihneşte, câ de diz- de-dimineată numa-n picioare, îi zicea ea lu madam loaniu. Parcă ea, toată viaţa, n-a stat tot aşa, la tejghea, tot nurna-n picioare?... Da ştie ea ce trebuie să le zici lor, ca să se bucure şi să dea din coadă. Ştie ea ce trebuie să vorbeşti şi ce nu, în lume, d-aia, pe uo să duce, to|i o iubeşte, toţi o apreciază.

Şi madam loaniu, odată începea, Odată îţi dedea drumu:

- He-he, câlă energie am avut eu, Vica, în viata mea! Mi au ajuns mie, totdeauna, patru-cinci ore de somn pe noapte... Mi-a plăcut că călătoresc, să dansez, mi-a plăcut la nebunie să merg la spectacole. Cu Lulu mă duceam la ţoale balurile de la Cercul Militar, dansam toată noaptea, şi dimineaţa, când mă întorceam cu trăsura acasă, mă simţeam proaspătă, ca o floare. Crezi poate că mă grăbeam să mă culc imediat, cum făceau alte cucoane? Niciodată - m-auzi tu? Niciodată! Totdeauna puneam soldatul să

aprindă focul la baie, făceam un duş, chemam femeia, stabileam ce-avea de gătii în ziua aceea, vedeam ce mai este de făcut prin casă... Pe urmă ieşeam din nou în oraş cu trăsura, fâceam comenzi pentru o săptămână, mergeam la Dinischiotu, la Dragomir Niculescu, după amiază din nou vizite sau un spectacol. De câteva ori mi s-a părul că via(a mea s-a terminal, am avut necazuri mari, dar am avut şi bucurii, şi-am avut parte şi de ce mi-a plăcut... Mi au plăcui mie florile şi parfumurile...

Uite-aşa-i povestea madam loaniu: şedea în fotoliul mare, peste husa terfelită, peste perne, peste covor, şi vorbea, şi vorbea. Dacă începea să vorbească, apoi greu s-o mai opreşti. Unele i le mai povestise şi altă dată, da o lăsa să i le spuie iar, atâta doar că îi ghiorăia matele dc foame. Dar ce po|i să faci într-o casă străină? Şi-acu fi e foame. Îi vine leşin, nu alta, de-abia o tine picioarele când trece pe dalele strâmbe din curte, până la intrarea din spate. P-aici, pân spate, intra când sta ele sus, la cucurigu, ţi urca scările pân-la mansardă. Urca şi madam loaniu, şi nu zicea nimic, ce să mai fi zis? Nu mai avea ce să zică decât *mersi,* că altele era la puşcăric, şi altele, ditamai prinţesele, şedea pân beciuri şi pân şoproane. Bare mi ele rămăsese în casa lor, chit că-i înghesuise la cucurigu şi jos băgase chiriaşi peste tot.

Pân la orraă tot a scăpat ele de chiriaşi, da degeaba a scăpat: dac-a plecat Tudor, băiatu, casa lor, după ce moare ei, Ivona şi cu bărba-su, o s-o ia Stătu. Chiar Ivona i-a zis asta odată, când i-a spus prima dată c-a rămas Tudor. Da madam Ioaniu nu i-a zis multă vreme nimic. Că dacă ere a interesu ei, n-aveai cum s-o tragi de limbă, n-aveai ce să scoţi de la ea, nimic; atunci tăcea ca mormântu.

Sună. Sună apăsat, se opreşte şi pe urmă sună iar. Apasă pe butonul îngălbenit al soneriei şi aude sunetul, lung, cum se întinde până la camerele de sus; cum trece pe deasupra scării înalte de lemn, cu şină de fier pusă în marginea treptelor. Stă un timp şi pe urmă sună din nou. Parcă s-aude un foşnet înăuntru, parcă se aude paşi. Casa veche, mobila veche, toate trozneşte. Trozneşte şi parchetu, chiar fără să te mişti, chiar fără să-l calce nimeni...

Tot nu-i vine să crează că a putut avea atâta ghinion... Stă, şi pe urmă sună, şi iar stă, şi mai face doi-trei paşi şi întinde gâtul spre poartă.

N-o fi fost plecată Ivona şi n-o intra tocmai în clipa asta?

IV MADAM IOANIU

Şi a întins pe trepte 2iarul care-l are la ea ţi a pus peste el pungile goale de plastic. Şi ea s-a aşezat d-asupra. N-are cum s-o tragă de dedesubt, cât o fi de rece piatra la vremea asta, n-are cum s-o tragă. Da simte că nu mai poale dacă nu stă oleacă jos, o doare ţi picioarele, 0 înjunghie, şi-i vine şi-un leşin de la lingurea, e namiaza mare, a tot colindai şi mai nimica n-a băgat în gură.

Poate totuşi c-apare Ivona, călăreau dracului! Câlăreată a mai fâcut-o mâ-sa... Ce femeie ş-asta, să nu-i placă să şază la casa ei, să-şi vază ca altele de gospodărie! D-aia şi-a luai şi fi-su lumea în cap şi-a ajuns tocma-n Germania, tocma-n America, pe unde-a ajuns, el ştie. D-aia şi bârba-su, toată ziua la Matracucă, de bine nu pleacă nici unu d-acasă, e şliut că dacă pleacă bărbatu, toi femeia-i de vină. Să slea, la ce să stea? S-o vază pe Ivona, cu dinţii ei de cal, şi cu nasu lung, slabă şi repezită, şi toată ziua cu (igarea-n gură şi cu prietini]« la telefon, păi să nu-ti vie să-(i iei câmpii?

Stă pe ziar, pe pungile goale de plastic, şi molfăie o bucată de pâine uscată de la cumnală-sa; că dinţii şi ¡-a scos şi i-a pus în toaşcă. Cin sute de lei i-a luat hotu de tehnician, şi-o strânge de i-a lacul gura toată o rană, dar-ar dracu-n ei de hoti, că a umplut Bucureşliu, un te duci, fiecare stă cu mâna-ntinsă... De un să dai, dân şase sule cinzeci de lei, două suflete, şi lumina, şi chiria, şi lelevizoru?

Stă ea, stă, da mult n-o să mfci slea, s-o prinză noaptea pe drumuri, pe la uşile altora. Mai are şi omu ei dreptate, ăilanţi, o dală nu vezi pe unu că le calcă pragu. Ce e ei, ciumali, de nu vine unu? Să-i vezi că vine, ba cumnală-sa, ba Gelu, ba Niculaie cu matracucile lui, bietu llie, Dumnezeu să-l ierte, numa el ce mai venea cât a trăit. Da şi el toi pe fugă... Să vie, să şază cu cotii la televizor, să-mbuce ceva, că todcauna are ceva în casă. Când pleacă, sâ-i vâre şi ei dooşcitict în buzunar:

- Na şi (ie, Vico, dooşcinci de lei, că ti-or prinde bine..

.Câl avea prăvălie, nu mai scăpa de ci, şi care venea, pleca încărcai: le-ntindea masa să mănânce, scotea ce-avea mai

bun... Care venea, tot cu liota după el. Şi-acu nu vezi unu să-şi mai aducă aminte. Aşa-i pe lumea asta, cât ai să dai, eşti bun, cât nu, nu faci o ceapă degerată... Poate totuşi c-apare Ivona, poate-o fi p-aci, la colt, |a alimentară... Nuraa de nu s-o fi dus la vrunu din ceaiurile ei de cucoane, s-adună aşa cucoane, ciopor, le-a văzut ea (a Ivona, s-adună când nu te e bărbaţii acasă, când la ura, când la alta, şi o săptămână înainte pregătesc toate bunătăţile lumii, să le dea gata pe ălelante. P-ormă bagă-n ele la dulciuri şi la cafele, şi dă-i şi toacă, o clipă nu le tace gura. Muieri nemuncite, bolboroseşte ea încet, că bine v-a făcut comuniştii! Mi-a luat ei prăvălia, da vouă v-a luat mai mult! S-uite la ele, care-a dus-o bine-nainte, ş-acuma tot bine-o duce... Şi când a fost s-o ducă rău, las' că tot a avut ele ce vinde, covoare şi cristale, şi bijuterii, şi de rămas, tot le-a mai rămas, cum i-a rămas şi lu madam loaniu, care şi-acu geme la ei casa de cristale şi de covoare.
C-a fost madam loaniu ca pisica, cum o arunci, ea cade tot în picioare, şi doi bărbaţi cu cununie a ţinut, şi p-aroândoi i-a dus la groapă! Dată dracului a fost, s-o vezi şi la obzeci de ani ce se sulemenea, şi-şi da sprâncenele cu creionu, şi pleca la film, cu fii-sa, la Sala Palatului, amândouă: le lua gineri-su bilete o dată pe săptămână, şi el ontindea la Matracucă. îndrăcită a fost, diz-de-dimineaţă se scula, îşi făcea cafeaua şi p-ormă inspecta bucătăria; stabilea ce-avea să gătească, câte porţii, ce-i trebuie, toate le socotea; mergea de colo-colo, greoaie şi pieptoasă, şi cu tigarea-n coltu gurii; de la ea, vezi, se-nvăţase şi fii-sa să fumeze, de la ea se-nvăţase şi cărpănoasă. Era madam loaniu dată dracului de strânsă la pungă, de sta să numere câţi cartofi să fiarbă la salata orientală, doi de fiecare, zicea, şi uite-aşa umbla pân bucătărie, cu tigarea în coltul gurii, ca generalu. Şi dacă se trezea la masă cu unu-n plus, musai cineva rămânea cu farfuria goală. Dată dracului a fost, şi de ce îmbătrânea, d-aia sc făcea mai cărpănoasă, alfel, în vremile bune, când pleca seara, tot îi mai strecura în (oaşcă ceva; mai o cutie de pate, mai o conservă, mai nişte prăjituri uscate, mai o bucată de caşcaval. Odată, tine minte, i-a dat trei ouă, unu i s-a şi spart până acasă. Da ea nu sta la tocmeală sau să facă pe capra râioasă, tot cu nasu pe sus cum face camnată-sa - la ce să fî umblat cu nasu pe sus şi să nu le fi luat? Cine pierdea, nu pierdea tot ea? La ce bun atuncea?
- Ia-le, Vica, îi zicea madam loaniu, că ţi-or prinde bine...
- Dă-le-ncoa, făcea ea, dă-le-ncoa, io sunt lada de gunoi...

Şi ce mai râdea baba! Râdea, şi-i trăgea la cafele, şi-i mai trăgea şi cu paharu, şi-i plăcea şi să mănânce, s-o vezi ce mai hăpăia la masă... De ce-mbătrânea, d-aia se făcea mai lacomă.

Se scoală de pe piatra rece, a amorţit, o înjunghie picioarele mai rău ca az-dimineaţă. Şi-o şi trece, de-abia se mai ţine, de ce-mbătrâneşte omu, şi băşica udului i se slăbeşte. D-aia nici nu-i vine să plece, poate vine

Nebuna şi-i dă drumu-n casă. Mai face câţiva paşi, mai se uită la poartă, poate apare Ivoua, dar-ar dracu-n ea de călăreată. Vezi că d-aia a umblat mă-sa atât până să puie şaua pe Niki, să şi-l facă ginere. A umblat ea mult ca să nu rămâie cu zbanghia de Ivona piatri-n casă, păi n-o ştie ea dinainte să se mărite? Cum era atunci, aşa e ş-acuma: slabă-slabă, şi cu nasu lung, şi cu dinţii de cal, să dai şi să fugi. Câţi crezi că s-a gândit s-c ia de nevastă?

D-aia nici mă-sa, de mică n-a suferit-o. He-he, era vicleană baba, era vicleană madam loaniu, şi cât a fost în putere şi cu mintea-ntreagă, au scoteai de la ca nimic. Era vicleană ca vulpea şi tăcea ca mormântu. Da odată tot a scăpat-o gura.

Sta ele-amândouă, ea turuia Ia maşină, baba era cocotată-n fotoliu, ca tiganu-mpărat, şi dă-i şi dă-i cu poveştile. De ce-mbătrânea, o clipă nu-i mai tăcea gura. Şi tot cu bârba-su de-al doilea, cu loaniu. Ani de zile tăcuse mâlc, şi nici numele nu i-l pomenise, da acu, de când lua pensie de pe urma lui, şi la telefon tot aşa răspundea:

- Alo! făcea baba! Alo! Aici Solia general loaniu...
- E-te, să mă pupi în cur, făcea şi ea.

Da baba de colo, vicleană:

- Ce zici? Cc-ai zis tu, Vica?
- Ei, nimic, ce să zic, nu zisei nimic. Drăcui şi io suveica asta.
- Ei, dacă n-ai spus nimic...

Şi baba, dă-i cu poveştile înainte: cum fusese loaniu preferatu Iu Averes- cu, şi cum l-a rănit la Predeal şi la Mârâşti şi el mai ştie pe unde, şi ce decoraţii avea, şi cum se-ntâlnise ei şi era ea jigărită şi amărâtă şi-mbrlca- tă-n negru după bărba-su. Şi cum el iar se amorezase de ea, că fusese el şi mai-nainte, da nu-ndrăznisc să-i spuie. Asta lu-mutu s-o spuie că nu îndrăznise! îndrăznise ei mai mul(i, înşirase ea, baba, destui la viata ei, că fără foc e ştiut că nu iese fum, şi alfel la ce-ar mai vorbi-o nebuna de Cristidoaia, care şi ea, de la soacră-sa ştie? Da nu-i plăcea lu madam loaniu să povestească pân câte puie trecuse. Ea tot cu ale ei îi da-nainte, cum îi cumpăra loaniu coşuri de flori, şi parfumuri,

şi pudre franţuzeşti, şi blănuri, şi toalete de la Paris, şi ce gelos era când o ducea la baluri, la Cercu Militar... Şi Lulu-n sus, Lulu-n jos, că pe el Gheorghe-l chema, numa baba îl alinta Lulu. Lulu-n sus, Lulu-n jos, că sucită, că învârtită...

Aşa, zicea baba, au fost anii cei mai fericiţi din viaţa mea! Totdeauna am avut plăcere să mă distrez, dar nu ştiu cum s-a făcut, în tinereţe n-am prea avut parte... Am avut-o pe Ivona de cum m-am măritat, eram şi eu tot copil, iar de născut, am născut atât de greu, încât ara rămas speriată pe toată viaţa... Cât a mai vrut pe urmă Ştefan să mai am un copil, dar a stăruit degeaba! De convins n-a reuşit să mă convingă... Treizeci de ore m-am chinuit cu lvona, nu mai ştiam când c noapte şi când e zi. în patul meu am născut, îmi făcuse moaşa nişte hăţuri să mă opintesc în ele, trăgeam de haturi şi urlam... Şi toată casa umbla numai în vârful picioarelor! Eram prea tânără, m-am speriat şi n-am mai vrut să aud dc copii toată viata...

- Eee, mai dă-i încolo de copii! Că mie mi-a părut bine la tinereţe că □-am putut să fac... Mi-a părut bine că n-am avut pe cap beleaua asta. Ce nevoie aveam io de copii? N-aveam io fraţii care să-i am de grije? N-aveam nepoţii?

Da baba n-o asculta. Dacă începea să spuie, nu mai auzea nimic, şi-i tot da nainte cu poveştile ei. Aşa a fost şi când a scăpat-o gura:

- îmi plăcea să ies în lume, şi-mi plăcea să primesc, îmi plăcea la nebunie să dansez... Dar bietul Ştefan avea o fire închisă, el nu era deloc dansator, avea orele lui dc lucru şi bibliotecă... Şi ştii ce făceam? Dimineţile, uneori, îmi puneam patefonul, încuiam uşa la cameră, dansam singură, mă priveam în oglindă... Mă gândeam ce-ar fi fost să fi avut alt sot, cu care să mă potrivesc, mă rog, ştii cum se gândesc uneori femeile tinere, după ce se mărită... Dar tristă nu eram, aveam o fire veselă-veselă, toată ziua râdeam, asta i-a plăcut mai târziu şi lui Lulu, numai clopoţelul tău se aude în casă, avea obiceiul să-mi spună. Pe lvona mi-era teamă şi s-o ating cu mâna. Am fost atât de slăbită la naştere, că n-am atăptat-o, şi ea, biata de ea, s-a îmbolnăvit... Era un copil cuminte, dar bolnăvicios, şi aşa a rămas toată copilăria...

Nu o plăcuse ea pe fii-sa, prea semăna cu bărba-su. Şi ăla, cumsecade, cum o fi fost, da slab şi cam bătrâior, şi cu nasu lung; nu o plăcuse ea pe fii-sa, şi toată viata trebuise s-o ducă în cârcă. Da a dracului ce era, baba, vicleană şi rafinată, nici dă-te mai încolo nu-i zicea fii-sii; acu, c-o ajunsese bătrâneţile, şi ştia

care-i interesu ei, -tăcea mâlc. Numa ei, care-i spunea tot, numa ei i-a povestit că nu i-a plăcut de fii-sa.

- Venea bona şi mi-o aducea, ce să vezi la un copil mic? Un pachet de dantele albe, şi înăuntru... Nu ştiam nici s-o înfăş, nici s-o desfăş, era o complicaţie întreagă, şi nici până la sfârşit, tot n-am învăţat... î(i spun drept, mi-era şi frică să mă ating de ea, să nu cumva să-i frâng ceva; avea un cap chel şi lunguieţ şi diform, şi plângea mai tot timpul, iar pe obraz uite-aşa avea pete-pete... Bietul Ştefan era atât de fericit că totdeauna a văzut-o frumoasă... E interesantă lvona, e plăcută, e inteligentă, dar frumoasă niciodată n-a fost... lvona, de mică, avea o fire matură şi-un fel de a fi ca de om marc... Poate din cauza aceasta, când mă gândesc la ea, parcă niciodată n-a fost mică... Sigur, o iubeam, cum să n-o iubesc? Instinctul de mamă, cum... şi animalele îşi iubesc puii... Dar lvona era un copil prea cuminte şi puţin ciudal... şi fără să bag de seamă, m-am trezit cu ea mare,,.

Asta-i... Că nu-i ardea ei Să vază de fii-sa, cum nu-mi arde mie să fiu vlădică. Mulţi gărgăuni avusese tn capu ei, cum are toate femeile nemuncite. Că-ntreagă la minte nici acu nu era, altfel la ce-ar fi ţinut toate cutiile şi toate sticlele alea?... Cât era ea de cărpănoasă, da la ce sâ-i folosească toate sticlele ;i toate jagardclile alea, de nu sc-ndura să Ic arunce?

- Florile mi-au plăcut mie, Vica, spunea madam loaniu. Mi-a plăcut să am casa plină de flori... Florile mi-au plăcut, dar şi mai mult decât ele, parfumurile...

Şi-odată o vedeai că se ridică din fotoliu şi se duce pâş-pâţ, cu ghebu în spate; de cc-mbătrânea, d-aia se gheboşa mai tare. Odată o vedeai că se duce şi vine cu maldăru de sticle în braţe. Ea ştia de pe uc-le scotea, de pân toaletă, de pân sertare, sticle şi sticloanţe, unele cât degetu de la mână, altele cât o carafă de apă, sticle cu capace de aur, cu fir de argint, cu etichete sclipicioase, şi ce dopuri avea! Şi ce sticlă brumaţi, albastră, verzuie, nu se-ndura baba nici la obzeci de ani să Ic arunce... Venea baba pâş-pâş, greoaie şi pieptoasă şi cocârjată, de ce-mbătrânea, de-aia se cocârja şi i se lungise şi nasu. I se făcuse nasu coroiat. Şi-aşeza pe masă sticluţele, şi se uita la ele.

- Asta a fost când... începea.

Şi-amintea de toate, când le primise, dată dracului ce ţinere de minte putea să aibă!

- Asta a fost cu... zicea.

Ştia cum le cheamă pe ficcarc, dc zeci de ori i le zisese, da dracu le putea ţine minte.

- Ăsta mi l-a adus Lulu înainte să ne căsătorim, în fiecare zi îmi trimitea comisionarul cu flori... Coşuri de flori şi parfumuri... De Ia fereastră vedeam chipiul roşu al comisionarului. Şi Ivonci îi trimitea cartoane de prăjituri sau fructe glasate şi carnline de la Capşa. Pe Ivona şi taică-su, şi Lulu, amândoi au răsf£|at-o...

- Asia mi-a dat-o după ce-am făcut un raclaj. Ce îngrijorat era bietul Lulu când a venit să mă ia! O săptămână m-a obligat să nu mă ridic din pat... Era primul raclaj pc carc îl făceam cu el, de aceea era şi atât de îngrijorat, dar eu aveam o doctoriţă bună, şi mai făcusem destule, doar fusesem, nu? atâta timp căsătorită... Dar de ce trebuia să ştie el? De ce trebuie să le ştie bărbatul pe toate, spune şi tu, n-am dreptate, Vica?

- Bărbatu să tc ştie numa de la brâu în jos, zicea ea.

Şi ce mai râdea madam loaniu! Râdea şi se uita la sticluţe.

Bani aruncaţi, se strâmba ea când o vedea cum se uita la sticle. Baci aruncaţi, la ce să vă fi luat astea? Mai bine un loc de casă, ăştia e

bani aruncaţi pe
fereastră..

- .Ei, da, pământul părea valoarea cea mai sigură în România! Şi pământul, ai văzut că n-a mai valorat nimic... Las' c-a fost mai bine-asa! li plăcea lui bietul Lulu să mă răsfeţe...

Şi p-ormâ baba îţi strângea sticlele. Lua maldăru de sticluţe şi le vâra pe la tualetă, pân sertare, parc-ar fi fost aur, aşa le păstra! Că la ce le-o mai fi ţinut? De ce trecea vremea, d-aia nu mai era-ntreagă la minte, d-aia se făcea mai cărpănoasă! Şi până nu le punea pe toate la un loc, nu se- ntorcea în fotoliu.

- Bietul Lulu era om în toată firea când ne am căsătorit şi era cavaler. Era militar de carieră, foarte corect şi foarte sever, dar cu mine se schimba totalmente. Teribil ce îi plăcea să mă răsfele şi îmi făcea toate capritiile!... Seară de seară ieşeam la Continental, şi la Mon Jardin, şi la balurile de la Cercul Militar... Ne făcusem şi un grup de prieteni... Avea o inimă de aur, numai că trebuia să ai tact, era coleric, şi se înfuria repede...

He, he, îndrăcită ai mai fost tu la viata ta, îi zicea ea în gând. îndrăcită şi materialistă, şi pentru tine, şi ai ştiut mereu cum să cazi în picioare! Ce noroc are unile-n via(ă - îşi zicea în gând.

A (âşnit în spatele ei ceva, se-ntoarce repede, şi inima, mai să-i sară dân piept:

- Ptiu, drace, zice, ptiu, dracc, zââât d-aici!,..

Un motan jigărit şi c-o blană năpârlită, ca vai de el, coboară dintre Crengile părului. Ce păr mai erea şi ăsta, ce pere mari, zemoase făcea! Acu s-a chircit, s-a uscat, vara trecută l-a năpădit şi omizile.Cum să nu se usuce toate, dacă n-are cine să mai puie mâna să facă ceva în curte? Nu mai e-n curte nici o floare, nici o tufă de trandafiri dc când a plecat Tudor, băiatu, de când s-a prăpădit madam loaniu... Ba şi mai dinainte, de când se ramolise. Cât a fost în putere, ea se-ngrijea de casă, ea se-ngrijea de flori şi de chioşcu din curte. Ea tăia, ea spânzura, unu nu-ndrăznea să-i zică nici dă-te mai încolo. Ştia ei ce ştia, şi zurlia de lvona şi putoarea de bărba-su, ştia ei că şi casa, şi covoarile şi argintăria şi bijuteriile ce mai rămăsese, toate era pe numele babii; toale-ale ei, şi mai primea şi pensie de pe urma lu bărba-su. A murit el la zdup, a murit el la Sighet, a murit el la Jilava, la Piteşti, el ştie unde-a murit, da pân-la ormă tot i-a dat pentru el pensie babii. Că făcuse şi războiu ălălant, şi uite-aşa avea pumni întregi de decoraţii! Că fusese rănit la Predeal, şi-l ţinuse ascuns chiar baba! Chiar madam loaniu, Mironescu o chema p-atunci, îl (huse ascuns, luni şi luni, şi chiar bărba-su, Profesoru, chiar el îl ascunsese, că era ei amândoi prietini. Şi p-ormă-l luase nemţii pe bărba-su dintâi să-l ducă în

lagăr, da pe loaniu, nu. loaniu se-mbrăcase civil şi trecuse-n Moldova, el ştia cum de trecuse. Şi luptase la Mărăşti, şi iar îl rănise, şi p-ormă-l umpluse ăia, şi regele, şi regina, şi Averescu, de decoraţii. Când a fost război a doua oară, s-avea rău cu Antonescu, si ăsta a fost norocu lui: că nu l-a mai trimis în Rusiia. N-a avut cl noroc pân la capăt, că tot a murit la zdup, da baba pot i să zici c-a avut. Baba a răbdat ea ce-a răbdat, a strâns ca dân dinţi, a [mut ea pensiune, a bătut ea oraşu cu lecţii de franceză, de germană, da a rămas cu de toate: şi cu casa casă, şi cu cristale, şi cu covoare, şi pân la ormă, lot a luat ea pensie de pe urma iu bărba-su. Pân ta ormă, tot i-a tocat banii!

D-aia, după ce a tăcut mâlc, ani de zile, numa aşa o auzeai:

- Alo! făcea baba. Alo! Aici Sofia general loaniu.
- E-te, să mă pupi în cur, zicea şi ea.

Şi baba vicleană, de toate alea vorbea, da foarte greu povestea cum a fost şi ce-a fost, şi unde-a murit bărba-su. Vezi că ajunsese ăştia s2 le bage spaima în oase! Da odată tot a scăpat-o gura de pensiune.

- E-hei, ce subţire am fost eu în tinerele, mai (ii minte, Vica?

Fusese, ce-i drept e drept că fusese; subţire şi înaltă şi cu tâ(elc mart.

N-a avut noroc boccia de Ivona să-i semene, şi nici la bărbaţi n-a avut lipici, toată viata.

- Uite-aşa eram de subtire-n talie, zicea baba. Uite-aşa aveam un mij- locel... După ce-am născut, m-am strâns cât am putut să îndur. Aşa m-a învăţat moaşa, şi bine m-a învăţat; nimeni nu credea că am copil, eram subţire ca o domnişoară... Pe urmă m-am mai împlinit, iar după patruzeci de ani am început sä fiu chiar grijulie să nu mă îngraş: mai un măr, mai fără pâine. Altfel, ştii şi tu cum arătam până a murit Lulu. Când au venit necazurile, însă, nu am mai avut deloc timp de mine...
- La ce să fi rămas slabă? îi cânta ea în strună. Că tot grasu-i frumos! Şi omu slab, de el se lipeşte bolile, şi toate relele pământului... Toţi care e slabi, nu-i vezi? e nervoşi şi fără putere...
- Să ştii, a scăpat-o gura pe babă, să ştii că am început să mă îngraş când ţineam pensiune... Mai gustam mâncarea să văd cum a ieşit, mai ajustam porţiile, pentru că ce plăcere mai puteam eu găsi în viaţă atunci? Să ţii tu minte de la mine, Vica, să (ii tu minte că nu-i bine să trăieşti în via|ă fără bucurie... Altfel eşti tot timpul morocănos şi prost dispus, şi-ti otrăveşti şi sufletul tău, şi-i otrăveşti şi pe ceilalţi. E bine să-(i faci şi tu plăcerile în viaţă, că

nu pierde nimeni nimic... Aşa nu mi-am mai pus eu stavilă la mâncare când ţineam pensiune. Pentru că unii oameni mănâncă de nervi, al(ii mănâncă de plictiseală, dar cel mai greu se abţin cei care mănâncă din plăcere. Şi ultima plăcere care mai rămâne omului în viată este mâncarea.

Aia a fost singura dată când i-a pomenit madam loaniu de pensiune. Da-n rest, nimic; nici că Antonescu l-a trecut în rezervă pe bărba-so, nici cum l-a chemat ăilanti pe urmă, şi cum a făcut dincolo, tot războiu. C-a fost până-n Cehoslovacia. Ce-a mai prins ea de la Ivona, allele i le-a spus Zahareasca, şi-aia le ştia de la bărba-su, care a fost mare director. Şi dup-o vreme n-a mai fost Zaharescu aşa marc director, că l-a săpat unii. Sau i-a venit şi lui rându să-l schimbe, c-asta e la comunişti lege: să se tot schimbe de colo-colo, după cum se schimbă şi ce zice ei. Da nu le duce ea grija lor, la care-a fost mari: că şi dacă fi dă jos, p-ormă tot bine-o duce. N-are ea grija lor; are grijă de bietu omu ci, că-i şi el bătrân, face-acu şaptej-nouă, şi de când a rămas în pensie, n-a mai pus un leu doparte. A rămas tot în ăi şapte mii. Doamne fereşte de-o nenorocire. Aşa că n-are ea grija lor, că tot bine o duce ei, şi acuma. Tot bine-o duce şi-acu Zahareasca, măcar că se vaită, s-o auzi ce e la gura ei, ai crede că cine ştie ce i-a făcut ei regimu... Da la ea-n casă geme de lucruri aduse din străinătături, şi fii-sa a mare s-a dus în Anglia, şi a rămas acolo. Unii zice c-a rămas să spioneze, alţii zice c-a rămas c-aci avea de toate, alţii zice că a rămas că nu mai avea ta-su situaţia care-a avut...

Eé-te, să dea dracu-n ei toţi! C-aşa e unii, de cadc mereu în picioare. Nu-i plânge ea pe ei, nu le duce ea lor de grijă; îşi duce de grijă ei şi la omu ei, că trăieşte două suflete din şase sute cinzeci de lei, şi chiria, şi lumina, şi televizoru. Şi-a-ntepenit aciia de frig, dc când o aşteaptă pe zmintita asta. Stă aci pentru cinzeci de lei, sta-i-ar cinzeci de leii-n gât, că vede negru-naintea ochilor dc foame. Că la unii, necazurile parcă nici nu le-ar avea, aj>a nu le pune la suflet şi trece pân ele ca gâscă pân apă. Aşa şi Zahareasca. Aşa şi curva aia de madam Daniel. Aşa şi zbanghia de Ivona: că alta, să-l vază pe bărba-su toată ziua la Matracucă, s-ar topi ca lumânarea! '

Da ea, ce-am avut şi ce-am pierdut, vezi că ce naşte din pisică şoarici mănâncă. Doar e fii-sa lu mă-sa, şi madam Ioaniu-a avut doi bărbaţi şi p-amândoi i-a dus la groapă, da' ea tot şi-a văzut d-ale ei: şi de sulemenit, şi dc pocăr, şi să nu piarză un film la Sala Palatului.

Bărba-su, Ioaniu, ai zice că şi el a fost norocos, că l-a trecut în rezervă Antonescu, şi nu l-a trimis în Rusiia... Că la câ(i le-a rămas oasele pe-acolo! Ai zice c-a fost norocos loaniu, că n-a avut de ce să-l ia la ochi comuniştii, că ei l-a chemat, ei l-a scos dân rezervă, şi pentru ei s-a dus până-n Tatra. Şi uite că nu! Uite că nu i-a fost de nici un folos! Că tot la zdup a murit! În cincizeci, în cincizeci şi doi, el ştie când o fi murit, că baba tăcea ca mormântu. Da degeaba tăcea ea mâlc, că de ştiut se ştie toate. Şi ea ştie de la Cristidoaia, care şi bărba-su a fost la zdup... Aia i-a spus cum a murit pe capete acolo, toti care a fost miniştri şi avocaţi şi care-a avut averi, şi care-a fost rudă cu ei, şi carc-a fost păguboşi, to(i a dat ortu popii, acolo. Dacă şi Brătianu acolo-a murit, că l-a vârât într-o pivnitf, şi l-a ros de viu şobolanii! Unii se rugase, cică, de el, să fugă, de Brătianu ăsta, sau de altu, care-o fi fost, nepo-su, fra-su, unu dân Brătieni. Da ăsta cic-ar fi zis: *un Brătianu niciodată nu fuge/...* Şi n-a fugit, a rămas. Şi-a văzul el pe dracu. Şi Maniu a murit, şi alţii, câţi şi câţi... Că din sute şi sute câţi era, vo doi dac-a scăpat.
Şi n-a ştiut ele nimic, nici madam loaniu, nici fii-sa, că şi loaniu murise îa puşcărie, numa dup-un timp, pân vară, le-a venit lor hârtie. Şi S-a dus ele la cimitir să-i îngrijească mormântu. S-a dus să-i facă pomeaile-acolo, ce-o fi vrui să-i facă baba, că nu se prea omora ea cu de-alde-astea. S-a dus ele la cimitir, da cum să dea acolo de el? Că cică era pogoane de cruci, numa morţi noi, şi cruci de lemn, de nici nu se-mplinise anu... Care-O fi fost a lui. Dumnezeu mai ştie... Da acolo-a aflat că loaniu a murit la infermerie... Că se-mbolnăvise, şi dacă ăia nu se uita la el ca la un câine, cică el n-ar mai fi vrut să mănânce. El, căpătânos, n-a mâncat, ca să-l ducă la infermerie, ăia a zis mersi că nu mănâncă, nici că le-a păsat de el, şi la infermerie l-a dus cu vo două ore-nainte să moară. Şi-nainte să raoară el a tot vorbit şi l-a auzit unu de i-a povestit lu nevastă-sa: zice că era întreg la minte, şi şlia că o să moară. Şi a zis că asta e rugămintea lui, să nu-l îngroape în hainele alea vărgate, că el n-a fost hot, a fost om cinstit. A fost soldat şi generat şi n-a făcut rău la nimeni, că d-aia l-a şi decorat. Zice c-aşa s-a rugat el de ei, să nu-l îngroape în hainele alea vărgate. Şi, cine-o fi fost ăia d-acolo, i-a ţinut rugămintea. C-aşa a şi dat madam loaniu de el: că un gropar, cum-necum, şi-a adus aminte c-a fost unu dân morţi îngropat în pijama. Că se şi mirase goparu: ce le-o fi venit Să-l aducă în pijama, şi-ncă pe vreme de

viscol, în plină iarnă? Da dac-ai murit, tot aia e, că tot nu mai ştii de tine, la ce-(i mai trebe hainei

Şi-aşa l-a găsit madam loaniu pe bărba-su, şi i-a făcut pomeni, şi i-a pus cruce de marmură, şi la şapte ani când l-a scos şi l-a dus la cavo, la Belu, s-a uitat la dinţi şi l-a recunoscut: că ăla fusese,cu-adevărat, bărba-su.

îndrăcită muiere, tare ca fieru, n-o văzuse niciodată bociudu-l. Nici când se pomenise cu toate belelele-n cap: bărba-su mort, sor-sa la puşcărie, fii-sa pe drumuri, gineri-su la Matracucă, securiştii pe capu lor, şi ea (Ură o pensie, fără nimica. Şi-ncă mai umbla să-l dea afară şi pe nepotă-su de la şcoală.

- trebuie să ştii bine în viată, Vica, ce vrei, pentru că, dacă le (ii cu dinfii de ce vrei, până la urmă să ştii că ceva tot îli iese...

- Cine ştie la ce s-o fi gândit baba când i-a zis ei toate astea! Da vezi, că ştia ea ce ştia, că pân-la urmă timpu rezolvă toate. Şi pân-la urmă tot a luat ea pensie de pc urma lu bărba- su. Şi Tudor tot a terminat şcoala, şi pramatia de gineri-su tot s-a lăsat de Matracucă şi s-a întors acasă. Are el alia, acu, da, se cheamă că s-a întors acasă, măcar că stă ca pe ace. fi vezi că stă ce stă, şi odată îşi ia haina din cui şi pleacă.Niki e la tenis, face toanta de Ivona.

To(i ştie unde se duce el, da toti se face că-l crede.

- La teais, la dracu, la călărit muieri, dar-ar dracu-o coiu lui! zicea

Şi ce mai râdea baba când o auzea! Nu-i plăcea babii de gineri-su, da rafinată cum era, nu-i zicea nici dă-te mai încolo. Că umblase ea mult până să-l facă s-o ia pe boccia de fu-sa... Călăreata de Ivona, câlăreata dracului, pe unde-o umbla, acuma!... Să ai ditamai casa, şi cu de toate în ea, şi pensie patru mii la amândoi, şi tu să baţi oraşu... Prefăcută, şi dată dracului, şi nu vezi de la ea un cap de ată. La ce le-o strânge, la ce le-o (inc, Că n-o să le ia cu ea în pământ! Prefăcută şi cărpănoasă, d-aia o şi înşeală bărba-su! Şi de ce îmbătrâneşte, d-aia se face mai cărpănoasă.

- Dar-ar dracu-n tine şi-n cinzeci de leii tăi...

Tropăie pe loc, să se mai încălzească puţin, şi pe urmă se-apleacă, gemând, ce ţi-o fi şi cu asta, ce greu S vine-acu să se aplece. Ş-altădată ce mai freca duşumelile, cc mai căra, ce mai ridica, baremi omu ei, de la o vreme, nici să se încheie la ghete nu mai poate. Dc burtă nu mai poate. Ditamai namila, odată-l vezi că-şi pune picioru-ncălţat pe scaun şi-ncepe s-o strige:

- Vico! strigă. Viiicooo! Vino tu şi mă încheie la şirete...

- D-apăi, c-acolo, la (ară, mă-ta tot aşa te-a ţinut! Şi tu, cu picioarele pe masă, ca o vită-ncăltată...

Da vine. Totdeauna, de când îl ştie, a tras a casă mare, şi dacă nu l-a schimbat ea în patruj-de ani, acu ce să-l mai schimbe? Dacă a fost soi rău de felu lui putea să se dea ea şi cu capu de pereţi, şi cu curu de pământ, că tot n-avea la el ce să schimbe. Da la burta aia de-o are, nici n-ai avea ce să-i zici; la o sută douăzeci de kilograme cât are, dacă se-apleacă poa' să-i pleznească în cap ceva, poa-să rămâie damblagii; poa-să rămâie mort pe loc, şi atunci, mai mare necazu...

Aşa că-l bodogăne ea ce-l bodogăne, da vine şi-l încheie.

Se apleacă, strânge pungile de plastic, le-nipătureşte şi le pune- n (oaşcă. Face toate astea încet, de când a mai îmbătrânit, nu mai e aşa repezită. Da nici nu-i vine să plece, nu se-ndură... Nu se-ndură când se gândeşte că a făcut drumu degeaba. Cap sec, cap sec, îşi şopteşte singură, ocoleşte burlanu de lângă scară, dă colţul casei şi merge spre poartă cu paşi măruntei. Curtea pustie, ăla la Matracucă, Ivona, dracu s-o ia pe unde, parc-ar avea un ardei în cur, aşa nu poale să stea locului, la casa ei...

Curtea pustie, nici urme de păţi pe pavaj... Parcă-ti vine să crezi ci s-ţi mutat toţi, aşa pustie arată casa de când a plecat băiatu. De când s-a ramolit baba. S-a (inut ea cât s-a (inut, că trecuse de obzeci şi-i dedea şaişcinci pe stradă, da toate bune numa pân-a plecat băiatu. Toate bune pân-a rămas Tudor, şi pân-a avut ea apă la plămâni, aprindere, ce-o fi avut. Că-n zilele alea se înnemerise că se toi ducea la ele la lucru şi parcă vede ş-acu, zăcea baba-n pat, şi-n sufragerie gineri-su îşi freca mâinile:

- Se duce, făcea. Se duce, biata Muti...

Şi uite-aşa îşi freca mâinile, şi uite-aşa fi sticlşa ochii de bucurie. Care cine intra în casă, el tot asta-i spunea; până şi ci tot asta i-a spus, şi cât vorbise ei amândoi pân-atuncea?

- Se duce, i-a zis. De-acum, într-o zi, două, într-o săptămână, dar nici nu cred că atât, se duce biata Muti...

Vezi că i se urâse de când tot aştepta să crape soacră-sa, şi nu mai putea să s-abtină. Ce-o fi fost şi-n capu lui? C-o să crape şi Ivona, şi-o să scape el d-amândouă, şi-o să răraâie Farfuza stăpână şi pe casă şi pe bijuterii, şi pe banii de la cec ai babii? Asta trebuie să fi fost în mintea lu gincri-su, dc se tot plimba el pân sufragerie, şi-şi tot freca mâinile:

- Vezi? Acu-n două, trei zile, cel mult, se duce biata Muti...

Şi baba, nimic. Aprindere de plămâni, apă, ce-o fi avut, ea ştie, da de crăpat tot n-a crăpat. Ţot degeaba şi-a frecat gineri-su mâinile în sufragerie. A zăcut ea ce-a zăcut, da* dac-a scăpat dán martie, care-i lună cu bucluc, dacă e să pati vo nenorocire, dacă e să mori, în martie mori, e ştiut; dac-a trecut baba de martie, cum s-a mai încălzit puţin, odată ce s-a sculat dân pat. Odată ce-a-nceput să-şi târşească pân casă picioarele. Târş-târş, târş- târş, pân-a zis şi doctoru c-a trecui tot pericolu: atâta, că nu mai era madam Ioaniu aia de-a fost odată. Ş-acu, după boală, acu ştiai câţi ani are: că slăbise, ş-atârna pieile pe ea, şi-i căzuse şi fata, şi-şi ţinea şi ochii holbaţi, ş-avea ş-un glas gâjâit, de nici ou înţelegeai ce zice. C-o Ti

fost boala, c-o fi fost că fugise băiatu... Ea-I crescuse pe Tudor de mic, ea-i scosese coarne; de când era copil de ţâţă şi până-n ziua când a plecat, numa ea i-a purtat de grijă... -

- N-am să-l mai văd în viata asta, Vica! N-am să-l mai văd în viata asta, şi alta nu cred că mai există... îi invidiez pe cei care pot să creadă în Dumnezeu, şi că sufletul este nemuritor, dar eu n-am putut să cred niciodată...

Aşa i-a zis înlr-o dimineaţă. Era numa ele două acasă, şi baba şedea în fotoliu. îi dăduse să-i sur fileze ceva, da baba n-avea chef, a înşulărit acolo ce-a înşulărit şi repede s-a lăsat; mai bine că s-a lăsat, că tot ce făcuse ea a trebuit să desfacă.

Sta baba-n fotoliu ţi vorbea despre băiat. Si uite-aşa *îi* curgea pe obraz lacrimile:

- .„Ştii, Vica, ştii? Când Niki a adus-o pe Ivona acasă de la spital, ţi când l-am văzut eu pe băiat, parcă atunci am văzut un copil prima oară. Mi-era atât de milă de el, mi se părea atât de mic şi de neajutorat... Şi tocmai când mă uitam aşa, de lumină, de vânt, nu ştiu de ce, a strănutat... Şi-a făcut un gest cu mâinile, aşa, ca un om mare... Şi nu ştiu nici eu de ce m-am mirat că avea gesturi de om! Avea o fată bătrânicioasă, aşa cum mai totdeauna au copiii în prima lună, dar mie îmi plăcea, îl priveam când se trezea, când se uita-mprejur. Dacă aş fi crezut în Dumnezeu, aş Ti zis că e o minune. Parcă nu înţelegeam cum de apăruse printre noi, dintr-o dată, parcă mă intimida când mă uitam la el, privea în jur ca şi când le-ar fi înţeles pe toate. Ivona a mai fost bolnavă încă mult timp, îi făcuse cezariană, şi eu îl hrăneam, învăţasem să îl tnfăş, îi faceam baie, nu permiteam nimănui să-mi tină locul... Şi când Ivona s-a făcut bine şi a început să se învârtă şi ea pe lângă băiat şi o vedeam că nu ştia ce să facă!... Biata de ea, în gospodărie este un antitalent, mai neîndemânatică decât un bărbat... Când o vedeam cum îl (ine, cum n-are răbdare să-i dea să mănânce cu linguriţa, şi la baie odată era să-l opărească, atunci, Doamne, iartă-mă, îmi era chiar necaz pe ea. îmi era necaz că e mama lui, că ea îl născuse...

Sta baba-n fotoliu, peste husa terfelită, peste perne, peste covor. Ore- ntregi a stat aşa, nemişcată, şi-a tot vorbit despre băiat. Şi-atunci a scăpat-o gura şi cum l-a luat pe bărba-su, şi-atunci a şi plâns... Vorbea, vorbea, şi uite-aşa îi curgeau pe obraz lacrimile...

începuseră vremurile grele... Are să vină foarte repede, foarte curând şi rândul meu, mi-a spus Lulu într-o scară. A ştiut cu

precizie momentul când aveau să-l aresteze. Numai prin logică a ştiut, urmărea cum înaintau arestările în armată. M-a pregătit din vreme şi zile întregi am răscolit bibliotcca, am ars documente, scrisori, acte, căr|i, n-a găsit securitatea nimic. Au desfăcut canapeaua, parchetul, foile cărţilor, absolut nimic n-au găsit ca să-i pună în cârcă. E-eei, nu se jenau ei să te scoată vinovat fără probe, dar el nu intrase în prunele loturi. Au tot aşteptat, Q tot chemau, după cum am aflat, la interogatoriu l-au presat... Destul de repede s-a îmbolnăvit. De judecat, n-a fost judecat, aşa că n-a fost greu când l-au reabilitat pe urmă...

D-aia ai luat tu pensie de pe urma lui, he-he, se gândise ea... Uite c-ajuasese şi vremea să spuie! Că acu la ce să mai fi tăcut? Tăcuse numa pentru băiat, ca să-şi poată face şi el o situaţie, c-a tot sperat ele să-i dea post mare-n servici, şi să-l bage-n partid, că de deştept era foc de deştept Tudor! Ş-un ambiţios! Tot cu nasu-n carte! A tot sperat ele că d-acu o să-i meargă bine, şi lui, şi la tot'neamu. Şi d-aia n-a rămas el de prima dală, c-a mai fost o dată îo Germania, în Olanda, el ştie pe uode, şi-a venit înapoi. Şi Cristidoaia, vecina lor, zicea că sigur o să rămâie, da el n-a rămas prima dală. Da p-ormă, dacă lol plecase băiatu, mă-sa mare n-avea la ce să-$i mai (ie gura.

- Când se întuneca şi auzeam cum opreşte în faţa casei o maşină, înlemneam toii şi ne 'priveam, albi ca varul, unul pe allul... Până am să mor niciodată n-am să uit anul acela! Ce lungi erau secundele când aşteptai să-ţi bală la uşă... să urce scara... Nici nu îndrăzneam să ne ducem la fereastră şi să vedem dacă nu este duba neagră. îl cunoşti pe domnul Romanescu, nu? Ei, săracul, zece ani a făcut, a fost totdeauna un om fin şi cu umor, ştii ce mi-a spus după ce a ieşit? Cel puţin la puşcărie eram liniştit că n-o să vină să mă ia.,. Şi, totuşi, când îi auzeam pe culoare, toi mi se mai urca inima în gât... Şl ¡am că sau te cheamă la anchetă, sau te duce la Jilava, sau le duce la Canal... Şi uite, au mai trecui zece ani de când am ieşit, mi-a spus domnul Romanescu, dar uneori seara, acasă, toi mi se mai pare că urcă scara, Ştii şi dumneata prea bine cum urcau, cu pistoalele... Vin acum tot felul de juni, se holbează la tine, cum'a fost? te întreabă. Unii le iau mai pe ocolite,.. Eu vouă n-am să vă povestesc nimic, le răspund. Răspunsul meu acesta e, totdeauna. Din foarte multe motive n-am să vă spun nimic; în orice caz,unul dintre motive este şi pentru că n-a(i înţelege,.. Mie însă, bietul Romanescu mi-a spus, pentru că ştia prin ce-am trecut, mi-a spus şi ce teamă a trăit până să-l

aresteze... Erau mulţi care de frică nici acasă nu mai dormeau, rătăceau pe străzi, colindau oraşul, dispăreau prin tară. Ţin minie un bătrân care de dimineaţă de la cinci toi stătea la cozile de la gheată, din mijlocul cozii nu le prea ridicau, şi-alunci bătrânul a stat zile întregi la cozi, când îi vedea că se apropie, trecea de la o coadă la alta. Bietul de el! Bineîn(eles că tot l-au ridicat, până la urmă. La câteva luni după ce l-au arestai pe Lulu, la câleva luni, doar, au denunţai-o şi pe Margot, a înccput procesul ei... Pe lvona o dăduseră afară de la facultate, şcoala italiană, unde mai avusese ore, se desfiinţase, şi n-o angaja nicăieri; pentru câteva lecţii colinda toată ziua oraşul, trei lei pe oră, nu meritau nici pingelele. Şi-atunci am deschis pensiune, ca să pot să stau şi cu Tudor, acasă. Şi cred că n-aş fi rezistat la toate încercările prin care am trecut, dacă n-ar fi fost Tudor...

Aşa-i. Că fiecare naş îşi are naşul. Şi fusese ea, la viaţa ei, fire aprigă şi pătimaşă. Se vedea şi după cum râdea, şi după cum îi sticlea ochii în cap la mâncare, şi după cum trăgea din (igare.

- Atunci mi-am dat seama cum tremuri pentru un copil să nu păţească ccva, cum faci o dată cu el toate bolile. Ceva m-a întărit, să ştii, Vica, aşa simţeam în fiecare dimineaţă, Dumnezeu, aş spune, dacă aş ft credincioasă. Ceva m-a întărit în acei ani, când nici nu ştiu să fi plâns, ca să nu mă vadă Ivooa. Trebuia să fiu sănătoasă şi să am putere să nu mă gândesc la tot ce mi s-a întâmplat, trebuia să nu mă plâng ţi să nu-mi amintesc tot ce pierdusem, pentru că fata mea ţi copilul acesta nevinovat erau singuri

I-a fost ci drag de băiat, poate mai mult decât orice pe lumea asta. Şi-acu, la ce i-ar mai fi folosit să tacă? Băiatului tot nu mai avea la ce să-i folosească, poate cine ştie ce vremuri să vie ca să mai poată el să se întoarcă! Aţa că baba a stat, ţi-a vorbit, ţi-a vorbit, că ce ţi-a zis? Şi-a zis că ea roulte zile n-o să mai aibă, ţi pe băiat n-o să mai apuce să-l vază. Că mă-sa, Ivona, ţi pramatia de ta-su, ăştia o să mai dea ochii cu el - pân Germania, pân Austria, pân America - pe unde-o mai fi, el ştie.

Da dintre toti, numa ea n-o să mai ajungă.

- Aş vrea că cred, Vica, dar nu ştiu de ce de nu pot... dacă aş crede, aş fi sigură că o dată lot o să ne mai întâlnim undeva, cine ţtie, dar aşa, simt că n-o să-l mai văd niciodată...

Şi chiar aşa a şi fost, că de apucat, n-a mai apucat să-l vază...

Merge-ncet, cu grijă, i se moaie picioarele de foame ţi abia se mai tine, de-i vine să intre în vreo curte în vreun gang, undeva. Da cum să intri aşa, în plină ziuă? Bine, cel puţin, că p-aci nu-i gheţuş, bine, cel puţin, că nu mai are grija de dimineaţă. Cât polci a fost, s-a topit şi ăla. Numa vile, şi casc cu etaj, şi grădini, şi tei pe stradă, cartier boieresc, ce vrei. Cartier boieresc a fost, cartier boieresc a rămas, atâta doar că acu e alţii. Atâta doar că acu e boierii noi, că boierii vechi - care-a murit, care s-a scăpătat, care-a fugit în străinătate, care mai fuge şi-acuma... Boieri vechi, boieri noi - ce-are ea grija lor! Ea are grijă să nu alunece , să nu-ţi rupă vreun picior, Doamne fereşte. Uite, tot a mai rămas lângă trotuar niţte gheaţă spartă, ţi mormane de zăpadă, neagră de funingine.

A ajuns în static, tramvaiul nu se vede, mai bine să-ţi potrivească ea, dinainte, banii. Să-şi scoată portofelu din toaşcă, să numere dooţcinci de bani, clasa a doua, să tie banii în palmă pân-se suie... Tot bâjbâie în (oaţcă după portofel, şi tot se împiedică în afurisitele astea de pungi goale de plastic... Lua-le-ar dracu, la ce s-o mai fi încurcat ţi cu ele, portofelu, asta e ce-i trebuie ei... Portofelu, unde-o fi... Unde poate fi portofelu?

I s-a muiat şi mai rău picioarele, ţi simte gheată la inimă şi pe spinare... Portofelu, dooj-de lei avea în el, plus măruntele... Sângele îngroşat i se bate w tâmple, îşi sprijină de zid mâna încârligată, înfăşurată în mănuşa neagră, de lână, destrămată la vârf. Portofelu, dar-ar dracu-n lvona ţi-n tot neamu ci... de când a plecat de la Gelu parcă n-a mai umblat Ia toaşcă.,, Da un să fie? Un-să fie? Că parc-a intrat ÎD pământii bate sângele-n tâmple ca nijte ciocane ţi vede roşu înaintea ochilor, vede negru, Doamne fereşte, să nu rămâie aici, moartă pe loc, damblagită...

Doozeci i-a găsit aia de la circă după ce s-a prăpădit bietu llie, d-atunci umblă cu hiposerpilu la ea, ţi cu carbaxinu. Dacă nu şi-ar fi avut singură grije de ea, de mult ar fi fost la biserica Capra, lângă mămica! Tot stă lângă zid, toi încearcă să-şi aducă aminte, şi-odată i se face lumină-n minte: numai la putoarea de Ivona putea să-l fi pierdut, că numa acolo a umblat în (oaşcă. Când a scos pungile de plastic, şi le-a pus pe trepte, numa atunci putea să-i cază jos portofelu.

O ia repede din loc. Repede-repede. Iar dă coltu la bulevard, nenorocită zi, cu ghinioane peste ghinioane! Merge ce merge, se opreşte, se scormoneşte în (oaşcă, până dă de hârtiuta unde-şi (ine medicamentele. Desface hârliuu şi scoate o bulină, atâta, o bulină

numa, şi-o înghite. Se duce greu pe gât fără apă, o-nghite greu, ca cloncanu când îi vâri grăunte în guşă. Pe urmă pune hârtiuta în (oaşcă, şi o porneşte din nou; acuma, baremi, e liniştită.
- Să te fereşti de emoţii şi de necazuri, madam Delcă, i-a zis aia de
I-a zis, şi ea a băgat la cap! Acu umblă cu hiposerpilu, cu carbaxinu, cu diazepanu la ea, cum se-ntâmplă ceva, cum înghite. P-ormă e liniştită, n-are grijă. Cât po(i, trebe să-(i ai singur de grije, să te ui(i cât te (în baierile şi numa atâta să tragi... Că dacă n-ai tu grijă de tine, cine crezi c-o să aibă?
Uite şi poarta, tot descuiată, uite şi motanu năpârlit, tot lângă păru
- Pliu, drace, zâât! il (istuie ea.
Da al dracu motan, slab şi cocârjai, şi cu blana aia a lui flocăită, l-o fi flocăit al(ii mai tineri, al dracu motan, nu se sperie. Stă şi se uită cu ochii ăia galbeni, ai lui, la ca, Doamne iartă-mă, ăsta parcă n-ar fi molan, ăsta parc-ar fi ăl cu coarne... Numa el i-a adus ghinionu... Dă coltu, uite şi burlanu, uite şi treptele, acuma-i acuma, îi bate inima tare, parc-o furnică-n coşu pieptului, ş-are acolo un gol ca un nod, acuma-i acuma: dacă găseşte sau nu portofelu... Dooj-de lei avea în el, plus măruntele. I se zbate sângele-n cap ca nişte ciocane. Doamne fereşte de ceasu rău, să nu rămâie aici damblagită! Bietu omu ei, mereu ű zice:
- Să trăieşti, ű zice, să trăieşti să mă îngrijeşti pe mine... Că io-s mai mare cu opt ani, şi io o să mor înainte.
- Haidi, lighioană bătrână, a repede ea. Haidi, că tot tu o să mă îngropi pe mine! Cât m-ai clăn(ănit toată viata Ia cap, şi numa ce-ai vrui tu ai făcut, n-ai lăsat nici atâtica dintr-ale tale...
Merge-ncet, cocârjată, cu paşi măruntei - la ce să se uite dinainte, că tot nu vede d-aici până acolo. O fi, n-o fi portofelu... Se opreşte, sprijină o mână încârligată de perete, scormoneşte-n toaşcă până dă de hârtiuta undc-şi tine ea carbaxinu, desface iar hârtiufa, mai scoate o bulină, o-nghite. Asta parcă se duce mai uşor pe gât, c-aşa-i, toate are un învăţ al lor. E slab carbaxinu, bietu Ilie bea cafele peste cafele şi fuma tigare de la (igare, şi seara lua carbaxine cu pumnii. Altfel nu mai era-n stare să doarmă. Bietu Ilie, bietu Ilie, nici nu-i vine să crează că s-a prăpădit, s-acu, noapte de noapie-l visează:
- Ei, asta-i viata, o să ne ducem, aşa, cu toţii, pe rând... ii spune ea lu cumnată-sa, când o vede că iar începe să se bocească. Parcă dacă plângi şi te dai cu capu de pereţi poţi să te pui cu ceva

împotrivă? Poti să rezolvi ceva? Nu poti să rezolvi nimic, că toţi o să ne ducem, pe rând, şi n-o să mai rămâie nici unu dântre noi p-aciia...

E bun carbaxinu, uite acu ce liniştită e, numa inima ce-i bate tare în piept... Îi bate ca un ciocan. Şi uite şi treptele. Goale treptele. Nicăieri portofelu. Ea nu-şi crede ochilor, dooj-de lei, plus măruntele, plus por- tofelu. Parcă vede negru-naintea ochilor, întinde mâna şi se sprijină de zid, să nu-i plezonească în cap ceva. Doamne sfinte!

Tot nu-i vine să creadă, tot înconjoară treptele goale, tot se-apleacă şi pipăie pc dedesupt cu mâna... Dracu... numa dracu, altfel cum să disparä? Şi ho(ii ăştia care te fură dân ochi, hoţii ăştia care-a umplut Bucureştiu... Afurisită zi, toate i-a mers numa pe dos, şi zniintita asta de Ivona bate teleleică oraşu... Afurisită zi, of şi of, degeaba se tot învârte, nu-i portofelu şi nu-i, ea vede foarte bine că nu-i, da nu se-ndură să plece. Tot dă târcoale la trepte, tot se uită pe dedesupt, tot se-apleacă, tot pipăie cu mâna, poate nu vede bine. Nu-i. Nu-i şi nu-i.

Şi-ntr-o doară îi scapă ochii înspre burlan. Şi-odată începe să râdă, râde singură. Un râs ca un sughit.

Portofelu.

Iote drace, că numa dracu l-a putut vârî acolo! Numa ăl cu coarne putea să-i dea drumul acolo, lângă burlan. Şi-a scos ea dinţii la cumnată-sa, c-o strângea, şi-i ştirbă acu, da poa' să râză cât vrea, nu-i ţipenie de om p-aciia. N-are cin s-o vază. Şi ea râde cu gura pân' la urechi, aşază cu grijă portofelu în fundu toaştei, p-ormă pungile goale de plastic. Dumnezeu, săracu, care-a văzut ce era-n sufletu ei... Şi ea, care dân an în Paşti dă pe la biserică, să facă bine duminica asta să meargă şi s-aprinză o lumânare, într-o vreme citea biblia seara, ce vroia, aia găsea-n biblie când o deschidea, şi poveşti, şi sfaturi cum să te porţi în viată, toate le scrie-n biblie, acolo. Asta pân-a luat omu ei televizor, acu vede toate filmele, şi care-i place, şi care nu. Ei nu-i place decât alea de dragoste. Unde se iubeşte ei mult şi se desparte, şi sau ea, sau el moare. Ori se-ntâlneşte după dooj-de ani, şi nu mai are ce face. Şi ea stă în pat, şi plânge de focu lor. Stă şi vede tot, omu ei nu-nchide televizoru până nu cântă *Hora Unirii.*

Vezi, Dumnezeu, săracu... Are-aşa în sufletul ei o bucurie cum n- a mai ştiut ea demult! Ani şi ani să fie de când n-a mai fost ea aşa bucuroasă ;i liniştită! Atâta numa c-o trece. S-ar duce după coltu

casei, da' peste tot e numa pavaj şi rămâne pată... Şi mai poa' să şi dea peste ea cine ştie

Da nu-i nici ţipenie de om în curte.

Şi-0 linişte - numa sus, la fereastra mansardei fâlfâie nişte guguştiuci vineţii. Acolo a stat baba, şi cu fii-sa, şi cu nepotă-su, după ce l-a luat pe loaniu, şi putoarea de Niki le-a lăsat p-amândouă baltă, şi-a plecat la Matracucă. Cam p-atunci începuse să se ducă pe la cliente p-acasă, că de-nchis le închisese prăvălia, şi ea ce să facă? I'utea să intre la coperativă, da nu i-a plăcut să aibă stăpân pe cap. Mai bine s-a dus la cliente, o zi la una, o zi la alta, de nicăieri nu se-ntorcea cu mâna goală, mai şi schimba o vorbă, mai afla una-alta. Şi ele se bătea, care s-o cheme. Cucoane mari fusese, da acu le ajunsese greu: mai şi îmbătrânise, le scosese din casile lor, de'unde-avea nişte palate ajunsese de sta şi pân pivniţe, şi pan poduri, vai de capu lor ajunsese. Era una de fusese ditamai prinţesa, ş-acu spăla rufe într-un garaj, uite-aşa boccele de rufe spăla, adunate, ea ştie de unde le aduna. Şi mai avea şi trei copii, stătea şi-ăia pântre picioarele ei, şi ea dă-i şi dă-i, le turuia franţuzeşte, nemteşte. Şi dup-un timp aşa se-nvitase, de lua şi copii străini, doi lei ora, şi dă-i şi freacă rufele, opăreşte-le, apretează-le, ce le;0 fi făcut, şi dă-i şi turuie franţuzeşte, şi care vrea să- nve(e, ce să vezi? învăţa. Şi la loazele de copii uite-aşa le mergea gura - pe nemteşte, pe englezeşte, dracu sâ-i ia...

Asta tot de la madam loaniu o ştie, cu ochii ei a văzut-o baba, pe Cantacuzinească, la albia de rufe. O femeie foarte cumsecade şi foarte bine cică era prinţesa, o doamnă fusese, şi tot o doamnă era ş-acu, chiar dacă freca jegu la to|i nespălaţii. Şi bărba-su prinţesei vrusese să-l împuşte ăştia, da pân la urmă a scăpat după vreo dooj-de ani, vezi că şi-aici e dacă ai, sau n-ai zile. Că loaniu s-a curăţat în nici doi ani, de nici n-a apucat să-i facă proces şi să-l judece. Şi care-a fost să trăiască, a stat şi dooj-de ani, şi-a mâncat clorură de var care-o turna în latrine, şi aşa a scăpat. Că era o dezenterie la Jilava, la Sighet, unde era ei, şi ăia de-a mâncat clorură de var a scăpat, n-a murit de pântecăraie. O fi fost, n-o fi fost, ea o vinde cum a cumpărat-o...

Nainte astea le scria-n gazete, acu n-ai cum să le ştii, da tot mai auzi: mai zice unu una, mai zice altu alta, nu e oamenii chiar aşa, să-şi puie lacăt la gură... Numa ăla care-a fost la puşcărie tace ca peştele, că n-are nici un chef să se mai întoarcă-acolo.Aşa că dán câţi a murit p-acolo, cu miile $i cu sutele, ştie cineva câţi a fost? A stat dracu să-î numere? Care-a trăit a trăit, care-a murit a murit, cum le-a fost si lor norocu... Şi ea, ce-are ea de ei? N-are ea necazurile ei, ce să le mai ştie şi p-ale altora? Vorba e ce să facă? Să se ducă după colţu casei? Să nu se ducă?
Nişte draci de copii s-aude cum tipă-n vecini. Să stea s-aştepte pân-or pleca? Ţipă, de-|i sparg urechile, afurisiţii, e-hei ce le-ar mai trage ea vo câteva şi i-aj potolii Părinţii c de vină, care le pune coarne, şi toată ziua îşi vede de ale lor, şi copiii cu cheia de gât, pe stradă. D-aia a ajuns că-n ziua de azi nu mai găseşti unu să aibă frică, şi nici ruşine.
- S-a stricat lumea, si de ce trece vrenjea, se strică de tot, zicea madam loaniu. Şi mie, când am fost tânără mi-a plăcut să mă distrez, dar tinerii de-acum nu-i vezi cum se pupă si cum se pipăie în stradă? Şi unde era pe vremea noastră să vezi că răspunde copilul părintelui, spune şi tu, n-am dreptate, Vica? Eu n-am crezut în preziceri şi-n lucruri de soiul acesta, cum spun unii că vine anul două mii şi vine sfârşitul lumii... Eu nici acum nu cred asemenea lucruri, dar, de crezut, ştii ce cred? Eu cred că omenirea se întoarce la barbarie. Au să vină barbarii peste noi, ce să mai vină, de fapt, c-au venit, şi cum erau sălbaticii, aşa o să ajungem...
Eeeee... Că de tnvătată, slavă Domnului era învăţată baba! Maldăre de cărţi citise la viata ei, şi pe toate le (¡nea minte. învă(ată, şi materialistă, şi pentru ea, şi pe ce punea mâna-i ieşea. Mai zurlie fusese sor-sa, Margo, la ea trebe să se fi aruncat şi Ivona. Că la vremea aia, care era cucoane mari, una n-avea serviri, le ţinea bărbaţii acasă. Numa călăreau de Margo Gebleasca, ea, când o căutai, la Paris, cu modele, cu tipare, cu dracu, Doamne iartă-mă, s-o pieptene. De două ori pe an se ducea la Paris după modele, asta era gărgăunii ei, şi se ducea cu bărba-su, frumos bărbat, da mare zăpăcit! Şi la Bucureşti sta ei pe Bonaparte, acolo avea casa lor, numa că era amândoi nişte apucaţi, nişte mână spartă. D-aia nici n-a ţinut casă bună. Mare petrecăreţ şi Geblescu, pleca la petreceri în oraş, noapte de noapte, joc de cărţi, muieri, el ştia ce făcea, la ormă trebe să se fi încurcat cu vreuna şi dus a fost... Că nu i-a mai pomenit niciodată de el

madam loaniu. A venit războiu, după război a venit comuniştii, l-or fi luat, o fi făcut puşcărie, o fi scăpat, n-o fi scăpai, o mai fi trăind? El ştie...

Cam p-atunci a-nceput ea să vie la madam loaniu. Nu mai avea ele bani, nu mai avea de nici unile, se vârâse ca-n gaură de şarpe, la ele lucra mai mult pe datorie, ce să se procopsească? Avea ea ş-alte cliente p-atunci, Zahareasca, aia de era bărba-su mare director, p-ormă madam Daniel. Se ducea şi la astea să le lucreze. Da mai venea şi la madam loaniu, c-o ştia de când fusese ucenică la casi de mode a sor-sii, la Margo Geblescu.

Sor-sa, Margo, ou mai era cu bărba-su, nu mai ţinea nici casă de mode la butevardu Pache, ou mai sta nici la Bonaparte. Mai avea numa un capăt de vie la Otopeni, si acolo se retrăsese. Era o vilă veche acolo unde sta.

- Du-te, Vica, i-a zis într-o zi madam loaniu, du-te până la sora mea la Otopeni să iei o damigeană cu vin...

Şi când a ajuns, a sunat la uşă; a sunat ea, a sunat, i s-a părul cam ciudat: la ce nu răspundea Gebleasca? Vorbise sor-sa cu ea la telefon în fata ei şi ştia c-o să vie cu damigenile.

- Cine e? a auzit-o, tocmai când se gândea s-o dea naibii şi să plece,

- Eu, Vica, i-a zis.

Da-n gândul ei: dar-ar dracu-n tine că mă (ii aici, la poartă...

- Imediat, imediat, a făcut Margo.

Şi-a mai trecut aşa, poate o jumate de oră, până să vie să îi deschizâ. I-a dat vinu, tot, a plecat. Pe drum s-a tot gândii ea: la ce o fi tinut-o zmintita de Margo atâta la uşă?

Când colo, ce să vezi? După ce-a plecat Tudor, băiatu, i-a povestit ei madam loaniu totu. Ea, ori madam Cristide? Că Margo, după ce s-a lăsat de bărba-su, şi-a găsit pe unu, de-l ţinea ascuns, acolo la Otopeni, la vie. Frumoasă femeie fusese Margo, şi-ncă se mai ţinea bine, mărunţică, nu aşa naltă ca sor-sa, da femeie bine şi elegantă, şi la pantof purta treiştrei. Uite-aşa avea nişte picioruşe... Şi l-a ţinut p-ăla ascuns, ea ştie cât, poate ani de zile. Sta el ascuns toată ziua, nu-l scotea decât când pleca Riri la şcoală; c-avusese Margo şi copil cu bărba-su. Şi pe ăla nu-l scotea decât când pleca fata la şcoală, şi noaptea îl lăsa să iasă şi să stropească în vie cu furtunu. Şi-aşa a stat ăla acolo, ascuns, vorba ceea, nici nu tuşea, nici nu băşea, numa noaptea se plimba pân vie şi pân grădină.

Da de aflat tot l-a aflat, şi lot a pus mâna pe el comuniştii. Chiar nevastă-sa a fost aia care s-a dus şi l-a spus, că avusese el şi

nevastă, şi ea l-a spus, de necaz că el sta ascuns la Margo Gebleasca. Şi aşa a înfundat el puşcăria. Şi Ia proces i-a dat şi lu madam Margo cinci ani, pentru tăinuire. Pe toti i-a făcut, şi încă ace c-a scăpat ieftin! A ieşit numa după ce i-a făcut, şi la putină vreme după ce-a ieşit, a murit. Iar fii-sa, Riri, a luat-0 madam loaniu la ea, ş-o vreme a stat şi ea în mansardă, la-nghesuială. Şi-a dat-o afară dân şcoală, şi era muncitoare, da p-ormă, a făcut ce-a făcut, trebe că s-a măritat, şi-acu cică e-n Franţa şi-are copii mari. I-a arătat madam loaniu poze.
Da numa după ce-a plecat nepotă-su i-a povestit madam loaniu toate. Sau să-i fi povestit Cristidoaia? Mai bine că nu i-a povestit atunci când a trimis-o la vie cu damigenele s-o fi vârât şi pe ea în bucluc... Nu-i trebuia ei să ştie asemenea lucruri... Le ştia ea pe-alc ei, şi alea îi era destule. N-avea nevoie să i le mai ştie şi p-ak lui Margo, treaba ei, cine-o pusese să se-ncurcc c-un bărbat însurat, şi să-l mai tic şi ascuns? Ce viată o fi dus şi ăla, şi cum s-o fi simţit, cică ieşea numa noaptea, ieşea şi stropea grădina şi via cu furtunu şi se plimba pe lângă straturile de regina-nopţii. Se plimba, aşa, până târziu, singur. Treaba lor, fiecare cum îşi aşterne, aşa doarme ÎD viaţă, şi madam Ioaniu mânca rahat când zicea că ea n-a ştiut de sor-sa cum îl ascunsese; ştiuse ea, da' tăcuse mâlc, tăcuse ca mormântu.
Mai se mişcă-n loc, a amorţit aşteptând, şi dracii ăştia de copii, nici gând să plece. Mai se mişcă, mai urcă o treaptă, mai coboară, şi, deodată, zvâr-zvârrr! Toti guguştiucii vineţi trec în zbor peste capul ei. Ale dracu lighioane obraznice, dă peste om de obraznice ce e... E-te la ele, e-n stare să ţi s-aşeze pe cap şi să ti se spârcâie acolo! Chiar peste umeri i-a trecut, mai să-i atingă obrazu cu aripile, şi-acu are-n urechi pocnetul lor fâl-fâl- fâl-fâl, mulţi, a umplut curtea... Câţi să fie? Mulţi, de ameţeşti când te uiţi la ei! Parc-ar fi rufe pe sârmă când le bate vântu. Ale dracu lighioane, n-o pune jigodia de motan ghiara pe voi! Vezi că s-a cuibărit şi ei pe un' s-a putut, că cin să le mai puie la geam mâncare? Pe vremuri le punea madam Ioaniu, ea era care-i înnădise. Ea le punea şi grăunţe, ea le punea şi fârâmituri de pâine:
- Muti parc-ar fi Sfânta Vineri, se miorlăia Ivona cu vocea aia a ei, prefăcută.
Prefăcută, da, şi zgârcită. De la ea nici o vietate n-are ce s-apuce... Zgârcită şi dată dracului, şi călăreaţă... Pe unde-o mai fi bătând acuma oraşu? Mă-sa n-a fost aşa, mă-sa era femeie cu cap şi

socotită. Aia-şi vedea de interesu ei: Avea interes? Bine. N-avea interes? Nu bătea drumurile.

Se uită, nici ţipenie de om, curtea pustie, strada pustie, dac ar veni Ivoana ar fuga-o să intre în casă, numa cinci minute, cât să se uşureze. Că afurisiţii ăştia de copii s-a suit pe gard, şi nici gând să plece, intra-le-ar undeva beţele alea; poate doar aşa să s-astâmpere. Fie ce-o fi, ea mai bine pleacă, c-a pierdut destulă vreme. Bine c-a găsit portofelu...

Coboară treapta şi merge cu paşi mărunţei. Când o să se dea jos dân tramvai, o să se oprească în drum, la piaţă: o sâ-şi ia de la grătar trei mititei, doi o să-i mănânce ea, unu-l duce la omu ei, lighioana bătrână, că i-o fi câteodată şi lui poftă, sâracu... Săracu omu ei, ursuz, mut, rău de clan|ă cum e, da stau împreună de patruj-nouă de ani? Stau. Şi-o să-i ducă şi lui un mic de la piaţă, când o ajunge.

Ei, mult a fost, puţin a rămas. Uite-acu dă colţu spre curte şi la ormă mai e doi paşi pân-la staţia de tramvai. Şi d-acolo, încă puţin, şi ajunge acasă.

Şi, deodată, rămâne-n loc. Buimăcită.

Drace, îţi zice. S-a oprii în loc. Doi metri e d-aici de unde e ea, şi pân-la uşa dân fată. Doi metri, nici mai mult, nici mai puţin, doar atâta. Bate-o lumină de amiază, vede bine pân ea, n-o orbeşte; atâta, că nu-i vine să-şi crează ochilor. Nu pricepe. Şi guguştiucii, zvârrr! spre mansardă.

Ca să vezi, zice, că nu dânspre oraş vine... Ca să vezi, că nu dânspre poartă vine-ncoa. Ca să vezi, putoarea dracului, că dân casă iese!... Ivona! Cu cipilica ei gri, cu paltonu verde, cu vulpea la gât, vulpea aia argintie de năpârleşte, d-a tot vrut să o vândă la Consignaţia şi nu ¡-a primit-o ăia... Ea ştie de ce n-a vândut-o pân-la ormă, că ce spune n-ai cum să crezi, minte de stinge. Ivona, cu nasul ei lung şi cu botu de vulpe, care încuie casa! Uite-o cum încuie, de două ori, uşa dân fată. Şi p-ormă adulmecă. Uite-aşa se uită, şi-n dreapta, şi-n stânga, parcă-i o vulpe care adulmecă. Şi-odată-i scapă ochii la uşa dân dos, şi-odată o vezi că rămâne şi ea, încremenită.

A rămas încremenită c-o vede.

Ei, am io ac de cojocu tău, am io ac de cojocu tău... Da pân-să deschidă ea gura, ailantă, Vulpea, i-a şi luat-o-nainte:

- Vvaai, madam Delcă! Vaai, stai aici, în curte şi nici nu suni, nici nu strigi, nici nu spui?... Sau poate să nu fi mers soneria... Dar şi dumneata! Parcă ai veni pentru prima oară! Doar tn casă eram,

cu treburi... Cu treburi, ştii cum e, cunoşti, nu le mai dai de capăt, acum, de când stau acasă, am şi mai puţin timp decât înainte. Şi, uite, abia la ora aceasta am reuşit să ies, cu toate că de mult trebuia să fiu plecată...

Am io ac de cojocu tău, îşi zice ea în gând, da nu s-arată. Nici nu-i zice nimic, nici nu se uită chiorâş, se face c-o crede. Ştie ea ce merită alde Ivona; pup-o în bot şi ia-i banu tot. Păcat numa că şi-a scos dinţii la Geiu, şi, când o să deschiză gura, are s-o vază ştirbă. Ştirbă, neştirbă, tot n-o s-o mai aleagă nimeni d-acu! Numa şefu dracilor, Scaraoţchi. Aşa că râde şi ea, cu toată gura:

Ei, ei, nu-i nimica... Nu-i nimica, treceam şi io p-aci, în drum de la cumnată-mea, şi ce mi-am zis? Ia să văz ce mai face domnu Niki... Şi dacă nu se-ntampla să ne-ntâlnim nas în nas, ce erea? Ce, erea moarte de om? Nu erea nimica...v ivona

A rămas cu paltonul pe ea, numai vulpea şi-a scos-o de la gât ţi a aşezat-o pe fotoliu. Şi-alături, pălăriuţa ei gri, de fetru.

A rămas cu paltonul, ca să înţeleagă bătrâna că se grăbeşte: c-a intrat numai pentru cinci minute în casă, cinci minute doar, atât cât a rugat-o. E-a nu ştiu câta oară când u face aceeaşi figură: când o aşteaptă, nu vine, şi când e mai ampresată şi mai aglomerată, atunci se trezeşte cu ea că-i sună la uşă. Şi sună, şi sună, şi stă, cum a stat şi azi... E de-o viclenie!... Sunt, oamenii ăştia simpli, de-o viclenie, şi-aşa îşi cunosc interesul!... Şi au un tupeu! O insolentă! Parcă ei nu simt că a venit vremea lor?! Unde te duci, în toate locurile, numai mitocani... Iar oamenii de condiţie devin din ce în ce mai putini: zilnic mai auzi de o boală, de o moarte, fără să-i mai numărăm pe cei ce au plecat...

E drept că acum douăzeci de ani era mai rău: acasă tremurai să nu te aresteze, şi nici pe stradă nu erai în siguranţă, se găseau unii capabili să te apostrofeze în public, să strige după line *burghezoaico!,* să-(i facă atmosferă... Nu era nevoie să vorbeşti cu un cunoscut franţuzeşte ca sS te recunoască, există destule semne după care şi ei pot să-şi dea seama că au de-a face cu un om subţire. Acum nu-(i mai spune nimeni nimic, dar ajunge să te uifi pc stradă la fetele lor... Să fi auzi cum vorbesc!... Au făcut să dispară o întreagă lume care ştia ce însemnează bunele maniere, tineretul a crescut cum a crescut, şi rezultatul - iată-l! Pc zi ce trece, chiar şi cei care îşi mai ştiau, cât de cât, lungul nasului şi mai aveau o umbră de bun-sim|, şi l-au pierdut. Uite, ca baba asta fără obraz, care nu mai iese de unde-a intrat. Să vii, să suni o oră la uşă, o oră întreagă să suni, să te faci că pleci şi să te întorci să pândeşti, ascunsă după burlan - iată ceva la care un om simţit nu s-ar fi pretat niciodată...

Se mişcă nervoasă şi atinge cu cotul un album aşezat strâmb pe coltul măsuţei. Alaltăieri l-a şters de praf şi a privit cu atenţie învelitoarea de piele grenat - ce lucruri solide şi fine se feceau acum o sută de ani! Cum aveau pe-atunci oamenii timp şi răbdare să le facă pe toate!... Nu ştiu cine-a sunat-o pe neaşteptate, tocmai

când se uita prin album, probabil pisăloaga de madam Cristide, şi l-a lăsat grăbită pe coltul măsuţei. Acum îl atinge cu cotul fără să vrea: albumul; se rostogoleşte, ea dă să-l prindă, dar, de nervoasă ce e, îi tremură mâinile şi i se rostogoleşte printre degete. Aaaa, acum au să se desprindă fotografiile şi au să umple casa! Fir-ar să fie de babă, că numai de la ea s-au tras toate relele, astăzi... Slavă Domnului, nu s-a desprins nici o fotografie, sunt bine lipite. Slavă Domnului! Se apleacă, ia albumul şi ¡1 pune, uşurată, la loc. Pe covor a rămas doar un cartonaş, puţin mai mare decât o carte de vizită. Un cartonaş alb-gălbui - îngălbenit. Se apleacă iar, şi îl ridică:
CELE MAI SINCERE URĂRI DE NOUL AN 1914 *Sophie* Jî...
A doua iscălitură neclară... Un scris cu cerneală neagră, litere ascuţite, totuşi un scris bărbătesc: şi, în aceeaşi secundă în care se întreabă: al cui?, a şi recunoscut iscălitura. A recunoscut iscălitura prea bine ştiută, şi aceeaşi reacţie: o scurtă înţepătură în piept, o mirare dureroasă, o uşoară speranţă. E iscălit ura lui, e scrisul mâinii lui - deci s-ar putea să mai vină, deci s-ar putea să se mat întoarcă. Şi chiar în aceeaşi secundă se miră, întristată, c-a mai putut avea un asemenea gând.
Doar mirarea mai stăruie în ea în timp ce se mişcă prin hali cu paşi nerăbdători. Cum de este posibil ca nimic si nu mai rămână dintr-un om - şi vede săculeţul alb, pătat de vin şi de mâzgă neagră, şi degetele ei lungi, uscate, aşezându-l mai bine în sicriaşul de oseminte... Cura de este posibil ca nimic să nu mai rămână dintr-un om şi urma mâinii lui să o ai atât de vie sub ochi - ca şi când (i-ar fi scris acum o oră două? Ca şi când ar mai putea să se întoarcă...
Aşa cum în mintea ei de unsprezece ani mai spera, şi aprindea lumânări mari, şi se ruga câte o oră la Sainte-Vierge, patroana Notre-Dame-lui. Trecuse atâta timp, dar ea încă îl mai visa, noapte de noapte: visa dormitorul masiv, de lemn de nuc, şi pe el, pierdut dincolo de tăbliile înalte ale patului, între perne cu dantele groase, înfoiate. Răsufla şuierător. Câteodată avea la gât o rană deschisă, alteori suspecte pete verzui pe obraz... De la cavoul în care stă de-atâta timp, se gândea ea; dar niciodată nu i-o spunea cu glas tare.
- Tu nu eşti mort, îi spunea, de fiecare dată, în vis.
Şi se ridica pe vârful picioarelor pentru ca el să o poată săruta pe frunte.

- Tu nu eşti mort, îi şoptea, încurajator, ne-am înşelat cu toţii, şi Muti, şi tu, şi eu. Dar acum totul este aşa cum trebuie, şi ai să te faci din nou bine...

El era pe jumătate ridicat între perne, ca să respire mai uşor... El era, u auzea de aproape respiraţia şuierătoare...fntre degetele fragile ţi uscate, cu unghiile la fel de perfect ovale ca-n tinereţe, doar cu luciul mai stins, răsuceşte felicitarea îngălbenită: JULIETTA. *Photographe de ta Cour Royale. Clişeele se păstrează pentru măriri şi fotografii.*
Ce mult a putut să-l iubească pe bietul Papa, dacă ţi-acum, când abia u mai recunoaşte scrisul cu litere lungi $i ascuţite, acum, când nu-şi mai aminteşte vocea lui obişnuită, ci doar aceea şuierătoare, gâjâită, sufocată cu care i-a zis din uşă:
- Drum bun...
Era gata pregătită să plece în vilegiatură, la Sinaia, cu tante Margot şi cu oncle Alexandre. în vara aceea, i se explicase, Muti avea să rămână cu Papa la Bucureşti, de-aceea la ferestre nu apăruse obişnuita hârtie albastră care se îngălbenea de soare până la întoarcere. Dar cuferele erau pregătite la scară ţi Yvonne gata îmbrăcată: cu pălărioara pe cap, cu pardesiul încheiat la to(i nasturii, *son sac à main* atârnându-i la încheietura fragilă. Gata îmbrăcată, rezemată stângaci de uşa albă şi înaltă a dormitorului - întredeschisă.
- Yvoonne! se auzise de jos vocea lui Muti.
Probabil era lângă casa scării.
- Yvoonne! coboară odată! la, Mario, cutiile cu pălării, c-ai să le uiţi, du-le la automobil şi vezi să le |ii drept, să nu li se strice penele... Şi pe unnă urcă sus şi vezi de ce întârzie...
N-ar fi fost nevoie să trimită pe nimeni după ea. Era gata pregătită, auzise motorul automobilului sub ferestre, auzise vocea lui tante Margot:
- N-are rost, *ma chère,* suntem şi aşa întârziaţi, dar ştii tabieturile lui Alexandru...
Auzise lot, însă nu era să strige Da! în gura mare. Nici să iasă valvârtej din camera lui de bolnav şi să alerge pe scară. Stătea rezemată de uşa întredeschisă, privindu-l cum se ridică anevoie dintre perne, cum încearcă să zâmbească şi doar îşi schimonoseşte faţa, nefiresc de gălbuie. Se uita din uşă la el cum îşi coboară din pat picioarele care ii tremură (nişte picioare slabe şi lungi, foarte albe, lipsite de păr). Cum bâjbâie, la întâmplare, după papuci pentru că nu vrea să-şi irosească puţinele puteri, aplecându-se. Cum se apropie încet de ea, cu spatele curbat sub halatul de casă, aşezat strâmb pe umeri; se apropie încet, cu paşii târţiti, impiedicându-se în poalele lungi ale cămăşii de noapte.

Ţinându-se de mobile, respirând şuierat, şi faţa, nefiresc de galbenă, încercând să-i zâmbească, ţi părul cărunt, moale şi rar, umezit de efort, şi lipit de ţeastă. El era, şi, lotuşi, nu-i mai venise să-i sară de gât: stătea, lipită de uşă, strângând în palmă mânerul complicat, aurit al clanţei; nu-i venea nici să-l sărute, de luni de zile Muti-îi interzisese s-o facă, ţi, iată că simţea şi ea o ciudată strângere de inimă la gândul că el se apropie. O ciudată strângere dc inimă, o teamă uşoară, şi chiar o nepermisă, o ruşinoasă silă, la gândul că el s-ar putea s-o atingă:

- Drum bun... fi şuierase, însă, oprindu-se pe neaşteptate în loc. Ca şi când şi-ar fi dat brusc seama că nu mai are putere să ajungă până la uşă.

-*Au revoir,* Papa, spusese, şi vocea şoptită şi-o auzise stridentă, nefiresc de tare şi grăbită.

Se răsucise brusc, învârtejindu-şi fusta *écossaise* de călătorie sub pardesiu; era gata să coboare scara de lemn, tropăind, uşurată. Încă mai (inea mâna pe clan|a al cărei mâner striat i se încălzise sub palmă când îi auzise şuieratul înfundat:

- Drum bun... în viată...

Da, sigur că da, atunci când ea îşi desprinsese ochii de el, vizibil grăbită să plece, el îndrăznise să-i şuiere fraza lui patetică, de care se ruşina, dar pe care ea avea (şi după cincizeci dc ani) să şi-o amintească. Poate singura frază patetică rostită de acel bărbat străin, meticulos şi temător, pe care ea l-a iubit atât de mult şi despre care nu i s-au relatat, mai târziu, decât gesturi, decât fraze convenţionale! De când oare îşi pregătea în minte fraza patetică, cât o amânase, sperând că nu va trebui să i-o mai spună în nopţile când răsufla horcăit, opintindu-se să se ridice între perne ca să scuipe în ligheanul de faianţă albă - niciodată aşezat îndeajuns de la îndemână? Sau întinzând mâna ohosită după cordon, iritat că tocmai în clipa când se simte mai rău nu-i stă nimeni în preajmă, că Sophie acum a plecat cu Margot într-o vizită, că Maria trăncăne cu vizitiul la bucătărie, că soldatul trimis de amicul lui, colonelul loaniu, tocmai a ieşit cu unguroaica în Cişmigiu- Că sora a plecat s-asculte slujba de seară. Singur, în casa totdeauna plină de lume, în care, de când el se simţea tot mai rău, nu se mai încuia niciodată uşa dc la intrare, pentru că, în fiecare clipă, era de aşteptat vizita doctorului sau a preotului care venea încă o dată "sâ-l împărtăşească...

Cât trebuie să-şi fi pregătit fraza patetică în timpul lungilor nop(i când sora (sau Maria, sau soldatul) ii ajuta să se aşeze cu picioarele atârnând pe marginea patului - singura poziţie în care

parcă respira mai bine? În timpul lungilor ore de noapte când rămânea aşa, cu halatul aruncat pe umeri, peste cămaşa lungă de noapte, cu trupul năpădit de o transpiraţie lipicioasă, cu tâmplele bubuind de pulsaţiile sângelui... Aşteptând dunga cenuşie a dimineţilor tot mai timpurii (se făcea ziuă din ce în ce mai devreme, se apropia vara), aşteptând să audă copitele calului pe caldarâm şi fâşâitul roţilor faetonului, şi zgomotul garnitelor de lapte care se ciocneau între ele. Aceasta era ora la care se simţea totdeauna mai bine, lumina sângerie a răsăritului se făcea trandafirie, păsările ciripeau asurzitor în grădină... El se lăsa încet, la loc, în pat, gemând uşor ţi întindea mâna Iremurândă după cordon: avea să intre Maria, avea să dea la o parte draperiile grele, avea să deschidă larg ferestrele şi, cu ochii închişi, avea să soarbă, respirând rar, în piept, aerul viu al dimineţii de iunie.
Ce mult a putui să-l iubească dacă şi-acum, după cincizeci de ani de când a murit, încă mai speră, nedesluşit şi absurd, că el ar putea să se întoarcă. Că lumea ar puiea să se mai întoarcă, brusc, înapoi, că ar mai putea fi din nou exact cea care a fost odată...
Toiul la fel, exact la fel, mereu aceeaşi zi, dinainte de Sfinţii Constantin şi Elena, sub umbreluţa roz, uşor decolorată de soare, Muti trece printre straturile de trandafiri din curte - face câţiva paşi, se apleacă, cu degetele înmănuşate încearcă să îndrepte un boboc lovit aseară de ploaie. Iar ea exersează la pian, aruncând prin fereastră mereu aceeaşi privire iute, nerăbdătoare: până unde a ajuns linia umbrei care taie în două pavajul curţii? A greşit, din nou *da capo,* un flaşnetar trece chiar acum pe sub ferestre, un flaşnetar bătrân, rătăcii cine ştie cum la Şosea, o clipă, cutia de muzică acoperă pianul, *Si care-odinioarăăă Da capo,* din nou *da capo. Pe când eram în lume, tu singură fi eu...*
Se aude un zgomot de trăsură, Papa...
- *Mais, voyons, Yvonne... Soye2 attentive...*
E umbră şi răcoare în casă, şi un parfum slab de bujori. Papa i-a atârnat ieri Yvonnei cercei de cireşe la urechi:
- *Ca lui donne un drôle d'air...* a spus dezaprobator Muti.
Altceva ar fi vrut să spună, de fapt, ceva ce fetita înţelesese: că Yvonne îşi va păta rochiţa de organdi, şi c-are să se aşeze în dreptut grilajului să o vadă Ionica, fata dascălului, că şt ea are la urechi cercei de cireşe, fnlr-adevăr, dacă Muli va pleca într-o vizită, dacă mademoiselle Lisette se va duce la modistă, dacă madama Ana are să adoarmă cu croşetul în mână, Yvonne o să se

poală aşeza în dreptul grilajului, să vadă cum se joacă loti copiii de pe maidan, care au voie să îşi pună la urechi cercei de cireşe şi să bată (urca.

- *Mais, voyons,* spune mademoiselle Lisette. *Soyez attentive...*

Cauciucurile roţilor de la trăsură alunecă mai departe de poarta casei.

Aceeaşi, lumea - Muli în chioşcul acoperii de iederă amestecată cu caprifoi, o floare cu degete albe, cuminţi, lipite ruşinos unul dc altul şi cu o limbă înspicată, pufoasă de polen:

- Cum o cheamă pe floarea asta? întreabă ea.

- *Chèvrefeuille,* răspunde neatentă Muti, strângându-şi liseuza pe umeri....La Govora, în vilegiatură, a început flirtul, continuă Muti si se uită împrejur, uşor neliniştită: privirea unei mame care se teme că i s-a rătăcit copilul? Privirea unei femei care se teme că a fost auzită?

Yvonne n-o ascultă, înţelege tot, dar o plictisesc poveştile lor. Ale lui Muti şi ale lui tante Margot. Yvonne aleargă spre casă, cu braţele desfăcute, ca nişte aripi. Yvonne zboară spre casă şi în nări simte mirosul de regjna- noptii şi de trandafiri, se apropie noaptea dacă regina-noptii începe să se deschidă, dar Papa tot nu s-a întors. Gâfâind, Yvonne se opreşte în hali şi fata i se fărâmiţează în micile careuri de oglinzi ale uşii. O fundă nesuferită de tafta, un genunchi julit, o jumătate de obrăjor palid, gulerul strâmb al rochiţei marinar, iat-o pe Yvonne fărâmiţată între munchiile aurite ale oglinzii. Yvonne îl aşteaptă pe Papa şi se uită neliniştită, din prag, la cadranul de email albastru al ceasului. Se uită bine şi îsi face socoteala în gând, cifrele romane încă o încurcă, limba aurie a ceasului a încremenit înlre literele romane, aurii. Şi, pe cadranul de email albastru, înconjurat de dantelăria aurie, un păstor şi o păstoriță - ea, cu o rochie roz, rotundă ca un balon umflat, şi cu o perucă blondă, el cu ciorapi albi, colaţi pe picior - se privesc, elegant, ceremonios şi stângaci. Unul de-o parte şi celălalt de cealaltă parte a cadranului.

Şi iarăşi fâşâitul unor roti pe caldarâm, sforăiturile cailor, paşi... Ghetele de lac ale lui Papa, mănuşile albe de *glacée,* Papa lasă în mâna lui Grigore bastonul cu mâner de fildeş şi pălăria, iar Yvonne se ridică uşor, pe vârful picioarelor, pentru ca el să o poată săruta pe frunte.

- Atât de devreme? se miră Muti.

Vine pe alee împreună cu Margot, aplecându-se din când în când să-i şoptească ceva cu glas scăzut, apoi izbucnesc în râs amândouă.

- Parcă at> fi două domnişoare de pension care îşi fac una alteia confidente, observă Papa, părinteşte.

- Exagerezi, spune Muti.

"" Exagerezi este cuvântul care lui Muti îi place ccl mai mult. Fii mai temperat, pentru ce te ambalezi atât? nu mai exagera, îi spune lui Papa, Muti. Exagerezi, spune Muti, mica ta neurastenie totdeauna te împinge la a exagera... Muti surâde, îndemnându-I cu severitate, din ochi, pe Papa la mai mult tact, se aude motorul

automobilului lui Jean, un prieten atât de devotat, un om atât de cultivat şi de distins, care a făcut o carieră politică atâl de frumoasă. Papa răsuceşte tigaretul de fildeş între degetele osoase şi lungi, o ascultă pe Muti şi tace nemulţumit, până când cineva - cine oare? - se strecoară pe lângă el, neobservată... Cineva îşi strecoară căpşorul cu funda de tafta foşnitoare, exact prin îndoitura braţului, şi Papa se sperie şi se miră, pentru că nu ştie cine poate să fie!

Câ(i ani au trebuit să treacă până când ea să înţeleagă - *hélas!* - că lumea nu se mai întoarce niciodată înapoi? Că nici el n-are să se mai întoarcă din acea depărtată călătorie despre care i-a vorbit Muti atunci când, pe neaşteptate, au adus-o înapoi, de la Sinaia, din vilegiatură?

- De ce miroase aţa? întrebase când intraseră în hali.

Mirosea, într-adevăr, a ceva neobişnuit în hali ţi în toată casa: mirosea a flori amestecate, dar a prea multe feluri de flori, ţi a ceară, ţi a tămâie, ca-ntr-o biserică ortodoxă. Şi a încă ceva, care îi făcea uşor greaţă. Ea respira tare, demonstrativ, din ce în ce mai zgomotos pe nări - ca un căluţ, se gândea, aşa i-ar fi spus Papa:

- De ce tropăi ca un căluţ? obişnuia să-i spună, mângâind-o pe creştet.

Şi respiraţia ei zgomotoasă, şi mişcările ei smucite, mai smucite ca de

obicei, erau deosebit de reuşite - se vede - pentru că toţi o urmăreau atenţi. Toti n-aveau ochi decât pentru ea: şi mademoiselle Lisette, şi Muti, şi tante Margot, ţi Maria... Şi succesul pe care ¡1 avea o făcea să Re şi mai zgomotoasă, şi să vrea şi mai mult să fie centrul atenţiei. Mobilele, scara de lemn, toată boazeria casei trosnea, era rece şi umed în casă, şi toate oglinzile erau acoperite.

Ce bine îşi aminteşte încă acea lungă duminică ploioasă, pocnetul streşinilor, ţăcănitul ceasului cu păstorul şi păstorită încremeniţi pe emailul albastru, şi privirile curioase, admirative ale tuturor, da, în ziua aceea *ea,* nu Muli, era cea mai importantă persoană a casei! Auzea ploaia lovind ferestrele, lovind pavajul, în timp ce urca treptele spre camera ei. A pus mâna pe mânerul complicat al clanţei, a intrat, a tras un taburet şi s-a aşezat la oglindă. S-a aşezat la oglindă, sperând c-o să întâtnească pe altcineva. De fiecare dată când se ducea la oglindă spera, la fel de nelămurit şi absurd, că îptr-o zi are să se vadă pe ea, şi, totuşi arătând altfel decât ştia că arată. Îţi urase dintotdeauna chipul - poate de prima

dată când se văzuse într-o oglindă, poate de când ei nu-şi dăduseră seama că ea înţelegea franţuzeşte:

- *Dommage! Elle n'a rien de Sophie... Dommage gti'elle ressemble tant à son père... Mais elle fait de son mieux... elle est bien gentile...*

Stătea pe taburet ţi se privea în oglindă. Aici fusese budoarul lui (ante Margot, înainte să se mărite, ţi Muti nu schimbase mai nimic; până ţi caseta de bijuterii, îmbrăcată în argint, era întredeschisă la fel, pe toaletă, într-o neglijentă căutată, ţi din ea ieţeau înafară aceleaşi şiraguri de coral ţi chihlimbare. Mufi nu schimbase mai nimic pentru că Yvonne era un copil cuminte, şi dacă nu avea voie să atingă ceva, ştiai sigur că n-are să îl atingă. Se uita în oglindă, o oglindă înaltă până la plafon, cu o ramă neagră de abanos, cu sidef încrustat în măsuţa toaletei şi împrejurul sertarelor; ape roz, ape bleu-vert făcea sideful în penumbra camerei, o lumină ştearsă, uşor gălbuie intra prin ferestre. Yvonne fusese totdeauna un copil cuminte, care nu scosese ochii păpuşilor, şi nu le smulsese părul; nici acum nu atingea nimic, stătea doar pe taburet şi se privea în oglindă. Nu, lucrul acela ciudat, care se întâmplase în lipsa ei, nu-i schimbase nimic pe figură.

Păcat, foarte păcat - era tot ea, cea dintotdeauna.

Iar rochi|a ei nouă şi neagră, de catifea, n-o avantaja, aşa cum spusese şi Muti; îi făcea parcă tenul şi mai gălbui-pământiu, şi părul, detestatul ei păr, cu fir prea subţire, casant, care îi creştea necontenit, ca un puf decolorat la rădăcina frunţii, părul ei atârna mai rar şi mai fără luciu ca niciodată. Se privise mult timp în oglindă, din fată; pe urmă încercase să se ajute cu o oglindă de mână, înrămată, şi cu mâner de argint. Răsucise în toate felurile mânerul oglinzii ca să se poată vedea din profil, o pusese oblic, dar din profil arăta şi mai rău decât din fată. Târâitul ploii de-afară se transformase într-un ropot plin, o ceată umedă aburea geamurile şi ascundea chioşcul cu iederă şi caprifoi din fundul grădinii. Era frig, foarte frig, oncle Alexandre plecase cu automobilul, avea să se întoarcă, şi Muti şi tante Margol aveau să meargă cu el într-o vizită, mâinile îi ieşeau subţiri, cu degete fără putere şi lungi, din mânecile rochiei negre: şi le strânsese una într alta, cu disperare. Oare cât timp mai trebuia să aştepte, cât, până când Papa avea să se întoarcă din depărtata lui călătorie?

Începuse să plângă, uşor şi firesc. Plângea fără să vrea, fără icnete şi fără suspine; plângea frumos, aşa cum plâng domnişoarele,

fără'să îşi schimonosească obrazul. închisese fără zgomot, în urma ei, uşa camerei.

- Câteva retuşuri, doar, spunea tante Margol. Nu-i nevoie de altceva decât de un mic retuş... şi în lalie s-o mai ajusteze... Oricare ţi-o trimit...

- Nu, nu, nu oricare! Nu oricine! $tii doar ce-am păţii ultima dată... se împotrivise Muti.

- Oricare, în sensul că |i-o trimit pe cea pe care mi-o ceri... Spune-mi

- Ştiu şi eu, şovăise Muti, nemulţumită. Ştiu şi eu, sigur că n-o să-|i cer o lucrătoare de mâna întâi pentru aşa un fleac,.. Cred că Vica s-ar descurca, e şi iule de mână, e şi la locul ci, c şi mai curătică...

Totdeauna tropăisc când cobora scara, tropăia ca un căluţ atunci când alerga spre Papa, cu braţele larg desfăcute... Cine şlie de ce păşea atunci alât de uşor, cu toate că ochii îi erau împăienjeniţi de lacrimi. Lacrimile i se rostogoleau caldc, fierbinţi pe obraz, şi imediat altele îi abureau ochii, aşa cum ploaia de-afară ahurea geamurile. îi era alât de urât, şi arăta atât de prosl în oglindă... Simţea că şi nasul trebuie să i se fi umflai şi să i se fi înroşit, dar în clipa aceasta nu-i mai păsa. Ce bine ar fi fost să-l fi găsit pe Papa acasă, ar fi intrai acum în cabinetul lui de la etaj, cu lambriuri de stejar afumat, cabinetul în care Muii adusese noile ei achiziţii, fotoliile ţi canapeaua Club, învelite în piele. Ar fi intrat tiptil, cu aceiaşi paşi uşori, şi i-ar fi pus mâinile la ochi, sau şi-ar fi strecurat capul prin încheietura mâinii, iar el, bâjbâind, ar fi răvăşit hârtiile de pe birou, tamponul de sugativă, *coupe-papier-\i\,* imensa călimară de bronz, tot speriindu-se, mirându-se, tot întârziind să o recunoască.

- Cum, domnişoară, cum? i-ar fi zis, uitându-se la ea sever.

Şi doar ea ştiind că totul e o glumă.

- Cum e posibil ca o domnişoară cultivată şi inteligentă să nu găsească un mod plăcut în care să-şt întrebuinţeze timpul, fără să se plictisească? Poate Tăcem amândoi o plimbare cu trăsura, la Hipodrom... Sau lăsăm trăsura pe drum şi mergem pe jos până la cofetărie... Ei, unde mergem, spune: la Nestor, la Angelcscu? Şi ce preferi azi: indiene sau caroliue?

Cobora atât de uşor scara de lemn, încât nici Muti, nici tante Margot n-au auzit-o. Aşa că, la ultima cotitură a scării, a putut să se ghemuiască dintr-o dată pe trepte, să se ascundă în spatele balustradei şi să-şi aşeze capul pe genunchii osoşi, de băiat. Iar

ochii i-au rămas pe desenul stucat, aurit, al pereţilor. Lacrimile i se opriseră la fet de brusc aşa cum începuseră, inspira cu aviditate mirosul nou al trupului ei, un miros tare, puţin acid, care fi urca dintre coapse. Încerca să respire cât mai rar şi mai uşor, cu urechea ciulită ca să le asculte...

- ...ştiam că e legată de el într-un mod puţin nefiresc. Ai văzut şi tu scenele de gelozie pe care mi le făcea, de când era mică... Ţin minte că odată s-a dat pe furiş, exact cum face un căţel neputincios şi perfid, şi am simţit o durere cumplită în deget. Mă muşcase până la sânge... De-aceea am încercat s-o ocrotesc, de-aceea m-am ferit s-o aduc în zilele acestea, deşi restul familiei m-a condamnat, dar eu, când sunt convinsă că fac un lucru bun...

- Foarte favorabile comentarii despre înmormântare, ţi-ai făcut inutil probleme... o întrerupse tante Margot.

Avea o intonaţie grăbită şi binevoitoare în glas, ca atunci când vroia să schimbe subiectul discuţiei.

- Exact cum trebuie, cu pompă, şi totuşi cu sobrietate... *La* fel şi discursurile, mai puţin mi-a plăcut cel al reprezentantului studenţilor. Aici, de altfel, să ştii că foarte proastă impresie au făcut studenţii, ducându-se *în corpore* la Hipodrom pentru bătaia cu flori. Alexandru mi-a arătat chiar o notiţă în ziar, *studenţimea română fi-a dat sieşi o bilă neagră în caietul ei de cursuri* j *i de bunii creştere.* Bietul Etienne avea dreptate când spunea că în moravurile acestei ţări nu intră decât ingratitudine pentru cei ce fac un bine public. Obştea nerecunoscătoare - mai tii minte? întotdeauna i-am spus lui Ştefan că nu face o demarcaţie între străini şi familie! Cum mai poti să ăi pretenţii de la nişte străini, când obligaţia (a de bărbat, primă, este faţă de familie, nu fată de obştea publică... în fine... Dar când propriul lui copil...

- Dar Sophie, biata Yvonne e un copil...

- Un copil, fie, un copil, dar un copil *terriblement égoïste,* te rog să mă crezi că discuţia nu-mi este plăcută, si fată de altcineva n-aş deschide-o... Dar măcar să fi întrebat ceva! Doar stie cum era când l-a lăsat, nu, nici cea mai mică întrebare... N-o interesează nimic în afara propriei ei persoane... Mai există ţi lucruri pe care le simţi, le intuieşti, chiar dacă cei mari (i le ascund, ca să te cruţe... Eu văd că tu eviţi să-mi răspunzi, ceea ce înseamnă că ai cu totul altă părere, ei, bine... Ei, bine, ştii ce face în clipa aceasta protejata ta? De o oră stă la oglindă, în camera ei, stă, se găteşte ţi se admiră... Când am întredeschis uţa să văd ce face, era prea multă linişte ţi m-am îngrijorat, să nu fi avut un şoc, mi-am spus,

să nu fi legat lucrurile între ele, boala lui, plecarea ei, rochiile... Ei, află că nu! Află că febletea lui stă ţi se admiră... Da, ar fi pentru el o ultimă lovitură să vadă ţi în privinţa aceasta Cel-de-Sus l-a cruţat. Nid nu ţtii cât de rău îmi pare că trebuie să recunosc, chiar în fata ta, asemenea lucruri...

- Da. uitatul în oglindă, da, e puţin...

Silită de evidentă să recunoască, *à contre-coeur,* tante Margot, se aşezase, picior peste picior, într-un fotoliu. Îţi scosese port-tigaretul, fuma, cu mâna stângă se juca, neatentă, cu ţiragul de mărgele, lungi ca nişte mătănii: două şiraguri de mărgele lungi, ce începeau să se poarte la aceste rochii foarte, foarte scurte, cu lalia joasă, pe şolduri.

- Şi, totuşi, pe tine, ca mamă, n-ar fi trebuit să te îngrijoreze... Când ai un copil, la el trebuie să te gândeşti, nu la tine. *Tant mieux,* dacă are o fire mai rece... *tant mieux...* va suferi mai puţin în viată...

Biata tante Margot! Vorbea ca şi când de pe atunci ar fi cunoscut suferinţa... Cu aerul de vampă pe care şi-l confecţionase la câţiva ani după căsătorie: părul tuns scurt, cu cărare într-o parte, o meşă acoperindu-i fruntea până la sprâncene, o eşarfă de mătase înnodată cochet la spate... Rochia foarte scurtă, care îi dezvelea genunchii mici, strânşi în ciorapii fumurii, de mătase.

Vorbea ca şi când de pe-atunci cunoscuse deja suferinţa. Nu, era încă prea devreme, prea devreme şi pentru ea: escapadele lui Alexandru, renumele lui de *conreur,* fleacuri... Mai avea cincisprezece ani buni până să ştie ce-i spaima, ce-i singurătatea, ce-i sărăcia, ce-i închisoarea, ce-s umilinţele...

- Ştiu şi eu... răspunsese Muti în ţoaptă.

Răspunsul ei obişnuit, când se gândea la altceva. Era cu pălăria pe cap şi îţi trăgea peste fată voalul negru şi lung; cu totul altceva decât voaleta cu picouri pc care obişnuia să o poarte.

- Yvonne! strigase, imediat, cu alt glas. Yvonne! Sc strecura în umbra balustradei, urcând în patru labe scara. Dâre inexplicabile de praf - observă - rămăseseră pe rochia neagră de catifea. De ce oare, se întrebă în mintea ci, cu iuţeala unui fulger, de ce oare nu măturaseră, de câteva zile, casa? Urca scara de-a buşilea, inima zgâltâindu-i coastele, coşul pieptului, cu bătăile ei asurzite. Nu cumva acum avea să se deschidă o uşă, nu cumva tocmai acum avea s-apară de undeva Maria sau madam, Ana sau mademoiselle Lisetle? Sau mai ştie cine?

încct, în vârful picioarelor, intrase în camera ei, se trântise pe pat, îşi vârâse degetele în urechi, şi, multă vreme încă, o mai lăsase pe Muti să o strige.

Stă cu spatele la pendulă, ca să nu se panicheze, dar fi numără bătăile automat, strângându-şi nervoasă buzele subţiri, mototolind între degete cartonaşul. Printre sunetele rotunde, care se urmează unul pe altul, insuportabil do egal, de negrăbit, se strecoară fâşâitul subţire al respiraţiei ci precipitate.

$i, în sfârşit, brusc, linişte. Atât de linişte, încât se aude boazeria casei trosnind, şi se aude cum neobrăzata de babă foşneşte ceva în baie. Douăsprczccc - dacă nici în zece minute nu pleacă, poate să nici nu mai

Până să reuşească să ajungă în centru, oraşul are să se închidă. Mai bine s-ar duce la uşă şi ar ciocăni, ar fi posibil să i se fi întâmplat babei ceva. Deloc n-ar fi exclus, ba chiar, la vârsta şi la grăsimea ei, po(i să considcri o adevărată minune că până acum a scăpat. Cu toate că şi Muti şi ea de-atâtea ori au sfătuit-o:

- Fii mai atentă, madam Delcă, fii mai atentă, i-au spus mereu, cu regimul alimentar... De la o vreme, nu mai este deloc indicat să consumi grăsimi şi dulciuri... Tensiunea, colesterolul, înţelege şi dumneata, de la o vreme nu mai merge tot cu carne de porc prăjită în tigaie, aşa cum spui că îi place soţului dumitale...

- Ei, carne de porc! Să fii sănătoasă de când n-am mai văzut io carne de porc!... Poate e luni şi luni de când n-am mai pus carne în gură...

Aşa le-a închis gura, de fiecare dată.

încearcă să-şi reprime fiorul de silă care o scutură ori de câte ori îşi imaginează cc s-ar fi putut petrece în baie. Poimâine, când vine Leana, are s-o pună să frece mai ateijt ca de obicei, să dea cu spirt, să dezinfecteze. Mai bine i-ar fi deschis uşa de la început! Mai bine i-ar fi dat banii şi-ar fi scăpat de ea! Aşa, lot o să fie silită, până la urmă, să-i dea, şi şi-a irosit şi dimineaţa! Silită să-i dea; silită, uite la ce ajungi. Vrei să faci un bine cuiva, unui om care [i se pare sărman, pe care îl ştii de-o viată, şi ajungi să depinzi tu de el. Ajungi să dai oricât, numai să te vezi odată scăpat. Aceasta este soarta generoşilor, susţine Niki.

- înţelege că aceasta înseamnă filantropia, râde Niki. *Tu U laisses faire...*

Niki, cu simţul lui practic, Niki care înţelege atât de bine realitatea...

Fără îndoială că de la el a deprins şi ea un anume mod, mai lucid, de a vedea lucrurile: cu dificultate, cu întârziere, dar, la un moment dat, l-a deprins. Iată, în privinţa babei nu-şi mai Tace iluzii, cum şi-ar fi făcut altădată. Nu sentimentele, nu recunoştinţa o fac să vină mereu mai devreme fată de data când au stabilit, de comun acord, c-ar putea să-şi ridice banii. Nu, e limpede: ea şi-a programat să tot vină cu o săptămână, cu zece zile mai devreme, anume ca să încaseze o sumă dublă. Nu cincizeci de lei, ci o sută... Şi nu-şi face nici un scrupul, aşa cum orice om, corcct şi binecrescut, şi-ar face. Formidabil de vicleni sunt oamenii simpli, vicleni şi cu tupeu... Şi-atât de bine îşi cunosc interesul! Ei nu se pierd ca noi, cei cultivaţi, în plasa sentimentelor, a idealurilor, ei n-au fost de mici educaţi în acest mod... Nu, ei îşi cunosc interesul şi şi-l urmăresc, din aproape în aproape. Sigur, la un moment dat pot chiar să mimeze devotamentul, generozitatea, anume ca în felul acesta să te păcălească mai bine.
Aşa îi explică adeseori Niki.
- Aş putea să scriu un roman întreg... Şi nu un roman!... Douăzeci de romane aş putea să scriu despre tot ce-am văzut cât am trăit. Zecc, douăzeci de romane...
Ar fi şi scris Niki, dacă n-ar fi venit vremurile care au venii. A citit atâl, şi istorie, şi filosofie, a văzut atâtea în profesiunea tui de advocat... Ea, emotivă şi idealistă cum e, n-ar fi fost în stare să pronunţe nici cea mai penibilă pledoarie... Dar, din spusele lui Niki, a înţeles ce înseamnă să fii advocat: înseamnă să-i cunoşti pe oameni aşa cum sunt ei în realitate, nu*aşa cum se pretind. A fost o profesiune, cea de advocat, o profesiune care a dispărut, cum au dispărut atâtea. Ce-a mai însemnat după 46 să fii advocat, când se intra în sală cu sentinţa gata ştiută, cu martorii aranjaţi? La ce-a mai servit advocatul de când procesele au început să se tină cu uşile închise? Dacă ar fi fost timpuri normale ar fi scris Niki, pentru că a văzut multe, şi este atâl de ta-len-taat! Un talent egal, şi de scriitor, şi de actor: totdeauna la curent cu cele mai noi bancuri, se priccpc să le adapteze la orice fel de situaţii, să le interpreteze... Oriunde merge, Niki, cu umorul lui, întreţine societatea. Şi mereu este la curent cu noutăţile din oraş, pentru că are un cerc întins de reiaţii; când şi când, ea sc mai trezeşte din pariea lui cu o surpriză, ca atunci când a dus-o într-o vizită lângă Biserica Armenească, si aici, cu cine se întreţinea Niki? Cu un obişnuit al casei, un scriitor de ăsta nou - l-a tot văzut pe urmă la televizor, i-a văzut articolele pe linie în *Scânteia,* un scriitor apreciat de regim, cu situaţie, a povestit călătoriile lui în

străinătate, cum Dumnezeu Q chema? În fine, acum are un lapsus. Şi pictori i-a plăcut lui Niki să cunoască, si i-a plăcut să meargă în atelierele lor, nu tine la el în birou, rulate cu grijă, pânzele lui Mirea? Aşteaptă numai şi ai să vezi la ce valoare au să ajungă, îi spune câteodată. Şi ea, cu discreţia învăţată de-o viată, nu mută în biroul tui un ac, nu deschide nici un sertar. Nu numai din bunăcuviintă, dar şi pentru că ea nici nu este o persoană curioasă: pe ea o interesează Tudor, dragul de el, o interesează Niki, a interesat-o Muti cât a trăit, câteva prietene în plus - şi atât. Pentru ea nu contează, de fapt, restul lumii. Dar o flatează să ştie că Niki are atâtea cunoştinte, pe mulţi i-a întâlnit la tenis, pe ceilalţi ca advocat. Numai Muti, mai ales de când au arestat-o pe pauvre tante Margot, numai Muti avea aprehensiunile ei nedrepte fată de Niki. Numai ei i se păreau suspecte, si curiozitatea şi foarte multele cunoştinte ale lui Niki. Bineînţeles însă că erau aprehensiuni nedrepte. Iată unde au fost aduşi oamenii: să nu mai aibă încredere nici în propria lor familie...
- Este anormal ca un om de condiţie să umble cu limba scoasă după tofi nespălaţii... Nu numai să le accepte tovărăşia, ci chiar să le-o caute... Iartă-mă, Yvonne...
Ce nedreaptă a fost Muti atunci când a spus toate astea! Dacă nu ne acordăm credit unii altora, cum să mai trăim? Cea mai machiavelică născocire a lor a fost sâ facă din fiecare un posibil suspect: să ne suspectăm unii pe alţii - iată pe ce se bazează în fapt puterea lor! Toate ea le-a auzit şi le-a învăţat de la Niki... Când îl vezi atât de interesat de ce fac *ei,* când îl vezi ce bine îi judecă, şi le judecă pe toate, cum ai putea tocmai pe el să-l bănuieşti că face jocul securităţii? Bietul Niki, cu *flair*-ul lui, trebuie să fi intuit suspiciunile lui Muti! Mai ales în ultimii ani când avansase scleroza şi ea nu se mai controla, când strecura aluzii ba unuia, ba altuia ce situatie penibilă, Dumnezeule!... Nu-i de mirare să fi spus asemenea lucruri şi babei ăsteia, care nu mai iese odată din baie! Dacă nu am fi noi cei care să le dăm nas, ar mai avea atâta tupeu cât au? Biata Muti nu mai avea deloc control în ultima vreme. Şi Niki, el, în fond atât de sensibil, cu *flair-ui* lui, nu se poate să nu fi intuit ceva! Sau chiar să-i fi ajuns la urechi... Dar nu s-a manifestat niciodată. Nimeni nu i-ar putea reproşa că s-ar fi abătut de Ia conduita cuvenită, din partea lui, niciodată Muti n-a auzit o vorbă rea. Şi, nici n-a încercat vreodată să se explice, de altfel explică vreodată Niki ceva? Nu explică nimic, pentru că

aşa este temperamentul lui, e discret, nu e ascuns, dar există om care să-şi recunoască, mai repede decât el, vinovăţia?

- Eu draga mea, eu sunt singurul vinovat, oftează.

Şi nu este în stare să vorbească mai mult. Ea însă, ca femeie, a reuşit să-l intuiască; în ciuda atâtor şi atâtor lucruri care s-au mai întâmplat, ea continuă să aibă încredere deplină, deplină în Niki. Muti, de pildă, nu înţelegea că cineva poate fi într-un mod gratuit curios din Tire; că cineva poate avea această plăcere de a fi informat - o plăcere pe care, fără îndoială, lui Niki profesiunea de advocat i-a dezvoltat-o. Iar în privinţa micilor lui flirturi, Muti s-a dovedit cea mai intolerantă persoană. Să nu înţelegi că nu toţi oamenii sunt la fel, că bărbatul, mai ales, are din când în când nevoie de o mică schimbare, că sentimentele nu îi sunt neapărat afectate în acest mod... O mică distracţie, de la care el se întoarce relaxai, de obicei chiar mai atent, pentru că simle totuşi un sentiment de vinovăţie... Nu, spunea Muti, nu este deloc agreabil să ştie lumea că bărbatul tău este un *coureur...* Oricât *v* fi fost Muti de tânără sufleteşte, importante în viaţă, pentru ea, erau aparentele:

- Ca să susţii aparentele îţi mobilizezi toată energia, şi chiar reuşeşti să trăieşti aşa cum trebuie, avea obiceiul să spună.

O, dar nu toţi oamenii sunt la fel! Nu trebuie să-i judeci pe to|i bărbaţii după nenea Jorj, care şi-a consumat energia în meseria lui, care avea o corectitudine de militar, şi, în rrist, a fost un coptl bătrân. Sigur, un asemenea bărbat este cu mult mai uşor de condus decât unul cu temperamentul, cu firea sociabilă şi activă a lui Niki. Probabil din cauza acestei firi prea active nici nu s-a putut apuca Niki să scrie! Când ai o fire dinamică, vie, cum să te mulţumeşti cu un asemenea mod, sedentar, de viată? Scrisul nu este un hobby potrivit pentru Niki, de lucrul acesta ca este convinsă, chiar dacă nu i-l spune. Şi dacă iot ştii că n-ai nici o şansă să publici ce scrii, atunci de ce îţi mai pierzi vremea? Ea nu l-a contrariat însă niciodată, dimpotrivă, l-a lăsat a viseze.

Când am să ies la pensie, promitea Niki,

am să mă aşez şi-am să scriu... De publicat, sigur că n-o să se găsească cine să-mi publice, dacă nu scrii după cenzura lor, cu partidul şi cu clasa muncitoare, în ruptul capului nu te publică... Dar eu am să mi fac plăcerea să scriu? Toată viata mea n-am avut timp, şi a trebuit să amân,

însă acum am să mă apuc..

.Şi ea, bineînţeles, îl încuraja, sigur, îi spunea, este foarte normal să le apuci, la talentul tău, la cunoaşterea ta dc oameni... Pentru că, o dată ieşiţi la pensie, oamenii se deprimă, chiar firea li se schimbă, încep a avea gânduri negre, bărbaţii mai ales. însă, de lăsat nu trebuie să te laşi; după o viată întreagă în care ai fost tracasat, măcar acum să poti şi tu să respiri. Şi, în genere, trebuie si te înveţi să iei din fiecare lucru doar avantajele, lată, cât de greu îi este fără Tudor - oh, cât de greu! - se consolează spunându-şi că avantajele sunt mari. S-a putut vedea de ce este în stare singur: că este în stare să-şi facă o situaţie, un rost, pentru că nici acolo nu este atât de uşor cum cred unii si alţii! Dar cel puţin nu va mai răspunde decât pentru vinile lui. Dar cel puţin ştie că este liber. Cel puţin călătoreşte. Cel pu(în are ceea ce aici nici după o viată n-ar fi reuşit. Dar cel puţin...

Aruncă dintr-odată cartonaşul în scrumieră - de-atâta timp îl mototoleşte, ca o caraghioasă, în mână. Se întoarce, se uită cu atenţie la pendulă. Este aproape sigur că astăzi n-are să mai aibă timp S5 iasă. Nu că ar fi avut cine ştie ce de făcut, singurul program al zilei, cununia religioasă a lui Tutu, este abia diseară, dar o enervează să-şi piardă chiar aşa, chiar fără nici un rost, timpul.

Parcă totuşi ceva foşneşte în baie? Parcă...

Se întoarce şi ia scrumiera de pe măsuţă. Măsuţa de servit ceaiul, rămasă aici, în colţul accsta întunecos de hali. Măsuţa de ceai, încă întreagă; întregi şi rotilele, şi tava de servit, şi marebetăria *vieil-or,* care o face să semene cu o tablă de şah. Biata măsuţă! N-ar avea nevoie decât de un lustru, de cele câteva şuruburi care i-au căzut, şi ar fi ca nouă. Un tâmplar serios, priceput, care şi-ar şti meseria, n-ar avea mult de lucru. Atâta doar, unde mai găseşti astăzi oameni care să-şi ştie meseria?

- Cum se mută, imediat, a doua zi, chiar, visa Muti, îmi chem tâmplarul şi pun la punct mobila. Măsuţa de sertot ceaiul, *sccritaire-u],* servanta care s-a cojit... Abia pe urmă mobila de sufragerie. Imediat, a doua zi chiar după ce se mută...

Câ(i ani irosiţi în aşteptare, până să coboare în propria lor casă, de la mansardă! Cât s-a zbătut şi Niki, cât a vorbit cu multiplele lui cunoştinţe! Numai o fiinţă neîncrezătoare cu Muti s-ar mai îndoi de el... Numai Muti putea să fie atât de suspicioasă: să susţină că atunci când Niki merge să pună o vorbă cuiva, sau să depună unui cunoscut memoriul, intră cu tupeu în clădire, trece cu tupeu pe lângă portar, tu rămâi afară, el urcă scările, merge la clozet, mai rătăceşte cât mai rătăceşte pe săli şi pe urmă coboară, foarte sigur pe el. Şi tie iţi spune că a vorbit cu cineva foarte important, dar că nu poate să îi divulge numele... Aceasta era teoria lui Muti altă nedreptate la adresa .lui Niki. Ce dacă la nici un memoriu nu s-a primit răspuns? Câţi se pot lăuda c-au primit răspunsuri la memorii în anii aceia? Bietul nenea Jorj s-a prăpădit cum s-a prăpădit, şi ei au continuat să facă memorii pentru casă şi să aştepte, înghesuiţi toţi în mansardă, ciocnindu-se nas în nas pe scară, coborând la baia de serviciu, spălând mizeria, scara, curtea în urma ălora. Mergând timoraţi în vârful picioarelor, vorbind în şoaptă...

- Închideţi odată radioul, venea Muti, gâfâind, că Petruta îşi face iar de lucru pe la uşa noastră. închideţi-], v-am spus de atâtea ori să renunţaţi... Nu înţeleg cum puteţi, oameni în toată firea, să fi|i atât de fără minte...

Ce să mai ascultaţi? Sandu Geblescu a avut dreptate, de mult ne-au vândut

Crezuse şi Muti, o vreme, ca toată lumea, că lucrurile au să se schimbe; dar pe urmă nu a mai aşteptat nimic decât să-şi termine Tudor şcoala, să plece mitocanii de chiriaşi, şi ea să-şi aducă tâmplarul, pe care-l ştia de o viată, şi să îşi repare mobila veche.

- Au să se mute ei, spunea Muti, şi-am să-mi chem tâmplarul... Se mută ei, pentru că nu vezi? Le cresc din ce în ce mai mari pretenţiile, şi pe el îl fac din ce în ce mai mare...

Lui ca lui, dar ei cum îi crescuseră! Ca şi când nu în ochii lor apăruse cândva în poartă, cu un cufăr de lemn în mână, şi cu nişte cozi subţirele, strânse ghemotoc în vârful capului... Şi lipăind prin casă desculţă, cu călcâiele crăpate, şi suflându-şi nasul prin curte... Acum era directoare şi părea tot timpul excedată de treburi! Să nu mai aibă vreme să-şi aducă aminte că Muti a învăţat-o ce-i o batistă, ce-i o periuţă de dinţi, şi a convins-o să nu se mai dea cu gaz pe cap?

- Dacă tot i-ai făcut educaţia, înva|-o şi să nu mai spună *ghivelă*... îi strecura câteodată Niki lui Muti.

Ironiile copilăreşti ale lui Niki, în care lotuşi el avea dreptate. Pentru că în această ocazie Muti a fost naiva: este o naivitate să îţi închipui că po(i schimba ceva în psihologia unor asemenea oameni, dacă îi tratezi de la egal la egal. Sau dacă le faci mărturisiri adevărate, dacă te umileşti, în fata lor, să le faci. E o naivitate să î(i închipui că ai putea să le câştigi încrederea, sau cel puţin bunăvoinţa. Nu, ei sunt mai şireţi decât tine, iar de crezut tot n-au să te creadă, pentru că tocmai de aceea au ajuns unde au ajuns: pentru că ei cred mai pu(în decât oricine. Ei sunt convinşi că totul e o minciună, că toată lumea minte. Ei sunt cei care nu îşi fac despre nimic iluzii.

- La bine nu mă aştept din partea lor, spunea Muti, câteodată, dar cel puţin să nu ne facă rău... N-am nici o îndoială că i-au adus aici ca să nr-supravegheze. Cum de au apărut exact atunci când a fost arestată biata Margot?

- Eeee, asta a fost demult, la început! Dar ce să mai supravegheze acum? dădea Niki a lehamite din mână. Ce rău pot să ne mai facă?

- Trăim asemenea vremuri, spunea Muti, încât oricât te-ai simţi de nevinovat, nu se poate să nu-(i fie frică... Aşa că n-aveam decât să răbdăm şi să aşteptăm...

Muti a încercat să intre în relaţii cu Petruta, poate pentru că pe cl îl vedea mai rar. Cei ca el stau de dimineaţa şi până seara în şedinţe, cum or putea, Dumnezeu ştie... De schimbai el nu se schimbase cine ştie cât de când îl scoseseră din fabrică, ca să lucreze la securitate, şi pe urmă îl făcuseră activist, şi pe urmă îi ceruseră să-ţi ia repede diploma, ţi pe urmă ¡1 făcuseră director. El se schimbase mult mai pu|în decât ea, atâta doar că în loc de şapcă punea pălărie, şi nu Ieşea din cosium-cravată. Bar hainele se şifonau repede-repede pe el. Poate şi pentru că se îngrăşa din ce în ce: la început doar fălcile i s-au lăţit, pe urmă ceafa i s-a lăsat peste guler, a devenit greoi, a început să icnească pe treptele de la intrare. Fireşte, de vreme ce ai putea spune că una din probele de promovare esle rezistenta la chefurile lor, unde s-ar părea că se mănâncă şi se bea teribil. Mişcare cu atât mai puţin nu avea cum să facă - venea maşina, îl lua, venea maşina, îl aducea.

Probabil după astfel de indicii s-a ghidat şi Muti atunci când a spus că n-o să mai treacă mult timp, şi-au să se mute.

Şansa a fost casa cu lemne, de care se săturaseră. Li s-a oferit mai întâi Floreasca, dar Petruta a refuzat, pentru că la etaj îi era greu cu câinele. Când li s-a oferit apartamentul pe Roma, nu l-au mai refuzat. Şi-ntr-o zi, incredibil! S-a lăsat liniştea în casa ce părea

atât de imensă acum, încât te şi teroriza, când auzeai trosnind boazeria!...

Dar oricât ai avea tăria să înduri, de multe ori nu mai ai ocazia să te bucuri de ce-ai aşteptat. Nu terminaseră zugrăvitul ţi curăţenia, atunci când Muti a început să insiste să meargă după tâmplar. Cum să termini? Lăsaseră o mizerie în urma lor! O jale! Niki a găsit prilejul să amintească desele propuneri pe care le făcuse el în timpuri dificile, ca să fie vândut ce era mai preţios. Dar aici, să fim drepţi, nu avea dreptate! Nu prea am avut noi lucruri cu adevărat de valoare, şi la acea vreme când se pusese problema să fie vândute, ţi la Consignaţia, ţi la talcioc s-ar fi luat preturi derizorii pe ele. Aşa că probabil tot mai bine a fost că Muti a ţinut cu atâta încăpăţânare la lucruri. Şi, ca să-i facă plăcere, a mers într-o dupâ- amiază cu ea, să-şi găsească tâmplarul. Undeva pe lângă Piaţa Mare, pe lângă Bărăţie. Muti nu-şi mal amintea exact unde avusese tâmplarul ei atelierul, aşa că au orbecăit amândouă, de bra(, o bună bucată de vreme.

- Cocoane cu pălărie! Cocoane cu pălărie! strigau după ele nişte haimanale.

Pierduseră aproape speranţa, se şi întunecase, când, în sfârşit, au nimerit strada din întâmplare. Au intrat într-un gang, o mizerie, un

miros îngrozitor, au bătut la tot felul de uşi... Ca să afle că tâmplarul lui Muti se prăpădise cu o săptămână înainte! Ei, biata Muti, dintr-o dată a fost atât de şocată... Alâl de dezorientată... Parcă n-ar mai fi existat nici un altul care să-l poată înlocui... Totul din cauză că se

gândise anume la el, ani de zile. Pe urmă şi acea neîncredere a bătrânilor fată de oamenii noi, pe care nu au apucat să-i verifice. Orice tâmplar i s-a mai propus pe urmă, Muti s-a eschivat sau chiar a refuzat: îşi pierduse, biata de ea, entuziasmul..

.Dezbracă paltonul, traversează hall-ul, intră în antreu, agată paltonul în cuier. De enervare un muşchi îi zvâcneşte pe obrazul stâng. Ia pălărioara de fetru şi vulpea, urcă scara, deschide uşa la dormitor, deschide uşa şifonierului, le aşază pe amândouă cu grijă pe raftul de sus. Oftează. Până la urmă, ai să vezi că va ajunge sâ-i dea şi banii. Afurisită babă!

- *Ei cincizeci de lei nu înseamnă de fapt chiar cine j(ie cât... Ai dat cincizeci de iei, dar te-ai distrat toată ziua... Dacă te gândeşti bine, nici nu-i chiar atât de scump!*

Cam aşa are să-i replicheze Niki, atunci când are să audă toată istoria de azi.

- *Madam Delcă a voastră este chiar un personaj... Am cunoscut destule ca ea! Ei, dacă te-aş descrie...*

Pe fata sănătos bronzată râsul îi va fi conciliant, dar neliniştit, şi ochii au să-i fugă în lături, ferindu-se s-o întâlnească. Nici un motiv special ca să-i evite privirea, nici ca să vorbească atât de repede, parcă la întâmplare, ca şi când s-ar teme de întrebările pe care, în realitate, niciodată ea nu i le pune. După atâţia şi atâţia ani trăiţi împreună, simţi atât de multe într-un râs fals! Şi totuşi, *pauvre* Niki, ar putea să nu fie neliniştit. Ar putea fi sigur că nu riscă să audă de la ea nimic dezagreabil, de vTeme ce îi cunoaşte convingerile şi comportarea obişnuită. Buna educaţie te obligă să-ti stăpâneşti pornirile, aşa cura te obligă să te faci că nu vezi ceea ce l-ar umili pe cel de lângă tine. Şi dacă aşa te-ai format, orice ieşire nesocotită tot pe tine te va învenina; tot ţie are să-ti lase o senzaţie neplăcută - de înjosire, de iritare.

Atunci când dragul de Tudor, în penultima scrisoare, l-a rugat pe tatăl său să fie mai mult acasă, să mai renunţe la desele lui ieşiri, Niki a fost froasat câteva săptămâni. Este bineînţeles convins că ea e cea care s-a plâns, şi lucrul acesta în mod special a durut-o: după o viată petrecută împreună, să nu ştii la ce le po(i aştepta, şi la ce nu, de la un om! De atunci, când se află lângă ea pare încă mai neliniştit ca de obicei - încă maTnesigur. Fără nici o îndoială, aşa va arăta şi azi, când se va întoarce.

Aparent surâzând îngăduitor - de fapt liniştindu-se, pe măsură ce simte că ea nu are de gând să deschidă subiectul periculos -, el are să aşeze, grijuliu, pe braţul fotoliului, ceşcuta de cafea, golită. O desprindere mai veche are sâ-l facă să se ridice imediat; şi totuşi, va încerca să arate că nu este deloc grăbit, că absolut din întâmplare s-a apropiat de uşă,

O mişcare contradictorie - să plece? să mai stea? - pe care, bineînţeles, ca n-are s-o comenteze. Ea se va face că nici nu o observă,

- *Nu mă mir de ce ti s-a întâmplat, are să continue să vorbească, insă, plimbându-se cu mâinile la spate, cu paşi mari, prin sufragerie. Ar trebui, chiar, într-un {el să mă buiur pentru că doar asa, doar izbindu-te de realitate, ai putea si tu să înţelegi pe ce lume trăieşti... Pe ce lume trăim. Deşi, după toate prin câte ai trecut - doar ai fost atâţia ani în serviciu, fi totuşi ai trăit, plutind -, dacă până acum n-ai înţeles, nu ¡tiu, nu cred că mai este vreo şansă să înţelegi vreodată. Pentru că, observă, unde mai vezi tu pe cineva dispus să întindă o mână de ajutor cuiva? Cum pofi să nu-(i dai seama cât de mult s-au schimbat vremurile, fi oamenii o dată cu vremurile7*

Va fi ora de după-amiază când mai totdeauna îţi ia racheta din cuier si pleacă. Dar astăzi a lipsit de dimineaţă, aşa că probabil până la urmă va renunţa să mai plece. încă neîndrăznind să creadă că l a oprit definitiv, ea va surâde, măgulită de interesul pe care vorbele lui i-l arată. După atâţia şi atâţia ani, după atâtea dezer(iuni şi atâtea întoarceri, iată-i cum stau de vorbă, la fel ca în primii ani. În penumbra hall-ului, obrazul lui bronzat încă mai pare tânăr; aproape tânăr îi parc şi trupul, îngrijit îmbrăcat, pe care mult timp a reuşit să-l ferească de burtă. Numai ochii de la o vreme îl îngrijorează pentru că, în lumină şi fără motiv, au început să-i lăcrimeze.

- ...pentru că tu, spre deosebire de mine, şi după treizeci de ani de regim comunist, încă te mai simţi datoare să te comporţi după cum îti cere rangul. Da, da, nu râde, nu protesta, chiar despre aşa ceva este vorba! Chiar dacă tatăl tău vitreg a sfârşit cum a sfârşit, chiar dacă mătuşa ta s-a nenorocit în puşcărie, chiar dacă to(i cei ce te-au anturat şi pe care i-ai admirat în prima ta tinereţe au păţit ia fel, tu parcă nici nu ai observat că s-a schimbat ceva. Stii bine ce se întâmpla cu animalele care nu se adaptau când se modifica radical clima. Ei, bine, tu *crezi că nu faci la fel? De ce să te simţi obligată să dai pensii oamenilor de casă, să importi haine de câte ori ai ocazia, să duci oala madamei Ana, doar ca să n-o trimiţi la azil? Când şi aşa stăteam înghesuiţi şi terorizaţi, tu, şi mai ales Muti, găseaţi momentul să vă mai faceţi asemenea scrupule! Şi pe stradă, de atâtea ori te-am observai cum* f/i *deschizi poşeta la fiecare cerşetor! Ţi-am atras de atâtea ori atenţia că majoritatea tor sunt escroci, si mai sănătoşi ca noi, dar*

nu (i-a servit ta nimic! Nu fi-a fost cu nimic o învăţătură de minte...

E acrişor tonul lui, dar nu poli, după o viată întreagă, sl mai aştepţi declaraţii. Totuşi o măguleşte că el vorbeşte atât de mult despre ea, iar în dosul cuvintelor zeflemisitoare (dar când nu este zefiemisitor Niki?) încă stăruie acel mic complex care nu l-a părăsit de când a cunoscul-o. Oricât s-ar schimba lumea în jurul lor, *pauvre* Niki, în sinea lui, nu va uita niciodată că el este fiul unui mic negustoraş din Obor. Că prin mariajul cu ca a avut acces la o lume superioară...

Acest lucru, pe care ea singură l-a înţeles, a înduioşat-o.

Pauvre Niki! Această mică rană a lui - pe care doar ea în lume i-o simte - a determinat-o să-i treacă atâtea cu vederea! A fost tolerantă cu el, din diverse motive, dar de înţeles doar în ultimul timp a reuşit să-l înţeleagă... Are tncă sub pleoape acea noapte de Crăciun - ultimul Crăciun pe care l-au mai făcut împreună, cu Muti încă bine şi cu dragul de Tudor în tară. Dragul de Tudor era cu prietenii, cu *gafca,* cum îşi spuneau ei, la ski, pe munte, totuşi ea a insistat să se facă la ei acasă Crăciunul, ca totdeauna. Şi chiar le-a reuşit un Crăciun animat, făcuseră rost de brad, de fapt era molid, a avut chiar o discuţie cu Niki, o discuţie în genul lui, că decât molid mai bine să fi renunţat... Dar totul a ieşit cum trebuie, şi până la urmă el a recunoscut că n-a avut dreptate... Un Crăciun cât se poate de reuşit, erau cu toţii, şi Lilly cu Victor, şi Ortansa cu Radu Priboianu, şi nepotul generalului Petrescu cu nevastă-sa, oameni tineri, la patruzeci de ani, ea nu prea reuşită.

- *Est-ce qu'elle est nie?...* vorba lui Muti.

Bietul general a suferit mult când s-a făcut acest mariaj! Iar ei i se cunoaşte încă şi acum originea sănătoasă - şi în alură, şi în comportare: nici până la vârsta aceasta nu a învăţat ce Să facă cu mâinile, şi oricâtă silinţă ti-ai da, este imposibil s-o faci să converseze normal. Cel puţin este însă la locul ei...

Au pus deci la pick-up colinde, au ascultai *Stille Nacht,* au cântat în cor *Florile dalbe,* s-au produs ca să îşi pricească pacheţelul de la Moş Crăciun, chiar ea cumpărase pentru fiecare câte ceva potrivit, şi toţi au recunoscut că aceasta a fost partea cea mai plăcută a serii. Bineînţeles că dintre to|i, cel mai reuşii a fost Niki! Au adus-o apoi şi pe Muti, au aşezat-o într-un *rocking-chair...* Au stins apoi lumina şi are încă în fata ochilor, atât de viu, cum sclipeau verde-portocaliu globurile în întuneric! Şi pe urmă,

imediat, lumânările electrice cu capetele roşii, exact-exacl ca nişte feştile! Şi pe urmă artificiile! Numai Niki era cam nervos, fiti atenţi, fiţi atenţi, spunea, nu uitaţi că nu este un brad adevărat! Nu uitaţi că molidul din nimic se aprinde!

De fapt, nu s-a petrecut nici un incident neplăcut şi când s-a uitat pe geam a avut o plăcere teribilă, o plăcere ca în copilărie: ningea cu asemenea fulgi mari, pufoşi, încât într-o oră se acoperiseră şi casele şi maşinile... A rămas un timp aşa, să se uite pe geam, în casă era o veselie deosebită, se râdea, se făceau glume, nu se simţea nevoie de prezenta ei de gazdă, aşa că şi-a permis câteva secunde de relaxare şi s-a uitat pe fereastră, iţi rămân în minte clipe din viată când te-ai simţit fericit, inexplicabil fericit, vezi tu, mai târziu. Mai târziu îţi dai seama că acea clipă de fericire şi linişte era pândită de necazuri mari ce nu peste mult timp aveau să se declanşeze, totuşi păstrezi o amintire bună de-atunci. Aşa păstrează ea o amintire plăcută de când s-a uitat prin fereastră, în stradă, deşi nu era nimic deosebit: perechi grăbite care se întorceau mai devreme de unde fuseseră invitate, cântecul acela oribil $i fără sens cu un iepuraş şi cu colindători putini, şi nici măcar unul care să mai ştie cântecele vechi. Nu se mai ştie decât cântecul acela oribil şi fără sens cu un iepuraş şi cu Ştefan, sau Mihai, cu care te asasinează prin tramvaie încă de prin noiembrie. Şi totuşi, în seara aceea, privind când în cameră, când pe geam, fusese fericită ca altădată - ca atunci când era copil, când trăia Papa, când tante Margot era nelipsită la toate Crăciunurile, cu oncle Alexandre... Se retrăseseră toti la o oră rezonabilă; Muti era uşor agitată, cine ştie ce suveniruri se treziseră o clipă în mintea ei, şi a fost o mică problemă până să adoarmă, ceea ce l-a agasat pe Niki. Sigur, trebuie să aibă şi el stress-ul lui, uneori din nimic se enervează, bineînţeles, educaţia îl determină să se abţină, dar ea, cu intuiţia ei, îl simte că se enervează. Şi când se întorsese în sufragerie, Niki, cu agitatia copilărească pe care o capătă atunci când bea un pahar în plus fată de cum este obişnuit, a pus în brad toate artificiile şi, când ea a intrat, le-a aprins dintr-o dată pe toate:

- Niciodată cu tme nu m-am sim|it în largul meu, i-a spus atunci când s-a stins ultima explozie albă de lumină.

A fost atât de şocată, încât a rămas fără glas! Şi dintr-o dată înverşunarea, pe care proasta lui comportare o crease în ea de atâţia ani, s-a topit... Rămăsese în locul ei ceva ciudat, un sentiment aproape măgulitor pentru ea, şi pentru el un gen de

milă. Un bărbat orgolios suportă greu superioritatea femeii lui - cam aceasta era ideea care reieşea din frazele lui încâlcite. Continuase să bea, ameţi ndu-se din ce în ce mai tare, vorbea uşor incoerent, şi articula cuvintele cu dificultate.

- Eu sunt singurul vinovat, tu nu ai nici cea mai mică vină... repeta.

fşi justifica, pentru prima oară în faţa ei, aventurile galante de o viaţă,

şi plecările de acasă, chiar şi răceala faţă de Tudor; chiar şi acest lucru îl recunoştea atunci, că nu totdeauna îşi îndeplinise îndatoririle de părinte.

Acea seară de Crăciun pe care, mult timp, ea a crezut-o o seară a reechilibrării mariajului lor; din păcate, însă, nu s-ar putea spune că ceva s-a schimbat de atunci. Ba chiar dimpotrivă, dacă te gândeşti la întârzierile, la absentele lui, din ce în ce mai frecvente în ultima vreme.

- *Unde mai vai tu, are să continue Niki, asezându-se la loc în fotoliu... Unde mai vezi tu pe cineva dispus să întindă în mod gratuit o mână de ajutor cuiva? Schimb de servicii, da, asta da... schimb de relaţii, atenţii pentru serviciul făcut - iată singura lege pe care nu o calcă nimeni... Nimeni nu îţi mai ridică de jos nici un pai dacă nu l-ai atenţionat dinainte... Ai să-mi spui că nu este este nimic* nou *aici, că totdeaun a aşa a fost, corupţie, fanarioţi, moravurile acestui loc... Că de două mii de ani aşa este lumea... Sigur, eu nu te contrazic, aceasta-i lumea din jur ji n-o s-o schimbăm nici eu, nici tu, nici nimeni... Spun doar că tu ar trebui să te schimbi, ca să nu mai ai deziluzii...*

Cam aceasta va fi încheierea... Îi aude glasul zeflemitor şi acea veche, foarte veche umbră de tandreţe în ironie. Totuşi, tandreţe. Oricât ar fi Niki de lunecos, aici nu poate să se înşele... Ceva ce nu s-ar putea altfel numi decât tandreţe...

Îl va asculta, deci, ca dc fiecare dată cu un sentiment de triumf, a reuşit, în fine, să-l aducă pe acest teren bine cunoscut, care este doar al lor. Pe acesta - este convinsă - nu-l mai împarte CU nici una dintre cele care i-au otrăvit existenta. La fel ca şi acum treizeci de ani, el îi deschide ochii asupra vieţii, iar ea îl ascultă, cu o expresie de aten|ic încordată pe fată. Uneori chiar se gândeşte în altă parte - însă îl aprobă din ochi, la intervale de timp egale. Din când în când îi mai aruncă o întrebare ajutătoare, aşa cum cătelandrul care se gudura pe lângă Tudor venea de fiecare

dată cu mingea în gură. Aducea mingea anume ca băiatul să o arunce din nou, el să alerge spre ea în salturi mari, să se oprească la jumătate de metru, o clipă să stea nemişcat şi să miroasă asfaltul. Pe urmă să ia din nou mingea, s-o ducă, supus. Ia picioarele lui Tudor, iar la cel mai mic gest de mângâiere al lui să sară - înalt, încordat ca un arc.
Şi scoţând de bucurie mici lătrături, si-şi rezeme labele din fată de trupul băiatului.
- Eeee, să ştii că pe ziua de azi ai făcut o pomană! Să-tf dea Ăl-de-Sus sănătate... Să fii sănătoasă, şi să te bucuri de bărbat... Că ai bărbat frumos, şi bun, şi de treabă.
Ce s-a mai speriat. Doamne sfinte! Să te trezeşti dintr-o dată cu baba că-ti apare în spale! Nu, că acum s-o vadă şi călare pe mătură, tot n-o să se mai mire! Şi uite-o că nici gând n-are să plece! Uite ce înseamnă lipsa de educaţie şi de obraz... Uite-o cum râde cu gura până la urechi şi cum îşi arată dinţii! Ca să vezi de ce a trebuit să stea atât: din cochetărie - să-şi potrivească dinţii! Acum o jumătate dc oră, când a dat de ea în curte, ei« ştirbă, şi-abia se înţelegea ce vorbea. Ei, să vezi ce haz are să facă Niki când are sâ-i povestească...
- *Nu mă mir de ce li s-a întâmplat, are să-i spună. Dar întâmplarea, vreau să-ţi spun de pe-acum, nud va servi la nimic! Vei rămâne tot aţa cum eşti,.. Nu-O va fi cu nimic o învăţătură de minte...*

Şi chiar aşa, chiar aşa este! Numai firea ei delicată şi indecisă, numai neputinţa ei de a spune direct, pe fa(ă, ceea ce gândeşte, o fac să intre dintr-o încurcătură într-alta. Dar de data aceasta, s-a terminat! Are s-o dea pur şi simplu afară pe obraznica asta! Iar de cei cincizeci de lei - nici vorbă! Şi să dispară înainte să vină Niki la masă, ci lui nu-i face plăcere s-o vadă...- Ei, madam Delcă, ce atâtea mulţumiri! Ce atâta vorbă... Şi eu mă bucur că ne-am întâlnit, drept să-ti spun mi-ar fi părut rău să fi aflat că ai făcut drumul până aici degeaba... Pentru că a doua oară ştiu cât (i-ar fi venit de greu... Ştiu eu cât de greu ne mişcăm la vârsta noastră...

3

Ca s-o vezi cât e de cărpănoasă, că stă pe-ntuneric, aici, unde mă-sa ţinea totdeauna UfmbUe-aprinse! Nici când a sunat telefonu, şi-a dat fuga să răspunză, nici atunci nu s-a simţit s-aprinză lumina. Sau să fi zis:

- *...ia loc* fi" *dumneata, madam Delcă, c-oifi si dumneata obosită... Ia loc, aşteaptă-mă să mă întorc, mai schimbăm si noi două o vorbă...*

Ţi-ai găsiţi Nici cu cum nu s-a uitat la mine, numa băşti ta telefon! Să nu fi fost telefonu, îmi dădea catrafusele - repede-repede. Aşa, m-a lăsat baltă, pe întuneric. Şi io, mai să-mi rup picioarele pân-să nemeresc fotoliu. Fotoliu de piele - ăl de i-a pleznit pielea, si a pus peste el covoare şi perne. Fotoliu-n carc sta madam loaniu... Cât sunt io de namilă, da-n fotoliu ăsta mă simt mică.

fşi întinde picioarele umflate - o înjunghie dc-i sar ochii din cap - oftează, îşi reazemă ceafa de spătar.

Vezi că nu degeaba se cuibărea baba în el! Că după ce fusese bolnavă şi-ncepuse să se mişte păn casă mai greu, nici că mai puteai s-o dai jos dân fotoliu. Si de cum intrai te trăznea mirosu: de cărţi vechi, şi de igrasie, şi de came bătrână. Că slăbise madant loaniu, şi ochii-i avea mai sticloşi, ¡i-avea şi-un mers tremurat, şi păntl, alb tot, începuse să i se rărească. De unde era atât de des, că-l fila, ajunsese câteva fire; s-a tot rărit, s-a tot rărit, până li vedeai păn el ţeasta. Da baba tot Îşi mai împletea o codită subţire, şi de ce trecea timpul, d-aia se tot subtia codita babii. Uite-aşa, cât degetu de la mână, şi la ormă cât o codită de şoarice ajunsese codita babii. Şi numa-n fotoliu o găseai, şi numa cu urechile ciulite sta. Poate i s-o fi urât, ore întregi, singură, şi dac-auzea paşi pe scară, odată şi învia.

- *Cine-i? făcea. Cine-i acolo? făcea, cu vocea aia a ei, gâjâită.*

- Io sunt, îi ziceam, când ajungeam sus, în capu scării. Io sunt, ce, nu mă mai cunoaşteţi?

Că aşa mă pusese vulpea de Ivona să-ntrvb. Vroia să vază dacă mă-sa mai e cu minţile-nrregi, findcă tot sta cu ochii ăia holbaţi la perete şi nu mai scotea nici o vorbă. Si prefăcuta de lvona, asta voia *să vază: poate să scoată, sau nu, de la cec banii babii, şi să-i treacă pe numele ei* fi-a *lu bărba-su? Aici se-n(elesese 'ei, Tanda cu Manda, e materialistă lvona.*

materialistă fi cărpănoasă, d-aia mă fi pusese să-ntreb. D-aia, cum ajungeam lângă fotoliu ei, o-ntrebam:

- ...ce, nu mă mai cunoaşteţi?

Si madam loaniu se zgâia la mine cu ochii sticloşi. Avusese ochii albastri- albastri, da' de la o vreme parcă si ochii i se decolorase. Poate nici să nu mai fi văzut mare lucru cu ei, că-ntr-o vreme se plânsese de albeaţă, si asta, e ştiut, dac-o ai, nu mai trece. Ea stia ce boli mai avea si ce nu. D-apoi că si trăise destul, mai-mai să ajungă suta.

- Te cunosc, zicea după un timp, cu glasu ăla al ei, găjâit. Te cunosc, tu esti Vica.

Se stafidise madam loaniu, se ghebosase - uite-asa făcuse o cocoajă-n spate! Si Io fată se zbârcise, de era cute-cute. Si după un timp chiar că nu mai stia cine intră, cine iese din casă, ea sta numa cu ochii holbaţi la perete Si mai făcea târs-târs de colo-colo. ToalS viaţa fusese strânsă la pungă, da acu, ce-O fi fost si-n capu ei, că luase obiceiul să strângă de pân casă tot ce găsea: bucăţele de pâine, si petice, fi hârtiuţe, si dopuri de sticle, ji scobitori... Ce nici nu (i-ar fi trecut pân cap, ea aduna si strângea tntr-o boccea. Ui făcuse, aşa, o bocceluţă, si o pitea. Ea stia unde-o pitea, de nu o mai găsea ăilati(i, să-i dea de urmă. Vezi că tot mai finea ea minte ceva, dacă isi mai aducea aminte de bocceluţă.

- Sunt necăjită cu Muti, mă tem că s-a sclerozat, se plângea zmintita de Ivona. Sunt necăjită, vaaai, ce an îngrozitor, sunt unii ani care *încep prost St tot asa o duci din necaz în necaz...*

Chipurile se văita că plecase Tudor, băiatu. Ca si când cineva ar fi crezut-o că ei nu-i convenea că rămăsese Dincolo!

- Sînt necăjită cu Muti, si mi-e teamă în starea ei să nu facă vreun gest necugetat... Să nu lase apa deschisă, să nu dea foc, să nu plece de-acasă...

Asta cel mai des mi se plângea când da pân vreun colţ de bocceluţa

Si-ntr-o zi, chiar asa a fost. tntr-o zi, madam loaniu chiar că a dispărut. X venit ei acasă, si-a găsit usa dată de pereţi. Atâta noroc ce-a avut cu Cristidoaia, c-aia cum îsi vâră nasu-n toate, când s-a dus la alimentară, i s-a părui că nu-i lucru curat dac-a văzut usa Iu madam loaniu dată de pereţi. Si-a dat telefon la servici, ta Vulpe.
Si-a răscolit ei, vulpea de Ivona si cu zurliu de bărba-su, a răscolit ei cartieru, a-ntrebat si ¡0 miliţie, si ta spitale. Pe unde n-a fost ei atunci, pe unde n-a alergat putoarea de Niki, d-a ajuns el si pân la morgă.. A alergat de i-a ieşit limba d-un cot, nu că murea el de dragu Iu soacră-sa, da ce-ar fi zis lumed?
Ar fi zis lumea că dacă nu mai e-n casă băiatu, el s-a pus pe soacră-sa cu traiu rău, }i-a făcut-o să îsi ia lumea-n cap. Că madam loaniu plecase aşa cum era, într-un capot de diftină, d-âla de i-i lucrasem io, Închis în faţă la nasturi. Si fâră poşetă plecase, n-avea un act la ea, n-avea nimica...
Atâta noroc a fost că atunci era cald, era vară. Să fi fost mai? Să fi fost iunie? Si mai mare noroc a avut madam loaniu c-a dat peste ea un domn care, vezi, c-o ştia. Un domn mai în etate, un domn bine, de pe vremuri. Se ştia ei din văzute, şi el, dac-a recunoscut~o, mai cu şosele, mai cu momele, peste vo câteva ceasuri, uite-aşa, a adus-o.
D-atunci sta Vuplea numa cu ochii pe mă-sa. Si uşa o (inea-ncuiată de două ori, şi cheia o ţinea pitită. Da pentru orice caz, tot ii pusese pe bozunar un bilet, şi uite-aşa, o hârtie albă, prinsă, c-un ac de siguranţă: MĂ NUMESC SOFIA DENISA IOANIU SI LOCUIESC PE STRADA CUTARE, NUMĂRUL CUTARE, TELEFON...
Parc-o vede pe madam loaniu cunt sta ea-n fotoliu, peste huse, peste covor - sta baba ca ţiganu-mpărat... - şi cu hârtia prinsă-n piept, s-0 ştii că cine este... Se făcuse mică-mică, şi cu cocoaşa-n spate, şi cu coada aia albă, subţire, ca de şoarice. Sta madam loaniu, cu ■ochii zgâiţi la perete, şi nu scotea nici un cuvintel; că intra cineva, că ieşea, ea n-avea habar putea să vină oricine şi să golească casa.
De nimic nu mai avea habar baba. D-aia-i şi pusese tn piept fii-sa biletu. D-aia scrisese toate alea-n bilet, fincă, dracu ştie cum, Doamne iartă-mă, da' dân când în când baba tot dispărea: ori că era mult mai vicleană ca ei, că se ştie că ăştia de cade în mintea copiilor e de-o vicleniiieeee... Ori că i~o fi deschis pe furiş uşa putoarea de gineri-su, să se vază odată scăpat: s-o lovească

tramvaiu, sâ-nghete de frig - că tot dezbrăcată pleca soacră-sa... I s-o fi urât cu ea-n casă, să tot dea cu ochii de momâie, acolo-n fotoliu, mică-mică, şi cu cocoaşa-n spate, şi cu ochii zgâiti- Si de la o vreme Ivona îi punea peste fotoliu o muşama; se vede că i s-o fi slăbit băşica udului şi madam loaniu îşi da dmmu pe ea, ca copiii mici. Aşa că i-o mai fi deschis uşa pe furiş. Că de la unu ca el te-aştepţi numa la rele...

Şi vezi că soacră-sa-l ştia, d-aia nu-l suferise o viată. D-aia-l şi scrisese pe Tudor pe toate carnetele, d-aia voia să-i lase numa lui averea. Şi după ce-a plecat Tudor, şi după ce i-a trecut babii aprinderea de plămâni, gineri-su a-nceput pe lângă ea: ni-ni-ni, că să vezi, c-o fi, c-o păţi, dar acum, dragă Muti, gândeşte-te dacă merită acest stat să încaseze banii pe care i-ar încasa dacă s-ar petrece mo nenorocire... Dar baba, ce să vezi? De vicleană ce erea, se tot făcea că nu înţelege, adică ăla ce vrea? Ăla ştia el bine ce vrea: vrea să-i treacă pe ei pe carnete - pe el şi pe bleaga de Ivona în locul lu

fi'SU.

Stia el ce vrea, da nu-i venea lui s-o zică de-a dreptu, şi tot mai pe ocolite umbla. Că-n fata Iu soacră-sa n-avea nas, nu-ndrăznise el toată viaţa să se ia în gurâ cu madam loaniu: finc-atunci când sor-sa Margo era la puşcărie, **84** *ji bărba-su, generalii, tot acolo, zurliu de N'iki plecase d-acasă. O lăsase pe Vulpea cu copilu mic, fi plecase c-o Matracucă. Si după câfiva ani s-a întors - nu-i dăduse divorţu, se lăsase de Matracucă, el stia ce făcuse. Venise cu coada-ntre picioare, si nwdam loaniu nu-i scosese ochii, nu-i zisese nimic, da tot îl mai făcea să-fi aducă aminte că ea - baba - ţinuse casa cât lipsise ei Că ea vânduse covoare, bijuterii, că ea deschisese fi pensiunea. Asa că d-aia nu putea el în fata Iu soacră-sa să deschizi gura. Nici să-i spuie soacră- sii de-a dreptu că azî-măine ea o să crape fi să-l puie pe el pe camele. Si baba, vicleană, se făcea că nu pricepe ce vrea el să-i spuie. fncă nu se ramolise baba, avea ea ceva-n cap, că-ntr-o zi a scăpat-o gura: că ar vrea s-o puie pe Ivona pe carnetele ei, ca să fie si ea liniştită, s-o ftie asigurată la bătrâneţe. Atâta mi-a zis si nimic mai mult. Da liniştită tot n-a fost, că Stia că n-are bază-n fii-sa. Stia că bleaga de fii-sa toi ce-auzea se ducea si i te spunea Iu bărba-su. Ce iroia ăla,*

aia făcea din ea. Si lvona i-ar fi spus imediat tu bărba-su că mă-sa a trecui banii numa pe numele ei.

Nu e ea-n stare să fie vun secret de el, şi ori ti punea banii pe numele ei, ori îi punea pe numele lui, totuna era.

Totuna. Asa că atunci când s-a văzut baba fără nepotă-su, de focu lui s-a ramolit, fi de necaz c-a ajuns la mâna Iu gineri-sit. C-aJtfel ce să fi fost în mintea ei de aduna tot ce găsea pân casă: petice, scobitori, dopuri, oase de la mâncare? Le strângea asa, făcea o boccea fi-o pitea, să plece cu ea în lume... Oricât se ramolise, tot ftia c-ajunsese la mâna tu gineri-su si Stia că de la unu ca el n-ai ta ce să te aştepţi, decât numa la rele.

E-he, îl mirosise ea demult, demult îl vânduse ea si-l cumpărase - numa zmintita de fii-sa nu se uita-n gura ei. Că ce i-a zis Putoarea de Niki, Zmintita a crezut toată viata; si dac-o punea ăla să-ngfu(ă flăcări, păi să nu crezi că n-ar fi făcut-o, numa să-i intre-n voie. Păi uite-o si-acu ce se mierlăie la telefon fi ce-si baie el joc de ea, fi ea nu stie cum să-i mai cânte-n strună.

- Si chiar crezi că n-ai cum să ajungi mai devreme? Bine, nu insist, vroiam numai să ştiu dacă te aştept... Nu, doar ştii că pentru mine masa e o pură formalitate.:. Nu, dacă-ti spun... da, bine, da, bine, atuDci sigur că am să iau ceva... Atâta doar, spuneai că vii azi devreme... Cum, dar chiar dimineaţă spuneai, chiar dimineaţă, înainte să pleci ai spus-o...

He-he, bine-ti face, bine-fi face... Vezi că nu mai esti asa îmbătosată ca adineaori când îmi stăteai ca jandannu la usa umblătoarei, înhăimurată cu paltonu pe tine fi cu cipilica, numa bine s-o iei la goană cum ies? S-o iei la goană si să nu mai dai ăi cinzeci de lei! Ei, Vulpeo, Vulpeo, la viclenii fi la zgârcenie nu te-ntrece nimeni! Da iete la el cum îi cântă, si iete la ea cum joacă, cu tălpile pe cărbunii încinşi, ca ursul... Iete ta ea ce să mierlăie, cînd ar trebui să-i dea cu telefonu-n cap; da mai du-te la dracu, ta farfuzele tale, du-te-nvârtindu-te, si să te întorci când s-o-ntoarce mama de la groapă!Dac-ar fi femeie-ntreagă, să-i zică asta si sâ-i dea cu telefonu-n cap, odată l-ai vedea că vine, fuga-fuga, fi cu coada intre picioare...
Da' la unu ca el, care nici o bază n-ai să pui, la unu ca el s-ar putea să se ducă, fi dus să fie! Ee-tee, ducă-se învârtindu-se! Că doar n-o să fie Matracuca boşorog la uşă, numa pentru pensia tui... He, ke, că doară nu-i proastă Farfuza, că nu degeaba-/ aşteaptă ea, nu degeaba-! pândeşte ea ca pâianjenu, de zece, de cinşpe ani. Nu pe boşorog il pândeşte ea, pândeşte căsoiu babii, şi argintăria, şi covoarele, şi banii ei de la cec. De zece, de cinşpe ani, câ(i ori fi, de când se-ntinde căţeaua cu el, ca să vezi, ale dracii muieri, cum se tine ca scaiu... Că doar n-o să trăiască Ivona cât lumea, că doar n-o să împărătească ea pământii. Că şi madam Ioaniu, cât a avut zece suflete-n ea, ca pisica, da pin la urmă tot a crăpat! Si ivona, cum e zurlie, şi otrăvită, numa cu tigarea-n gură şi cu cafelile, şi-n toate minţile n-a fost niciodată, Ivona nici atât n-o s-o ducă... Păi că n-o vezi ce zmintită e? Să stea ea ascunsă după perdea, şi la ormă să apară ca o nebună, şi cu cipilica pe cap, fi cu vulpea aia roasă de molii!... Si nu, fi nu, că ea tre să meargă incentm, merge-i-ar numele! Şi-o apucase toate bâ(âielile când a văzut ceasu, da' dân partea mea dă-te şi cu curu de pământ, dacă nu ştii să-(i potoleşti dracii singură... E-he, că de cită vreme putoarea aia de Niki i-o fi bărbat doar cu numele!... Şi e unele neruşinatele ca iepele, care are nevoie de bărbat să le potolească. Dân partea mea, atâta pagubă, io, una, am zis bogdaproste când am scăpat, Încă omu ăla al meu, încă şi-acu câţiva ani tot ar mai fi Încercat, nu-fi e ruşine, i-am zis, nu (i-e ruşine, om bătrin, la vârsta ta? Si-am zis bogdaproste când m-a lăsat! Da ăsta al Ivonii, dar-ar dracu-n coiu lui, ăsta e bun să taie frunză la câini şi să călărească muieri şi să facă praf sutele... Lui să-i dai bani cu amândouă mâinile şi el să-i toace la pocăr, şi la zaiafeturi fi la matracuce. Şi zmintită de Ivona nu mai ştie cum să-l mai linguşească, iote şi-acu ce se mai

mierlăie... Ee-tee, mierlăie-te tu, că pe el tot Farfuza-l comandă! Tot Farfuza e generalul Şi dân vorba ei, putoarea de Niki nu iese, a dracu (ărancă, ce bine ştie să-l final

- Dar ou cumva să ui(i că la 7 e cununia lui Tutu... Ei, nu, dar trebuie să avem timp, să nu sosim în ultimul moment, când e biserica plină. Clementa o să fie cu ochii în toate părţile... Ei, cum, dragă, să-mi închipui că ai să vii tocmai la 7!? Cum, dar chiar sunt genul acesta de femeie care fac fără motiv reproşuri?... Dacă te legi de orişice cuvânt mai bine tac... Nu, tac şi te-aştept, nu, de ce să fiu supărată? Atunci mi mai suni încă o dată? Cum vrei tu... Cum crezi tu, dacă crezi... Dar ce rost are să mă mai suni dacă nu stai mult? Ei, nu, uite, nu, uite, acum, dacă m-ai sunat, nu mai sunt deloc îngrijorată!

Ei, şi mai dă-te-n pizda mâ-ti de bărbat! Vezi că nu-i bine nici aşa, tot ni-ni-ni pe lângă el, să nu-(i ş'tie deloc de frică!

Vezi că mai are fi omu-meu dreptate:

- Tu ftii nunta să te plângi de mine, da as vrea să văz ce-ai zice dacă i-ai vedea si pe al(ii...

Săracu omu-meu, ursuz, mut, rău de clanţă cum e, da stăm noi Împreună de patruj-nouă de ani!? Stăm. Ursuz, mut, rău de clanţă, da după ce-am Închis prăvălia s-a băgat el la fabrică să avem fi *noi o pensie la bătrâneţe? Si cînd îl vedeam la amiază cum vine, ditamai namila, În salopeta aia albastră a lui,* fi *se mai fi scărpina pe mâini, făcuse-o urticărie de la chimicalele-alea, dar-ar dracu-n ele: si lapte-a băut, si ce n-a făcut, da de irâia aia n-a scăpai ani de zile. Când îi vedeam cum apare în capu-străzii, fi cum vine a.fa, lipa-lipa, ca ursu, mă apuca, dracu ştie ce mă apuca. Dratu ftie ce mă apuca, asa, din senin, că-mi venea să plâng. Ursuz, mut, rău de clanţă cum e, da-n ziua lefii scotea banii dán bozunar, ¡i mi-i dedea toţi în mână. Io-i număram, io-i împărţeam: care la chirie, care la televizor, care la cărbuni si la lemne. El săracu nu-fi oprea nimica, atâta doar ce-i mai dădeam io. ii mai vâram când fi când dooscinci în bozunar, da n-aveam grijă: ştiam că n-o să se atingă de ei. ti place numa fi lui să se stie cu bani, c-asa-i bărbatu... Asla-'t cînd e omu-ntreg, să poli să pui în el o bază. Să fiu io-n locu la Ivona, să jriu că ăla poate când vrea să scoată, de pe carnete, banii, o noapte n-as dormi liniştită! O noapte n-as închide ochii de grijă că ăla se duce la cec* fi *p-ormă, trap-trap, cu banii în dinţi, la Matracucă. Da Ivona, cât e de vicleană, la el n-are nici o bănuială. Păi că n-o vezi cum îl linguşeşte? Ee-tee, d-aia fi-a fi bătut joc de*

tine!Femeie bătrână, ji nici acu să nu stii să vorbeşti cu *bărbatul Stă si se mierlăie,* fi nici *gând n-are că i-a intrat om străin în casă. Nici gând n-are că-mi vine* /«fin *de foame, fi mă trece fi-o nădufeală rece, afurisită zi, cu ghinioane peste ghinioane! Nu-s io proastă că-n toc să fed la casa mea, unde am de toate, am luat drumu-n picioare numa ca să mă umplu de draci? Numa când mă gândesc ce drum mai am păn-acasă, îmi vine să nu mă mai mise d-aci, din fotoliu. Da tot (Tsă mă mise! Măcar un dumicat de pâine să-nghit! Dacă zmintita are asa obraz gros si nu se simte, atunci am să-mi port singură de grijă. O să mă uit repede-repede pân bucătărie fi o să vâr în gură ceva. Si dacă dă peste mine Vulpea, o să-i spui că m-am dus să iau un pahar cu apă. Că ăla care e om întreg, ăla ftie să-fi poarte de grijă singur!*
Da-n bucătărie nimic, sărăcie lucie - să lingi pe jos cu limba. Două chifle, să-d spargi capul cu ele, fi-o *brânză care-a prins coajă, si-ncolo, nimic. Eee, la ce să fi venit si zurliu de bărba-su acasă? Păi nu era mai zurliu să fi venit să-fi rupă proteza-n chiflele astea? Da măcar o cratiţă de mâncare, da măcar un borcan de zacuscă... E-hei, nifte pâine cu zacuscă de-ar fi, şi-un păhărel de ţuică...*
Scârţâie aşa, da mai bine nu-ntroc capu; nu-l întorc, că molfăi un colţ de brânză. O brânză cât o nucă, mima atâta am luat, cât să-mi mint foamea. Sip-ormă întorc capu, că si aud, chiar lângă mine, pe mozaicu dân bucătărie, paşi. Uite-o ce pleoştită vine de la telefon, si cu coada-ntre picioare! Si ce gălbejită e, si slaaabă, de poli să-i numeri oasele! Şi păru - două-trei fire-n cap, si dinţii de cal... Cfnd te uiţi ta ea, parcă-i dracu.
Uite-o ce pleoştită e, păi Dumnezeu nti bate cu bă(u, vezi că tot mai e o dreptate în ceruri? Vezi că tot mai e un Dumnezeu care a văzut că m-a ţinut nemâncată atâta vreme si-n picioare la ufă? După ce c-am bătut atâta amar de drum, m-a ţinut la uşă cât am sunat, suna-i-ar creierii, că-mi tremura picioarele de foame, ţi-mi venea leşin de la lingurea... Cum îmi vine şi-acuma...
-Ai nevoie de ccva, raadam Delcă? Dacă ai nevoie de ceva, spune-mi
Uită-te la ea ce ţâfnoasă şi ce mutroasS e! Şi ce strâmbă din nas, ei, nu, pân-aici! Pân-aici, că doară nu m-a luat din drum! Să nu se uite la mine ca la o servitoare! Ei, hia-te-ar dracu, cu blana ta zbârlită cu tot, că nu te-am pus io să stai ascunsă după perdea! Ei, nu, să nu-ţi verşi nervii pe mine, dacă bărba-tu s-a dus la Matracucă, apoi nu la mine să te rătoieşti, că pe ziua de azi am înghţit şi-am răbdat destule! O minată nu mai stau aici, nici să mă

rogi-n genunchi, eee-hee, d-acu, şi-n genunchi să mă rogi, că tot degeaba! Că-s io bună, bună, da şi când s-a umplut paharu, nu-ţi mai trec nici atâtica! Că urci om nu merge de multe ori la apă, şi nu-i nimeni vinovat dacă, dân le miri ce, ţie-ti sare băzdâcu. Ce-s io, să tot bat drumurile, la, şi la ăla, şi care-i cu curu-n sus, care nu deschide, care nu-mi dă nici un pahar cu apă... Ce-s io, nu-s şi io om? N-am avut prăvălie-n Coriolan, de venea clienţi de peste tot, şi de pe Sabinelor, şi de dincolo, de peste Şină, fi care cum venea pleca încărcat? Şi la câţi am dai pe datorie, aş fi acum femeie bogată! Şi la fraţi le-am luat mobilă şi le-am trimis pachete peste pachete, putini de brânză, şi mezeluri scumpe, şi vinuri Dealu-Zorilor, ş-acu nu vezi pe unu că vine... Că noi ce-avem ? E vunu dân noi ciumat, de nimenea nu ne calcă pragu?

- Ei, ei, cc faci, ce faci acolo la cuier, madam Delcă?

Pe dracu fac, pe dracu ghem fac... Uită-te la ea, ce obrm gros, până mai adineaori nici nu s-a uitat la mine, şi-acu se face că nu-nţelege... Blestemat să fie ăia de-o mai pune piciont tn casa asta!... Dar-ar dracu-n tine, Vtdpeo, că m-ai ţinut aici, în picioare fi nemâncată, dar-ar boala-n tine, să te- nzdrăwneşti tind oi zice io! Şă ajungi să-ti dea cu linguriţa în gură, cum ajunsese mă-ta...- Ei, madam Delcă, ce faci, ce faci, lasă paltonul... Lasă paltonul, doar n-oi vrea să pleci aşa, nici n-am apucat să schimbăm amândouă o vorbă... Hai, sper că nu te-ai supărat, doar ne cunoaştem de-atâta vreme... Lasă paltonul În cuier, pune şi basca la loc, apropo, n-ai vrea să-ti dau o pălărie de-a lui Muti să (i-o aranjezi? Cum eşti dumneata pricepută...

- Da, madam Delcă, miercuri a fost slujba de înmormântare la Biserica Albă. Nevasala generalului Paniazi, trebuie să fi auzit dumneata de el, vremea tinereţii noastre... Ce repede se duce tinereţea, madam Delcă! Şi parcă, nu ştiu cum, în sinea ta nu simţi că te-ai schimbat, nu? Nu-i aşa? Numai când te ui(i în oglindă... Daaa, madam Delcă, el a murit, bineînţeles de mult, - ea, o femeie foarte fină... Foarte, foarte bine femeie... Cam o sută de persoane să fi fost, poate mai mult, biserica plină. Şi mă uitam, madam Delcă, mă uitam cc înseamnă educaţia: ce înseamnă omul bine educat. Slujba era anunţată la ora unu, nimeni n-a întîrziat o minută - aproape o sută de oameni au stat nemişcaţi încă o oră şi ceva, pentru că au întârziat preoţii... Au aşteptat ca să vină arhimandritul. Dar ştii cum madam Delcă? Ab-so-lut n-a mişcat nimeni: să umble prin biserică, să pupe icoanele, să holbeze ochii la lume?!... Nuuu, nici vorbă de aşa ceva!... Au stat ne-miş-cati - până au venit preoţii şi arhimandritul. Ia putină brânză cu smântână, Florica mi-a adus-o, cât o mai veni şi ea, că nu mai este tânără, şi nu vezi cum, de la o zi la zi, se deteriorează lotul? Iar arhimandritul a ţinut slujba lungă, ca la voievozi, şi ei toi aşa au stal: nemişcaţi... Ei, crede-mă că mi-a făcut plăcere! După atâtea şi atâtea grozăvii prin care au trecut - iată, au mai rămas o sută de oameni care ştiu cum trebuie să se comporte... Iar la sfârşit a vorbii un colonel de rezervă - fost pe vremuri coleg al lui - un om, dacă vrei, mai simplu... Dar a vorbii din inimă: neam de boieri, a spus, au trăit ca nişte boieri şi tot ca nişte boieri au suportai mizeria şi vulgarităţile vieţii... Soţie şi mamă devotată, a spus, chiar când a pătimit ce-a pătimii, chiar and a rămas singură, şi-a crescut felele aşa cum trebuiau crescute... Venise de altfel la înmormântare şi una dintre fiice, cea care este de mai mult timp

plecată, pe cea mai mică a scos-o bărbatul ei mai acum un an şi ceva, aşa că era cam devreme să se întoarcă, nu obţinuse cetăţenie, şi nici pe copii, care sunt mici, nici pe copii nu i-a adus... De ce să aduci copiii la o asemenea ceremonie?... Să mai fi trăit, presupun că ar fi scos-o şi pe ea, dar era, înţelegi? o femeie demnă, şi n-ar fi acceptat uşor să devină o povară pentru copii... Pentru că nu? cât ai fi fost de apropiat, copil şi părinte, dar trebuie să te gândeşti: nu este deloc uşor nici pentru cei care pleacă Dincolo, care trebuie să ia totul de la început, să-şi facă o situaţie... Iar tu, în loc să-l ajut>, a$a cum orice părinte simte nevoia să-si ajute copilul, tu dimpotrivă! Să pleci fără o pensie, fără nimic... Cum spuneam, să le fii ţi

- Ei, la bătrâneţe, musai să ai banu tău! Numa bătrân să nu fii şi s-ajungi pe la uşile altora!... Câ-s rude, că-s prietini, tu să n-ajungi la mâna lor... Cum zicea $i madam Ioaniu, Dumnezeu s-o ierte...

O perdelufă gălbuie, stropită de ulei şi cu marginea descusută, acoperă fereastra bucătăriei, zăbrelită de drugi solizi de metal înnegrit. Perdeaua a cusut-o madam Ioaniu, iar drugii de metal i-a pus cu mâna lui chiar generalul, după ce ultimul hot a intrat prin fereastra bucătăriei, cătărân- du-se pe acoperişul magaziei de lemne. Pe atunci nu mai aveau soldat şi peste încă vreo trei luni au venit să-l aresteze. Pe partea dinafară a geamului s-a ţesut o reţea fumurie de funigei de praf. Are s-o şteargă Leana, dacă au s-o cheme, ca de obicei, la curăţenia de primăvară.

Dacă au să aibă, ca de obicei, mosafiri de Paşte.

Lumina cenuşiu-gălbuie intră oblic prin geam - a trecut dimineaţa ;i, dincolo de cerul de fildeş, soarele invizibil are să înceapă să coboare. Ridicându-se să mai caute ceva prin cămară, Ivona îşi aruncă ochii pe geam, dar nu vede decât gudronul ondulat şi scorojit al magaziei de lemne si mai departe de el chioşcul negru, umed. Resturi de zăpadă sticloasă, întărită ca sub o crustă de zahăr, au încremenit, încolăcite ca nişte găinaţuri,.. pe acoperişul chioşcului.

- Parcă ştiam că mai e putină zacuscă... Aaaah, e un deranj aici! Nu pot să înţeleg cum de nu-ţt ajunge timpul nici când stai acasă... probabil şi puterile care te părăsesc. Probabil şi vârsta... îti place zacusca? Spune drept, madam Delcă.... Cum nu eşti vegetariană, socotesc mai normal să te uitreb... Deloc, dar chiar deloc nu m-aş mira să aud că nu-(i place

Pe zidul din dreptul aragazului faianţa îngălbenită. Stropi solidificaţi de ulei - lucioşi - o punctează ca nişte picouri. Era albă faianţa când a pus-o madam Ioaniu, după ce au plecat chiriaşii, era albă şi vopseaua cu care au dat chiuveta şi ţevile de apă. S-a ros vopseaua, şi din loc în loc apar, ca într-un ciorap, găuri de metal - negre. în coltul de sus al peretelui, ca o lintifă - igrasia. Dedesubtul petei verzi-negre peretele transpiră sau plânge cu boabe mari, curate, de apă. Pe coltul de vizavi, în dreptul cămării, un cuib fumuriu: fire lungi de păienjeni tremură pe tot tavanul înalt, afumat.

... Ce voiam să te întreb, madam Delcă? Oooo, si bătrâneţea asta cu lapsusurile ei... Cum se spune în popor, ui(i de la mâni până la gură... Ei,lasă că îmi aduc eu aminte, dar, te rog, mănâncă! După atâtea ore de la micul dejun nu se poate să nu-ti fie foame...

... Uite-o, vezi că nu mai vorbeşte gura fără ea? Vezi ci ştie să nu mai strâmbe din nas? Me-heee, a bâgat-o ea pe mânecă mai adineaori!... Dac-a văzut că nu-i merge, odată şi-a închis pliscu. Odată şi-a vârât mintile-n cap ii-a început ni-ni-ni, *vaaai, madam Delcă, noi două, care-am fost asa bune prietene, si dă-i, că sucită, că-nvârtită, că n-o să pleci asa si să nu ne mai vedem, si dâ-i lacrimi de crocodil, că dacă pleci, ce mă fac eu, si cad în cur pe ghiaţă... Să mă fi luat după mintea ei, eram acu bună plecată!... Să fi fost alta fa locu meu nu trecea în ruptul capului de la ea... Da' io ştiu cum să mă port în lume, d-aia, pe un-mă duc,* top" *mă iubeşte,* to(i *mă apreciază... D-aia şi zurlia asta de Ivona, odată şi-a luat seama... Odată a întors foaia...*

- Ei, spune, madam Delcă, sâ-ti fac şi două ouă, spune?

Taci, că n-o fi intrat în ceasu morţii de n-are astâmpăr şi tot mai cotrobăie pân cămară, şi iar mai scoate ceva... Eeee, n-ar avea, ea, Ivona, suflet rău, atîta că nu prea e întreagă la minte. N-o vezi cum ii tot da-nainte cu ăia de şedea împăiaţi în biserică7 Că mare brânză să stai, parcă cine n-ar vrea să stea, dacă ar şti că se face singură treaba?!

- Lasă, madam Delcă, lasă, nu te deranja, că văd eu de ochiuri...

N-ar avea ea suflet rău, da iete ce-mpiedicatâ e... Ce moangă e, că nici

două ouă-n tigaie nu e-n stare să facă... Şi umblă cu furculiţa aia de zici că acu-acu nu ştiu un-şi-o vâră, dacă e s-o aştepţi pe ea, face ouăle scrum, fi'i mai mare păcatu... Ei, ei, o fi ea femeie cu carte şi învăţată, da la bucătărie o ceapă degerată nu face, şi nici în lume n-are habar să se poarte... Că ce-a făcut ea azi, aşa ceva mă-sa n-ar fi făcut nici s-o pici cu ceară. Păi că mă-sa era femeie întreagă şi judecată. O mai fi avut şi ea păcate destule, că nu e om să nu fi greşit, cum spune popa-n biserică, darmite că si de trăit a trăit, mai-mai să atingă suta... Eeee, că nici să trăieşti atâta nu-i bine! Că ce"mai ştia ea că trăia atunci când sta în fotoliu, pe muşama! Atunci degeaba o mai întrebam:

- *...Io sunt, ce, nu mă cunoaşteţi?*

Că madam loaniu se holba la mine şi tăcea. De nimic nu *mai avea habar, da bocceluţa ei tot şi-o ştia. $i uja tot o pândea, doar-doar o*

uita-o careva deschisă. Şi când nu te-aşteptai, odată te pomeneai cu ea că dispare. Şi Ivona, iar cu telefoanele, şi iar bate străzile, si întreabă-n dreapta-nstânga... Şi când zicea că gata cu mă-sa, i-a isprăvit, atunci ti suna cine ştie cine: că să vie s-o ia. Odată tocmai de la Bariera Vergului a sunat-o, ş-altădată de la Brâncoveneasa... D-apăi ce se mai ruga p-atunci Ivona, mai abitir de cum s-a rugat azil

- Vino mai des pe la noi madam Delcă, făcea. Vino mai des, că sunt atât de neliniştită cu Muti/... Parcă as avea în casă un copil mic, asa nu pot deloc s-o tas singură...

Toate bune, da pân-aici! Să-mi fi dat fi aur, că io tot nu veneam, că n-am răbdare la copilu mic, si nici la bătrân n-am răbdare. Si nici nu-mi trebe mie stăpân pe cap. D-apăi să lot stai, atâtea ore, în ditamai căsoiu pustiu, si obloanele lăsate, si peste tot întuneric, numai candela ce mai arde Sn camera lu madam Ioaniu. Arde candela ca-ntr-un cavo, si tot timpu mai trozneşte ceva, si să stai cu momâia în fotoliu, lângă tine, care nici nu mişcă fi nici nu suflă, numa se zgâiefte cu ochii ăia albi, la perete... Si numa ce-fi mai dă drumu pe ea, fi atunci pune tu mâna şi schimb-o. Si iar mai trozneşte parc hem, dracu ştie ce, Doamne iartă-mă, că parcă tot ai aştepta să apară de undeva un strigoi...

Că poti să rămâi damblagii, asa urât ţi se face...

Asa că n-a pus Ivona mâna pe mine, şi nici p-alcineva se vede că n-a găsit. S' madam Ioaniu ea ştia ce făcea, că tot dispărea. Ultima oară când a mai ieşit, vo două zile n-a mai găsit-o.

Pe unde-o fi umblat atunci, ei nici c-a mai aflat. Că era murdară când au adus-o, şi cu păslarii plini de noroi, şi-i lipsea fi jacheta de lână cu care plecase de-acasă. Era o vreme tot cam aşa, tocma ieşeam din iarnă, fi nu se dumirea ei unde putuse baba să stea două zile de nu îngheţase? Au întrebată) ei, au lăsat o, dup-un timp au întrebat-o iar, da de scos de la ea n-a scos nimica. Ceva îşi mai aducea ea aminte, că tot bâiguia:

- ... era întuneric, întuneric, întuneric... Si o pasăre albă mare...
- Muti a dormit într-un coteţ... a râs putoarea de Niki.

Un să fi stat ea două zile? Si cum se face c-a venit fără jachetă? Asta ei, pîn'la sfirşit, n-a mai aflat-o. Că madam Ioaniu cît a mai suflat a tot bolborosit, si fără s-o întrebe ei, tot bolborosea, da' alceva nu scotea decât:

-... întuneric... întuneric... întuneric- Şi o pasăre aibă, ivire...

Dac-a văzut Ivona că n-are ce face cu mă-sa, la ormă s-a lăsat de servici. A luat ea pensie cât a vrut ăia să-i dea, şi a stal cu mă-sa

să o îngrijească. Nu i-a convenit ei c-a pierdut la bani, da n-a zis nici pâs, si p-ormă mult n-a stat fi mă-sa s-a prăpădit. S-a prăpădit repede-repede.

Acu, să mai intre înapoi la servici nu putea, şi toată viaţa nu i-a plăcut ei să stea acasă si să gospodărească. De plăcut i-a plăcut ei când a fost profesoară la Şcoala italiană, da mult n-a fost, că dacă l-anchis pe ta-su vitreg pe general, pe ea a dat-o afară Sau s-o fi închis fcoata. Eee, că aşa a fost si Ivona asta, tot păguboasă...

-De un singur lucru îmi pare rău, mi a spus la înmormîntarea lu madam Ioaniu. !mi pare rău că dacă tot am făcut-o, cel puţin n-am făcut-o mai devreme. Să nu fi ajuns în halul tn care a ajuns, să nu se fi chinuit. De atâta stat pe fotoliu, fără să fi avut cine s-o schimbe, ajunsese o rană vie... Nici putere să se mai vaite nu mai avea... Şi când mă gândesc ce-o fi fost tn sufletul ei când stătea singură, imobilizară, abia mâinile mai putea să ţi

- *Ei, ce-o(i fi vrând să mai fie? t-ani zis. Că omu când ajunge aţa, nici suflet, da nici minte zic că nu mai are... Da las câ de voie, de nevoie o să trecem ţi noi pân asta, că la fiecare o să ne vie rându... Că o să ne ducem acolo cu tofii, pe rând, ţi n-o să mai rămâie nici unu dântre noi p-aciia...*

- La madam loaniu, Dumnezeu s-o ierte, la ea mă gândeam ţi nu-n altâ parte... Câţi ani e, mă gândeam, de când mâneam aciia noi trei: dumneaei, io ţi băiatu. Eee, ce de-a macaroane am mai mâncat în bucătăria asta! Cu macaroane l-am făcut mare pe Tudor, mi-a zis odată madam loaniu. Şi cînd mă-aşed pe scaunu ăsta, parcă m-aşed la mine-acasâ, uite, parcă-l ţi văd pe băiat, ce repezit era, ţi ca lupu-nghilea, tot cu grijă: ba să plece la şcoală, ba să plece la joacă. Fii atent, îi ziceam io, mestecă cu grijă, că se duce pe partea ăilantă, da el tot ca lupu înghiţea: tot cu grijă ¿5 nu-ntârzie, bietu copil! Să-i găsească ăia vo pricină şi să-l zboare dân

Uite-o cum s-a-nchiondurat, ţi cum tfi face iar de luent-n cămară... Nu le place lor să le ţtii secretele, da în ziua de azi toate se ştie. Şi chiar pe madam loaniu a scăpat-o gura şi mi-a spus cum s-a dus în *audientă, când a vrut să-l dea pe Tudor afară dân şcoală. Şi-aşa se face că l-a păstrat. Da de tremurat tot a tremurat ele, w câţiva ani, să nu-şi ia ăia vorba îndărăt ţi să-l scoată iar afar' dân şcoală. Măcar că Tudor era tobă de carte, şi ambiţios, că dacă-i punea o notă mai mică, plingea singur, pe furiş, noaptea-n pat, de nu mai ştia ele ce l-a găsit, şi cum să-l potolească Se vede că n-a semănat lu curvaru de ta-su, se vede c-a semănat cu tatăl lu Ivona, care a*

fost ţi el cineva, odată. A fost, n-a fost, vorba e că lu nepotă-su nu prea i-a Jolosit. Nepotă-su a rămas să tragă ponoasele la to(i, şi lu ta-su mare ăl bun, şi lu ***ta****-su mare vitreg, şi la tot neamu. Astea până s-a prăpădit generalu la puşcărie. S-a prăpădit sumedenie acolo, to(i care-a fost cineva-nainte, care-a fost miniştri, şi care-a fost generali, şi care s-a avut bine cu ei, şi care n-a fost nimic, da a fost păguboşi, şi-au intrat pe degeaba. Şi loaniu se prăpădise el mai demult, da Iu madam loaniu acasă nu s-a găsit nici unu să vie să-i spuie. Că la ce să intri în casa omului ca o cobe? Aşa că lor numa la vo doi ani le-a venit hânia, şi numa atunci a aflat ele. A murit el acolo, ca un câine, da vezi că pentru băiat a fost mai bine: că mai scăpase de unu, care-l trecea în acte mort, şi aşa s-a făcut c-a învăţat şi băiatu carte.*

- Cu ce te dai pe fată, madam Delcă, de reuşeşti să-(i păstrezi aţa un ten frumos? La vârsta noastră, un asemenea ten, fără o cută, cum îl îngrijeşti? Cu ce te speli, cu ce cremă te dai? Sau tii secret? Dacă (ii secret, nu te mai întreb, nu mai îmi spune...

- Eee-tee, pârt, mare secret... Cu ce să mă dau, cu Vax-Albina-cinci- bani-cutia... Io toată viata m-am spălat pe fa(ă cu ce-am nimerit! Cu săpun de rufe m-am spălat p-ormă cu Cheia... Cu ce s-a nimerit să am pân casă m-am spălat, da, cu pudre şi cu cremuri, cu aşa ceva nu m-am dat... Că pudrele şi cremele are otravă-n ele şi astea strică fata...

Incredibil, într-adevăr, ce ten proaspăt şi fără un por are! După faţă nu i-ai da mai mull de cincizeci de ani Nici atâta... Iată şi avantajul grăsimii! Cu timpul, muşchii se lasă, şi numai grăsimea mai poate să lină pielea Întinsă. De aceea obezii, este lucru ştiut, au tenul bun, din păcate, nu po(i să le ai pe toate, şi ten, şi siluetă... La ceva toi trebuie să renunţi.

Asta-i viaia.

- Lasă vasele aşa, madam Delcă! Te rog eu, nu spăla farfuriile... Lasă farfuriile şi hai sus,..

Ti-ai găsit să te-asculte! Ti-ai găsit să lase tot si să vină. S-o fi pus eu să le spete, să veii ce fasoane făcea!... Ei, n-are decât să le spele şi să se potoleascăI E întuneric în hali, dar întunericul, penumbra nu mă incomodează. Este atât de urâtă lumea în plină lumină! Şi mai ales la noi, când vezi vitrinele aşa fără gust angajate, si oamenii îmbrăcaţi fără gust, si străzile neîngrijite, si nici o grijă pentru parcuri, pentru verdeaţă... Şi dacă într-un loc se plantează iarbă, trec peste ea, ca animalele, ca turmele necuvântătoare... Şi copacii vechi, care armai împrospăta aerul plin de praf, copacii vechi, fără nici un motiv îi taie. Şi dacă te ui(i

în lumină şi foarte atent, şi oamenii sunt urâţi, dar lor nu le pasă. Cândva, probabil eram încă elevă de liceu, am citit o povestire într-o revistă. Acţiunea se petrecea la Balcic, pe plajă. Acţiune, de fapt, nu prea era. Erau numai stările sufleteşti ale unui personaj. De fapt, nici pe el nu mi-l mai aduc aminte. Ce fin minte este că acest personaj avea un ochi foarte critic: critica împrejur tot ce vedea. Dar mai ales femeile le descria fără menajamente! Ei, si ce mi-a rămas mie în memorie: personajul, sau autorul, în fine, unul dintre ei, care o fi fost cu descrisul, propunea ca numai fetelor până în douăzeci de ani să li se dea voie să vină dezbrăcate pe plajă. Maternitatea, spunea el, urâteşte şi deformează, şi numai un corp tânăr si virgin este frumos... M-a şocat acest autor cam original, m-a şocat, dar ce însemnează arta: tocmai acest lucru care m-a şocat mi-a rămas în minte!lvona urcă încet scara, deschide prima uşă şi bâjbâie peretele cu buricele uscate ale degetelor. Aprinde lampa de plafon - e cea mai întunecată cameră - se apropie de oglindă, aprinde şi aplicele. Rămâne cu ochii ficşi, în oglindă. Se priveşte prea fix, cu nerăbdare şi lăcomie - să nu termine baba cu vasele la bucătărie şi să nu dea peste ea. Oooo, cil o exasperează că de ani şi ani vede cum (ol mai rău arată! Şi firele astea albe, de două degete, crescute la rădăcină - neîndemânatică îşi trage una peste alta buclele părului, tern şi rar. Şi nasul lung, cu virful lăţit, ciuruit de porii largi, şi buzele decolorate, care s-au subţiat şi s-au zgârcit înăuntru. În albul gălbui al ochiului, vinişoare roşii, sparte.
Incruntându-şi sprâncenele rare şi moi, Ivona îşi scoate fata din oglindă. Cu coada ochiului îşi mai zăreşte silueta mişcătoare, prinsă în vagul celos. fn capetele toaletei, cclc două sfeşnice de argint, înnegrite şi acoperite de
Cînd o veni Leana, o să trebuiască să i le dea să le cureţe.
Ivona stinge aplicele, stinge lampa şi rămâne doar o dungă subţire de lumină care se strecoară prin jaluzelele lăsate. E o penumbră dulce, care te linişteşte. Se întoarce la oglindă şi caută febril printre obiectele de pe toaletă, dă la o parte cascta de argint din care, cu o neglijentă căutată, ies şiragurile de perle şi chihlimbar, dă la o parte pudriera, pulverizatorul, scoate din ¿ftu'-ul lui rujul şi îşi desenează apăsat câte o cruce pe fiecare obraz. O cruce roşu-închis în dreapta, o cruce roşu-închis în stânga - apoi se dă câ(iva paşi înapoi. Ce ciudat poate să arate... închide pleoapele ca si nu mai vadă nimic şi întinde, automat, rujul pe pometi.
Şi acum se dă câţiva paşi înapoi.

Ei, da, uite, parcă ar fi mai bine. Un pic de ruj doar, şi parcă ar fi alta, E drept, că mai e şi penumbra... O femeie trebuie să fie cochetă pentru ea însăşi, în primul rând - este ceea ce ti ridică moralul. Şi iar îşi mai trage, una peste alta, buclele părului uscat şi rar. Dar ce repede a putut să crească de astă dală!

Se întoarce brusc pe călcâiele pantofilor *trotteur* şi mişcarea bruscă, tinerească o mulţumeşte. Fcnumbra dulce, şi mirosul vechi, răcoros, de levănticâ, demult intrai în lemnul de trandafir al şifonierului. O rază venită de-afară scânteiează dintr-o dată orbitor pe sideful prins în rama neagTă a'oglinzii; raza alunecă şi se stinge. Pe Ivona un singur gând o mai nelinişteşte. Iese din dormitor şi caută în hali, din ochi, pendula. Cam acum spunea Niki că are să se întoarcă, cam pe la ora aceasta. Plus încă o jumătate de oră, intîrzierea de rigoare - ar fi, deci, cazul să plece şi baba. Niki, pe drept sau nu, n-o prea agreează... Ar cam fi deci cazul să plece, şi nici n-ar avea de ce să mai stea. S-a uşurat, a mâncat. Să-i dea oare şi banii? Ar putea să-i dea, pentru că peste o săptămână lot trebuie să-i trimită prin poştă. Dar pensia ti vine abia miine, şi chiar n-ar avea de unde să-i dea. Poate să ia din banii lui Niki? Sau din banii de boilăr? Dacă îi dă şi banii, nu mai are ce să-şi reproşeze! Ce însemnează să ai o fire sensibilă şi sentimentală! Un simplu amănunt este în stare să te dea gata! Când a vâzut-o cum îţi târâia picioarele spre cuier, ea, de obicei atât de înfiptă! Cum nu mai îndrăznea să scoală o vorbă... Şi basca aceea caraghioasă, cu care o ştie de treizeci de ani, si de care Tudor, dragul de el, întreabă în toate scrisorile: *Şi madam Delcă ce mai face? Mai apare pe ia voi cu formidabila ei bască?...* Şi cum îi tremurau mâinile când s-a întins să-şi ia paltonul - ci, nu, niciodată n-o să ajungă o femeie practică, aşa cum ţi-a dorit Niki să aibă lângă el... Când a văzut-o, ţi-a spus: nu se face să te porţi aşa cu un om care de o viată î|i intră în casă! La vârsta ei poti si ştii cât timp are s-o mai ducă?

La urma urmei, nu-i decât o biată bătrână, căreia regimul i-a luat ce-a avut şi viitorul n-are ce să-i mai aducă, în afară de necazuri. S-o fi lăsat să plece aşa şi să fi aflat pe urmă că a păţit, Doamne fereşte, cine ştie ce pe dnun, ar fi avui mustrări de conştiinţă. Biata babă, atâta s-a ruşinat când s-a văzui pusă la punct, încât n-a mai scos un cuvânt! Doar încerca să-i intre, în fel şi chip, în voie...

- De câte ori am fost io în camera asta şi tablou d-aci nu-l ştiu... Ziceam că nu-i lucru care să nu-l ştiu în casă...

- N-aveai cum sS-l ştii, madam Delcă, pentru că este o fotografie veche... Am dai de ea întâmplător acum câteva luni şi cât m-am bucurat! Este toată familia noastră aici, Doamne-Dumnezeule, uite-i cât sunt de tineri! Tante Margot, cel puţin, era pe-atund elevă la Şcoala Centrală! Cred că Muti s-a ferit să afişeze prea mult fotografia din delicateţe pentru nenea Jorj, pentru că, vezi? Aid este Papa... Este primul ei sot! Papa şi nenea Jorj se cunoşteau amândoi, se stimau reciproc, dar totuşi, înţelegi, nu se cuvenea s-o afişeze... Da, Papa este domnul care citeşte lângă gheridon, sigur că-i semăn, iar celălalt, mai tânăr, cu pălărie dc pai şi mustăcioară blondă, este Titi lalomiţeanu... Bun prieten dc familie şi cunoscuţi de la Buzău, oraşul lui Muti, bunicii mei şi părinţii acestui domn se frecventau la Buzău. Bunicii mei au murit amândoi într-un groaznic accident de tren. A fost dc fapt mai întâi o ciocnire cu un altul, care transporta petrol, S-au rupt frânele, trenul a deraiat, din izbitură unele vagoane au luat foc... Ce nenorocire! Uşile nu s-au putut deschide... Aşa au rămas Muti şi tante Margot orfane. Muti s-a măritai cu Papa, Margot a intrat la Şcoala Centrală, şi duminicile şi vacantele le petrecea la noi... Pe urmă, cum dumneata chiar St" mai aminteşti - eu nu - a venit războiul...

Lambriuri lucioase, noi, din lemn de nuc. în dreapta două uşi: între ele, o mesută.cu pidoare înalte, cu tăblia în formă de inimioară. Deasupra, pe o placă de marmură, o pendulă de masă obişnuită: un cadran rotund, mare si alb, pe care literele romane se disting de departe.

Cinci $i un sfert, după-amiaza.

Pe peretele din stânga, sub oglindă, o canapea de mahon, Speteaza, formată din trei semiovale, se termină cu un chenar de ghirlande. Pe canapea, o fată tânără - franjuri pe frunte, cârlionţi în dreptul urechilor, cotul sprijinit de un *coussin* - un gest ţeapăn, de lene şi delăsare. Din fusta dreaptă îi ies glezenele ascuţite şi ghetutele de lac, cu toculet şi catarame argintate.

Un scaun tras alături, lângă canapea. Aşezat de-a latul pe el, picior peste picior, cu m uni Ic înţepenite molatic şi stângaci pe spătarul rotund, un june care, până mai acum o minută, i-a ţinut companie. Pe fata proaspătă, privirea i-a încremenit, visătoare. Ochii puţin oblici, sau părând aşa din cauza pomeţilor laţi,

urechile cam mari, nemenajate deloc de tunsoarea care desparte, cu o cărare trasă exact pe mijlocul capului, părul îngrijit, dat cu pomandă. Îmbrăcat de vizită: costum de culoarea nisipului, guler tare.

în dreapta canapelei, altă mesuţă înaltă cu trei picioare. Pe mesută, într-o ramă lată, fotografia unei tinere perechi. Subţirel şi mărunt, încremenit în uniforma lui militară, de ofiţer prusac, bărbatul îşi (ine cotul sprijinit de un gheridon.

Regele Carol şi regina Elisabeta.

O consolă în spatele canapelei, sub oglindă, iar pe consolă un bronz: un Apolto cu lira. Deasupra canapelei oglinda în care poţi vedea, în cealaltă parte a salonului, bustul unei tinere femei. Un coc imens, cu două onduleuri mari, ochii uşor bulbucaţi. O impresie de altitudine şi linişte interioară pe care o creşte (sau chiar o inventează) vagul ceţos a) oglinzii. Pentru că este suficient să apropii de ochi lupa şi ?ă-i examinezi fiecare detaliu al -feţei în parte: fruntea, de pildă, este destul de joasă, buzele subţiri sunt strânse cu încăpăţânare, nasul... Şi aşa mai departe. Dai, însă, lupa la o parte şi tânara doamnă priveşte din nou, visătoare şi detaşată. Un imens şal alb de mătase în care s-a înfăşurat, lasă să i se vadă gulerul negru montant al bluzei de dantelă.

Spre mijlocul salonului, un gheridon acoperit cu o feţişoară de masă gris-vert, de catifea. Lotuşi sau nuferi

îmbobociţi - brodaţi în *dégradé*. Un şnur de mătase răsucit o tivează, înnodându-se la fiecare colţ cu funde mari şi ciucuri pufoşi, albi şi aurii, care aling covorul. . O singură persoană lângă gheridon - un domn între două vârste, cu fruntea şi tâmplele lungite de

calviţie, cufundat în
lectura unei reviste

.După cum □ (ine între degetele descărnate, pare doar să H vrut s-o răsfoiască, dar l-a prins lectura. Fata slabă, cearcăne în jurul ochilor pleca(i, obrajii îngrijit raşi, mustaţa cu vârfurile răsucite după moda veche; o mustaţă neaşteptat de bogată fată de puful firav - poate blonziu, poate încărunţit - care îi abureşte fruntea pleşuvă. Lanţul ceasornicului cu capace se petrece de la un buzunar al vestei la celălalt, unde se prinde de vârful creionului mecanic. Redingota şi-a îmbrăcat-o corect, n-are însă nici gulerul pus, nici cravata.

Pe gheridon, în dreptul lui, o tabacheră de tutun, un (igaret încrustat cu fildeş, un *coupe-papier,* tot de fildeş, minuţios lucrat; imediat alături, un *Papterkorb* şi o pomieră de bronz cu picior şi cu toarte mici, răsucite. În pomieră un teanc de hârtii, plicuri, extrase, reviste. Ora corespondentei.

Deasupra gheridonului, vrejul şi ciucurii translucizi ai lămpii olandeze. Singura pată de lumină, în rest penumbra solemnă: lambriurile întunecate, lucioase, mobila greoaie, ţinuta fiecăruia, uşor crispată. Este un moment deosebit, în care ei pozează, prinşi în conversaţia obişnuită; un moment pe care aparatul deschis începe să îl retină, iar chipurile lor încearcă să-i prindă solemnitatea.vi ora ceaiului

1

- ... un moment dificil... Ţm minte că aşa ati spus atunci, domnule Profesor: ne aflăm într-un moment dificil şi n-ar fi deloc imposibil ca să ne trezim antrenaţi într-o catastrofă... M-au frapat vorbele dumneavoastră, pentru că ele constituiau o excepţie fată de ceea ce mi-era dat să aud în preajmă...

Ca de obicei când vorbeşte în fata unei asistente, mosafirul are fata aprinsă şi pete roşii pe gâtul cu piele albă, subţire, de domnişoară. 1 s-a adresat stăpânului casei pe tonul său obişnuit - exagerat de politicos -, aplecându-şi deferent umerii şi |inându-şi aţintită asupra lui o privire ino- cent-albastră, întrebătoare. Iar profesorul Mironescu n-a avut nevoie să îşi ridice ochii de pe extrasul lui, ca să i-o ştie; cunoaşte afecţiunea respectuoasă a tânărului, îi cunoaşte şi nesiguranţa. Este convins că nu frumoşii ochi ai doamnelor stimulează subţiratica elocinţă a acestui june onest (în mintea sa, cu drag îl asemuieşte unui cocoşel tânăr carc abia începe să cânte), ci severa, dar binevoitoarea înţelegere a magistrului.

Binevoitor, dar sever, Profesorul Mironescu îşi clatină fruntea pleşuvă a îndoială. Se îndoieşte că ar fi fost mai clarvăzător decât ceilalţi, dar, ca să nu-şi rănească interlocutorul printr-o contrazicere, îşi vede mai departe de corespondenţă. - - ... m-au frapat vorbele dumneavoastră pentru că ele constituiau o excepţie faţă de opinia curentă.

Rămâne ceva după ce, clătinând a îndoială din cap, îndepărtezi lauda ce nu s-ar fi cuvenit să o auzi? Rămâne, da, o complezenţă uşor jenată (de parcă te-ai fi îndatorat), o neplăcută senzaţie că celălalt ţi-a smuls hainele şi îli contemplă goliciunea necuviincioasă...

Profesorul întinde mâna spre pomieră, după alt plic; pe marginea scrumierei (igareta arde singură. Un fîrişor de fum cenuşiu-albăstrui se onduleează deasupra gheridonului.

- Nu îmi pare de mirare că în cea dintîi minută opinia publică românească nu s-a tulburat... A prevedea viitorul în politică nu-i este dat oricui... Nu de la opinia publică românească avem a ne aştepta, ci de la »mul politic... El este cel care trebuieste să fie mereu cu câţiva paşi mai Înainte, iar nu să se lase purtat, chiar târât... El trebuieşte să o ghideze, fie si într-o direcţie opusă dorinţelor ei...

- Chiar într-o direcţie opusă dorinţelor ei vrei s-o conducă?

Pe deasupra ramei de aur a ochelarilor, gazda îi aruncă o privire amuzată: o privire ironică de profesor care ti-a prins punctul slab, o privire încurajatoare de educator care tc îndeamnă să răspunzi, pentru că totul este un exerciţiu de oratorie. înţelege tânărul tot ce vrea să-i transmită privirea verde-spălăcită, desenul modificat al ridurilor pe chipul osos?

Fără cuvinte, chiar cei ce se simpatizează se în(eleg parţial şi greşit.

- De fapt, eu personal... nici pe departe... Autocratul nici pe departe nu pol spune că a fost vreodată pe gustul meu... Iar ambi(ie nici pe departe, sau dorinţa puterii...

Roşind şi mai tare, mosafirul se uită derutat spre gheridon. De obicei aşa se uită alunei când un mic secret al său a fost descoperit. întreaga noastră viată secretă se află însă sub paza unor ochi străini; iar a lui este încă şi mai secretă dccît a celorlalţi, pentru că astfel şi-a dorii-o. într-un asemenea neplăcut moment, când un fapt sau un gând al său ascuns i-a fost dat pe fa(ă din întâmplare, tânărul aruncă împrejur această privire derulată. în timp ce se uită împrejur, ca un om abia trezii din somn, se străduie de fapt să apere poziţia şi să deducă rapid: ce anume date secrete despre el s-au aflat? Cît de departe a ajuns inamicul după ce a spart linia frontului?

Iată ce întreabă, de fapt, privirea lui translucidă şi derutată.

Profesorul Mironescu îi surâde încurajator fostului său student, încercând să-l apere, ca şi la examenele de altădată, luate cu bile albe - *magna cum laude, summa cum laude* - de prea marea-i emotivitate. E suficientă o măruntă întrerupere - *11 perd lout â coup ses esprils.* Absolut înduioşător acest harnic funcţionar de minister care mai are şi marota modestiei; niciodată nu-şi menţionează meritele, iar laudele le îndepărtează de la sine cu

fluturări dezordonate de mâini. O singură slăbiciune omenească arată: ora ceaiului pare să îi trezească apetitul cozeriei politice.

- în fapt nu voiam să te contrazic, se grăbeşte să-l liniştească. Lasă pe gheridon foaia pe care O (ine în mână, îşi desprinde cu grijă de pe nas rama de aur a ochelarilor, îi aşează atent, iar locul traumatizat $i-l masează cu buricele uscate ale degetelor.

- Nu voiam să te contrazic pentru că ştim cu toţii că opinia noastră publică ar fi, din păcate, destul de maleabilă în mâna unui politician autoritar... Că el ar putea s-o antreneze relativ uşor într-o direcţie contrară dorinţelor ei... Iar cauza o ştim, de asemenea, foarte bine: mulţimea noastră , a fost, într-o măsură de-a dreptul îngrijorătoare, lipsită de exerciţiul real al democraţiei, si o tradiţie nu se creează într-o generaţie, două: de aceea ea nu ştie să-si susţină revendicările, este gata să demobilizeze dintr-un nimic, se mulţumeşte, ca omul păţit, cu puţin... Dar mai ales nu este solidară, păcat pe care îl poţi descoperi ic mai toate straturile. Revenind, deci, sper să înţelegi că nu te-am contrazis: da, chiar cred că mulţimea noastră poate fi dusă într-o direcţie contrară dorinţelor ei...

- Poate chiar a şi început a fi dusă?

Chipul tânărului lalomiţeanu s-a luminat de un zîmbet dulce, insinuant.

- He-he, râde Profesorul, punându-şi la loc ochelarii pe nas, He-he, n-o lua aşa... Nu făceam nici o aluzie la Brătianu! Nu făceam, te rog să mă crezi, nici o aluzie la momentul actual, şi nici nu profeţeam peste cincizeci de ani... Teoretic discutam, *în abstraclo...* Deci - o direcţie nefastă, în care lesne se poate târî acest popor, împotmolindu-l tot mai mult în corupţie si sărăcie - bolile noastre străvechi...

Făcând cu mâna osoasă un gest nemulţumit, ia hârtia de pe gheridon, o parcurge neatent $i o lasă să cadă la loc, în pomieră. Poftim în ce plate speculaţii s-a lăsat antrenat! la un alt plic, îl deschide, afundându-se în lectură. Îşi mişcă mecanic, repede, înainte şi înapoi genunchiul, si, încă şi mai repede, clipeşte din ochiul stâng: un tic survenit în ultima vreme în momentele de încordare nervoasă, atunci când altceva decât voinţa lui îi antrenează jumătate de obraz într-o strîmbătură. Mânerul neted al *coupe- papier*-ului în palma uşor umedă, prea caldă, ţipătul hârtiei de mătase sub ascuţişul de fildeş. Irisul verde-spălăcit goneşte de la un colt al ochiului spre celălalt pe sclcrotica cu pete gălbui şi nervuri însîngerate de vinişoare sparte.

O scrisoare mai pasionantă ca toate: foaia tremură între degete. Un neg albicios, ca o prună mănată, prins în coltul ochiului, îl cam supără la vedere şi, inutil şi automat, Profesorul îşi potriveşte rama de aur a ochelarilor pe şaua nasului. Mâna rămasă liberă pipăie orbeşte marginea gheridonului, feţişoara de masă după vechea tabacheră cu chibritelniţă.

O mişcare nesigură - furişă şi vinovată.

- Faci cum crezi de cuviinţă, dar la primul fum vei începe iar a tuşi...

Vocea rece a Sophiei este chiar vocea nelinistei lui - aşadar, nu ridică
ochii spre celălalt capăt al salonului, acolo unde, în jetul italian, înfăşurată în obişnuitul ei şal alb de mătase, ea se repauzează. Pe catifeaua gheridonului mâna osoasă încă mai şovăie, nehotărâtă şi, ca şi când ar voi să mai câştige timp, unghia uscată râcâie abia auzit conturul unui nufăr brodat.

Dintr-un mai vechi şi nejustificat complex de vinovăţie, tînărul Titi lalomiţeanu se simte apăsat de tăcere. Doar incapacitatea lui mondenă l-a gonit pe Profesor, înapoi, la scrisori. O clipă pe care tînărul o suportă greu - cea de acum - cînd, cu mîinile la spate, examinează un porţelan de pe şemineu: o păstoriţă visătoare, cu mâna la tâmpla căpşorului blond, îngrijit frizat, îmbrăcată într-o rochie adânc decoltată, cu obligatoriul câine si obligatoria stâncă la picioruţele ei încălţate în panlofiorii *Louis-Quinze,* si un păstoraş care, cu un graţios pas, înaintează spre ea, ducînd un coşuleţ de flori în mână.

Un foşnet strident - Profesorul face ghem hârtia pe care o citea şi pe urmă continuă să strângă deasupra ei mâna. Oricine ar privi salonul ar conchide că vina aparţine gazdelor care nu-şi întreţin mosafiru! aşa cum se cuvine. Cel mult dacă ar accepta pentru ei unele circumstanţe atenuante: starea specială, în acest moment, a Sophiei sau firea excentrică şi manierele obişnuit neprotocolare ale Profesorului, care, de pildă, îl primeşte pe Titi Ialomiţeanu de la o vreme fără gulerul tare obişnuit, motivând că acesta îi provoacă accese de tuse şi de sufocare; şi tânărul nu ştie dacă să ia această familiaritate drept un mod de a-şi marca afecţiunea, sau ca o mică desconsiderare.

Delicatul june se învinovăţeşte însă pe sine pentru tăcerea supărătoare. *Taru bien que mal,* a dobândit totuşi *l'usage du monde,* astfel încât, atunci cînd sfârşeşte de examinat bibeloul de Frankenthal, se simte în măsură să aplaneze situaţia. Doar au

trecut câţiva ani buni de când a început să frecventeze societatea, chiar în acest salon căruia i-a rămas fidel, potrivit firii lui conservatoare. Dar cât de diferit îi parc acum, cât de liniştit şi de *burghez!* Câţiva ani doar de când şi-a depus prima carte de vizită împreună cu buchetul de flori ce se silea să-i amintească Sophiei Miclesco de anii comuni ai copilăriei lor, petrecuţi în patriarhala urbe a Buzăului, şi a fost cu gentileţe poftit înăuntru, nimerindu-se chiar un *jour fixe.* La acea vreme ţinuta şi manierele lui mai lăsau de dorit, a dansa era încă un mare chin, a vorbi la telefon, o adevărată catastrofă ce îl chinuia, săptămâni de zile, înainte. Deloc de mirare că acest salon, atât de banal, l-a epatat. Era, ce este drept, şi plin de lume atunci - o lume care nu apare în prilejuri ordinare. Proaspeţi căsătoriţi - abia întorşi din voiajul în Italia, unde îşi petrecuseră luna de miere - soţii Mironescu aveau şi ei cu totul altă stare de spirit şi all *Weltanschauung:* erau entuziaşti şi afectuoşi, prezentau proiecte, adrese, intenţii, îşi cultivau prietenii, rudele şi relaţiile influente... Ce minune salonul Mironescu pentru tânărul Ialomiţeanu! După atâtea solitare plimbări până la Flora sau la Rondul doi, cu pantofii găuriţi, cu paltonul prea larg al lui Nenicu, şi cu franjuri la manşeta pantalonului, privind cu jind elegantele echipaje sau automobile ascunsc sub garoafe şi trandafiri la bătăile cu flori, să ai deodată acele chipuri admirate la doi paşi! Chiar dacă, bunînţeles, nici o şansă de a fi remarcat... de mâinile încrucişate la spate, peste pulpanele redingotei, junele Ialomiţeanu îşi reîncepe plimbarea prin salon. După câţiva paşi s-a oprit din nou - de data aceasta în fata fotografiei regelui Carol şi a reginei Elisabeta.
Ar putea să deschidă acest subiect la ordinea zilei: să îl condamne pe cel care, după patruzeci de ani de domnie fericită în scaunul voievozilor, la cea dintâi probă a sortii s-a arătat a fi rămas ceea ce a fost, şi când a sosit din Sigmaringen: un obedient, un mediocru ofi(er prusac. Sau dimpotrivă: să îl deplângă pe nefericitul rege care, ajuns la o venerabilă vârstă, când s-ar fi cuvenit să cunoască pacea sufletească, s-a găsit dintr-o dată silit să aleagă între a vărsa sângele strămoşilor sau pe al supuşilor, guvernaţi aproape o jumătate de secol cu corectitudine. Pe acest nou rege Lear, cum îl numesc unele gazete, care peste noapte s-a trezit într-o (ară străină şi ostilă, într-o familie învrăjbită, părăsit şi trădat de cei, răsfă[ati cu încrederea lui ani de zile, ba chiar invitat fără menajamente să-şi părăsească tronul şi pământul adoptiv...

De ce să atace însă tocmai subiectul în care s-au spus cele mai solemne cuvinte şi s-au ţinut toate limbagiilc? Nu este el cel în stare să comită o ireparabilă gafă! În această casă al cărei stăpân face tot mai mult caz de vechile lui legături de amiciţie cu ministrul Athanasiu, nu va fi el atât de imprudent! Deşi aceleaşi motive pledează că aici s-ar putea afla amănunte inedite. Plăcerea de a vorbi a Profesorului crescând însă pe măsură ce sănătatea i se şubrezeşte, ştie dinainte că orişice întrebare a sa va primi ca răspuns acelaşi lung discurs teoretic, menit să demonstreze necesitatea depărtării savantului de cabinet de fierberea politică ce, din apropiere, împroaşcă de obicei cu stropi de noroi.

Atunci? Atunci un versat om de lume ar merge mai degrabă în întâmpinarea discursului favorit al gazdei, preparăndu-i astfel buna dispoziţie şi făcând posibile pentru mai târziu mici întrebări la obiect.

întrerupându-şi plimbarea cu bruscheţea obişnuită (pentru că raţiunea, şi nu pornirea naturală îi dictează gesturile, ele par bruşte, în permanentă), junele se aşează de a latul pe scaun, încrucişându-şi mâinile pe spătar.

"Va pune deci mai întâi o întrebare banală: *Chiar crede mentorul său că te poţi sustrage politicei timpului - presiunilor şi legăturilor colectivităţii?*

Şi-a aplecat deferent umerii, şi doar intenţia unei mici tachinârii pare a licări în privirea sa inocentă.

Profesorul ridică nedumerit ochii. Se afla la mii de leghe depărtare şi are sentimentul că e trezit cu brutalitate din somn.

însă numai pentru o secundă. Altfel, buna-creştere şi simpatia pe care i-o inspiră junele interlocutor şterg imediat iritarea deranjului.

Simpatie - poate chiar mai mult decât simpatie. Poate chiar o afecţiune, născută pe neobservate, ca răspuns la atenţiile ce i se arată. Tot primind în mod constant, omagiile cuiva, începi să te obişnuieşti cu ele, şi, dacă după un (¡mp ele vor înceta, le vei simţi lipsa. Dar fidelitatea este una din calităţile tânărului: Profesorul poate fi capricios, nestatornic în umorile sale, Sophie îşi are ţi ea capri(iite ei femeieşti, dar junele este veşnic prevenitor, veşnic ampresat să-şi ofere serviciile. Face, neîndoielnic, parte din acea rară specie umană ce pare să n-aibă în această lume fericire mai mare decât a fi utilă unor oameni dragi. Cum să nu apreciezi o astfel de generozitate? Si fa(ă de cel ce ti-o oferă cum să nu capeţi şi tu o crescândă bunăvoinţă?

Tot zărindu-l astfel, zi de zi, ochiul tău, fără voie, se îmblânzeşte: acolo unde vedeai banale defecte, începi să întrezăreşti mici înrudiri. Şi, pe neobservate, cu o iubire încă uşor dispreţuitoare, l-ai adoptat, fapt pe care în ruptul capului nu l-ai fi crezut posibil atunci când l-ai văzut prima dată, la acel *five o'ciock* al Sophiei peTiti lalomiteanu. Când l-ai văzut fâstâcindu- se la uşă ca un provincial, încât feciorul a trebuii să-i ia cu forţa mănuşile y%\ pălăria, şi i-ai zărit dunga uşor cenuşie a gulerului, şi manşelele roase, şi pantalonii stropiţi de noroi... Ca să nu mai amintim de cupa lor demodată! Ca să nu mai vorbim despre mixandre şi alte specialităţi de grădină cu care se înarma, cerând insistent să-i fie prezentate Sophiei! O adevărată folie, şi mult a trebuit să mai pledezi pentru iertarea lui, până s-o convingi să-şi înfrângă repulsia naturală. Repulsia naturală a femeilor fată de săraci şi rataţi, acel snobism natural al lor, atât de asemănător snobismului câinilor. Ce vrei, cât este ea de femeie superioară, Sophie nu poate înfrânge legile sexului ei şi în ochii unei femei de lume micile erori vestimentare sunt adevărate crime. La stăruinţe, ea poate trece peste ele, dar de iertat, desigur, nu le va ierta niciodată... Chiar dacă deşteptăciunea nativă a bietului june i-a adus - iată! - suficiente corectări în vestimentaţie, Sophie desigur nu va uita niciodată cum arăta el atunci cînd a fost primii pentru prima oară. Tu însă, care îti aminteşti de propria juneţe, de primele baluri la care preferai să absentezi, pretextând în ultimul moment că ba vesta, ba pantalonii nu-(i veneau bine, iar dacă balul era chiar la voi acasă te închideai în camera de studiu şi numai la rugăminţile bietelor surori apăreai, dacă nu se găsea la cadril o pereche completă - tu, mai tolerant şi mai lipsit de prejudecăţi, po(i să nu iei atât de în serios asemenea lucruri.

Ba chiar, simţind mereu în preajmă o atare admiraţie supusă, vei ajunge să îl incluzi pe bietul tânăr într-o imagine de familie...

O, solidele, mediocrele noastre sentimente familiale, născute din obişnuinţă, încredere, comoditate sufletească şi tolerantă! Mediocrele şi profundele noastre sentimente familiale care dau vieţii necesara stabilitate, care eliberează spiritul, lăsându-l să se dedice lucrurilor mai înalte! Apărându-l...

Păstrându-şi ochelarii pe nas şi şnurul lor tras după ureche, Profesorul îşi destinde în scaun trupul uscăţiv, lăsând privirea îmblinzită să îi alunece prin ferestrele limpezi şi mari ce dau spre terasa cu clematite. Un cer prea curat, prea intens albastru ca să

fie al toamnei, o lumină mierie şi moale în care, din când în când, scânteiază, metalic, coroanele aurii ale pomilor din grădină. Căldura perversă a unei veri întârziate i-a făcut pe toţi să umble toropiţi de o săptămână, cu obrazul (râs, cu privirea vagă. Astăzi dimineaţă, însă, un abur rece a înecat gradina - o ccată compactă, densă şi îngheţată, ca la un accident de cazan, într-o cală. Spre prânz a revenit căldura ştiută, lumina luxuriantă, aurie, dar într-un colt al neverosimilului cer albastru, Profesorul vede un grup de inofensivi nouraşi albi. Să fte totuşi un semn de schimbare a vremii?

îşi întoarce privirea cu tandrele spre tînăr. Are să recunoască în fata lui că da, aşa este; că atâta timp cât viata politică şi cea socială merg normal, iar tu însuti eşti o făptură obişnuită, lipsită de orişice idealism, poti avea iluzia traiului tău izolat. În fapt însă, este o simplă iluzie, în care rareori cad cei ce lucrează pentru cultura unui neam. Pentru că cel dintâi rezultat al culturii este că cimentează relaţii de solidaritate - pe orizontală, cu membrii societăţii contemporane (ie, pe verticală, cu generaţiile anterioare. Astfel, cei ce cu sinceritate lucrează pentru cultura unui neam, chiar dacă se gândesc la ei înşişi ca la o individualitate autonomă, ca la un punct - chiar aşa! - central al universului, nu pot să nu simtă - din când în când, cel puţin - că fac parte dintr-un organism unitar. Iar în momente curo se vădeşte a deveni cel de acum, când interese colective încep a trece pe prima linie, în asemenea dificile momente, dacă eşti de bună-credintă, vei descoperi că este imposibil să mai dezlipeşti destinul tău de al celorlalţi... De vei încerca să o faci cu mijloace curate, dintr-un necesar egoism, doar ca sâ-ti aperi lucrurile tale, însăşi flinta ti se va plia într-un anume fel: va lua o anumită formă, condiţionată de aerul timpului tău. Dacă vremurile vor deveni vitrege, desigur că va depinde de tine să te îhdoi numai puţin sau să ajungi să te târăşti în ţărână. Si totuşi, chiar adunându-(i resursele de demnitate (dificultatea acestei probe fiind mai ales consecventa într-o lungă durată), chiar adunându-ti, aşadar, resursele de demnitate, tot s-ar putea ca rezultatul în sine să fie nemultumitor: aşa cum înlr-o cameră prost luminată florile cresc pieziş, capătă o neverosimilă linie oblică, întărind prin seve şi celuloză un echilibru precar; nici drepte, nici şerpuind la pământ...

Aproape gâfâie de lunga tiradă şi o emoţie nejustificată asemeni celei care la 10 Mai, ta primele acorduri ale fanfarei, îi umple ruşinos ochii de lacrimi, aceeaşi nejustificată emoţie, născută, se

vede, doar din oboseala nervilor, i-a pus un nod în gât. în schimb, mâna osoasă se îndreaptă cu totul altfel spre gheridon - un gest hotărât care nici măcar nu-şi aminteşte că ar fi nevoie de aprobarea Sophiei. Cu mişcări îndemânatice şi sigure îşi aşază ţigareta între buze, aprinde chibritelnifa. în asemenea clipe reapare iniţialul său ascendent asupra femeii care ascultă nemişcată, siluetă albă în şalul ei cu ciucuri de mătase, simţind fără îndoială că ceva i-a risipit puterea şi aşteptând, răbdătoare şi plină de încredere în ea, ca să-i fie de la sine restituită.

Cu ţigareta între degetele osoase, cu fruntea palidă şi pleşuvă dată mult pe spate, Profesorul fumează, nepăsător de mica febră a după-amiezii, lăsându-se cu totul în voia măruntului, copilărescului său sentiment de

Asupra cui, asupra ce, oare, victorie?

Pe canapelufă, Mărguta cască, având grijă să nu fie văzută, şi îşi examinează gheluţele. încă le mai consideră noi, cu toate că sunt trei luni de când *son beau-frère* Étienne i le-a adus de la Viena. Cu aceeaşi ocazie a cadorisit-o şi cu păpuşa de porţelan cu păr de-adevărat şi ochi albaştri, care atunci când o apleci spune: ma-mma ma-mma...

- Păpuşă? Ce crezi că are să mai facă ea cu o păpuşă de-acum? a întrebat, fără delicateţe, Sophie.

- De ce? Este tot o copilă doar... Nu? a întrebat nehotărât Étienne.

Ca de obicei, părerile *ei 11 influenţau.* întorcea capul de la una la alta;

a vrut şi s-o mângâie părinteşte pe cap, dar neatent, tot ca de obicei, a atins-o doar cu vârful degetelor pe ureche.

- O să fie şi cine să se joace cu păpuşa, a insinuat madama Ana. Arăta ca atunci când vrea să fie discretă şi abia aşteaptă cel mai mic

prilej ca să îşi dea drumul la gură.

Et ils ont prix un drôle d'air: Sophie, Étienne, madama Ana. Poftim... Să îşi închipuie că ea nu intelege asemenea apropouri! Ca atunci când au fost la conacul Filipeştilor, cu automobilul lui nenea Jorj, tocmai dezbrăcau halatele de dril şi dădeau jos coifurile şi ochelarii, când au ieşit să-i întâmpine gazdele alertate: mai întâi au dat fuga Miza şi Radu, apoi o domnişoară cam trecută, chiar douăzeci şi nouă de ani avea, şi cu un nas!... Şi chiar silueta şi în totul lăsa de dorit! Apoi toaleta! în plus, un colier splendid la gît, doi şerpi de aur cu ochi de rubin, încolăciţi - dar

pus la ora aceea? S-ar fi cuvenit un costum de voiaj sau o ţinută câmpenească, în nici un caz cum arăta ea...

Chiar Sophie a făcut aceste comentarii.

- Dar cine este, de fapt? l-a întrebat Sophie pe Jorj foaniu, care s-a întâmplat să fie prin apropiere.,

- *C'est la seule amie de Miza avec qui Radou n'a pas couché...*

Şi Sophie, care în primul moment n-a pulul să se abţină:

- *Dommage!*

Et après elle a fait une tête... Şi Étienne semne discrete: copila! Şi Sophie, alte semne discrete, liniştitoare: copila nu înţelege...

- ...ei, puişor, este o minune a lui Dumnezeu cum se deschide trupul femeii ca să iasă copilul... Cum se desfac oasele, esie o minune dumnezeiască, i-a răspuns madama Ana.

(Şi Sophie, la un *jour fixe,* Mizei: închipuieşte-ti, *ma chère,* nu s-a sfiit s-o întrebe pe madama Ana cum de poate să iasă copilul, pe unde iese...)

Lasă, că ştie ea mai bine unde şi ce se deschide... Nu sunt deloc rare momentele când aici, de pildă, în salon, se uită la ei şi este sigură că înţelege mai mult decât fiecare. Ei, în schimb, nici unul n-o pricep şi n-o cunosc, şi nici una dintre colegele ei. Ce teribil să fii atât de singură şi neînţeleasă pe lume! Aseară a cântat mult-mult la clavir şi a plâns, sigur că va muri tînără de tot, imediat după primul bal şi după primul sărut. O vor îmbrăca în alb şi vor oficia o slujbă catolică, pentru că aceasia va fi ultima ei dorinţă. Va fi o după-amiază ploioasă, cupeurile lucioase şi negre, acordurile solemne de orgă sub arcadele sumbre, parfumul ameţitor de crini şi tuberoze, Sophie cu un voal des, ca să nu se poată şti dacă într-adevăr plânge, *pouvre* Étienne, el plângând cu adevărat, dar aruncându-i ei câte o privire, ca să vadă dacă îl aprobă... Madama Ana leşinată, ce jale... Penumbra catedralei şi marşul funebru din *Parisiana* şi *Allegro con fuoco* din *Dolore* a lui Fr. Senna. Şi nici o lună n-are să treacă, şi vor merge cu toţii la teatru, să vadă *Păianjenul,* care ei i s-a interzis, şi, anllamată de Tony Bulandra, Sophie va propune să supeze la Café de Paris şi va dansa tango acolo, cu Titi Ialomiţeanu... Cum po(i să îti închipui o mai neagră şi mai ingrată uitare?

Mărguta are un nod în gât. Cc teribil să nu-ţi fie dat să trăieşi decât atât de puţin şi să fii *seule et incomprise!* Şi, totuşi, mai bine să mori tânără, si nu apuci să te zbârceşti pe obraz, şi să-ti cadă părul. Va muri, aşadar, foare tînără, şi poate chiar fecioară, sau oricum înainte să trebuiască să aibă un copil, pentru că detestă să

se umfle; şi oricât te-ai înveli într-un şal alb de mălase, tot are sâ se cunoască. Oare cine ar putea să-i aducă tuberoze la mormînt? Étienne este *influenţat,* Titi la fel, Mîti Popazu a plecat la Viena, aşadar nici măcar o floare! Un mormânt părăsit... Ce păcat, atât de tânără şi de fermecătoare şi de graţioasă, şi dacă ar vrea ar putea să dirijeze şi casa, în locul Sophiei şi madamei Ana... Cine o controlează seară de seară pe leneşa de Nela dacă i-a şters de praf pan- tofiorii de lac şi dacă i-a dat cu ulei de ri(în aşa cum se cuvine? Ar putea şi să servească ceaiul, şi să întreţină conversaţia, chiar şi acum, de pildă;

chiar şi politică poate să converseze, ştie doar care este subiectul ccl mai pasionant: *Ce va face micul-nostru-regat-în-situatia-dată? Vom merge alături de Franfa ţi Rusia ca să îi eliberăm pe fratii-de-peste-munti-fnainte-de-a-fi- decimati-pe-linia-întâia? Vom merge-ală(uri-de-puterile-Triplicei<a-să-ne- e liberăm -Basarabia-pierdută-după-un -război-ln -care-am-fost-în vmgălori 7 lată dilema în care micul stal român se zbate.*

Iată ceea ce se discută în toate saloanele, şi chiar la Şcoala Centrală, în dormitor. Dacă ea ar fi amfitrioană, cu acest subiect imediat ar fi animat atmosfera.

- Altminterea, de priveşti totul de la o anume înălţime, o asemenea (ară, vitregită de istorie, deschide câmp de activitate doritorului, poate mai mult decât oricare alta..., aude Margot, venind de foarte departe, vocea lui fetienne. Dacă ambiţia ta este înaltă, dacă voieşti să prospere lucrul, iar nu persoana, atunci vei fi mulţumit să te supui, tu, ca individ, totalităţii... Vei înţelege, cum ţi-am spus, că nu eşti centrul lumii, ci doar un punct al lui, că nu eşti nici inima, nici creierul, ci doar un muşchi ce pulsează într-un imens organism... Nu vei deveni însă bărbat matur, dacă nu...

Şi ieri după-amiază a fost un ceai plicticos, veniseră trei dame de la Societatea ortodoxă, şi Sophie nu-şi terminase dichisurile şi a trimis-o pe ea să le converseze. Stăteau toaie trei (epene, ca trei ciori, şi mohorâte ca la o înmormântare, şi din *da* şi *nu* şi *vai-vai* n-a fost prea uşor să le scoată, fn fine, a reuşit să dezgheţe atmosfera, a apărut Sophie care şi-a luat rolul de gazdă în primire, a apărui şi fetienne, dar cum a văzul despre ce este vorba s-a retras repede cu corespondenţa în cabinetul său. A apărut şi Titi lalomiteanu, venise cu trăsura cu muscalul Mişa să le ia la Şosea după cum conveniseră, până la urmă a întrovărăşit-o doar pe ea, şi la tenis nici n-au intrat...

- *Mais qui sont ces dames?* a întrebat-o Titi în trăsură.

- *Ce soni des Vaî-madames,* i-a explicat ea, după cunoscuta expresie a reginei.

Şi Titi: cum-cum? Până să înţeleagă el ceva! Aşa că a trebuit sâ-i explice în amănunţime cum aceste dame consideră de bon ton să se converseze astfel:

- Vaaai, dar ce timp ploios!
- Vaaai, dar ce montură la inel! îmi permiteţi, câteva clipe?
- Vaaai, dar vă rog... Vaaai, dar se poate?...
- Aceasta este de fapt, pentru fiecare dintre noi, dovada că am atins maturitatea... Maturitatea spiritului, nu cea biologică - se înţelege. Şi va avea pentru fiecare dintre noi Consecinţe la fel de adânci ca...

Păstrând pe chip o uşoară schimonoseală de neplăcere, Profesorul s-a ridicat de pe scaun.

Iată-l în picioare.

Redingota îi corectează ţinuta, îi îndreaptă umerii căzuţi, îi împlineşte trupul slăbit în ultima vreme. Pe deasupra ramei de aur a ochelarilor le aruncă celorlalţi o privire verde-afectuoasă: nici nu se gândeşte să părăsească la ora aceasta salonul, pe cei dragi, corespondenta - nu vrea nimic altceva decât să-şi apropie mai mult scaunul de gheridon.

- ...vă rog, dragii mei, vă rog, nici un deranj...

Mâna dreaptă dirijează nesigură un pianissimo, cea stângă - un braţ neîndemânatic şi vlăguit - trage după ea spătarul, tulburând, cu muchiile lemnului, desenul şi culorile persianului, răzvrătind firele aspre în care se înfundă piciorul.

S-a aşezat din nou, dar altfel: chiar pe marginea scaunului, pe jumătate doar de şezut - prin pantalonul lărgit, fesele slabe sunt o simplă prelungire a pulpelor descărnate - ca şi când, din clipă în clipă, s-ar pregăti iar să

Dar nici vorbă de aşa ceva.

Este doar o febrilitate excesivă, reflex al unui moment de entuziasm căruia, fără nici o îndoială, îi va succeda un altul - de neîncredere şi scepticism. Structură ciclotimică, după cum recunoaşte singur.

Se uită iarăşi pe geam. Doar în acest scurt interval, aerul s-a umbrit şi s-a răcorit, ca sub invizibili curenţi reci de apă. fntre aleile cu pietriş auriu, pe straturile impecabile cu trandafiri ai Sophiei, se deschid, din loc în loc, corole înşelătoare galben-pai, desigur fără parfum şi cu catifeaua petalei asprită de bruma toamnei. Din bolta compactă de iederă, glicină şi clematite s-a

desprins o creangă şi atârnă, atrăgând toate privirile spre frunzele ei de un roşu copt şi luciu.

- Domnul Profesor îmi va ierta de această dată lipsa de modestie, începe şovăitor tânărul, întrucât, până în secunda de fată, nu prea am păcătuit... prin vanitate. Nerevendicându-mi mie deloc calitatea de judecător al evenimentelor politice, cu toată modestia vă spun deci că mi-am permis a fi dezamăgit... Nu sunteţi de aceeaşi părere că oamenii noştri politici nu au intuit?... Era de aşteptat, ca opinia generală să dezamăgească. Este firesc însă a fi dezamăgit şi de cei mai clarvăzători? Sau poate, ei erau la curent, gala pregătiţi, era să spun gata arvuniţi, dar nu mi-aş permite...

Cunosc bine starea, surâde Profesorul. Mi se întâmplă şi mie să fiu dezamăgit de ei, să-i suspectez: încerc atunci să-mi amintesc că tot ce avem sub ochi s-a făcut doar în cincizeci de ani. Şi mai ales încerc să-mi repet proverbul meu favorit: *calomniei, calomniei, il restera toujours qtielque chose...* Din păcate, doar peste cincizeci-şaptezeci de ani, se va şti, dc fapt statura adevărată a oamenilor noştri politici. Ce reuşesc ei să facă într-o istorie care, ca totdeauna nu le e favorabilă... Mă ştii partizan al votului universal, din consecvenţă cu întregul meu sistem de gândire, totuşi uneori mi se întâmplă să-mi pun această întrebare: oare cum vor arăta oamenii noştri politici după ce vom deschide porţile, larg, votului democratic, după ce Carp şi Brătianu vor conta exact tot atît cât vizitiii lor şi vor avea şanse egale să-şi spună cuvîntul în ceea ce priveşte soarta tării?... Pentru că, doar puţin împinse dincolo de o anume limită, calităţile devin defecte, şi o lume în care am deveni - obligatoriu, şi în toate privinţele - egali, ar fi o carceră fără aer... Dar am impresia că ţi-am trădat de mult

- Nu, se grăbeşte tânărul. îmi amintisem însă cât de liniştit a plecat regele la Sinaia şi cum guvernul a început şi el să facă preparativele pentru vacanţă... Doar ne aflam cu toţii aici, chiar în salonul acesta. Atunci când a telefonat unchiul şi aii vorbit... Vă reamintiţi, nu? se adresează Sophiei.

Privirea lui albastră alunecă temătoare spre coltul salonului, acolo unde, mai absentă, mai dispreţuitoare ca dc obicei, Sophie îşi înfăşoară şalut în jurul trupului plin, O maliţie ambiguă pare să fie în spatele politetei lui excesive: un amestec de admiraţie, neîncredere, teami şi (mai presus de toate) curiozitate - un melanj sentimental pe care totdeauna ea l-a trezit în el. Totdeauna, chiar de la acea întîlnire a lor de copii, când, zărind-o, s-a smuls din

mâna mamei şi a luat-o la goană pe scara de lemn, speriindu-i pe cei dimprejur, părinţi şi servitori, care s-au repezit cu totii după micul fugar, în pericol să-şi spargă capul pe trepte. De ce fugea atât de înspăimîntat? Nu ar putea s-o spună nici acum cu exactitate, tine însă bine minte spaima ce-l cuprinsese, privind-o: o fetiţă atât de frumoasă, cu bucle blonde şi lungi sub imensa pălărie cu flori! O fetiţă atât de orbitor de frumoasă, toată numai volane spumoase şi panglici foşnitoare! Admiraţie şi teamă, neîncredere şi curiozitate... Aceasta este cea mai veche amintire a lor, pentru care nu s-a ivii până acum ocazia fericită ca să i-o reamintească.

- Vă reamintiţi, nu? Atunci când unchiul a voit să vă convingă să mergeţi totuşi în vara aceasta în vilegiatură... Vă propusese, dacă nu mă înşel, o excursie la Măldăresti, dar a(i obiectat că nu suportaţi acum automobilul...

- Să vă înşelaţi, când este vorba de a vă reaminti ceva? în această privinţă, desigur, nu există nici un risc! De mult ne-aţi convins de excelenta memoriei dumneavoastră!...

în schimb, memoria ta, draga mea... Din păcate... intervine, cu un zâmbet, Profesorul Mironescu.'

- încearcă prompt să îndulcească replica tăioasă a soliei sale; trebui&şte doar înţeleasă si ea - o asemenea stare predispune femeile foarte tinere, mai sensibile şi mai idealiste, la capricii şi la întunecări morbide. Ar fi păcat însă ca junele mosaflr să citească în răspunsul ei desconsiderare sau ctuar dispreţ. S-au mai întâmplat asemenea momente în care ea să-şi arate fată de bietul Titi Ialomiţeanu lipsa de răbdare, şi totdeauna el s-a silit a echilibra lucrurile, veghind ca tânărul să nu fie blesat.

Gazdă atentă şi delicată, Profesorul întoarce pe rând spre cei doi zâmbetul său de împăcare. Un zâmbet atât de binevoitor, încât pare uşor silit, îi întinde buzele pline, uşor veştejite, deasupra dinţilor gălbui şi puternici. Iar în continuare, lucrurile par - de la sine - să se aranjeze, Titi Ialomiţeanu o asigură, roşind, pe doamnă că o altă calitate n-ar îndrăzni să-şi revendice, memoria însă, da... Are, din păcate, o memorie fidelă care devine cu atât mai fidelă cu cât ii interesează ceva, cineva.., Pentru acest motiv ar putea fi iertat că îl interesează în cel mai înalt grad ceea ce se petrece în această casă, pe care o consideră la fel de apropiată ca si casa părintească.

- ...acestea au fost amintirile mele intime... *suveniruri intime,* surâde tânărul, reînviind ca o pasăre Phoenix din propria sa umilinţă.

Trecând superficial de repede peste măruntul incident, - găseşte Profesorul, care, însă, îşi înăbuşă cu generozitate o umbră de nemulţumire. De ce nemulţumire? Pentru că tânărul s-a şi avântat în discuţie, nemaipăstrând nici cea mai mică ranchiună în glas, ba chiar cu un spor de amabilitate spre doamna casei? Ca şi când el ar fi fost agresorul şi ea victima! O adevărată răsturnare de roluri, care face ca intervenţia plină de tact a soţului să-şi piardă în parte valoarea, să pară inutilă şi ridicolă unui ochi critic. Oooo, mici, foarte mici chiţibuşuri ale unei firi susceptibile, se mustră singur Profesorul, care, din fericire, suplineşte neajunsurile firii sale excesiv de sensibile printr-o dorinţă sănătoasă de a simplifica situaţiile.

De a-şi privi semenii cu generoasă îngăduinţă.

Cu atât mai bine deci dacă timidul Titi, profitând de protecţia maturului său amic, îndrăzneşte acum să trimită o sclipire luminoasă şi şăgalnică a ochilor - ca o propunere de reîmprietenire - spre tânăra doamnă ce stă ursuză în celălalt colt al salonului!

Cu atât mai bine, cu cât ea nici nu pare să o observe...

Cufundată în gânduri, Sophie frisonează sub şalul alb de mătase, fn ciuda ochilor ei bulbucaţi, a buzelor cam subţiri, în ciuda destulelor imperfecţiuni şi chiar a stării înaintate, nu a încetat a fi atrăgătoare. Şi, simţind, ca orice femeie, că este privită, întoarce capul şi Q priveşte şi ea pe june. Da, are într-adevăr ochii cam bulbucaţi, în schimb genele lungi şi neîntoarse fi înceţoşează privirea; i-o fac misterioasă si enigmatică. Nici în această minută tânărul nu iţi dă seama de cum se uită la el: cu dispreţ? cu amiciţie? cu complicitate? cu indiferentă ţi plictiseală? cu...

- Circula intens la început opinia că arhiducele ar fi un fdoromân, o pavăză împotriva asupririi ungureşti... Românii se obişnuiseră a-l privi ca pe un viitor protector... continuă el. Credeţi că se baza pe o realitate această opinie, sau o anume propagandă a întretinut-o?

Deasupra grădinii se curbează un cer alb-fildeţiu, apăsând aerul umbrit; poti de acum să presimţi întunericul, care este pc aproape. Obişnuit, la această oră ceaiul ar fi trebuii servit, dar ce nesuferit de prost se poartă toţi când nu se simt supravegheaţi! Sophie dă

să se scoale din jilţ, astăzi s-a simţit mai greoaie ca de obicei, şi, de câteva zile. îţi târăşte piciorul stâng.

- Ai răbdare, puiule, ai răbdare... Câteva zile, doar, ţi-ai să scapi... Şi-ai să mergi la fel ca mai înainte, i-a spus naşa, Fănica Filipeasca.

Dar de ce viata care curge mult timp logic ţi lin te aduce pe neobservate într-un asemenea punct din care nu mai poti fugi înapoi, aţa cum ai vrea s-o fad: ca un copil ce s-ar refugia în fustele mamei, după ce a făcut câţiva păţi, singur, prin întuneric? Şi de ce un lucru în ordinea firii - de vreme ce el reînnoieşte viata - trebuie să fie dezgustător şi dureros? Şi madama Ana ce are astăzi de nu mai apare?

La ora aceasta de obicei se deschideau canaturile uşii, iar madama Ana apărea, împingând măsuţa de servit ceaiul. O, trebuie să fii tot timpul cu ochii pe ei, ţi fiecăruia să-i aminteşti ce are de făcut, chiar dacă Hi târăşti piciorul stâng, ţi din senin a început să te doară burta. Din când în când o jenantă durere, ca o crampă de colită, pe care te-ai duce s-o ascunzi în budoar, dacă ceaiul ar fi fost servit, l-ai putea lăsa pe bărbaţi să-ţi ducă mai departe inutila lor discuţie, pe care o tolerezi zâmbind cu indulgentă, aşa cum copilului ai să-i tolerezi jocul.

- De pildă Take lonescu abia venise de la Londra... Semăna el oare cu cel care acum manifestează... pentru *intrarea* imediată? Take lonescu era perfect descurajat: prevedea declinul civilizaţiei, amurgul zeilor... *Finis Romaniae*... Şi atunci cum vă explicaţi? Dinlr-o dată, aşa...

- Ei, Take lonescu! înlătură Profesorul exemplul cu mâna. Uite, chiar făcând abstracţie de doctrina politică, de alianţele, de cartelurile lui electorale... Mult prea multe, surprinzătoare... Discutându-I doar ca om, dacă îmi permiti... Bine-ţtiuta lui trecere de la o opinie la alta, faptul că poate construi un foarte frumos discurs pe orişice fel de temă... chiar aţa „guriţă de aur" cum l-a şi numit lumea... Nu vreau acum să-i arunc acuza versatilităţii... Nu ar fi un fapt nou, acuza i s-a mai adus, pe drept, pe nedrept, nu vreau să o discut acuma... Dar mă gândcsc că, fără îndoială, îl împinge aici un anume temperament... Să fiu mai explicit: faptul că într-un cerc intim susţine cu înflăcărare o anume atitudine, iar apoi, în contextul oficial temporizator, se lasă pe loc influenţat, tace sau îşi dă votul... o astfel de atitudine mărturiseşte neputinţa de a rezista unor impulsuri exterioare... Un gen dc fragilitate...

S-a depărtat. Si ştie că nu mai vorbeşte despre şeful conservatorilor democraţi, ci despre nemulţumirile pe care singur

şi le-a adus toată viata; irepresibila lui sinceritate este chiar gala să-l împingă a recunoaşte în public că lui, în primul rând, îi apar(în aceste supărătoare defecte. Aşa ceva însă Sophie nu agreează: bunul ei simt se fereşte instinctiv de acest suspect amestec de umilinţă şi de trufie: găseşte că un asemenea spectacol este o mică fanfaronadă, un penibil cabotinism. Desigur, ştiutul convenţionalism al femeii o împinge pe Sophie să gândească astfel, dar şi lipsa ei particulară de umor. Si, totuşi, în fiece secundă el ştie că s-ar putea ca ea să aibă (ca de atâtea alte ori), înaintea lui, dreptate. O copilă, Sophie - o copilă fată de el, care 11 aţinteşte cu ochii ei, cuminţi şi atoateştiutori, mari şi albaştri. O copilă fată de el, dar care cunoaşte viata dintr-un pur instinct, neavând nevoie să o mai şi înţeleagă. Intuiţia feminină care, ocultă şi vicleană, stăpâneşte lumea, în timp ce lui nu-i mai rămâne altceva de făcut decât să-şi plece, supus, înalta frunte pleşuvă.

- Totuşi accastă dezorientare, stăruie tânărul. Totuşi nu credeţi... nu

- Da, dragul meu, îmi esie foarte clar, înţeleg... înţeleg.

Cu amândouă mâinile osoase în aer, Profesorul îi face tânărului amic semne să se oprească. Şi o minută doar să aibă răbdare, fi va formula chiar el ceea ce junele bâjbâie de o oră; cu obişnuita pătrundere sufletească a educatorului, a înţeles mai bine ca oricine ce ¡1 frământă.

- înţeleg ce voieşti a întreba... Te întrebi dacă suntem supuşi vremilor (ără nici O speranţă, dacă suntem totalmente neputincioşi şi pierduţi sub vremi, şi voinţa noastră (chiar colectivă de-ar fi, una şi indivizibilă, iar nu
' risipită, cum se arată), voinţa noastră nu contează nici cât un fir de nisip...

Undeva în casă se aude târâitul încă nefamiliar al telefonului, proaspăt instalai. Sophie trebuie să fie prin apropiere, a ieşit doar adineaori să pregătească ceaiul; iar el pune în termeni clar exprimaţi şi exacţi ceea ce tânărul nu reuşeşte, ca de obicei, să pescuiască din adâncul sufletului său tulburat, decât sub forma unor întrebări convenţionale.

- ... sau dacă, totuşi, nu cumva aceşti oameni care se luptă între ei pentru a ne conduce (şi ne conduc pe rînd, aşa cum la rând îi aduce mâna împăciuitoare a regelui), aceşti oameni au calităţile necesare, deci o anumită şansă de a ghici ceea ce are să iasă din amestecul permanent de calcul şi întîmplare, care alcătuieşte viata istoriei şi a politicii... Ne ocroteşte, aşadar, o

inexorabili lege a progresului, sau ne învârtim la nesfârşit în cerc? Pentru noi există realmente vreo şansă de a progresa, de a ne apropia de naţiunile apusene, civilizate, visul nostru fierbinte de un secol, sau totul nu este decât *fala morgana,* un efort inutil, de vreme ce ele merg cu mul) mai repede decât noi şi distanta rămâne cel puţin aceeaşi... ba chiar, la fiecare hop de care ne poticnim, ea creşte nemăsurat? Se poate, concenlrându-te, calculând lucid şi în acelaşi timp intuind, *să Înţelegi* cum arc să se desfăşoare războiul şi să intervii, chiar în punctul lui cel mai avantajos? Sau tot acest efort este inutil şi fără rost, de vreme ce viitoarea desfăşurare a istoriei nu poate fi întrezărită, aşa cum, iarna, nu veri mai departe de doi paşi, prin viscol? Te gândeşti, aşadar, că...

Exclamaţiile de aprobare ale tânărului îi aduc mulţumirea că a fost înfeles. Iar canaturile uşii se aud, în sfârşit, deschizându-se. Brusc, pătrunde în salon forfota îndepărtată a casei, gânguritul Sophiei (la telefonul din hali), o exclamaţie uimită - dar Titi lalomi(canu a încetat să mai fie atent; nu dintr-un exces de bună-creştere, ci pentru că zgomotele apropiate îl bucură mult mai mult. Uşorul scâr(âit familiar al măsuţei de servit ceaiul, zăngănitul linguriţelor şi al cleştişorului dc zahăr, un târâit fin, ca de nisip - glaselele, fursecurile, *five o'ciock*-urile care, la o mişcare mai nedibace a madamei Ana, alunecă pe platouri. Tânărului îi este foame, dar tocmai de aceea se fereşte ca de foc să întoarcă înapoi capul.

- Neutralitatea definitivă nu vă pare o soluţie? îngână eroic Titi (alomiteanu.

- Ştefan! se aude glasul metalic al Sophiei.

Probabil că vrea să controleze din prag dacă servitul ceaiului decurge cum se cuvine, aşa cum generalul urmăreşte câmpul de bătaie şi desfăşurarea operaţiilor de pe un dâmb mai înalt, cu binoclul la ochi. Pare însă uşor decoafată, şalul îi spânzură pe un umăr, cu neglijentă, fata uşor umflată şi-a pierdut drăgălăşenia. Cu totul neobişnuit, s-a oprit între cele două uşi, în dreptul pendulei, şi aşteaptă, în loc să o trimită pe Nela să-l cheme pe stăpânul casei. Cu o mică satisfacţie - de ce? - Titi Ialomi(eanu observă călcarea convenintclor. Ceva neobişnuit trebuie să se fi petrecut, astfel încât, dezamparată, tânăra doamnă a revenit la obiceiurile modestei case părinteşti din Buzău, asa cum ardelenii, de pildă, chiar după mulţi ani de stat în Regat şi după ce şi-au conformat pronunţia unei limbi literare, în clipele de emoţie revin la dialectul lor, ca şi când niciodată n-ar fi vorbit altfel.

Dar, nesuferind a lăsa nici un lucru neterminat, din obişnuinţa unei vieţi de muncă ordonate şi riguroase, Profesorul continuă a vorbi, ridicându-se încet, încet, de pe Scaun.

- Da, draga mea... Da, *chirie...* Mi s-a părut mai devreme că aud telefonul... Te rog, ai putină răbdare, doar o minută... i se adresează neatent ţi blând.

- A;adar, lăsând deoparte problema neutralităţii... Considerând că întocmirea unei tradiţii, continuitatea instituţiilor este ceea ce îţi poate dori această tară... care n-a prea cunoscut odihna... Da, *mon petit...* dar tu, vezi că la tine vin... Aşadar, ştiu ceea ce vrei să mă întrebi: dacă aş avea încredere iii Ionel Brătianu, ştiind că, sunt un independent, că opinia mea este sinceră, chiar dacă naivă, proprie, chiar dacă... Sau problema însăşi este otioasă şi doar întâmplarea, doar norocul vor face România Mare, sau... Da, draga mea, iată-mă, am venit... Cine spui că a murit? Cine...

- Domnilor, se întoarce Profesorul, cu un glas grav. Domnilor, spune, grav, Profesorul, şi vocea îi sună atât de ciudat, de solemn! Domnilor, a murit Regele Carol...

Şi, ca un gong rar, începe să bată pendula.

- *Voită,* spune Profesorul, puţin uluit, şi cu mâna osoasă face un semn din care foarte clar sc înţelege că destinul însuşi pare a rostogoli asupra salonului aceste sunete rotunde, metalice şi egale. *Voită...*

Şi imediat, renunţă a mai lua în seamă întrebările grăbite ale junelui, văicărelile madamei Ana; grijuliu, se apropie de cea care, cu o dulce supunere femeiască, a aşteptat să-i dea în primul rând lui funebra veste. Probabil are din nou migrenă, din nou va trebui să stea legată la cap cu comprese de otet aromatic. Dar zâmbetul i se stinge pe măsură ce înţelege şoaptele ei, şi din nou aceeaşi inexplicabilă emoţie ca la 10 Mai, când acordurile fanfarei îi ridică acestui bărbat matur un nod în gât... Cineva plânge înăuntrul lui sub inutilele bătăi ale gongului, ce tiu vesteşte altceva decât obişnuita oră a după-amiezei - şase.

fnclinându-se ceremonios, Profesorul Mironescu cere asistentei să le ¿cuze un timp absen(a.

Inutile atâtea scuze. Rontăind un pişcot, trăgând pe nări aroma ceaiului din ceaşca pe care o tine în mână, Titi lalomiteanu şi-a apropiat scaunul de canapelută ca să tină companie domnişoarei, aşa cum se cuvine. Şi foarte repede întinde din nou mâna spre platoul cu *five o'clock-uri.* Nevoile de reprezentare îl silesc uneori

să sară peste o masă şi de multe ori este silit să lupte cu lăcomia trupului său tânăr, la ora ceaiului, din acest familiar

Iată, însă, că astăzi, datorită neaşteptatelor evenimente, va putea mânca pe săturate, fără deci să se mai supravegheze. O priveşte de aceea cu plăcere pe micuţa cumnată, care îşi savurează şi ea felia de tortă cu şocolată; în această clipă este mai destins ca oricând, il înseninează bucuria unui şcolar ce aude sunând de recreaţie. Nu mai este silit să susţină conversaţia $i va avea destulă răbdare până când Profesorul t$i va regula afacerile cu consoarta...

- Sophie... ai auzit, nu? Sophie i-a spus că regele a murit... Probabil câ la telefon a fost unchiul... şuşoteşte mititica.

Sophie a mai spus încă un lucru pe care urechea ei ageră l-a auzit, sau ochiul ei ager l-a înţeles, chiar fără să audă. Titi lalomiteanu va fi confidentul şi cavalerul ei, cu rjibdare 0 va scoate de sub influenta Sophiei. Dar ceea ce a mai spus Sophie este un lucru ce nu se cade să-l rostească o domnişoară. Nu se cade să vorbească amândoi despre ceea ce începe a se petrece la etajul de sus, deşi dincolo de uşă se aud voci estompate şi paşi, iar în stradă se aud rotile trăsurii cu care £tienne însuşi a plecat după doctorul aflat, ca de obicei, la Col(ea.

Nu se cade să-i spună aşa ceva, dar, cum vor mai rămâne în *(¿te-â-tite* destul timp în salon, va găsi ea modalitatea să i-l sugereze.

vii după-amiază
în grădina cu trandafiri

Margot

- Aidi, donşoară, aidi, plecaţi de-acolo, că o donşoară bine-crescută au se lasă s-o vezi pân geam goală-puşcă... Aidi, c-avem azi treabă de nu ne vedem capu... Şi ce-o| tot alerga să vedeţi, una-două? Că musafirii abia diseară vine. Aidi, donşoară, treceţi să văz cum vă fac păru...

Mai întâi că ea nu e goală deloc, e în pantalonaşi ţi brasieră, si nici la fereastră nu stă, ci schiţează în fa[a oglinzii un pas de valsboston. Ah, ce mult iubeşte acest dans utramodern, seatimental-senzual! Ah, cât îl adoră! Şi ea, madama Ana, ce-ar vrea? *Savez-vous pionier Ies choux, savez- vous pionier Ies choux,* dar nu este sătulă până peste cap să audă tot asta, $i să se plimbe prin curte, la bra(cu Coralie si $£vastie, în rochie cenuşie si cu scmizet de percal? Pentru că doar la examene poti să pui rochie de muselină albă şi o eşarfă dc panglică de culoarea clasei! Clasa lor

are o panglică pembea şi de treizeci de ani, Centrală tot acesta este obiceiul! Şi mai ştie madama Ana cc alic obicciuri teribile suni la această scoală? După ora zece, nimeni, nici măcar directoarea, nu mai are voie a intra! Nimeni! Eşti închisă ca într-o fortăreaţă asediată! Ca într-o mănăstire! "înţelege alunei ce însemnează a primi permisie de ieşire numai de două ori pe lună, şi numai dacă n-ai fost pedepsită? Dar dacă propria la soră, poale de coniventă cu doamna directoare, poate de capul ei, locmai într-o asemenea duminică uită de tine, şi apoi se scuză că a încurcat zilele? înţelege madama Ana ce soartă amară eslc a fi orfană? Desigur, multe lucruri nu le înţelege madama Ana,' sau se face că nu le înţelege, dar dacă îi aminteşti soarta la amară, de orfană, lasă fierul de frizat unde se nimereşte, şi le ia la pieptul ei care miroase a bucătărie şi a levăntică, tu eşti puiul madamei Ana, îti şopteşte cu vocea ei dogită, nu sunt eu doica la? Nu e Spiridon fratele tău de lapte? Şi cât trăieşte madama Ana, să ştii că nu eşti singură pe lume! Şi ai şi o soră grijulie, şi mai este ţi conu Ştefan, ce om bun ţi învăţat, conu Ştefan! Şi azi-mâine ai să le măriţi, puiule, ţi ai să faci o partidă...

- Păi uite ţi la coni(a Sofica, ce partidă a făcut! Ce partidă grozavă! Cum zicea ţi naţa dumneavoastră, Fănica Filipeasca, mărită-te ţi iar mărită- te, ţi uite ce bine a nimerit!... Dac-aţa a vrut Ăl-de-Sus să se suie părinţii dumneavoastră tocma-n blestematu ăla de tren, ţi dac-a vrut El să fie tocma-n âle şapte vagoane care-a luat foc ţi aşa-n foc cum era s-o ia razna pe câmp, de ziceai că-i iadu, donşoară! Şi urletele care scotca toti, ţi care mai ajungea pă jos să tăvălea şi ardea, şi ăia dânăuntru urla, uite-aşa-achiţi, ca-n borcane, urla ca-n gură de şarpe, şi nimeni, cin' să iară? Cin' să sară şi să-i ajute? Cin' să fie nebunu să s-arunce-n foc? Că luase foc lot cimpu, şi uite-aşa, ca lumânările dă Paşti ardea vagoanele, cică era un negustor gras, într-o blană, care-arăta ce sâculeti de aur avea el şi răcnea să vie cineva să-l scape. Şi zice c-a fost unii mai îndrăzneţi care ei ştie cum s-a apropiat, de i-a luat şi banii şi blana, şi l-a lăsat pe el înăuntru să-l ardă... Ei, sfârşitu lumii, donşoară, asta a fost atunci! Ăsta-i sfârşitu lumii, am zis atunci, mă bate Dumnezeu pentru păcatele mele multe, cum do s-a-ndurat El să mă ierte? Nu ştiu... Cum de n-ara trezit de-a buţelea, numa cu fusta-n cap şi ptcioru scrintit, asta numa drăgutu de Dumnezeu a făcut minunea! A zis El, las-o, să-şi mai ispăşească păcatele şi pe pământ, că prea are multe... Ori poate s-

o-ndurat de bietu băiat, că ştia că n-are cin' să mai aibă grijă de el pe lume. Ce-a vrut El, aia a ieşit. Că ăla a fost singuru vagon de-a treia care-a scăpat, şi-am zis, mare-i puterea Celui- de-Sus, pupa-i-aş tălpile lui, că din ce m-a scos şi din ce-am scăpat... Că m-arn şi gândit Ia ormă: cum s-a făcut de n-am murit pă loc de spaimă? Hii, staţi binişor, staţi binişor, donţoară, nu vă mai tot ititi la geam, ce-oţ fi având de văzut acolo? Nu vă spusei că mosafirii vine toti diseară?

Mosafirii vin toti diseară, dar o trăsură s-a ivit pe strada lor, uite-o tocmai în capăt, hurducându-se, ocotind grămezile de piatră cubică, verde- cenuţie, puse ca să se repare strada, oare de ce să-i fi spus Sophie lui *vino mai devreme, mîine?* Şi de ce este atât de plină de nacafale, si toti nervii şi-i varsă pe ca?

- *Cum poţi să stai închisă într-un asemenea aer puturos? Când afară... Când la vârsta ta... Si dezordinea asta... La scoală venea Mana să-ti pună ordine în lenjerie?*

S-o lase în pace, ftie. Ui vâră fi degetele fii *urechi, fi tot stie ce-i spune: o-domnisoară-bine-crescută-iubeşte-trezitul-pe-răcoare-devreme-iubeste-retr oversia-din-Plutarh-camera-bine-aerisilă-}i-exerciliile-la-pian-}evalentl-si-ţ>r*

- *J'en ai assez! ti strigă cu năduf fi, roşie până la rădăcina părului, se repede să-i smulgă din mâna neîndurătoare ghemotocul de mătase, cu o pată neagră, scorţoasă, pe care i'l flutură sub nas. J'en ai assez.. J'en ai asse2... ti strigă. J'en ai assez...*

S-a întors atunci cu spatele, ca să nu-i dea satisfacţia că a făcut-o să plângă. Nu, ea n-are să devină insuportabil de nevricoasă, cum este Sophie! Ea n-are să ţipe la toate ţi la toţi din orice, ea nici de sânge nu se teme, ţi nici de leşinat nu leşină, aşa sunt fetele tinere moderne. Ea n-are nevoie nici de sticluţa cu săruri, nici de apă cu zahăr, şi dacă războiul va începe, ea se va face infirmieră la Crucea Roşie, şi va alina suferinţele...

- ...să ne ferească Dumnezeu, donşoară, că vine vremuri grele şi vine război peste noi, uite, asta mi-a zis ieri coana Sofica... Şi i-am zis şi io, dacă i-ar mai da drumu Iu bietu Spiridon... Sâ-i mai dea drumu, să mai stea şi el p-acasă, cum a fost şi cu conaşu Titi, care tot acolo era mobilizat, şi uite că de trei luni şi ceva a scăpat... Lasă, mi-a zis coana Sofica, uşor nu este, dar să vedem ce-am putea aranja. Uite-aşa mi-a promis coana Sofica ţi v-am spus, donşoară, să nu vă mai tot smuciţi, c-acu fieru e rece, da' dacă-i fierbinte, pot şi să vă arz, Doamne-fereşte...

Uuuuf, a dat Dumnezeu şi-a ieşit, s-a dus să încălzească iarăşi fierull Uf! poale să se repeadă din nou la geam, uite trăsura, uite trăsura, atâta doar că a trecut de casa lor, deci nu este *el,* oare de ce să-i fi spus *Sophie tui, să vii mai devreme mâine?* Dar ce bine poate fi în vacantă, fără *mademoiselle* Bastien, care-priveghează-orişice-aplecare-spre-lux-a- elevelor-ţi-privheghează-oriţice-contact-cu-servitoarele-ţcoalei!... Aşa, spatele drept, şi şoldurile înguste, ca de băiat, strânse în pantalonaşi, dacă începe războiul, ar putea chiar să se travestească în roşior sau în vânător de munte, să se înroleze, ţi nimeni pe lume să nu ştie nimic. Nimeni să nu ştie, decât după ce îţi-va-fi-dat-viata-pentru-rege-ţi-pentru-tară, aşa, o forfecare a picioruşelor în aer, ca la picantul can-can, seara, în dormitorul lor, până să apară *mademoiselle* Bastien, cine este cea mai mare maestră de dans? Cine flutură cearşaful gonflat? Margot! aclamă cu toatele. Ce importantă are că ai să fii consemnată şapte duminici? Sau cine o să "pâr as că? Aţa, încă o forfecare a picioarelor în aer, despicătura care se petrece fără nasturi, parte peste parte, Coralie i-a arătat ce model are setul ei nou de pantalonaşi ce i-a venit de la Paris, ţi Sophie, cât e de harpie, tot i-a promis că va face o comandă, ţtie ea cum ţi prin cine. Când Q convine ceva, pe loc este gata să rezolve, bunăoară, săptămâna trecută, când au ieşit după dejun cu toţii să ia cafeaua în chioţc, *et, soudain, Sophie la regarda dans le blanc des yeux, elles s'entendirent du regard..*

- Haai, Étienne, măcar vara aceasta, începuse ea. Vara aceasta, măcar, dacă în vara cealaltă nu ţtim care ne mai poate fi soarta...

Altminterea, abia se ţinea să nu râdă. Étienne venise pînă aici cu ţervetul atârnat la gât şi ea îl lăsase, ca să se amuze de neatenţia lui. Ca de obicei galant, el îi oferise braţul şi uite-aşa merseseră amândoi până la chioşc, ba-ha-ha, ce pereche făceau! El înah şi slab, şi cu picioarele lungi, şi la gât cu şervetul de olandă şi ea... L-a lăsat cu şervetul ca să se amuze, dar Sophie oare de ce l-a lăsat? Pentru că deodată a izbucnit:

- Dar pentru Dumnezeu, scote-ti-I odată, am ajuns de minunea lumii! Facem spectacol cu servitorii!

Adevărul este că Sophie nu ştie de glumă!

- Haaai, Étienne, a miorlăit ea din nou, măcar la Sinaia, măcar o săptămână...

- Ei, poftim, pufnise el. V-am spus că nu poate fi vorba de vilegiatură

§i începuse să-şi desfacă de la gât şervetul.

- Haaai, Étienne, insistase ea din nou.

Singură insista! Sophie tăcea, se evanta, îşi dădea aere de martiră şi de imparţială.

- Iarăşi şi iarăşi, accIeaşi lucruri... V-am spus că dacă există cineva pentru care vilegiatura, plecarea la aer curat ar fi iminentă şi salvatoare, acela aş fi eu, fără îndoială... Eu suni primul care să deplângă că s-a închis străinătatea, iar în rest unde voili a pleca cu această proastă aprovizionare de-acum? Când peste tot domneşte nesiguranţa zilei de mâine, unde voili a mai risca plecând încărcaţi cu geamantane, doică, pălării, tucălaşe...

- ...ştii bine că Jean ne-ar putea pune oricând automobilul la dispoziţie...

Aceasta fusese singura intervenţie a Sophiei.

- ...ştii bine că în caz că se declară mobilizarea generală, dacă le afli într-o zonă periclitată, se rechiziţionează orişice, căruţe, automobile...

- Eşti, ca de obicei, exagerat...

Şi nu i se putuse smulge nimic, decât promisiunea acestei seri de excepţie: o seară cu mosafiri, ca altădată. Aşa că repede, la geam, până apare din nou madama Ana! Ce ciudăţenie, altă trăsură vine, însă din capul celălalt al străzii! Când pe toată strada casa lor este singura spre care vin de obicei *cupeuri,* ce poale să însemneze toată vânzoleala asta? Trăsura vine din celălalt sens spre casa lor, uite şi o pălărie de panama ce se zăreşte o clipă prin coşul trăsurii, oare de cc să-i fi spus Sophie dragului de Titi *vino mai devrciDc mâine?* Repede, înapoi, la oglindă, repede să-şi pieptene sprâncenele, repede să-şi stoarcă un coş apărut în bărbie, acum câ|iva paşi înapoi, acum îşi trimite singură înlâi o castă, apoi o pasionată sărutare. Acum caută febril în caseta de bijuterii îmbrăcată în argint, nu, nici mărgăritare, nici perle nu se pun la vîrsta şt la ora aceasta poale şirul de corali? Poale chihlimbarul? Caută febril în caseta de bijuterii îmbrăcată în argint, de grabă degetele i se agată de şiraguri şi lăntişoare, un medalion, asta-ar fi ce i-ar face trebuinţă. Un medalion în care să aşezi un chip drag şi o şuviţă blondă - de ce blondă neapărat? De ce toate medalioanele să aibă în ele o şuviţă blondă? Şi Sophie are părul blond, dar ce ochi bulbucaţi! Si burta ei ce pliuri face de când a născut, doi colaci de grăsime se ivesc pe burtă de cum îşi scoate corsetul, uite-aşa poţi să-i strângi în mână! Se vede că nu-şi scoate cămaşa de pe ea niciodată, aşa cum nici cozile sub bonetă nu şi le despleteşte. Uite, medalionul, uite-l, se mai priveşte încă o dată,

visătoare, în apa argintată, închide ochii, oftează, *les rêveries d'une jeune pile,* uite încă un coş, acesta ascuns sub nari, atenţie, fata s-a înroşit de concentrare, degetele apasă şi prin canalele interne auzi cum pocneşte pielea, o picătură de lichid lăptos, reţeta împotriva punctelor negre: după ce le storci, făcând în prealabil o baie de aburi feţei, aplici cu pensula următoarea solutiune: sulf 5 g; alcool camforat 20 g; glicerină S g; apă de trandafiri... Masezi fa(a. Păstrezi această soluţie în prima seară o jumătate de oră, apoi treptat două ore, trei ore, patru ore, toată noaptea dacă nu constaţi o iritare... Atenţie! Paşi pe scară! *Les belles se rendent dans le jardin, cueillir des roses, soir et matin,* ce divin dans vaisbostonul, aşa, unu-doi-trei, unu-doi-trei, aşa, să danseze şi madama Ana, ha-ha-ha, cc caraghioasă e, ce greoaie şi ce caraghioasă, şi cum se smuceşte să scape...

Da' lăs-tf-mă-ţi, donşoară, păcatele mele, da' lăsa-ti-mă-ti, ci io n-am treabă cu jocurile dumneavoastră! Haide donşoară Mărguta, potoli(i-vă-ţi, donşoară, că una-două daţi fuguta la geam, una-două vă mai moţaţi, ei, ce-a|i avut de văzut? V-am spus io că n-aveti nimic de văzul? Haideţi, să termenăm odată, c-acu iar ne pomenim cu conita Sofica c-acu vine de la mansardă, s-a dus iar să-i dea doftoriile lu neisprăvitul. Aidi, donşoară, aidi, lăsaţi geamu, că nu mai avem decât franjurile de pe frunte, şi acu ne pomenim cu dumneaei, si-i vai de noi când o vedea iar lenjurile 'mnea- voastră la fel peste tot, şi hârtiile astea, scrisori, plicuri, cc-or fi, si cir(i, păi si poate, donşoară? Să poate? Păi azi-mâine vă măritaţi şi intraţi la -greu, si cine are să vă mai îngăduie ca acasă? Păi uite şi la conu Stefan, ce om cumsecade, pâinea lu Dumnezeu, da' dintr-ale lui ai văzut că n- ai cum să-l scoţi, asta e, da|i de greu, donşoară, aşa, întoarceţi-vă-ti puţin, păi nu ziceţi asta, nu ziceţi asta, Doamne-fereşte de ceasu rău! Doamne- fereşte, cum să nu vă măritaţi? Păi care fată e aia, şi care donşoară e, care zice ea să nu vrea să se mărite? Păi de zis, mai zice ele, unele, da' de vrut toate vrea, e-heee, nu e ele proaste, ştie ele la ce bine se duce! Păi uite numa la conita Sofica ce partidă grozavă a făcut, uite cum e la casa ei, şi cum e de fericită...Les belles se rendent dans le jardin, cueillir des roses soir et matin, dar fericită nu e deloc, nu e deloc, nu e deloc, *et mon beau-frère cloué au lit, cloué au lit, et il pâlit. Et elle se rend dans le jardin, cueillir des roses soir et matin, voila les roses blanches, jaunes, grenats, si o pălărie de panama!* Aţa, să-i lase madama Ana buclele pe spate, desfăcute, ca la o Walkirie, aţa, ţtie madama Ana ce este aceea o Walkirie? Ah, mai

repede, mai repede... Din profil, în oglinda cu mâner de argint, e bine... E chiar foarte bine! în stradă, nimic interesant, deocamdată, duzii cu frunzele scorojite ţi pline de praf, într-un colt o maşină de făcut asfaltul, un domn care îţi face vânt cu o pălărie de panama ţi merge repede-repede fără să se uite nici în dreapta, nici în stânga, nu, în nici un caz nu vrea părul strâns, nu vrea să se pieptene cu torsadâ la ceafă, ca pe vremea lui Pazvante, şi sigur că nu la ţcoală a învătat asemenea cuvinte. La şcoală nu se vorbeşte decât franţuzeşte.

- De unde tot scoţi cuvintele astea? a întrebai Élienne. De unde ştii tu ce înseamnă *rea de muscă?*

- Cum de unde? De la bucătărie şi de la camera servitoarelor, a spus acru Sophie.

Şi Élienne, cât este el de *influenţat,* râdea când a auzit că *rea de muscă* înseamnă *rea de gură!*

- Ai dreptate, *mon choux,* s-a scuzat imediat la Sophie, când ea l-a admonestat că este o conversaţie mai mult decât deplasată cu o *jeune fille.* Şi că a ajuns să derezoneze pentru orişice cuvânt urât şi banal, pe care tot neamul prost îl ştie, doar nu are de gând să vâre în dicţionarul lui şi vorbele de ruşine?

- Soliditatea unui dicţionar o verifici în multe feluri, a dat el să spună, şi a început să tuşească.

Se vede că se înecase de prea mult râs, şi şi-a dus batista la gură.

- ...ca o umbră s-a făcut bietu-conu Ştefan, şi doftorii parcă nici ei n-ar şti ce are. Ba că nu-i oftică, ba că e, ba că să facă tot ce se poate şi să plece pân străinătături, să se tratarisească. Coniţa Sofica - hai, mergem, mnealui, mai greoi, deh, ca omu bolnav, că nu acu, că mai încolo, că nu se poale. Conita Sofica - nu şi nu, hai, mergem, altă lume cum poate să se mişte şi numai noi nu? Conu Ştefan, nu ţi nu, bărbat u, donşoară Mărguta, cât ar fi de cumsecade, da' tot e bărbat. Şi dântr-ale lui, tot nu-l scoţi, păi uite ţi la conita Sofica ce bătaie de cap are cu dumnealui...

Parcă totuşi se aude ceva? Parcă cineva împinge poarta? Cineva într-un costum de flanea écru ţi o pălărie de panama, şi învârlind un baston repede- repede, în felul cum *el* obiţnuieşte să îl învârtă? Ah, mai bine s-ar duce madama Ana până la mansardă, să vadă ce face Grigore, să se ducă mai repede, ca să-l facă bine! Altfel cine o să deschidă uţa la mosafiri diseară? Ba nu, ba nu, ea nu mai are trebuinţă de nimic, chiar ea singură are să-ţi pună ordine în lucruri, să se ducă însă madama Ana mai repede sus, aţa cum i s-a poruncit mai devreme!

- Mă duc donşoară, păcatele mele, uite, acu mă duc, da' dac-a zis coni|a Sofica să n-am grijă că vede dumneaei de Grigore nu vreau s-o supăr tocmai azi. Azi a zis dumneaei că vorbeşte cu domnişoru Titi pentru bietu Spiridon, uşor nu este, să ştii, mi-a spus, se lot vorbeşte că începe războiul, dar măcar o permisie mai lungă, că peste tot are cunoştinţe dom-

Uf, în sfârşit!

Coboară în vârful picioarelor scara de lemn, când a pus piciorul pe prima treaptă s-a auzit un (ârâit slab de sonerie, de ce oare să-i fi spus Sophie *lui să vii mai devreme mâine?* Şi dacă Sophie este încă tot la mansardă, lui cine are să-i deschidă uşa?

Grăbindu-se, dar în vârful picioarelor, şi privind cu atentie în toate părţile, traversează hallul, Sub luminatorul instalat pe acoperiş, filtrată prin plăcile străvezii, lumina fierbinte de-afară taie dungi calde, aurii, în aerul umbros al încăperii, prin care mişună infuzori de praf. Dar nimeni nu pare să fie în fata intrării. Nu mai are nevoie să deschidă uşa, pentru că se vede foarte clar din vestibul: nimeni nu este la uşă, sub felinarele de fier forjat.

în fa(a uşii masive de la intrare nu este nimeni.

A avut o halucinaţie în plină zi, sau ce-a fost asta?

Urcă din nou, cu paşi înce|i şi grei, treptele scării de lemn, deschide fără nici un chef uşa budoarului ei, o cameră asurzitor de pustie, care duhneşte a păr ars, a aer închis, a parfum şi a sânge închegat. Ce cameră urâtă, şi ce mult mai este până diseară, când au să vină mosafirii invitaţi la cină... Ce devreme, îsi spune, privind întristată cadranul rotund din mijlocul soclului de marmoră .albă, cu vinişoare negre şi roşii. De o parte şi de cealaltă a cadranului, două medalioane de email albastru, şi pe fiecare ^dintre ele - o camee. Cameea din dreapta - un Apollo cu lira; cameea "din stânga - un Neptun cu tridentul...

Nu mai are chef să facă nimic până diseară. Chiar şi până la geam se duce fără chef, abia târându-şi picioarele. Pentru că ce o să vezi şi acolo? Chioşcul cu iedera, scaunele de răchită de sub nuc...

Aaaa! Cum de nu este Sophie la mansardă să îngrijească gâlcile lui Grigore? Cum de a apărut aici? Ai putea crede că a ieşit să-şi controleze straturile de trandafiri, dar cum se face că a ales tocmai ora aceasta fierbinte? Şi ce exagerare să te îmbraci aşa! Ce voit epatantă ţinută de grădină: cu pălăria de pai veche, şi fusta puţin suflecată! Nu cumva are şi saboţi în picioare? Ai putea crede că a ieşit să ude florile, dar de ce să uzi florile pe zăpuşeală? Şi un ageamiu Ştie că nu se face! Că şi-a pierdut capul, se vede prea

bine, furtunul curge în neştire şi a inundat aleile, niciodată n-a făcut grădinarul o asemenea mocirlă! Dar oare, când o H avut vreme să fi coborât Sophie de la mansardă? Şi pe unde? Pe scara de serviciu? Şi oare cum de a ajuns pălăria de panama până în mijlocul grădinii? Ce nepotrivit, o veche pălărie de pai şi o pălărie nou-nouţă de panama! Ce caraghios! Râde şi râde, până S dau lacrimile. Ah, s-a săturat într-atât de vacanta aceasta! De-ar începe mai repede şcoala, să se plimbe cu Sévastîe şi Coralie prin curie, pe sub copaci, să prepare aluat la sala de gospodărie, să viseze, între arcadele de piatră, cu majolică portocalie şi verde-albastră, să umble cu eprubetele la sala de chimie, orice ar putea să facă, la orice e pricepută... *Mais tu serais une brillante couturière,* a spus mademoiselle Rancoeur, n-am întâlnit un asemenea gust nici în atelierele mele de croitorie de la *Reuniunea!* Ar putea deci deschide o selectă Casă de Modă, numai să scape odată de casa aceasta! Aici te sim(i ca într-o temniţă fără soare. Umedă.

Va rămâne de-acum în vacante la şcoală şi va sta într-o chilie mică de guvernantă. Şi dacă va începe războiul va îngriji răniţii, va alina suferinţele. Iar într-o zi, cel pe care îl va îngriji, oh! va fi prinţ. Sau ofiţer francez.

- *Est<e qu'elle est née?...* va întreba sever mama lui, prinţesa, când o va găsi veghindu-l devotată, la căpătâi.

Madame!? va răspunde ea demnă, şi o şuviţă de Walkirie i se va desprinde, fluturând de sub boneta de infirmieră.

Dar cum mai departe nu va mai scoate nici un cuvânt, se va crede că este un copil abandonat. Un copil abandonat într-un coşuleţ roz, scâncind ca un pui de pisică, şi la gât cu un medalion de preţ. Vor suferi amândoi, vor fugi în lume, dar nimeni nu va putea să-i despartă, şi mariajul va fl în final acceptat. Iar Sophie nu va avea niciodată ocazia să pună piciorul în palatul sorei ei şi al celui care îi va fi *beau-frère.*

Sau: Dacă războiul tot nu va începe, ca şi până acum, şi nu va avea ocazia să se facă nici infirmieră, nici guvernantă, atunci va avea pe fată o comportare frivolă; va ieşi *singură* pe velociped, şi nu la plicticosul velodrom, unde le învârti în şir cu atâtea domnişoare nesuferite, ci prin Bucureşti.

Va ieşi cu bicicleta pe străzi, ca Miţa Biciclist;).

Nu vrea să ştie de fraţii Palade, cu care a fieurlat la logodna Sevastiei, nu vrea să ştie de nimeni, şi doar îşi va risipi

tristeţea în notele clavirului Bechslein. Ar putea de fapt şi acum să cinte, sau să meargă jos, în salonul cu şemineu, şă vadă daci nu cumva Étienne îşi pune la punct corespondenţa.

Coboară iarăşi scările, strângându-şi tare albumul la piept. Ciocăneşte, apasă cu precauţie pe clanţă, ia te uită! Ce stranie zi! De uimire a greşit reverenţa.

- ...despre ce i-ar fi răspuns Brătianu lui Czernin â propos de zvonurile cu războiul aţi auzit? întreabă Titi lalonţiţeanu.

Ce şarmant îi este tăiată mustaţa blondă, CU reflexe arămii! Ce formidabil de modern îi vine! Şi cât de elegant e, şi plin de prestanţă! Dar ea îl salută recc, degeaba tot strigă el:

- Oo, iat-o şi pe micuţa noastră antantistă! Ooo... Oooo...

Degeaba o priveşte cu privirea din seara când s-au promenat la Şosea

cu Misa, muscalul. Degeaba si iar degeaba! Există, oh, în viaţă întâmplări ireparabile, peste care nu se mai poate trece - chiar dacă rămân în urmă inimi zdrobite şi neconsolate...

Aşa că Margot trece din uşă spre canapeluţă, la locul ei, cu paşi mici- mici, atât de mici încât ¡si simte sus pulpele lipindu-se, o umezeală caldă, vâscoasă, o senzaţie mai degrabă neplăcută, ca toate senzaţiile care îţi aduc aminte că ai un trup, când tu numai pentru suflet trăieşti. Când pentru tine numai sufletul contează.

- ...Aşa?' Mărturisesc că nu... Nu auzisem...

Pauvre Étienne! Cum se vede că răspunde de complezentă! Desigur că Titi l-a deranjat venind la ora când se ştie care e folia lui: să răspundă la scrisori, în salon! *Pauvre* Étienne! Dar este atât de amabil şi delicat, încât face orice ca mosafirul lui să nu se jeneze! Iar Titi este şi *el* atât de delicat şi amabil, că încearcă să facă să se treacă peste gafa sosirii lui într-un moment nepotrivit, tot punând întrebări la întâmplare; atât de repede le pune, una după alta, de parcă nici nu l-ar interesa răspunsul! Toată lumea într-o situaţie ireparabilă şi dificilă, numai din vina *ei!* Sophie este singura culpabilă, pentru că numai ea l-a ademenit în chioşcul din fundul grădinii, printre băltoacele de apă de pe alee...

Desigur, l-a ademenit doar ca să-l compromită... Iar acum iat-o cum intră, ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat, doar că nu mai e la fel îmbrăcată; adio fustă suflecată şi berjeră, şi-a pus rochia de după-amiază *vieil-or* în care nici nu ştie ce rău îi vine! Iat-0 cum se face a fi surprinsă când dă cu ochii de Titi Ialomiteanu, care, bietul de el, roşeşte, ea însă - bineînţeles! - râde, se evantează, merge să se instaleze în jilţ la locul ei, mai lipseşte s-o vezi că-şi

scoate din coşule(broderia de mână! Ba nu, se grăbeşte să intre în conversaţie, de Ia o vreme se pricepe teribil în politică! Dar să fie ea în locul Sophiei, să îndure aşa afront, că *el* s-a refugiat la o oră nepotrivită în salon, la Étienne, numai şi numai ca să scape! Să se vadă, ea, atât de culpabilă şi compromisă, şi-ar deschide venele de la mâna dreaptă în baie! Cu o lanţetă! Sau: dacă n-ar avea lanţetă, atunci ar umple dormitorul cu crini, mai ales că de ta un timp Etienne lot doarme în cameră separată. Sau: dacă n- ar putea face nici rost de atâţia crini, ar lua vălul si s-ar face mireasa lui Cristos. Dar nu la Pasărea, (unde a si fosl Sophie în duminica în care pe ea a uitat s-o mai ia de la Şcoală). De-ar avea pe suflet atâtea păcate câte are Sophie, s-ar duce tocmai într-un schit, la sihăstrie...
Şi ce-i mai îngrozitor, ce-i mai teribil, $i mai palpitant, este că u$a dinspre terasa cu clematite este deschisă...
- O zi teribil de caldă a fost astăzi, nu? Şi nu vi se par spiritele mai agitate ca totdeauna? întrebă Titi Iatomi(eanu.

Tţti Ialomiţeanu

O zi teribil de caldă a fost astăzi, motiv în plus ca spiritele să fie excesiv de agitate. Situaţia generală mai critică decât oricând: to|i dau asigurări că de data aceasta s-a semnat, războiul bătându-ne fără dubiu la usă. Iar în asemenea zile confuze, onestitatea nu mai este o monedă de circulaţiei Acestea sunt vorbele Profesorului Mironescu cu vanitatea lui, se gândeşte desigur că el este singurul om onest ce a mai rămas în România. Toti fac preziceri de ce are să mai fie, de cum o să se sfârşească: prost, spune majoritatea. Aşa că cine poate să se descurce, se descurcă. Cine poate să facă averi, face - afaceri cu alimente, speculă, permise de export - este un timp când cine ştie să facă avere, se căpătuieşte.
Altceva, însă, ar putea să-(i pară şi mai interesant: mai găseşti oare pe cineva despre care zece persoane să bage mâna în foc că este onest şi prin ce face util tării, neurmărindu-şi de fapt interesul propriu? Zece persoane dacă iei, ai să aduni zece păreri defavorabile, dacă nu chiar aşarnat împotrivă. Chiar dacă îi iei din acelaşi partid, chiar dacă îi iei din aceeaşi facţiune a partidului. Despre unul auzi că este agent al Biroului Britanic; despre altul că s-ar afla pe statele de plată ale lui Bussche; celălalt nu întâmplător l-a întovărăşit pe Filipescu la Petersburg; Take este avocatul Rusiei, ceilalţi sunt boşofili, dar nu din convingere, ci plătiţi, pe guvernamentali n înjură toti, fără alegere, şî, în învălmăşeala aceasta, cine mai scapă nepătat? *Calomnie*2, *calomniez, ¡1 reslera loujours quelque cHose,* tot vorba Profesorului, pentru că mai

există om de calitate la noi a cărui reputaţie să nu fi fost atinsă? Şi atunci cine mai garantează onestitatea cui? Profesorul Mironescu, cu ideile lui de cabinet! Este o utopie a vorbi de onestitate, aşa cum vorbeşte el, şi o orbire datorată vanităţii lui. Şi nici măcar dându-şi seama că destulă lume interpretează atitudinea lui ea o trecere la liberali. Po(i a nu da crezare chiar că a fost plătit, numai că i-a fost măgulită vanitatea şi a întrevăzut avantaje pentru fantasmagoria cu laboratorul de fonetică... Astfel încât probabil nu va mai trece mult şi ai să auzi din gura Profesorului Mironescu cele mai formidabile osanale pentru Ionel Brătianu! Şi, lipsit de simţul realităţii şi de sim(politic cum e, va găsi momentul să treacă la liberali, cu arme şi cu bagaje şi cu tot sufletul chiar, abia atunci când ei îşi vor fi sfârşit guvernarea! Şi astfel, ceea ce ai prezis printre primii spre satisfacţia ta de prooroc, iată că se împlineşte: iată că dezastrul înccpc şi nu va mai rămâne piatră peste piatră! Iar în asemenea circumstanţe şi condiţii, onestitatea dar nici nu mai este cu putinţă. într-o lume unde toti trişează, tu, dacă nu ţii chiar cartea în mânecă, trebuieşte măcar Să tragi cu ochiul. în asemenea circumstanţe, nu este lipsită de raţiune, şi chiar ridicolă, pretentiunea de a te dedica unei mari cercetări? Operei absolute!?!
Când totul arde în flăcări şi se năruie sub ochii neputincioşi, cine mai are nevoie de mâzgălelile tale pretenţioase? Numai Profesorul Mironescu mai poate să creadă în aşa ceva, cl, care nu simte că vremea savantului de cabinet a trecut. în asemenea circumstanţe, a te menţine cu orice preţ rămâne de fapt unicul (el, unica reuşită. Acelaşi lucru valabil şi în aceste zile confuze şi cruciale, la care se mai adaugă în plus agitaţia şi căldura..,
Trăsura hurduca prin hopurile prăfoase, navigând aiurea, când spre un trotuar, când spre celălalt, gata-gata să se ciocnească ba de o maşină de făcut asfalt, ba de o grămadă verde-cenuşie de piatră cubică, rămasă aici de când a început să se paveze strada. Iar el se sufoca în umbra îmbâcsită, cu broboane uleioase de transpiraţie care îl gâdilau sub guler, la rădăcina părului pomădat, între firele ţepene, roşcate de mustată; astfel că nu mai prididea să sc şteargă cu batista cu monogramă.
La un moment dat, nemaidovedind să se şteargă cu batista fină şi ca ffinuo terfelească excesiv, începuse a se şterge cu dosul palmei, ca un mârlan. Apoi îşi ştersese dosul palmei de pluşul banchetei, însă acesta era atât de îmbâcsit de praf, încât renunţase. Oh! ce zi agitată şi neplăcută! Căldura teribilă, spiritele agitate, gazetele

atât de pline de invective, acuzele, de o parte şi de cealaltă, atât de grave - de mirare atunci că lumea a devenit atât de suspicioasă? De mirare alunei că te trezeşti mereu şi tu catalogat într-o anume parte, ceea ce evident că nu-ti convine? Astfel de pildă te trezeşti mereu în situaţia de a nega că în minister ai fi (cum se spune), pe rând, omul fiecărui director...

Penibilă situaţie să negi aşa ceva, şi încă la modul la care negi tu: nu de ajuns de convingător, pentru că darul elocintei nu (i-a fost dat. Apoi, să nu ne facem iluzii asupra oamenilor: nu cred ei ce le spui! Cu cât le spui, cu atit se uită în ochii tai, te aprobă şi te suspectează! Aminteşle-ti doar lec(ia de azi, cînd te-ai justificat în fa(a amicului Bădescu. Atâta doar - i-ai spus - am încercat prin acţiunile mele: să fiu bine cu toată lumea. Pot să spun însă că am dat faliment, de vreme ce am început să fiu suspectat că aş fi omul cutăruia sau al cutăruia... Pentru că dacă am cele mai bune rela|ii cu noul director din Minister, Vasiliu, nu însemnează că am depăşit obişnuitele legături de colaborare profesională. Nici dacă mi s-a mărit leafa, nici dacă sunt dus pe teren la inspecţii cu automobilul, nici dacă mi se cere mai des decât altora părerea... Toate acestea nu dovedesc de fapt nimic. Şi ce importantă ar avea că tot postul acesta l-am ocupat şi sub predecesorul şi adversarul actualului director, sub Grigore Zlătescu? Sau absurditatea că pe atunci mă aşarnam să fac politică conservatoare, Zlătescu fiind, cum se ştie, prin relaţia cu casa Racotă, cât se poate de bine cu guvernul de-atunci, conservator, iar acum tatonez trecerea la liberali, frecventarea asiduă a Mironeştilor fiind cea mai bună dovadă! *(De reţinut: Zlătescu, astăzi, amuzat: Profesorul Mironescu ar fi destul de mirat să se vadă numărat fără menajamente la liberali, el crezându-se independent, si nestiind că este singurul ce crede asta. Vârându-si capul precum struţul, si neacceptând a privi adevărul în fată.)*

Sigur, vorbind cu amicul Bădescu, tu ai fi putut să-i arăţi că şi acum il mai cultivi pe Grigore Zlătescu, fostul tău director, aflat în departamentul învecinat, nu însă chiar garat pe o linie moartă, aşa cum se crede la ministerul nostru. Ai fi putut să-i spui amicului Bădescu adevărul: că o dată la lună (cum a fost şi azi) îi faci o vizită lui Zlătescu, pentru obişnuitul vostru comerţ de informaţii, iar la ocaziile cuvenite îl atentionezi; şi, astfel, fidelitatea ta este îndeajuns de dovedită. Ai preferat însă să taci, devreme ce principiile politicii talc interioare ¡ti rccomandă discreţie absolută...

(De reţinut: Zlătescu a confirmai astăzi zvonul demisiei lui Brătianu, detinăndu-l de la familia Racotă, unde se aşteaptă ca sigură numirea ntdei lor, Maiorescu, drept prim-ministru. Promisiune făcută lui Zlătescu de sondare În acest sens a cercului pro-liberal, prin Profesorul Mironescu).

Toate cele enumerate mai sus n-ar fi decât tot dovezi de neciviliza(ie a acestei tări, care (aici având dreptate Profesorul Mironcscu) această tară nu cunoaşte stabilitatea oamenilor într-o funcţie, decenii la rând, aşa cum se vede în ţările europene şi civilizate. Un om legându-şi numele de o instituţie, intrând în tradiţie, astfel că numele lui ajunge cu timpul să denumească instituţia respectivă. Nu există la noi o asemenea stabilitate şi tu primul poţi mărturisi, prin reacţiile ce le întâmpini la minister, că ai avut dovada. Pentru că, dacă s-au împlinit opt ani de când eşti tot şeful acestui compartiment (avansare care î(i îngăduie speranţe pentru mai departe), dacă în aceşti opt ani directorii generali, guvernele şi miniştrii s-au schimbat mai des decât tine, nu înseamnează deloc că ai fi un Fouchi, aşa cum ti s-a relatat că te-a denumit mai deunăzi un fost prieten.

Căci cine te poate vorbi mai de rău decât foştii prieteni şi fostele iubite, la ambele categorii intervenind şi vanitatea, şi invidia, şi gelozia?

O singură soluţie ai în situaţiile neplăcute, (inând seama şi de firea ta, paşnică prin excelentă: să îi dezarmezi prin zâmbet. Putini mai au tăria să te scuipe când îţi întorci şi celălalt obraz, pentru că intră în obişnuinţă ca la un atac să răspunzi tot cu un atac. Dar, dacă tu nu ripostezi şi te por(i ca şi când fiu s-a întâmplat nimic, ba chiar cu un plus de bunăvoinţă glumeaţă, atunci ai ocazia să îi vezi dezamparati.

Chiar confuji.

Şi, mai ales în ochii sexului graţios, care asistă la scenă, rezultatul este favorabil pentru tine, acest sex arătîndu-şi totdeauna tendinţa de ocrotire a victimelor. De aceea, chiar dacă te-ai silit să iei parte la adunările ambilor conservatori dezbinaţi, nu înseamnează că ai fi altceva decât ceea ce eşti: un om care îşi face datoria unde este pus, şi, în plus, becher, aşadar suficient timp liber.

(Mai ales că tot n-ai păşit de-ajuns în protipendadă, încât să frecventezi Jockey-ul. Sigur că aşa ceva ti-ar măguli, ca oricărui om, vanitatea, dar pentru stângăciile tale în lume, tu singur stii cât ai pătimit).

Dar nimeni nu poate să spună că te-a văzut într-o situaţie neonorabilă: nu te-ai aflat în gloata care a strigat „La Palat!", Nici „Jos guvernul!" nu te-ai dus să strigi, nici nu te-ai numărat printre cei care au spart geamurile la redacţie la *Steagul.* Şi astfel nimic nu te-a abătut de la acel principiu pe care nu vei considera niciodată că l-ai repetat îndestul: a fi bine cu toată lumea...

Continuând să-i pulseze cu aceaşi iritare, la fel de viu şi de aglomerat, gândurile încetaseră să se mai înşiruie - n-ar fi putut spune când - ca pină acuma. Le simţea la fel de logice, doar că fiecare dintre ele stăruia mai îndelung în fata ochilor minţii lui; dacă ar fi fost pus să facă o descriere, desigur că ar fi amintit de cum se deschide, încet-încet, petală cu petală, o floare îmbobocită. Bineînţeles că ar fi fost doar o comparaţie poetică, pentru că nu văzuse niciodată aşa ceva. O floare deschizându-se - iată unul dintre lucrurile înfăptuite tainic de natură, aşa cum se petrece îmbrăţişarea părinţilor, pentru ochii copilului căruia, într-o zi, trăgându-se draperiile dantelate ale coşuletului, i se va arăta doar micuţul frăţior. Tot astfel dimineaţa vezi în locul bobocului de aseară corola desfăcută - cel mult cu o petală, două, jilave, mototolite.

Gânduri le-imagini deveneau deci tot mai lente, tot mai infoiate în mişcarea lor, dar, cu cât trăsura, hurducând pe străzi lăturalnice şi pline de praf, îl apropia mai mult de casa prietenilor săi, deasupra lor plutea o accentuată nelinişte: oare de, ce să-i fi spus Sophie *să vii moi devreme*

Mâna încetase să mai agite pălăria de panama, încetase chiar să mai noteze câte ceva în nedespărţitul caiet zilnic, unde-$i făcea bruioanele pentru scurtele si cât mai secretele însemnări. Sub coşul ridicat al trăsurii, neferit însă nici de praf, nici de zăpuşeală, se vede că el începuse să motăie.

Poate chiar alipise?

Pentru că acum urechea auzea cu lotul altfel liniştea cunoscută a străzii care dormita, pustie, ţăcănitul potcoavelor de cal, hurducăturile trăsurii pe pavajul desfundat, zăngănitul obloanelor unei dughene care se grăbea să deschidă. Ba chiar şi zvâcnetul apei din stropitoarea cu care, sub prelata dungată, jupânul răcorea trotuarul încins din fata prăvăliei; ba chiar şi plesnetul dudelor negre care îşi striveau de asfalt trupul cald şi răscopt, împrăştiindu-şi sângele dulce şi lipicios, bâzâit de viespi, totuşi, de ce să-i fi spus *vino mai devreme mâine?*

Iată, o făcea fără nici o plăcere, şi chiar cu o emoţie neplăcută. Iarăşi 'o hurducătură, iarăşi gustul acru al mâncării de birt - a face un drum special, într-o zi cu aferuri peste aferuri, în această culme a zvonurilor de *intrare!*- O hurducătură, un gol ameţitor în care îti alunccă inima: s-ar putea ca aceasta să fie ultima, da, da, Iară nici o exagerare, ultima ta săptămână!... O săptămână numai, şi poate vei alerga bezmetic, cu puşca strânsă la piept - tu să fii acela pe care gloanţele au să-l ferească? Pentru că altfel, oh, sunt acele răni îngrozitoare... Te vezi, cu ochii minţii îngrozite, cum îhcâ mai alergi câţiva paşi şi după ce obuzul (i se va fi spart în pântece, şi chiar din fugi încă mai încerci să repari lotul: din fugă te lasi pe vine, culegându-ţi dimprejur, cu mâinile reci, lipicioase de sânge, măruntaiele, palpitând însângerate; cu ochii înneguraţi şi tot neştiind ce s a întâmplat, şi lot nesimtind durerea, încerci grăbit să le vâri înapoi, împreună cu grunji uscaţi de pimânt şi fire ude de iarbă. S' de alunecând afară, mereu... oh, blestematele discuţii de la popotă!

Un efort ca să-ţi dezlipeşti genele, închizi grijuliu caietul de note secrete de pe genunchi pe care, în dimineaţa aceasta, |i-ai însemnat, prescurtat şi cu iniţiale, treburile zilei. Urgenţa întîia, deci: soluţiunile pentru a nu mai fi iar mobilizat.

1. De redijat lista cu persoanele la care s-ar pulea apela, chiar ipotetice
2. De făcut primele vizite în acest scop. Pe cât se poale la cele mai influente, nu uitat Dimitriu, (ie la Interne.

Apoi: 1. De scos costumul nou de la eroilor.

2. De comandai un coş de fructe la Capsa. Adresa familiei Mir. şi ora invitaţiei: *Voulez-vous nous faire l'honneur de venir dîner çhez nous après-midi Vendredi, ¡2 août, à 7 heures? Après dîner on fera un peu de musique, en petit Comité. Votre bien-dévouée...*

în plus, câte tracasări la slujbă! La sfârşii ai încuiat într-un sertar hârtiile rămase nerezolvate, ce riscă desigur să rămâie *sine die* acolo; ordinea şi dezordinea |i se împletesc în Ir-un mod foarte neaşteptat chiar pentru tine.

Plecând ultimul de la birou (aşa cum sunt toţi obişnuiţi să te vadă), ai dat nas în nas, pe la Sărindar, cu amicul Bădescu. A (inut morţiş să mergeţi pentru aperitiv la bodegă, la Mircea.

(De réf.: Băd. despre Brătianu: acest om nu este popular, dar e drept că nici nu tine să fie. Lasă a fi bălăcărit si înjurat în gazete, fără a-şi lua o măsură de apărare, dispreţuieşte jurnalele,

creierul lumii modeme, s-ar părea că niciodată nu le deschide. Aşadar, Bădescu - atitudine proliberală. în general informat. S-ar putea la viitoarea alegere să meargă cu ei pe fată.)

Bădescu nu a negai ceea ce ştiai de la domnul Marghiloman că generalul Prezan ar fi dat ofiţerilor o listă de jurnale interzise a li citite, pe primul loc figurând *Steagul.* A propos de doamna Prezan, o rivalitate în privinţa ei, două persoane din cea mai înaltă sferă: la nume a păstrat discreţie, ai păstrat şi tu, deşi în privinţa Regelui Ferdinand există chiar probe. Paradoxal, despre explozia de la Dudeşti, Bădescu nu ştia nimic, sau nu a voit să spună.

Despăr(indu-vă şi fiind prea târziu, ai alergat la croitor, cu o birjă de piaţă. Cum într-o parte mâneca nu venea bine, în răstimp ai mers să dejunezi la birt, Lume amcstecată, mai multă ca de obicei, mul|i reintorşi precipitat din vilegiatură. Iarăşi (i-a trecut prin cap de ce să-(i fi spus Sophie *vino mai devreme mâine?* Tc-ai putea aştepta la imprudente din partea ei, exaltări nesănătoase şi chiar penibile, ceca ce nu ti-ai fi închipuit aeum doar câţiva ani când ea părea însăşi întruchiparea inaccesibilului pe lumea asta!

Ce înseamnează şi să vezi omul, şi femeia chiar, mai de aproape! Există o maximă franţuzească, poale La Rochefoucauld, ce spune cam aşa: că nici măcar un geniu nu arală a fi ceca ce este în ochii lacheului său, care desigur îl vede în posturi neconvcnabile. Proverbul (sau maxima) doar enunţă, nu cade în vulgarităţi pentru a explicita.

Aşa că terminaseşi masa, peştele fusese bun, idem pilaful de raci, varza cu carne nepotrivită cu căldura, le lăcomiseşi, ştiind din prima clipă că avea să-(i cadă greu mai târziu. Trecuseşi apoi la cafenea, pentru scurţi vreme, şi nehotărât: să ajungi sau nu mai devreme?

Unul dintre principiile tale (de la care rareori te-ai abătut) îţi cere să fii prudent cu femeile în orişice situaţie; chiar si cu cele ce le-ai cunoscut îndestul. Niciodată nu le-ai cunoscut îndestul nici pe cele mai cunoscute. Niciodată nu poti să ţtii ta ce se pot preta când interesul şt vanitatea le sunt lezate. O trăsătură specifică firii tale este deci că totdeauna te temi de cursele femeilor, viclenia lor fiind unanim recunoscută; dar şi orbirea bărbaţilor ce se lasă duşi nu doar de pofte, cum susţin ei, ci şi de fanfaronada acestor pofte,

în ceea ce te priveşte, prudenta fiind *ta qualité maîtresse,* aşadar - să te duci, sau nu, mai devreme?

Până a lua o hotărâre, te duseseşi la croitor. Costumul venea acum bine şi se făcuse ora de pornit, lăsaseşi costumul cel vechi să-l cureţe şi să-l calce, nu mai era vreme să treci nici pe acasă, nici pe la camera ta mobilată. Aşa că iată-te acum în birjă, deşteptat din motăială, dar tot nehotărât: de ce te-ar fi putut chema?

Orişicât te laşi condus numai de raţiune, la oameni nu poti susţine că te pricepi, întrucât te trezeşti din partea lor cu destule surprize. Sophie însăşi te-a surprins cu capricii ce le-ai putea închipui din partea unei femei, nu însă să le fi făcut ea pentru tine! Nu însă să te trezeşti cu ea de ziua ta (adresa trebuie s-o fi reţinut de când ai fost bolnav şi Profesorul, într-un acces de grandilocventă mărinimie, a trimis feciorul să se intereseze). Acum, mai spectaculos, chiar ea, însă (noroc pe tine!) neprinzându-te deloc în mizerie. Totuşi, să te trezeşti cu tânăra doamnă Mironescu venind pe ascuns, cu o birjă închiriată, şi cu un voal des pe fată, plăcerea ca vecinii să vadă o asemenea elegantă urcând la tine, şi gândind ei că vine pentru un *rendez-vous,* fiind în mare parte stricată de teama că te vei trezi cu proprietăreasa, în baza înţelegerii dintre voi, să nu aduci femei în casă; în orişice caz, nu la acest preţ de chirie. Greu de închipuit din partea ei o asemenea reacţie de extaz pentru scara de lemn carc scârţâie la fiece pas, pentru cele două *portes cochéres* prin care se intră în gangul ce-i păruse atrăgător de tenebros, încât nu mai băgase în seamă mirosurile amestecate, totul găsindu-l numai o excitantă aventură. Totul deschizându-i perspective (îti mărturisise) pentru o viată nouă. Astfel că, fără să mai (ină seama de sfaturile tale cuminţi, se repezise să deschidă geamul rotund al mansardei, strigând încântată că seamănă cu hubloul unui vapor; nemaipăsându-i nici de discreţie, nici de prudentă, riscând pentru un capriciu să fie văzută şi să se compromită, fi păruse totul şarmant, minus mirosul de muced pe care îl remarcase. Ce pretenţii să ai de Ia o cameră mobilată? replicaseşi tu. Ea însă trăia o stare specială, nemaivăzând până atunci o cameră de holtei.

Cel pu|în, aşa spusese.

Şi apoi confesiunile ei, în timp ce se aşezase pe un scaun de pai împletit: că i-a fost dat să trăiască de timpuriu teribile încercări ale vieţii, şi chiar o vreme şi-a închipuit că se va dedica unei studenţii studioase ţi ascetice, în cămăruţa ei din strada losif; că

va avea numai camaraderii cu colegii ce o vor întovărăşi în baruri $i în localuri tenebroase, că va citi si va călători mult; că va ajunge să stea sub fâlfâitul porumbeilor şi lângă orbitoarea cupolă a lui San Marco, va asculta visătoare cântecul gondolierilor, iar într-o cafenea din Montmartre, va bea absint... Asemenea şi alte visări nebune avusese într-o vreme, după care începuse a tânji după un cămin cald şi după plăcerile luminoase ale societăţii.
Făcuse o greşeală, oare, ascultând această cbemare a inimii? Unele lucruri îi amintesc de o floare pusă pe o grămadă de gunoi, dar, *hélas!* din păcate există flori care cresc pe gunoaie...
Oftase, oprindu-se, din delicateţe a vorbi mai departe: avea sau nu lacrimi în ochii cam bulbucaţi - verzi-albaştri? Din pricina genelor lungi ochii îi par înlăcrimaţi totdeauna şi ea, desigur, ştie ce farmec special îi dau, pentru că des, şi mai mult ca sigur fără motiv, clipeşte.
N-ai ştiut ce să răspunzi, şi nici cum să procedezi, astfel că ai rămas tăcând şi numai privind-o. Plăcut impresionat, cu toate Că şi neliniştit, întrebându-te spre ce băteau vorbele ei. Ai vrut apoi s-o convingi să părăsească scaunul de pai împletit, ai avertizat-o că este şubred şi un picior abia i l-ai încleiat. Ea nu a dat nici o atenţie, îşi mototolea nervoasă mănuşile, poate nu era speriată, dar raţiunea fi arăta că într-o asemenea situatie ar trebui să fie, Posibil să mai fi văzut camere de holtei şi nu a ta să fi fost prima. Să nu ne facem il urii în privinţa oamenilor, şi mai ales a femeilor, lucrurile stau totdeauna mai rău decât iţi închipui. Desprea ea, într-o vreme circula zvonul că ar fi fost *au mieux* cu Jorj Athanasiu, altminteri de ce ar fi budat-o nevasta acestuia, Lisette? Chiar ca îli spusese că numai de doi ani se reîmpăcaseră.
După o lungă tăcere, te scutise de orice răspuns, spunând că a observat că eşti de la o vreme ales de confesor pentru calităţile tale de persoană serviabilă, ce pare si aibă, spre deosebire de alţii, suflet. O postură pe care acum câţiva ani n-ai fi sperat-o! Mai ales că (i s-au făcut mai multe confcsiuni decât crede ea, şi toate obţinute printr-o foarte timidă provocare! Chiar ea fusese împinsă la vizita neaşteptată doar de comportarea ta, obişnuit *comme il faut,* si pentru că făcuseşi gestul nebunesc s-o săruţi când aţi rămas singuri în salon, în timpul primei boli a Profesorului.
Cum tu o mângâiaseşi timid, şi ea, ferindu-se, î$i stricase pieptănătura, spunând că vrea să plece şi tu insistând că vei fi cuminte ca să mai stea, a început să se plimbe prin cameră, căutând o oglinjoară, spunea ea, cât de mică. N-a găsit-o, dar i-a

venit ideea să se pieptene în geam, aşa cum (a râs) fac servitoarele. Avea tot timpul capricii şi desigur se simţea ca la un *bal paré,* râdea, apoi devenea brusc melancolică, ambele posturi nestându-i de fapt la fel de bine. Şi, deodată, şi-a desfăcut părul din spelci, la nici o femeie nu mai văzuseşi un păr atât de lung şi de bogat şi de blond, goală chiar, ar fi putut să se învelească în cl. I-ai şi făcut acest compliment, dar nu atunci, ci altădată, atunci vorbeai puţin şi ca să n-o sperii, si pentru că nu mai aveai glas, iţi îngTopaseşi fata în părul ei cu parfum ameţitor, ameţitor ii foşnea şi rochia cu *frou-frou,* ai luat-o în braţe, i-ai atins buimăcit lenjeria fierbinte, în timp ce ea te dădea la o parte şi-ti spunea, perfect stăpână pe ea, să o laşi să-şi facă pieptănătura.
Erai mult prea intimidat, şi lucrurile mergeau foarte greu, la plecare ai întrebat-o „mai vii şi data viitoare?", fără a stabil însă nimic pozitiv, şi chiar neîndrăznind să-ţi faci visuri. Te siliseşi să fii cât mai îndrăzneţ pentru ca, dezinvoltă cum e, să nu te dispreţuiască, la un moment dat totuşi îţi pierduseşi capul (interesant este că ţi-ai dat seama totuşi că ii pierzi, ai stat chiar în cumpănă un timp, apoi ai spus fie, măcar de data asta!).
După ce-a plecat ţi-ai amintit ce-i spuseseşi în acel moment de pierdere de sine: că lupţi împotriva defectelor proprii (sfiiciune de a vorbi în public etţetera), sperând o carieră în politică, sau în diplomaţie. Fiind ea foarte preocupată de persoana ei, poate a uitat pe loc mărturisirea ta. Ar fi totuşi neplăcut dacă ar fi făcut uz de confesiunea ta în fata soţului et, lucru care se întâmplă mai des decât se crede. într-un asemenea caz, pretenţiile Profesorului Mironescu de a te dedica împreună cu el cercetărilor filozofice (ceea ce nu te pasionează deloc, dar nu i-ai mărturisit-o, pentru a-i menaja lui vanitatea) ar fi pe faţă contrazise: drept urmare, te-ai putea aştepta ca el să-şi modifice comportarea în privinţa ta.
Sigur, pentru un om cu scaun la cap faptul că nu intenţionezi să-l urmezi în buchiselile lui, că visezi să intri în politică, în diplomaţie, n-ar putea constitui motiv de supărare! Dar psihologia Profesorului devine tot mai întunecată: este limpo.de că va ajunge victima neurasteniei: Nu te afli în posesia tuturor datelor, doar anumite tăceri ale Sophiei, la anumite subiecte de conversaţie, doar anumite priviri, exclamaţii - toate acestea dau câte ceva de înţeles. Dar în rest, *chapean bas!* Ştie ea ce n-ar fi convenabil să spună, nu se întreţine cu plăcere pe orişice teme. în privinţa discreţiei Sophiei, *chapeau bas!* Aşa că poate nu s-a grăbit nici să facă uz de confidentele tale, mai ales cele privind speranţele pe

care ţi le pui în această privinţă în distinsul vostru concetăţean, domnul Marghiloman. Să nu uităm nici că relaţiile cu soţul ei suni mai puţin apropiate decât altădată şi chiar este de văzut dacă nu au apărut semne de viaţă separată, boala lui implicând, pare-se, un pericol de contagiune. Totuşi, când,ai făcut ultima vizită, Profesorul te-a întâmpinat cu un compliment destul de dubios, *d propos* de eleganţa ta:

- Vei ajunge, (i-a spus, să te îmbraci ţi dumneata numai la Londra, ţi să-ti trimi(i acolo la cură|at lenjeria, ca binecunoscutul nostru corifeu conservator!...

Ei! Cum poate părea o atare intervenţie? Ar suna ca o aluzie că ai fi omul de casă al lui Marghiloman!

Concluzia? Una singură: este bine a asculta confesiunile altora, dar tu să-ţi pui lacăt la gură. Pentru că eţti cu atât mai puţin vulnerabil cu cât mai puţine lucruri pozitive se ţtiu despre tine. Şi. desigur, orişice om ascunde propriile întâmplări, neconvenabile a fi ţtiute. Pe de altă parte, nu po(i împiedica şi despre tine să circule mărunte bârfe, colportări de tot felul, ţtiri şi amănunte, acesta fiind la noi obiceiul.

Bucarest, une potiniire, vorba Profesorului Mironescu.

Dar, lipsind propria ta mărturie si, dacă ai noroc, lipsind şi martorii, oricând poti dezminţi ceea ce se spune. Astfel că ei nu te vor avea la mână...

Iată cum trebuieşte privită problema confesiunilor dacă ai un recunoscut spirit practic. Prudenţa te îndeamnă să cântăreşti, în orişice, avantajele ţi dezavantajele. Aţa cum te întrebi acum: nu rişti mai mult ducându-te decât neducându-te? N-ar fi mai bine să faci drumul întors chiar din această clipă?

Şi deodată, o boare fierbinte, amestecată cu miros de bălării încinse la soare, de lemn câinesc, ţi duhoare de mortăciune îl făcu să-şi ducă repede batista la nas.

Apoi, nervos, să împingă cu bastonul caftanul muscalului:

- Unde-ţi (ii ochii, dobitocule? întoarce, n-auzi? întoarce odată, vită!

Trecuseră, într-adevăr, de casă, şi fără putoarea binecunoscută a maidanului cine ţtie unde s ar mai fi trezit! Din fericire, însă, printre scaieţii ciufuliţi şi tufele de mătrăgună zăcea, ca dc obicei, un câine cu blana ^putredă şi dinţii rânjiţi, bâzâit de un roi greu de muşte, sclipind verzi-negre în lumină. Ce chilipir mai căutase ţi Mironescu-tatăl făcându şi casa aici, tocmai la mama-dracului,

lângă Şosea! Sigur că iarna îşi ispăşeşte cărpănoşenia trezindu-se cu lupii în curte ţi vara somoiogind cu cârpe arse, ca să mai potolească ţânţarii! Şi nici după patruzeci de ani locul nu a ieşit din sălbăticie.

Din fericire se trezise tocmai la timp ca să-l împungă pe muscal cu vârful bastonului. Iar acesta smucise hăţurile ţi intrase cu roata în vreo două hârtoape până să întoarcă trăsura. Şi acum iată-l apropiindu-se de casa Mironescu...

Alea jacta est! Gustul acru din gură a ajuns acum o usturime în capul pieptului, zăpuşeala este tot mai mare, de transpiraţie, costumul a început să facă destule cute. Şi, încă-având un picior pe scara trăsurii, trupul încă legănându-ti-se în balans, te auzi strigat:

- Hei! Doranu! Domnu!

Animalul de muscal a căpătat în sfârşit glas si, cu viclenia joasă a omului de teapa lui care ştie că nu îti cade deloc bine să te tocmeşti la prêt chiar în fata casei unde eşti invitat (miros ei şi când mergi la tine acasă, şi când mergi în vizită, şi când mergi la o damă), a început să se ţigănească!

De emoţie, desigur, nu mai găseşti mărunţiş nicăieri! Te scormoneşti prin toate buzunarele un timp ce î|i pare nesfârşit. Cum, chiar tu, vestit pentru larghetea de mână, care ţi-ai făcut un nume printre cei de nivelul tău (că doar n-o să le pui la concurentă cu boierul Brâncoveanu!), tocmai tu să păleşti un asemenea afront?! Ai scos polul şi i-l întinzi, să se ducă învârtindu-se! Nu-ti vine deloc să crezi că i-ai fi dat o monedă mai mică, nu-i deloc genul tău să fii cu capul în nori, cum este cel spre care te îndrepţi acum: profesorul Mironescu.

Ai întors deci cu repeziciune spatele muscalului ca să nu se mai facă nici o legătură între voi şi păşeşti repede-repede, făcându-(i vânl cu pălăria de panama, învârt indu-ti cu nervozitate bastonul, smulgându-|i la fiece pas tălpile pantofilor (ăi de şervo din asfaltul moale ca un şerbet.

Ca un bigi-bigi...

Iar teama continuă $ă-(i crească - 0 apăsare ca o sufocare, ca o lipsă de aer. Cu grijă, mai arunci câte o privire spre casă pentru a te asigura că la vreo fereastră nu s-a ivit cineva. Şi iarăşi le întrebi: cât adevăr există în imaginile prin care ceilalţi ne descriu - unii, altora - cu o tandră sau cu o batjocoritoare ironie?

Căci să nu ne facem iluzii: în permanentă se vorbeşte despre noi! Conversaţia lacomă a prietenilor, flecăreala servitorilor, evaluarea

noastră ca oameni, eficienţi sau nu, de partid, *nouveautés*-urile din saloane unde niciodată nu am pus picioarul... Aşadar, te întrebi, iarăşi, o veche obsesie de a ta: cât adevăr există în fiece imagine pe care ceilalţi o culeg întâmplător despre noi? Tu însuti, şiiind cât de neconformă cu tine poate fi postura de adineaori cu muscalul, furişezi spre curtea Mironescu o privire temătoare.

Nimeni - însă...

Nimeni, din fericire, şi geamurile - toate - astupate pentru siestă. Jaluzelele trase, aleile cu pietriş auriu - pustii, pustiu şi chioşcul, şi întreaga grădină unde, sub umbra bătrânului nuc, stau risipite fotoliile de răchită. Nemişcate perdelele la fereastra ce di spre terasa cu clematite, cât despre uşă - aceea, pe câte ştii tu, nu s-a deschis niciodată. Poate chiar este bătută în cuie.

Nimeni, deci. Şi cum ai trăit până acum pentru părerea bună a celorlalţi despre tine, îti demonstrezi că un fapt neplăcut, pe care restul lumii nu-l ştie, stă în puterea ta ca să-l ştergi. La urma urmei, memoria unui bărbat, St a unei femei ce a trecut, cât de cât, prin viată, trebuieste să fie un cimitir de asemenea fapte - mai mari sau mai mici - inavuabile.

Consolându-le singur, mergi, învârtind mai departe bastonul. Căldura şi neliniştea, laolaltă, te-au grizat, ţi-au dat o uşoară exaltare, ca un alcool. Iată ţi poarta cu bolta de trandafiri roşii, agăţători; în creştet, mai departe, apăsarea fierbinte a soarelui, iar deasupra boschetelor de liliac - halucinaţie binecunoscută a verii şi a câmpiei - aerul vibrând lichefiat, tremurând ca o pânză de apă. Ce oră nepotrivită, şi ce zi, atât de caldă! Dar te sileşti să nu-ti mai pese de nimic, si chiar aşa se şi întâmplă: nici transpiraţia nu te mai jenează si le laşi în voia secreţiei fireşti cu o senzaţie de plăcere si uşurare. Dacă ai scăpa si de gheara care (i se strânge pesle inimă alunei când împingi poarta - deschisă ca totdeauna. Pentru că ce-ai să faci? Ai să suni? Ai să întrebi feciorul... de cine? Ah, fir-ar să fie, de ce n-a spus Sophie decât atât: ***vino*** *mai devreme mâine?*

împingi deci poarta, pietrişul scârţâie sub pasi, familiar. în fata ochilor, medalionul de ipsos de pe fronton, iar în el - anul atât de îndepărtai, 1879. Nervii îti sunt atât de întinşi, încât propriul tău zvâcnet de spaimă le sperie. întorci capul înlr-acolo unde ai auzii foşnetul şi respiri uşurat, văzându-l. Te priveşte cu ochii mierii şi rotunzi - o pojghiţă de luciu fără adâncime suni ochii lui galbeni, plutind în orbitoarea lumină albă a zilei - şi doar vârful cozii i se mi$că printre frunze, lejer.

Şi, deodată, motanul zdupăie din păr, pierzându-se în iarba înaltă.

Peronul, acum. Cele trei trepte de la intrare. Felinarele de fier forjat, gustul Sophiei care a patronal renovarea. Deloc potrivite cu restul clădirii şi prea noi, prea lucitoare, ca înlr-o casă de proaspăt îmbogă(i(i, susţine Profesorul...

_ Cu mintea golită dinadins de orişice gând, apeşi pe buton, dar târâitul slab, care se pierde în penumbra ameninţătoare a casei, îti crispează muşchii. îti îndrepţi maşinal ţinuta. Acum stai (eapăn, cu bărbia corect ridicată, gata la primul semn să te înclini zâmbind: într-o mână bastonul, în cealaltă pălăria. Stai şi aştepţi în fata uşii, fără să mai îndrăzneşti să suni şi a doua oară. Cine oare (i-a adus în fa(ă ochii albaştri apoşi - ce bine ştii reţeaua de zbârcituri dimprejur şi cele câteva punctişoare albe, semănate pe pleoapele cu marginea umflată, printre genele rare... O privire ce mizează pe patetismul ei ca să te mustre fără cuvinte, pentru că altfel ea îşi face de lucru, ca de obicei, la gherghef şi nu îti comunică decât o vesle anodină: că a achitat datoria la băcan sau lăptar, iar miercuri se împlinesc cinci săptămâni de când bietele fete nu au mai fost invitate la o sindrofie. Poate mai bine aşa, pentru că altfel tot nu aveau toalete noi, cu care să poată ieşi în lume... Nici un cuvânt însă despre acatistele pe care le dă la biserică să nu rămână bietele copile nemăritate, în căsuţa aceasta de mahala unde se şi jenează a-şi lăsa cavalerii să te conducă, în vreme ce noi la Buzău continuam să fim cineva, chiar dacă se ştia că scăpătasem... Nici un cuvânt despre leafa ta, pe care nu ştie la cât s-o evalueze, neavând alte indicii decât acel *oeuf de Pâques* de şocolată, de la Capşa, special adus pentru ea, sau cofeturile scumpe şi nepotrivite de la Angelescu, atunci când, după o ceartă, te mustră cugetul! Nimic despre saloanele bucureştene unde s-ar părea că ai fi un bine-primit, prin meritele tale, desigur (cine poate crede în ele mai mult decât o mamă a cărei feblete va rămâne totdeauna primul ei născut?). Bineînţeles, nu ştie de la tine nimic pozitiv, dar i s-a spus c-ai fost văzut într-un automobil, într-o trăsură, împreună cu...

Ai înţepenit în uşă, jenat şi nerăbdător, sub mustrarea ochilor ce lăcrămează, a buzelor veştede ce se strâng ca să nu dea drumul cuvintelor, a gâtului firav şi zbârcit, aplecat deasupra gherghefului. Te ridici pe vârfuri, pregătit să fugi cât mai repede din acest loc, singurul din lume unde nu mai eşti în orice clipă atent să-(i aplici principiile politicii tale interioare. Şi, totuşi, nici aici firea şi obişnuinţele nu te lasă să ripostezi făţiş. Nici măcar

aici nu ştii să lupţi altfel decât cu ochii fugind în lături, neliniştiţi, cu zâmbetul pieziş. Apăsând uşor pe clanţă. întredeschizând uşa. Şi doar acum, când piciorul ti-a păşit în întunecosul antreu, po(i să strecori o aluzie la bijuteriile vechi, vârâte laolaltă cu cocoşeii şi cu argintăria în cufărul din pivniţă - avem oare vreo garanţie (o întrebi pe mama) că nu vor fi prăduite de boţi? Asemenea valori, oricând posibil a fi jefuite, mai ales în vreme de război, nu-i mai bine a le transforma dinainte în bani şi a le fructifica, cum tu de atâtea ori ai mai propus? A avea rente şi ipoteci nu-i în aceste zile o investiţie mai sigură? Trebuieşte măcar discutat, de ce atâta încăpăţânare să nu se discute asemenea lucruri? Desigur, mama e cea care va decide, dar să discutăm, totuşi, o clipă: aurul nu puiază în pivniţă, pe când banul aduce ban, şi dacă măcar una dintre fete ar face

Ea şi-a ridicat capul şi te priveşte dintr-o dală altfel. Nici măcar nu te ascult, pare să spună privirea ei îndârjită. Şi în albastrul decolorat al ochilor ii citeşti, oh, fără nici o îndoială, îi citeşti ostilitatea! Dacă nu te-ai teme de vorbe ai gândi chiar cuvântul *ură*. Ochii ci au coborât iar asupra gherghefului. Degetele noduroase şt uşor tremurătoare, cu buricele lor întărite, pline de crestături negre, îşi văd mai departe de treabă, diseară, doar, după ce îşi va sfârşi treburile de menajeră, şi le va şterge cu lămâie şi le va unge grijulie cu alifii, apoi îşi va pune obligatoria compresă pe obrazul boţit. Chiar ţi în mijlocul acestei mahalale, chiar ţi în mijlocul celor mai penibile încercări, trebuie să rămâi cel, cea care ai fost, păslrându-ti înfăţişarea îngrijită şi măruntele obiceiuri!...

Tuşeşti, enervat de încăpăţânarea ei bătrânească, ai vrea să-ti iei încă o dată rămas bun şi totuşi nu te înduri s-o laşi necăjită, tăccrea, scârtâitul uşii, ce moment prost ţi-a găsit mezina să te înţepe, împinsă de firea ci certăreaţă! Ce proastă inspiraţie să t> se adreseze astfel, ca şi când n-ai mai fi ceea ce eşti: fraiele-mai-mare, elevul şi studentul strălucit, funcţionarul model, febletea, mândria familiei!

- ...ca şi când partidele ar umbla singure pe Dealu Spirii ţi n-ar trebui să ai ţansa să te introducă în societate un frate care nici prin gând nu-i

Prost moment ţi-a ales, ţi proastă inspiraţie a avut! Tu eţti chiar lângă uţa de la intrare ţi tot ii mai strigi, gâfâind de furie! Nu, îi strigi, n-ai să-i pui mâna în cozi, aţa cum s-ar cuveni s-o faci pentru obrăznicia ci, ţi cum puterea de frate mai mare ţi-ar da tot

dreptul... în schimb, n-ai să-i uiţi vorbele aţa cum n-ai să-i uiţi purtările rele, astfel că în viitor te vei feri încă $i mai mult de compania ei, este prea normal, îi strigi, a te feri să ieţi în societate cu surorile tale, atunci când prostul gust ce-l dovedesc toaletele ţi manierele lor ridicole te obligă s-o faci, nu-i nevoie, îi strigi, nu-i nevoie a avea găteli noi tot timpul, dar este nevoie de o elegantă înnăscută pentru a nu-l compromite pe cel ce apare alături cu asemenea rude...

Alergi acum pe strada pavată cu bolovani, ca gonit de Erinii- Paşi mari ţi repezi, gesturile bruşte care mimează energia, suferinţa sufletului tău, delicat ţi milos: pentru că ceea ce i-ai strigat Leliei a fost chiar adevărul. Pentru că, într-adevăr, de când te ţtii, te-au umilit gătelile lor sărace, chicotelile strecurate în conversaţie, degetele prea scurte de la mâini ţi gleznele groase, dinţii zimţaţi ţi gălbui, ţi încă, ţi încă atâtea alte amănunte pe care le-ai înregistrai, ruţinat într-o măsură mult mai mare decât ar fi "fost cazul.

Umilit, şi ruţinat, într-o măsură mult mai mare decât o meritau, bietele...

Un fluierat de pasăre necunoscută îti ia deodată de pe suflet această amintire neplăcută. Ti-o anulează, la fel de nemolivat ţi de fulgerător de cum (i-a adus-o. Te-ai întors pe trei sferturi şi priveţti amuzat pasărea cu guţă gălbuie ţi coadă neagră şi lungă care tupăie prin iarbă, sub puiandrul de păr. Ea să Ti fluierat, sau motanul al cărui trup arcuit se întrezăreşte după un tufiş de păducel? Soarele pune o pată orbitoare pe blana care nu se mai vede tărcată - i s-au dizolvat ţi dungile în lumină -, ci licăreşte ca un nisip întunecat, preţios şi viu. Ooo, de ce oare n-ai sta acum la umbră, destins, pe o bancă la Şosea, ascultând şuieratul păsărilor, căutând sí prinzi o privire ştrengară strecurată prin geamurile unui cupeu ce goneşte grăbit, aşteptând în linişte să se facă ora când au să apară toti mosafirii? *Voulez-vouz nous faire l'honneur...*

Ce poate fi mai simplu decât să te salvezi în al doişpelea ceas? Nu pentru acest motiv i-a fost dată omului raţiunea? Sigur că n-are rost să mai suni a doua oară! Nu mai sta pe gânduri şi coboară cele trei trepte de la intrare!

Peronul acum...

Pasărea tupăie prin iarbă, când colo, când colo, mecanic, ca o jucărie întoarsă cu cheia, şi capul motanului se mişcă şi el cu ea, în spatele tufişului de păducel. Fiecare pasăre deci pe limba ei piere, pietrişul scârtâindu-i sub tălpi, familiar, dar iată cât de slab

te mai interesează acum de ce să fi spus *vino mai devreme mâine...*

Nu mai ai decât câţiva paşi până la poartă, deodată, însă, un gând neplăcut îti fulgeră prin minte: ce s-ar întâmpla dacă feciorul, venit abia acum să deschidă uşa, te-ar vedea plecând? Ce s-ar cuveni, într-un asemenea caz, să spui peste două ore, atunci când vei reveni odată cu toti mosafirii? S-ar cuveni să faci o aluzie la această sosire prea timpurie? Ar fi mai prudent s-o treci cu vederea? Ah, ce nebunie să-(i ceară să vii aici mai devreme! Din firea ta te simţi foarte des vinovat, chiar fără să ştii de ce, şi urmărit pentru acea, nici de tine ştiută, vină! Mai bine întoarce încă o dată capul înapoi şi uită-te atent pentru a te asigura că nimeni nu a apărut - în cadrul uşii, la o fereastră sau în grădină...

- Vous voilà, enfin! Mais c'était à prévoir que vous serez en retard..

Ţi-ai întors capul ca să nu fi omis nimic, ca să-ţi fi luat toate măsurile de precauţie... Dacă nu l-ai fi întors, insă, nu te-ai mai înclina acum, posomorât şi curtenitor, în faţa graţioasei doamne Mironescu, ce se apropie cu panerul de trandafiri sub brat. Pălăria veche de pai îi atârna neglijent pe spate, prinsă cu o panglică de catifca care îi apasă gâtul alb şi plin, umerii ii ies dezgoliţi din bluza decoltată de grădinărească, *au diable!* iarăşi'se crede la un *bal paré!* Şi ce zâmbet conspirativ! Nimic nu te enervează pe lume mai mult decât imprudenţele inutile! Doar există soluţii raţionale pentru orişice lucru! Şi în loc a te pofti în casă şi a sta la o parolă cu soţul ei, îţi pretinde să o însoţeşti prin grădină, voind *soi-disant* să-ţi arate un anume soi special de trandafiri... Dacă nu ai mai fi întors capul încă o dată, cum eraţi destul de departe unul de altul - tu chiar voiai să deschizi poarta! - s-ar fi convins că ai venit prompt la chemarea ei, dar de văzul v-aţi fi văzut (mult mai fericit!) peste două-trei ore, odată cu toţi mosafirii! O urmezi însă, silindu-te a merge în urma ei şi călcând dintr-o piatră într-alia, pentru că, nu se ştie de ce, pământul este ud.

Este chiar noroi pe alee.

Mersul acesta te enervează! Este un pretext prea străveziu că ar vrea să-ti arate weun soi de trandafiri, ştiindu-|i puţinul interes pe care tu îl dedici naturii.

- Nu am putea oare, stimată si distinsă doamnă, să,ne oprim aici? Nu ' e un drum prea agreabil, la domnia-voastră mă refer, înainte de (oate, cu acest noroi de pe alee...

Nu ai vorbit atât de clar cum situaţiunea o cere! Nemulţumit, îţi sco{i batista să î(i ştergi fruntea, batista nu e prea curată. Te jenezi şi te întrerupi, ea râde, ca de o întâmplare amuzantă, si continuă să meargă înaintea ta, ghidându-te. Continui s-o urmezi, cu neplăcere, căutând cu febrilitate a stabili ce ferestre sunt acelea sub care păşiţi în aceste minute, ce şanse sunt de a fi văzuţi, întâmplător, de acolo.

Ce şanse, câte? Fără număr! Ab, cât de schimbătoare sunt lucrurile pe lumea aceasta! Sunt mai puţin de trei ani de când, la un dineu ce nu mai lua sfârşit - ce nefericit ai putut fi în acea seară! Avea o rochie cu dantele, o parură complicată în superbul ei păr, iar convingerea că este irezistibilă îi dădea în mod special un aer languros, ispititor. O făcea să se poarte încă mai insinuant... La început te grizaseşi numai privind-o, apoi, însă, în ultimele ore ale seratei, nu mai fâcuseşi nimic altceva decât să bei, Profesorul Mironescu îţi arunca priviri mustrătoare când întindeai mâna spre pahar, dar ai avut clipe când nu ţi-a mai păsat nici de privirile lui! Ai vrut să ţii chiar si un toast, limba însă ţi-o mişcai foarte greu, de aceea vorbeai rar, cu pauze mari, ca să nu se vadă cât de greu articulezi cuvintele. La sfârşit, două-trei aplauze ironice, ai dat a lehamite din mână, ai trecut în salonul mic şi de acolo ai ieşit în balconaş; fulguia, se auzea clinchetul săniilor şi noaptea avea ceva atât de straniu şi de apăsător! Ai stat până ai îngheţat, dar ea nu a venit după tine, şi nici n-a trimis pe cineva să te cheme; erai atât de nefericit şi îndrăgostit! O flacără orbitoare, albă, îţi lumina ciudat mintea, îti părea că eşti foarte treaz şi la un moment dat fe-ai gândit ce-ar fi să-ţi lipeşti revolverul de tâmplă şi pe urmă să apeşi pe trăgaci? Aşa ceva ai putut gândi în noaptea aceea! Dar nu erai perfect treaz pentru că, atunci când ai intrat înapoi în salonaş, căldura dinăuntru (i-a făcut rău, poale şi faptul că ei îi ţinea cineva companie, probabil Jorj loaniu. Abia ai putut să-ţi ţii firea, ai plecat foarte repede, luându-ţi rămas bun numai de la Profesor, şi încă din trăsură ti-a venii să verşi.

Şi ai icnit mult, umil şi nefericit, lângă gardul casei.

însă acum, chiar în clipa aceasta, vezi de ce este ud pământul pe alee: pentru că, impardonabil de neglijentă, a lăsat furtunul deschis. Şi cum merge tot înaintea ta, observi deodată că nu mai este la fel de suplă ca altădată, fapt pe care sigur nu-l stie, de vreme ce se poartă tot ca şi când ar fi irezistibilă! Cum Însă să mai fie, când face asemenea tentative periculoase? Tentative ce nu pot

aduce decât riscuri si dezavantaje, riscând, şi tu, şi ea, a vă compromite!

Şi de aceea mai faci o disperată tentativă de a-i deschide ochii:

- Vă mai amintiţi mănăstirea Pasărea, stimată şi distinsă doamnă? Vă mai amintiţi de acele odăi de mosafiri dc la camerele maicilor, ce îndeobşte servesc pentru *rendez-vous-ari?* De la oameni bine-informaţi am aflat că toţi cei ce păşesc în acest rai, la mănăstirea Pasărea adică, sunt automat înregistraţi de cuvioasa stareţă... De ce să spuneţi, stimată şi distinsă doamnă, că este o calomnie adusă slujitorilor bisericii? Ei bine, din surse demne de crezare am ailat că lista maicii stareţe o foloseşte oficialitatea pentru a convinge mai lesne conştiinţele... Ba chiar mi s-a spus că politia secretă dă uneori înlesniri, pentru a avea apoi diverse persoane importante la mână... Ei, ce spuneţi? Tot nu vi sc pare că am dreptate atunci când, cu tot respectul, vă atrag atenţia că nu există nici un loc pe lume unde să fii apărat de pericole şi de priviri indiscrete?

Ca să lupţi cu impertinentul ei chicotit, te opreşti deodată, într-un echilibru nestabil, pe o mică porţiune de pământ uscat. Împrejur pământul musteşte, mica porţiune de pământ este tot mai erodată de apa ce se scurge, târând cu ea petale fanate, fire, smocuri de iarbă, crenguţe, dar tu continui să stai pe loc, să aştepţi. O aştepţi să-ti spună ce are de spus şi să sfârşiţi cu această postură, neconvenabilă pentru toată lumea. Să te conducă pe uşa din fată, să mergi să prezinţi omagiile tale Profesorului Mironescu, să te scuzi pentru vizita prea timpurie, şi să stati apoi tihnit la o parolă, în aşteptarea orei când vor apărea toti mosafirii...

Continui să rămâi tot mai nerăbdător, într-un echilibru nestabil, pe mtca porţiune de pământ uscat, dar ca merge mai departe! Doar cu un gest, ah, cât de căutat! îşi răsuceşte talia şi se aplcacă să-şi ridice cu două degete trena rochiei care atârna în mociţlă. I se văd gleznele acum, dar ea merge nepăsătoare mai departe, în timp ce tu continui să o aştepţi şi să-i oferi zâmbetul tău neliniştit.

Zâmbetul unui aristocrat slab de înger, care încearcă să se ducă demn spre eşafod într-o proaspătă dimineaţă de iunie! Ea, însă, fiind cu spatele, nici măcar nu ţi-l vede! Picioarele ti-au amorţit în poziţia neprielnică şi în răstimp încerci să-ţi aminteşti dispoziţia catului de sus: aşezarea camerelor ale căror fefestre dau spre grădină. Dormitoarele deci, budoarul Mărguţei, băile, *vis-à-vis* cabinetul de studiu, dar etajul mansardat? Camerele servitorilor? Atâtea şi atâtea încăperi, atâtea şi atâtea ferestre, lucind în

soarele copt al amiezei, pe care le simţi lacome, devoratoare, îndreptate spre tine. Istovit, îţi sprijini umărul de trunchiul neted al bătrânului cireş, de la toate ferestrele nenumărate priviri, nenumărate suliti se înfig în trupul tiu de efeb, de feciorelnic Sfânt Sebas- tian... intre timp, ea găseşte de cuviinţă să strige ceva, cu voce ascuţită, insuportabilă, care îti zgârie timpanele. Nu, inuli! stai, ea n-are de gând să se oprească, n-are nici măcar gândul să întoarcă înapoi capul ca să te vadă! Asa că mai bine porneşte-o iar în urma ei, altfel vă veţi trezi jucând *cache-cache,* cu ţipete şi alergături, prin grădină!

Mergi, gâfâind uşor, în urma ei, ca să o somezi într-un fel să se oprească,. Oh, de n-ai fi întors capul ca să te asiguri că nimeni nu a înregistrat prea timpuria ta sosire, acum n-ai aluneca pe pământul ud, mânjindu-ti, fir-ar să fie! pantalonul *¿cm!* Să goneşti până te va aduce într-o asemenea stare încât să fii gata să o laşi baltă aici, cu trandafirii şi cu misterul ei! Să-(i iei inima în dinţi, fie ce-o fi, să suni la uşă şi, scuzându-ti în vreun fel_ prea timpuria sosire, să faci o vizită neprevăzută Profesorului Mironescu. într-o asemenea situaţie fără ieşire te-a adus, încât nu mai vezi altă salvare!

O adevărată furie clocoteşte în tine, trebuieşte să opreşti într-un fet această situaţie ce devine, din ce în ce, tot mai intolerabilă... Ceva trebuieşte făcut, şi cel mai bine acum, aici, la această mică răscruce: de aici, o alee o ia grăbit înapoi, cealaltă merge spre bătrânul nuc, unde sunt pregătite fotoliile de răchită... Dacă este atât de zurlie încât să-şi rişte propria situaţie pentru un nimic, nu-i este permis să rişte şi situaţia ta, care ştii cât de greu ti-ai făcut-o!... Grăbeşte-te, deci, postează- te în fata ei, şi chiaj dacă glasul ti se taie de emoţie, rosteşte-i cuvintele îndelung pregătite:

- ...şi, totuşi, nu văd de ce ar trebui să dăm astfel ocol grădinii, stimată şi distinsă doamnă... Sunt momente, când eşti mai inapt pentru conversaţie, decât... Şi tocmai de aceea vă şi propuneam ca altădată... Sau fie şi peste câteva ore, când aleile au să se mai zvânte... Nu, eu personal nu sunt chiar atât de greu de găsit... nu sunt atât de solicitat cum vă închipuiţi, numai treburile... Zilele acestea, atât de agitate şi de confuze... şi mai vă amintiţi prezicerea mea? N-ar fi deloc imposibil ca să ne trezim dintr-o dată, la sfârşit, după atâta agitaţie şi confuzie, şterşi de pe hartă... Nu, nu mă bucur de ce are să fie! Mă bucur doar, ca orice om cu putină raţiune, câ"am putut prevedea spre ce mergem... Spre ccca ce mi-am permis de atâtea ori să vă spun; spre dezastru! Nu, nu,

nu am intenţionat deloc să schimb vorba, totuşi, conchideti o dată cu mine, nu-i acesta un loc de discuţie, şi nu-i acesta momentul. Ca urmare, vă propun ca peste câteva ore... câteva zile, într-un timp mai liniştit...

Ai ajuns chiar la ultima limită de rezistentă a nervilor tăi sensibili! De mult ochii îţi fug în lături, neliniştiţi, de mult te ui(i înspre terasa cu clematite, acolo cel puţin uşa niciodată nu se deschide... Te ui|i în toate părfile, numai la ea nu te ui(i, şi astfel n-ai cum să-i prevezi gestul! Ooo, ce lipsă de tact! Cât de prost şi-a ales momentul, şi cum gestul ei este ultima picătură care varsă paharul!

Eşti roşu tot, urechile zmeurii, sângele îţi vâjâie în urechi, nici nu eşti sigur că ceea ce auzi este răspunsul ei încăpăţânat:

- Nu ne putem întoarce înainte ca să-ţi spun...

Şi, de altminteri, când îşi dă seama că trebuieşte să facă ţi ea ceva ca să păstreze aparenţele - măcar acum! - tu ai şi trecut dincolo de jumătatea aleii. Cu paşi mari si repezi, nemaipăsându-ţi că iţi stropeşti pantalonul - nu ţii tu la haine, aşa cum nu ţii la nimic! - cu gesturile bruşte, care atât de bine mimează energia, te îndrepţi spre uşa de la intrare.

Peronul, acum.

Cele trei trepte.

Soneria.

Cu coada ochiului numai, fără să fie nevoie să întorci capul înspre ea deloc, ai văzut-o cum se îndreaptă, în fine!, spre cişmea, să oprească apa care a inundat grădina. Apoi, cum s-a aplecat să închidă furtunul.

Ştefan Mironescu

O gâdilitură sufocantă pe care de mult mă strădui să nu o iau în seamă, astfel încât prima senzaţie este că numai din neatenţie am început să tuşesc. Asta mă şi face să nu dau nici o atenţie tusei mele; o vreme tuşesc ponderat, îmi apăs neglijent batista pe gură şi mă încăpăţânez să recitesc rândul scris. *Nous sommes ies pioins connus...* EclaUiI unei explozii şi o spaimă a întregului trup. Mă regăsesc tuşind cu disperarea sufocării, ochii îmi ies din orbite, lacrimile şi saliva îmi curg pe bărbie şi pe cămaşă, îmi blestem pentru a nu ştiu câta oară obişnuita neatenţie, fără ea, desigur, aş fi scăpat de această tuse. Ah, fără obişnuita mea neatenţie, sigur n-aş fi, sigur n-aş fi, cu mâinile tremurânde îmi desfac cămaşa, gâtul îmi este, până în adânc, o rană vie, tuşesc tot mai disperat că nu mă voi mai linişti, şi încerc,

CU braţele neputincioase, să-mi apăr pieptul coşcovit al cărui hârâit mă înspăimântă.

Peste toate pluteşte o halucinaţie a auzului - un zgomot de trăsură.

În fine! imi sprijin, pierdut, ceafa de spătarul scaunului de mahon, pete de întuneric şi pete roşii, catifelate, joacă pe oglindă... îmi controlez batista umedă şi scot alt suspin de uşurare, nu, nici o pată roşie, neliniştitoare, profit că nu e nimeni, o desfac toată, şi-mi ascund în ea tâmplele scobite, bolta frunţii, pometţii - numai muchii ascuţite, pare-se că am slăbit şi mai mult, dar poate nu! Dar poate nu, mă încurajez, doar ştiu prea bine cât de leneşe, cât de superficiale sunt simţurile noastre!

Cum se mulţumesc să repete ce ştiu, neluând în seamă noul, diferenţa,)ăsându-se cu indolenţă duse de puseurile dezordonate ale afectivităţii.. Aşa că poate nu am mai slăbit, îmi spun, *Nous sommes les moins connus et avons, par conséquent, le plus grand besoin de publicité occidentale* citesc mecanic pe hârtia albă din fată, stropi de laCrimi $i de salivă fac să se întindă din loc în loc cerneala şi, iritat, strâng scrisoarea abia începută în pumn, o azvârl în Papierkorb. Respir cu precauţie, ca să ou mai trezesc în mine tuşea de care mă tem, nici un gând spre simptomele ce mă înspăimântă, deşi un *séjour* în Italia m-ar pune pe picioare. Dar cum o asemenea posibilitate devine din zi în zi tot mai iluzorie, o aşteptare stoică $i discretă: şi, mai ales, nici un cuvânt Sophiei! Oare cura ar reacţiona *pauvre petite,* aflând deodată adevărul despre gravitatea bolii? Demnitate virilă, o discretă îndepărtare ca să se evite pericolul de contagiune, şi nici un gând spre acel înspăimântător viitor care îmi va cere, poate, să continui a sta departe de ea. Nici un gând la iubirea ce va deveni tot mai inutilă, la dorinţele (s-ar putea) tot mai violente, pe care boala le va atâta, interzicându-se cu severitate orice apropiere. Când încă de pe acum atenţia mea devine tot mai lacomă, travestindu-se prost în indiferentă, şi cu iritări nejustificate. Din păcate, ea numai pe acestea le vede, nu ţi miracolul religios cu care mă uimesc de orice gest mărunt al ei(deţi pe toate i le ţtiu atât de bine! Surâsul din ochii entuziaşti ţi creduli, felul ţirct cu care îngână ceva, ascunzându-ţi cu o graţioasă neîndemânare chipul jenat dincolo de evantai, felul cum rămâne cu privirea în gol, visătoare.

(Misoginism vulgar ar fi desigur să-mi imaginez că atunci se gândeşte la un corset sau la lucruri încă şi mai profane!).

O vibraţie ciudată, o exaltare nemotivată pe care o trăiesc tot mai des de la o vreme, *Nous sommes les moins connus et avons, par conséquent, le plus grand besoin de publicité occidentale,* respir precaut, ca să nu trezesc tuşea ascunsă în trupul meu, şi cu exaltare mă gândesc că ea nu are habar de cum o simt eu în propriile mele fibre tot mai sensibile, pe măsură ce"se uzează... Cum o trăiesc, dinafară şi dinăuntru, şi cum, totuşi, ea scapă mai departe atenţiei mele înfometate, rămânând la fel de opacă, deşi translucidă.

La fel de greu de înţeles, cu toate că previzibilă în cele mai mici reacţii...

Un motif de plus que je me sente très honoré d'ecrire dans votre revue, câtă sinceritate poate cuprinde ţi cea mai convenţională frază! Pentru că, într-adevăr, nu pot stima pe nimeni mai mult decât pe acest necunoscut coleg care, cu inteligentă şi încăpăţânare, îţi vede mai departe de distinsa lui revistă de filologie, în vreme ce, în jurul nostru, lumea arde...

Rotunjesc cu grijă fiecare literă silindu-mă să nu iau în seamă nici ursura pleopelor, nici fierbinţeala uscată a palmelor, nici obişnuita lipsă de chef cu care mă lupt de la o vreme. Gheridonul este mult prea jos, astfel că scriu gheboşat, într-o poziţie nesănătoasă, si totu$i nimic nu mă poate decide să schimb încăperea în care am luat, acum zece ani, obiceiul să-mi rezolv corespondenta, pentru că, Fiind cea mai apropiată de intrare, puteam merge chiar eu să deschid dacă se auzea o sonerie timidă...

Acelaşi gheridon, aceeaşi pomieră de bronz; în plus, din când în când, în aşteptarea soneriei, un drum până la şemineul de porţelan. Din când în când îmi acordam deci destinderea unui drum până la şemineu, unde, cu urechea atentă afară, rămâneam o vreme, strângând în pumn mânerul ornamentat al cleştelui.

Călău necruţător al bietelor hârtii, pândeam, preparat să intervin în caz că focul ar fi dat semne că piere, sufocat sub grămada de hârtie carbonizată. Urmărind neistovita mişcare a ghemului roşu-auriu, uitam cu totul de sonerie, amintindu-mi vechea tentaţie copilărească: să prind în palmă mângâierea mătăsoasă a flăcării cu sâmbure alb-albăstriu, ca spirtul.

Cam atunci intra Maria, cu tablaua de dulceti şi cafeaua: încă mai funcţionau riturile orientale ale casei şi singura mea măsură de modernizare, după atâta timp de când rămăsesem stăpân, fusese să aduc lumina electrică, deci şi sonerie la uşă, în locul vechiului clopot... Dar, iată, în fine, [ârâitul timid! Cu o nemulţumire

geloasă, Maria se pierdea în adâncul prost luminat al dependinţelor cu tencuiala căzută şi uşi scârţâind neunse, în vreme ce eu mă grăbeam spre uşa de la intrare ca să o feresc de eventualele priviri indiscrete pe timida studentă de la Litere şi Belle Arte. Ştiam că ea nu va mai îndrăzni să sune şi a doua oară, ba chiar mă puteam aştepta ca o imprevizibilă criză de sfiiciune s-o facă să plece, încât, ajungând prea târziu, să mă întreb dacă n-a fost o simplă halucinaţie a auzului.

Stăruind să rămână în tenebroasa ei pelerină cu glugă (mărturisindu-i gustul demodat romantic de fetită provincială), Sophie se instala tăcută în jilţ, ui coltul cel mai depărtat de gheridon, cheltuindu-şi numai prin lacome şi furişe priviri dorin(ele de aventură ale sufletului ei, tânăr şi cuminte. Nimic n-ar fi putut-o opri să apară timidă în fata uşii, mereu la aceeaşi oră. O mică sălbăticiune pe care n-aveai decât s-o laşi în pace dacă vroiai să n-o sperii. Şi eu chiar asta făceam: liniştit, răsfoiam mai departe revistele şi răspundeam la scrisori, în timp ce ea somnola, răbdătoare; poate totuşi aştepta o mângâiere castă? Purtat de o onestitate rigidă, continuam s-o ignor, rareori auzind trosnetul mic al oaselor când căsca, lipăitul limbii umede şi roşii pe palat, foşnetul paginilor de la poesiile ori de la romanţul pe care îl citea, neatentă.

Astfel m-am învăţat ca, alături de manii şi larii din şemineu, o răsuflare delicată ca un suspin să stea alături şi să mă ocrotească. Iar mai târziu, Sophic a continuat să coboare la aceeaşi oră în salonul cu şemineul de porţelan, unde şi eu continuam să-mi răsfoiesc scrisorile. Poate deja privind cu nostalgie neîndemânaticul nostru început de iubire? Poate oprindu-se la acest început întâmplător aşa cum, tot aproape întâmplător, m istoria unui tânăr stat se alege o anume zi - în fapt banală - pentru a se face din ea sacră sărbătoare naţională?...

Indiferent de motivele, nici de noi înşine bine şliute, fînisându-şi dichisurile de după-amiazâ, Sophie apărea în cadrul uşii - toată o învârtejire de volane parfumate - şi se instala răsfăţată în jeţ, nemaiavând altă grijă decât liniştea soţului ei şi servitul ceaiului. De ce nu am strigat atunci *Verweile doch?* M-as fi îndurat să opresc însă clipa după ce mort fusesem şi reînviasem, tocmai când viata, prin neaşteptatul său joc de plinuri şi goluri, începuse să-mi dea înapoi bucuriile nemaisperate?

Fie însă că strigi, fie că nu, timpul, din păcate, nu se opreşte. Aşa cum nici legea progresului nu pare a se verifica în acest secol pe

care tocmai speranţa în ea l-a deschis, aşa cum nici binele nu se înlocuieşte cu mai mult bine, ci dimpotrivă, aşa cum nici femeile cele mai cuminţi nu pot trăi fără societate... Totuşi, acelaşi salon cu şemineu de porţelan, aceeaşi oră, aceeaşi pomieră de bronz încărcată cu scrisori şi extrase, acelaşi Papierkorb plin.,.

Şi înşelătoarea senzaţie ci lumea pulsează împrejur normal şi ocrotitor, că timpul înaintează spre folosul nostru, atâta vreme cât ne păstrăm obiceiurile. Tabieturile...

însă parcă se aude o trăsură?...

Din păcate, orişice trăsură intrată la noi pe stradă (dacă nu este o birjă de piaţă, rătăcită, cu un muscal afumat pe capră, sau un cupeu care adăposteşte o aventură galantă) nu mai are un alt peron unde să tragă decât al nostru! Iar eu nu sunt pregătit, nici ca vestimentaţie, nici ca dispoziţie, să primesc acum o vizită neanuntată! Am ajuns în mijlocul salonului şi mă opresc ca să ascult încă şi mai atent. Toate simţurile mi s-au strâns într-unui, eu însumi nu mai sunt decât un imens pavilion auditiv. Nu, nu a fost o halucinaţie, se aud într-adevăr hurducăturile unei trăsuri! Un zgomot de neconfundat, mai ales acum, de când ne pavează strada! Şi eu care m-am luptat cu mine atât ca să-mi înjumătăţesc lânceda siestă şi, după o toaletă sumară, cu mintea încă toropită, am coborât grijuliu scara de lemn, în timp ce restul casei continua să se repauzeze, numai ca să-mi pot urma tabietul! Numai pentru ca să închin câteva ore solitudinii şi să fiu întărit sufleteşte pentru sindrofie, ca un Anteu care a atins pământul...

Ce deziluzie!...

Şi măcar dacă ar fi cineva mai puţin agasant! Marie-Liliane, de pildă... Dar înlr-un asemenea caz, Sophie s-ar fi cuvenit a fie la "curent şi să-şi aştepte prietena! *Prietena mea? Numai [ie iţi datorez atenţia eil* Probabil atunci Sophie mi-a făcut unicul ei reproş gelos lipsit de răutate, şi nu chiar atât de absurd! Nu chiar atât de nemotivat ca celclalte! Prea sigură de-acum pe atuurile ei (chiar mărturisirile mele despre acel foarte vechi proiect de mariaj cu Marie-Liliane i-au crescut siguran(a), nu mai considera necesar să facă efortul de a afecta că vede în Marie-Liliane o rivală...

tn fa(a geamului dinspre terasa cu iederă şi clematite. dintr-o dată înviorat la gândul că vizitatoarea ar fi Marie-Liliane... Şi de ce nu, la urma urmei, chiar dacă Sophie nu pare a şti nimic? Marie-Liliane în mod sigur nu va apărea la soareaua noastră, cu lumea prea amestecată, însă îşi poate permite să se ivească astfel chiar fără a se anun(a... Chiar numai ca să lase un mic cadou împreună

cu o carte de vizită, nu o dată a mai avut o astfel de lubie... Şi, dacă i-aş recunoaşte echipajul, aş fi dispus să o reţin! Aş da farmecul solitudinii pentru plăcerea unei mici conversaţii cu ea, sclipitoare şi plină dc umor, pe orişicare temă: criza ei mistică, ori gimnaziul de băieţi între care a crescut, ea, singura fată, cele zece operaţii pe care le-a suportat, învăţând în spital limba arabă, broderia de mână şi Coranul - dar poţi să ştii dinainte la ce ai să ajungi conversând cu Marie-Liliane? Delicioasă fată, ce te face uneori chiar să ui(i că frumuseţea nu i-a fost dăruită! Uneori îmi permit inutile si vinovate visări şi mă întreb (mai ales când nemulţumirile mă macină) cum oare ar fi arătat viata mea dacă destinul nedrept nu ar fi hotărât dinainte ca Marie-Liliane să rămână domnişoară bătrână... Chiar aceştia sunt termenii în care mă gândesc la ea şi acest mod mă salvează de orişice posibilă remuşcare... Iar acum, cu cât mă gândesc mai mult, cu atât sunt mai convins că vizitatoarea nu poate fi decât ea... De aceea încerc, cu tot mai multă stăruinţă, să văd prin geam ce sc petrece afară, insă, oricât mă apropii, tot nu reuşesc să zăresc nimic.
Când oare m-am decis să deschid uşa?
Doar în acest moment când de încordare fruntea, palmele mi s-au umezit, îmi dau seama cât de mecanic am acţionat! Dacă aş fi reflectat o minută măcar, aş fi mers la sonerie şi aş fi chemat pe cineva să facă acest oficiu. Şi poate că dacă aş fi reflectat un pic mai mult, mi-aş fi amintit că de mult n-am mai văzut uşa aceasta dinspre terasă deschisă. Să fi dat Sophie dispoziţii să o închidă? Firesc atunci ar fi să renunţ, mai ales că uni văd gestul cât e de inutil şi de ridicol! Inutil, pentru că fâsâitul roţilor trăsurii se aude tot mai estompat, de parcă s-ar depărta. Mă încearcă deodată o lehamite şi senzaţia de sfârşeală creşte.
La ce bun să mai continui lupta cu uşa înţepenită?
în timp ce o continui, însă, îmi amintesc o veche scenă: *montan,* între două servitoare, trecând în revistă sâmbătă seara lenjeria proaspăt spălată a casei si alegând ceea ce avea să dreagă ea, cu mâna ei. Şi alta, poate încă si mai veche: *maman,* mcstecând uriaşa oală de dulceţuri si explicând - cui? obrajii ei îmbujoraţi sub tulpanul scrobit - că nimeni nu e în stare să le privegheze cum trebuie...
Dar oare chiar atât de nevolnic am ajuns încât nu pot da de perete o uşă înţepenită?
Iată, totuşi, că am deschis-o!

O boare uscată, fierbinte, mă izbeşte în fa(ă ca o răsuflare încărcată de febră, iar albeaţa luminii o simt pe ochi ca o arsură. Clipesc repede, în dosul sticlei de ochelari cu dioptrii sporite, da, trăsura nu a fost o halucinaţie.
Uite-o...
O trăsură obişnuită, dc piaţă, cu coşul tras, se îndreaptă acum spre capătul străzii, dând cu rotile prin hârtoape, ocolind maşina de făcut asfalt, grămezile verzi-cenuşii de piatră cubică. Dinăuntru, cineva dirijează, împingând spinarea muscalului cu bastonul - parcă. Nu sunt chiar sigur pe detaliile ce le văd, nu sunt sigur dacă ele sunt exacte sau deformate de un ochi bolnav. Sau numai închipuite. Ca de obicei, nu sunt sigur pe simţurile mele, şi, cum am mai spus, foarte bine fac că mă îndoiesc de ele. Aşa şi trebuieşte, ştiut' este că simţurile te înşeală.
De altminterea, ca şi raţiunea.
Important este numai peronul gol. Nici urmă de Marie-Liliane, dar nici (îmi spun ca să mă consolez) mosaftr care să mă inoportuneze.
De la peron, privirea îmi aluneca firesc spre grădină şi deodată fac ochii mari, apoi mă strâmb, nemulţumit. Cum?! Da, este chiar ea, chiar Sophie, cu toate că abia am rccunoscut-o! Parcă ş-ar fi travestit în grădinăreasa! Nu s-ar putea spune că o asemenea (inută ostentativă, ca -de carnaval, ar fi pe gustul meu! în primii ani era atât de stăruitoare să ştie ce anume nu agreez ta toaletele, la pălăriile ei! La felul cum conversează! Bărbaţii nu au gustul modei, pe ei doar *anume* lucruri u interesează, obişnuieşte să repete acum, cu un surâs echivoc şi jignit.
Prea banal să observ că atunci eram *eu,* iar, acum sunt *b&rbaţii...* Dar o asemenea vulgaritate ivită atât de firesc, numai prin trecerea ei într-o altă vârstă...
Mai nemulţumit încă decât de toaleta ei sunt pentru că o văd că se luptă cu uneltele de grădină. De ce să se istovească în asemenea treburi, când există un grădinar special angajat, pe care tot aceeaşi modestă leafă de profesor universitar îl plăteşte? Firesc ar fi să merg s-o opresc, şi, totuşi, amintindu-mi proasta ei stare generală de azi, ezit. N-ar fi deloc exclus ca într-un asemenea moment să descopere, cu logica specială a femeilor, că eu sunt vinovatul, pentru că ea s-a vârât singură într-un lucru pe care de obicei îl fac servitorii... De la un timp se îmbufnează din orice, desigur suportă greu boala mea, o oboseşte şi gospodăria, de aici

probabil impresia că soţului ei Q datorează inconveniente de tot felul...

Las-o, deci *(îmi spun),* cu furtunul şi cu trandafirii ei, ca şi când n-ai văzut-o... Lasă-ţi privirea *(lini spun)* să alunece înapoi peste coroana nucului, sub care stau risipite măsuţa şi fotoliile de răchită, apoi de-a lungul straturilor de trandafiri. Lumina încă tot orbitoare a zilei, căzând peste un jet de apă irizează un mic curcubeu deasupra. A uitat, acum observ, un furtun deschis şi aleea se umple încet-încet de apă, ea ştie cum şi de ce a uitat furtunul, dar puţin îi pasă, culege nepăsătoare trandafiri şi ű pune cu grijă în paner! Dar tu retrage-te cu discreţie de pe terasă *(mă Îndemn).* Impunându-ne reguli stricte de comportare, buna educaţie îi apără pe ceilalţi de agresiunea noastră; dar şi pe noi ne ocroteşte în acelaşi fel, de ci şi de propria noastră dezordine interioară... Adăposteşte- te deci în spatele acestor reguli *(mă îndemn),* la maturitate, când începi să întrezăreşti jocul, po[i mai uşor să-ţi impui asemenea raţionamente - civilizate şi egoiste. Lasă deci uşa numai de o palmă deschisă, lasă trasă draperia verde şi grea, şi perdeaua străvezie, *crème,* care acoperă parchetul, lucios ca o oglindă...

Lasă toate aşa cum sunt şi tu întoarce-te la corespondentă...

Veuillez agréer, monsieur, avec *tous mes remerciements, l'assurance de ma haute considération,* nu, n-ar trebui, într-adevăr, să-mi imaginez cu nelinişte şi plictiseală tot ce are să se petreacă peste două-trei ore, atunci când trăsurile au să înceapă să tragă pe rând la scară. Şi vor apărea pe rând cei încă neplecaţi în vilegiatură, cei întorşi din pricina proastelor zvonuri şi a propriului lor spirit de prevedere. Pentru că nu mai este vorba doar despre preturile care cresc, despre zilele de post care s-au înmulţit, despre multele semne anormale şi alarmante, toţi ştim pozitiv că lucrurile s-au agravat, de aceea, până la dineu vom vorbi interminabil despre *intrare.*

• Sigur este că Brătianu a primit invitafii ultimative si nu doar de ta ruşi, cum se vorbeşte, ci de la Aliaţii în care ne puneam speranţele c-au să neapere. • De cine să ne apere? • Cum mai pot pune unii oameni asemenea întrebări, nu se ştie? • Nu se ştie nimic, pentru că Brătianu vorbeşte mai îh doi peri ca oricând! • Tăcerea de sfinx a lui Brătianu a apărat până acum România! • Brătianu este mai mut ca oricând, şi cum prinde o clipă liberă, cum fuge ta Florica... • Să se tolănească de pe o canapea pe alta şi să-şi feasă proiectele catastrofice! m Nu se lasă Brătianu până nu va reuşi să vadă România ştearsă de pe harta Europei! • Nu se

lasă Brătianu, pentru că ftie prea bine ce a păţit fi bătrânul Brătianu cu ei! m Ştie că Anglia ne-a mai părăsit o dată la Congresul de la Berlin! • Brătianu nu se lasă să semneze intrarea pentru că nu a primit destule asigurări. • Nu se cunoaşte nici după atâta timp spiritul meschin al dinastiei de pe Argeş?

• *Brătianu încă se mai tărguieste ca la piaţă, vrea să intre tn momentul cel mai prielnic si nu vrea să-şi scadă pretenţiile cu nimic! • Brătianu se teme c-au să se înţeleagă cu rusii pe deasupra capului său... • Un stat mic, domnilor, fi târât într-o conflagraţie, este o catastrofă.. • Şi cine susţii dumneata, domnule, c-au să se înţeleagă pe deasupra capului lui? Cine susţii c-au să ne vândă? • Cum cine, domnule, nu se ştie? • Cum cine?... • Tocmai Anglia? Tocmai susţinătoarea principiilor?... • Perfidul Albion!*

O îngrijorare genera] ă, petarde de râsete, picanterii, vesti alarmante, râsul gros al domnilor, clinchetul vocilor de doamne $i domnişoare, un viitor ameninţător, un antren ca niciodată, animaţie inutilă în jurul lui Jorj Athanasiu pentru că cercurile liberale au recomandat, mai mult decât oricând, o discreţie absolută.

• *Vom avea plăcerea să îl vedem tn mijlocul nostru şi pe domnul Mitilineu? • Desigur, dacă domnul Mitilineu nu va catadixi să aibă în ultimul moment o migrenă...*

Suntem mai sarcastici si mai bănuitori, unii cu alţii, decât oricând: cu cei ce cântăresc şansele de izbândă ale fiecărei tabere, gata a intra în cor cu victorioşii, cu cei ce fac paradă în stradă de naţionalism numai ca să răstoarne guvernul, cu cei ce se arată gata să mergem alături de imperiile de pradă, cu cei ce oferă cu largheţe sângele românesc pentru Franţa $i pentru Rusia... Fiecare dintre noi are argumente convingătoare: numai eu şi dumneata suntem de bună-credin(ă, în rest, interes peste tot, mişună spionii $i vânduţii!

• *Nu există nici un pericol de invazie, aşa cum unii interesaţi răspândesc zvonuri răuvoitoare... • Totuşi, domnilor, să recunoaştem un lucru: atitudinea Petersburgului faţă de noi este în acest moment radical schimbată...*

• *Poate greşesc, dragii mei, în acest caz corectati-mă poate greşesc, dar nu sunt nici două luni de când Anglia ne-a refuzat transportul muniţiilor noastre pe mare... • Situaţia este radical schimbată faţă de acum câteva luni, dacă atunci Petersburgul ar fi preferat* să intrăm *cât mai târziu, ca să nu mai avem pretenţii,*

acum i-a trimis lui Brătianu invitaţii ultimative... • Franţa, domnilor, Franţa, încă o dată, Franţa care... • Dar ce spui de Adevărul, *ce pretinde a şti cu exactitate clauzele convenţiunii militare? Totul se ştie şi nu se ştie nimic din cauza muţeniei dezesperante a lui Brătianu! • Cine, domnule, cine spui c-art să se înţeleagă cu mşii pe deasupra capului tui?*

• *Cine, domnule, îndrăzneşti să spui c-are să ne vândă? • Tocmai Franţa, tocmai sora noastră care tn atâtea rânduri ne-a dovedit? • Franţa, care nu este în stare să aibă grijă de propria-i soartă! • S-o facem, o sus(în fi acum, tn ai doişpelea ceas, s-o facem cât mai repede, domnilor, cât mai repede fi fără atâta meschină chiţibuşereală, fără să mai întindem urechea când colo, când colo... • Politica, eu afa ftiu: este o chestie pozitivă, nu entuziasme...*

Daci nu eşti specialist în politică *(mă întrebi,* ba chiar jocul ei iţ■ displace, de ce nu te poţi abţine să nu strecori şi tu, când si când, o frază sceptici, un zâmbet de îndoială? Iar discuţia ajungând din nou, certamente, la garanţiile Aliaţilor, la cum, la cât au să ne apere, vei fi în stare, cel puţin în seara aceasta, să renunţi a-ţi mai strecura fabula favorită?

O mică poveste reală (parcă văd că te vei grăbi să-i asiguri, zâmbind îndatoritor), din vremea când viitorul micului nostru regat părea încă mai nesigur ca astăzi...

- *A fost vreun timp când viitorul nostru nu a părut nesigur?*

O întrerupere neglijabilă.

- *Aşadar, acţiunea se petrece în primii ani de domnie ai Regelui Carol. Si, de fapt, nu este vorba de o acţiune, ci un mic schimb de cu vin te între doi diplomaţi. Ca să nu deconspir mai mult decât se cuşme, nu voi dez\'ălui nici numele ministrului Germaniei la Bucureşti, nici numele politicianului român care, da, încă trăieşte...*

Ce vanitate copilărească m-ar putea împinge să povestesc, deşi am ovuf atâtea ocazii tn care m-aş ft putut convinge că ceea ce mie îmi pare plin de sens, celorlalţi nici măcar nu le trezeşte interesul?

- *...voind aşadar să smulgă minime garanţii pentru viitorul nostru nesigur politicianul român, a pus această întrebare de o exasperantă naivitate: Dacă, atâta vreme cât pe tronul României se află un Hohenzoltem, Germania nu va considera orice*

eventual accident sun>enit nucului regat român drept o pierdere a prestigiului ei de mare putere... Adică...

Poate există o monotonie în felul cum povestesc? Poate intonaţia, mişcările mele anunţă dinainte ceva plicticos? Ca totdeauna majoritatea Îşi vor continua conversaţia fără măcar să coboare vocea, câţiva au să încerce să mă asculte, dar vor renunţa după primele fraze şi, în orice caz, nu se va găsi nimeni în toată agitaţia care să sesizeze înţelesul (indubitabil îmi pare mie, şi mereu actual pentru ceea ce aş vrea să numesc „trista soană a României")...

- „O împărţire a României (jumătate Rusia, jumătate Austria) sau chiar o anexare a ei ar avea toate şansele să primească asentimentul Germaniei, dacă interesul german astfel ar dicta, şi dacă şi circumstanţele generale ar dicta-o!" Poale răspunsul vi se va părea muşcător? Ei bine, nu! Ei bine, a fost dat cu toată cordialitatea!

încă fi *mai neplăcută decât lipsa de ecou la fabula mea favorită ar fi să mi se replicheze ceva. De pildă, replica posibilă a amicului Victor:*

- *Si eu, mon cher, ce altceva ¡ti arăt de doi ani si mai bine? Ce altceva decât că este cazul s-o facem cât mai repede, si fără atâta meschină chifibuşereală? Să intrăm odată alături de Aliaţi/ Bine măcar că te-ai Convins si dumneata, chiar si tn al doişpelea ceas, de ce sunt boşii tn stare, deşi, uite, fi-o mărturisesc. îmi păruseşi că ai arăta alte înclinatiuni...*
- *Dar, dragă, nu ştiu... dacă aşa s-o înţeles... insă mie... Mie îmi păruse că nu despre Germania este vorba neapărat... însă bineînţeles, viciul de expunere este numai al meu, dacă nu a reieşit că oricare dintre marile puteri...*
- *...Ei, cum, nene Victore?!*

O intervenţie în modul celor de altădată, când orice aş fi conversat, o simţeam aiături, gata să intervină cu un mot d'esprit, cu o exclamaţie răsfăţată...

- *Cum, nene Victore? Dumneata aşa ai luat-o?*
- *Dar cum ai vrea s-o iau, coniţă dragă?*

în primul nostru timp, intervenţiile ei de acest gen mă jenau teribil! La urma urmei, Sophie aparţine acestei generalii proaspăt venite ce calcă dezinvolt în picioare privilegiile rangului, sexului (mai exact, se face a le călca, cura altminteri?). Acum a ajuns un fapt chiar banal că doamnele discută politică mai abitir decât domnii! Să mi-o imaginez, aşa cum o vedeam altădată, în acel timp

al nostru, când, ascultând-o, jenat, îmi părea că zăresc un dulău credincios, cu botul lăsat pe labe, numai mârâind ameninţător, ţi dintr-o dată, repezindu-se glonţ ţi lătrând cu ochii însângeraţi? Ori să-i ascult bănuitor intonaţia uşor afectată după care o recunosc când cochetează - nu ştie toată lumea că Sophie este marea fcblete a amicului Victor? „Dacă am rămas burlac este din cauză că nu mai există o a doua Sophie", la toate sindrofiile, în zori, cherchelit, el nu uită să repete această frază.

Şi surâsul ei măgulit, fără nici cea mai mică inten|ie de ironie! Lăcomia femeiască ce o face să nu se îngre|oşeze nici măcar de o asemenea galanterie desuetă şi demagogică! Sigur însă că la prima discuţie în *tfte- ă-tSte* are să se lepede de amicul Victor, ţi are să izbucnească într-un râs batjocoritor... Până atunci, însă:

- *Ei, şi dumneata, nene Victore, cum simplifici! Diplomatul nostru t-a întrebat pe ministrul Germaniei dacă ne am putea considera mai apăraţi cât avem un rege german... El doar anvizajase o ipoteză de viitor mai neplăcută, surpriza însă a fost că Germania, şi de fapt nu Germania neapărat...*

Va povesti ca un copil scos la lecţie, repetând cu cuvinfefe *ei ceea ce am spus eu mai înainte! Devotamentul tuşant - ai putea spune total - de care este capabilă când iubeşte, drăgălaşa încăpăţânare cu care stăruie, orbită, astfel încât reuşeşte în mod atât de firesc să vadă doar ce îi convine!*

Iar atunci când nu mai vezi la ea aceste semne ai putea fi sigur şi că nu mai iubeşte?

în aşa fel am să rămân în afara conversaţiei lor, încât voi fi mulţumit când junele amic are să mi se alăture cu dorinţa expresă de a-mi tine companie. Are să-mi arunce imediat micile lui întrebări cu obişnuita-i timiditate abilă, astfel încOt mă voi simţi ambarasat, negând că aş şti ceva mai mult decât ştie toată lumea.

- *îmi pare rău, domnule lalomiteanu, nu am ştire de aşa ceva...*
- *Totuşi, va insista amicul, să fie adevărat că Brătianu intenţionează să propună guvern de Uniune Naţională, nu doar lui Take Ionescu, ci şi lui Marghiloman?*

Simtindu-mă presat, voi recurge la O strâmbătură, la un clipit de ochi complice, intrând astfel şi eu în categoria tot mai largă a domnilor informaţi, ce apasă pe anume cuvinte, te bat cu subînţeles pe umăr... Un gest neelegant, în plus călcarea consemnului de tăcere absolută al cercurilor liberale. Ceea ce mă va împinge să mă despart foarte brusc de domnul lalomiteanu, nedumerindu-l.

Suport din ce în ce mai greu nemulţumirea fată de mine care, în tinerele, când îmi doream cu ardoare acea linişte sufletească asemănătoare mării neclintite, mi-a tulburat atât sufletul neliniştit!

Ah, mult-visata, intangibila *sophrosynel* Cât de departe voi fi încă de ea în timp ce voi merge ca să veghez aşezarea meselor de whist şi *¿cârtii* Obligaţia de gazdă îmi va cere să trec şi prin salonaşul unde se aud vocile tinere, fraţii Pallade, bineînţeles, plăcutul tenor care de obicei o acompaniază pe Sophie, şi celălalt, automobilistul... Lieduri... în fata pianului va lua loc un tânăr locotenent, un băiat de familie, abia întors de la şcoală, din Anglia. Numele? Numele? Da, Alexandru Geblescu! Făcând oficii de gazdă, ubicuul domn lalomiteanu are să-l întreţină cu întrebările lui nevinovate: *Ce s-ar putea spune, aşadar, despre noile numiri? Dar cum se comentează în armată păstrarea în funcţie a tui Crăiniceanu? Să fie adevărat că nu Brătianu, ci Regele este cel ce-l susţine?*

De la junii ambalaţi şi ei în politică am să trec cu plăcere la inseparabilele domnişoare Nacu, *pauvre* Ortense, *pauvre* Lily! Iată încă o vară care trece fără ca ele să fi reuşit să se mărite! Iar de-acum, ocaziile de mariaj vor fi tot mai rare... *O toaletă atât de ravisantă încât ai crede că s-au ipotecat case şi moşii pentru ea,* voi minţi cu plăcere, înclinându-mă pe rând în fa(a fiecăreia. Ei, sigur că da, au fost şi asemenea toalete în familia dumneavoastră! *Delicioasa dumneavoastră bunică ar putea să vă povestească despre dramele ce s-au iscat atunci când a dat spectacole Sarah Bemhardt! Vai, din păcate nu glumesc deloc! Eram elev de gimnaziu! Iar delicioasa dumneavoastră bunică era* en beauté *încă! tncă făcea furori când apărea în lojă, da, vi se pare atât de incredibil?*

După dineu, domnii se vor fi retras în fumoar: momentul când se strecoară noutăţile picante, anecdotele porcoase. Dar, culmea, se va iesi repede ;i de aici. Conversaţia va ajunge iar la proaspeţii îmbogăţiţi. La to[i mârlanii care au umplut Bucurestiul. La permisele de export... La specula cu alimente... La puşlamalele care în separeurile de la Imperial au ajuns până într-acolo încât se ceartă cu chelnerii pe nota de plată si se desfac la vestă!

Râsete, râsete, acca sănătoasă poftă de râs naţională pe care am observat-o de-a lungul vie|ii că întovărăşeşte dezastrele - ţi focul, ţi cutremurul, ţi războiul, si holera, ţi destrămarea tării...

(Amintirea acelei seri în grădină la Fântâna Blanduziei, când, abia întors, datorită promptei intervenţii a amicului Jean,

din experienţa de voluntar ţi din iadul holcricilor, mă foisem pe scaun, nerăbdător ţi încruntat, parcă biciuit de hohotele de râs, toată scara, fără să aud nici un cuplet, fără să mă bucur de crenvurţtii ţi de cornurite calde, de simplitatea petrecerii populare... Biata Sophie, avea ţi ea dreptate în unele reproţuri! După ce că nu găsiserăm masă liberă decât în acest colt al grădinii, unde se auzea prost, după ce că atât de rar o scot în lume, să se amuze - să-i stric cu nacafale clipa când si ea, ţi Bucureştiul petrecea, încercând să uite relele, cu *Dardaneff... tucana glava* ţi alte asemenea

Hohote batjocoritoare de râs, voci irascibile, voci atotştiutoare.

• Nimic mai neadevărat decât c-am intra *împinşi de la spate de pericolul unei invazii.* • La mauvaise humeur de la Russie *se manifestă fată de noi' deschis în aceste zile - deschis si fără nici o reţinere... • Opinia publică, s-o recunoaştem, nu se arată acum deloc entuziasmată fată de veştile despre* jntrare... • *A arunca, domnilor, un popor mic într-o conflagraţie mondială! • Mulţimea este sceptică, sceptică si îngrijorată, iar eu însumi sunt apăsat de o presimţire rea. • Să ne gândim, domnilor, că este de ajuns un pas greşit si micul nostm regat va dispărea, ca si când niciodată.. • De aceea vă si repet, acum, în al doişpelea ceas: cel ce, cu o criminală inconştientă, se pregăteşte să verse atâta sânge - criminalul Brătianu...*

Chiar dacă aceasta ar fi vocea amicului Victor, pronunţând aceste cuvinte, ar fi necugetat *(îmi spun)* să te repezi şi să-l întrebi, cu lipsa de răbdare a neurastenicilor:

- Dar bine, domnul meu, nu în sensul acesta, al unei cât mai imediate *intrări* pledezi dumneata de doi ani de zile!? Nu doar acum câteva ore tot dumneata ai sfătuit *să intrăm* cât mai repede ţi fără să ne mai gândim
atât, fără atâta meschină chiţibuşereală? Nu-s acestea chiar vorbele dumi- tale?

- Piramidal! are să-ţi strige amicul Victor-takistul, piramidal! lată, domnilor, cât de greu ne înţelegem! Să avem iertare, dragul meu, eu alta pledam! Eu alt moment pledam, nu acesta! Momentul de la Lemberg, da! Sau altul sau altul, toate câte au mai fost, toate câte vor mai Ti, dar nu acesta! Nu criminala nepăsare cu care am asistat să fie gâtuită nevinovata Serbie, şi n-am mişcat nici un deget, numai am stat, şi propria noastră soartă de popor mic, sugrumat de unii, părăsit de ceilalţi, am privit-o, fără să

intervenim! Eu alt moment pledam, dragul meu, şi cu alţi oameni! Nu cu Iliescu la Statul Major, care zi şi noapte tot într-un chef o (ine, la Fronescu, eu alt moment şi cu alţi oameni! Nu care le-a rentat neutralitatea, şi concesiunile de vagoane, şi permisele de export, şi toate câte bine se ştiu...

- Stai, dragă *(n-ai să te laţi),* stai, dragă, noi despre *intrare* vorbim! Nimic altceva decât despre *intrare!* Dacă preferai alt moment dinainte nu însemnează că am fi intrat cu un an sau câteva luni mai devreme? Atunci nu este bine că ţara a mai fost cruţată un timp, dacă noi tot sceptici şi tot pesimişti suntem?

- Să avem iertare, dragul meu, acum două luni, da, când austriccii... Si de ce atâta încăpăţânare la Brătianu să-i accepte Aliaţii, negru pe alb, revendicările? De ce atâta neîncredere meschină în marii noştri Aliaţi? Bănuitor ca un ţăran argeşean la piaţă...

El va continua bineînţeles după logica lui, astfel încât, privindu-i bărbia mică, de om slab, şi pata galbenă de pe iris, şi degetele late (îşi cadcn(ază expunerea cu gestul măsurat al mâinii) şi multe alte indicii ce le ştii de douăzeci de ani, dar nu-ţi spun nimic mai mult despre el decât ce n-ai aflat în atâta vreme, tot ascultându-l, deci, nu vei îndrăzni să-l bănuieşti nici măcar de rea-credinţă. Ca totdeauna vei fi înlăuntrul tău acelaşi magistrat rigid ce pledează pentru altceva, pentru că « lipsesc probele materiale ale trădării. Ah, cât de plictisit, cât de sătul că (oţi vorbim cu înverşunarea şi intoleranţa bunei-credinţe, că toţi părem a avea dreptatea noastră! Dar care este în fapt adevărul despre fiecare dintre noi după ce ne sfârşim pătimaşa, lipicioasa, interminabila noastră discuţie, ajungând mereu la aceeaşi concluzie de la care am şi pornit?

Plictisit, sătul şi - oh, cât de obosit *(o simt fncă de pe acum)* - ai să treci pe lângă mesele de joc! Gravitatea feţelor, siguranţa de sine pe care o emană cel-care în clipa aceasta cere carte.

Neobservat de nimeni, ai să ieşi *(sunt convins)* chiar pe această uşă, dinadins lăsată întredesetiisă, ca să iei o gură de aer şi ai să faci câţiva paşi pe terasă, printre corolele clematitelor, mărite de umbra catifelată. Mirosul pământului cald încă, răbufnind dintre frunzele îngroşate ale brusturilor, dintre tufele sălbatice ale glicinului, (esute de păianjenii toamnei, $i mişcarea dialectică şi dizolvantă a spiritului tău ce-|i flutură prin fata mintii dezavantajele fiecărei soluţii.

Până ai să întorci iarăşi gândul spre liniştea mării neclintite, spre linişte mării oglindă. Ah, mult visată, intangibila *sophmsyne!* Cu coatele rezemate de balustradă, printre lăstarii a|oşi de caprifoi, vei încerca sS-ti aduci aminte care este luna lor de înflorire - poate mai? poate iunie? Oricum, luna lor de înflorire a rămas în urmă, straniul parfum al caprifoiului, ce-ti pare un mesaj al lumilor celeste, s-a risipit de mult, s-au zgârcit si delicatele flori în formă de mână cucernică, cu degetele cuviincios lipite.., Este ultima, penultima noapte prăfoasă si caldă a verii, pentru că după Sfânta Mărie aerul deodată se va răci, şi lumina are să cadă altfel. Ai crede, în timp ce Stai CU coatele rezemate de balustradă, si vorbele pătimaşe ce le-ai auzit, şi cuvintele pătimaşe ce-ti răsar ca răspuns pe limbă rămân tot mai în urmă, ai crede că-i o noapte asemeni celorlalte din sufocantul Bucureşti - numai că eşti printre putinii ce ştiu cxact cum stau lucrurile, Si, ca orişice om superior ce a atins mijlocul vieţii, în fata ochilor care se silesc să vadă tot mai mult şi să înţeleagă 'Ot mai bine, ai să zăreşti doar întuneric. întuneric, întuneric...

Numai că natura ta logică, opacă şi optimistă nu are să se resemneze. O dată cu înţepătura vinovăţiei (că ai dezertat de la îndatoririle de gazdă) ai să-|i recunoşti că te-ai plictisit mai repede decât te aşteptai, tot contemplând acceaşi atotputernică lună rurală ce se ridică peste teii învecinatci Şosele şi pe care, *hilas!,* presimţi că nici într-o sută de ani n-au s-o eclipseze luminile unei adevărate metropole...

O halucinaţie a auzului, sau, într-adevăr, un târâit de sonerie? Trezit "deodată din visare, ascult încordat, şi linişte casei se umple de inofensive foşnete - un scârtâit de uşă, un trosnet de podele undeva la etaj, un pas atât de uşor încât s-ar părea că pe scară coboară o pisică. Nu mai urmează Însă nici un alt târâit... Aşadar, un ştrengar atras de misterul soneriei clectrice şi care, după ce a intrat fără inconveniente pe poarta, lăsată ca totdeauna deschisă, a apăsat o dată pe buton şi a luat-o la goană spre maidanul din vecini, ca să se fudulească printre tovarăşii de pozne cu vitejia lui şi să-şi vadă mai departe de turcă şi de miale.Mai ascult câteva clipe tăcerea foşnitoare a casei pe care auzul meu crispat a trezit-o, aşa cum lupa microscopului trezeşte dintr-o dată nenumăratele vieţuitoare ce viermuiesc nelinişitite într-un strop de apă.

Şi, de aproape, mult prea de aproape, încât tresar, bătăile neaşteptate ale pendulei.

Da, nu mai este mult, şi soneria are să înceapă să sune fără întrerupere, la intrare, întind mâna spre pomiera de bronz şi anvelopele mătăsoase îmi foşnesc sub degete, *Travemier à Paris* scrie în mijlocul cadranului, cum să te împaci cu gândul că un drum până la Paris a ajuns o imposibilă aventură? Cum să pot înţelege că o cortină de foc mă desparte de mâna colegială care, pe dosul acestui plic, şi-a pus iscălitura? Explozii care aruncă în aer mâini, capete şi picioare însângerate, ghiulele care decapitează inocenţii copii de şcoală şi sfinţii marilor catedrale, tot infernul descris de gazete mi-e de fapt imposibil să mi-l imaginez. Văd însă că ultimul meu voiaj rămâne cel de acum doi ani de la Viena, când am mers să aleg gTamofoanele şi piesele trebuitoare pentru înregistrare şi tot ce-mi mai poate ft util pentru laboratorul de fonetică ce intenţionez să-l instalez, de cum mă voi simţi mai în puteri, în demisolul universităţii.
Nimic nu trebuie să ne împiedice să ne facem datoria. Să nu privim deci nici la dreapta, nici la stânga, să nu ne privim decât înainte, mereu înainte, drumul, ca nişte cai cu apărătorile pe ochi. Chiar dacă pielea ne supurează, roasă de hamuri, chiar dacă trcmurul ei şi loviturile noastre de coadă nu mai prididesc să gonească muştele verzi-negre ce ni se aşează pe răni ciorchine, chiar dacă sub zăbală gura ne sângerează şi ne poticnim tot mai des sub bici, îngenunchind, să ducem mai departe cotiga... Oricât de rău este viitorul spre care mergem, să plănuim laboratorul de fonetică, la fel ca în vremuri bune, cerând sfaturi de la cei ce au aşa ceva mai demult... De la cei alături de care ne-am plimbat, cândva, ooo, plimbările tinereţii pe Hohestrasse şi Ziilpicher! Ooo, minunată Europă!
Bâjbâi neatent pe masă după *coupe-papier,* cu ochii la marca lipită pe scrisoarea ce o ţin în mână, pecetile au înnegrit mai mult dantelăria Domului, dar cât de tare ar trebui să o înnegrească pentru ca să nu o mai recunosc, cu aceeaşi sfâşietoare strângere de inimă? înfig cu aplicaţie *coupe-papier-u*| în anvelopă şi surâd tot mai îngheţat - ce milă străină trezeşte unui om matur imaginea lui din tinereţe!
Un băieţandru cu obrajii încă îmbujoraţi copilăreşte deasupra fumului de tuleie, cu trupul costeliv, dar cu vocea foarte groasă, care ¡si compune cu atâta stângăcie un aer plictisit când trece prin faţa portăresei... în schimb, abia intrat în cameră se repede la oglinda înnegrită a garderobului, nu chipul lunguieţ, cu sprâncene groase şi nas puternic îl nelinişteşte, ci redingota bleumarin, gilet-u' *galben pai cu floricele într-o tentă* foncé *si pantalonul în*

culoarea oului de raţă - ce anume oare din (inuta lui mai păstrează semnele Orientului din care vine? Deşi suferindă şi Îndurerată de apropiata despărţire, pauvre maman *a mers înainte de plecare cu el la* Aux Quatres Saisons, *pe strada Vămii, îmbrăcându-l din cap până în picioare - o garderobă pusă la punct si pentru sezonul cald, si pentru cel rece - atunci?*

Privirea cercetătoare trece fncă o dată de la cravata de mătase neagră, înnodată în fundă, până ta ghetele moi cu bizeţuri, din care ies ciorapii, la fel de gălbui ca si mănuşile. Ce-i lipseşte deci ca să fie asemeni celorlalţi tineri de-aici, moda să fi mers mai departe? Cupa hainelor să fi rămas demodată? Sau poate felul stângaci cum îşi duce corpul? Cum să-şi fi dat seama portăreasa dinspre ce punct al Europei vine ultimul ei chiriaş, student în filologie si epigrafie? O derută încă a mai rămas, ce-i drept, în privirea ei, dar el nu mai are de gând să i-o risipească, nu este nici polonez, din păcate, nici grec, nici sârb nu e, nici ungur, si nici măcar albanez... Dacă ea tot nu a auzit de micul regat din Balcani, nu are nici el chef să-ipovestească nimic; dar nici nu va mai roşi ca în primele zile, şi la orişice întrebare va răspunde monosilabic, ca să nu i se poată ghici nesiguranţa şi încântarea. !n câteva săptămâni, numai, a încetat să mai fie copil, dar se înverşunează prea tare în nimicuri ca să fi devenit bărbat, nu, nu se aferează, chiar este grăbit, chiar este presat, şi de bani, şi de timp, deopotrivă. De aceea, doar atunci când lacrimi de oboseală îi umplu bieţii lui ochi miopi, lasă deoparte cartea. Aşezat turceşte între cearşeafiirile reci, cu părul ieşind vâlvoi din nesuferita scufie şi cu limba prinsă copilăreşte între dinţi, îşi începe însemnările.

Masa de prânz: table d'hotel, boeuf â la mode *cu cartofi prăjiţi, şniţel cu spanac, ¡5 kr.*

Bani împrumutaţi: 85 kr. Data restituirii: 26 octombrie.

Însemnare: Se schimbă, am impresiunea, chiar miezul acestei discipline unde intenţionez a lucra, coaja încă rămânând cea veche. Cât priveşte încercările mele, ele nu-mi trezesc nici o siguranţă, ba chiar dimpotrivă, majoritatea timpului mă ruşinez de ele teribil, părându-mi bune doar de aruncat. Iar această reactiune sufletească teamă mi-e că dovedeşte fără nici o putinfă de tăgadă cltiar mediocritatea mea funciară.

Oare mai există m vreun sertar al bătrânului clasor din cabinetul meu, sau prin vreunul din birouaşele hodorogite din mansardă, caietul asupra Căruia bietul tinerel se apleca să contemple neliniştit pagina terminală: reuşise să stoarcă tot ce se putea puţinului timp şi putinilor bani ce ştia că-i are la îndemână?

Nasul îşi cobora poruncitor umbra asupra obrazului lunguieţ, de o ridicolă şi înduioşătoare gravitate: el singur, aici, şi atât de târziu venit, nu-şi putea permite să se lase pradă dezordinei...

Spectacole văzute: Hughenotii, Moartea lui Wallenstein, Egmont.

Găsit altă locuinţă, cu intrare separată. Mobilier: scrin de scris, dulap de bibliotecă cu oglinda, masă de toaletă, pat, un fotei, spălător-dulăpaş cu placă de marmură în care e montat robinetul, covor şi draperii la ferestre.

tn prei: cafeaua de dimineaţă, focul aprins la toate orele, spălat lenjerie, periat şi curăfat haine.

Pentru examen: de cercetat Meyer-Liibke.

Vină de neiertat: întârziat cu o săptămână scrisoarea acasă

Cască, dă jos caietul de pe genunchi, îşi coboară pe duşumea picioarele, o lene ciudată ti subminează deciziile spartane, ti face să-şi târâie mâinile neglijent, la fel şi paşii. Renunţă prea uşor să-şi mai caute papucii, lipăie desculţ cu labele picioarelor mari până la sărăcăciosul lavoar, întinde mâna până la garafa cu apă şi lot de lene bea direct din ea, lipăie spre pat Înapoi şi fn drum îşi evită tn oglinda înnegrită a garderobului fata de Pierrot sub scufie, cu tuleie şi coşuri, oh, de ce nu sunt mai frumos?

Dar, înveselit deodată, se aruncă în cearşafurile care au devenit iarăşi la fel de jilave şi reci, şi patul bătrân scârţâie din străvechile-t încheieturi, ameninţând să se frângă. Ce nenorocire ar fi! Cum pericolul a trecut, se apleacă să cureţe grijuliu mucul lumânării, a rămas acum cu caietul pe genunchi - cum deci s-ar putea nota un asemenea lucru?

Aşadar, el 1>| faţa tabloului din muzeu, privind încruntat, bănuitor şi atent: trebuie să înţeleagă singur şi destul de repede ca să poată trece la celelalte; n-are decât două ore libere, va mai avea vreodată ocasiunea ca să revină aici? Priveşte deci încruntat aripile roz cu solzi aurii ale acestui fnger ce pare să fi venit din apropiatul albastru celest ca să-i aducă Măriei buna veste. Dar oare ce ar putea să însemne că îngerul are buclele îngrijit frizate, buzele subţiri şi un rece nas acvilin care te-ar împinge să ti atribui o fire calculată - ba chiar meschină? Iar Maria, de ce arată şi ea tot ca o cochetă răscoaptă şi îngrijită? Aceeaşi faţă plină şi ofilită, aceleaşi sprâncene trase cu vârful de ac, aceeaşi guşă mică şi buclişoare lipite... Acesta să fie modelul predilect al maestrului anonim? Arhetipul?... Unde-i impresia de interiorizare pe care

sufletul lui tânăr o aşteaptă, unde-i solemnitatea?... Două cochete bătrâne cn (rain de faire des commdrages, *ar concluziona, dacă n-ar exista fericirea impersonală tn care contemplaţia l-a cufundat. Dar această fericire, dar această încântare, de unde? Să fie suficiente colorile - auriul, albastntl şi roşul care vibrează intens şi pur? Vine clipa următoare când renunţă să-şi mai explice tn vreun fel bucuria nepământeană, când se simte vinovat pentru nepriceperea lui, când se îhivrşunează contra minţii ce o simte prea înceată, contra simţurilor ce şi le simte prea grosolane, contra lucrurilor ce există fără ca el să le ştie...*

Ce nedumeritoare milă străini pentru acest tinerel pe cârc aproape cu nepăsare a las să alerge - ooo, cât de orb! - spre suferinţele lui viitoare! Da, 0 las, o nebunească senzaţie că mi-ar sta în puteri să împing lucrurile înapoi spre începutul lor. Dar eu aplec creionul mecanic spre ciornă, *Liebe* Kari, scriu... Scriu la ciornă cu luare-aminte, aici este toată atenţia mea.

DU la bietul tânăr străin care atât de vag poate să-mi semene! Cum s-au rărit sprâncenele! Cum s-a subţiat firul părului! Ce vagă asemănare, în afara acestui uluitor fapt; că nimeni, nici măcar Cel-de-Sus, nu ştie mai multe lucruri despre el, decât mine!

La limba franceza (pe care o stie de acasă si pentru care a dat examene de romanist) meditează acum două domnişoare de pension, iar duminica, atunci când viata oraşului se retrage, suptă tn misterioase adâncuri, şi fascinantul citit ajunge o ocupaţie plicticoasă, fşi acordă permisiunea de a visa la tenul lor de porţelan vermeil, la neverosimilul lor păr luminos... tn afara prieteniei pentru dragul de Kari, nu-şi permite să lege altele; dispreţuieşte sclipirea frivolă a conversaţiilor obişnuite, neputându-se opri să nu jinduiască la alţii solidaritatea amicală ori succesul galant fi monden... Iar seara, bineînţeles, continuă să scrie în vechiul caiet:

însemnare: Kdinisch Anonim: Cristos în Grădina Ghetsemani. *Autorul, necunoscând nu numai legile perspectivei si anatomiei, dar nici desenul, cu atât mai mult nu-mi dau seama de unde vine efectul artistic, mai ales că de astă dată nici colorile nu-l servesc, fiind degradate prin proastă conservare. Desi as putea spune şi lucrul invers: că degradarea colorilor este responsabilă în mare măsură de efectul artistic. Auriul cerului crepuscular s-a umplut (evident mai târziu), de întunecate pete ce par simbolice, rău prevestitoare. Dar se pot numi artistice efectele neintenţionate de artist, ivite din jocul întâmplării? Personajele si ambianta:*

Grădina: ai putea spune un ţarc de animale, întrucât este mică, doar CM *doi-trei pomi pitici şi înconjurată de un gărduleţ strâmb. Cristos: mătăhălos şi hidrocefal. Soldaţii: feţe tâmpe, hilare, de jur împrejurul gardului. Aşadar, spectaculosul cer auriu brăzdat de sumbre fâşii se datorează vopselii alterate şi lemnului scorojit în cinci sute de ani. Spaima ce l-a ghemuit pe bietul Crist în genunchi (evident un* pitoyable bonhomme *pentru care ideea martirajului pentru alţii apare ca o nedreaptă absurditate) este lipsită de orişice măreţie. Prin lipsa frumuseţii scena poate trezi cam acelaşi gen de repulsie şi milă ca şi bătrânii neîngrijiţi (Tire din apropiere miros dezgustător. Cât îi priveşte pe soldatii-călăi, teama când ti vezi împrejurul ostreţelor este amestecată cu dezgust şi râs, pentru că sunt atât de groteşti.' Nici răul nu are măreţia solemnă la care te aştepţi, aşa cum nici binele nu-l mai are... Si totuşi, bietul Crist are dreptate siI se roage în genunchi sub acest cer care în ani se tot întunecă, pentru că armurile strălucitoare îl înconjoară de pretutindeni, deasupra flutură stridentele panaşe roşii, iar halebardele sclipesc ameninţător în întuneric...*

Unele însemnări n-au cum să nu-mi aducă zâmbetul pe buze.

De cum am intrat m-a izbit aerul de feerie ce îl dădeau lampioanele de hârtie colorată şi gfiiriandele cu poze atârnate de copaci. Dar apoi am fost prins şi eu, mai ales în timpul cât au durat acele tableaux vivants, *ocupându- mă să O recunosc şi eventual să mă vadă. Nu am reuşit decât când doamnele au apărut, în toalete epatante, împodobite cu flori naturale, aşa cum (ea mi-a spus mai târziu) o cere cu strictele moda acestui sezon. Mai originală şi mai sinceră, renunţând şi la aristocraticele orhidee şi la burghezele roze, ea îşi ornase decolteul numai cu un bucheţel freş de violete.*

Ştiu desigur tot ce O priveşte pe el; cât o priveşte însă pe ea, mulţii ani care au trecut nu au servit la nimic în această privinţă... M-am întrerupt din scris şi îmi sprijin bărbia în palmă, gândindu-mă ca şi în alte dăţi: ea, cine putuse fi ea? Femeia atrăgătoare şi ant urată în acea seară, de ce fl acceptase atât de repede? Cine era ea, de fapt, cărei lumi aparţinuse, mai înainte, cărei lumi ajunsese să aparţină? Manierele ei erau ireproşabile, ca şi dinţii, sănătoşi şi albi... Dar locuinţa în care el intrase, emotionat ca un îndrăgostit? Când încă nu ai un trecut sentimental, ci doar un trup tânăr pe care îl chinuiesc visările dezmăţate şi atracţia proastelor

obiceiuri, atingi cu o iuţeală fulgerătoare şi în cele mai modeste prilejuri insuportabilele tensiuni ale dragostei.
Sau, cel puţin, lui aşa i se întâmplase.
Fereastra salonaşului, permanent deschisă, nu reuşeşte să gonească izul de igrasie al zidurilor vechi, prost întreţinute, şi mirosurile prea omeneşti (mâncare, praf, colonie vărsată din belşug ca să acopere restul), probabil de multă vreme intrate tn tapetul uzat, cândva pare-se bleu-vert, cu flori şi crenguţe. însă, pe lângă semnele de strâmtoare, locuinţa are, risipite ici-colo, indiciile unui timp mai prosper: o frumoasă farfurie japoneză cloisonné, *atârnată pe un perete, un frumos ceas vechi pe marmura sobei de teracotă albă. Cât timp stau amândoi de vorbă în salonaş, pe canapetuţa cu arcuri foarte uzate? Memoria n-a înregistrat decât scena următoare, aceasta însă, miraculos de bine păstrată, ca şi când un ochi dinafară, atoateştiutor şi străin, ar fi privit-o: El, înaintând cu paşi mari şi înceţi spre pat, călcând ţeapăn, ca un cocostârc, cu o mână ascunzându-şi inutil goliciunea, cu ochii tot mai împăienjeniţi şi cu respiraţia tot mai accelerată. Fână când, pierzân- du-şi deodată răbdarea, aleargă să se ascundă în trupul ei, cu rotunjimi încă proaspete; abia dacă sub palma tremurândă îi simte sânul muiat, atârnând sub propria-i greutate... Dar ce miracol! Ce miracol înfăptuieşte ea, arătându-i că propriul lui trup pe care până acum l-a dispreţuit ca pe un animal murdar, periculos şi agasant, gata oricând să-i aducă deranjuri şi umilinţe, trupul acesta, pe care până acum l-a îngrijit cu neglijenţă, în locuinţe prea reci, pentru ca dichisul să fie altceva decât o probă spartană, este capabil să-i facă sufletul fericit! Să fie demonstrativ neastâmpărul ei în patul vechi cu baldachin? Lecţiune practică?!... Nu, pentru el nu mai sunt gesturi ce le învaţă jenat şi silnic, ca la o lecţie de dans, cu mişcările Îngreunate pe propria-i prea mare atenţie - biată balerină începătoare, paralizată de reflectoarele rampei/ O pornire lacomă si năvalnică, purtându-l pe un drum ce-I recunoaşte, mergând acum pe el pentru prima dată, o depărtare înaltă, el însuti, cel fără trup, plutind, vâslind leneş, uşurat de propria-i greutate... Şi ceea ce părea a fi viata tui - un neînsemnat fragment, luminat de o rază întâmplătoare, un colt al uriaşei tapiserii pentru care cât trebuie să te dai înapoi ca să po[i vedea întregul? Un înţeles adânc şi poate definitiv flutură prin fata pleoapelor lui strânse, pierind derizoriu după spasmul iubirii care are să-t arunce la mal - o făpturi terestră, cu simţurile astupate!*

Şi ce dimineaţă albastră intră prin fereastra deschisă, deasupra acoperiturilor de ardezie ale vehiculului burg! Nimic nu are să reuşească 0» lunile următoare s-o întunece... Cu halatul de casă aruncat neglijent pe umeri şi cu părul strâns grijuliu în plasă (respectă acum intervalul la care îl potriveşte cu fierul), mângâindu-şi cu un gest devenit familiar mustăţile lăsate să crească, se va afunda în fotei, ca de atâtea ori, pradă amintirii. Un abur lasciv are să îi înceţoşeze mintea, vuietul dezlănţuit în urechi, valul de sânge care va face oasele să-i de\nnă tot mai uşoare, tot mai spongioase, iar în pântec, acelaşi piron înroşit în foc al dorinţei...

Acum Irec pe curai ciorna scrisorii, gheboşat deasupra gheridonului, larăţi mă văd ca şi când un ochi slrăin şi atoateşliulor m-ar privi dinafară, dar cât de diferii este totul! Umerii slabi şi aduşi fac o uşoară cocoaşă, pieptul este îngust, dar viscerele împing înainte, un mic *embonpoint,* la coltul ochiului negul alburiu, şi ticul nervos zguduie ritmic picioarele lungi, descărnate, cu colturile rotulei împungând stofa pantalonului... Cum oare *el* să fiu *eu?* Abia o asemănare vagă, ca între un tată şi un fiu, mai puţin... Ar pulea, totuşi, să-mi fie fiu, aş pulea spune că-mi este?

Dacă mi-ar fi copil aş închide ochii, îngrozit... Nu, I-aş striga, trece Te rog de la el paharul acesla! Nu, l-aş striga, târându-mă la picioarele Lui... Cum aş pulea să îl las singur în timpul călătoriei de două zile cu trenul, încercănat şi palid, încremenit de spaimă în faţa ferestrei, privind, fără să vadă nimic, peisajul?

Neliniştea din birjă, mâinile şi picioarele îngheţate şi dinţii clănţănindu-i, el trăgând tot timpul geamul ca să scoată capul şi să-i strige Mai repede! Mai repede! birjarului. Şi cineva în sinea lui rugăndu-se ca drumul să lină mult, cât mai mult, şi chiar ţinând interminabil de mult, numai că totuşi acum el urcă gâfâind treptele de la intrare şi apoi nenumăratele trepte ale scării de lemn, urcă respirând tot mai greu, paşii împleticiţi şi, deodată, mirosul...

încă de pe culoarul prost luminat, vârfurile pantofilor descoperind fiecare nod (n lemnul duşumelelor ca să se împiedice de el, şi mirosul devenind tot mai puternic, până când, împingând cu bruscheţe uşa întredeschisă de la iatacul mamei să priceapă deodată. în locul binecunoscutului iz de levănfică si busuioc, strecurându-se cu discreţie din astemuturile mereu proaspete, din senarele scrinului, o neruşinată duhoare de came putredă si

urină... Si reţinuta lui mamă care, în clipa când şuierase trenul de plecare (si ascunsese sub voaletă ochii neajutoraţi, ajunsă în atât de putină vreme - cum, Doamne, cum? - această făptură înspăimântătoare... Sub picurarea vie a lumânării, un cap înnegrit si micşorat cât pumnul, părând mai mic pe imensitatea albă a pernei, cu ochii sclipind îngheţat, cu buzele vineţii fi arse. Nemişcată, si doar respirând zgomotos, un ciudat şuier al aerului, ca o luptă cu ceva nevăzut asupra căruia ea îfi concentrase toată atenţia. Eu sunt, ftii că sunt eu? îi şopteşte prosteşte, şi, pe acea fată ce încremenea îngheţând si în acei ochi care nu moi zăreau pe nimeni, pupila neagră se strânge vie a înţelegere.

Se strânge, într-adevăr, sau a fost doar o iluzie? Pentru că ciudatul şuier al aerului printre buzele ei întredeschise nu s-a întrerupt o clipă, şi ea păstrează acelafi aer concentrat, ca fi când toată atenţia trebuie să-ifie la acest lucm foarte important, care o priveşte doar pe ea fi de care se ocupă, conştiincioasă, cum a fost toată viata; dar încă putină răbdare, are să se degajeze de ei, fi ei doi vor putea să stea, normal, de vorbă.

Eu sunt, ştii că sunt eu? Mirosul de ceară curată fi *de tămâie, acoperind ruşinoasele duhori ale cărnii, uşi deschizându-se şi închizăndu-se în spatele lui, plânsete înăbuşite, paşi pe scara de lemn, hurducăturile unei biije, afară, pe strada desfundată, zornăitul unor gamife goale de lapte într-un faeton - obişnuitul foşnet aI străzii, al casei, al lumii, care, rămânând aceeaşi, încetase să mai fie primitoare şi caldă, şi unde îşi ascundea atunci rânjetul dezmăţat şi înfiorător?*

Paşi împrejurul lui, ciudatul şuier al aerului auzindu-se parcă mai slab printre buzele vinete, şi expresia ei încă fi mai concentrată, dar şi mai nepăsătoare, ca fi când, oricât ar fi de incredibil, ea a uitat că trebuie să isprăvească mai repede acel lucm care o ocupă, pentru ca apoi ei doi să poată sta de vorbă Ca şi când, oricât ar putea fi de incredibil un asemenea fapt, ei nu-i mai pasă că el abia s-a întors, după o absentă atât de lungă, după un drum atât de lung, şi nu mai găseşte necesar să-i arunce nici măcar

Iarăşi clopoţelul de la intrare, iarăşi paşi pe scara de lemn, strigătul sacagiului, afară, imediat acoperit de zdrăngănim! roţilor butoiului pe piatra de râu cu care e pavată strada, tu-care-odinioară-luceai-alât-de-vie, *o voce de bătrân, uscată şi plângăcioasă, acoperită imediat de flaşnetă, o uşă deschizându-se, un plâns înăbuşit, ei neavând ce face, schimbându-se de pe un picior pe altul, cu ochii usca(i,* pc-când-eram-în-lume-tu-singură-şi-eu, *o voce de bătrân, insuportabil de uscată şi plângăcioasă, şi el,*

aşteptând în picioare, stângaci şi aproape fără răbdare, nici măcar dându-fi seama că întreaga lui existentă a tncetat pentru totdeauna să fie ceea ce doar el crezuse că e cu putinţă: un urcuş firesc şi agreabil spre un binemeritat belşug fi o armonie dulce.:. Pentru că, batjocorind orice sens, orice încurajare, nu mai lăsase în loc decât pângăritoarea duhoare de came putredă, decât nedreptul Şuier al aerului printre buzele întredeschise...

încât, la fel de firesc i se pare si cum, dintr-o dată, ciudatul ţuier a încetat, cum fălcile împietresc întredeschise şi, obişnuită, moale, se aude

Dacă mi-ar fi copil, după o astfel de imagine a încercărilor lui, nu aş putea împinge deoparte, cu o mână atât de sigură, plicul, în timp ce scena îmi flutură mai departe în fata ochilor mintii... Nu aţ căuta apoi, grijuliu, în toate buzunarele cutiuţa plată de FRUCTINES VICHY *traitement rationnel de ta consapation, migraines, dyspepsies, maladies du foie, de l'estomac, de l'intestin,* iat-o, în fine!

Binecunoscutul gust dulce-acrişor pe limbă, un oftat de destindere si plăcere, cerul liniştitor albastru de afară pe sub fâşiile de vată ale norilor albi, un vânticel neaşteptat - slavă Domnului! - care înviază dinlr-o dată vârfurile plopilor din curtea de vizavi... Trupul verde-sclipitor respiră, şi eu respir o dată cu el, privindu-l, fericit. Dar cum? Cum de este posibil un asemenea lucru?

Cum se poate ca cineva să sune cu atâta impertinentă la această oră? Şi cum se poate ca absolut nimeni să nu se găsească în toată casa ca să vadă cine-i? Cum oare? S-au răsturnat chiar aşa legile casei cu susul în jos, au dispărut toti servitorii, încât Sophie îngrijeşte grădina, iar eu s-ar cuveni să stau la uşă, în locul lui Grigore?... De Ia această oră şi până mâine dimineaţă, în zori, să nu mai pot sta o clipă măcar cu mine? Până când am să mă întind în pat, frisonând de oboseală, trebuie încă din să suport năvata indiscretă? Să-i întâmpin cu zâmbete false şi cuvinte pline de tact? Formidabil! Formidabil şi de neiertat! Va să zică oricine trece fffin fata casei mele poate să şi sune la uşă! Fără carte de vizită înainte, fără telefon, poate să sune la uşă şi pe urmă să-i aud deodată paşii în hali! Eu să nu mă clintesc din scaunul de mahon, când sună, dar aceasta să nu-mi folosească de fapt cu nimic! Oare nici un fel de legi nu mai guvernează lumea? Tac în continuare pe scaunul meu, o nesuferită emo(ie face să-mi bată inima insuportabil de tare, chiar aşa, să ciocăne de trei ori şi pe urmă uşa să se întredeschidă, încet, încet?! Poftim! Poftim cine stă în prag!...

- Te rog, dragul meu, te rog, poftim... Te rog pofteşte şi fă-te comod! Doar am discutat împreună de atâtea ori că în vremile noastre protocolul nu mai este modern - se tot simplifică, se tot simplifică... Aşa că ia loc, sau stai în picioare, dacă le sim(i mai bine aşa! Bunînţeles nu mă incomodezi, absolut deloc nu mă incomodezi dragă domnule Ialomiteanu! Ba chiar dimpotrivă, cum bine ştii* Cum bine ştii, totdeauna am asistentă când Îmi iau curierul în primire... Aş putea chiar să spun că acesta mi-e tabietul...

Sophie

Nu făceam nimic. Stăteam. Cerul era alb, ca de piatră, cu o spărtură de albastru, chiar într-o parte. Mă uitam cum cade vrejul de iederă de-a lungul ferestrei. Un vrej de iederă taie fereastra camerei unde, de comun acord, am convenit că voi dormi în majoritatea timpului. Fereastra dormitorului nostru este toată acoperită de iederă, şi mie îmi place lumina; i-am invocat şi acest motiv când i-am explicai de ce nu mai agreez să dorm acolo... Deci renunţasem să mai urc încă o dată în mansardă la neisprăvitul de Grigore şi nu făceam nimic, stăteam: aşteptam să-mi revin din acea trecătoare *mataise* pentru ca să ies apoi în grădină.
Nu se auzea decât acelaşi uguit depărtat al guguştiucilor şi un tramvai, foarte depărtat şi el. Ieşind dintr-un aor alb soarele desena deodată pe zid conturul net al luminii şi al umbrei, sângele mi se aprindea deodată când îmi aminteam. Mă înăbuşeam amintindu-mi, sângele mi se îngrămădea tot în piept, în dosul frunţii, şi răsuflarea mi se îneca, vedeam, simţeam atingerea crudă şi catifelată a pielii, oh, şi trupurile lipite, crescând din aceeaşi coapsă. Soarele dispăruse, o dată cu linia care ar fi despărţit net pe zid lumina de umbră, şi inima mi-o auzeam bătând, mărunt şi neliniştit, ca de frică. Răguşit şi depărtat, un cântat de cocoş, creanga atârnând în fereastră cu bobitele ei crude, ascunse sub frunze - rămăsese doar teama. Mi s-a părut că aud departe un zdroncănit de trăsură. Ca să nu mă mai tem şi pentru că putea chiar să fie târziu, m-am ridicat şi mi-am inspectat ţinuta, eternă în nemişcarea ei atârna iedera în fereastră.
- Neraaiacceptând prejudecata, minţile moderne recunosc că femeia doreşte - într-o măsură similară, sau comparabilă - bărbatul...
Fraza mi-a mai răsunat în minte o dată, cât am coborât în vârful picioarelor scara de lemn, cât am luat de la locul lor panerul,

mănuşile, foarfeca de grădină; exact intonaţia cu care o auzisem, iar de văzut, vedeam cu totul alte lucruri. Şi încă precise. Cu sinceritate m-am întrebat dacă şi Lisette vede asemenea lucruri în mintea ei şi încă de mai multe ori pe zi, relaţiile dintre ea si Jorj s-au restabilit, cu toate că acum o lună a născut servitoarea.
Când, pe intrarea din spate, am ieşit în livadă, am auzit iarăşi trăsura. Dar ce mai vară, şi asta! Frunzele copacilor parcă sî-au pierdut verdele, sunt albicioase, acoperite de un praf ca sarea, şi lemnoase, de parcă timpul ar fi cu o lună mai târziu. Nu vroiam să mă gândesc deloc la ce va li peste o lună, eu ce voi face, cu toţi ce-o să se întâmple... Nu vroiam să-mi mai răsune acea frază neruşinată în cap, şi nici să mai văd, chiar de câteva ori pe zi, lucruri care de obicei se trec sub tăcere. Cel mai tare însă nu mai vroiam să văd ochii lui Ştefan, ieşind din cearcănele învineţite. Am ajuns să mă tem de ochii aceia sfredelitori, fixaţi în permanentă asupra mea, întărâtaţi de ură şi neînţelegere.
Viata însă nu ne este dată ca să ne fie povară, ci bucurie, şi fiindcă eu aşa cred, pot să-mi alung fără efort gândurile ce mă îngrijorează. Pentru că frunzele copacilor erau atât de prăfuite, am pus pe ele furtunul, o adevărată folie să uri copacii în plină zi, şi ce-i cu asta? Viata nu este agreabilă dacă nu ti o agrementezi cu mici folii, foarte uşor am putut să nu mi mai gândesc la nimic din ce nu vroiam, chiar si neruşinata frază îmi dispăruse din minte; pusesem furtunul pe unul dintre puiandrii de măr şi l-am udat, bucăţică cu bucăţică. Ascunse sub frunzele cu dosul catifelat şi albicios - merişoarele lucii şi crude: pur şi simplu n-am putut să mă abfin, gura mi se umpluse brusc de salivă.
M-am întins după merişorul de deasupra capului, mă ridicasem pe vârfuri şi mă tot întindeam. Furtunul s-a răsucit de presiunea apei şi a început să gâlgâie, dar l-am lăsat aşa, pentru că mă lot întindeam să apuc mărul. Chiar atunci a trecut trăsura. Viata nu ne este dată ca să ne fie chin, ci bucurie, şi dacă vreau, nimic din supărările ei n-au să mă atingă. Eram gata-gata să pun mâna pe creangă şi totuşi n-am reuşit, pentru că am întors capul după trăsură. Dar nu era cea pe care o aşteptam, ci una eare se rătăcise cine ştie cum pe aici, pentru că a trecut de casa noastră. De aceea m-am liniştit şi am prins creanga cu meri$oare. Primul merisor era atât de acru că mi-au tâşnit lacrimile ca atunci când cineva mă enervează, seminţele lui albe mi-au plesnit finire dinţi, şi am supt un timp gustul amărui, tot privind spre terasa cu clematite.
Evidemment, sa raison déménage, nu m-am mirat deci că l-am

văzut cum, ascuns după bolta de iederă, scotocea cu ochii aceia sfredelitori totul - curtea, strada, grădina; pe mine căutându-mă, bineînţeles. Dacă ar putea si-mi ştie orice gest şi orice gând, ah! ce pornire vampirici! Ca şi când nu l-aş fi văzut, m-am aplecat asupra furtunului, până aici ajunsese, dcci, si deschidă acea uşă care în veci nu se deschide şî să stea ascuns în locuri unde în ruptul capului nu te-ai aştepta! Credinţa ci fi fac rău, care câteodată m-a mai încercat, mi-a dispărut pe loc: nimeni nu arc dreptul pe lumea aceasta să vrea să-ti'posede până si ultimul gând. Să te simţi în permanentă pândită este chiar un abuz de care trebuie să te aperi cum poli - singură...

În primul rând, negândindu-te. în secolul al XVIM-lea, când oamenii şi-au adus la perfecţiune arta de a trăi plăcut, o aventură galantă era dreptul oricui. Viata cere să faci compromisuri cu gratie si cu tact, pentru că viata este altceva decât o conformare la principii, *sans queue, ni tite.* Mare eroare, a spus Ştefan atunci când i-am amintit că toate acestea chiar el mi le-a explicat pe vremuri; pe urmă, mi-a mai spus (de altfel total neconvingător) că un asemenea mod uşuratic de a gândi nu îi era propriu; atunci voia să mă pună însă în gardă, să nu mă îndrăgostesc de el! *îl ne desirait pas s'attirer des histoires...*

Când m-am uitat din nou într-acolo, terasa era goală. Poate că spiona mai departe, ascuns în dosul perdelei sau după uşa întredeschisă. Ca să-l liniştesc, să nu-şi mai piardă vremea inutil, am continuat să tai trandafirii păliţi şi să-i pun în paner; n-avea decât să vadă! Trandafirii nu erau atât de păliţi încât să nu fie buni pentru dulceaţă şi o asemenea treabă delicală nu se poate lăsa pe mâna servitoarelor. Nesuferita de Margot, însă, măcar atât ar putea face şi ca, nu doar să se aranjeze în oglindă! Altminteri strădaniile ei ar putea să-mi trezească mila: cu toate eforturile, rămâne la fel de urâţică. Cât despre fire, o superficialitate îngrijorătoare, cum scrie şi în caracterizarea din acest an. îmi amintesc şi acel: *„pretenţii mari de la ceilalţi, devotament nestatornic".*

Sub volanul fustei de grădină am un buzunar ascuns din care mai scoteam din când în când un merişor şi-l ronfăiam, până mi s-a pungii gura. Dacă aş mai fi avut vreo îndoială, pofta aceasta era un argument suficient; apoi casa, care de vreo două săptămâni s-a umplut iar de mirosuri. Când am intrai mai devreme la Margot în budoar şi am simţit duhoarea de păr ars, şi pc madama Ana puţind, ca de obicei, a ceapă prăjită şi a sudoare sleită, şi de sub

divan ieşind un iz de pipi de cotoi - sigur că l-a ţinut pe nenorocitul de Piturcă peste noapte acolo - şi am văzut într-un colt pantalonaşii păta(< ai lui Margot - uf! Cât de dezgustătoare pot fi fetele! Iată nici educaţia nereuşind să înlăture murdăria sexului! Am ieşit repede, ca să nu vomit, şi ăsta a fost un semn mai rău ca toate; am început să vomit cum am intrat în cameră şi am închis uşa în spatele meu. M-am aplecat deasupra lavoarului şi am lot icnit mult timp, la sfârşit am scuipat şi un firişor de sânge. Am preferat să cureţe Maria, chiar dacă ştiu că mă urăşte şi mă spionează tot timpul ce fac. Dar ştiu că şi Ştefan s-a convins de ura ei, aşa că orice i-ar spune, tot nu crede.
- Cură|ă bine, i-am spus şi m-am întins în pat.
Ştiam că atât îi era de ajuns ca să mă urască si mai tare. După ce ea a ieşit, ra-am ridicai din pat, mi-am clătit gura acrită şi obrazul pe care se uscase ceva galben, apoi m-am întins la loc, înapoi, şi, de teamă să nu adorm, m-am uitat la vrejul de iederă care taie fereastra în două.
Totul ar fi putut fi evitai, m-am gândit atunci, cât stăteam în pat. Toiul ar li putut fi evitai dacă am fi plecat la timp în vilegiatură. Şi din vina cui ne-am sufocat, ca nimeni alţii, în luna lui Cuptor, în Bucureşti? fn timp ce lumea, constrânsă de război, a descoperit că şi plaja de la Constanta poate fi agreabilă, din vina cui am rămas aici, să ne sufocăm cu to(i mahalagiii, în praful şi în fumul grătarelor de mititei, în oraşul acesta, de nelocuit vara? Oh, dacă aş avea un suflet apropiat ca să mă plâng! Cel puţin de situaţia ce devine insuportabilă pe zi ce Lrece, veşnice văicăreli şi capricii când se rămâne în *tite*ă-tSte,* apoi intervenţii grosolane în public, replici care trădează proasta dispoziţie şi lipsa de curtenie... Să nu mai (ii seama de spectatori şi să te repezi cu orice ocazie să-li jigneşti fiin(a apropiată! Iar când se iveşte momentul ca să te arăţi bărbat, să te dovedeşti egoist şi nevolnic! Şi dacă într-o bună zi nu voi mai avea puterea *pour sauvtr Ies apparences?* Puterea, şi nici măcar voin(a?
Să te sim(i atât de tânără şi atât de dornică de a trăi, şi totul împrejur să-ti stea împotrivă! Să n-ai ca viitor şi perspectivă decât îngrijirea unui bolnav capricios şi excesiv, a unei surori egoiste şi răsfăţate, în plus un război ce pare-se că stă să înceapă.
Iar dacă ai vrea să uiti şi să guşti plăcerea firească o clipă, aşa cum te îndeamnă inima ta tânără, să te trezeşti ambarasată de necazuri femeieşti...

Când am ajuns la gândul acesta, mi s-a părut că sunt umedă. M-am sculat repede de pe pat, dar nu se întâmplase nimic, totul era ca mai înainte; de zeci de ori pe zi mi se părea că s-a întâmplat, şi vedeam imediat că nu era aşa. Mi-a părul rău, şi, ca să nu mă prost-dispun, m-am uitai iarăşi la vrejul care laie fereastra în două. Dacă am fi plecat la timp, DU s-ar fi întâmplat nimic, pentru că nu aş fi avut ocaziunea să merg în camera lui Titi. Aşa am rămas singuri în plictiseala din Bucureştiul golit, având ca singură distracţie să-l aud pe Şlefan cum prooroceşte războiul, numai că în fiecare zi înlr-un al mod: azi face proiectul cum să-l convingă pe doctor să-i de aprobare de înrolare, mâine se văicăreşte de măcelul şi nenorocirea ce va fi, poimâine demonstrează că se simte atât de rău încât, cu război sau fără, el toi nu va mai apuca vara cealaltă, răspoimâine se întreabă ce vor spune ceilalţi despre el, când sunt atâţia rezervişti mobilizaţi. Opiniile i se schimbă o dală cu zilele săptămânii, una singură i-a rămas însă neschimbată, de trei luni si mai bine: să nu cumva să plecăm din Bucureşti, în vilegiatură.

- Nici nu vreau să mai aud de cuvântul „vilegiatură"! răcneşte.

Şi pe urmă îţi începe povestea favorită: cum ne prinde războiul cu geamantane, şi doică, şi copil mic, şi madama Ana, şi cutii de pălării peste lucal... Oh, devine incredibil de vulgar, şi în ruptul capului n-aş fi crezut că norocul meu a fost atât de spart pe lumea aceasta...

- Dar bine, i-am replicat de fiecare dată, to(i prietenii noştri cum de

- Inconştienta nu este curaj, replică el.

Într-atât s-a sălbăticit de boală şi de ideile fixe ce-l împing spre neurastenie, încât imediat se repede să iţi (ie un discurs în toată regula. Se vede iarăşi la tribuna unei societăţi de binefacere şi el este conferenţiarul venit de la Bucureşti şi trebuie să impresioneze damele din primul rând, ce se uită după el prin lorgnon! Aşa că, *sans perdre un instant, ¡1 saisit â pleins bras* veşnicul său cal de bătaie şi dă-i înainte cu administraţia noastră fanariotă, cu dezordinea şi primitivismul, cu putreda tară care a fost şi încă multă vreme va fi România. Şi tot vorbeşte, *ă tort et ă travers,* şi apoi, bun-înteles, ajunge să se împăuneze cu boala lui, şi cu nepriceperea în lucruri practice.

Dcfect capital, pe care nici nu vrea să şi-l recunoască drept ce e - un defect - nici, cu atât mai mult, nu vrea să şi-l corijeze.

- Bolnav şi neputincios, unde mai voieşti să mă târâi pentru distracţiile tale?

Cu asemenea răcnete se sfârşeşte fiecare discuţie, încât, pentru a nu mai da servitorilor un motiv în plus de amuzament, mă retrag, în pragul unei crize de nervi. Acum cel pu(în ştiu că mă retrag în camera mea şi ştiu că peste două ceasuri nu va veni să mă agresioneze cu stăruinţele lui, ca şi când nu s-ar fi întâmplat nimic. Ba chiar găsind normal să trecem peste asemenea lucruri, într-un asemenea mod, ceea ce nu-mi poate provoca decât silă. Nu în orişice stare pot suporta să mi se facă un anumit lucru. Altminteri, aş spune că sunt din fire prea blândă şi prea răbdătoare, drept urmare, cu totii, inclusiv servitorii şi obraznica de Margot, profită din plin de situaţie.

Când am ajuns pentru a mia oară la această concluzie, panerul era trei sferturi plin cu trandafiri păli(i. Şi deodată mi-am dat seama că mă depărtasem de furtun, dar îl lăsasem deschis. L-am văzut cum s-a răsucit, zvâcnind ca un şarpe într-o mică baltă în care pluteau câteva petale, cu marginile crete, răsucite. Am şovăit dacă să mă duc să-l închid, până la el drumul era mai mult decât incomod, cu pământul umed, ghiftuit de apă. Cum nu pierd niciodată noţiunea timpului, nici măcar în momentele dulci, nici măcar pe întuneric, am ştiut că se trecuse cu un sfert de oră peste ceasul la care fi spusesim că ar fi potrivit să vină. Dacă m-aş fi dus până ta cişmea, mă murdăream pe pantofi. Tot gândindu-mă, am uitat a doua oară de furtun, pentru că am auzit trăsura.

Până acum fusesem liniştită, aşa cum vreau totdeauna să fiu, nu mă îngrijorasem de cum va primi dragul de Titi ce aveam să-i spun, nu mă neliniştisem nici când văzusem deschisă uşa de la terasa cu clematite, că Ştefan ne-ar fi putut vedea împreună.

Iar dacă auzind trăsura simţeam acum un nod în capul pieptului, şi nodul urcând, priiizându-mi ca un cleşte beregata, încât m am temut că iarăşi, ca mai înainte, îmi va veni să vărs, mi-aro dat seama că exista un singur motiv: de data aceasta sarcina era mai greu de purtat ca data trecută. Chiar aşa a spus naşa Fănica: că nu-i de două ori în acelaşi fel, şi că de fiecare dată e altfel.

Data trecută n-am avut răuri prea mari, şi după ce răurile câte au fost au trecut şi ar fi trebuit să se cunoască, m-am strâns din vreme, aşa că nu s-a cunoscut defel. Am fost la baluri, la picnicuri, la curse şi peste tot unde încă ne mai duceam, si nimeni nu ştia că o aşteptam pe Yvonne.

- Dar bine, *ma chin,* unde ai (but-o? m-a întrebat pe urmă bătrânul general Praporgescu.

Ce bărbat plăcut şi curtenitor, şi cum se cunosc manierele distinse ale timpului dinainte!

Era atât de uluit încât, cu toată delicateţea lui obişnuită, povestea, în dreapta şi în stânga, cum că eram subţire, ca un lujer de floare;;« *t'écoutais sans mot dire,* numai eu ştiam ce ştiam; ce se mai opintea madama Ana cu baierele corsetului! îndoia piciorul, mi-l proptea de şale şi împingea, şi trăgea, şi împingea, şi trăgea...

- Îmi încarci sufletul cu păcate, coni(ă Sofica! se văicărea.

Se văicărea, cum au ele obiceiul: li se pare că dacă te vai(i arăţi mai dinstinsă. Este drept că şi doctorul Rădulescu, atunci când m-a găsit trăgând de hăţuri şi răcnind, a spus:

- Ce-a fost cu corsetul de care am auzit? Cum ai putut să fii atât de fîîă minte? Mult n-a lipsit, să ştii asta doar la sfârşit mi-a spus -, mult n-a lipsit, să ştii, ca să o omori, cu zile,,.

Aşa că de data aceasta e mai greu, m-am gândit, poate că este băiat, $i deodată m-a trăsnit o duhoare de mortăciune, venind probabil de peste gard, de la maidan. Şi atunci mi-aro dat seama că dacă mai întârzii o clipă doar, e prăpăd; cel puţin bine că n-aveam grija servitorimii care să-mi încurce lucrurile şi să-i deschidă uşa. Sigur că madama Ana tot îi făcea moalele lui Margot, şi sigur că Maria ü oblojea singură pe zănaticul de Origore. Şi cum nu şovăi din fire când iau o hotărâre, mi-am spus că toate au să se aranjeze în vreun fel, dar mai-nainte eu trebuie să merg să mă

Aţa că am mers ţi am făcut-o.

Arătam galbenă ca ceara în oglindă ţi picioarele îmi tremurau cum îmi tremură după ce vărs, totdeauna, dar n-am mai avut timp să-mi refac pieptănătura ţi fardul, aţa că eram chiar ca o grădinăreasă sadea: în perfectă consonantă cu costumul.

Am ieşit iar în grădină pe intrarea din spate, furtunul tot aşa curgea, dar am renunţat să-l închid în vreun fel, că nu mai aveam vreme. Dacă îi trecea cumva prin minte să sune în fată la sonerie, cine ştie ce putea să se mai întâmple! Cuminţenia şi nepriceperea lui la femei (care mă înduioşase la un moment dat) este totuşi, pentru un bărbat, un defect mare. De fapt nu ştiam dacă eram decisă sau nu pentru Titi, se cădea însă într-o asemenea situaţie să văd ce are să-mi propună. Altfel lucrurile ar fi fost greu de rezolvat *sans tambour,* ni *trompette,* deşi, după firea mea, *s'arrêter à mi-chemin* îmi displăcea profund. La toate acestea mă gândeam, şi atunci l-am văzut, înainte ca el să mă vadă.

Cobora încet treptele, cu ochii la blestematul de Piturcă, pe care îl auzisem mai demult că fluieră ca să ademenească păsări. Destinsă şi liniştită, aşa cum îmi place să fiu, m-am apropiat, fără măcar să-i fac vreun semn; fiind siguri pe sentimentele ce ne leagă, eram convinsă că nici condiţiile neprielnice de a vorbi nu an să-l deranjeze. El avea un aer blând ca totdeauna şi m-am gândit că iubisem în el exact reversul lucrurilor care mă deranjaseră la celălalt; care aş putea spune că mă exasperaseră, aşa că nervii mei, lângă el, se destindeau. Altminteri, blândeţea lui în ochii mei este slăbiciune, pentru că l-am văzut arătându-se neputincios chiar şi în clipele când enervarea îi colorează fata. în asemenea momente, când normal furia ar trebui să-l cuprindă, capătă doar un aer lovit, aţa că îi recunosc supărarea după faţa dintr-o dată boţită, după mersul mai şovăielnic.
Totdeauna m-am mirat cum de reuşeşte să treacă peste lucrurile care il enervează; pentru că eu ştiu, de fapt (ţi nu uit!) cine este vinovat faţă de mine, dar tocmai aceasta este grija mea: să nu-mi pese. Altfel că tot efortul celor ce vor să îmi facă rău nu duce la nimic, prin aceea că mie îmi pasă numai de ceea ce vreau eu să-mi pese.

Dar pe el toate îl ating. Apoi eu spun deseori că îmi pasă de părerea celorlalţi, dar dacă eu vreau să nu-mi pese, nu-mi pasă. El însă chiar asta mi-a

confesat: că părerea celorlalţi despre el va conta teribil de mult, totdeauna. Iată, m-am gândit atunci, ascultându-l, iată că ţi calităţile pot fi defecte. Lucru pe care îl gândisem şi despre Ştefan, în momentul când a început să mă agaseze. Pe urmă, însă, m-am lămurit că

la el este vorba
despre defecte pure;
şi pe urmă subiectul
Ştefan a încetat să mă
mai intereseze

.La început, când l-am văzut pe *cher* Titi coborând treptele, am fost sigură că îi va da prin cap să mă caute în grădină; totuşi, nu. Totuşi s-a angajat pe aleea care ducea spre poartă. Poate ¡1 supărase faptul că nu u ie$isem de la început în întâmpinare? Eram foarte sigură pe sentimentele lui si că pentru felul său de a fi ceea ce îndrăznise să facă venind aici, cu două ore mai devreme decât restul mosafirilor, era un gest de-a dreptul eroic; văzându-l cum o ia pe alee, evident prost dispus, m-am înduioşat iarăşi. M-am gândit că blândeţea lui deschisese tandretea în mine, aşa cum se deschide o floare târzie. De două ori, cel puţin, mi-am repetat gândul acesta, şi chiar cu aceste cuvinte. Cuvintele sunt aproape sigură că erau ale mele; cu toate că eram preocupată de venirea lui, rai-am repetat cuvintele care îmi plăceau, totuşi având o îndoială: cum de îmi veniseră atât de spontan? Nu cumva le citisem undeva?

M-am gândit că le voi scrie în jurnalul meu, diseară târziu, după ce au să se retragă mosafirii, şi eu voi merge în camera cea nouă şi plăcută, ce mă va face iarăşi să mă simt *jeunefille* şi ca acum, *hilas!* zece ani, voi aştepta să se stingă zgomotele casei, voi curăţa mucul de la lumânare, şi în jurnalul meu, ce îl voi începe chiar astăzi, am să scriu această frază. Pentru că astfel de teribilă a fost, chiar de la început, viata mea, încât mi-am trăit tinereţea mai puţin ca oricine, fiind lovită prea timpuriu de teribila nenorocire de a rămâne orfană. Şi jinduiesc încă să mai fiu falâ tânără, anturată la bal, să fiu curtată şi chiar să fleurtez, pentru că toate acestea sunt lucruri fireşti, dacă nu înţelegi ca viata să-(i fie un chin şi o povară.

Sigur că nepriceperea lui la femei este un defect, dar ea mă întinerise şi pe mine, încă şi mai mult decât eram. Şi ce uni mai plăcuse fusese că se ruşina să vorbească de sine. Această ruşine de a vorbi despre el mă tuşase, îndeosebi venind după siguranţa înfumurată a celuilalt, că nu mai puteam să suport să-l văd crezându-se buricul pământului.

Asta fusese ceea ce în special mă tuşase.

El, desigur, nu se "putea împăca cu gândul nemilos că nu ne vom vedea decât laolaltă cu mosafirii, astfel că, deşi ajuns la câţiva paşi de poartă, Încă mai întorsese capul să cerceteze din urmă dacă nu am apărut. *Evidem- menl il se donnait la peine* de a nu lăsa să i se citească sentimentele aprinse pe fată, nici chiar în clipa când m-a văzut. .

Pentru ci atunci când a întors capul, deodată a dat cu ochii de mine, care mă îndreptam spre el, zâmbitoare şi cu UD pas graţios. Nu mă întristasem nici când ¡1 vedeam cum se apropie de poartă; eram convinsă ci aveam să-i transmit de la distantă porunca să priveasci înapoi şi-mi con- ccntram voinţa în acest scop, ca să mă simtă. Daci încercarea mea spiritualistă avea să dea greş, atunci când avea să pună mâna pe poartă ca s-o deschidă, eu aveam să-l strig:

- Că-i cu această vizită incognito, domnule Ialomi(eanu?

În gând îmi repetam intonaţia, dar n-a fost nevoie, privirea mi s-a dovedit suficientă. încă o dovadă, mi s-a părut atunci, a legăturii noastre sufleteşti, ce n-are nevoie de cuvinte. A întors capul, şi, cu discreţia ce-l caracterizează, a pornit-o spre mine. Este greu să-i descriu expresia fetei; costumul avea un defect la umăr, pe care l-am văzut dintr-o dată. Aşa cum plănuisem, nu i-am spus din prima clipă nimic, ci doar l-am invitat să-i arăt noul sort de trandafiri din grădină. Am simţit că este dezamăgit, aşteptându-se desigur la altceva din partea mea, dar am păşit înaintea lui cum se cuvenea, doar uşor legănându-mă, ca o grădinărească. Ştiam cum îmi este încolăcită pe ceafă coada blondă, şi că am un *grain de beauti* pe gât, care desigur se vedea în această poziţie, când păşeam înainte. Vezi, i-am spus, şi am întins vârful demi-botinci ca să mângâi spinarea arcuită a motanului, care, cum mă văzuse, îmi ieşea, păcătosul, în întâmpinare. Vezi, i-am spus, ce blană strălucitoare arc acum? Ei, bine, să ştii că este pacientul madamei Ana. Habar nu am de unde venise plin de râie, şi madama Ana, care nu ştie multe, l-a înşfăca! şi l-a muiat în gaz. Şi când a scăpat bietul din mâinile ei, era teribil să-l vezi! Aaa, să nu crezi că exagerez cumva, am fost gata să leşin când l-am zărit! Jorj loaniu, care din întâmplare se afla prin apropiere, a propus să-l împuşcăm ca să nu se mai chinuiască, şi ne-a oferit, în acest scop, ordonanţa sa. Te asigur că nu exagerez cu nimic, arăta oribil! Numai petice de blană şi carne vie, şi mieuna, şi se tăvălea pe jos de durere... în casă se făcuse o halima... Şi presupun că el, pricepând, cu instinctul animalelor, că soarta îi este ameninţată, în timp ce noi încă nu ne decisesem, a dispărut! Şi-a luat lumea în cap, şi am regretat cu toţii... Ei, bine, când s-a întors după un timp, era de nerecunoscut: cu blana lucitoare, un ditamai Făt-Frumos al pisicilor. Trebuie să fi trăit prin pădure, pe la Herăstrău. Şi a venit cu acest obicei: să fluiere ca să ademenească păsările...Eram foarte destinsă şi volubilă, ca atunci când trebuie să între[în

mosafirii. Simţeam efluvii stranii în tot corpul, râurile îmi încetaseră, parcă cineva mi le luase cu mâna, atâta doar că pe măsură ce înaintam pe aleile din grădină, pământul era tot mai ud. Presupun că aceasta l-a deranjat, arăta *mal ă t'aise,* şi-şi tot ştergea cu o batistă destul de mototolită fruntea, pe care apăruseră din nou pete roşii, ca atunci când se emoţionează; ceea ce mie nu-mi pare altceva decât un semn că pielea îi este la fel de delicată ca şi sufletul. Vă2ându-i batista deloc impecabilă, m-am înduioşat din nou, gândindu-mă că nu are cine să-l îngrijească, mama şi surorile lui trăind în altă casă şi sunt convinsă ci nepăsându-le deloc de el. Un alt motiv de înduioşare a fost amintindu-mi că într-un timp eu eram aceea care să-i facă o vină din asemenea neglijente mărunte. Ce însemnează viata, m-am gândit, mergând înaintea lui, şi sub pasul meu pământul devenind tot mai nesigur, mai umed şi mai alunecos, ce însemnează viata, şi ce însemnează să trăieşti! Cum ce ţi-a plăcut ieri nu îli mai place mâine. $i invers.

- N-am putea, stimată si distinsă doamnă, să ne oprim şi noi aici, unde s-a oprit Făt-Frumos al pisicilor? Că mai departe... a propus el, arătând din ce în ce mai neliniştit şi mai ambarasat. Prezenta mea ştiu că îl tulbură, de aceea nu se poate comporta fată de mine în lume, firesc, dar mai era ceva. *!l se foit du souci* mai mult decât orice alt bărbat ce l-am cunoscut, astfel că m-am silit, cu multă clarvoinţă, două lucruri: să nu las să-mi transmită neliniştea lui şi să nu îl privesc ca o femeie mărginită (altfel mi s-ar fi părut laş şi mi-ar fi inspirat silă). Ştiu că am prezentă de spirit, doamnele patronese de la societatea „Regina Elisabeta" demult mi-au spus că eu sunt persoana care creează cea mai bună impresie la vânzoleala serbărilor şcolare, la slujbele de Paşti ţinute pentru orfani şi neajutoraţi: când alte doamne doar defilează în costum naţional, căutând a fi trecute în *compte-rendu* şi eventual a nu pierde ocazia să fleurteze, eu mă dovedesc, de fiecare dată, cea mai utilă şi mai pricepută. Însă prezenta mea de spirit începea să scadă în acest moment, dându-rai eu seama că nu-l amuza deloc să meargă pe aleile tot mai inundate de apă, astfel că la un moment dat s-a stropit îngrozitor pe pantalon, şi, cu aceeaşi batistă, s-a aplecat să şi-l şteargă, ca un copil crescut de o doică îngălată. Şi poate ca să oprească într-un fel plimbarea care nu-i convenea, mi-a spus, cu un zâmbet ce ¡-l cunosc şi nu i-l agreez defel:

- Şti(i mănăstirea Pasărea, stimată şi distinsă doamnă? Şlt|i odăile de mosafiri de la casele maicilor ce servesc pentru *rendez~vous-uii,* unde se pot petrece două-trei zile de viată galantă? Da, mi-amintesc că prima oară când a(i aflat, v-a(i mirat că cineva ar merge să petreacă acolo, numai pentru câteva ceasuri... Da, da, ştiu că v-a|i întrebat ce frumos din natură ur compcnsa lipsa de confort şi năvala ţânţarilor... Ei, din surse demne dc crezare, am aflat că există înlesniri speciale ale oficialităţii, de conivență cu politia secretă, pentru acele locuri... Că există o listă foarte pusă la punct a persoanelor ce au trecut pe acolo... Ei, cum vi se pare? Nu, nu ştiu dacă ar fi şi pentru persoanele ce au trecut câteva ceasuri, sau poate că da, poate exista o listă şi în acest sens... Dovezi mai palpabile decât cutii goale de bomboane, şi pesmeti, si sticluţe de parfumuri ce poate vă amintiţi Că există prin toate sertarele, nu cred totuşi să aibă. Dar când eu v& spun că nicăieri pe lumea aceasta nu te poti simţi apărat şi în siguranţă... Da, da, ştiu că vorbele mele nu au cine ştie ce efect, m-am convins că toate politiile secrete nu ar putea face nimic cu dumneavoastră. Totdeauna calmă, totdeauna stăpână pe situaţie...

Acest mod de badinaj al lui l-am găsit de multe ori dezagreabil, lipsii de gust si chiar de bărbăţie, calităţi care, trebuie să spun că eu le-am regretat de mulle ori lipsa. Ocazia principală în care le-am regretat lipsa fiind minutele următoare, când el s-a oprit, ezitând dacă să meargă mai

- Cred, distinsă doamnă, că mai departe este o aventură ca prin desert... Ca urmare, vă propun să vedem altădată soiurile dumneavoastră de trandafiri, ce nu pot fi, desigur, altfel decât nemaipomeniţi... Sigur, dacă nu ar fi fost atâta noroi, dar acum ou sunt circumstanţele, nu sunt condiţiile...

Poate înţelegând nemulţumirea de pe fata mea, el a început a divaga într-un stil care mă agasează. Drept care, nici măcar nu l-am mai urmărit ce spune si am hotărât să lămuresc lucrurile.

Mai târziu, încercând să-mi explic totul, mi s-a părut însă că gestul meu l-a speriat mai mult decât cuvintele, pe care am impresia că nici nu a mai avut timp să le audă, atât de bruscă i-a fost rcacfia.

Tot divagănd, ÎS! apăsa pe obraz batista pătată de noroi, astfel că, atunci când a terminat de vorbit ţi a dat să-ţi vâre batista în buzunar, obrazul îi era mânjit.

- Nu ne putem întoarce fără să-ţi spun, i-am şoptit, ţi, înainte de a rosti această frază, am întins mâna să-i şterg negreala de pe obraz CU propria mea batistută.
A avut deodată o smucitură, de parcă vorbele sau mâna mea l-ar fi fript. Şi-a tras într-o parte privirea - mi-a fulgerat pe sub ochi, tulbure ţi încăpăţânată - era roşu, de jenă sau de soare, ţi parcă tot trupul ţi-l strânsese. S-ar fi strâns oricât de mult ca să se ascundă, dacă ar fi avut unde. Neavând unde, însă, a luat-o ta fugă, schiţând doar un salut pe jumătate. Chiar fugea, călcând la repezeală pe pietrele pe care venisem amândoi! Un gest care mai degrabă îl acuza, decât îl salva, în caz că cineva s-ar fi uitat la noi îo clipa aceea. Aşa mi-am argumentat că nu din laţitate fugea, pentru că doar o clipă dacă ar fi raţionat, nu ar mai fi luat-o la fugă! Şi nu este el omul care să nu raţioneze în tot ce facc!
Argumentarea mea nu a schimbat însă lucrurile, că mă lăsase singură, neştiind decât cum să se salveze mai repede. Am pornit-o ţi eu încet, spre cişmeaua din fundul grădinii, şi în timp ce mergeam, m-a izbit iar duhoarea de la maidanul învecinat; prin zăbrelele gardului am văzut ciulinii plioi de praf, o tufă imensă de mătrăgună crescută pe un dâmb de gunoi, un câine flocăit care tocmai ridica piciorul, câţiva pari mucezi şi fără rost, care se înfigeau în cerul decolorat.
Nu mă durea însă nimic, si dacă vroiam nici n-avea să-mi pese deloc. Altfel, soarele ardea mult prea care, aţa că tni-arn ridicat berjera, lăsând sub bărbie panglica largă, ca să DU mă mai apuce ¡arăţi greaţa.
- ...într-o lume în care toţi trişează, trebuie ţi tu, dacă nu să măsluieţi, cel puţin să tragi cu ochiul...
îmi spusese asta într-o clipă de euforie, în limp ce eu stăteam pe un scaun de pai împletit, de pe care tot insista să mă ridic, argumentând că e şubred.
Deodată mi-a venit să dau de-a azvârlita cu panerul de trandafiri păliţi, să bat din picior ţi să tip, să ţip ţi să urlu chiar, ţi apoi să leţin. Să mă trezesc după mult-mult timp, între draperii răcoroase, mirosind a sulfină, într-o cameră cu storurile lăsate, cu fruntea ţi tâmplele legate într-un tulpan muiat în otet aromatic.
Şi chiar lângă pat să găsesc o sorbetieră plină cu îngheţată de cafea, pusă într-un bărdău plin de gheată, dc care să-mi răcesc mâna înfierbântată.
M-am uitat iar la cer, se făcuse suficicot de târziu. Picioarele îmi erau moi, şi ceva neliniştit ţi greţos mi se zbătea în piept, dar nu

puteam să pierd mai mult limp decât pierdusem, Trebuia să mă refrcţisez puţin, să-mi fac dichisurile, să-mi pun o toaletă de după-amiază, eventual să cobor în salonul cu ţemineu de porţelan ca să aplanez situaţia, dacă se va ivi cazul, şi *last, but noi least* cum spune Jorj loaniu, să calculez câţi mosafiri sunt şi câte por(ii de îngheţată.

Vin terasa cu clematite

- Fără îndoială (spune Profesorul Mironescu), boala mea pare a fi una din cauzele pentru care în casa noastră lucrurile merg mai prost decât altădată... Din apropiere, însă, deseori te iluzionezi, prinzând firul unei cauzalităţi, de fapt înşelătoare... Mai târziu, când ai să priveşti înapoi, de la depărtare, degringolada, ai să î(i dai seama că lucrurile s-au aşezat altfel. Atunci, cu totul altfel ti se va arăta desenul, iar deasupra lui ai să recunoşti teribilul ochi divin. Dar asemenea explicaţii, stiu, *mon chéri,* aici,
. ţi acum, sunt cu totul deplasate... Spuneam, aşadar, că boala m-a silit să mă dau la o parte de la conducerea treburilor casei şi, drept urmare, o mulţime din vechile mele atribuţii au ancombrat-o pe Sophie... Au adus-o, aţ spune, la epuizare... Şi acum, când lunile viitoare se desenează atât de sumbru...

- Ati auzit, nu? că ruţii ar fi trecut pe la Isaccea... interveni cu promptitudine mosafirul.

Dumneata, dragul meu, surâde cu amabilitate Profesorul Mironescu, chiar abia venit din concentrare, ţi lipsind cu lunile din Bucureşti, tot eşti mai la curent cu ştirile decât mine! *Interes pentru problemele cetâţii!* Te complimentez ia modul cel mai serios, crede-mă! Ai toată admiraţia mea... Pentru că, în această privinţă, şi curiozitatea, ţi puterile mele au fost scăzute, chiar în vremile cele mai bune... Iar acum, rareori mi se mai întâmplă să mai ies din casă.,, La timpul acesta nemaifiind cursuri, o parte dintre prieteni plecând cu îndrăzneală în vilegiatură...

Din celălalt colt al salonului plăcutele de fildeş ale evantaiului scot binecunoscutul sunet catifelat. Probabil iritată de aluzia la vilegiatură, Sophie şi-a închis evantaiul. Stă dreaptă în jet, cu nările încordate: ca ţi când din loja Teatrului Lyric ar sorbi replicile nepreţuitului Ermete Ncrvelli în *Deputatul din Bombignac.* Iar Profesorul, cu ochelarii lăsaţi pe şaua nasului mai jos decât obişnuieşte, loveşte teancul de hârtii din fata lui cu *coupe-papier*-ui; nu, n-are nevoie să îşi îndrepte ochii spre ea, ca să o ştie cum arată în această clipă. Acelaşi lucru valabil şi pentru

mai-tânărul-amic: îl ştie deci cum stă picior peste picior, lăsând la vedere şosetele albe de mătase, aşa cum poartă eleganţii în vara aceasta; o binevenită nonşalantă i-a îndulcit ţinuta, prea strict funcţionărească. Cineva trebuie sâ-i fi spus (surâde cu o tandră ironie Profesorul) că mica neglijentă dă gust, ca un praf de piper, unei costumări ireproşabile. Că pe un autentic patrician rareori 3 veri *tiré à quatre épingles,* mai degrabă el arătând o suverană nepăsare pentru felul cum se îmbracă.

Spiritul de observaţie îl dispensează pe Profesor să privească împrejur; de aceea să fie şi atât de locvace în după-amiaza aceasta? fl împinge, din păcate, un sentiment tulbure şi uşor neplăcut, pe care îl tot trăieşte de la un timp, s-ar putea opri asupra lui, l-ar putea analiza...

Numai că ei evită mereu să îl privească de aproape.

- ... Hai, *mon petit,* hai, îndrăzneşte...

Cu fata luminată de zâmbet, cu braţele patetic deschise, iese în întâmpinarea micuţci Yvonne, pe care, cu îndrăzneală, Nela o împinge de la spate prin uşa întredeschisă.

- Hai, *mon petit,* hai, îndrăzneşte, îngână Profesorul, ezitând în mijlocul salonului.

Micuţa face câţiva paşi, şi apoi, speriată de multa lume, se repede, cu un ţipăt scurt, înapoi în fustele Nelei. Cu mâinile lăsându-i-se încet-încet, ca spiţele unei umbrele ce se închide, Profesorul Mironescu priveşte derutat spre jetul soţiei sale. Da, Sophie cea înţeleaptă pare să aibă şi de astă dată dreptate: programul fetitei ar trebui, într-adevăr, păstrat, chiar dacă în seara aceasta, mademoiselle Lisette, speriată de ultimele zvonuri, îşi face la etaj valizele, plângând de emoţie. în plus, nu este cazul a li se da servitorilor nas într-atât încât să ne speculeze fireştile sentimente, pentru a se déroba de propriile lor răspunderi; altminteri, vor ajunge să ne dicteze orele când se cuvine să ne vedem copilul, ceea ce, de la un timp, să recunoaştem că aşa se şi întâmplă...

Profesorul îţi plimbă privirea şovăitoare peste fetele celorlalţi; mai puţin sensibili la logică şi educaţie, aşa cum tinerii sunt totdeauna, amândoi se reped să ceară a se face o excepţie, astă-seară. Şi în acest mod obţine Profesorul îngăduinţa (dată *à contre-coeur,* ceea ce se citeşte pe chipul distant al Sophici) de a o păstra şi pe micuţa Yvonne în salon. Ca urmare, se instalează cu preţioasa povară pc gcnunchi şi îi mângâie perişorul blonziu şi firav, cu mişcări prea apăsate.

- Cât priveşte incidentul de la Mamorni|a, s-au mai ivit noutăţi care să explice?

Ce întrebare fără rost! Dar tânărul Ialomiţeanu se bucură de îngăduinţa Profesorului. O îngăduinţă neatentă, ca fată de ultimul, şi cel mai puţin reuşit dintre fiii sufletului. Da, nenumăraţi alţi discipoli i-au stat Profesorului Mironescu în preajmă, în lunga sa carieră didactică: dotaţi toii cu o gândire proprie, originală, cu o vocaţie mai evidentă decât cea a domnului lalomiţeanu. Sunt încă destui cei cărora le trimite căr(i si scrisori de încurajare, cei pentru care stăruie, după puterile lui, pentru burse, înfiinţări de posturi, transferuri. Uneori, recunoaşte că boala, vârsta ettetera i-au împuţinat puterea de a suporta infatuările, ţâfna, nesuferita vanitate a tinereţii inteligente. Ceea ce nu mai recunoaşte în public este că, de la cei mai dotaţi şi mai străluciţi dintre discipoli a întâmpinat contraziceri, a citit recenzii negatoare la studiile lui, sau i s-au transmis cuvinte deloc măgulitoare. Pe scurt, a primit lovituri care i-au atins omenescul orgoliu. Iată, între altele, explicaţia că până la urmă nu aceşti Ivani tenebroşi, ci blândul Alioşa (ca să facă şi el referinţă la un foarte *en-vogue* roman rusesc pe care de curând l-a citit într-o proastă traducere germană) a rămas să-i asiste existenta!

- Sigur, a trecut atâta vreme încât parc curios să le mai interesezi de incidentul de la Mamorniţa! Numai că aventurile mobilizării mele...

Oare de ce mosafirul a găsit de cuviinţă să se ridice de pe scaun, ba chiar să ia şi postura unui vorbitor parlamentar? Să fie oare adevărat ceea ce Sophie a strecurat într-o zi, că visul tânărului lalomiţeanu, ce încă mai afectează interes pentru filologie, ar fi în realitate o carieră diplomatică? Este desigur adevărat, de vreme ce a confesat-o... Bieţii sigisbei (surâde cu înţeleaptă îngăduinţă Profesorul), bieţii sigisbei ce fac confesiuni doamnelor măritate, bazându-se pe discreţia unei *donna angelicato,* intruvabilă în realitate!... Bieţii sigisbei ce n-au decât experienţa alcovului, unde amanţii nu se îndură în genere să vorbească decât despre ei înşişi!... Cum să-şi imagineze atunci că *donna angelicato,* dintr-un irepresibil instinct, chiar dacă nu este deloS vorbăreaţă va aduce (de obicei înjumătăţită sau modificată cu abilitate) domnului şi stăpânului ei orice veste ce a răzbătut până la ea din lumea largă? Ce femeie este aceea care nu a reuşit, prin ciripitul ei inofensiv, să modifice, cu fapte observate doar de ochiul ei inocent, părerea lui mai veche despre rude sau buni amici? Astfel, doar, creşte

solidaritatea cuplului şi puterea lui de penetraţie, astfel se împrospătează aerul dormitorului conjugal, care, tot mai lipsit fiind de parfumurile sălbatice ale primelor îmbrăţişări, ar putea, ajungând din ce în ce mai stătut, să-i sufoce...

Dar de ce oare (se mai întrebă Profesorul), de ce oare amicul lalomiţeanu se aşarnează să insiste spre diplomaţie, o direcţie pentru care evident nu este dotat? Să nu fi ajuns conştient de puţinele sale resurse de elocinţă? Să nu-şi dea seama că sângele rece îi e în defect, că *l'isprit de repartie* îi lipseşte, că nici averea, nici relaţiile de familie nu sunt în stare să suplinească aceste viabile dezavantaje? De ce, ajuns la anii la care ar trebui să anvizajeze un doctorat filat cu brio, O catedră universitară obtinută pe merit (totuşi, se mai întâmplă!), el se risipeşte în cozerie cu personaje politice de mâna a doua, frecventând lumea parcă numai cu scopul de a tezauriza de peste tot informaţii derizorii?

Şi de ce oare, sau, mai exact, de unde această mică-înviorătoare-bucurie care refreşisează fata suptă a Profesorului Mironescu, în timp ce enuraeră în mintea sa defectetc mosafirului?

ZweiSeelen hab'ich, ah, în meiner Brusl, spune, cu îndreptăţire, poetul...

- Da, da, erau chiar ultimele zile când ai mai stat pe Valea Teleajenului... Nu te întorsesesi încă, veniseşi însă într-o permisie, cu o duminică înainte, şi ne anunţaseşi că ai scăpat...

Ceva pare să fi atras brusc aten|ia mosafirului în albumul pe care Margot Q (ine în poală. Astfel însă ajunge acest tânăr, obsedat de regulile mondenităţii, să comită o impardonabilă impoliteţe: nu doar să nu audă vorbele pe care i le-a adresat doamna casei, dar chiar să-i ignore prezenta.

Poale însă că ea nici nu a vorbit pentru el anume? Poate că a vrut numai să-si demonstreze memoria excelentă? Profesorul nu mai are vreme să cumpănească lucrurile, pentru că Yvonne încearcă să se ridice pe genunchii lui, agătându-i-se cu unghiuţele de reverul hainei. Nici atunci când răbdătorul tată o dă jos ţi o lasă să facă în jurul gheridonului câţiva păţi, t'nând-o de mână, grijuliu $i stângaci, ea lot nu catadixeste să se poarte cuviincios, ca o persoană ce ia parie la o sindrofie. Un spectacol de prost gust, observă nemulţumit lânăra mamă, si care face salonul noslru asemănător cu o petrecere de mahala. Dar lot a mahala ar aduce si o contrazicere în public cu soţul ei pe acest subiect, unde, ca si în altele, nu se întâlnesc.

De aceea Sophie se mulţumeşte, ascunzându-si chipul nemulţumit în spatele evantaiului, să facă o prezicere: că foarte curând copila va provoca o dandana şi se va regreta *énormément* greşeala de a fi fost admisă în salon, fn semn de dezaprobare şi neamestec, îşi redeschide evantaiul si, tot/ăcându-şi vânt, cu un gest leneş şi graţios, se ridică din jet şi se apropie cu paşi înceţi de canapea. Se va dedica numai obligaţiilor ei de amfitripană, prinzând cu îndemânare ochiurile conversaţiei destrămate.

- Vrei să spui că nu ştii cum s-au petrecut *en grund* lucrurile? Că regele se afla în promenadă pe Dunăre şi, auzind ştirea cu intrarea ruşilor, s-a întors, alertat, deşi regina insista s-o continue?.., Fapt pentru care, de altfel, a şi fost blamată...

Blândeţea răbdătoare cu care i se adresează în continuare are, desigur, asupra neatentului mosafir efectul unui usturător reproş. Pentru că, devenind deodată stacojiu, tânărul lalomiteanu îşi schimbă, milităreşte dc repede, ţinuta, prezentând doamnei o elegantă plecăciune de scuză. Cât despre Profesor, el a rămas de mai multă vreme cu ochii întorşi spre terasa cu clematite. Prin geamurile limpezi, ca o apă de cristal, corolele de catifea albastră, deasupra cerul dulce - verde, roz, opalin. Şi la fel ca în primele ore ale dimineţii, zgomotoasele, asurzitoarele vrăbii...

Atâta oare nu (i-ar fi de ajuns ca să simţi o fericire impersonală, care să te apere de toate meschinăriile existentei? Cunoscuta stare de graţie pe care ora aceasta a zilei ţi-o dăruieşte, fluturând năluca unei promisiuni

- o terestră frumuseţe eternă...

Privirea Profesorului se luminează brusc atunci când coboară asupra Yvonnei: strângând cât poate în pumnişor creionul mecanic, micuţa încearcă să-l ducă în dreptul ochiului, aşa cum Papa i-a arătat mai adineaori, ca să se uite prin bucăţica de geam de la capătul lui. Zadarnic, însă, pentru că braţul nesigur îi tremură. Papa face însă minunea, prinzându-i-l între două degete lungi şi fierbinţi şi, zărind deodată minusculul oraş care trăieşte dincolo de bucăţica de geam, în montura metalică a creionului mecanic, Yvonne scoate câteva chiote de bucurie.

Profesorul continuă o vreme să-şi privească fetita, răbdător şi înduioşat

- o duioşie plină de mândrie. Apoi se simte obligat să intre în conversaţie:

- Dar nu se poate ca domnul lalomiteanu să nu ştie asemenea lucruri! îi atrage atenţia soţiei sale, contrariat şi fără chef, Nu se poate să nu le ştie, pentru că jurnalele erau pline...
- Jurnale, bineînţeles, însă când te afli aproape pe un vârf de munte... fn asemenea circumstanţe şi condiţii, sunteţi de acord că a fi la curent cu presa... un deziderat aproape imposibil... Ca să nu mai vorbesc că depinde de noroc ce general ai. De pildă, de curând, *ă propos* de generalul Prezan, circula zvonul că ofiţerilor săi le-ar fi interzis anume gazete. Simpatiile lui fiind binecunoscute, cele interzise se pot presupune: filogermane, în cap figurând *Steagul...* Nu? Chiar n-ati mai auzit de la nimeni?

Ce alunecare dezordonată a conversaţiei! Profesorul tace, în semn de neştiinţă şi, pe deasupra ochelarilor, îi aruncă fostului său student o privire nemulţumită.

Poate totuşi ou-i o dezordine a mintii, ci o complicaţie a firii? Poate numai permanenta dorinţă de ambiguitate a tânărului îl determină să ambruieze totul, ca să-şi ascundă gestul cavaleresc, cu care a sărit în apărarea doamnei? Nu-i doar generozitatea trăsătura firii lui pe care şi-o lasă cel mai mult la vedere? Nu-I vezi tot timpul ocupat ba să caute un stipendium pentru un amic fără slujbă, ba să intervină pentru un vecin funcţionar al cărui post S-a redus, ba ca să recomande ca meditator un student ce se întreţine singur, ba să ducă medicamente unei cunoştinte, domnişoară bătrână... Şi tot asa aleargă bietul băiat mereu, împletindu-şi relaţiile, câte le are, într-un mod caritabil şi profitabil pentru toată lumea. Acesta este Titi lalomiteanu; mai ieri un biet provincial (chiar şi azi cunoscând pe sfert atâţia oameni câ|i cunoşti tu în realitate), dar capabil să-ţi facă legătura, când ai nevoie, cu cineva de la Culte, de la Externe, de la Interne, de la Instrucţie, Pentru că nu uită pe nimeni şi intuieşte (sau află) cum poate fi abordat fiecare: aici o mică atenţie, dincolo o slăbiciune galantă, dincolo o intervenţie prin a treia cunoştinţă... Un retetar simplist pe care l-ai putea si tu aplica dacă neplăcerea instinctivă pe care o ai fa(ă de asemenea lucruri nu ar crea în tine senzaţia că pentru ele niciodată nu ai suficientă vreme. De aceea ti se întâmplă uneori să te uiti cu compătimire la această persoană de suflet care acceptă să se ocupe numai de treburi agasante, dintr-o iubire de semeni care tie îti rămâne neînţeleasă.
- Şi încă, dacă as fi avut acces la un jurnal, era suficient? Jurnalele noastre trebuiesc citite două odată, *Steagul* si *l'Indépendance roumaine,* de pildă, pentru că, la fel cum

considerau anticii, din alăturarea contrariilor se va ivi, prin balans, adevărul...

- Nimeni ou are totdeauna dreptate, dragul meu, u răspunde Profesorul, cu o melancolică îngăduinţă.

în el însuşi simte balansul celor două suflete contrarii: acum, când cel binevoitor pare iarăşi să se fi înstăpânit. Profesorul îşi reaminteşte o veche ipoteză a sa. Că sensibilul tânăr îşi ascunde pudic sufletul prea vulnerabil în spatele că2nitei sale conversaţii stereotipe.

- Altfel, cât priveşte incidentul de la Mamorniţa... cineva mi-a spus că guvernul a fost atacat la acest subiect: că ruşii nu au fost dezarmaţi. Şi răspunsul: cum să-i dezarmăm pe viitorii noştri mari aliaţi?

Gândindu-se la generoasa ipoteză despre sufletul vulnerabil al mosafirului, ascuns în spatele acestei sintaxe căznite, Profesorul Mironescu se simte un copil nerăbdător, tentat să sfâşie ambalajul cartonului de cofeturi, să-şi vâre unghia în ţiplă, ca să vadă ce este ascuns înăuntru.

Un demon al curiozităţii, ţâşnit ca un djin din fumul închis într-o sticlă, irepresibilă curiozitate, ţâşnită dintr-un sentiment neclar şi necercetat. Surâzând, Profesorul îşi oferă discipolului chipul impenetrabil, încă destins.

Mulţumit încă

.Dar, chiar în această clipă, Yvonne lasă în părăsire creiooul mecanic şi, cu o incredibilă iuţeală, înşfacă un plic nedesfăcut din pomieră şi îl ghemuieşte în pumnişorul strâns. Şoptindu-i ceva duios la ureche, Papa încearcă să i-l sustragă pe neobservate, dar fetita ignoră drăgălăşeniile, ca şi când n-ar mai vedea, n-ar mai auzi. Poate că, la urma urmei, nici nu vede decât hârtia care foşneşte atât de plăcut când o strângi. Plăcut poate să-i pară şi că gesturile ei animă lumea din jur. Aşa că le arată tuturor plicul terfelit, cu feţişoara luminată de mulţumire, aşa cum călăul ar întrerupe o clipă cazna martirului, arătând mulţimii de credincioşi trupul sfârtecat, şi toată fiinţa i s-ar umple - îmbătător aJcool! - de freamătul de indignare şi neputinţă.

- Ma«, *non, j'en ai assez...*

Poate împins de şoapta nemulţumită a sofiei sale, poate pierzându-şi deodată răbdarea, aşa cum şi cu cele mai dragi fiin|e ni se întâmplă, Profesorul încearcă să desfacă pumnişoru! strâns cu

forţa, descoperind, deodată, cu uimire, câtă putere pot avea nişte degete palide si subţirele. Şi poate tocmai pentru că simte că nimic rău pe lume nu poate veni din partea indulgentului Papa, Yvonne începe să (ipe. Un ţipăt ascutit ;i neîntrerupt umple salonul, ca o sirenă de alarmă.
Domnul lalomiţeanu râde şi schimbă priviri de complicitate cu Margot. Iar doamna Mironescu, păstrând pe chip o expresie echilibrată între victorie şi nemulţumire - iată dandanaua promisă! - se îndreaptă spre clopoţel: va veni Nela, copilul se va întoarce la rosturile lui, si salonul la viaţa civilizată. Dar vocile celelalte se împletesc, cerând păsuirea vinovatei, şi amfitrioana face un gest de renunţare care îi dezveleşte, prin deschizătura rochiei, braţul pietros şi alb.
- O încurajezi şi dumneata la rele, îi spuse mustrător musafirului, ameninţându-l cu degetul în glumă. Şi toţi fac la fel, din comoditate şi nepăsare, iar eu inutil avertizez că astfel ii vom strica şi firea şi caracterul...
- Sunt mult mai nevinovat decât presupuneţi... De altfel, ca de obicei... protestează, zâmbitor, acesta.
S-a creat o confuzie: domnul lalomiţeanu are impresia că reproşul o vizează pe surioara cu care a antamat o conversaţie aparte; de aceea o lucire vicleană îi luminează ochii transparenţi. Sentimente contradictorii se încrucişează de altfel în sufletul lui, făcându-se vizibile prinlr-o pulsaţie vie şi trecătoare, ii oferă, roşind, dar cu multă curtoazie, scaunul din apropierea sa distinsei doamne, apoi întoarce o privire atentă spre gheridon.
Evident, persoana care îl atrage cel mai mult în salon este Profesorul Mironescu.
Dar interesul Profesorului este acaparat în întregime de micuţa Yvonne, care şi-a găsit în fine o ocupaţie mai liniştită. Cu degeţelul întins, Yvonne împinge nasul, ochii, pleoapele lui Papa, iar Papa se sperie şi se fereşte.
- Nevinovat!? rtu *du tout*... Există nenumărate reproşuri ce ţi s-ar putea aduce... insistă Sophie. De pildă, văzându-ţi de mai multe ori comportarea, m-am întrebat: oare de ce acest domn se străduieşte într atât să-şi mulţumească toţi cunoscuţii? Ce rost are să-ţi arogi obligaţii pentru persoane faţă de care nu eşti îndatorat? Şi în schimb...
Sophic îţi face vânt cu evantaiul ţi priveşte uţor încruntată estampa lui Rubens cu fiicele lui Leucip: dincolo de ea, în cel mai

apropiat transcendent, pare să se afle misterul pe care vrea să-l pătrundă.

- Sunt principiile politicii mele, distinsă doamnă, îngână galant domnul lalomiteanu.

În glas îi răsună o mică satisfacţie: pentru că ţi-a construit o politică proprie căreia i se supune orbeşte; pentru că a reuşit să trezească interesul unei doamne atrăgătoare; pentru că lucrurile se menţin în făgaşul lor

- fti arogi atâtea obligaţii, încât pe unele nici nu mai poti să le îndeplineţtil... Se poate spune că eţti în defect.

- Pa(ă de cei apropiaţi sunt în defect, se înclină tânărul.

Are un surâs îndrăzneţ ţi mulţumit de sine.

- Cu cât cineva îmi este mai apropiat, cu atât comportarea mea fată de el este mai... din păcate, este mai...

- Mai proastă, da, surâde ţi Sophie.

Surâsul ei - uşor resemnat, uşor acid, uţor jignit - se întâlneşte cu surâsul lui - jucăuş ţi triumfător De fapt nu se întâlnesc, pentru că trec, cu viteze diferite, printr-o aceeaşi substanţă, aflată în stări de agTegare

- Dar, totuşi, nu înţeleg de ce Să (ii atâta să te simpatizeze toţi! Şi portarul de la Casa Vanicu, şi Marghiloman, şi Nela, şi Nicu Filipescu, şi madama Ana... De bărbatul meu, nu mai vorbesc. Toti, fără nici o excepţie... Toate... Ce fire poti SĂ ai... îngână Sophie, lăsând să i se vadă de sub evantai numai ochii mustrători.

- Sunt principiile politicii mele, stimată doamnă, repetă domnul lalomiteanu. Ale politicii, nu ale firii mele, subliniază, ţi, ca după o mărturisire compromiţătoare, face câţiva paşi ezitanţi, depărtându-se.

În mers, întinde la întâmplare mâna şi mângâie automat cu vârful degetelor bronzul de pe consolă: torsul lucios, lira lui Apolo... " (O mică vibraţie adusă de amintirea inavuabilă a vârstei când sângele ce se dezlănţuise şi cuminţenia firească nu găsiseră încă ah debuşeu decât studiul atent al cioburilor de ceramică grecească cu violuri pe cale a fi înfăptuite, al statuilor, cu şi fără frunze, exasperante trupuri goale peste care visa să-si coboare mâna tremurândă. Obscene simboluri primitive, cercetate *ă bout des nerţs.* Deasupra planând, zdreanţuită, certitudinea consolatoare că va fi totdeauna capabil să se supună preceptelor raţiunii; că nu va înfăptui niciodată un fapt nesăbuit, ce ştie sigur că are să-i dăuneze. Că teama de eventuale boli, scandaluri şi neplăceri **¡1** va

feri de ispitele reale, care, prin însăţi realitatea lor, îl resping ţi-l înspăimântă...).

Aruncă o privire grijulie spre gheridon.

Ar putea chiar să nici n-o mai arunce. Micuţa Yvonne mâzgăleşte, iar Profesorul admiră zborul lăstunilor: zig-zag de linii negre ce se intersectează intre pereţii cerului - ivoriu catifelaţi - pe care rosul apusului a început să-i injecteze. Afară irupe gradat lumina intens aurie ce face să crească penumbra în salon - aşa cum creşte şi scade apa în două vase

fntorcându-se după o absentă - cât de lungă? - printre cei apropiaţi, Profesorul aude glasul însufleţit al soţiei sale: tot despre incidentul de la Mamornita este vorba:

- Bineînţeles că nici nu a vrut să audă de versiunea oficială: că ruşii ar fi trecut graniţa dintr-o eroare... O eroare care să tină 60 de kilometri? a spus. Nu se poate totuşi aduce unui general rus insulta că nu ar şti să citească o hartă! *Il n'était pas difficile de comprendre à quoi il pensait* - o tentativă conştientă, să se vadă, adică, până unde, cât de mult se poate îndrăzni în România...

Dar de când ea, care, înfăşurată într-o pelerină tenebroasă, lăcrăma pe un romanf, sau pleca spre livadă încărcată de pânze, şevalet, şasiuri, cu pitorcasca ei pălărie alunecând neglijent pe spate, a ajuns să se priceapă în politică atât de bine? Auzi-o vorbind, cu obişnuita ei siguranţă de sine... O plăcere a vanităţii îi animă chipul tânăr sau doar o încă dulce, o încă- gratioasă-mică guşă? Fruntea joasă, recele nas acvilin, buzele lungi şi subţiri - o fire egoistă, ba chiar meschină? O, stabilele, mediocrele noastre sentimente familiale, în care s-ar părea că nu ştim nimic despre cel ce respiră alături, aşa cum nu ştim despre necunoscutul nostru trup pe care îl folosim

Domnul falomiteanu aruncă o întrebare cu glas atât de scăzut, încât Profesorul nu o aude. Aude în schimb răspunsul soţiei sale:

- Bineînţeles că făcuseră şi ei, chiar din primul moment, asemenea presupuneri! Nu (i-am spus că Brătianu venise alertat de la Florica? Iar Regele a trăit o emoţie puternică încă de pe vapor! Poate de furie, poate de frică, l-a apucat o emoţie violentă şi o jumătate de oră a tremurat...

- Ei, poftim! exclamă Profesorul şi, pentru prima oară în această după- amiază, glasul îi sună tăios. Ei, poftim! Regele a tremurat o jumătate de oră şt toţi o ştim imediat. Ce oameni. Dumnezeule! Ce oameni şi ce ţară!

Şi, ca semn al indignării, o coboară pe micuţa Yvonne de pe genunchi. Apoi întinde mâna după vechea tabacheră cu chibritelniţă (gest care şi după un an de când a renunţat la fumat

tot îi mai revine în clipele de enervare), dar, amintindu-şi, se mulţumeşte să urmărească cu degetul conturul unui lotus brodat pe feţişoara de masă. Din nou nu are nevoie să privească înspre soţia sa ca să o ştie cum arată: profilul mâhnit, privirea de copil necăjii, care nu ştie cum să se apere. O nevinovată dâră albastră mai pluteşte o vreme stânjenitoare printre mobilele grele de mahon, în timp ce Profesorul Mironescu tace cu încrâncenare.

- Dar chiar persoane din strictul anturaj ne-au spus... Jorj, nu-ţi mai aminteşti? Doar erai de fată... stăruie, cu blândeţe, Sophie.

O blândeţe rugătoare, care, înaintea oricărui alt gând, declanşează în el o furie oarbă. O blândeţe cu care de la o vreme ea găseşte mai picant să se drapeze în societate. Bineînţeles că nu-şi aminteşte să fi făcut Jorj Athanasiu o asemenea afirmaţie: nici nu este genul de informaţie pe care el s-o difuzeze.

Nu i se potriveşte.

Apoi, în astă-seară se împlinesc şase luni de când nu s-au mai văzut cu toţii. Cine poate şti mai precis asemenea date, decât el, pe care singurătatea îl apasă atât încât a început să aştepte chiar şi vizitele lui Titi lalomiţeanu? De mai mult de un an, lumea care seara, întorcându-se de la promenada de la Şosea, trecea să lase cărţile de vizită, s-a tot rărit, până a dispărut cu totul. Vizitele amicului Jorj au fost în ultimul timp înlocuite de telefoane. Dacă Sophie nu-şi mai aminteşte este (pe lângă lipsa ei de memorie, binecunoscută) si pentru că ea nu a suportat acelaşi regim de recluziune. Ea rar să fi pierdut o bătaie cu flori la Şosea şi apoi o seară la Flora, împreună cu Miza şi Radu, Lisette Athanasiu i-a oferit permanent ocazia să-şi ia îngheţata obişnuită la Riegler (poate din bavar- dajul ei să fi cules bârfă politică?), sigisbeul Titi lalomiţeanu a mai luat-o împreună cu Mărguta de câteva ori la teatru, importantă nefiind piesa, ci *batgnoire-|e* de lângă scenă; şi chiar mâine, pare-se, au iarăşi bilete la Teatrul Francez.

(Numai că astăzi circula zvonul în oraş că spectacolul următor e compromis, pentru că Teatrul Francez împachetează să plece.).

Concluzia este că n-a fost atât de oropsită pe timpul bolii lui, aşa cum obişnuieşte să se plângă, şi dacă încurcă amintirile este nu numai din .profundul ei dispreţ pentru ordine, dar şi pentru că are amintiri multe. De aceea ajunge să susţină că amicul Jorj a lansat această informaţie pe care tu, soţul ei, acum o auzi prima oară. Aşadar, a auzit-o pe contul ei.

Unde, n-are nici un rost S-o întrebi: poate că şi dacă ar vrea să spună adevărul, n-ar fi în stare să-şi amintească. La Societatea de

Protecţie a Grădinilor, ca şi la Crucea Roşie, damele discută, în acest moment, politică la fel de aşarnat ca şi domnii,
Profesorul îşi sprijină ceafa de spătarul scaunului si îşi desprinde de pe nas rama tăioasă a ochelarilor. Poate şi pentru ca să ascundă că un clipit repede u antrenează jumătate de obraz într-o strâmbătură.
Semnul unei nervozităţi stăpânite.
Există asemenea momente când ti-ar veni să crezi că într-o cameră cu lume mulţi te plimbi printre curenţi psicbo-electrici. De aici n-ar fi un drum prea lung pană la mult-trâmbitatele teorii ale doctorului Charcot si chiar la seansele spiritiste! Dar mintea raţională si pozitivismul în care a fost educat îl fac mefient pe Titi lalomiteanu fată de asemenea ipoteze care au intrat în modă.
Există de altfel suficiente motive ca să-li explici tensiunea dintre soli: căldura zilei, zvonurile de *intrare,* boala Profesorului, pus fată cu nesiguranţa lunilor următoare...
Tot căutând cum să arunce iarăşi mingea conversaţiei, domnul lalomifeanu merge să se aşeze lângă micuţa cumnată, pe canapea. Nu se ştie de ce ea evită să îl privească în ochi şi a încremenit de atâta timp cu albumul în poală. Tânărul stă o vreme alături, cu mâinile sprijinite stângaci pe genunchi O derută a rămas îngropată în privirea lui translucid-albastră, aşa cum, sub sutele de metri de apă transparentă, poti, în zilele senine, să întrezăreşti - mişcătoare umbră - carcasa ruginită a unei corăbii încrustată cu scoici pietrificate şi înlănţuită de alge verzi şi roşii. Şi, deodată, scoate cea mai sinceră dintre exclamaţii:
- O, Doamne-Dumnezeule! Ce-o să se aleagă de această tară dacă într-o bună zi vom ajunge să dăm politica pe mâna femeilor!
Trezită de vecinătatea companionului său, Margot intră în conversaţie CU îndrăzneală, fn glasul subţiratic îi sună acea inflexiune uşor alintată care apare la majoritatea fetelor tinere, când simt că a venit vremea să fie curtate.
Când încep să-şi simtă dintr-o dată puterea şi li se pare că etern vor stăpâni lumea, copilârindu-se.
- Dar Regina Victoria?! Dar Elisabeta?! Şi n-ai spus tu, Étienne, că acesta este veacul ştiinţei şi al progresului, şi că foarte curând vom cunoaşte alt tip de femeie? Mai t" minte, Étienne, când? Ai venit într-o sâmbătă să mă iei de la şcoală şi îo drum ai oprit trăsura să urce o femeie în pantaloni. Ce speriată era, biata de ea, *elle n'était pas trop mal, et assez jeune,* un pic cam sulemenită, şi-atât de speriată! *Elle tremblait de peur/* Mână, birjar, mână mai repede, mai repede, strigai tu, şi ea se ghemuise

pe bancheta din fată, coşul era tras, dar, degeaba, ei tot o vedeau. Şi cum mai ameninţau cu bastoanele! Mână, birjar, mai repede, mai repede, strigai tu, şi ei huiduiau! Au şi lovit cu bastoanele în trăsură, te rog să-ti astupi urechile, mi-ai spus, şi, la un moment dat, ceva tare s-a izbit de coşul trăsurii, vai, ce-am ţipat! *Soyez tranquille,* mi-ai spus, *il n'y a plus de péril,* şi pe urmă am înţeles, tocmai de-asta începuseră să arunce cu ce găseau, pentru că îşi dădură seama că nu mai au nici o şansă să ne mai ajungă... Este prea devreme s3 puie croitorii parizieni modele care să umble pe străzile noastre în pantaloni, ai spus, după ce ain lăsat-o la casa ei de mode, dar ai să vezi, n-are să mai treacă mult si va Ti foarte *chic* să umbli aşa îmbrăcată...

- Ce aventură! Acum aud prima oară despre ea...
- Cum prima oară? Doar ti-am povestit-o pe loc, amândoi... ripostează Profesorul, cu acreală.

Care este părerea mosafirului nu poate şti, pentru că acesta cercetează cu atenţie lampa olandeză. Dar el, ca vechi educator, nu este adeptul severităţii cu orice pret, iar ca bărbat opinează că tinerelor fete un grăunte de neastâmpăr frivol le stă bine, mergând mână în mână cu naivitatea lor, cu prospeţimea... Sigur, devotamentul Sophiei pentru surioara mai mică nu poate fi pus la îndoială, însă comportarea ei lasă de dorit câteodată prin rigiditate.

Urmează un nou răstimp de tăcere, în care se aude numai sfâşierea aerului, despicat de evantai. Clipind a nedumerire si uituceală, Sophie ripostează, împăciuitoare:

- Da, da, parcă mi-amintesc ceva... Mult-lăudata mea memorie trebuie să-mi fi jucat din nou o festă!

Râde. Un binecunoscut râs perlat care poate foarte bine să nu fie fals, aţa cum soţului ei i se pare.

-Cât priveşte politica, aici eu nu-mi revendic nici o pricepere, repetăm numai ce vorbeşte lumea...

Da, da, acum modul de a vorbi al unei femei simple si sănătoase, pe care Q afişează în rusticele tablouri vivante sau la ocaziile când îşi îmbracă frumosul costum de Muscel! Şi cu ce supusă îngăduinţă u răspunde mosafirului, deşi el nu s-a arătat deloc amabil fată de ea! Chiar dimpotrivă! Dar a vedea aici o deplasată cochetărie însemnează fantezie bolnăvicioasă? Neurastenie?

- ...aşa că politica am lăsat-o pe seama sufragetelor...

Neurastenia, desigur, face ca numai închipuindu-şi un lucru, să-l şi

simtă real; să-l simtă în fiecare fibră a trupului lui, slăbit şi irascibil. Altminteri cum sâ-şi explice asemenea ieşire în care deodată iar a ţâşnit furia lui mocnită, în ciuda hotărârii temperate de mai înainte?

- Nu m-aş mira deloc, draga mea, să le văd într-o zi şi acolo... Pentru că societăţile laie î(i ocupă prea mult timp de la o vreme, astfel că fatalmente îţi rămâne tot mai puţin pentru îndatoririle femeieşti obişnuite...

Dar nu au trecui, iată, nici cinci minute şi a început să se îndoiască de adevărul vorbelor sale! Cât despre oportunitatea lor, nici măcar nu poate fi vorba! Iar furia care, în ultima jumătate de oră, îl împingea să alerge după ea, s-o lovească oricum ar încerca să se apere, oriunde ar încerca să se ascundă, furia aceasta a dispărut dintr-o dată, fără urmă.

Obişnuită cu excesele lui, ea se îndreaptă tăcută spre jeţ, cu supunerea unui animal domestic, fn coltul buzelor tremurătoare, pierzându-se cu discreţie, ca un cerc domol de apă, mâhnirea unei făpturi neştiutoare care tot nu înţelege de ce - pe nedrept - a fost lovită...

La o asemenea privelişte, cum să nu întorci capul, înduioşat ca un călău sentimental?

Profesorul Mironescu urmăreşte cu degetul conturul unui nufăr (sau lotus) brodat, Margot şuşoteşte cu micuţa Yvonne, domnul lalomiţeanu tuşeşte discret, pregătindu-se să lanseze o nouă întrebare - niciodată atât de binevenită ca în clipa aceasta.

Dar atunci când el te priveşte cu ochi gravi, cu o supunere leală, de soldat credincios, nu t' se împrăştie orice îndoială?...

- *Â propos* de explozia de la Pulberăria Dudeşti... începe domnul lalomiţeanu.

Iar canaturile uşii se deschid, în sfârşit şi boneta apretată a madamei Ana se iveşte deasupra măsuţei de servit ceaiul.

Boneta apretată a madamei Ana se mută de deasupra măsuţei de servit ceaiul, până în mijlocut camerei, apoi lângă mesuţele cu picioare înalte, lângă şemineu. Pe fiecare dintre ele bătrâna aşează un candelabru cu cinci braţe şi, după o mică ezitare (afară este încă lumină), aprinde lumânările de stearină.

fn spatele jilţului doamnei Mironescu, lumina pâlpâindă scoate la iveală un postament alb, rotund ca o coloană, şi, aşezat pe el, un bust de zeu antic. Un Poseidon, un Jupiter *tonans?*

Iarăşi paşii moi ai madamei Ana. Clinchetul linguriţelor de argint pe porţelan, încetineala gravă cu care mâinile se întind spre

platouri, spre farfurioare, fălcile mişcându-se fără foame, fără grabă, fără lăcomie.

Binecuvântata aromă a ceaiului.

Cu un frou-frou incitant, cu paşi uşori, Sophie este cea care trece acum de la unul la altul. Chipul ei grav şi copilăresc pluteşte acum în penumbra salonului, întinzând cu gratie ceaşca aburindă. Atât de exactă şi de plină de tact, încât desigur nu poate exista un lucru în care să nu aibă ea dreptate.

Încât nu poate exista eroare...

- ¿tienne! Je t'en prie...

Si chiar înainte de a sfârşi să II roage, i-a luat, din mâna prea fierbinte, cleştişorul, iritată de neîndemânarea cu care el încearcă să prindă cubuleţul de zahăr. Privirea pe care i-o trimite pe sub genele lungi spune îndeajuns despre grija ei autoritară si posesivă. Şi, cu aceeaşi mişcare ce nu admite replică, îi face semn spre felia de (ortă, obligatorie.

O, stabilele, mediocrele noastre sentimente familiale, de care s-ar părea că nu eşti demn, atâta timp cât nu te po(i împiedica să-(i vezi aproapele! Să-I vezi si, văzându-l, să cazi în păcat si sâ-l judeci!

Dar ce amar este ceaiul în astă-seară! Sau numai gura lui este amară?

- Feriţi, donşoară, c-asta nu-i jucărie, spune madama ADa, dând-o la o parte pe micuţa Yvonne, care încearcă să împingă măsuţa eu rotile. Mâncaţi-vă-ti mai bine pişcotu...

Cu încă un resl de amărăciune în suflet şi nepierzâncfdin ochi silueta soţiei sale, Profesorul înghite, slrâmbându-se copilăreşte, ultima bucăţică de tortă. Iat-o, atât de blândă din fire cum e, îndeplinindu-şi obligaţiile de amfitrioană fără ca să-ţi arate în nici un fel mâhnirea. Şi desigur, nici mai târziu nu-i va reproţa în vreun fel; cel mult o migrenă sau unul din acele răuri femeieţti care o vor dobori la pal. Va zăcea ore întregi, cu biata ei frunte învelită într-un tulpan muial în otet aromatic, cu o buiotă la picioarele reci, cu obrazul alb ţi buzele decolorate. Atunci va regreta cel mai mult c-a lovit-o, ţi încă, înconjuraţi de asistentă! Va rămâne ţi el tot singur în cabinetul neprietenos, lucrând fără spor la proiectul de alias dialectal, neputându-şi împiedica gândurile să se întoarcă mereu toi la ea. O tristă consolare că numai el o face să sufere, că ea pare să nici nu audă vorbele neconvenabile ale celor ce-i suni indiferenţi. Doar acum o jumătate de oră, de pildă, nici nu ţi-a dat seama de lipsa de curtoazie a neatentului mosafir; pentru că altfel

(dacă absurdele presupuneri ce-l încearcă, uneori, în privinţa ei ţi a junelui lalomiteanu ar fi adevărate), cum ar fi fost lovită inima ei, sensibilă ţi landră!

Cât despre june, iată-l ce nepăsător ia din mâna ei, ceaţca aburindă! O mână ce coboară mângâietor pe trup, alunecând mai departe, încă mai departe? Ce presupunere absurdă! Sc întreţin doar o secundă, firesc ţi jcpăsător: fetele lor o arată.

Firesc ţi nepăsător - freamătul odihnitor al camerei.

- Da, stimată doamnă, recunosc că explozia _mă obsedează, pentru că am fost silit Să fiu de faţă la înmormântare... închipuiti-vă, sicriu lângă sicriu! Sute ţi sute de sicrie! Ceea ce a făcut cea mai penibilă impresie asupra asistentei ţi fiecare, sunt convins, a presimţit acelaşi lucru: că parcă ar fi o repetiţie în mic de ce va urma. Nimeni, sunt convins, din cei de fa(ă nu s-a îndoit că asistă, ca să spun aţa, la uvertura războiului... Altminteri, o lume teribilă, oficialităţi, discursuri, căldură. Şi, astfel, domnule Profesor, mi-a venit acel gând pe care, fără doar şi poate, îl aveau mulţi români onorabili în acele clipe. Am evitat deci să mă mai gândesc la victime ţi m-am gândit numai la cauze, pozitiv. Nu cumva, m-am gândit, este adevărat ce s-a spus, că aici a umblat o mâna criminală? Poate chiar mâna criminală care a făcut ţi atentatul de la Pirotehnie?

Şi domnul Ialomiteanu se Înclină la modul său exagerat, în fa|a madamei Ana, care fi oferă farfurioara cu glasele, dulciul său preferat.

- Cineva care să atenteze la bruma noastră de pregătire militară? surâde Profesorul. De vreme ce stocul de artilerie a sporit nesatisfăcător, comenzile ou ni s-au livrat $i aşa mai departe, de ce să se mai înverşuneze inamicul? Ca să nu te mai întreb, dragul meu, şi la care anume inamic te-ai gândit! Gândul meu, îţi mărturisesc, este insă altul: nu cumva, dacă vorbim de mâna criminală şi de periculosul inamic, ar fi mai potrivit să ne gândim tot la noi înşine?...

O picătură de maliţie prietenească s-a dizolvat în cordialitatea Profesorului. Deşi cam pământiu la fată, arată iarăşi bine dispus. Poate încearcă acum să-şi răscumpere grimasa de neplăcere cu care l-a primit pe mosafir? Sau lucrurile neconvenabile ce le-a gândit despre el acum o jumătate de oră, când s-a înverşunat împotriva Sophiei? Când, *à propos* de bietul june, i s-a părut că întrezăreşte în sufletul său ceva din necazul unei trufaşe femei, care s-a lăsat a ceda unui ipochimen şi ştie că toată viata nu va

mai putea să-şi ierte că a primit mângâierile acelei Făpturi dispreţuite?

- Şi totuşi, îngână nevinovatul mosafir, neştiutor de complicatele analize ale magistrului. Totuşi, cercetările ce s-au făcut mi s-au părut insuficiente... Parcă nici politia nu ţinea să descopere adevărul... Chiar aşa, explozii una după alta, nu este cam prea mult pentru o simplă coincidentă?

- Poate că cei ce l-au omorât pe regele Carol să fi pus şi exploziile la cale? îl întreabă Margot. Mi-amintesc foarte bine seara aceea! Dumneata erai în vizită, şi Sophie se simţea rău. Sophie a aflat la telefon de moartea regelui şi, după ce dumneata ai plecat, a venit nenea Alecu s-o aducă cu cupeul automobil pe naşa Fănica. Şi când a auzit trista veste cu regele, naşa Fănica a plesnit palmele şi a spus: asta nu-i moarte curată! Asta e moarte cu bănuială! Şi naşul Alecu a spus că el pusese pariu că până la urmă au să-l otrăvească...

- Prostii... *Tu prêtes comme d'habitude l'oreille à toutes les bêtises- Pauvre Alecu, il est bien gentil, il fait de son mieux, mais...* spune doamna Mironescu, aşezându-se şi ea, de cealaltă parte a domnului Ialomiteanu, pe canapea.

- Aidi, donşoară, lăsati-vă-(i de joaca asta! Şi nu mai începeţi toate pişcoturile, că o donşoară trebuie să mănânce frumos în lume, şi cine le mai ia pe urmă dacă le vede aşa, muşcate? Aidi, donşoară, aidi, fiţi de- nteles! Nu vă uitaţi aşa la mine, ca lupu, că şi pe mama dumneavoastră tot eu am crescut-o...

Şoapta groasă a madamei Ana face asistenta să se amuze. Numai tânăra mamă îşi exprima îngrijorarea că, în aceste vremuri grele, când străinii se pregătesc să plece, va fi dificil a mai găsi pe cineva convenabil ca să se

- Că va fi imposibil să mai găseşti *Fräulein* şi *mademoiseUe,* nu este nimic, stimată doamnă! Dar vor dispărea şi servitorii! Iar aprovizionarea va deveni o mare problemă, a$a cum a şi ajuns pentru sărăcime, care nu numai că Stă la cozi, dar nu găseşte came decât de două ori pe săptămână, tncolo, zilele de post pe care le-a fixat statul... A$a că nu mai e mult $i va fi şi la noi ca în Germania, unde oamenii de condiţie stau la coadă... Da, da, stimată şi distinsă doamnă, ne aşteaptă zile încă şi mai grele. Glasul tânărului profet este vesel şi o lucire de satisfacţie i s-a aprins în ochi. Totuşi, o tăcere îngrijorată s-a (esut în penumbra salonului, la această oră neliniştitoare a zilei *entre chien el loup.* Cel mai tare s-a întunecat ta fată Profesorul Mironescu, care îşi

tamponează îngrijorat fruntea pleşuvă: fierbinţeala pleoapelor îi lasă impresia că febra i-a urcat deodată, periculos de mult. Va merge să se repauzeze în dormitor şi să-şi schimbe, pentru sindrofie, (inuta.

- Ati văzut-o cumva la înmormântare şi pe acea tânără văduvă a colonelului Albu despre care s-a vorbit atât?

Cu un suspin de neputinţă, doamna Mironescu întinde madamei Ana ceaşca de ceai neterminată.

- Cineva, stimată doamnă, mi-a arătat-o într-adevăr... Dar în asemenea circumstanţe nu cutezi a privi o doamnă şi, de altminteri, ar fi fost dificil chiar dacă aş fi cutezat, *parce qu-eUe portait grand deuil*. Voalul îl avea atât de des, încât nu puteai decât presupune, astfel că cei ce i-au lăudat frumuseţea nu cred că au văzut mai bine ca mine... Bineînţeles, arăta afectată de pierdere, şi aşa ceva impresiona asistenta, numai că pot spune, fără să exagerez, că oriunde întorceai capul, te impresiona la fel de mult... Atâtea familii lovite, fiecare lângă alt sicriu! Şi acele sicrie, închipuiţi-vă, stimată doamnă Mironescu, închipuiti-vă, închise şi sigilate! Pentru că ce se afla în ele? Dacă îmi este permis să spun, câte o ciozvârtă de om, un umăr, un picior, şi aşa mai departe... Nu, fiţi pe pace, nu am să cad în amănunte grosiere, dar nu puteai să stai altfel decât cu batista la nas. Da, revin iarăşi la ce mă acuzaţi c-aş exagera stimată şi distinsă doamnă. Cineva bine informat îmi spunea că începând din astă-seară trenurile de pasageri nu vor mai circula spre Sinaia, cât despre medici, despre cei din provincie am auzit că ar fi fost obligaţi să facă exerciţii de serviciu sanitar...

- Sper să fie cum ai auzit, dragul meu... Deie Domnul să fie aşa, mă refer la exerciţiile sanitare... Sper să fi învăţat ceva din războiul celălalt când murdăria şi dezorganizarea au făcut atâtea victime şi nu ne-a folosit la nimic că nu s-s tras nici un foc de puşcă... Cu ochii mei am văzut cum se bucurau bieţii noştri soldaţi primind uniformele bulgăreşti, neştiind că se pregătesc să îmbrace adevărate cămăşi ale lui Nessus... L-am auzit doar pe un medicinist tinerel, abia întors de la Heidelberg, perorând despre necesitatea de a se trece echipamentul capturat prin etuvă, peroraţia lui a declanşat numai ironii: de unde etuvă? Nu erau lipsite de temei ironiile, dar aveau obişnuita lipsă de respect ce o pun oamenii la noi atunci când combat o opinie diferită. Iar tinereţea medicinistului nu-i permitea nici ea să cedeze, astfel că, plictisiţi, chiar şi cei ce i-ar mai fi dat dreptate, s-au strâmbat, hai,

domnule, lasă-ne! lartă-ne! Deschide ochii, trezeşte-te şi vezi că nu mai eşti la Heidelberg, i-au aruncat acestei biete Casandre, ce avea, într-adevăr, să fie una din primele victime ale holerei. Şi a iluziilor tinereşti...

fncleştându-şi palmele fierbinţi pe braţele scaunului, Profesorul Mironescu clatină din cap cu un surâs istovit, nu are încă în urechi şi glasul lui lehămitisit, printre celelalte ce răsunaseră în popotă? Dar pe el ce întârziate iluzii tinereşti îl aduseseră, voluntar la patruzeci de ani? Nu era suficient chin să suporte cizmele ce-l rodeau, marşurile istovitoare sub arşiţă şi apa coclită, praful ce scârţâia tot timpul în dinţi când mânca, duhoarea privatei peste care se aşezase popota şi în plus prezenta continuă a celorlalţi? Purtat de amintiri, scoase din buzunar nelipsitele *Fructines Vichy, bonbons laxatifs purgatifs dépuratifs, inoffensives antiseptiques de l'intestin, A. Pointet, Pharmacien de l-ére classe,* deschise cutia şi bâjbâi cu degetele tremurătoare printre pastilute, până prinse una.

- Aidi, donşoară, lăsaţi în pace măsuţa, c-asta nu-i jucărie... Lăsaţi, donşoară, măsuţa, şi mai bine să vedem dacă n-a terminat mamzeta valizele...

Madama Ana prinde degeţelele fetiţei şi reuşeşte să o ducă spre uşă, câţiva paşi; dar tocmai când se întinde, greoaie, să pună mâna pe clanţă, Yvonne, nesigură pe picioruşele ei strâmbe, dar cu o viclenie agilă, dispare deodată pe după mobile, spre marele amuzament al domnului Ialomiţeanu.

- Yvonne! *Je t'en prief* Ştii unde trebuia să fii la ora aceasta! Lumea străină o tulbură şi o oboseşte şi, cu cât e mai obosită, cu atât e mai dificilă...

S-a creat, *volens-nolens,* un mic intermezzo: doamna Mironescu fi cere Yvonnei să meargă mai repede la culare, domnul Mironescu o complimentează pe madama Ana pentru tortă, domnişoara Margot se consultă în şoaptă cu domnul Ialomiţeanu, iar acesta, râzând ştrengăreşte, o îndeamnă să-şi spună nedumeririle cu glas tare.

- Poale de aceea el nu a vrut atunci să fie război? Regele Carol! Poate ştia că tara nu este pregătită şi de aceea nu a vrut să semneze mobilizarea?...

Cum, acestea chiar dumneata, domnule lalomiteanu, mi le-ai povestit! Că ci îi strigau din stradă să facă mobilizarea şi el nu vroia şi nu vroia... Şi pe urmă a lăsat si iasă cum vrea poporul: i-a chemat pe toţi si a semnat! Plângea, şi semna! Şi la sfârşit a spus: *Armes Land!* Dar s-a supus, ca să iasă cum vrea poporul...

- Poporul, da! Poporul, strada, care ştie atât de bine ce vrea! Dar ă *propos,* vă mai amintiţi cât costa un agent data trecută? Douăzeci de lei... Un agent provocator al războiului, sau cum ar fi de fapt corect să-l denumesc? râde domnul lalomiteanu.

- Cum po(i să spui aşa ceva, când cu ochii dumitale ai văzut că străzile erau pline?!...

O indignare mai mare decât merită incidentul face sâ tremure vocea doamnei Mironescu. Cum domnul lalomiţeanu se mulţumeşte să râdă, amfitrioana se ridică, agasată, ciuguleşte un fursec de pe măsuţa de servit ceaiul, apoi merge să se aşeze în jilţ, în colţul opus al salonului.

- Poate că de data aceasta să fi învăţat şi noi câte ceva! Am auzit că s-au făcut trăsuri de ambulante şi de farmacie, că s-au adus în fine sterilizatoare şi etuve... Ba chiar că am avea şi trenuri sanitare, cu băi, cu tot dichisul. Să vedem, să vedem... Pentru că higiena populară este pentru noi călcâiul lui Ahile... revine, cu încăpăţânată blândeţe, Profesorul. Pentru că nici una dintre toate măsurile pozitive care s-ar putea lua pentru însănătoşirea ţării, nici una, dragii mei, nu stă, din păcate, în puterea noastră! Noi, bine intenţionaţii, generoşii, idealiştii, nu avem si nu vom avea niciodată decât vorbele la dispoziţie! Astfel că ti se întâmplă atât de adesea să te trezeşti neputincios şi singur, singurătatea ştiindu-se bine că aduce după sine dorinţa egoistă de a te cru(a, $i frica... Momentele tot mai dese când, parcă trezit deodată din somn, se întreba cc căutase el însuşi să-şi istovească plămânii şubrezi în marşuri sub arşiţă, printre muşte, praf şi microbi fără număr, printre ambulanţe ticsite şi tărgi ucoperite cu cearşafuri albe... Cui i-ar fi folosit dacă şi-ar fi dat sufletul fhtr-un asemenea mod penibil, nemaiavând nici puterea să se vaite, nemaiavând nici ce dejecţii însângerate să scoată din trupul deshidratat, uscat ca o iască? Providenţială, desigur, întâlnirea cu amicul Jorj Athanasiu, călărind alături de Ionel Brătianu. *Cum, dragă, dumneata aici? Fii serios, domnule, nu vezi în ce te-ai băgat?! Du-te înapoi la înregistrările pe gramofon si la atlasele dialectale!*

- Providenţială pot spune că a fost întâlnirea cu amicul Jorj Athanasiu, călărind alături de un voluntar mult mai importai: Ionel Brătianu! Providenţială şi misiunea specială care, după o călătorie istovitoare cu maşina, sute de kilometri, din Bulgaria în România, m-a făcut sâ mă trezesc deodată într-un Bucureşti obişnuit: vară, cald, proiecte de vilegiatură..,

Dintr-o dată însă m-am simţii dezamparat. Sophie îmi reproşează încă şi acum pentru cât de posomorât am stat o seară în grădină, la Fântâna Blanduziei... Iarăşi mă iritase sănătoasa poftă naţională de râs care ne întovărăşeşte dezastrele... Unii susţin că astfel am rezistat, eu mă întreb însă dacă nu cumva din ea vine pieirea noastră... Mă întreb deseori şi dacă cei ce au atât de mult simţul umorului nu sunt cumva o minoritate...

- Şi...? întreabă domnul lalomiteanu, cu o intonaţie puţin ironică.

- Şi, fără îndoială că ne-ar trebui mijloace mai precise de observare... E de văzut dacă satul, provincia, capitala reacţionează la fel... A teoretiza în gol, cum atât de des o facem, ştii că îmi repugnă...

Dând acest răspuns onest, Profesorul îşi pune ordine, cu o mână uşor tremurătoare, în hârtiile din pomieră. Iar mosafiruf său începe, după vechiul obicei, să se plimbe cu paşi mari prin salon. Probabil aştepta (îşi spune profesorul Mironescu) să-mi dau încă şi mai mult pe faţă felul exagerat de sever de a judeca oamenii... Ţara...

Dar cum de ajungem să ştim modul în care suntem gândiţi de ceilalţi, chiar de cei ce ne-au menajat susceptibilităţile, aprobându-ne fiecare vorbă? Prin intuiţie, spun teoriile cele mai moderne, teorii ce complotează şi contrazic pozitivismul atotputernic. (Profesorul Mironescu regretă tot mai tare că n-a comandat ia vreme cărţile acestui foarte *en vogue* Bergson...) Intuiţia, deci, îi spune exact nuanţa particulară a condescendenţei cu care îl priveşte fostul său student: o senzaţie vie, ca o pâlpâire de lumină... Cum este însă o senzaţie derenjantă, el evită să dea frâu liber gândurilor în această direcţie. Altfel ne-am mai putea apăra de o asemenea benignă formă de indiscreţie, pe care şi noi o comitem, faţă de ceilalţi?

- Fereşte! Vai de mine, donşoară! Fereşte!

Foşnet de fuste, ţipete, tropăituri, zgomot de ceşti lăsate în grabă pe farfurioare. Şi totuşi el, cel fără de reflexe, el, distratul ochelarist, a ajuns, dintr-un salt, primul. El îi desprinde mânuţele umede ale Yvonnei- cum de pot fi atât de mici? - de pe marginea măsuţei cu rotile, primind cu un zâmbet fericit înţepătura unghiuţelor mici, usturătoare ca briciul. El îi mângâie perişorul moale şi firav, care ii lasă din loc în loc la vedere ţeasta trandafiriu-blonzie. El îi îndepărtează de la ochi pumnişorii pe care ea şi-i întoarce iarăşi, cu o nebănuită putere.

- Nu, nu i s-a întâmplat nimic, le explică Profesorul răbdător, savurându-şi cu modestie triumful. Nu i s-a întâmplat nimic, s-a speriat doar de ţipete...

Şi chiar acesta este adevărul. De ţipetele lor s-a speriat şi de ei toţi, ce s-au repezit deodată. Cât despre pericol, era chiar inexistent, de vreme ce se isprăvise de servit ceaiul. Chiar acesta este adevărul, dar postura de salvator o aştepta de multă vrem«. Aşa că îşi ridică preţiosul trofeu, trupuţorul care miroase ameţitor a fraged şi a lapte ţi îi potriveşte minuscula bluzită de marinar...

O, stabilele, mediocrele noastre sentimente familiale, ee-ţi dau puterea si o iei mereu de la capăt, dimineaţă de dimineaţă, şi-ţi dau puterea să suporţi mereu, scară de seară...

- Nu ştiu dacă o să mă credeţi, dar aş fi preferat să nu mi se dovedească atât de repede dreptatea... *Mais c'est une véritable folie de la faire confier à Nela... Cette fille trouve tout le temps des moyens pour se dérober... Et toi aussi, chéri, tu laisses aller les choses...*

Reproşul Sophiei sună blând, dar privirea i s-a oprit stăruitoare asupra lui. Iarăşi aceeaşi senzaţie că a devenit străveziu, aceeaşi strâmtoare pe care i-o dă minciuna. Pentru că, ta urma urmei, tot minciună este ţi să-i ascundă ei clipele rele, în vreme ce ea bănuieşte că ceva nu este cum trebuie ţi, totuşi, nu înţelege cc poate fi. Desigur, exasperându-se, încercând apoi să se convingă ci boala lui este jumătate ipohondrie, jumătate neurastenie, de werne ce nu se caută la doctor şi nu ia nici o măsură...

Scuturându-se cu neplăcere, Profesorul Mironescu îţi aţază mai bine copilul pe genunchi. Maxima puseului de febră pare să fi trecut, pentru că se simte mai întremat. Şi, pe măsură ce se simte mai întremat, devine iarăşi locvace, fl împinge acelaşi sentiment neplăcut, dar vocea îi rezonează, plină, ochii îi lucesc ţi verdele irisului s-a împrospătat de febra după- amiezii:

- Pentru că la noi, dragii mei, oamenii arată dintru început obosiţi, dintru început resemnaţi, de parcă au mai trăit încă atâtea alte vie(i grele ţi dezamăgitoare, aşa că au renunţat de mult să se mai împotrivească riului atotputernic. Iar dezordinea, provizoratul, primitivismul se înmulţesc spontan... Ca microbii în praf... Există parcă în aer un ferment al dezor- dinei...

O enzimă, râde mosafirul.

- O enzimă, dacă vrei, concede Profesorul. Un microb atotputernic al corupţiei, al haosului, al lucrului ficut de mântuială... Relele de care se plângea şi tatăl meu ţi de care nici noi nu încetim a ne plânge... Iar toate la un loc plămădesc această formidabili inertie în care energiile se încleiază, se pervertesc, se îneacă... Pentru că tinerii noştri, copiii noştri, i-ati văzut ce dotaţi sunt? Cât de minunaţi sunt copiii noştri, cât de dezamăgitori ne sunt adulţii...

Şi Profesorul Mironescu îşi strânge grijuliu braţele în jurul micuţei Yvonne, care, nedându-şi seama cât este de protejată în braţele lui Papa, scânceşte ca un căţel nervos, dând semne ci ar vrea să plece.

- Dar chiar aşa, dragul meu, cum îţi explici că toi de aceleaşi răuri ne plângem, de atâta vreme, unii la alţii? Pentru că de am fi chiar atât de mulţi nemulţumiţi, şi chiar atât de mulţi oneşti, cum s-ar mai înmul(i răul? Parcă însă, din generaţie în generaţie...

Madama Ana iese împingând înainte măsuţa cu rotile.

Profesorul se întrerupe şi o coboară pe Yvonne de pe genunchi, simţind deodată ochii mosafirului fixaţi stăruitor asupra lui. Este posibil ca acesta să aibă o rezervă asupra lucrurilor pe care le aude! Se cuvine deci să-l invităm, cu un gest larg, pe june să-şi dezvăluie posibilităţile originale ale minţii! Ceea ce Profesorul Mironescu şi face în această clipă. Cum îşi explică el (îl întreabă), ca reprezentant al unei generaţii mai tinere, mai exigente faţă de viată, mai cultivate, permanenţa acestor păcate naţionale? Cum se face că transmitem, o dată cu răul, şi debila noastră indignare gata însă, mai târziu, să se acomodeze pe loc când va fi vorba de sine? Gata să acuze, să foarfece, să clevetească, atunci când va fi vorba de altul?

Tânărul roşeşte, urechile îi devin zmeurii. El, ca reprezentant al unei generaţii mai tinere (răspunde), dar în nici un caz, mai cultivate! Mai pretenţioase, da! Şi nici mai cu viitor, pentru că, dacă ne am lua după ce este în jurul nostru, am putea s-o numim, „generaţie de sacrificiu"... Inutil această generaţie este mai pretenţioasă, de vreme ce zarurile sunt aruncate şi avem de-a face, ca să spunem aşa, cu prima „generaţie de sacrificiu" după un timp nu prea lung de bunăstare şi pace... De altfel, el, ca reprezentant al acestei mai tinere generaţii, este primul care îi recunoaşte superficialitatea. Se va vedea ce oameni gata de compromis şi lacomi de câştig sunt cei ce vin din urmă!

Mosafirul se află acum în acel colţ îndepărtat al salonului unde se privesc, fată în faţă, şemineul de porţelan şi uşa dinspre terasă. Cine poate decela, din cealaltă parte a camerei, via emoţie care s-a declanşat de câteva clipe în sufletul lui? Pentru că, plimbându-se nonşalant prin salon, zărise u$a dinspre terasa cu clematite. Deschisă.

Da, uluitor fapt, într-adevăr! Uşa dinspre terasă, pe care obişnuiţii casei o ştiu dintotdeauna a fi închisă, iat-o îndepărtată de o palmă! Iar dacă este deschisă acum, tot aşa deschisă a fost şi acum o oră! Şi acum două! Aşadar, cineva putea ieşi pe terasă ca să privească în stradă, în curte, chiar în grădină!

Emoţia îl face să-şi audă bătăile sângelui, dar, în pofida lor, tânărul încă mai răspunde cu bunăvoinţă la absurda întrebare, care nici nu poate avea răspuns. El, din păcate nu s-a gândit până acum ta această temă de meditaţie şi de discuţie, numai că pe viitor - dacă vom mai avea viitor în schimb - va gândi explicaţiunile cuvenite. Ar avea însă de pus o întrebare... *Â propos* de Stere...

Profesorul îşi strânge contrariat pleoapele peste ochii fierbinţi: aşadar s-a înşelat când, surprinzând asupra sa privirea neliniştită a junelui, a presupus că acesta intenţiona să dialogheze! Un *malentendu?* Nemulţumirea continuă să persiste în sufletul magistrului, lată deci (îşi spune singur), iată deci cum arată unul - şi nu cel mai rău! - dintre cei în mâinile cărora va trebui să lăsăm lumea... Sau, iată ce însemnează tinereţea după care zilnic jinduim, măsurându-ne cu răceală ştiinţifică propriul trup: dinţii ce se tocesc, părul ce se răreşte, pielea care lent se usucă... Pentru că, fie! doar vârstei crude încă îi va atribui Profesorul mediocritatea acestui tânăr care fi oferă companie. O companie care, deşi aşteptată, într-un mod paradoxal şi jenant, 3 umple de crispare. Acesta fiind adevăratul motiv (să nu se mai mintă singur!) pentru care tot întârzie în salon, la o inutilă şuetă, ce îi lasă un asemenea gust în toată fiinţa lui - de pustiu şi de cocleală...

- Sunteţi prea tineri, surâde Profesorul, răspunzând întrebării puse à *propos* de Stere. Sunteţi cu toţii mult prea tineri ca să vă pute(i reaminti cum a fost întâmpinat articolul lui Maiorescu în *Deutsche Revue,* argumentând pentru prima oară nevoia apropierii de Germania. Aceasta fund o altă sfâşiere a partidului conservator, nu mai mică decât cea pe care o avem astăzi sub ochi, şi cam pentru aceleaşi motive: pentru că bătrânii boieri

conservatori erau rusofili, iar tineretul studiase în Germania... Şi mi-amintesc că nici bătrânul Brătianu nu a fost aclamat când a mers să-l întâlnească pe Bismarck, deşi presiunea Rusiei se simţea în acest moment destul de bine... Opinia publică era şi atunci refractară la asemenea apropiere, reţinerile fiind la Austria, cum se şi cuvine să fie, gândindu-ne la fraţii din Ardeal... Altminteri ar mai fi ţinut răposatul rege secret, vreme de treizeci de ani, tratatul? Astfel că eu cred, dragul meu, că ar trebui să îl înţelegi şi altfel pe Stere...

"Iată uşa pe care o credeai bătută în cute îndepărtată de o palmă, astfel încât boarea fierbinte de-afară învolburează perdeaua strävezie, *crème,* fluturând deasupra parchetului, lucios ca o oglindă! Şi oricât ai gândi, nu găseşti nici o explicaţie liniştitoare. De două ore de când suntem to(i aici, nimeni nu a cerut să se deschidă uşa; ba chiar nimeni nu s-a apropiat de ea. Aşadar nu se putea decât: 1. S-o deschidă senatorii, de dimineaţă, când s-a dereticat şi s-o fi lăsat aşa; *2.* S-o deschidă în această după-amiază cineva care se afla în salon. Dar acest cineva nu poate fi decât Profesorul, pe care aici l-ai şi găsit atunci când te-a condus Maria!...

Iar dacă el a deschis uşa, este posibil şi să fi ieşit pe terasă şi să te fi văzut, antrenat de Sophie în nefericita plimbare... Sau să te vadă încă de când ai sunat la sonerie, prima oară. Dar nu îndrăzneşti să-şi mai urmăreşti gândurile în această direcţie...

Neliniştea fiind starea ta permanentă de spirit, ai învăţat totuşi să-ţi păstrezi ochiul treaz. Aşa că, privind împrejur, observi cfi s-ar cuveni să plasezi cât mai repede o replică, pentru că taci cam de mult. Şi, cu toate că glasul emoţionat te deserveşte, intervii în conversaţie:

- ...Nu (în deloc să insist, dar parcă, acum doi ani, la Constanţa... Cred că nu mă înşel amintindu-mi că *ă propos* de Stere au fost anume voci care s-au mirat că a acceptat a fi de fată la întrevederea cu ţarul. Ca fostă victimă a Siberiei, oare credeţi că se cădea a-l vedea pe ţar?

- Ei, dragul meu! *Â propos* de Siberia şi de ţar, nu-mi pare drept să-mi dau cu părerea eu, care, mulţumesc lui Dumnezeu, nu am fost închis nici o orâ,,. Cum aş putea atunci judeca asemenea lucruri? Poale tocmai ca fostă victimă a Siberiei s-ar fi cuvenit să fie de faţă? Nu ştiu! Vorba dumi- tale! Nu m-am gândit la acest subiect până acum! tn schimb, ne gândim cu toţii la acea lume

străină de după război, dominată de o Rusie ajunsă stăpână la gurile Dunării. Atotputernică! Ne gândim că în Basarabia sufletul românesc se pierde mult mai repede decât în Ardeal...

Acesta este chiar glasul lui! Profesorul şi-l aude vibrând de o emoţie care Q ruşinează. Şi jena că îşi profanează gândurile, făcând demagogie de salon! Şi irepresibita dorinţă de a vorbi înainte, antrenat de acel sentiment necercetat şi neplăcut! Ca un pui de vulpe ascuns în sân, dincolo de cămaşa cu guler tare...

O tuse neaşteptată îneacă glasul Profesorului, şi el se luptă cu ea o vreme, vorbind sugrumat şi cu batista la gură. Apoi ghemuieşte batista cu un gest vinovat, şi continuă:

- Toţi suntem de acord că aici este mai multă neseriozitate, mai multă nepăsare, mai multă nestatornicie... Şi mai putină grijă pentru ceea ce în politică este atât de important: păstrarea aparenţelor. Pentru că cine nu ştie că politica se faee cu abilitate practică şi compromisuri? Dar a scoate în fata publicului secretele culiselor şi a mai avea în acelaşi timp pretenţia de a fi crezul alunei când fluturi drapelele idealelor!?! Poate că vârsta face să nu mă mai anflamez din orice şi îmi dă acest sentiment de oboseală? Trebuie să fi auzit de scandalul ce-a fost la club, când oamenii cei mai onorabili, unii ajunşi la o vârstă venerabilă, s-au trezit antamaţi într-o încăierare ruşinoasă şi au ieşit de acolo cu pâJării turtite, cucuie, gulere strâmbe şi bastoane schimbate...

Vorbeşte, răsturnat comod în scaun. Pete mari de roşeată nesănătoasă ¡•au invadat fruntea pleşuvă, pomeţii, maxilarele. Febra.

Vorbind, nu pierde nici o clipă din vedere chipul mosafirului: o atenţie încordată, ce vrea, si nu vrea să vadă. Va trebui să mai întârzie, de parcă ar aştepta să se întâmple ceva; cu toate că nu poate să se întâmple nimic si nu are nimic mai precis de văzut în relaţia dintre june şi Sophie. Şi pe măsură ce îl deranjează tot mai mult sentimentul neplăcut (amestecat cu o tandreţe tulbure, fată de cei doi), vocea şi-o aude tot mai prevenitoare.

Atât de mângâioasă încât numai el si*ar putea detecta cele câteva note false.

Note false am spus? O eroare! Mai degrabă cele două suflete pe care le poartă în piept, aşa cum îndreptăţit a spus poetul...

- Faimoasa scrisoare a regelui Carol ce se plângea la străini de noi conţinea măcar câteva pasaje interesante... Cum să negi că o constituţie prea democratică a fost dăruită prea devreme unui

popor ce nu apucase să ştie ce însemnează libertatea, ce înseamnă democraţia şi care abuza de ele? Cel ce va umbla peste ani prin gazete, prin memoriile noastre, riscă a fi asurzit de un îngrozitor vacarm: zeflemele şi acuze neîncetate! *Pas un seul qui s'abstienne d'égratiner l'autre de ses railleries!Des scènes très cocasses et parfaites de ridicule!* Un furnicar de siluete groteşti, ce nu par, ca păpuşile de bâlci, a fi mişcate decât de sforile ambiţiei şi lăcomiei! Singuri ne descriem astfel, angajaţi tot timpul în adversităţi pătimaşe, vociferând încontinuu la *Dacia,* la *Eforie,* la *Orfeu* sau la *Liedertafel,* interpelând cu insolentă în Cameră şi boicotând proiecte bune de legi, numai pentru că le-a propus adversarul, ţinând admirabile discursuri fără să avem deloc jJreptate! Ce avocaţi am făcut, în numai câteva decenii, ce vie viată parlamentară! Una dintre primele din Europa! Pornind din orişice revoluţii pe care primarul le împrăştie cu câţiva jandarmi călări şi cu praful ridicat de tâmurile măturătorilor, mergând cu orice motiv mărunt la Palat ca să strigăm acolo *Jos Carol /, ruşinea tronului României! Jos guvernul, bandâ de asasini!* Lăsând studenţii să-şi cheltuie entuziasmul tineresc, ridicând baricade, t>nând discursuri incendiare, căţăraţi pe statuia lui Mihai Viteazul... Cum să nu piardă din vedere acel urmaş că tot ceea ce încă arc să-l înconjoare - case, legi, bulevarde, expresii, societăţi de asigurări şi credite, convenţii, bţnci, poduri, gări, care alegorice la marile defilări, şcoli şi aşa mai departe, vor fi fost făcute în spatele acestei zarve, de inima şi, mai ales, de mâna noastră, ce construieşte burghez şi trainic...
Da, sentimentul neplăcut dinlăuntrul său îi dă logoreea! Numai că zâmbetul u rămâne atâta timp pe obraz, până începe să-l strângă. Şi deodată, cearcănele adâncite, violet maronii, si împrejur părul rar, pătat de căruntete.
- Aceasta pentru că nimeni aici nu este dispus a recunoaşte celuilalt sentimentul generos, fapta dezinteresată, truda pentru interesul public... Sau poate chiar ele nici nu există, si doar biata mea iluzie vrea, cu toi dinadinsul, să înfrumuseţeze lumea? Dar câte inimi generoase, câte minţi fără pereche va găsi posteritatea să păstreze dintre noi! Dumneata po|i desigur să îmi răspunzi că nimeni nu este profet în [ara lui ţi că prezentul totdeauna nedreptăţeşte, sau că aţa este dintotdeauna lumea si că nimeni nu va reuşi să o schimbe... Iar atunci eu am să-|i spun că în fiece om există ceva ridicol şi ceva dezgustător, astfel că oricare dintre noi se află neapărat la discreţia celui ce îl priveşte. Eşti doar atât ţi

doar ceea ce privirea ce se opreţtc asupra ta va re|ine. De ce însă ne uităm la fraţii noştri cu o asemenea ironic? De la o asemenea zdrobitoare înălţime? De ce atât de putină generozitate? Atât de putină solidaritate şi elegantă?
Afară, prin ferestrele limpezi, catifeaua albastră a clematitelor pe cerul luminos, *rose-pate,* auriu. Dedesubt, hăţişul stufos al glicinei, şerpuind printre nodurile bătrânului tei. iur împrejur, solzii luciosi ai iederei care înveşmântează fastuos pereţii, lăsând numai deasupra burlanului cu cap de leu să sticlească, impudică, goliciunea albă a zidului. Jos de tot, în întuneric, lespezile de piatră înfundate în pământul gras, acoperite de muşchiul verde-negru. Aici, penumbra dulce a salonului, împăienjenindu-se de amurg, mobila de mahon care nu mai luceşte a nou, conversaţia Profesorului Mironescu, încălcând cu bună-şliin|ă codul monden care i-ar cere să rămână spumoasă, agreabilă şi superficială. Iar dincolo de cămaşa cu guler tare, gheara puiului de vulpe care i se zbate sălbăticit la piept, care îşi înfige tot mai adânc în carnea lui ghearele însângerate. Nu, însă, pe el nici un tremur al glasului n-are iă-l trădeze! Va vorbi, înfăşurându-se tot mai tare singur în dantelăria pe care celuilalt i-o împleteşte, încercând să se apropie. Atât de aproape s-ajungă, încât să-i poată pipăi celuilalt mişcările sufletului.
- Pentru că acesta-i modul nesolidar, uneori lipsit ţi de politeturi, cu care se tratează între ei oamenii noţtri de bine! În fiecare zi aflăm altă dezvăluire scandaloasă! Altă maşinaţie a unor persoane, considerate până acum în afara oricăror bănuieli! Altă afacere oneroasă^ în care sunt amestecaţi oameni pentru a căror onestitate am fi garantat! în permanentă se spun secrete pe care într-o oră, le va şti oraşul, ţi se vorbeţte interminabil despre venalitate, bani publici* deturnaţi, corupţie, iarăşi venalitate ţi trădare! Ore întregi de cozerii ţi taclale din care cine mai poate rămâne neatins, dacă nu de insultă ţi calomnie, măcar de o insinuatie subţire? Pentru că de la duşmani trecem la amicii neaflati de fată, răul nefiind bineînţeles numai în tabăra celorlalţi. Numai ăn tabţra lor. La fiecare dintre ai noştri am observat contraziceri între spusă şi faptă, josnice laşităti, mici ticăloşii, alianţe ruşinoase, ambiţii inavuabile! Despre fiecare dintre ai noştri am putea vorbi destul, şi chiar vorbim, pentru că îi cunoaştem mai de aproape...
De ce însă, şi la această vârstă la care iluziile ar fi trebuii să-i dispară, pe el încă îl mai chinuiesc zvonurile rele ale oraşului? De ce neputinţa sa structurală de a imagina răul îl hărtuieşte în

aceeaşi măsură ca şi firea, credulă şi influenţabilă? *Calomniez, calomniez,* îi sfidează el de fiecare dată pe bârfitori, altfel ştiind prea bine cât de repede se convinge de ce aude: un zâmbet tremurând sfidător, de puşti slăbănog, care se teme să nu fie luai în serios, pentru că îşi ştie puterile puţine,..

Este atât de prins de propriile fraze, încât chiar binecunoscuta bătaie a pendulei îl face să tresară. Ceilalţi, care de mult urmăreau pe furiş cadranul, au si ei o mică tresărire. Fetele lor nu se întorc spre el însă decât atunci când ultimul sunet se pierde, desfăcându-se fâşii-fâşii în aer.

- ...Există, desigur, printre noi destui care deplâng această irosire: fineturile dc observaţie, umorul, formulările memorabile pe care le înghite uitarea... Dar nimeni nu îmi pare a se nelinişti îndeajuns că din atâtea vorbe rele *il restera toujours quelque chose...* Noi nu am creat un asemenea proverb, pentru că noi nu calomniem niciodată! Noi n-avem nici o îndoială că ştim în fiece clipă tot adevărul despre ceilalţi... Dar inocenta cu care practicăm viciul, convinşi că e o virtute?

O mică bâlbâială îi ambruiază gândurile, făcându-i dintr-o dată să simtă pericolul ridicolului la care se expune. Ce lipsă de gust să dai lecţii în propriul tău salon!... Ce lipsă de gust, şi chiar de politeţe!...

Profesorul Mironescu îşi desprinde de pe nas ochelarii aburiţi şi, jtergându-i îndârjit cu batista, continuă, mai şovăielnic:

- De altfel, şi noi, oameni oneşti şi neintroduşi în toate, suntem la fel predispusi a crede că aceea ce vedem la ceilalţi ce *n'est ni patriotisme, ni i'amour du bien.* Numai intrigă şi maşinaţii! Nu la dumneata mă refer, dragul meu, ci la întreg oraşul... De pildă, aflându-se că Stere este *en froid* cu liberalii, chiar că lucrurile merg de *mal en pis,* nici o clipă nu ne trece prin gând că aici ar putea ti şi altccva decât îndoielnice dedesubturi... Avem o înţelegere cât se poate de sceptică şi de pozitivă de cum se petrec lucrurile pe acest pământ: lumea este *un panier de crubes,* iar tu trebuieşte să dai din coate, să mai închizi un ochi, să mai pleci capul, să te faci frate cu dracul până când treci puntea...

N-a trecut nici o oră de când s-a arătat atât de sever fată de Sopbic, care repeta lucruri arhicunoscute. Dar pe ei cum să i-l explici *qu'il foit un discours que tout cela?* Şi tot ce spune pare anume dirijat ca sâ-ti servească ţie câte o săgeată înveninată! Aceasta este bănuiala junelui lalomiteanu.

- ...Astfel se iroseşte des-pomenita inteligenţă pasivă românească, discreditând lucrul fiecăruia, mai înainte ca acela să fi reuşit să-l ducă până la capăt!... Numai că, aşarnându-ne împotriva omeneştilor scăderi ale semenilor, ne discredităm şi principiile! Aruncând în permanentă oamenii în derizoriu, vom sfârşi prin a arunca si idealele...

Brusc îngrijorat, domnul Mironescu ¡si opreşte ochii asupra micuţei Yvonne, care, de câteva minute, se învârte fără rost ui jurul măsuţei cu fotografia, riscând să răstoarne candelabrul cu lumânări aprinse. Dar, înţelegând mustrarea din ochii lui Papa, fetiţa aleargă să se vâre sub gheridon. De acolo scoate din când în când capul pozna; printre ciucurii rrătăsoşi ai feţişoarei de masă, aşteptând ca Papa să îi facă *Bau!* Şi el abia apucă să se încrunte fioros, că ea a şi dispărut în patru labe pe dedesubt, CU o iuţeală de vietate sălbatică, râzând ascuţit până începe să sughiţă. Astfel sughiţând, a apărut din nou şi stă în genunchi, murdărindu-şi ciorăpeii ajuraţi şi fustiţa de marinar.

Numai că Papa din nou a uitat-o.

- Dând imediat crezare oricărui zvon rău, pentru că el nu face decât să confirme modul nostru fără iluzii de a privi lumea, lăsând să se insinueze bănuiala interesului propriu asupra oricărei fapte bune, mai este de mirare că în permanenţă suntem sceptici şi blazaţi?

De ce oare, însă, fără nici o legătură cu ceea ce rosteşte, u apare deodată în minte această amintire veche? O dimineaţă sticloasă şi cenuşie de februarie, iar el mergând pe jos pe strada Sfântul Ionică, pentru că nu mai are nici o para în buzunar, ca să poată lua chiar cea mai mizerabilă birjă. Zgribulit în paltonul subţire, alunecând tot timpul pe limbile de gheaţă cu delicaţii lui pantofi de bal, strânge în mâna îngheţată medalionul vechi şi greu, bătut cu diamante mari şi rubine - singurul obiect de preţ rămas moştenire de la *pauvre maman.* A jucat însă cărţi toată noaptea, a pierdut, de la o vreme a jucat pe datorie, iar acum, *au diabie!* Se grăbeşte cu medalionul spre Muntele de Pietate, să rezolve şi pe urmă să uite neplăcuta poveste! Se cunoaşte prea bine pe sine pentru a fi sigur că va fi în stare să îngroape foarte adânc amintirea micului dezmăţ şi niciodată să nu-l mai repete. Aşa încât, frisonând în paltonul subţire şi elegant, făcând utopice calcule de bani pentru o multvisată blană de samur (atât de necesară unei fiinţe ca el, friguroasă), strângându-şi mai departe mâna îngheţată pe medalion, dă colţul, în dimineaţa sticloasă de februarie, spre

strada Sfântul Ionică. Frigul tăios îi lipeşte nările, u înroşeşte nasul, îi înţeapă ochii înlăcrimaţi. Viu şi tânăr fiind, este cât se poate de firesc să meargă să-si amaneteze medalionul primit lângă un pat de moarte, ca să răscumpere o noapte de rătăcire a vieţii sale. Şi nici un sens răuvoitor nu alterează în vreun fel înţelesul durerii pe care, atât de adânc, a îngropat-o în sine... Iubirea ce i s-a purtat stă încă deasupra lui şi-l ocroteşte, neroaiavând însă nici cum să-t certe, nici cum să-l laude, nici cum să-l înţeleagă...

- ..Aşa că, din atâta pragmatism şi din atâta ironie, nu-ti pare, dragul meu, că se nasc mult mai greu iluziile naţionale? Sau, dacă totuşi ajung să se nască, nu-i de aşteptat să le pierdem destul de uşor, la cea dintâi încercare grea a istoriei? Abia să se fi limpezit cerul şi, la primul nor, soarele să dispară iar. O frumoasă dimineaţă compromisă... pierdută...

Deşi junele Ialomitcanu murmură a aprobare o replică ininteligibilă. Profesorul este convins că, de fapt, în mintea lui se întreabă ce anume dezamăgire politică a trăit de curând magistrul pentru ca să se lanseze într-un asemenea *atac!* Da, *atac,* nici o îndoială că acesta este cuvântul prin care discipolul îi desemnează discursul...

Dar atunci ce rost mai are acest istovitor efort de apropiere, dacă dintru început îl ştie sortit eşecului? Prejudecata actului de vorbire, pe care îl studiază de douăzeci de ani pierzând însă esenţialul, aşa cum pierzi apa adunată în pumni! Cât de puţin din ceea ce există în noi reuşim să transmitem prin vorbe, şi cât de puţin din acest puţin este primit! Totuşi vorbim (iată!) cu încredere mai departe, încredinţaţi ci soarele raţiunii ne lumineazi sufletele... Altfel ce ar deveni viata noastră daci am vedea schimbul de cuvinte - aşa cum şi el - ca o dificilă transfuzie? Doar în clipele de mare eşec ne încearcă o asemenea bănuaială, pe care la prima ocazie avem din nou să o uităm... Doar după ce vom lăsa si se scurgă inutil toată sinceritatea bietului nostru suflet, iar celălalt nu se va arăta în stare să primească nici un cuvânt, vom întrezări, resemnaţi, ocultele legi b care ne predestinează omeneasca apropiere...

Asemenea gânduri încolţesc în mintea magistrului în clipa când întâlneşte privirea discipolului. Dâra pe care o lasă împrejur ochii acestuia este - inexplicabil - şovăielnici, lipicioasă, de animal încolţit. Din nou, însă, meseria de profesor, care obligă la perseverentă, îl împiedici pe domnul Mironescu să capituleze, aşa cum este tentat.

- Altminteri, avem destul spirit critic ca să ne ştim şi acest defect! Vorbim cu o resemnare amuzată despre nesolidaritatea noastră. Aşa sunt românii, spunem, şi aşa fac, oriunde ar fi: în tară sau în emigraţie, se' icartă şi se sfâşie unii pe al|ii, fiind mai degrabă dispuşi si se încredinţeze străinilor decât celor de un neam cu ci... Poate explicaţia si fie amintirea timpului când se pârâu unii pe alţii la înalta Poartă sau la puterile din jur? Ei, da, dragă, ei, da!

Asistenta întoarce neliniştită capul spre aceeaşi măsuţă care se clatină, cu sfeşnicul aprins. Prompt, însă, domnul Ialomiteanu a si ajuns, din câţiva pa$i mari, ta locul incidentului; mai întâi suflă în lumânare, apoi se apleacă să o descopere pe făptaşa ghemuită dedesubt, în întuneric.

- La ora aceasta copiii cuminţi se culcă... Vine mos Ene pe la gene, nu? o întreabă calin. Moş Ene pe la gene, repetă, aplecându-se şi mai mult, pentru că, pe măsură ce se apropie, ea se tot retrage dedesubt. Moş Ene pe la gene...

- *Attendez-moi un tout petit moment, je viens vous porter secours...*

Cu maiestatea femeilor înalte, doamna Mironescu se îndreaptă spre
măsuţa cu pricina. O fetită îmbufnată, care cu greu se abţine să nu îşi înşface păpuşa de un picior, să o azvârle în coşule(ul ei şi să tragă deasupra perdelutele cadrilate - aşa arată Sophie în clipa când reuşeşte să-şi ia în sfârşit în braţe păpuşa chealǎ, cu obrăjor palid şt nas bătrânicios. O aşează pe genunchi şi o aşteaptă răbdătoare să sc potolească până când, într-adevăr, aceasta încetează să mai dea din picioare şi din mâini, pe bluzifa de marinar alunecându-i, amestecate, lacrimile şi saliva.

în acest moment, când liniştea din salon s-a restabilit, Profesorul Mironescu le adresează celorlalţi un zâmbet jenat, de scuză:

- ...departe dc mine însă gândul de a carii împotriva luminilor Apusului! Ştiţi bine că nu fac parte dintre cei ce au ridicat baricade numai pentru că o trupă de diletanţi âu urcat limba franceză pe scena Naţionalului! Vă mai amintiţi, sper, toată discuţia noastră de-atunci, când am taxat drept un fleac manifestaţia! Dar tocmai pentru că port în mine această recunoscătoare iubire iubire filială - aşa cum simte tot românul! - nu se poate uneori să nu mă doară ridicolul ei... De o parte venerare, imitaţie în tot ce se poale, de cealaltă ignorare

binevoitoare. Dezinteres. Să spun chiar mai mult? Să spun dispreţ? Ne-ar răni prea tare, însă adevărul...

Divaghează, divaghează, iar (ie iarăşi îti trece prin minte că atunci când, atât de prost inspirată, Sophie s-a aplecat să te şteargă cu batistuta, el (poate!) te privea ascuns sub bolta de iederă şi clematite! Şi acum dinadins bate câmpii, aşteptând... Ce? Evident, clipa când are să-i vină cel mai la îndemână ca să declanşeze un scandal public ce îti va briza şi viitor, şi carieră, şi intrare în lume! Şi atunci când t|i trece prin minte un asemenea gând nebunesc, ai fi gata să saluţi în mare grabă pe toată lumea şi, înşfâcăndu-ţi bastonul şi pălăria, să cobori ccle câteva trepte, să ajungi dintr-o săritură la poartă, să o ici la goană pe stradă şi să nu mai pui piciorul aici, niciodată... Afară,« oh! Mai repede, afară...

- Cum mă aflam în automobilul amicului Jorj, în seara când generalul Pau a fost aşteptat la gară. O imensă mulţime delirantă, cu flori, cu drapele, cu nelipsita *Marseilleză,* cu ovaţii ţi lacrimi... Bineînţeles, n-am să neg că eram mişcat! Există, nu?, o emoţie colectivă ce te prinde, asupra căreia nu mai ai nici un control... Mi-am regăsit spiritul critic la dineul lui Mişu Cantacuzino, când m-am trezit aşezat chiar *vis-d- vis* de general, mulţimea tot sub geamuri, drapele, discursuri, ovalii, lacrimi... De data aceasta emoţia m-a prins mai greu, pentru că aveam în faţă figura năucită, spre stupoarea asistentei, a generalului Pau. Regulile diplomatici ii cereau să afişeze ţi el sentimente pentru România, din păcate, însă, nu ştia mai nimic despre noi ţi nici înflăcărată noastră demonstraţie nu-i crescuse prea mult apetitul. Fiind soldat, respectul său se îndrepta asupra germanilor. Despre germani a ţi vorbit mai târziu, de altfel. Ai rămas în acelaşi colţ al şemineului, cu mâna sprijinită pe placa de marmură, fiindcă, dacă ei ar părăsi salonul pentru oricât de puţin timp, tu ai ieşi pe terasă ţi ti-ai da seama ce privelişte a putut avea spre grădină! Poate de pe terasă vezi curtea din faţă, vezi strada, dar nu vezi grădina din spate! Astfel ai putea să te asiguri dacă v-a văzut sau nu în această după-amiază ghinionistă. Iată motivul pentru care nu vrei să te dezlipeşti de ţemineu ţi asculţi resemnat mai departe.

- Numai că sper, dragul meu, că tot ce-am povestit până acum n-are să te facă să concluzionezi oaş fi germanofil, cu uşurinţa cu care se fac asemenea supoziţii în aceste zile! Preferinţele mele coincid cu ale majorităţii, dar la vârsta mea frumos mi-ar sta să fac în stradă agitaţie cu tricolorul? Am eu temperamentul şefului

dumitale? Cum? Vrei să spui că nu este Nicu Filipescu noul dumitale şef de partid ţi idol?

- Toată stima, îngână tânărul, cu o adâncă reverenţă.

Răspunsul îi rămâne, ca totdeauna ambiguu: ceva este adevărat, ceva este o exagerare. Iar Profesorul nu insistă. A observat de mult silinţa prudentului său amic de a crea un mic mister în jurul discretei sale persoane. Astfel încât continuă:

" - Ca să fiu sincer, dragul meu, firea mea ezitantă m-a oprit să mă număr printre cei activi... Nu m-am simţit nici o clipă în stare să provoc, prin glasul meu, dureroasa jertfă a războiului. De aceea, când aud atât de des cum i se reproşează lui Brătianu meschinăria cu care cântăreşte... Meschinărie? Vi se pare cuvântul potrivit?

Doamna Mironescu îşi ascunde căscatul dincolo de evantai. Apoi închide evantaiul, se uită ostentativ la pendulă ţi tot atât de ostentativ la so|ul ei. Potrivindu-ţi ochelarii pe nas, acesta îi face un semn liniştitor: să mai aibă puţin, numai puţin, răbdare!

- Probabil, surâde domnul Mironescu, o să fiţi contrariaţi când am să vS dezvălui motivul pentru care, din ce în ce, nu mai agreez pamfletul.

Am colegi literaţi care se pamează pentru că acest gen este cultivat cu strălucire, într-o literaturi tânără... Vedeţi, însă, că eu aici am ajuns: să detest exagerarea pătimaşă... Astfel că, pe drept sau nu, pun excelenţa pamfletului nostru în relaţie cu semnele civilizaţiei insuficiente. La o privire atentă po(i vedea cura lucruri disparate se leagă...

O lumină aurie încinge cerul si conturează cu negru acoperişurile cu ţiglă roşie de vir-d-vw, ce imperceptibil se modifică aerul dulce de-afară, ce infinite nuanţe capătă! Oare şi junele amic să aibă o secretă înţelegere cu mersul aştrilor, cu natura? Pentru că iată-l de atâta vreme postat lângă uşa dinspre terasă, strecurând mereu o privire afară ca să vadă ce? Peronul? Strada? Grădina?

- ...Aşa că toată binecunoscuta mea iubire pentru poporul de jos nu are să mă orbească într-atât încât să fac precum acei înalţi funcţionari care, la vizita oricărui străin, nu le scot nimic altceva înainte decât veşnicii căluşari, de parcă numai aceasta ar însemna România... Când în atâtea cazuri însemnează sărăcie, primitivism, provizorat anarhic... Toată binecunoscuta mea iubire pentru ţăranii români nu mă poate face să nu recunosc că sunt mai înapoiaţi decât alţii din Europa. Nu-i vezi, dragul meu, deprinşi de mizerie, să mănânce mămăligă cu otet, să meargă cu pantofii în

mână, până ta intrarea în oraş, şi doar acolo să se încalţe? Aici, dragă, susţin ca şi liberalii, că reforma este necesară.

Sophie oftează şi, continuând să o ţină de mână pe Yvonne, îşi tamponează obrazul cu batistuţa. Ce agasantă după-amiază! Iar răurile fac să o suporte tot mai greu pe fetiţa care i se foieşte în poală.

Yvonne nu pare să găsească agreabil să stai în braţe la Muti, dar s-ar putea ca, în felul ei, să aibă şi ea dreptate. Nu se cuvine să îţi lipeşti obrazul de Muti, pentru că fi strici fardul, nu ai voie să o apuci de cap, pentru că imediat şi-l trage înapoi cu o grimasă, nu ai voie să-i scoţi spel- cile... Când te ţine Muti ui braţe, în locul unui piept drept şi ocrotitor simţi neplăcute rotunjimi moi prin taftaua care tot timpul foşneşte uscat de parcă s-ar rupe.

- Dacă nu vrei să stai tocului, coboară imediat, îşi pierde Sophie răbdarea.

Iar Yvonne nu aşteaptă ca să i-o spună de două ori. Papa întinde braţul şi Yvonne aleargă pe piciouşele ci subţiri şi i se cuibăreşte la subţioară. De acolo priveşte sfidător ciucurii de cristal ai lămpii, Apollo cel de bronz şi tot restul salonului. Respiră încântată mirosul liniştitor şi simte, uimitor de sigur şi uimitor de clar pentru micuţa ei minte, că ea (ea, şi nu Muti) este pentru Papa cea mai importantă persoană.

- Da, să se fi făcut reforma mai din vreme, îndrăznesc să avansez ipoteza că ţara ar fi arătat altfel... Atunci când C.A. Rosetti a propus asemenea schimbări şi s-a trezii izolai, despărtindu-se de Brătianu... Atunci dacă regele...

- Regele Carol? intervine cu obişnuita ei promptitudine Margot. Dar ce putea face regele Carol? Vezi bine. Étienne, că nu putea face nimic, de vreme ce nici când a vrut, n-a putut, şi a ajuns să se sinucidă...

- *Tu ne renonces pas de dire ies nai'vetés!*

Replica plictisită a Sophiei C dă sentimentul unei ascuţite nedreptăţi.

- Ba s-a sinucis! replică, fulgerând-o din ochi. Este sigur că s-a sinucis, pentru că veşnic se afla într-o stare teribilă de nervi şi toată vremea la Sinaia plângea! Şi şi-a smuls toate decoraţiile pe care le avea de la împărat, astfel că la înmormântare nu i-au mai pus decât două...

- Misterele istoriei doar posteritatea le dezvăluie! filozofează, pe obişnuitul său ton ironic, domnul lalomiţeanu. Să sperăm că posteritatea va arăia în clar tot ce n-am reuşit noi să vedem, deşi

uneori mă întreb dacă unele lucruri n-au să le rămână şi lor tot atât de confuze ca nouă. Mă întreb dacă unele lucruri nu pot fi atât de bine ascunse, încât niciodată

- Misterele sunt mistere, dar acesta este numai un zvon prost... spune

Şi imediat vocea i se schimbă:

- Yvonne! strigă. Yvonne! Te rog stai dreaptă şi nu te mai uita aşa! Când se uită a$a, am impresia că luşează, le explică celorlalţi.
- Dar chiar în acest salon am auzit! insistă indignată Margot.
- Zvonul mahalalei: că s-a sinucis, că a fost omorât!

Iritată, Sophie se uită din nou la pendulă, din nou la soţul ei, care îi face obişnuitul semn: să mai aibă, numai puţin, răbdare!

- Dar *ă propos* de plânsul regilor... îndrăzneşte domnul lalomiţeanu. S-ar părea că în această perioadă grea... S- ar părea că în timpul discuţiilor, ¿i mod curent... Pe scurt, i se umplu ochii de lacrimi. Ba chiar am auzii şi că ar fi izbucnit în hohote...
- Despre regele Ferdinánd, dragul meu, este vorba?

Atenţia cu care se umileşte de câteva minute, cercetând chipul mosafirului, încercând să-şi imagineze farmecul pe care îl poate exercita asupra Sophiei. Cruzimea înceată cu care se iradiază singur de acest posibil farmec pană când o tandreţe impură, o tandreţe iertătoare, aproape frăţească se instalează în el. Da, iartă totul, chiar şi faptul că, în ciuda dezagreabilei laie sincerităţi, nu ai înaintat spre sufletul lui cu nimic! Că el nu înviază, iată, decât atunci când are ocazia să aducă una din anecdotele lui derizorii, păstrând cu prudentă distantele, ca să-şi apere... Ce? O prea mare delicateţe a sufletului? Un cinism ipocrit? Un năucitor vid sufletesc?

- Dar bineînţeles, bineînţeles! Bineînţeles că despre regele Ferdinand vorbeam! răspunde ampresat domnul Ialomiteanu. Iar datele, chiar persoane din cel mai strict anturaj mi le-au comunicat...

Ce greu este să fii atât de tânăr! Iar ci să treacă peste tine cu stupida lor îngâmfare de oameni mari, să-şi arunce replicile unul altuia ca mingea într-un joc în care tu, biată CendriLon, zdrenfăroasă si cu mâinile crăpate şi roţii, nu ai voie să intri, ci doar alergi, caraghioasă, pe margini! Tu nici măcar nu exişti pentru nimeni, si nici măcar dreptul supărării nu-l ai! Nici măcar nu ai voie sâ-ti explici până la capăt dreptatea ta, cu o voce în care se aud lacrimi:

- ...nu-mi amintesc cine, dar mi-amintesc foarte bine unde si ce povestea: cum s-a profilat de starea de nervi ce o avea şi cum a fost împins să-şi ia zilele...

Privind discret în altă parte, ca unii ce au trecut şi ei cândva prin vârsta dificilă, cei trei o ignoră pe micuţa domnişoară, ca pe orişice copil ce a depăşit măsura.

- *Ah, j'en ai assei, elle fait tant de bitues!* exclamă agasată doamna Mironescu, ridicându-se brusc si iadreptându-se spre şnurul clopoţelului. Ia-o şi du-o în camera ei, îi spune cu răceală Nelei.

Roşie, transpirată ţi ciufulită, fetita se lasă greu dusă spre u$ă, cu obişnuitul ei (ipăt ascuţit $i neîntrerupt.

Amurgeşte. Lămpile cu gaz aerian din stradă nu s-au aprins încă, dar zborul lăstunilor s-a înteţit; vin cu iuţeală în picaj, ca nişte funebre aeroplane, şi doar ferestrele duble opresc tipetele să intre în liniştitul salon.

- Totuşi, există o explicatiune chiar şi pentru...

Domnul Ialomiteanu se opreşte, puţin încurcat, şi tuşeşte dregându-şi glasul. Amabil, însă, aşa cum o lume întreagă îl ştie, domnul Mironescu îi continuă fraza.

- Da, într-adevăr! Trebuie să existe o explicatiune şi pentru faptul că suntem în asemenea măsură ocupaţi de ce fac al|ii! Nefericită pornire, pentru că, ironizând cu atâta patimă şi cu atâta dispreţ pe fiecare, ajungem să facem la fel cu întregul! Şi de aceea intenţionam să te consult şi pe dumneata, dragul meU, care eşti un om călătorit, cu un binevenit cosmopolitism, dacă ai mai văzut vreun popor european atât de puţin încrezător în sine? M-aş hazarda chiar să spun mai mult: un popor care să se dispreţuiască astfel singur? Lasă demagogia, sau, dimpotrivă, tine seama şi de ea, pentru că formele la care ea poate ajunge ia noi tocmai aceasta arată: un înspăimântător, da, da, un înspăimântător dispreţ de sine... Noi înşine găsim cuvenit să spunem despre un lucru prost făcut: treabă românească! Cu acea inimitabilă intonaţie, cu acel inimitabil zâmbet batjocoritor«

Făcând să-i scârţâie botinele de lac, Margot se ridică de pe canapelută. Ce rost are să mai rămâie Ia această conversaţie, lungită ca o peltea? *Blague ennuyeuse!* Doar vorbe goale printre care nu ai voie să plasezi nici *un cuvânt! Sophie se conduit toujours comme en pays conquis* - si toate trebuie să iasă numai pe a ei, dar curaj, pauvre *Cendriilon!* Cine ştie cine î|i va găsi condurul în astă-seară! Retrage-te acum în solitudinea budoarului tău ţi varsă-ti tot focul sufletului într-o lungă scrisoare Coraliei.

Când ai s-o termini de transcris va intra madama Ana si va începe plăcerea agitată a dichisului. Ah, ce emoţie, când pe hârtoapele străzii are să se audă prima trăsură! Înseninată, vei cobori cu pa$i uşori scara de lemn, controlându-(i în fiecare oglindă mersul, buclele, (inuta, la anii tăi, *ma chère,* ah, de ce nu-i mai am! (a spus na$a Fănica), n-aş vărsa nici o lacrimă de melancolie! Lumea să ştii că nu se sfârşeşte cu un cavaler, ducă-se dacă a fost orb şi nu a avut ochi pentru fata noastră! Toate le ştie naşa Fănica, aşa că lumea nu se sfârşeşte cu unul ca Titi Ialomi[eanu, care a început prin a fi un coate-goale şi anunţă să rămâie un mucegăit burlac, rotindu-se ca un fluture burduhănos în jurul doamnelor măritate. Pentru că dacă ai să te ui(i la el mai atent, ai să vezi că pericolul unei *embonpoint* îl pândeşte!

Păşind în vârful picioarelor, Margot traversează salonul. Dacă ar fi întrebată, ar răspunde că merge să se prepare pentru sindrofie. Din păcate, însă, pune mâna pe clanţă, deschide şi închide uşa, chiar pu(în prea tare în urma ei, fără ca nimeni să o întrebe nimic.

Poate chiar fără ca nimeni si o observe?

S-a lăsat o linişte atât de mare, încât tic-tac-ul pendulei, apoi scârtâitul ■pantofilor domnului lalomiteanu se aud desluşit. Acesta a părăsit coltul şemineului şi, apropiindu-se de gheridon, se adresează, ambarasat, numai Profesorului:

- Totuşi, există şi pentru lucrurile mai ieşite din comun o explicatiune... Astfel încât şi această impardonabilă vizită a mea, la o oră la care obişnuit... ţi, în plus, mai grav, neanuntată...

Domnul Mironescu ridică mâinile într-un gest de protest:

- Nu, dragul meu! Te rog nu te scuza pentru originala dumitale vizită! Dumneata n-ai făcut decât gestul cel mai firesc, care arată cât de aproape ne simţim unii de ceilalţi. Eşti doar mai mult decât un prieten, mai mult decât un obişnuit al casei! Cu toţii ţinem la dumneata enorm...

Un zgomot bine ştiut - pocnetul mic al plăcutelor de fildeş - doamna Mironescu îşi face vânt cu evantaiul, din ce în ce mai repede, vădit enervată. Neplăcute şi vulgare lucruri i-a fost dat să indure! Şi tot atât de neplăcut este şi că pielea ei fără încetare transpiră. Deşi se lasă seara, broboane mici de transpiraţie tot fi mai încolţesc pe frunte, la rădăcina părului blond, în adâncitura bărbiei; pe furiş, apărată de evantai, ea se tamponează cu batistuta.

O grimasă de vinovăţie tremură în coltul gurii Profesorului. Simte umbra de pe chipul soţiei sale. Nu, pe ea nu are cum s-o însele cu vesela lui logoree, de ea nu-şi poate ascunde nici neliniştea mai adâncă. Se poate încrede în intuiţia ei, aşa cum se încrede în sănătosul ei simt moral (chiar dacă intrând în lume şi simţind că flirtul este în modă, se sileşte să aibă şi ea un sigisbeu, pentru a nu fi rămas tot o tânără provincială!). Căci ce rost are să se prefacă a ignora la nesfârşit motivul suferinţelor lui - gheara puiului de vulpe? Un lucru simplu, pe care doar naivitatea ei îl complică? Pentru că este atât de naivă şi atât de prost vede în jur, încât nici măcar laşitatea cavalerului ei nu este în stare să o observe, ca să se dezguste! Poti atunci s-o laşi lipsită de supravegherea ta? Desigur, ai da mult ca să ti se ofere şi cel mai mic fapt, în loc de această interminabilă interpretare a fiecărui gest şi a fiecărei vorbe, cu care te oboseşti de atâta vreme. Dar, în ciuda suferinţelor umilitoare pe care ti le provoacă uşuraticul tău discipol şi în ciuda faptului că le îndoieşti dacă (i-a fost discipol vreodată, curiozitatea te tine atent, şi aici.., Ar exista încă destule alte soluţii - decât să clasezi hârtiile prea încet - ca si eviţi a-i lăsa, prin plecarea ta, singuri. Ar exista soluţii mai fireşti şi mai brutale pentru a curma această înjositoare şi, *hilas!,* cât de banală situatie... Curiozitatea însă te (ine nemişcat, ca să-l priveşti pe acest june în care î(i pare că vezi cum se mişcă - neobosit, blestemat să nu cunoască odihna - golul.

- Generozitatea dumneavoastră îmi măreşte încă şi mai mult greşeala.

- Ei, dragă, dar ne-am înţeles să închidem acest subiect! Ce sens are să tot revii?

Ştefan s-ar cuveni să se scuze şi si se ridice primul, ca să meargă s£ş1 puie la punct ţinuta, pentru ca la rândul ei să poată apoi urca! Dar amână, numai ca să nu se dezlipească nici o secundă de ea! Cum probabil nu se va dezlipi toată seara! Astfel ci nu va avea prilejul să schimbe cu nevolnicul Titi nici măcar câteva vorbe, ceea ce i-ar fi ajuns... *S-it ne veut s'assumer aucune responsabititi...* Alunei va gândi ea ce e de făcut, doar nu are rost să se turmenteze de mai înainte... Dar pentru acest nefericit *tite-i-tite* şi-a pierdut siesta şi acum riscă a pierde şi plăcerea sindrofiei... Şi nu-i de ajuns Că Ştefan îşi adună atât de încet hârtiile, celălalt iată-l cum încearcă să-l antreneze într-o conversaţie nouă... Ah, cum de este Titi capabil să o sacrifice pentru legile prudentei?! Pentru că numai din prudentă poate să deschidă o asemenea conversaţie insipidă, ce evident nu

interesează pe nimeni! Dacă ar întoarce însă capul spre ea, i-ar face un semn discret să termine!

- O înmormântare care a lăsat o impresie penibilă nu?

S-ar putea să nu-i convie Profesorului asemenea comentarii despre înmormântarea Elisabetei, dar tocmai de aceea i le spui $i tu: ca să vezi dacă îl jenează zvonurile rele despre liberalii lui! Pentru că între timp, tot cercetându-ti memoria, le-ai convins că nu v-a văzut în grădină! Dovada? Cât a fost de uluit când s-a trezit cu tine, în usă! Tu te scuzai, u povesteai de soneria care nu sună, de costumul scos de la croitor, el se uita buimăcit ta tine! Zâmbea, aproba, dar se uita ca la cineva ieşit din pământ. Nu era nici duşmănos, nici pornit. Pe el îl cunoşti repede, nu este în stare să-şi pună frâu când îl apucă vreo hachită! Darmite dacă ar fi văzut ceva! Concluzia: nu a văzut nimic, şi nici de bănuit nu bănuieşte! Dacă a bătut câmpii atât, a făcut-o pentru că astfel îi e felul. Aceasta însă nu trebuie să schimbe nimic din ce ai hotărât: că vei pleca înainte de sindrofie. Nuinai astfel venirea ta ncanunţată capătă o închcicre cuviincioasă! Iar dacă te vei trezi mâine cu Sophie, venind inopinat şi intempestiv, într-o birjă de piaţă, cu capul înfăşurat într-un voal des şi puţin strâmbând din nas la mirosurile de pe scară, lucrul acesta n-are să le deranjeze. Dimpotrivă.

- ...vremea s-a întâmplat să fie călduroasă, dar Brătianu cu căciula pe cap! Un fapt care nu putea să nu intrige, dat fiind că el era unul dintre cei care (ineau de cordoane! Totuşi, să vezi diplomaţii arborând cea mai adecvată ţinută, iar ceilalţi, armata în primul rând...

O, dacă această făptură, diabolic de prudentă, n-ar încerca să-t tot retie pe Ştefan cu poveştile lui stupide! Ai să te ridici, scuzându-te, chiar dacă ar fi să renunţi pentru totdeauna la convorbirea în *tite-ă-tŞte* cu el ce ai ambiţionat-o! O simplă ambiţie, ai pulea spune, fără să prea greşeşti, -deşi în ochi ti s-a strâns o suferinţă ciudată, pe care ai gonit-o de pe obraz, din minte, din suflet... Cum va începe să bată pendula, ai să te ridici, chiar dacă ar fi să renunţi la speranţă la speranţă? Dar ai gândit tu pozitiv cât ar fi de convenabilă situaţia la lângă bietul lalomiţeanu - dar ai primi-o? Chiar le-ai imaginat vreo clipă cu adevărat alături de unul ca el? Chiar ştii ce ai răspunde în caz câ ţi s-ar propune? Să schimbi la întâmplare un rău cu un mai r&u nu-ti stă ui fire, şi toi mai enervată îţi mişti mâna cu evantaiul. Ar fi mai exact dacă ai spune că numai curiozitatea te ţine: a vedea ce este el în stare a face

pentru line. Abia apoi ai judeca pozitiv şi ai vedea dacă e convenabil şi ca situatie, şi prin companie... Oh, ce târziu este, şi cum te simţi tot mai rău! Mai ai doar câteva minute până ce va începe să bată pendula, câteva minute pe care le mai poti îndura. răbdătoare, pentru că astfel este voia ta! Cât de răbdătoare poti fi când astfel iţi este voia, si cum, numai tu ştii, într-o clipă, să întorci răbdarea pe cealaltă parte! Uitâ-te deci răbdătoare la ei, ca si când le-ai asculta şi cuvintele.

- ...mânaţi astfel, caii care au tras dricul urcau atât de repede coasta la Curtea-de-Argeş încât, în cortegiu, unii au început a alerga, alţii au rămas în urmă, devălmăşie! Orişice caracter solemn a încetat! Regele, având nervii sensibili ce se ştiu, arăta foarte nemulţumit. întrebarea mea era dacă astfel de lucruri pot fi întâmplătoare. Dumneavoastră, atât de la curent, care întreţineţi o vastă corespondentă cu atâtea capete luminate din Europa, nu se poate să nu aveţi şi aici o vedere mai originală...

Ce-a fost asta? De ce un asemenea ton mieros ce pare să parodieze politeţea? Memoria îti aminteşte însă atâtea alte dăti în care l-ai mai auzit pe acest domn vorbindu-ti exact cu acelaşi ton, care este de fapt ironie. II opreşti cu un gest plictisit, şi doar un neatent ar putea să nu înţeleagă ceea ce spune de fapt vocea ta morocănoasă:

- Cum n-am fost la Curtea-de-Argeş... răspunde morocănos Profesorul Mironescu, ridicând mâinile în aer a neputinţă.

Adică: Ce aş putea spune eu, care nu am fost la Curtea-de-Argeş, şi nici la înmormântare n-am asistat, şi nici pe Brătianu nu am avut cum sâ-l văd, cu sau fără căciulă pe cap...

Dar acest sens insolent a existat cu adevărat în cuvintele mosafirului? Si în oglindă a tremurat într-adevăr un surâs grăbit al Sophiei, îndreptat expres spre d, vrând să-l îndemne să tacă odată, vrând să-l îndemne să mai stea, vrând ce? Vrând ce să îl îndemne? Dar a existat, într-adevăr, acest surâs al ei, îndreptat spre el, în oglindă?

Arabarasanta onestitate nu-i dă voie Profesorului să aibă o certitudine şi, cum totdeauna şocul primei bănuieli i se spulberă foarte repede, chiar în această clipă, el nu mai ştie dacă ce a văzut era adevărat ori se află sub delirul mintii sale - neurastenice, suspicioase.

Privind neatent afară, spre terasa cu clematite, Profesorul Mironescu clipeşte repede din ochii obosiţi: sub axa senină a după-amiezii târzii umbre neclare, sporite, îi pare că trec, iară să atingă pământul.

- Se pare că în acest moment există convingerea că Brătianu va face război Puterilor Centrale... Este de presupus atunci cât va ajunge de stăpân pe situaţie după un război glorios! Astfel, aceste atacuri de ultimă ară ale opoziţiei ar încerca să-l oblige la guvern de coaliţie... Pentru ca laurii războiului să fie împărţiţi... să nu îi ia, adică, el singur...

Insişti cu o neobişnuită îndrăzneală la tine a face neplăcute comentarii asupra lui Brătianu, deşi vezi cu ochii tăi că ele au întunecat fata capriciosului Profesor! Dar chiar atâl de brătienisl să fi ajuns încât să se îmbufneze la cea mai mică aluzie nefavorabilă? Aceasta este pentru că trebuieste să afli ceea ce ai promis că te vei informa: despre demisia lui Brătianu...

- ...trebuie bineînţeles să fi auzit că rusii ceruţi de Brătianu să-i apere Dobrogea nu i-au fost acordaţi... Sau, dacă i-a fost acordat ceva, este mult sub ceea ce ceruse... Se pare că acesta ar fi şi motivul real pentru care s-au întrerupt tratativele...

Inutil i-at făcut acel discret semn să încheie cu balivernele, el îi tot dă înainte! Oh, ce târziu este, şi cum te simţi tot mai rău! Respiră însă adine, şi gândeşte-te la ce plăcute erau dimineţile de altădată, când nu ţineai încă salon deschis, şi nu venea nimeni în vizită, nici măcar acest nesuferit domn Ialomiteanu. Respiră adânc şi gândeşte-te ce plăcute erau dimineţile dc acum câţiva ani, când abia vi întorseseră(i din splendida Italie! Te sculai devreme, aşa cum (ie are să-ţi placă să o faci toată viata - oh, cerul *rose-pâle,* siluetele înroşindu-se ale celor doi plopi pe bolta învăpăiată, priveliştea ce o aveai de la fereastra budoarului tău, un incendiu care chiar în pieptul tău exploda, cu presimţirea unei mari iubiri ce va veni odată, şi vei trăi atât de intens încât te va durea şi fericirea... Respiră şi aminteşte-ti mersul în şaretă, zdruncinăturile ei prin hârtoape, legănatul plăcut când intra pe un drum lin, câmpul verde desfâcându-se la nesfârşit într-un evantai, şi olanele roşii ale conacului rămânând tot mai în urmă, şi ciripitul asurzitor ai păsărilor, ca şi când ai călca peste o grămadă de sticle sparte, oh, aerul proaspăt şi viu şi dudele verzi, sămânţoase şi fade, spre care înlindeai din mers mâna, şi frunzele aspre îli biciuiau palma, laşi să cadă lângă jet evantaiul şt nimeni s-ar părea că nu observă gestul tău de scuză grăbită, gestul dc scuză că mergi să te prepari pentru sindrofie, că ai să revii - ai să revii?

Mergi spre uşă cu paşi grăbiţi, cu dinţii strânşi, cu nările atât de larg deschise încât simţi cum ochii (i se albesc, când pui mâna pe clanţă auzi cum se prăvălesc în spatele tău bătăile pendulei...

- ...sigur, mai există şi ipoteza că Aliaţii i-au propus ofensivă în sud şi Hrătianu, cu încăpăţânarea lui, ar fi condiţionat totul de intrarea în Ardeal... Dacă leg toate acestea de zvonul cu demisia, auzit de la persoane de cea mai mare încredere, sper să nu mă înşel în această privinţă...

- Demisie?...

Nu faci decât să repeţi, plictisit, după el. N-ai nici un chef să-i mai răspunzi, după ce toată după-amiaza ai vorbit inutil! Inutil, inutil! Pentru c/i el nu ştie decât să îi dea înainte cu aceleaşi întrebări stereotipe, care h cc oare ar putea să-i folosească? O păpuşă mecanică, *ce novitale, quoi ţic neuf?* Iată singurul lucru ce ştie a-l spune! Şi cu o asemenea făptură iii irosii puţinul timp cc |i-a mai rimas!

- Da, la prima vedere ar părea incredibilă o demisie! Totuşi, de curând, pare-se că în auzul mai multor persoane de încredere, Brătianu a declarat că, dacă Aliaţii nu-i distrug pe Centrali, viitorul economic al României este distrus pe cincizeci de ani...

Plecarea Sophiei, supărată sau nu, te-a destins! Ii priveşti mai destins pe neastâmpăratul tău mosafir în care răul se arată prin mişcarea continuă... Iată-l, elegantarisit cât se poate, cu acest costum nisipiu pe care a declarat că abia în această după-amiază l-a scos de la croitor! Costum nisipiu, deci, apoi cravată roşie, apoi şosete de mătase albă, o alură de june sctivisit ai putea spune, dacă silueta nu ar da semne că se îngroaşă. Şi acest fel furtiv, furişat, de a privi, ca bărbaţii cu anume obiceiuri nemărturisibile! De care poale nici măcar nu este atâl de străin?

Pentru că, la urma urmei, ce poale fi veşnicul său neastâmpăr? Şi modul acesta de a curta platonic şi neangajat doamnele şi domnişoarele, prin toate casele onorabile unde intră, ce poate fi decât un mod de a-ti ascunde lipsa de interes adevărat pentru ele?

- ...aşa că tot Brătianu, şi tot despre actuala situaţie ar fi declarai efi dacă evenimentele iau o turnură, în fine, de o cu totul altă natură decât cea pe care el o aşteaptă, iar fată de ele va părea, el, Brătianu, prea angajat, cine ar putea crede că nu are destul patriotism ca să se retragă la vreme?...

- Te rog numai o clipă să mă ierţi, dragul meu. Numai o clipă am să te lipesc de compania mea, spune Profesorul, ridicându-se, cu un oftat uşor.

fşi aude singur oasele trosnind, în vreme cc, cu multă precauţie, se ridică.

- …te rog… numai o clipă de absentă am să-mi permit, si imediat continuăm interesanta discuţie pe care ai deschis-o…
Cu spatele u&cătiv adus sub haina prea largă, Profesorul păşeşte spre uşa care dă pe terasă.
- Dar bineînţeles, vai, bineînţeles!… Am abuzat prea mult, deşi… Vă asigur că de cum am intrat am vrut, deşi mă făcusem vinovat prin această mult prea timpurie sosire…
- Ei, dragă, fii, te rog, serios… Iarăşi o iei *d'a capo.* parcă ne înţelesesem să renunţăm între noi la atâtea fasoane şi scuze…
Vocea Profesorului se aude acum de pe terasă, de dincolo de perdeaua de caprifoi şi clematite, nepăsătoare şi depărtată. Te-ai ridicat de pe scaun, faci câţiva paşi, şovăi, iată, în fine, ocaua ca să ieşi şi tu pe terasă şi să afli pozitiv ce te-a turmentat afâtea ore! De ce nu îndrăzneşti să treci pragul peste care flutură perdeaua străvezie? Nu-ti stă iu obicei să dai buzna în casele, în sufletele oamenilor… Tu avansezi cu prudentă, te în- sinuezi delicat, apari $i dispari, astfel că această blestemată după-amiază în viata ta este o excepţie! De aceea şovăi dacă să ¡1 urmezi, de vreme ce el nu te-a invitat, $i obişnuieşte să facă atâta caz de pretinsa lui nevoie de solitudine! Ai putea, apropiindu-tc, să-l agasezi în plus, aşa că, de acolo de unde eşti, doar rosteşti, cât poti de tare:
- Am tot amânat ceea ce după toate regulile de conduită nu s-ar fi cuvenit să tac… Şi doar deranjul ce-l provocasem m-a făcut să întârzâi a
Rosteşti cât po(i de tare frazele neinspirate, faci pauze în care el şi-ar putea strecura vocea, îndemnându-te să vii mai aproape, să vii pe terasă, alături, ca să te audă mai bine… El însă n-o face, pentru că toată după- araiaza n-a făcut ce s-ar fi cuvenit să facă! Iar când, în fine, binevoieşte să î(i răspundă, nu reuşeşte decât să te ierte şi mai mult:
- Te rog, dragă, dacă vrei să faci ceva pentru mine, renunţă la scuzele acestea… Şi mai te rog aprinde dumneata lumina sau, mai bine spus, cheamă pe cineva s-o aprindă… Vroiam să respir puţin aer curat, înainte de a merge amândoi până sus să ne pregătim tinuta…
Profesorul lasă să-i cadă din mână perdeaua de iederă şi caprifoi, pe care o ridicase când se întorsese să-i răspundă domnului Ialomiteanu, şi îşi sprijină coatele de marginea terasei.
Apoi inspiră adânc. Un timp îşi tine răsuflarea în piept, umflându-şi cuşca toracică în care, striviţi, se sufocă, mucegăicsc plămânii.

Respiră, face câţiva paşi pe terasă, îşi încrucişează din nou braţele pe balustradă. Miroase ameţitor a iarbă, a fân, a pământ, a copilărie îndepărtată, şi Profesorul simte că e vară.

E vară - e vară - e vară... - Aerul înceţoşat de albastru, umbra catifelată a clematitelor, mirosul de regina-noptii şi de petunii. Straturile de trandafiri ai Sophiei, luminoşi în penumbră, dincolo de ele, în grădină, două scaune de răchită, alăturate.

Neliniştitoare alăturarea celor două scaune goale, păstrând ca un schelet o posibilă conversaţie dusă în şoaptă, dar, dând la o parte neliniştea aceasta, Profesorul simte iarăşi, ca o dulce remuşcare, ca un dulce fior, că e vară...

E vară - e vară - e vară...

Şi câte veri?... Şi ce fel de veri de-acum înainte?...

Pentru că, iată, priviţi de aproape, chiar şi lăstunii au strigăte şi ciocuri feroce, iar zborul lor nu e doar plutire fără efort. Privit de aproape, zborul lor devine zbatere disperată. De-aproape privind, vezi încrâncenarea aripilor, zvâcnirea lor încordată ca să despice materia străvezie şi faci câţiva păţi într-o parte, CU spaima că ar putea să te străpungă, venind. Şi dacă faci câţiva paşi alături, ai să vezi faţa lucrurilor cum se schimbă... Ce neaşteptat de repede înţelegi, şi cum priveşti în jur tot mai atent, o atenţie tot mai lacomă, cu cât înaintezi în vârstă. încă mai citeşti, încă mai aduni cunoştinţe, încă le mai clasezi şi încerci să deduci altele noi din ele, dar o faci tot mai lipsit de chef, ca şi când le istoveşte un presentiment. Poale chiar ştii că boala nu te va mai lăsa să împărtăşeşti şi altora ce afli acum, şi că nici măcar timpul ca să le scrii n-are să-ţi mai rămână... Nu ţi-a mai rămas *(simii)* decât să priveşti tot mai atent; şi atunci când boala nu-|i mai aminteşte de trup, atunci când el nu te mai apasă ca o prea uzată, prea vulnerabilă haină, ti se întâmplă să le sim(i doar o lacomă;

Doar o imensă privire...

Iar lumina cerului de ivoriu catifelat dă o clipă iluzia că ar vindeca şi mucegaiul plămânilor, şi acea coclealà a sufletului ce ţi-o dă gândul însoţirii cu cine n-ar fi trebuit s-o faci niciodată...

Astfel că, ridicându-şi coatele de pe balustrada terasei, Profesorul Mironescu intră ih salon cu Un oftai fericit...

- Ce ai spus mai devreme, dragul meu? Ce lot spuneai când te-am rugat să aprinzi lumina? Că tocmai de la serbare ai vrea să pleci? Nici prin gând să nu-ţi treacă o asemenea infamie! Altfel ai

avui suficient tact ca să nu faci această declaraţie trădătoare în fata doamnelor! Ti-ai dat seama la vreme că în nici un caz aşa ceva nu ţi se va ierta! Aşa că, le rog, acum fă bunătatea şi mă însoteşte la catul de sus, să mergem să ne punem amândoi Ia punct ţinuta...
Nu te deruta de această comportare, îndulcită fărâţ motiv în numai câteva minute; astfel este firea lui încât, după ce s-a purtat cum nu trebuie, revine şi se arată cel mai gentil om. La fel în această după-amiază; simţind că te primise prost, fiind prea mirat de sosirea ta, a căutat să repare situaţia şi câteva ore te-a copleşit cu sporovăiala lui. Apoi aluziile tale neconvenabile la ultimul lui idol, la Brătianu, l-au făcut să se îmbufneze; acum aproape îti face curte. Ceea ce nu trebuie msă să te înduplece. Aşa că, înclină-le încă o dată şi spune-i politicos cum stau lucrurile:
- Desigur, aş merita a fi pedepsit pentru impardonabila... pentru lipsa de cuviinţă cu care... Dar oare ce pedeapsă mai mare poate exista decât a fi lipsit de strălucitoarea sindrofie? Din nefericire obligaţiuni presante... încât de aceea spuneam că există explicaţiuni şi pentru situaţiile cele mai neaşteptate...
Profesorul înaintează în salon, ce tăioasă continuă să-i pară, şi după alâtia ani, lumina electrică ce albeşte fetele şi le face nefireşti! fşi duce ca un copil batista la ochii obosiţi şi când, îi deschide, lumina u pare încă şi mai artificială! Si mai nepotrivită! Total nepotrivită, total artificială Q pare şi scuza mosafirului, în plus, venind prea târziu! Dar cum? Vorbim de trei ore, iar lucrul cel mai important abia acum îl spune? Iarăşi a călcat cele mai elementare convenienţe. Si, totuşi, deodată, Profesorul aproape nu mai simte oboseala. Aproape începe să aştepte cu plăcere serata. O uşurare atât de bruscă, încât pare o veritabilă bucurie, ceea ce trebuie însă să înccrce să ascundă, răspunzându-i mosafirului:
- Dacă invoci obligaţiuni presante, atunci, dragă, eu ce aş putea să mai spun? în faţa lor nu se mai poate spune nimic, decât regretul...
Şi temându-se că mosafirul, pe picior de plecare, va citi în ochii lui ceea ce simte, Profesorul îşi fereşte privirea şi o coboară, neatentă, asupra costumului nisipiu care îşi tipă noutatea. Observă şi aici o scamă, uitată probabil de croitor, mai jos, o şosetă strâmbă şi, ce ciudat!, stropi de noroi pe manşeta pantalonului.

Stropi de noroi proaspeţi, desigur proaspeţi, de vreme ce abia azi şi-a scos de la croitor costumul! Singur a spus că l-a îmbrăcat înainte să vină aici, şi totuşi, stropi de noroi pe o manşetă de pantalon, într-o zi atât de secetoasă!.,. Şi atât de devreme, încât nici negustorii nu apucaseră a-şi mătura trotuarele!... Stropi de noroi, pe manşeta de la pantaloni, două fotolii de răchită, puse fată în fată sub nuc, aleile pe care Sophie le-a inundat cu apă, udându-şi fără rost trandafirii la o oră la care s-a auzit un inexplicabil târâit de sonerie?!... Ce confuzie! Altceva îsi dorise decât vânătoare de vorbe, altceva, un cât de mic amănunt concret, el îi stă sub ochi, tot atât de incert, însă întunecându-i de-acum toată seara - indiferent «dacă va pleca, indiferent dacă va rămâne mosafirul.
Respiră grăbit, mâna umedă duce spre frunte batista ghemuită, în tâmple zvâcnesc ciocanele sângelui, în timp ce cu paşi mari, şovăitori, îşi conduce spre uşă mosafirul, cum s-a putut o asemenea eroare - a Sophiei, a lui, a amândurora? Tocmai omul acesta, care le displăcuse din prima clipă când l-au văzut! Şi chiar în nici un fel nu se mai poate întoarce totul la loc, în acel moment, când, vâzându-l, amândurora le-a displăcut? Să întorci totul în acel loc si apoi să urmăreşti atent unde, cum s-a insinuat eroarea, mosafirul îşi ia surâzând bastonul şi pălăria, ce rău u pare că plecând astfel adaugă la toate o ultimă impoliteţe: să plece fără a-şi lua rămas bun de la doamna, de la domnişoara!
Domnul Profesor va transmite, desigur, va transmite, bineînţeles, târziu, eu picioarele istovite, si albul ochilor înroşit, inundat de o transpiraţie prea reoe si prea lipicioasă, va începe acel interminabil rechizitoriu-interogatoriu din care ea se va strecura, va fugi, păstrând doar o ciudă, o nemulţumire enigmatică în ochii ei tot foarte albaştri, sub genele lungi, neintoarse. Poate totuşi doamna, domnişoara vor coborî, să mai aşteptăm, domnul Profesor, ei însuşi, trebuie să meargă să-şi pună la punct ţinuta, altminteri va fi surprins aşa de ceilalţi mosafiri! Paşi uşori, scârţâitul scării de lemn, uşi care se închid şi se deschid la etaj, câteva note încercate pe un clavir, o rochie fluturând dincolo de grilele sculptate ale balustradei, mosafirul, şi el ar trebui să se grăbească, să nu fie surprins de ceilalţi mosafiri, grădina este luminată feeric, tot gustul discutabil al Sophiei, ghirlande de poze şi lampioane de hârtie colorată atârnate de copaci. Profesorul îşi

zornăie nervos pastilele în cutia plată, *fluctines-vichy, agréables laxatifs aromatisés au suc de fruits.,* stropi de noroi pe manşeta unor pantaloni abia astăzi scoşi de la croitor, dar atunci de ce o vizită neanuntată?! La o oră atât de nepotrivită?! Dar cum, dar cum, derularea înceată a fiecărui fapt, sunetul îndoielnic al fiecărei vorbe, Profesorul duce la gură o pastilă dulce-acrişoară, unu! dintre aceste *inoffensives antiseptiques de l'intestin,* ca să ascundă faptul că, de câteva secunde, un clipit repede-repede îi antrenează jumătate de obraz într-o strâmbătură.

Semnul totuşi al unei nervozităţi stăpânite.

Încă îşi mai chinuie mintea CU acei stropi de noroi pe o manşetă de pantaloni, umilit de gândul care nu se poate desprinde, provocându-i o insuportabilă suferinţă fizică în toată făptura, 0 durere care îl umileşte şi îl revoltă, şi totodată senzaţia liniştitoare că îl privesc doi ochi translucizi, prieteneşti, cu o atentie prevenitoare şi încordată, sus, la etaj, uşi închizându-se, deschizându-se, paşi înceţi pe scara de lemn.

- Cum, domnule Ialomiteanu? Cum, nu rămâi să cinezi cu noi? Cum, dezertezi? întreabă doamna Mironescu, cc coboară cu paşi înceţi şi maiestuoşi scara.

Domnul Ialomiteanu este un perfect cavaler, cum prea bine se ştie. Deşi timid, se complace în societatea doamnelor, vara vine cu trăsura, iarna vine CU sania să le ia la plimbare, ninge fără întrerupere, zurgălăii cailor clinchetesc, Margot şi Sophie îşi scot năsucurile din blănurile în care s-au înveşmântat, ce chicoteli, ce râsete în timpul plimbării prin acest Bucureşti micşorat de zăpadă, deasupra căruia se arcuieşte un cer vioriu şi, ca în gravuri, se desenează perfect ziduri, acoperişuri, coşuri prin care iese, ondulat, fumul! Niciodată de'fapt nu a agreat prea mult Profesorul Mironescu plimbările cu sania, ţi nici măcar cu trăsura, dar mai ales pic- nicurile, ţi îndeosebi seratele dansante şi sindrofiile, în ultimii ani pur şi simplu a refuzat să mai iasă, dar poate că şi boala! Dar iată, totuşi, că domnul Ialomiteanu are astă-seară obligaţiuni şi tocmai de aceea a ţi venit la noi mai devreme şi de aceea nu s-a îndurat până în ultima clipă să ne dea neplăcuta veste, iar acum nu vrea decât să-ţi ia rămas bun de la doamna, de la domnişoara! Iar acei stropi de noroi pe manşeta de pantaloni sunt tot acolo, sunt chiar o enigmatică certitudine, dar fata Profesorului rămâne impenetrabilă. Rictusul nervos i-a dispărut, ca şi surâsul destins, de altfel. Lumina electrică neprielnică şi

boala prost diagnosticată de doctori explică îndeajuns de ce riduri adânci îi brăzdează figura când întinde cordial mâna, de rămas bun, mosafirului.
- Cum, nu rămâi să cinezi cu noi, domnule Ialomiteanu? întreabă micuţa Margot. Desigur, pleci într-o altă vizită, şi cea de la noi a fost numai
Unite deodată, cele două surori îţi aruncă micile lor insinuatiuni dezertorului, el se apleacă pe rând, curtenitor, în fata lor, poate mâine seară vor vorbi despre el, curiozitatea fiecăreia fiind atâtată de vorbele celeilalte, ţi astfel îi vor explica fiece gest mai greu de înţeles. Dar poale că întâmplările sindrofiei de azi vor li atât de palpitante încât nimic nu va mai părea destul de interesant la domnul Ialomiteanu - pentru a mai fi explicai.
însă tocmai pentru că s-a întâlnit atât de des CU eţecul, încât nimeni nu este mai abil decât el ca să-l ascundă, tânărul Ialomiteanu ştie să îl suporte cu resemnare. Salută mai adânc şi de mai multe ori decât este nevoie ţi trimite asupra bunilor săi prieteni o privire afectuoasă.
Nu, îţi spune Profesorul, în orice caz, chiar dacă presupunerile mele mi se vor părea (când am să mă liniştesc!) iarăşi absurde ţi exagerate, totuşi este de mirare cum am putui fi atât de neglijent, încât să nu iau în seamă ceea ce în fiecare clipă simţeam: că nu avem nimic în comun ţi că aproape lotul la el îmi displace...
Peste o jumătate de oră, doamna şi domnul Mironescu vor primi în hali mosafirii. Dineul se va da mai devreme ca de obicei, iar Profesorul va avea meniul lui auster, separat şi frugal: câteva aperitive numai, friptură rece, linzertorte, un *bowle*. în salonaşul mic se va înălţa vocea gravă a Sopbiei, acompaniată la pian de sobrul Jorj loaniu, ţi va crea senzaţie cu un sfâşietor lied de Verdi. După dans, junele Geblescu va explica un nou joc de societate, care va face deliciile copilăroasei Margot: - Priviţi, vă rog, stimaţi domni, priviţi, vă rog, drăgălaşe doamne si domnişoare (va spune tânărul abia întors din Anglia, începându-şi noul joc de societate, de' fapt o simplă experienţă de fizică). Priviţi, vă rog, stimată asistentă, aici, foarte atent: acest punct negru din centrul acestui cerc. Priviţi atent numai punctul din mijlocul acestui cere şi imediat, nu-i aşa?, veti vedea - chiar vedeţi! - împrejurul punctului nu unul, ci zeci de cercuri concentrice pe care ochiul

dumneavoastră, orbit are - a şi început! - să joace... Mai repede, aşadar, mult mai repede decât cercul pe care nu am avut vreme - vedeţi? - să-l mise - mult mai repede, deci! - a obosit şi s-a modificat privirea! fn plenul intensităţii privirii, de atâta încordată participare, s-a insinuat o percepţie aberantă. Astfel, inutil să te strădui mai mult, cu fiece secundă care urmează n-ai să mai vezi niciodată ceea ce ai văzut la început.

Ştim, de multă vreme, stimată asistentă, că nu ne scăldăm de două ori ui apa aceluiaşi râu. Aflaţi în plus că nici nu privim de două ori cu aceeaşi privire!

Când aplauzele şi râsetele veselei asistente se vor mai domoli, din salonaşul mic de alături va răzbate o voce gravă: Si *nous savons conserver la position que nous avons aujourd'hui et nous ne gâchons pas nous mSmes l'avenir du pays par quelque impntdence*...

Acesta nu va putea bineînţeles să fie decât glasul amicului Victor.

ix jurnalul profesorului mironescu

22 august 1916

Ţignalele sergenţilor de stradă, clopotele bisericilor si sirenele fabricilor au dat azi-noapte alarma de câteva ori. Apoi s-au pornit tunurile, care n-au încetat o clipă ţi, printre ele, mitralierele. O beznă foarte deranjantă, prin care orbecăiam cu toţii, nervoşi şi adormiţi. Bineînţeles că am avut dificultăţi ca să-mi conving oamenii să coboare în pivniţă (aţa cum cere *Ordonanţa* politiei), opiniunea generală fiind că nu există pericol. Până acum, într-adevăr, se pare Că vizitele Zeppelinului nu au provocat victime. Spre dimineaţă, frânţi de oboseală, am urcat în odăi, profitând că artileria noastră se mai linişti se, dar, după un mic răgaz, a început iar. După o asemenea noapte, obiceiurile casei s-au perturbat, astfel că, atunci când, după 11, un automobil S-a oprit în poartă, abia terminasem micul dejun,

Era distinsa doamnă Nicolaid, una din damele patronese de la Societatea Regina Elisabeta, care trebuia să meargă la Gara de Nord să împartă soldaţilor ce plecau pe front cele de cuviinţă. Aflând doar în ultimul moment că va fi lipsită de orişice ajutor, doamnele ce urmau să-i tie companie decomandându-se, s-a urcat în automobil, întovărăşită doar de o servitoare şi de devotatul ei so(. După câţiva metri, s-au gândit să rişte un ocol prin Şoseaua Bonaparte şi să apeleze la Sophie, contând pe firea ei săritoare şi ne protocolară. N-au avut prea mult timp de stat, suficient însă ca să facem o scurtă plimbare prin grădină, bucurându-ne dc această

târzie dimineaţă de vară, şt ca Sophie să ne arate, cu mândria obişnuită, noile ei sorturi de trandafiri. Am stat la o mică parolă în chioşc, în fată cu o cafea naturală, ce dc la o vreme a ajuns un adevărat lux, schimbând impresiuni despre noaptea atât de agitată şi despre Zeppelinul- fantomă de care pomeneau ziarele de dimineaţă. Doamna Nicolaid ştia direct de la Crucea Roşie că la Constanta sunt peste o sută dc victime ale bombardamentului atroce. Le-am împărtăşit ceea ce poate nici nu mai este un secret, că Brătianu a intervenit special şi personal la Bussche, ambasadorul Germaniei, pentru a nu se face război aerian asupra populatiunii civile, şi chiar a primit asigurări în această privinţă. Cum orele erau înaintate, iar soţii Nicolaid ţineau a ajunge cu punctualitate la gară, ne-am ridicat şi am părăsit chioşcul. Din păcate, Sophie chiar se afla în
imposibilitate de a da ajutor, fiind chinuită de o migrenă barbară, ce nu se mai rezuma la obişnuitele dureri de cap, ci ti dădea si ameţeli şi vomis- mente. Margot s-a oferit însă cu multă tragere de inimă să-i ţie locul, iar eu a trebuit să cedez la insistentele d-lui Nicolaid de a-i însoţi, ca să văd cât de mult s-a schimbat capitala după numai cinci zile de stare de asediu. Înainte de plecare am avut o discutiune deranjantă cu Sophie, ea refuzând categoric a fi văzută de doctor, eu anunţând-o, cu calmul meu, pe care ea n cunoaşte de ceea ce este capabil, că mă voi vedea silit a apela la doctorul Fundăţeanu, peste voinţa ei. Trebuie să recunosc că nu era momentul potrivit, mai ales ţinând seama $i de starea ei de nervi. A reacţionai violent, din pudoare si încăpăţânare, si am plecat suficient dc prost impresionat de schimbul de cuvinte ce a avut loc (aşa cum detestăm amândoi) *devant les domestiques.* Sunt momente când totul îmi pare pierdut si nu mai sper la nici cea mai mică înţelegere. în automobil m-am străduit a-mi ascunde, db discreţie, starea de spirit în faţa celor doi, ce isi arătau tandreţea reciprocă, tachbându-se; din câte am auzit, *ils ont toujours été raisonnablement heureux en ménage,* încât spectacolul lor îmi trezea tot felul de impulsiuni usturătoare. Dbtr-O dară am fost conştient că ceea ce resimţeam era pur şi simplu *invidia* cu care (firnta fericită în această privinţă!) nu prea m-am întâlnit în viată! Jena de mine însumi, dar mai ales spectacolul străzii m-au calmat. Nu, inexact! De fapt mi-au înlocuit nemulţumirea cu o îngrijorare care, însă, mi a părul mai uşor de suportat, fiind şi legitimă, şi colectivă. Această îngrijorare fiind total diferită de suferbta geloziei şi a neînţelegerii, care te umple

de întuneric şi te stăpâneşte la fel de umilitor (şi de total!) ca şi foamea fizică,

încă din mahala, dar cu atât mai mult spre centru, deasupra prăvăliilor fluturau tricolorul si drapelele aliate. Pe ziduri, manifestele şi ordonanţele pe care apucasem, mai toate, să le citesc. Oprind însă la o înghesuială la' Matache, am citit neatent mai întâi acel OSTASI! Apoi:

DE-A LUNGUL VEACURILOR UN NEAM ÎNTREG VÂ VA BINECUVÂNTA SI S LÀ VI.

Nu cred că oboseala nervilor e cea care a făcut să-mi ţâşnească deodată lacrimile. Totuşi am trăit binecunoscuta jenă pentru excesele mele de sentiment, pentru idealismele pe care s-a găsit totdeauna cineva aproapiat să mi le reproşeze. Chiar să mi le vâneze, crebdu-mi *à propos* de ele o permanentă senzaţie de vinovăţie şi ruşine. Şi, într-adevăr, cum să-ţi vie a plânge citind ordonanţele regale pe care lucizii le critică în fel şi chip, iar mulţimea le ignoră, alergând, fiecare, zăpăcit prbtre cobilitele oltenilor sau la coadă la brutărie?

Astfel, oraşul arăta destul de straniu, fiind aproape lipsit de mijloacele obişnuite de circulaţie. Abia seara mi-am dai seama cât am fost de norocoşi, aflând că nenumărate automobile, trăsuri, chiar şi taximetre, au fost rechiziţionate în stradă şi trimise spre Turlucaia. Semn că totuşi lucrurile nu sunt chiar în regulă, acolo. în aşa linişte, zgomotul maşinilor militare ce goneau părea şi mai strideDt. La mari intervale de timp trecea câte un tramvai, atât de aglomerat, încât unii oameni ajunseseră a merge pe scară!

Trotuarele în schimb debordau de lume ce îşi ducea în braţe pachetele, o adevărată panică a cumpărăturilor pe care uşor o pofi înţelege, mai ales că deodată o serie de lucruri - carne, ouă, laple, dar chiar şi pâine - nu se mai găsesc.

în această clipă m-am oprii şi mi-am recitit însemnările, constatând cu nemulţumire că par a fi scrise, prin stângăcia şi naivitatea lor, de un gim- nazist. Veşnica dramă - una simţi, alta iese pe hârtie! Voi continua totuşi, deşi sunt conştient că esenţialul îmi scapă.

De pildă, senzaţia că fetele ce le-am întâlnit îmi transmiteau uimirea lor: această neşansă a istoriei ni se întâmplă chiar nouă! Chiar suntem o generaţie de sacrificiu! N-au fost numai vorbele mari cu care ne-am obişnuit atât încâi nu le mai luam în seamă! Aceeaşi uimire o trăiesc şi eu, oră de oră, de când în noaptea de 14 august m-au înfiorat clopotele bisericilor, anunţând mobilizarea

generală! Cuvinte pe care până acum le-am rostit de atâtea ori în fata tinerilor - *destin colectiv, soartă, istorie* - le simt acum în cu lotul alt mod, aş spune religios şi întunecai; iar gândurile ce-mi trec cel mai des prin minte nu suni doar ale mele: lemându-ne fiecare doar pentru noi şi ai noştri, dorim, aşteptăm, sperăm toti acelaşi lucru... De aceea mi s-a părut că şi pe fetele ce le întâlneam citeam lucruri asemănătoare: uimirea că totuşi s-a întâmplat, neliniştea fată de răul ce ne aşteaptă, neîncrederea şi răbdarea - acea atâl de binecunoscută putere a noastră de a răbda care, totodată, poate să ne deservească.

înainte ca să fi căzut în asemenea reflexii banale, ajunseserăm însă la "Gara de Nord, intrând într-o cu toiul altă stare - de exaltare. Solemnitatea ce mi s-a părul că totdeauna o degajă această construcţie modernă, sonoritatea paşilor noştri, pierzându-se în sonoritatea celorlalţi paşi, vibraţia sufletească a mulţimii ce se adunase mi-au ridicat obişnuitul nod în gât, deşi abia apucasem să văd uniformele verzi-albastre şi chipiete ostaşilor - unii în picioare, alţii aşezaţi pe muchiile vagoanelor de marfă, deschise. Noi, ce venisem ca să-i conducem, nutream convingerea că asistăm la un moment solemn, tolal deosebii de cele ordinare, astfel că starea cea mai obişnuită era uitarea de sine. în acele clipe mi-a trecut prin minte să merg să fac diligente speciale spre a fi mobilizat, deşi ştiam prea bine că e o imposibilitate. Dovadă că D-am ajuns încă la puterea de a-mi accepta locul
de margine, în care viata m-a împins si mă va împinge tot mai mult de

Împrejur se cânta *La arme* cu lacrimi în ochi, aceeaşi îndrăzneala a unor voci ce se ştiau puternice, melodioase, aceeaşi şoaptă jenată a celor afoni si timizi, ca în noaptea de Paste. Cântam si eu, bineînţeles, cu glas scăzut. Mulţi veniseră cu flori si le dădeau acestor oameni obişnuiţi, pe care închipuirea noastră livrescă îi sacraliza, coborând asupra capetelor negricioase si nebărbierite, nimbul idealelor. Cântând, am privit mai atent împrejur, trecând de la ochii curaţi ai unui licean, pe un obraz plin de coşuri si sub nişte sprâncene îmbinate, apoi la o doamnă corpolentă, cu un decolteu veşted şi stacojiu, împins de strânsoarea corsetului, apoi la un (probabil) profesor de liceu cu creştetul ros de chelie şi privind afectat prin monoclu, apoi la o familie respectabilă, ţinând în jurul ei copilaşii, în cele din urmă la două drăgălaşe demoazele, care ciripeau sub umbreluţe... Dar la ce servea un asemenea fastidios inventar uman în care la nesfârşit

mi se fărâmiţa privirea? Cum se putea naşte un suflet colectiv, din trupuri atât de diferite? Iată mirarea mea, aceeaşi ce mi-o trezesc lucrurile ccle mai simple! Şi, totuşi, ceva mai mult decât întâmplarea ne unea pe toti (am simţit pe peron, acolo), nu numai *destinul,* ci si resorturile unei mentalităţi, pulsând în noi cu aceeaşi viclenie discretă, dar şi cu aceeaşi putere ca foamea, ca dorinţa de împerechere...

Să las însă divagatiunile la o parte! Trenurile militare erau arhipline, iar altceva nu mai circula; pe liniile din cap erau trase două trenuri sanitare, cu acoperişul vopsii în alb, şi pe acoperiş o uriaşă cruce roşie - probabil pentru a fi văzute şi ocrotite de avioane. în lungul peronului, madame Nicolaid şi Margot au trecut pe sub ferestrele trenului, întinzând ţigări şi pachete de alimente soldaţilor: în urma lor venea servitoarea cu coşurile, iar noi le acompaniam, de la o anumită distantă. Cum pachetele doamnei Nicolaid s-au sfârşit mai devreme, ea a început a împărţi bani, dar, neavând mărunte schimbate, a cam bulversat spiritele, scoţând o hârtie de douăzeci de lei şi voind ca cel ce o ia să o împartă cu câ(iva încă. Bineînţeles, s-au repezit mai multe mâini, eu! eu! eu!, şi ea, intimidată de cererile tot mai imperioase, a dat-o la întâmplare celei mai grăbite. Comentariile triviale ale celor dezamăgiţi, care mi-au ajuns la ureche, eu venind chiar în urma doamnei, m-au mâhnit. Chiar m-au revoltat, în acel mod în care de obicei mă revoliă viata, de câte ori, coborând brusc din nori, mă izbesc de ea. Şi tocmai atunci Margot a mai provocat şi ea un mic incident regretabil: părându-i-se, cum a explicat mai târziu, că s-a dat semnalul de plecare, a aruncai pachetele de ţigări ce-i mai rămăseseră. Bieţii oameni au sărit fiecare pe unde erau, s-au repezit să le apuce, îmbrâncindu-se, luându-se în gură, chiar strivind mâini, degete sub cizme. O busculadă ce am regretat-o întrucât strica tot ce arătase atât de frumos înainte, iarăşi dând pe fată sărăcia si primitivismul ce ne stăpânesc. Starea mea psihică fiind labilă şî înclinată spre melancolie, deodată am văzut spectacolul eroic de mai înainte descompus în scene cotidiene, unul scobindu-se în nas, câţiva jucând barbut, altul uşurându-se aproape la vedere, un grup aruncând vorbe deşucheate generoaselor noastre doamne, altul tratând cu nişte servitoare unguroaice... În continuare, binecunoscuta năuceală de când compar spectacolul vieţii şi imaginea ei ideală. Dar propria mea cenzură, introdusă o dată cu cea a lui Duca, din prima zi a stării de asediu, a funcţionat prompt de astă dată: nu-mi era permis să văd nimic josnic în comportamentul acestor oameni ce plecau să moară

pentru o idee, în vreme ce eu urcam în confortabilul automobil al d-lui Nicolaid, urmând să facem obişnuita promenadă pc Calea Victoriei şi să luăm obişnuita *café glacé* la Riegler, lăsând în urmă rumoarea Gării de Nord şi vagoanele înţesate pe care tot aceste mâini muncite (se vedea după litera stângacc) scriseseră: *Unde-s tigrii din Carpaţi? România Mare - şi alte asemenea.*

Dispoziţia moralistă se vede că nu este doar apanajul meu, pentru că, apropiindu-ne de centru, văzând câtă lume ieşise să se plimbe, cum de la mesele aşezate pe trotuar sub umbrelele obişnuite, doamnele şi domnii îşi aruncau unii altora semne de recunoaştere discretă, bezele, ridicau pălării etţetera, iar cele mai frecvente comentarii erau provocate de nemulţumirea generală că o dată cu starea de asediu guvernul a interzis consumul băuturilor spirtoase, văzând deci acest spectacol frivol, onestul domn Nicolaid (infirm din cealaltă campanie) s-a indignat. Cum, a spus, în ziua când s-au anunţat primele pierderi, peste cinci sute de răniţi, iar morţi, desigur mai mulţi de câţi ni se spune, este posibil ca aici să nu se fi schimbai nimic? De-a dreptul neruşinată mi se pare această dorin|ă de pctrecere! Bine, a râs drăgălaşa doamnă Nicolaid, dar noi ce căutăm aici, *chiri?*

fn automobil, la întoarcere, d-l Nicolaid mi-a povestit avatarii sorei sale_ Nathalie (căsătorită acum nici o lună cu magistratul Creţeanu). Surprinşi *en voyage de noces* la Sinaia, la hotei Caraiman, pe lângă neliniştea că frontul este atât de aproape (ah! ce şoc să-ţi dai seama deodată că în orişice clipă ţi se poate întâmpla orice, nemaiexistând acele legi şi obişnuinţe care să te apere! a plâns *pauvre* Nathalie, căreia în înghesuială Îi smulseseră pălăria), s-au trezit cu toate trenurile suspendate, afară de unul singur, la care era o îmbulzeala de nedescris. Bietul Creţeanu, băiat de familie, nclovit de viată, a dat în dreapta şi în stânga şi a făcut zeci de intervenţii pentru a reuşi sâ-şi suie bagajele într-un vagon anume, care Însă deborda. De circulat au circulat într-un vagon de mărfii până la Ploieşti şi, sub ameninţarea cu arma, o brută de soldat i-a silit să se aşeze pe jos, chiar în băligarul de cai, oameni de bună condiţie amestecaţi cu lume proastă, un aer irespirabil, o beznă perfectă, teamă de păduchi, de râie, de ce ai fi putut să iei, atingindu-te de toti nespălaţii- Apoi o noapte întreagă în gara din Ploieşti, neavând nici măcar o bancă pe care să te aşezi. La venirea trenului o disperare atât de mare, încât erau gata a fi călca(i ta picioare. L-am rugat stăruitor să-şi repete istorisirea si la dejunul pe care l-am luat împreună, dar Sophie nu

a arătat prin nimic că şi-ar aminti motivul atâtor certuri - vilegiatura - iar după plecarea lui m-a budat în continuare. După-amiază am încercat să nu tin seamă de atmosfera neprielnică si să lucrez. Simt că orişice pagină întârziată este o vină, viitorul fiind atât de nesigur. Iată cinci ani, cel puţin, de când nimeni nu s-a mai aşezat asupra a ceva important, fundamental, simţind deasupra tuturor capetelor sabia lui Daraocles - războiul inevitabil! Deşi aşa ceva intenţionez prin lucrul meu, nu sunt scutit de spinii culpabilităţii pentru că dau frâu liber firii mele încete, utopice şi laborioase, în loc de a sluji cultura printr-o carte cc s-ar putea publica repede. Mai exact, s-ar fi putut! Până la ora cinei am rămas în cabinet, fiind scutit de grijile corespondenţei, ce s-a rărit mult. Starea generală surprinzător de bună. Nimic important nu a intervenit până la această oră, când îmi termin însemnările. M-am decis a-mi păstra calmul cu orişice efort, iar pentru îndepărtarea sufletească a Sophiei voi căuta solutiunile într-un moment de acalmie.

23 august 1916

Vreme încă bună. Izolare totală, din care m-a scos Victor Apostoleanu, ce demult ameninţa cu o vizită. A trecut astăzi, pentru că tot nu s-a deschis tribunalul, iar prohibiţia băuturilor spirtoase ii strică tabietul cu aperitivul Ia bodega Mircea. La 11 şi jumătate a sunat ta uşă. Soneria nu s-a auzit, pentru că de ore întregi treceau coloane de artilerie. Geamurile zăngăneau de tropotul cailor pe pavajul abia terminat si de huruitul chesoanelor. Victor însă nu a riscat a nu fi observat, cadenţa cizmelor soldăţeşti scoase la geamuri tot personalul feminin al casei. EI a fost cu ideea să le împărşţim soldaţilor apă, idee inspirată, pe care o vom aplica ţi de acum înainte. Victor, ca multă lume de altfel, este agitat de ideea nenumăraţilor informatori şi spioni strecuraţi printre noi şi cea mai bună dovadă îi par a fi bombele ce au vizat casa lui Take lonescu, la piaţa Lahovary, colţ cu strada Atena. El tocmai de acolo venea şi cercetase atent ravagiile. Curiozitatea bucureşteanului a făcut spectacol şi din locul bombardat, devenit loc de promenadă. Amicul Victor spunea că trecerea pe acolo a lui Marghiloman (un spirit atât de banal, de *quetconque* - a spus - ce afişa o atitudine impresionată, dar ţeapănă, scontând a-şi scoate de aici efectele, ca un actor învechiţi" ar fi trezit reacţii de ostilitate în public;

rămâne de văzut câtă exagerare cuprind spusele lui, el fiind în genere tipul de om orbit de partizanatul politic.

Tot astăzi fusese de fată la altă scenă: trecând regele cu automobilul prin centru, i s-a făcut o manifestaţie spontană de simpatie. Trecătorii, în plus cei de prin prăvălii, chiar edecurile care nu se lasă a părăsi crâşmele şi se mulţumesc cu o limonadă cu lămâie şi Vichy, au ieşit to(i, ovationân- du-l, agitând pălăriile, strigând: *Trăiască armata română!* Comparase spectacolul cu cel de la 10 Mai, când bietul Ferdinand a trecut prin mijlocul unei mulţimi, mută si nepăsătoare. Amicul Victor a avut chiar un moment de grandilocventă, mărturisind că sentimentele lui coincideau perfect cu ale populaţiunii şi că fusese, până în ultima clipă, convins că *neamţul n-avea să intre.* Altfel umoarea lui era, ca de obicei, cât se poate de rea, mai ales *â propos* de guvern şi de Brătianu. Nu mergea însă chiar până acolo unde au mers alţii, ale căror comentarii le auzise în această dimineaţă: că este de preferat o înfrângere în care să alegem oameni noi, decât o victorie, păstrându-i pe cei de ieri! (Nu voi nota dinadins numele ce mi le-a citat, cândva desigur îmi voi publica aceste însemnări şi nu vreau să măresc cu nimic gloria ticăloşilor).

Dar până unde poate ajunge lipsa de solidaritate românească! Am avut o strângere de inimă amintindu-mi acel atât de *mal â propos* discurs pe această temă ce l-am ţinut în obositoarea după-amiază de acum doar zece zile, dinaintea sindrofiei. Penibilă nu mi-e amintirea celor rostite ci a auditoriului ce îl găsisem...

Privind harta pe care am instalat-o în salonaş şi pe care seara, de obicei, fixăm cu steguleţe înaintarea în Transilvania, ne-am neliniştit amândoi deodată, sărindu-ne în ochi imensa lungime a frontului românesc. Ce armată să ai ca să poji apăra *singur* o graniţă atât de mare? *Singur,* pentru că Saraille, iată, nu face nici o mişcare la Salonic, deşi intrarea noastră a ajutat atât de mult Verdunul, luându-se trupe germane ca să fie Jrimise la noi! *Singur,* pentru că ruşii nu-s atâţia câţi s-au cerut, şi nici nu se fac simţiţi - dovadă Turtucaia, unde s-ar părea că luptele crâncene continuă. *Singur,* cu un asemenea front lung, şi tocmai noi, abia treziţi ca popor la viată, cu acele defecte de organizare pe care ni le ştim prea bine! Si dacă tot ceea ce Brătianu s-a silit să calculeze, nelăsând hazardului nici o breşă, va sări în aer pentru că nu se va respecta convenţia ce s-a făcut? Dacă Aliaţii au să se dezintereseze de noi? Dacă au să ne abandoneze în mâna unui duşman atotputernic?

Acelaşi gând l-a avui şi amicul Apostoleanu. Dar ce prilej ca să puie toată nenorocirea acestei ipoteze în spatele lui Brătianu! Cum se spune în popor, făcea spume la gură!

După masă am lucrat cu destul spor, cu toate că o nelinişte mi se insinuase, fie de la situaţia generală, fie de la cea a casei. Temperatura uşor crescută, si în mod nejustificat. Coborând ta ora cinci, s-a întâmplat ca atunci când a sunat telefonul să fiu doar eu pe aproape. Domnul Ialomiteanu, voind să verifice dacă obişnuita partidă de tenis cu Margot mai este cazul să se facă! Decis să nici nu-i spun nimic micuţei (este de altfel foarte aferată pentru că noul ei flirt, Geblescu, se află chiar în linia întâi), am deconsiliat o asemenea joacă, riscând să pară uşurătate. Apoi rămânea problema drumului până la Cişmigju, în condiţiile în care tramvaiele se reduc tot timpul şi sunt supraaglomerate, iar trăsurile şi automobilele particulare nu numai foarte greu de obţinut, dar putând fi rechiziţionate în orişice clipă şi trimise spre Turtucaia! Cum pot eu, ca tutore, autoriza unei eleve o plimbare atât de departe dc casă, în asemenea condi|ii? El a rămas până la sfârşit în linia comportării lui obişnuite, deşi trebuie să fi observat că nu i-am lansat nici o invitaţiune, fapt ce, până acum, nu s-a mai întâmplat. Aş fi uşurat să fi înţeles mai mult decât i-am spus şi să fie ultima noastră convorbire, pentru că după aceca mi-am dat seama de consumul meu de nervi, cu totul disproporţionat. După cină, febra mi-a crescut, am avut un frison puternic al musculaturii, oribile dureri de cap, ce nici acum, când scriu, nu au trecut, greaţă şi stare de slăbiciune. Sophie, care făcuse dimineaţă o scurtă vizită unei amice (continuând să fim en *froid,* nu mi-a dat detalii), a stat toată ziua la pat, nepermiţând nimănui să intre la ea, în afara madamei Ana. Am insistat să fiu primit şi aproape am fortat-o pe madama Ana să-mi deschidă. Nu aveam de fapt nimic să-i spun, în afara veştii despre telefonul domnului Ialomiteanu pe care i-am şi dat-o, poate cu o intonaţie neplăcută şi silindu-mă să-i prind expresia fetei. Era teribil de palidă (de fapt, mai degrabă pământie) şi m-a privit *comme une bête traquée,* ochii ei având însă aceeaşi expresie de încăpăţânare ce mă înverşunează. Mă înverşuna în plus atmosfera de mister din jurul acestei boli (ce nu am nici un dubiu că este femeiască), leacurile primitive la care probabil recurge, nevoind să se arate doctorului, neputinţa mea de a stăpâni situatia altfel decât prin strigăte şi egoismul ei ce îmi adaugă noi suferinţe la cele datorate bolii. Nu a scos până la sfârşit nici un cuvânt! A trecut o oră de atunci, mi-am terminat

însemnările, m-am culcat, dar nu pot să dorm. Dejos, de la camera ei, percep zgomote ferite, ce îmi atestă că totuşi situatia nu este în regulă, uşi se închid, se deschid, neobişnuit pentru această oră. Cum nici nu pot măcar să fumez, aşteptarea este insuportabila. De ce oare, Doamne, Dumnezeule, viata ia atât de uşor această agitaţie nefirpască? De ce când nu mi-am dorit decât linişte, mi-e dat să trăiesc o asemenea consumare a nervilor?

27 august 1916

Zilele trecute am fost incapabil a serie vreun rând, catastrofa de la Turtucaia venind să se suprapuie peste cea de acasă. Pot spune că Jorj Atbanasiu a avut o inspiraţie fericită, dându-mi telefon de dimineaţă: simţind după voce cât sunt de distrus, si-a făcut timp în cursul zilei să treacă cu automobilul. M-a găsit singur, Margot fiind dusă cu madama Ana la Şcoala Centrală, unde se adusese un mare transport de răni(i; cu internarea Sophiei, bineînţeles, nu era la curent şi nici eu nu i-am dat detalii. Lui i-a plăcut totdeauna să fie ocupat până peste cap, de data aceasta însă nu l-am suspectat de poză, mai ales când mi-a spus ce pregătiri se făcuseră pentru o posibilă evacuare a Bucureşti ului, panica trecând fulgerător după căderea Turtucaiei, de la Olteniţa la capitală! Ieri se renunţase, dar el încă se resimţea: nu-i deloc u$or în aceste zile să te afli în guvernul care a declarat războiul! Ca totdeauna, tensiunea mea, insuportabilă, a mai scăzut când m-am văzut silit să ies din mine şi să privesc în afară. Jorj era ţi el într-o stare de nervi cum nu l-am mai văzut în aceşti treizeci de ani de când ne cunoaştem ţi, implorându-mă să nu o spun nimănui, mi-a mărturisit Că vede foarte pesimist lucrurile. Dezastrul de la Turtucaia este în primul rând material: pretinde a nu se şti nici acum exact câţi prizonieri au căzut, dar foarte posibil să fie 20.000! Plus tunuri, mitraliere... Foarte gravă este însă demoralizarea, ce s-a văzut unde duce! Vor trebui, a spus (de nervos ce era î$i aprindea (igaretele una după alta), luate trupe de pe alte fronturi şi aduse aici, aşa că mă tem să nu compromitem astfel şi înaintarea în Transilvania! Bine, am exclamat, dar cineva trebuie să poarte vina! El a spus că generalul Aslan şi generalul Teodorescu se învinuiesc reciproc. De altfel au şi fost destituti. Este cert însă că armamentul nostru nu este pe măsura războiului modern, artileria, în primul rând, foarte slabă în comparaţie cu a inamicului, care în plus are şi aeroplane pentru recunoaştere şi pentru reglarea tirului, ba chiar şi un baton captiv. Dar lipsa de rezistentă morală a atârnat greu în balanţă. Iniţial trupele noastre aveau şi o inferioritate numerică, ulterior s-au

trimis ajutoare, 16 batalioane de infanterie din rezerva strategică a Bucureştiului, şi două baterii de obuziere, dar ele au ajuns prea târziu, şi au fost prost utilizate, în condiţiile haosului, în care comandanţii de sectoare aproape nu comunicau cu comandantul apărării. Tocmai pentru că se ştia că întăririle sunt pe drum, s-a dat de la Marele Cartier acea dispoziţie cu cele mai nefericite urmări ca garnizoana să reziste până la ultimul om. Pentru că nici atunci când s-a văzut că situaţia este pierdută nu s-au luat măsuri pentru retragerea acestei armate, aflată pe pământ străin, cu Dunărea în spate, dar fără un serviciu de transporturi! S-a ignorat cu desăvârşire posibilitatea unei retrageri spre Silistra, deşi soluţia se găsea în instrucţiunile pentru apărarea cetăţii. Astfel, în armata inegal instruită, ce abia primise botezul focului, şi slab comandată, a intrai panica, iar comandantul ei, intrând într-o panică tot atât de mare, a condamnat-o la prizonierat şi la moarte, trecând Dunărea pe o vedetă.

Aceasta ar fi situaţia pe care încă o dată m-a rugat să nu o comentez cu nimeni. Am spus $i eu că nu este cazul ca Lisette să treacă pe la spital, la Sophie, ea urmând foarte curând să iasă. în ciuda lucrurilor tragice cc le vorbeam şi a nesiguranţei ce o simţim împrejur, mi-a făcut bine conversaţia cu el. Eram aproape unul de altul, ca în juneţea noastră. Uneori, mai ales de când este în guvern, aud lucruri rele sau muşcătoare despre el; de obicei nici măcar nu încerc să văd dacă conţin un sâmbure de adevăr în ele. La ce mi-ar folosi? Când am reuşit să păstrez atâţia ani o prietenie, încerc să nu mai judec omul, asa cum încerc să nu mai judec în familie. Mă îndoiesc că m-aş mai împrieteni, dacă ne-am întâlni astăzi: am bănuiala că nu mi-ar mai plăcea deloc omul matur care este. Dar el pentru mine va fi mereu cel care acum treizeci de ani... acum douăzeci şi şase...

Cum acestea sunt însemnări ale prezentului, nu memorii ale trecutului, îmi refuz amintirea. De altminteri nici nu m-ar (ine puterile. De trei după- amieze febra mea (rece de treizeci şi opt, iar-cauza o ştiu prea bine. Abia astăzi, dobândind ore de indiferentă, am putut să mă hrănesc cum mi-a pretins doctorul. Dejunul l-am luat singur şi am fost incredibil de liniştit. Margot a exagerat cu entuziasmul pentru răniţi şi i-am făcut observaţii în acest sens madamei Ana, când s-a întors cu ea abia după-amiază. Incredibil de rezistente sunt aceste delicate *jeunes filles* ce altfel leşina dintr-un nimic, iar astăzi se îmbulzesc printre mutilaţi şi răni deschise, Bineînţeles, era exaltată, plină de un avânt

romantic, şi la cafeaua ce am luat-o amândoi pe terasă (de când am deschis uşa, aici ieşim după-amiaza) mi-a povestit de un căpitan Feraru sau Heraru (comandantul unei baterii, am presupus eu), ce a luptat la Turtucaia până în ultima clipă şi s-a sinucis, împreună cu a!(i câţiva locotenenţi, pentru a nu fi lu^ti prizonieri. Era foarte afectată de întâmplare şi pretinde Că pe unul dintre ei, loachimescu, l-ar fi cunoscut la patinaj, iarna trecută. Dincolo de exaltarea copilei, se pare că n-a existat numai panica generală, dar şi fapte de eroism individual mişcător la Turtucaia. Găsesc totuşi că tocul ei nu poate fi între atâtea suferinţe, în plus viaţa arătându-i în felul acesta, dintr-o dată, acea parte de vulgaritate şi de absurd pe care o copilă încă nici nu o presupune. în acest sens a vorbit şi madame Nicolaid, ce a trecut pe seară, cu soţul ei. Sunt nişte oameni afectuoşi sau poate puţin singurateci, ca şi noi, de vreme ce se ampresează să ne cultivc. Ei înşişi erau teribil de impresionaţi de ceea ce văzuseră şi auziseră, mai ales Lucia Nicolaid, ce stătuse printre răniţii aduşi de la gara Obor cu tramvaiul si apoi ţinuţi pe un loc viran până s-au făcut toate pregătirile pentru a fi primiţi. Tot ceea ce istorisesc de la Turtucaia sunt imagini de infern, de pildă acea halucinantă poveste despre un bac pe care s-au încărcat răniţi, dar, chiar în clipa când s-a desprins bacul de mal, cei rămaşi pe pământul bulgăresc, seceraţi de focul duşman neiertător si neavând în fată decât imensul fluviu, într-o pornire de groază animalică s-au repezit, urcându-se peste răniţi, împingându-i, călcându-i, strivindu-i în picioare. M-am înfiorat, imaginându-mi vaietele, urletele, acel mal al infernului plin de oameni deznădăjduiţi, unii aruncându-se în apă, alţii luptântu-se pentru o nenorocită de barcă găurită, alţii încercând să plutească agătăti de câte o scândură, o Iadă, srapnelele si gloanţele inamice vânându-i si aici, cadavre umflate plutind... Ce distrugere, ce risipă! Apoi acele nume ce circulă despre diverşi ofiţeri eroi care au încercat să reziste într-o panică generală, într-o mulţime ce nu mai vedea nici o scăpare si nu mai vroia decât să-şi scape pielea! Ce exemplare reuşite de oameni avem, şi cum îi sacrificăm de uşor! Şi cum şi amintirea lor piere, călcată în picioare de animalica mulţime! Ce se întâmplă cu noi? Şi cine poartă vina acestui blestem? Ce-o să se mai întâmple cu România?

Am simţit obişnuitul nod în gât când mi-a pus domnul Nicolaid întrebările, una după alta.

7 septembrie 1916

Mai mult de o săptămână nu am mai scris, trăind într-o stranie amorţeală sufletească; numai din când în când mă mai împungeau ghimpii ruşinii şi amărăciunii. Paradoxal pentru acest timp, agitat şi de destule alarme, am lucrat cu spor. Atunci (stranie utopiei) îmi vedeam viata scurgându-se înainte la fel, în această linişte după care de multă vreme jinduiam, şi *ea* rămânând mai departe în spital. Poate la altul un asemenea gând mi s-ar fi părut crud, meschin, dar, pentru tot răul pe care mi-l făcuse şi îşi primise pedeapsa divină, eu nu-mi doream decât s-o ştiu *(pendant des mois)* la distanţă. Deodată mi-am dat seama cât a fost de chinuit sufletul meu, şi m-am mirat că suportasem, aproape fără să bag de seamă, proporţiile chinului. M-am mirat şi că lipsa ei n-o resimţeam decât ca o uşurare. Incredibil! Nici un regret, nici o nostalgie! Dar cum este posibil să suferi atât pentru o persoană a cărei lipsă îţi face de fapt bine, care, deci, nu îţi aduce nimic prin prezenţa ei? Nu am vrut totuşi să mă las pe panta întrebărilor care ar fi fost, o simt, periculoase. în acest răstimp am plecat de acasă de câteva ori, cu diverse invitaţii şi prilejuri ce altădată le refuzasem, şi, deşi oraşul este pustiu, întunecat, m-am simţit neaşteptat de bine! *J'avais la coeur léger,* ba chiar şi speranţa nedesluşită a unui început (ce mi s-a mai întâmplat s-o trăiesc de câteva ori), luptându-se cu durerea ruşinoasă din suflet. Am ajuns din nou la concluzia ca, dacă firea mea convenţională nu m-ar fi decis, într-un moment ce şi aşa îl consideram a fi deslu! de târziu, să-mi întemeiez o familie, să o respect etc., livrându-mă astfel unui sentiment destul de modest la începuturile lui, cu mult mai potrivit mi-ar fi fost un mod liber de a trăi, desprins de servitutile inimii! Ah, mult visată indiferentă!

Recitind pagina scrisă, mă întreb dacă nu cumva această uşurare o datoram nu unei indiferente veritabile, ci, dimpotrivă, faptului că o ştiam în line într-un loc izolat, nemaifiind silit să o păzesc. Venindu-mi acest gând, nu m-am putut decide dacă este aşa sau nu. De mult am observat, şi la mine, şi la alt ii, impuritatea afecţiunii, repede împletită CU ostilitate, plictiseală, dorinţă de evadare, sau reapariţia unor emoţii legate de sentimente demult pierdute; nemaipunând la socoteală dorinţele (uneori violente), ce cheamă atât de des în afară, ca şi nevoia firilor visătoare pentru frumoase idile. Rareori se vorbeşte despre această încâlceală a sentimentelor: ea se bucură de tratamentul rezervat lucrurilor necuviincioase, ce ştim toii că există, dar nu le aducem în discuţie.

Astăzi m-am întors ia jurnal, pentru că, aducând-o acasă pe Sophie, liniştea mea dintr-o dată a dispărut; *mais c'était à prévoir,*

chiar dacă« aparent, lucrurile s-au petrecut la început cum se cuvine. Cât am ajutat-o, cu toată gentileţea, să urce în automobil ettetcra, am avut grijă să nu dau celorlalţi posibilitatea de a-mi citi pe faţă ce simţeam: pentru că o uram teribil, cu un dezgust care nu mă împiedica, totuşi, la fel de teribil să sufăr. Simpla ei vedere îmi declanşase o suferinţă fizică, la fel cum o rană învechită îşi trimite otrava în tot corpul. Am intrat amândoi în casă, *en grande pompe,* cum n-ar fi fost cazul, şi ca a cerut să nu se desfacă valizele, pentru că intenţionează să plece la Buzău, împreună cu madama Ana. *Pas possible,* i-am răspuns, laconic. Dacă timpurile ar fi fost normale, aş fi condus-o chiar eu acolo, aşa cum erau conduse la mănăstire domnitele ce au greşit. Dar acum! Când este aproape imposibil a mai părăsi Bucureştiul în condiţii convenabile, în plus existând riscul să rămâi despărţit pe vecie de cel care plcacă! Insistentele ei îmi apărură ca un şantaj stupid şi de prost gust. Pe un ton de falsă veselie, însă, ea tot continua, madama Ana bineînţeles văicărindu-se, şi din toate întelegându-se că eu sunt călăul nebun. Enervat de neadevărul situaţiei, m-am retras repede, cu pretextul că ea trebuie să se odihnească. Două ore însă m-am tot plimbat prin cabinet, fără să pot lucra nimic. Poate începând ar fi mers, dar de unde puterea să mă aşez pe scaun când vibram într-un asemenea hal, iar în gând continuam cu încăpăţânare discuţia? Astfel n-are să mai meargă, am spus, de câteva ori, printre dinfi. în plus, sufeream şi din cauză că nu puteam să fumez. Fiind cheirfat la dejun, am reuşit să îndepărtez ispita unei ţigări, tocmai când eram pe punctul de a-i ceda. După o întrerupere de cincisprezece luni! Pe drum, încă înainte de a da ochii cu ea, am hotărât să evit s3 o mai vizitez în camera ei, nici să nu mai angajez vreo conversaţie, bineînţeles în afara situaţiei când avem martori. Altfel aparenţele trebuiesc păstrate măcar de acum înainte, pentru că unul dintre motivele ce mă fac să sufăr sunt bârfele servitorilor. Câtă umilinţă când îmi dau seama că madama Ana ştie, dacă nu chiar adevărul (adevărul?!?...), în orişice caz, incomparabil mai multe decât ştiu eu! în dimineaţa când m-am întors de la spital, dându-mă jos din trăsură şi bătrâna ieşindu-mi înainte cu văicărelile ei, nu m-am putut abţine să nu-i arunc: erai cât pe ce să o dai gala! fn zilele următoare însă, m-am întrebai dacă nu cumva arunc o vină atât de mare asupra bătrânei (la urma urmei, o făptură ignorantă!...) pentru a o dezvinovăţi pe *ea,* pe care ara dese clipe când continui a mi-o imagina, ca si până acum, inocentă. Dar ce face mai insuportabil totul este inevitabila vulgaritate a situaţiei şi a oamenilor, ce se varsă şi asupra mea, ca

un lighean de lături pe care îl primeşti, trecător nevinovat, de la cine ştie ce fereastră de mansardă. Sufăr, fiindu-mi silă de mine, cu mult mai mult decât de ceilalţi, fiind totuşi conştient că prin slăbiciunea mea întreţin trivialul conflict. Dovada: în ciuda hotărârii luate, când după dejun ea mi-a adresat, pe un ton destul de sfios, rugămintea să o acompaniez la o mică promenadă prin grădină, m-am învoit imediat. Scuza singură ce o pot invoca este că Margot se afla şi ea de falā. Apoi dragostea pentru grădină este probabil unicul sentiment pe care nu i l-aş contesta. În timp ce ne plimbam pe aleile ei de trandafiri şi mă aplecam din cand în când să-i tai cu foarfeca pe cei ce mi-i arăta ea (care începuseră să se ofilească) şi îi aşezam cu grijă în paner, făceam mari eforturi să port cea mai dezangajantă conversaţie, fără a atinge vreunul din punctele vulnerabile. Din păcate, nu am fost în stare să păstrez această conduită până ta sfârşit. Deşi se apropiase mult, încât mâinile ni se atingeau, nu încercam nici cea Itiai mică dorinţă (din cauza sfiiciunii şi a răcelii ei feciorelnice, nu m-a stăpânit prea mult niciodată). Totuşi, apropierea ei m-a tulburat, încât am călcat peste ceea ce îmi propusesem! Mi-a trecut fulgerător prin minte că răspunsurile la întrebările ce m-au chinuit (oricât m-am străduit a le alunga, în această ultimă lună nefericită) se aflau la doi paşi de mine, în fiinţa ei, ce se sprijinea de braţul meu! Şi atunci, nemairezistând torturantei curiozităţi, i-am spus: Dacă aş putea înţelege de ce a fost nevoie de atâta mister între noi, ce ajunseserăm atât de apropiaţi... Nu s-ar mai putea invoca nici pudoarea exagerată, nici...

Cura ar fi reacţionat orişice fiin(ă raţională, nevinovată, la o asemenea delicată interogare? Ar fi răspuns desigur în două cuvinte, *voilă de quoi il s'agit, ii* totul ar fi fost (cat mai poate fi!) bine. în loc de aceasta, însă, ochii ei au început a arunca scântei de furie. Şi pe un ton înţepat a pretins că se aştepta la un asemenea *atac. Qu'est-ce que cela veut dire?* am îngăimat, uluit, neplăcut impresionat de noutăţile ei lexicale. Şi i-am repetat, mai rar şi mai explicit, fraza mea, fiind în acel moment aproape convins că nu înţelesese bine. *C'en est trop!* a ţipat ea şi, cu acea nestăpânire a nervilor ce mă irită, a azvârlit coşul cu trandafiri, ce s-au risipit, nemaipăsându-i că oricând şi oricine ne putea vedea de la vreuna din ferestrele casei cc le aveam în spate. *C'en est trop! C'en est trop!* tipa, gesticulând, încât zadarnic mă mai sileam a păstra aparentele, aplecându-mă printre straturi să culeg trandafirii zvârliţi, ca şi când din greşeală ea ar fi scăpat panerul.

Mizam pe faptul că vocile nu se auzeau la o asemenea distantă. Dar, tot în|epându-mă când îi culegeam am renunţat la întreprinderea mea. Mi-am scos enervat batista să-mi şterg picăturile de sânge; mă ancombra şi nefericitul paner ce-mi rămăsese pe bra|, mă enerva şi noroiul de pe alei, pentru că azi-noapte plouase tare (aşa se vede că ara scăpat şi de alarme), dar, mai ales, mă scotea din minţi isteria ce sau era jucată, sau era pură nebunie, şi absurditatea celor ce ea pretindea, (ipând: că dinadins am adus-o de la spital acasă şi o tiu sechestrată şi-i interzic plecarea la casa din Buzău, pentru a o interoga zi şi noapte, până va ajunge să-şi piardă minţile! Astfel că prefera **a pleca** la Buzău, cu riscul foametei şi al morţii... *À votre aise!* I-am tăiat vorba scurt, atrăgându-i atenţia că ne expunem din nou comentariilor servitorilor./'emf>rtmai.ţ *des yeux le jardin, la maison, ses innombrables fenêtres, avec une croissante anxiété,* şi cred că grija mea pentru aparente a înverşunat-o mai tare. Drept care s-a năpustit cu ţipete şi lacrimi asupra mea, reproşându-mi egoismul şi răceala mea ce ar fi stricat totul, cauzându-i răni în suflet chiar dinainte de căsătorie, ettetera, ettetcra... (Atunci de ce a insistat atât pentru căsătorie? pentru copil?) înspăimântător mi s-a părut nu că aş fi săvârşit atât de multe rele (mai toate datorându-se interpretării ei răuvoitoare, chiar dacă în parte le recunoscusem altădată ca vini ale mele din silă de ceartă şt slăbiciune de caracter), ci faptul că, deşi mi le mai reproşase de atâtea ori, reproşul nu se uzase. Ca şi când ar fi scos armele dintr-o panoplie şi le-ar fi folosit, punându-le apoi cu grijă la loc pentru data viitoare, şi data viitoare, şi data viitoare... Furia desfigurând-o, arăta cu zece ani mai bătrână, fata îi era pământie şi deschizând gura prea tare i se vedea dintele lateral ce-l pierduse după naştere şi neglijase până acum să puie unul fals. Chiar lipsa ei de cochetăric fată de mine m-a supărat în plus; *les poings serrés,* am rugat-o să înceteze, ceea ce nu a, făcut decât să o dezlăntuiască mai tare; *sa mauvaise éducation,* în ciuda pretenţiilor, era prea evidentă. Tipa că acum este prea târziu, puteam evita, dar nu să-i cer acuma etc., etc. Isteria stupidă la care ajunsese, dar mai ales fata ei buhăită, răutatea buzelor sub(iri si a nasului cu vârf ascuţit, schimonoseala grotescă a plânsului care îmi stârnea milă, furie, remuşcare, dezgust, toate deodată, insuportabile, m au făcut să îmi pierd cumpătul. Parcă o umbră roşie mi-ar fi alunecat pe fa|ă. Mi-am simţit creierii aprinzându-se, şi, *fou de rage,* probabil

făcând o figură teribilă, mi-am încleştat mâinile pe umerii ei, zguduind-o. Taci, taci, taci, cred că i-am strigai, sim(ind o nevoie adâncă să o lovesc, tremurând chiar de această nevoie. Nedându-rai voie să fac aşa ceva (gândesc că e înjositor să ba|i o femeie), doar am ciupit-o, uimit singur de violenta dorinţei de a o lovi: sigur că dacă aş fi început, cu greu m-aş mai fi putut opri. Am şi văzut-o în fata ochilor, *terrassée,* implorând cu privirea, iar slăbiciunea eî înverşunându-mă mai tare. Câtă cruzime zace în mine fără să ştiu nimic despre ea, în afara acelor primi ani ai copilăriei, când mă am în teasc chinuind fără emo|ie râme? (Bine aş fi (Scut să nu-i confesez un asemenea lucru *ei,* care mereu profită, nepierzând prilejul să facă de aici cele mai supărătoare acuze.) A fost ca şi când printr-o uşă întredeschisă întrezărisem ceva ce nu vroiam de fapl să văd, aşa că am închis-o repede. Asemenea abisuri de cruzime să zacă în orişice om cultivai şi inofensiv ca mine, sau trăiesc umilinţa de a fi un exemplar degenerat al umanităţii? Gândindu-mă pe urmă, nu am ştiut ce să-mi răspund. Totuşi puterea de a-mi stăpâni pornirile mi-o dovedeşte chiar acest moment când, în absenta oricărui gest (aş fi neconsolat să nu mă pot tine în mână), contemplam uluit spectacolul cruzimii mele imaginare. Dar reacţia ei pur animalică, ce m-a dezamparat şi pe care nu o mai descriu, de silă? Neavând deloc scrupulele mele şi purtându-se firesc, s-a repezit, nepăsându-i deloc că dacă un bărbat deseori ridică mâna ca să lovească, o femeie în această postură contrazice chiar imaginea sexului ci! în plus, s-a repezit şi să strige, minfind că aş fi lovit-o, astfel că replica dezgustată ce i-am dal-o, mai tare decli cele ce obişnuiesc eu a da, era pe deplin meritată.

Nu mai am puterea să scriu şi nici cheful să adaug ţoale amănuntele ce au mai rămas de adăugat la această ignobilă scenă. A fugit spre casă, *tes yeux hagards,* pradă unei crize de nervi, plângând în hohote şi ţipând că-mi interzice s-o acompaniez, ceea ce nici nu intenţionam. Am înfeles Însă, în vreme ce am mers mai departe, spre chioşc, că a sta, de-acum înainte, alături de ea nu mai însemnează decât înjosire şi suferin(ă: ceea ce resimţeam fată de noi amândoi, aproape fără a discerne între mine şi ca, era numai dezgust. în schimb, cu obtuza ei minte, se înverşunează să creadă că ea este victima, iar eu călăul! într-atât de strâmb şi de pătimaş judecă, încât nici măcar nu o mai suspectez de viclenie. Dacă ar face cel mai mic efort, lucrurile s-ar drege, dar nu! Cu o

orbire de neînţeles, ea merge în aceeaşi direcţie a distrugerii, încât am început să mă gândesc serios dacă nu este înlr-adevăr nebună. Gândindu-mă, am ajuns să fiu aproape sigur că moşteneşte o Formă de neurastenie. Dar ce se mai poate spera când ne tratăm unul pe celălalt de neurastenici?
în chioşc era neplăcut. Un miros de muced provocat de umezeala celor câteva zile de toamnă, pânze lipicioase de păianjen peste tot, praf cât vrei, frunze uscate! O pasăre mi se găinătase în creştet, probabil când am trecut pe sub nuc, şi încă mă mai stergeam, deranjat, cu batista; mi-am amintit în fugă ce ne distra un asemenea incident când eram copii si credeam că de aici ni se va trage norocul. Imediat am fost apucat de un acces înfiorător de tuse ţi, spre stupoarea şi ruşinea mea, m-am surprins regretând că ra-a apucat aici, singur, şi nu sub ochii ei, la dejun, la cină... Deci chiar suferind, dezgustai cât se poale de ea, încă aş mai fi ţinut să o şantajez cu boala mea, şi ca să obţin, ce?
Consecinţa acestei plimbări de un sfert de oră împreună a fost deci o zi ratată pentru amândoi. Când m-am mai liniştit, am mers în cabinetul meu şi până la cină am umplut Papierkorbut cu foi stricate. Singurul timp cu adevărat plăcut în această zi de infern a fost jumătatea de oră dinainte de cină când, pe lumină încă, am pornit cu Yvonne de mână spre Şosea, pe slrădutele dosnice pe care tot aşa, cândva, mergeam cu tata. Se întâmpla probabil cu un an sau doi înainte să moară, el era mulţumit ca niciodată în viată, mai ales de casa ce abia o terminase, nu doar de construit după modestele lui planuri, dar şi de amenajat înăuntru. Era plăcut şi linişte şi, nemaidând ochii decât rar cu felinarele vopsite în albastru, mi s-a părut deodată că nu mai există război; şi, bineînţeles, nici drama mea intimă. • La cină, Sophie nu a venit, trimiţând vorbă că se simte rău. Am avut impresia că şi Margot afccta o anume răceală faţă de mine, dar se poate să mă fi înşelat hipersensibilitatea mea. Totuşi, calmat de scurta plimbare, am mers după cină ca de obicei amândoi în salonaş să mutăm steguletele pe hartă şi, oftând, am lăsat inamicului Petroşanii cuccriţi. Oprirea în faţa Sibiului continuă şi este la fel de nefirească. Singura presupunere logică ce 9 pot face este că s-ar fi trimis o parte din trupele necesare în sud. Ofensiva lui Mackensen pe linia Raşova-Cobadin-Tuzla pare să se fi împotmolit într-un gen de victorie. Clipele când am urmărit situaţia, parte cu mândrie, parte cu îngrijorare, au fost şi ele aproape normale. Temperatura

crescută, dar mai puţin decât ar fi fost de aşteptat într-o asemenea zi.

în această clipă, terminând de notat, îmi apare deodată aceeaşi îndoială ce o suport mai ales seara, când nervii îmi slăbesc: dacă totuşi este nevinovată? Dacă este vinovată, lucrurile sunt în mare *â peu pris,* cum le-am descris. Dar dacă este nevinovată?

11 septembrie 1916

Astăzi a fost rândul lui Spiridon să iasă din spital. Ar urma deci să se reîntoarcă la regimentul lui, ceea ce o face pe madama Ana să se zbată, de o săptămână de zile, cum spune poporul, ca în gură de şarpe. Pe lângă bocetele ei, au urmat rugăminţile lui Margot. Chiar Sophie a venit după dejun să ne sfătuim ce se poate face... Deşi ea neagă, sunt convins că boala lui Spiridon a fost un fals, ticluit cu domnul lalomiteanu, ca şi permisia de 3 zile, ce trebuie să fi fost foarte dificil de obţinut, odată ce se anunţase mobilizarea. De altminteri, singură a mărturisit că pentru permisie a lucrat domnul lalomiteanu, şi de aceea ea l-ar fi cultivat atât de insistent în după-amiaza dinainte de sindrofie. Acum însă, doctorilor, asaltaţi cu răniţi şi bolnavi adevăraţi, li s-a făcut frică (presupun) a-l mai (ine pe Spiridon internat. Nu mai rămâne aşadar decât să se facă iarăşi apel la domnul lalomiteanu. Dar ea, care a promis să nu mai aibă nici o întrevedere cu respectivul domn, cu toată dezlegarea ce i-am dat-o, refuză a mai face vreun demers şi presează ca să fac eu.

Dar de ce să fiu eu mai dispus sâ-l fac? Am propus să apelăm mai bine la ministrul Jorj Athanasiu. Ea insă mi-a adus pe loc argumentul imbatabil: nu te va servi, pentru că nu a făcut-o nici în ocazii mai simple! Atunci nu voi mai apela la nimeni, am replicat eu, având senzaţia că mi sc forţează mâna. A urmat o zi rece de ambele părţi. Simt cu câtă neînţelegere sunt privit, ca un om foarte egoist, fără inimă şi, desigur, în plus răzbunător. Cine se gândeşte cât mă poate costa pe mine acest demers? în primul rând chiar ideea unei interventii, un fapt ce lor li se pare atât de firesc - viata însăşi! Iar pentru mine însemnează degradare şi umilinţă. în plus, a apela - la cinc! La presupusul ei amant! După clipele tic hotărâre: nu!, au urmat cele de şovăială, mai ales astăzi, când l-am "Văzut pe bietul vlăjgan, nu prea arătând convalescent, dar destul de întunecat. Deşi e tânăr şi voinic, detestă armata şi războiul, dar eu pot spune că le-am iubit? Mi-am amintit cum a crescut printre picioarele noastre, ca un mic animal al casei, şi m-am înduioşat chiar de răutăţile lui: a refuza să fac orice pentru el este ca şi când eu am semnat ordinul lui de mobilizare. La urma urmei, nu mi se

cere decât să încerc. în plus, un argument pozitiv, invocat, culmea!, de Margot, mi s-a părut de bun-simţ: dc când a fost mobilizat Grigore, în afara mea, care sunt atât de şubred, nu mai există în casă nici un bărbat; în schimb viata devine tot mai dificilă. *firef.* m-am trezit deodată ducându-mă întins la telefon, la ora pe care o ştiam a fi cea mai potrivită ca să ii găsesc pe domnul lalomiteanu. în gestul ce-l făceam exista multă neplăcere, dar ţi o josnică atracţie, un gen de joasă curiozitate, disipată în blocul refuzului meu de a mai avea de-a faţe cu el. Nu era însă decât o atracţie foarte slabă, si la care, dacă nu ar fi fost argumentele sentimentale si pozitive de mai înainte, as ft renunţat foarte uşor. A merge mai departe pe drumul analizei acestor fleacuri îmi pare cu adevărat un non-sens. Respectivul domn nu se afla în birou, dar lăsându-mi numele, am primit extrem de repede telefonul lui. S-a repezit să se scuze pentru acest lung răstimp etc., invocând mulţimea trebilor ce l-au copleşit. Astfel am aflat că lucrează si la Cenzură, ceea ce nu ştiam, si m-a mirat. Limbagiile înflăcărate ţinute în salon până acum, învinovăţind guvernul pentru ocaziunile de *intrare* pierdute, îl desemnau a fi în opoziţie, aţa că am fost acum foarte mirat văzându-l *om al guvernului.* Ce căuta deodată printre persoanele de încredere ale zeflemisitilor liberali, într-unui din acele posturi ce presupun confianţă deplină? Repet, i-am auzit deseori filipicele contra oficialilor liberali, cu toate argumentele ce le produceau antantiştii opozitionişti! În plus, cunoşteam, din mici aluzii, relaţiile personale ce se străduia a lega cu Filipescu, suferind din cauza firii aristocratice si capricioase a acestuia. Un asemenea post nu se poale da, în această clipă, decât unui om devotat partidului liberal. Filipescu e prea bolnav pentru a mai intra în guvern, iar Take Ionescu, deţi va intra, a păstrat partizanilor lui aceeaşi stare de meflenţă şi rivalitate *ă propos* de oficialitatea brătienistă. Şi atunci, ce caută acest mic opozant de salon al guvernului, adică domnul lalomiţeanu, la serviciul Cenzurei, într-un loc- cheie al secretelor politice? Lumea noastră oferă totdeauna ştiutorilor explicaţiuni pentru mistere de acest gen. M-am gândit deodată, *ă propos* de anticul nostru, că acele mici întrebări stupide ce se aţarna să le puie în toate ocaziunile mondene, pol să nu fie deloc gratuite! Posibil să fi oploşit pe lângă noi *un mouchard,* ca s-o spun de-a dreptul! Pentru cine exact spionează (dacă nu-mi încarc cumva sufletul cu bănuieli nedrepte, hrănite de resentimentele mele)? Totul pentru mine pluteşte în vag şi se rezumă la presupuneri. Pentru cine - vom mai trăi şi vom mai vedea! Pentru binele său, în orişice caz.

Viata aduce încetul cu încetul argumente în plus, mult prea rar însă şi probe palpabile. Fără să comentez neaşteptatul său post de cenzor, i-am transmis rugămintea doamnelor casci de a acţiona pentru Spiridon în sensul dorit de toată lumea. Ampresat ca totdeauna în a mă servi, a promis că va încerca, cu toate că, bineînţeles, ne dăm seama amândoi cât este de greu, în acest moment neprielnic. Trebuie doar să fi auzit şi eu despre raziile ce se fac în stradă de câteva zile pentru a-i depista pe cei ce s-au sustras, uneori fără nici măcar o acoperire legală, mobilizării, profitând de haosul şi dezordinea noastră-obişnuită. Simţind o plăcere în a fi grosier, l-am întrerupt întrebându-l dacă aceste razii nu-l deranjau şi pe el, trebuind în orişice clipă a avea cu sine actele doveditoare... Cu pu(inul ce-l poti simţi prin telefon, am avut impresia că întrebarea nu i-a căzut deloc bine. S-a grăbit să-mi răspundă că însărcinări destul de întâmplătoare îl mai reţin în Capitală, dar este o situaţie provizorie, ce nu va mai dura multă vreme. Vagul în care pluteau explicaţiile mi-au accentuat bănuiala că e ceva *louche,* şi chiar şi faptul că imediat a trecut, cu abilitatea sa mecanică, la zvonurile cele mai recente ce circulă. Cu tot afrontul ce i-l făcusem, nu era nimic, din nou, schimbat, nici în vocea, nici în cuvintele sale. Pare sfiicios, la prima vedere, în fapt fiind capabil *să îngroaşe obrazul* până la limite neimaginabile, *înghiţind* orice şi oricât, ca şi când o tactică superioară l-ar face să-şi reprime orişice reacţii omeneşti demne. Este şi aceasta o armă eficientă cu oamenii de tipul meu, care într-un asemenea caz văd ridicolă tentativa de jignire a adversarului. Iar cât ît priveşte pe el, presupun acum nu câ este bun, cum într-o *reme am creziţ| (iertându-i de aceea inteligenta modestă), cât capabil într-un mod aproape diabolic de a-şi ascunde resentimentele. Dar ajunge! Am pus la punct modalităţile practice în privinţa demersului, alegând să duc eu cererea şi certificatele la departament (deşi se oferise, cu insistentă, să treacă el să le ia, am refuzat, nemaivoind să mă las mereu manipulat). Părea a nu fi la curent cu boala Sophiei; între multele noutăţi strecurate, nimic de luat în seamă, în afara veştilor de înrăutăţire a bolii lui Filipescu.

12 septembrie 1916

Infernala zi de astăzi păruse a începe sub auspicii bune. Atmosfera din jur s-a mai însănătoşit, dar la modul la care se însănătoşeşte un trup căruia i s-a amputat membrul ros de cangrenă. Indiferenta ce domneşte acum în relaţiile noastre se poate în orişice clipă transforma în ostilitate. Aceasta cel puţin este starea mea sufletească, ce s-ar putea să o împrumut artificial şi Sophiei, cârc,

încă fiind convalescentă, se afeerează teribil cu treburile casei. Poate din recunoştinţă pentru tentativa ce m-am decis s-o fac pentru Spiridon, *pour mettre fin i cette permanente querelle,* ea se manifestă cu deosebită amabilitate, dându-mi diverse semne că mă afecţionează. A devenit iar grijulie şi astăzi chiar (voi povesti) mi-a probat .grija ei. Nu este desigur cazul a-i reproşa acest lucru, *elle foit de son mieux, inais fa ne me faii ni chaud, ni fmid.* Nu-i prima oară când observ că oamenii care iţi păstrează cu ranchiună în suflet mii de reproşuri şi ajung chiar la neplăcute manifestări faţă de tine, sunt capabili să treacă a doua zi cu buretele, privindu-şi cu lejeritate faptele proprii grave, iar a treia zi să ia *da capo* totul, negăsindu-şi în această comportare haotică nici o vină. Nu doar la femei (la care n-ai a aştepta nici logică, nici consecvenţă), ci şi la bărbaţi am observat acest lucru, care îmi inspiră dezgust.

Uneori mă încearcă însă gândul că viaţa este astfel (Sophic însăşi îmi apare uneori ca o alegorie a vieţii!), iar dorinţele mele de ordine şi curăţenie sunt rigide şi artificiale. De aceea arborez şi eu o mină convenabilă, dar dezordinea şi impuritatea la care au ajuns relaţiile noastre continuă să mă roadă. Teamă mi-e să nu se fi petrecut chiar ceva ireparabil: pentru că după întâmplări prea grave (sufletul meu le cântăreşte gravitatea!), voinţa şi logica mea nu mai au nici o putere asupra sentimentelor modificate. Te^mă mi-e, repet, să nu se fi petrecut de astă dală un asemenea fapt. Din fericire, ***ea*** nu are deloc intuiţia 'sufletului meu, ceea ce a ajuns să îmi convină. Dar o insistentă pe această temă, în vremea accasta de alarme şi bombordamente neîntrerupte, ce face să ne aflăm *en danger de mort,* în orice clipă, cu veşti ale unor morţi apropiaţi, este o impardonabilă frivolitate. Spuneam, deci, că eram decis a interveni pentru Spiridon. Convenisem cu domnul I&lomiteanu ca, dacă ajung la Minister prea târziu şi el a fost nevoit să plece, să uzez de numele lui, pentru a facilita lucrurile. Am plecat mai târziu de acasă, chiar pentru a nu da ochii cu el, dar întârzierea mea a fost mai mare decât intenţionasem, pentru că un drum până în centru a ajuns o adevărată aventură. Din ce vorbisem cu d-l lalomiţeanu înţelesesem că această audienţă, direct la ministru, era ca şi confidenţială, oferind mari şanse de rezolvare tuturor petiţiilor. Dar, fie că dumnealui a exagerat, fie că, la fel ca totdeauna, excepţiile fiind în (ara noastră mult mai multe ca regula, şi intervenţiile curgând gârlă, m-am trezit în fa(a unei anticamere pline! Deşi convenisem să nu stau la coadă ca

orişicine, ci să intru de cum voi vedea că se deschide uşa, înăuntru aflându-se secretarul al doilea, cu care vor fi aranjate lucrurile, nu m-am putut fiotări a avea acest tupeu. Sfiiciunea firii, laolaltă cu principiile, m-au oprit şi, cu plăcerea de a-l contrazice pe incorectul meu sfătuitor, m-am aşezat pe o canapea încă liberă, alături bastonul, mănuşile şi pălăria, şi m-am pus pe aşteptat. Dar fiecare, odată intrat, nu mai părea a avea gând să iasă, şi am început a mă panica, având tot astăzi de mers şi pentru lemne. Cealaltă lume n-avea desigur motivele mele de grabă, pentru că se complăcea, făcând conversaţii şoptite, spunându-şi motivul ce-i adusese aici - acelaşi la to(i, ca şi la mine, am dedus, adică scutirc temporară dc front. Numai modul de a-l spune diferea, unii îşi tot argumentau cazul, confuz şi detaliat, alţii vorbeau prin gesturi şi tot priveau temători împrejur, ştiind că mişună spioni de toate felurile printre noi. Eu, tot mai enervat, scotcam ceasul din buzunarele vestei, numărând minutele cât stătea fiecare Înăuntru si încercând a stabili un mic calcul: inutilă încercare însă. în plus, nenumărate persoane intraseră dezinvolte, sau conduse de câte un funcţionar (aţa cum fusesem ţi eu sfătuit să fac), protestele fiind inexistente, pentru că dacă te apucai să protestezi, cum mai puteai aştepta un răspuns afirmativ la cererea ta, ce solicita o favoare? Şi ce greu de obţinut favoare! Şi cât de importantă pentru fiecare solicitant!

Ca să mă mai calmez, m-am silit a fi atent măcar la aceste conversaţii, gândindu-mă că poate voi găsi în ele ceva interesant de notat în jurnalul meu. Din păcate, conversaţiile celorlalţi m-au plictisit totdeauna peste măsură, încât ţi de astă dată m-aş fi ascuns să nu le mai aud, iritându-mă prin platitudinea lor. M-am uimit de complicarea relaţiilor sociale unde s-a ajuns, pentru că o audienţă atât de confidenţială se dovedise a fi la îndemâna unei lumi atât de pestriţe. Ori să mă fi min|it domnul lalomiţeanu? Cei din jur invocau diverse excepţii ce se făcuseră pentru fiul tyi X, pentru nepotul lui Y, pentru ginerele lui Z, cu o mare lăcomie de amănunte, ţi cu tonuri revendicative. Oamenii aveau dreptatea lor, X, Y, Z erau nume cunoscute care ceruseră insistent războiul (dinadins nu le notez, ştiind că odată ţi odată aceste pagini vor vedea lumina tiparului ţi eu nefiind un Saint-Just din fire), iar acum îşi puneau rudele la adăpost. Dar şi noi, din această anticameră, ce altceva vroiam cu actele noastre doveditoare? Acelaşi lucru, poate cu mai multă îndreptăţire şi cu mai puţine

şanse, de aceea, cu mai mult venin. O excepţie este firesc să antreneze încă zece, şi toi aşa mai departe, desigur trebuia făcut acest război pentru întregirea tării, dar fiecare dintre noi avea dreptul să-l scutească pe cel drag de pericolul lui! Nu puteam să nu observ această defecţiune de logică, aşa cum nu puteam să nu scot tot mai des ceasul din vestă şi să mă uit ta el, deşi nu-mi servea Ia nimic.

fntre timp lângă mine venise să se aşeze un tânăr cu o alură de copist la tribunal, având chiar degetele pătate de cerneală violetă şi unghiile necurăţate, cu un cap cu trăsături mari şi dizgraţioase şi ochi de imbecil, visător, aşezat puţin strâmb pe gâtul înclinat spre umărul stâng. Posibil să fi fost student şi să copieze acte doar pentru a se întreţine, pentru că, din buzunarul lăbărţat şi ros al hainei ce avea pe piept câteva pete unsuroase, a scos mai întâi ziare împăturite, astfel ca să li se vadă manşeta *(Adevărul, Steagul* etc.), apoi *Thaïs,* şi pe urmă (tot din buzunar?!!) *La lutte des races* a lui Gumplovicz, un exemplar vechi de douăzeci de ani şi jerpelit. Oare avea să citească din toate? m-am întrebat.

Deocamdată, a pus teancul pe banchetă şi s-a mulţumit cu *Thaïs:* citind, capul i se lăsase încă ţi mai tare spre stânga, spre mine adică, pentru că pcrccpeam un iz neplăcut al gurii, ieşindu-i prin buzele întredeschise şi de un indecent roşu-vânăt, ce se amesteca, însă, într-un mod inimaginabil, cu un parfum *Hetiotrope blanc,* cu care îşi îmbibase batista ţi reverele.

L-am recunoscui, amintindu-mi că se dădeau în vânt după el liceenii în juneţea mea - *hélas!* - îndepărtată.

Când ţi când scutura capul ca să-ţi aţeze pletele, foarte negre ţi foarte lucioase, scuturându-ţi pe umeri mătreată. Sila mea îmi făcea plăcere, ca un gest de cruzime, trezindu-mi totuţi ecoul unei vagi îndoieli: nu s-ar fi cuvenit să-l privesc cu mai multă îngăduinţă pe acest tânăr cultivat, de o politeţe indiscutabilă? Ara tranşat, trăgându-mă mai departe de el, având justificarea că el tot nu observă, fiind cufundat în lectură, dar tocmai în acel momenl am auzit: pardon? Se poate? Junele politicos ţi-a adunat ziarele ţi *La lutte des races* şi le-a îngrămădit pe genunchii pantalonilor şifonaţi, iar eu a trebuit să mă trag spre cl ca să fac loc unei doamne corpolente ţi destul de trecute care s-a aşezat în stânga mea, înecându-mă cu un parfum violent, ce nu l-am putut recunoaţtc.

O vreme atenţia ci a fost doar la imensa pălărie ce, aţezându-se, se deranjase ţi, ca să ţi-o puie la loc, a scos acul pălăriei ţi apoi l-a

vârât înapoi în cocul umflat, cu un gest atât de decis, încât eu, cu nervii mei sensibili, m-am înfiorat: am trăit halucinaţia că şi-l înfigea în creieri... Deşi strâns în corset, pieptul mare deborda ţi întindea năstureii mulţi, prinţi cu greutate în bride. Peste cârliontii cărunţi de la ceafă ţi spatele ce-«e rotunjea de o cocoaşă de grăsime (inea cu afectare o etolă de blană (cât se poate de nepotrivită la această vreme, mi s-a părut, zărind prin draperia trasă de la fereastra anticamerei ccrul albastru, ca într-o zi de vară). Când a finit cu pălăria, a început a povesti unui domn cu cioc alb ce stătea pc un scaun alături cum s-a zbătut ca să obţină concesiunea chioşcului de ziare, pentru că fie-iertatul a răposai în februarie şi erau mut(i doritori ce voiau să încalce dreptul unei văduve, iar acum, când l-a obţinut, toată lumea vorbeşte că n-are să mai renteze şi, ce-i mai rău, băiatul nu a mai putut fi scutit de mobilizare, deşi a fost declarat odată inapt. Astfel că tot ea a venii, mămuşorule, du-te tu, a rugat-o bietul băiat, du-te tu, că eu nu mă descurc! Dar ea? Atâta e dc timidă, că e gata a leşina când trece pragul unei audiente... Dar având casă grea, ţi fată de măritat, ţi alia mare, dală de suflet, măritată mai demult după un oltean din Panlelimon, ajunsă de nevoi şi cu o droaie de copii atârnaţi de poală...

Am scos iarăţi ccasul ţi m am uitat la el, ajuns în culmea enervării! Cum să iubeşti umanitatea, plonjat fiind în anturajul din care nu ai cum te smulge? A mă ridica pentru a scăpa de bieţii mei vecini ar fi însemnat să rămân în picioare, cine ţtie cât timp de-acum înainte, ceea ce sănătatea nu-mi permitea. Un ghimpe în plus mă înţepa, sim|ind că avusese dreptate domnul Ialomi|eanu. El n-avea a şli ce comparaţie se făcea în mintea mea, stând într-o balanţă principiile mele ţi în cealaltă, atârnând cu mult mai greu, priceperea sa practică, imor'ală. Si nu puteam să nu văd că principiile DU mă duseseră decât în acelaşi loc cu toată lumea: în afara faptului că mă argumentam mai subtil şt îi priveam cu un ochi „străin şi rece" pe cei din jur, de parcă nu am fi fost lotuşi legaţi unii de alţii, pe aceeaşi corabie blestemată, care era deosebirea dintre mine, teoreticianul non-intervenţiei, şi practicanţii empirici şi convinşi ai intervenţiei? Şedeam toţi pe aceleaşi canapele cu pluşul bine întreţinut, pândind aceeaşi uşă cu oglinzi de sus până jos, şi în nenumăratele ei careuri, împărţite de muchiile aurite, ne zăream unii la alţii feţele neliniştite. Având această viziune, mi-am replicat că eu nu pretind călcarca legii pentru mine, ci pentru altul: pentru un copil de văduvă, făcut la bătrâneţe, şi aşa mai departe... Dar nu e mai de iertat intervenţia

unei mame, chiar cu o înfăţişare ridicolă, precum vecina mea, nici o mamă neputând înţelege o lege care i-ar ameninţa copilul, decât generozitatea discutabilă a unui altruist ca mine? Sau nu e mai de înţeles spaima de moarte a unui tânăr, chiar dacă nu are un obraz dizgraţios, hainele mototolite şi îi miroase gura?

Ţinteam acum cu disperare uşa cu carcuri de oglinzi care se încăpăţâna să nu se deschidă, încercând să ignor dorinţa mea, aproape permanentă, de a mă vedea într-o lumină favorabilă. Pur şi simplu nu mai vroiam să mă văd deloc, şi

nici pe restul oamenilor! Nu mai aveam nevoie nici să mă uit la ceas ca să ştiu că, dacă nu rezolv în următorul *quart d'oră,* nici nu voi mai reuşi să o fac astăzi; cât despre mers şi la lemne, nici o vorbă!... Văzându-mă deodată cum continui să stau, ca un nevolnic şi un infirm, pe canapea,

călcat în picioare de cei mai înfipţi, am sărit în sus atât de decis, încât am strâmbat pălăria vecinei mele, care o mulţime de vreme s-a tot silit să şi-o aşeze, scoţându-şi şi vârându-şi acul în creieri. Eu însă m-am scuzat nepăsător, mi-am luat bastonul, mănuşile şi pălăria, şi

cu o îndemânare (chiar pentru mine) neaşteptată şi cu aplombul despărţirii, am acostat pe secretarul al doilea, care - *o, Fortuna!* - tocmai ieşise şi traversa anticamera dc audientă

._ Rezultatul: în cinci minute ccrerea mi-a fost luată, împreună cu certificatele medicale, cu promisiunea că se va avea grijă de ea. Mulţumit de cât am fost dc descurcăreţ (eu, cârc dispreţuiesc descurcăreţii!), ca o damă virtuoasă ce a reuşit şi ea să flcurteze la bal, am pornit-o spre depozitul de lemne cu o trăsură apărută, din fericire, ca din pământ. Norocul începuse să-mi surâdă într-un mod de-a dreptul primejdios şi starea mea sufletească se înseninase şi ea. De obicei mahalaua mă deprimă prin sărăcia ci monotonă, astăzi, însă, nu! Chiar bojdeucile cu geamul de-o palmă, cu curţi noroioase prin care mişunau purcei, câini, găini şi copii mucoşi, îmbrăcaţi ca vai de lume şi la care striga acrită câte o femeie ofilită de treabă, cu părul adunat neglijent într-un conci

soios, fluturându-şi fustele în jurul pirostriilor pe care fierbea bulionul sau săpunul - chiar şi această vulgari privelişte stârnea o duioşie adâncă în sufletul meu. Bietele de ele, rămase singure cu droaia de copii, aşteptându-şi bărbaţii, poate mobilizaţi de cine ştie când, unele de pe-acum nemaiavând ce să aştepte! Fără s-o ştie!

Şi astfel ne apropiasem destul de mult de depozitul de lemne încât să pot vedea coada interminabilă, făcută, mi s-a părut, mai mult din femei. Din când în când câte o siluetă mai gârbovită. O mulţime cu mult mai mare $i mai disperată decât la audientă, astfel că am înţeles că nu mai merge să mă aşez între ei şi, după o aşteptare oarecare, să mai încerc să intru pe uşa din spate. Lumea aceasta care aştepta resemnată s-ar fi transformat pe loc într-o hidră ce m-ar fi rupt În bucăţi, cu atât mai mare plăcere cu cât nu eram de teapa lor, Am început să mă silesc să-mi amintesc numele unui funcţionar ce mă servise prompt cu alt prilej. *Je lui donnerai sa pièce* de la bun început, dar cum îl chema? îmi aminteam împrejurarea, chipul lui, dar tocmai numele, nu. Tot gândindu-mă, respiram cu plăcere aerul freş, ca de (ară (chiar daci şi cu un iz de gunoaie), coşul trăsurii era ridicat, şi lumina moale a prânzului sclipea în copacii roşii şi galbeni, care atârnau peste gardurile strâmbe de lemn. Apoi casele au rămas în urmă. Dc-a lungul şoselei era un şir neregulat de plopi şi un vânticel plăcui îi despuia de frunzele care plouau, (epene, fără oprire. Am rămas cu ochii la una dintre ele, ce nu mai reuşea să cadă, şi doar se legăna în văzduhul luminos, prinsă de-un fir de păianjen. Şi deodată mi s-a părut că în spatele ei, cerul, foarte albastru, de septembrie, se schimbă: am ridicat capul, privind atent, da, începuse a se umple de norişori albi şi a trebuii să treacă câteva clipe până să îmi dau scama că aceşti norişori ce se umflau ca băşicutele, de un alb verzui, catifelat şi intens, erau cu totul altceva decât inofensivi nori de vreme bună. Şi în coada ce o vedem tot mai de aproape lumea observase că se întâmplă ceva, se agitau, îşi arătau unul altuia, priveau cu mâna streaşină la frunte, din spate, din curţile ce le lăsasem în urmă se auzeau strigătele încântate ale copiilor şi mulţumirea generală a crescut când au apărut, sclipind pe cerul festiv, cele cinci jucării argintii - cinci avioane Taube.

înainte de a avea chiar şi eu gândul pericolului, pământul s-a zguduit de un zgomot asurzitor! Tot nu am intuit unde se afla primejdia şi m-am spăimântat doar de calul care, turbat, o luase razna pe câmp, în direcţia opusă exploziei mi-am dat seama pe

urmă - gata să răstoarne trăsura, aruncandu-mi cu atâta violentă înăuntru, dintr-o parte în alta, încât mă mir ci nu m-a azvârlit afară. Auzisem că în asemenea situaţii salvează cineva carc prinde frâul şi, cu toată gravitatea momentului, îmi amintesc că am mai gândii acest lucru, cu disperarea că nimeni nu era primprejur ca să facă gestul. Şi într-adevăr, cine? Un fum negru umplea aerul si ţipete îngrozite şi urlete, dându-mi, toate laolaltă, senzaţia iadului. Cât a durat? Nu stiu. Instinctul birjarului sau al calului a oprit totuşi trăsura, ajunsă ca vai de ea. O roată îi sărise. Birjarul tremura tot, ca ţi mine, în plus, am înţeles că am cucuie şi vânătăi, de undeva din obraz îmi curgca un firişor de sânge, dar nu mi-a mai păsat. Calul era plin de spume; birjarul îl tot lovea cu palma pe crupă, ca să îl liniştească, şi pe urmă a scos o pătură zdrenţuită şi l-a învelit: parcă începuse să adie o răcoreală.
îmi dădeam şi eu cu părerea, întrebam, făceam inutile tentative ca să-l ajut, mişcându-mă şi vorbind excesiv, agitat de o stranie nervozitate: eram şocat desigur, dar infernala zi nu ajunsese la finişul său! în această stare m-am grăbit să plec pentru a vedea dacă nu găsesc pe cineva dispus să dea o mână de ajutor birjarului. Am scrutat cerul mai întâi cu atenţie, jucăriile ucigaşe dispăruseră şi am pornit, şonticăind, spre ulicioarele mahalalei, dar, o dată ajuns acolo, mi-am dat seama că era inutil: cu mic, cu mare, bătrâni, copii şi femei alergau spre depozitul de lemne, unde (acum abia am înţeles clar!) căzuse bomba. Curţile erau pustii. *J'étais encore plongé en mes pensées,* şi am luat-o în urma lor, cu capul gol, cum pornisem, ncmaipăsându-mi de cum arăt, şchiopătând parcă din ce în ce mai tare, dar purtat de această irepresibilă chemare, ce nu e nici curiozitate *à l'état pur,* nici milă: înspăimântătoarea fascinaţie a catastrofei ce te atrage, precum abisul. Multă vreme nu am văzut mare lucru, oameni îngrămădiţi ascunzând trista privelişte. *Tout à coup, j'ai demeuré pétrifié,* înţelegând pericolul la care aş .fi fost expus dacă ajungeam la vreme, şi cruzimea destinului care, dintre noi toţi ce ne aflam pe acolo, îşi alesese victimele, amestecând întâmplarea şi fatalitatea la fel ca atunci când extragi din urnă lozurile câştigătoare.
O parte a clădirii era dărâmată, iar suflul exploziei, spărgând geamurile, îi rănise pe funcţionarii dinăuntru. Unul dintre aceştia a fost prima victimă ce am văzut-o. Primise lovitura în faţă, un ochi i se scursese şi cu găvanul însângerat, cu obrazul şiroind de sânge nou peste cel vechi, închegat, cu mâinile bâjbâind prin acel întuneric dureros dimprejurul lui, înainta, împins şi târât de nişte

femei, spre locul unde aşteptau cei ce aveau să fie duşi la spital, scoţând gemete înfiorătoare.

Picioarele mi se muiaseră şi m-am sprijinit de un biet prunişor chircit, *j'étouffais mes sanglots,* aş fi plecat, dar nu mai eram în stare, şi cu mâinile ce să-mi astup mai întâi: ochii? urechile?

Cei ce veniseră dinspre mahala în goană - bătrâni, copii, femei - fi strigau pe ai lor cu disperare şi strigătele se pierdeau în neliniştitoarea întindere a câmpului. Era o foială necontenită, unii înaintând, alţii întorcându-se: rar auzeai vreun strigăt de recunoaştere, zăreai unii îmbrătişându-se, în lacrimi. Ochii tuturor sc opreau magnetizati asupra nefericiţilor ce îi recunoşteau pe ai lor printre victimele ce încă mai erau scoase şi trase într-o parte pentru a fi duse la spital. Nu mai vorbesc de spectacolul din partea opusă unde erau depuşi morţii ce nu îi ridicase până acum nimeni, oameni veniţi din tot oraşul şi unde am evitat să mă uit.

Mai erau destui care nu găseau pe al lor nicăieri şi se îmbulzeau, toi mai înnebuniţi, *l'appelant par soñ nom,* îmbrâncind, orbi şi iremurânzi şi tot întorcându-se spre locul unde căzuse bomba, foarte aproape de unde mă oprisem eu: acolo, pe pământul scurmat, negru de sânge şi cu urme albicioase de creieri împrăştiaţi, rămăseseră încă nişte resturi neridicate, şi, la prima privire, reţinusem ca într-o teribilă halucinaţie un picior de bărbat, încălţat cu bocanci soldăteşli, o mână, un trunchi de femeie, tăiat oblic şi cu sânii dezgoliţi, o masă însângerată ce putea să li fost un copil mic, un băietandru cu corpul subţire rămas întreg, numai capul complet turtit, fără dinţi şi mânjit de creier.

Ah, cum sc învinovăţea biata maică-sa că ît trimisese pe el şi nu mersese să stea ea la coadă!.., Accşti nefericiţi, cele mai lovite victime, sc aflau chiar în capul cozii, lângă peretele ce îl dărâmase bomba. Câ(iva încercau cu lopeti, cu mâinile goale să desfacă dărâmătura, cei din jur strigau încet! încet!, atrăgând atenţia că mulţi ar fi îngropaţi înăuntru. Si într-adevăr, după un timp am văzut chiar eu două mâini ieşind la iveală din molozul îndepărtat. *Apercevant l'affreux spectacle, j'ai serré mes lèvres,* dar abia mă mai ţineam: zguduit de convulsii, am început să vomit, nemaipăsându-mi cine sunt, cine m-ar putea vedea: toate convenienţele existentei civilizate dispăruseră şi aveam în fată rânjetul nud, cinic, al viefii.

Cu această" senzaţie fluturând prin fa|a ochilor mintii - că modul obişnuit în care trăim este o artificială iluzie - cu picioarele tremurând, m-am tras într-o parte, pentru că apăruseră un camion

şi două căruţc de cercetaşi, să ducă răniţii la spital, şi nenumăraţii morii neidentificati la morgă. Intorcându-mă cu spatele, ca să nu mai văd, mi-am trecut palmele pe fată: urme de lacrimi, sânge închegat, resturi impure, vânătăi, trebuie că arătam îngrozitor şi, crezându-mă desigur una dintre victime, dar mai norocoasă, o femeie ce trecea cu doniţa cu apă s-a oprit lângă mine.

Era dintre multele ce veniseră în ajutorul bieţilor nefericiţi cu apă, cu cârpe curate, cu lumânări ce se aprindeau tot mai des, ici şi colo. Mi-a întins o cănifă de tinichea, m-am spălat, mi-am clătit gura, apoi am băut însetat. *Épuisé,* am pornil-o împleticii, înapoi, dar după câţiva paşi m-am oprit îngrozit: o femeie ce am crezut-o moartă în prima clipă, era culcată la pământ, întreagă, nici gemând, nici văitându-sc, numai respirând precipitat, cu ochii holbaţi. O bătrână ce putea să-i fie la fel de bine rudă sau doar un suflet milos o veghea, ţinând în poală un copilaş care, cu fata plină de lacrimi ţi muci ţi sugându-şi două degete, adormise. Doi cercetaţi veniţi chiar În urma mea au încercat să ridice femeia. S-au oprit însă, fie îngroziţi de sângele ce i-a izbucnit deodată gârlă de sub fuste, fie de răcnetul ei neomenesc. Tot chinuindu-se să aprindă o lumânare pe care mereu i o stingea vântul, bătrâna a trezit bietul copil care, privind nedumerit în jur, a început iarăşi să urle. Am mers mai departe, pierzându-i din raza vederii mele, cu sufletul sfâţiat şi tremurând mult mai tare decât când venisem.

De ce, Doamne? De ce? îmi venea să urlu spre cerul de un albastru strălucitor şi sărbătoresc. Astfel am ajuns înapoi la birjarul care se descurcase fără sprijinul meu: îţi găsise, el ştie cum, un ajutor şi meştereau împreună la roată, ceea ce părea să mai dureze. Dar am rămas pe loc, aşteplându-l să termine, pentru că, dacă nu mergeam cu el, ar fi urmat să plec de aici cu vreuna din funebrele căru(e. Ce birjă se mai putea rătăci în asemenea vremuri până aici? Deşi ziua fusese caldă ca vara, răcoreala serii a venit repede; dincolo de câmp, la depozit, zarva continua, dar mai slabă, oamenii mahalalei se trăgeau încet spre casele tor şi, până să reuşească birjarul să urnească trăsura, urinele nenorocirii rămăseseră înfipte doar în zid şi în pământ. Intri st ătoarea pustietate a câmpului...

În trăsură, zgâlţâit de frigurile emoţiei şi oboselii, străbătând străzi ale oraşului neatinse de bombe, am avut brusc senzaţia că simt cum se ţese pe neobservate la loc păienjenişul care face lumea convenţiei şi a iluziei. Ah, nu ştiu să exprim acest sentiment teribil, ce l-am avut în clipa marilor nenorociri, când am înţeles

deodată că acesta este adevărul din tot ceea ce trăim! Era spre seară, trecut de cinci, când m-am coborât, năucit, din trăsură: am auzit uşi, strigăte, ţi, pe terasa cu clematite, printre frunzele admirabil colorate, roşu şi verde, de iederă, am zărit chipul Sophiei, luminându-se. *Elle bondit de joie, comme un enfant.* Ştiau că oraşul fusese crud bombardat; de două ore casa era în alertă, şi ea mă aşteptase pe terasă, cu o broderie în mână, ca altădată. Mi-a ieşit înainte aproape alergând. *Quand on s'y atiend le moins,* a spus râzând, repezindu-se în braţele mele, fără a mai ţine seama de martorii dimprejur.

Am mângâiat-o pe obraz, prima oară după o lună întreagă de depărtare; în suflet încă îmi mai rămăsese, cum am spus ţi când am început să scriu, o stranie răceală. Am cinat cu toţii mai devreme, eu am vorbit mult, dar cred că fără şir, treceam de la una la alta simţind o nevoie ardentă să povestesc: efectul şocului, de bună seamă!

După cină am mers împreună în salonaş, am răsfoit cu toţii ziarele şi am comentat după obicei situaţia, mutând steguleţele pe imensa hartă: este o hartă militară, pe care Sandu Geblescu i-a adus-o lui Margot înainte de a pleca. Despre Averescu aud din zvon public că ar avea intenţia unei ofensive în sud. Mărturisesc că făceam eforturi, citind ziarele, pentru a mă interesa de altceva decât de bombardamente. Se vorbeşte că ar ft 500 de morţi si o mie de răniţi ce au toate şansele să se prăpădească, rănile fiind foarte grave. Au mai căzut bombe în multe locuri, între care pe Covaci, pe la Piaţa de Flori, Piaţa Sf. Anton. Văzând cu câtă tulburare primesc veştile Sophie a insistat să merg să mă odihnesc, pentru că nu se ţtie cum ne va fi noaptea. Un timp a rămas şi ea cu mine şi m-a silit să-mi iau temperatura. în vreme ce stăteam de vorbă, ea mi-a atras atenţia că venisem acasă fără baston şi pălărie. Mă ţinea bine minte cum arătam când m-am dat jos din trăsură, numai că emoţia ce a resimtit-o, văzându-mă, a determinat-o să uite pe loc amănuntul. Deşi fusesem atât de tulburat, nu cred că le-am uitat în trăsură, ci că mi le-a şterpelit acel ajutor al birjarului, pripăşit în câmp. M-am silit să o consolez pe Sophie, căreia îi părea rău de bastonul cu măciulie de corn. După ce ea a plecat, am început să scriu în jurnal, atât de amănunţit ca niciodată. Teama de cele ce voi ajunge să le povestesc la sfârşit m-a făcut să mă întind în atâtea detalii. Dar iată, tocmai în această secundă, când am isprăvit, aud clopotul Mitropoliei şi inima îmi sare în piept cu totul altfel decât înainte.

15 septembrie 1916
Năuciţi după trei zile de alarme continue: noaptea bombardează Zep- pelinul, ziua bombardează avioanele. Coborâtul tn pivniţă nu-mi mai dă toate asigurările, amicul Victor confirmându-mi ceea ce mai auzisem: că există bombe ce străbat şi trei etaje de beton armat! în asemenea condiţii nici după ce sirena de la Arsenal anunţă încetarea pericolului nu ne mai liniştim, ci stăm tot la pândă că va începe iar. Pentru că acum ştim ce însemnează bombardament.
Pe de altă parte, este foarte clar că se posedă toate datele despre Capitală: că e lipsită de mijloace de apărare, că tunurile au bătaie scurtă, că avioanele sunt în acest moment la Sibiu, unde lucrurile se pare că nu merg deloc bine. Nenumăraţii spioni ce circulă printre noi au spus tot, dovadă bombele ce au căzut lângă casa lui Fdipescu, a lui Take Ionescu, lângă proprietatea Brătianu, ettetera. Marie-Liliane (ştiind de la doamna general Averescu) mi-a povestit astăzi de intenţia generalului de a-i scrie o scrisoare personală lui Mackensen pentru a protesta contra bombardării: iată logica militară nedistingând între teatrul de război şi teatrul politic, bazat adică pe intervenţii!
Astăzi, arătând mai puţin desfigurat, am ieşit din nou în oraţ. M-am decis fără nici o plăcere a merge încă o dată pentru Spiridon. în afara ordinului de a se prezenta în patruzeci şi opt de ore, nu a mai primit mei o altă hârtie. Deşi toată casa este convinsă că am făcut tot ce se putea, conştiinţa îmi aminteşte că nu aift avut răbdarea să dau cererea aşa cum se cuvenea. Am decis deci a vedea dacă totuşi DU există *une porte de sortie,* nemaivoind să am nici un scrupul *pour graisser Ui patte de quelqu'un,* dacă astfel este jocul. Domnul Ialomiţeanu, ce s-a întrecut pe sine în amabilităţile obişnuite, mi-a spus că nici una din cererile prezentate la audientă nu ar fi fost primite, deşi s-au cxercitat din unele părţi presiuni mari, astfel fiind şi cazul lui Spiridon, pentru care personal ar fi pledat. Mărturisesc că sunt total sceptic cât priveşte intervenţia sa, având impresia că dintr-un motiv sau altul nu-l mai interesează casa noastră; poate are pentru misiunile sale alte relaţii de cultivat. Altminteri mi-a confirmat presupunerea mea că Statul Major se află într-o alertă continuă şi neajungându-le trupele, iar ruşii boicolându-ne în permanentă, cum se sparge într-un loc frontul, se ia din altă parte, ca să-l întărească; drept care e firesc să dea cu mare dificultate scutirile.
Domnul Ialomiţeanu arbora obişnuita sa mină veselă din momentele când face profeţii sumbre şi atunci când l-am întrebat

cu maliţie ce motive speciale de bună-dispoziţie găseşte în aceste zile, s-a justificat că ar fi doar o veselie nervoasă. În continuare, mi-a prezis că certamente situaţia va plesni în cele mai diverse puncte, ajungând cât se poate de critică. *Bref,* va începe retragerea, vom fi încet-încet ocupaţi, şi se va ajunge a ne refugia în Rusia, ceea ce va fi sfârşitul. Ca de obicei, nu avea răbdare a sta mai mult pe un scaun, tot mergea prin biroul gol, vorbind în şoaptă, şi privind cu nelinişte în toate părţile. Dar de ce se aşarna a duce această conversaţie periculoasă? M-a tras apoi afară: *„Savez-vous ce qu'on m'a raconté? Et de source sûre, quelqu 'un de très haut placé...»* Şi a început a-mi spune că cea mai mare parte a răniţilor din aceste zile ar fi victimele propriilor noastre proiectile. Obuzele cu care am tras în aeroplanele nemţeşti fiind proaste, cum toată lumea o ştie, au explodat doar în clipa când au căzut la pământ, rănind tot oamenii noştri! Ce neplăcere mi-a provocat această ştire, ce mă tem că e adevărată! *Il connaît toujours le dessous des cartes...* " Tot timpul vorbind cu el am avut senzaţia *qu'il y a là du louche,* fSrî a-i putea înţelege pozitiv jocul, asupra căruia nu mai am acum nici un dubiu... Dacă înainte părea interesat a afla ceva de la mine, acum, am avut impresia că îmi servea el informaţiile, eventual pentru ca eu să le difuzez - toate fiind demoralizante şi catastrofice. Altfel ce rost mai avea a-şi risca situaţia actuală, de ora devotat al guvernului, - el, prudenta în persoană! - numai pentru un mic bavardaj?
Vestea că nici una din cererile prezentate atunci nu s-a aprobat mi-a liniştit totuşi sufletul. Am plecat, *le coeur léger, pauvre Spiridon il n 'a d'autre à faire que plier l'épaule,* dar nu-i nici o plăcere să aduci în casă o asemenea veste! Prevedeam cum va începe madama Ana a se boci, *qu'elle allait pleurer loutes Ies larmei de son corps* si, pentru a amâna trista privelişte, ara hotărât să fac o mică 'promenadă prin centru.

Astăzi fiind revenite avioanele noastre, am fost scutiţi de alarme. Aspectul oraşului era iarăşi modificat: deşi găuri rânjite arătau locul unde căzuse bomba, împrejur se simţea acea specială stare de energie pe care o degajă orice catastrofă, mobilizându-i pe supravieţuitori prin frica unită cu bucuria că deocamdată, cel puţin, ei au scăpat. Camioane şi căruţe cărau moloz. Lume proastă şi vagabonzi scormoneau prin dărâmături, pe care fluturau zdrenţe, stofe sfâşiate, zburau hârtii, ca să apucc din ce rămăsese. Ciocane şi fierăstraie se auzeau din toate părţile, sub liniştitoarea

impresiune de stabilitate pe care o degajă totdeauna munca normală.

Mergeam melancolic prin lumina, iarăşi moale şi caldă, a prânzului. Câte un zid dărâmat oferea, cu indecenţă, intimitatea sfâşiată a caselor. Am ieşit spre Covaci şi deodată m-am oprit: între două case rămase întregi, un loc gol, curăţit de moloz - ca o gură ştirbă, după o extracţie, Şi pe acel maidan nou apărut ardeau lumânări înfipte în pământul proaspăt afânat, puse în formă de cruce. Ici şi colo, ulcele de lut, cu dalii şi cârciumărcse. Trecătorii căpătau deodată o expresie obtuză şi îngrozită, probabil la fel cu a mea, ce rămăsesem în loc, pironit, intuind că nu pe lângă un loc gol treceam, ci pe lângă morminte. Deodată a oprit o trăsură, o doamnă elegantă, *qui portait du noir,* a coborât şi s-a apropiat cu un pas graţios: am ajutat-o să puie buchetul de camelii albe cc-l avea în mână într-una din ulcele, scoţând nişte cârciumărese ofilite. Doamna mi-a mulţumit cu un glas *rauque,* rămânând la fel cu fata acoperită, şi probabil ar mai fi stat nemişcată acolo dacă un domn în vârstă (chipul îmi părea cunoscut, dar n-am mai reuşit să-mi amintesc de unde) nu ar li ieşit din trăsură; apropiindu-se, i-a oferit braţul antrenând-o. S-a lăsat dusă fără a schiţa nici un gest, iar eu am plecat, încercând o mo-bidă plăcere, imaginându-mi drama.

Ajuns acasă, mare emoţie. Profitând că eram lipsă, Margot a ieşit într-o mică promenadă la Şosea, pe bicicictă. *A-t-on jamais >■" pârtiile chose?!* Necuviinţa gestului echivalează pericolul la care s-a expus: pentru că, dacă eşti prins de alarmă în oraş, prăvăliile trag imediat oblonul ca să-şi apere geamurile, astfel că rămâi în stradă. în plus, aici, la Şosea, mitraliera instalată pe noul Muzeu, ce ţăcăne cu înverşunare, poate aduce o primejdie în plus! Apoi, o domnişoară la promenadă, neînsotită! Şi încă pe bicicletă! Nu s-a răsturnat lumea chiar cu capul tn jos, oricât am fi toţi oameni cu concepţii moderne! Astfel că ¡-am anunţat pedeapsa: două zile claustrată în odaia ei, ceea ce îi displace cât se poate, nefiind pregătită sufleteşte pentru a suporta singurătatea.

Pe seară, virila d-lui Ioachim, fostul meu student, om timid si devotat, lăsat deocamdată încă la vatră din cauza periculoasei sale miopii. Lucrează la Crucea Roşie, cu Marghiloman (eu i-am făcut recomandatia, prin Marie- Liliane).

Ca urmare, ne-a adus noutăţi din cercul germanofil, care coincideau, uneori, cu informaţiile ce mi le strecur.ase de dimineaţă d-l lalomiţeanu. Ceea ce am auzit de la d-l lalomiţeanu (că victimele bombardamentelor ar fi propriile noastre victime!) d-l Ioachim o auzise şi el de la d-l Marghiloman, ce o auzise de la Petre Chica; Ioachim nu părea deloc înclinat să-o creadă. Cu cât ziarele au devenit mai laconice, cu atât zvonurile înfloresc: unele se dovedesc a fi adevărate, pe altele eu le-aş suspecta că ar fi puse dinadins în circulaţiune, pentru a crea anume reacţii şi stări colective: de panică, de îngrijorare excesivă etc. Sigur, chiar la un zvon pe care spiritul meu critic refuză să îl primească pot analiza cui convine a-l transmite, şi cum prinde pe obişnuita noastră mentalitate, autodispreţuitoare, aş spune. Fiind zvon, rămâne acea îndoială a oricărei minţi echilibrate: nu cumva totuşi este adevărul? împărtăşindu-i Sophiei interpretările mele, chiar *à propos* de acest zvon, prima oară auzit la d-l lalomiţeanu, ea a formulat o explicatiunc ce m-a derutat si m-a tulburat: că el ar fi *au mieux* cu d-l Marghiloman, prin relaţii vechi de Ia Buzău. Poate chiar stipendiat de Legatiunea germană, mi-a trecut mie atunci, într-un mod total absurd, şi fugar, prin minte. Nici atitudinea lui veche, de pledant *pentru intrare* cu Aliaţii, şi nici actuala poziţie de funcţionar de încredere al guvernului nu susţin însă atare ipoteză! Judecând mai apoi lucrurile la rece, Sophie mi s-a părut înverşunată în această judecată, în care cred că fantezia şi resentimentele lucrează mult prea tare. Afecta o mină dispreţuitoare în ceea ce îl privea pe fostul amic al casei noastre. Asemenea modificări de concepţie radicale mărturisesc de obicei mai mult decât o prietenie. Din toate amănuntele rezultă un singur lucru: *ils ont rompu l'amitié* şi, dacă suflelul meu ar fî cu adevărat iertător, mi-ar ajunge. Dar este?

Nemaifiind dispus a mă pierde în bănuieli greu de verificat, n-am silit a lua noua ei atitudine fată de el ca o nemulţumire provocată de lipsa lui de intervenţie în cazul Spiridon. Atâta s-ar fi cuvenit să facă o dată ce l-ai rugat! mi-a spus Sophie, în clipa când bietul lungan s-a desprins din braţele mamei sale şi a luat-o spre poartă cu raniţa în spate, bocănind pe peron cu greoii lui bocanci soldăţeşti. Cu toate diligentele ce am mai făcut, nu am putut afla nimic despre el.

Atmosfera *maussade* la cină, lipsind Margot pedepsită. Trecând apoi în salonaş, la tabietul de seară, Sophie a observat singură că momentul, în lipsa micuţei, devine plicticos.

Neîndurându-ne să-i luăm plăcerea jocului cu steguletele pe hartă, am gratial-o. A răsfoit cu febrilitate şi ziarele străine, nu doar ale noastre, pentru a căuta amănunte despre micul locotenent Geblescu ce se află în zona Sibiului. Conducător suprem al operaţiunilor din Transilvania este celebrul Falkenhayn, fostul şef al Statului Major german, înlocuit acolo de curând cu Hindenburg. În acest timp de două săptămâni, cât ai noţti au stal în fata Sibiului (cruţat nu numai de bombardament, dar $i de ocupare), Falkenhayn şi-a pregătit se pare o adevărată ofensivă, aducând de pe toate fronturile europene trupe contra bietei Românii: un război de pedeapsă, *Strafexpedition,* ce va fi, mă tem, *sans pitié.* Comparând ziarele noastre cu cele nemtesti, situaţia vedem că e mai mult decât dramatică: apoi ştim că nu suntem pregătiţi pentru un război de munte, înspre Austro-Ungaria, că ne lipsesc armamentul si mijloacele necesare, de la artileria de munte până la aeroplane, aşa că nu ne rămâne decât să privim cu sufletul la gură acest loc de pe hartă unde am auzit că ai noştri luptă cu un disperat eroism să scape din încercuire. De pe acum umblă prin oraş zvonul că trăim o a doua Turtucaie şi bineînţeles se acuză întârzierea în faţa Sibiului. Din parea Aliaţilor (în afara micii mişcări spre Monastir), nimic. D-l Ioachim spunea astăzi că Brătianu ar fi atât de nemulţumii de pasivitatea şi dezinteresul ruşilor, încât ar fi ameninţat cu pace separată dacă tot nu i se trimit ajutoare.

18 septembrie 1916

Azi victime multe ale bombardamentului spre Filaret. M-a întristat în plus aflând că a murit şi fetita de 11 ani a lui Şt. O. losif, autorul îndrăgitului *La ame!* Sigur Că sfârşitul bătăliei de la Sibiu şi dramatica retragere au mărit pesimismul general, chiar dacă încercuirea s-a spart şi grosul armatei s-a salvat, cu inerentele pierderi de oameni, armament şi aprovizionare.

De la rănifi am auzit cât de îndârjită a fost rezistenta; în rest aceleaşi plângeri că n-avem armament, fată cu teribilele mitraliere, aeroplane, proiectile, ettetera ale nemţilor. Că în lipsa telefoanelor noi folosim călăreţi, lungind trimiterea ordinelor. Adăugăndu-se obişnuita noastră dezordine, nimic mai firesc decât ca rezultatul recunoaşterilor să nu apuce să fie transmis, la fel ajutoarele, fn rest, aceleaşi comentarii de uimire că alpinii bavarezi (o întreagă armată!) au putut să se furişeze astfel în coasta armatei noastre, pregătind încercuirea grupului nostru de Olt, fără a se şti nimic până în al doişpelea ceas. Sigur că ajunşi

într-o asemenea situaţie, mai mult decât o salvare prin retragere nu mai puteam spera.

O nădejde încă ti animă pe unii: ofensiva în sud a lui Avcrcscu. Dacă lovitura reuşeşte, întreg teatrul de război (spune amicul Victor, de pildă) se va modifica; Dobrogea degajată, armata lui Mackensen împinsă tot mai spre Sud, noi pe urmele ei, până vom face joncţiunea dorită cu Armata de ta Salonic. Si iată astfel deschizându-se cu adevărat şi frontul din Balcani, care întârzie! Ce visuri nebuneşti! Din superstiţie, mă şi tem acum că le-am aşternut pe hârtie.

19 septembrie 1916

O zi specială în calendarul războiului. Cu toată stricarea vremii, m-am văzut de dimineaţă obligai a porni pentru umilitoare tratative de aprovizionare. Este primul an când eu personal mă zbat cu aceste lucruri, altfel riscând să rămânem însă fără lemne în această iarnă ce are să fie (nici un dubiu aici!) cea mai grea din ceea ce ne-a fost dat până acum să cunoaştem. Neliniştea generală îngreunează şi ea demersurile, intre prânz, înviorat de promisiuni, sătul de umbletul de colo-colo (nu găsisem birjă), în vreme ce turna cu găleata, străbăteam Mihai-vodă, decis a mă întoarce acasă, când deodată îmi sare în ochi agitaţia din jurul vânzătorului de ziare, aflat *vis-à-vis*. Ce strigase el, n-auzisem, cufundat fiind, ca de obicei, foarte adânc în gândurile mele. Ajunsesem chiar în faţă la Café de Paris. O secundă am şovăit, grelotând sub umbrelă, temându-mă de umezeala ce numai bine nu-mi face, de pantofii uzi, de rigolele debordând de apă: apoi m-am decis şi am traversat.

Îmbulzeala se făcea tot mai mare, lumea aproape smulgând ziarul din mâna vânzătorului, râsete, strigăte, am văzut chiar doi amici ce s-au sărutat! Deşi oarecum la curent şi înţelegând despre ce este vorba din exclawâliile şi comentariile ce scăpau celor din jur. m-am retras într-un gang, mi-am pus ochelarii *pince- ei* si am citit cu ochii mei:

Trupele noastre au trecut Dunărea intre Rusciuk şi Turtite aia.

Atât! Obişnuitul laconism al d-lui Duca! Rămâne doar imaginaţia noastră să vagabondeze... În fine, mult discutata ofensivă în sud a lui Averescu! Ah, dacă Dumnezeu ar fi cu noi măcar de acum înainte!

Era mai mult de ora două când am ajuns, în fine, ud şi tremurând, acasă. Sophie era lipsă, plecată dc dimineaţă la

Societatea Damelor Ortodoxe, şi tot aşteptând-o, scuturat de frisoane, am strănutat interminabil, îngrijorat de starea sănătăţii ce din imprudentă o riscasem, ieşind într-o asemenea zi, am dat dispoziţii să se servească dejunul numai pentru noi. După ce am sfârşit şi siesta, refreşisat de somnul după-amiezei, Sophie tot nu venise. Starea de nervi îmi era însă mai bună şi, apărat de haine călduroase, am ieşit pe terasă: aerul avea o frăgezime dulce, foarte sănătoasă, de care am gândit că e bine a profita. Am cerut să se aducă măsuţa şi fotoliile de răchită, ca să luăm aici cafeaua. Ploaia se oprise şi picături diamantine scânteiau pe trandafirii care au înflorit zilele acestea pentru a doua oară. Cea mai sublimă privelişte o oferea însă nu grădina

- cu tot covorul de frunze galben-verzi, smulse de torentele de ploaie - ci modesta noastră perdea de iederă care îmbracă zidul casei şi întreaga terasă în culori cu nuanţe de-a dreptul divine - roţii, portocalii, verde striat cu galben. Cum să poţi crede că a ¿castă frumuseţe a înflorit din apropiata desfrunzire ţi moarte? S-au că oricând, pe cerul limpezit, pot apărea deodată ucigaşele Taube?

Margot a venit să se aţeze alături de mine, cu acea nouă expresie de melancolică resignare ce o poartă pe chip de când grozăviile ce se aud despre lupta de la Sibiu au convins-o că acolo a pierit cel pe care, fără prea multe motive, a început a-l considera *son fiancé* - Sandu Geblescu.

Comentam amândoi evenimentul zilei, când zărim un automobil oprin- du-se în poartă: o delicată mână inmănuşată în alb imaculat, făcându-ne semn prin portiera deschisă. Apoi o siluetă voinică, păşind incredibil de graţios, zulufii poznaţi sub borul pălăriei, binecunoscutul zâmbet prietenos, ironic - Marie-Liliane! În acelaşi moment se deschide cealaltă portieră ţi radioasă, fluturând jurnalul îndoit - Sophie!

Şi iată-mă înconjurat de sexul slab ce nu acceptă a fi servit decât cu cafea ţi prăjiturele şi se lansează imediat în cea mai însufleţită conversaţie de război, dând detalii strategice şi descrieri naturaliste de cumplite răni, din care nu se opresc decât în clipa când îşi aduc aminte de bomboniera Meissen: o clipă de tăcere când apucă o bombonică ţi o vâră în gură, redevenind pentru un moment doar lacome copile. Bineînţeles, s-au grăbit a-mMa în primul rând detalii ce se ţtiu de la doamna general Averescu. despre trecerea Dunării: aceasta s-a făcut pe un drum construit chiar de noi prin lunca de la Flămânda (cam

mlăştinoasă), trupele noastre trccând în bărci ţi pontoane. Podul pare să se fi terminat, numai că, după câte se aud, ne-ar cam fi bombardat, noi, ca de obicei, ducând lipsă de aeroplane,,, însă ascultând, m-a izbit frivolitatea situaţiei, în care bineînţeles îmi aveam rolul meu comic, completându-mi harta războiului din bavardajul damelor

- un personaj neputincios ţi grotesc, stând în marginea unei tragedii adevărate!

Bulversat de propriul meu spirit autocritic, mi-am lansai sarcasmul spre cele două doamne ce împart inima mea, invitându-le din nou să dejuneze, chiar ţi atât de târziu. Se vede că aii dejunai la popotă şi curând veţi primi ţi uniforme! am ricanat, în fa|a refuzului lor. Neatentă Sophie continua *récit-vA* de război, foarte favorabil generalului Popovici, care ar fi pregătii cu atenţie retragerea de la Sibiu, pe Valea Oltului. Ascultând-o, iarăţi mă iritase oarba dăruire, pe care i-o recunosc după tonul entuziast ce de acum i l-am învă|at atât de bine, auzind-o ta fel vorbind pe rând despre Meyer-Lubke, Grigoresou, Kimon Loghi, Anatole France, Paul Bourget, Wagner, votul universal, discuţiile din Senat, modificarea

Constituţiei. Acum mortiere austriece cu motor, război de mişcare, monitoare - câtă energie proaspătă în această cheltuire de sine! Am avut meschinăria geloasă să mă întreb cine i-a provocat ultima lubie.../« *n'entrais pas dans les rages folles d'autrefois,* însă pornii o strânsă argumentare, spunându-le că, după opinia unui bărbat, nu chiar demodat, ca mine, spectacolul ce-l oferă răniţii este mai dizgraţios şi mai indecent decât se cuvine a fi contemplat de ochiul nevinovat al unor doamne; cât despre activitatea lor, îmi pare mai degrabă inutilă, pentru că asemenea distinse doamne şi domnişoare nu ajung *(et Dieu nous en présirve.')* a face acele trebi umile şi respingătoare pe care le-ar reclama mizeria umană a unor bieţi oameni, cei mai mulţi de joasă extracţie şi ajunşi într-o jalnică stare... Nu mai rămâne atunci decât o mondenitate, ce permite contacte în lumea cea mai înaltă, şi toată această acţiune se datorează desigur, în primul rând, Primei Doamne a Ţării ce s-a lansat în domenii unde trebuiesc lăsaţi oamenii pregătiţi anume ca să-şi facă meseria.

Etţetera.

Să fi fost o egoistă ieşire de gelozie? Cine ştie ce a înţeles Marie-Liliane din spusele mele, pentru că de atunci şi până când s-a ridicat să plece, am avut impresiunea că o umbră întristată i-a

apărut în privire. Sophie, mai puţin subtilă, deosebit de atrăgătoare însă (aşa bine arată de când a ieşit din convalescenţă), *fut celle qui me répondit, et pas un moment n'entra en colère, comme elle avait l'habitude.* Diferenţa era însă numai în tonul drăgălaş. Altfel, a eludat cu totul argumentarea mea. Dacă ai vedea teribilul spectacol, chiar tu m-ai trimite! a exclamat. Apoi, râzând spre Marie- Liliane, a mărturisit că asemenea acuze de absentare la datoriile unei *femme de foyer* a mai primit de multe ori, atâta doar că acum - *hélas!* - sunt îndreptăţite.

Şi tot aşa a mers discuţiunea, eu simţindu-mă din ce în ce într-o postură penibilă. M-am gândit că Sophie este chiar incapabilă să înţeleagă orice reproş. Apoi, a adus amănunte plicticoase despre cum au dat ele dispoziţii de organizare pentru instalarea unui punct sanitar într-o biată şcoală din Bariera Vergului, spitalele nemaifăcând faţă nenumăraţilor răniţi. Astfel, am înţeles şi cum de s-au întâlnit amândouă, şi de ce au întârziat atât de tare: numai cine a avut initiativa vizitei nu am înţeles...

Conversam fără antren, Ne-a animat doar o veste alarmantă, confirmată şi de ziarele de azi: că au fost aruncate pe străzi obiecte infestate cu culturi de microbi sau otrăvuri. Marie-Liliane m-a întrebat care este opiniunea mea: aeroplane duşmane ori chiar mâini ucigaşe, ascunse printre noi, risipesc aşa ceva? Nu pot ieşi din senzaţia că suntem năpădiţi de spioni şi trădători, i-am mărturisii. Privindu-le alături, trăiam o acută nelinişte, ce aproape îmi dădea crampe: şi totuşi, mai mult ca sigur, nu riscam nimic. O teamă obscură, născută de firea mea convenţională, pentru că, scrutându- mi altminteri sufletul, am fost conştient ci nu-mi resimt în nici un fel vinovăţia. De fapt, răul exista în alăturarea celor două doamne, pe care doar eu o ştiam exact ce înseamnă. Brusc, mi-am amintit o neplăcută întâmplare a primei mele tinereţi, când doar prea marea inocentă mă împinsese ¡otr-un alcov devenit faimos în Bucure$tiul acelui timp. Ani în jir mi-am refuzat amintirea penibilelor tandreti, a gratiilor vestejite ce nu reuţeau să mă inspire $i a semiadulterului silnic ce a întinat stima morală si intelectuală pe care o purtam soţului *ei.* Mă înspăimânta teribil gândul că urâtul fapt ar fi devenit public. În schimb (o, inocentă!) mă uimeam descoperind că un fapt jenant şi după toate normele reprobabil nu-mi trezise nici o remuscare (în afara spaimei laşe că s-ar putea afla ceva) $i nici cerul nu-ţi arăta intenţia de a mă

pedepsi: zi după zi trecea, monotonă, Si pământul nu se grăbea să mă înghită - pe mine, teribilul Don JuanL.

În ultimele minute dinainte să plece, Marie-Liliane a devenit tot mai tăcută. *Affranchi,* după plecarea ei, i-am făcut Sophiei reproşul ce i-l pregătisem (perfide legături ale căsniciei!): că, ştiindu-se culpabilă de întârziere, s-a întors acasă cu o amică. Meschină viclenie, făcută doar pentru a înţelege rostul acestei vizite, şi care a ţi primit răspuns: că Marie- Liliane ţi-ar fi exprimat dorinţa de a sărbători această zi în care poate soarta războiului nostru se va schimba; *par conséquent, Sophie se fait un devoir de l'inviter.* Răspunsul m-a măgulit, cu toate că la plecare n-am putut să nu observ cu strângere de inimă obrazul lipsit de frăgezime al lui Marie-Liliane ţi silueta ei, tot mai greoaie. A urmat o plăcută după- amiază dc familie; *je me fait illusion?—*

Seara, toropeală, ţi - de la ploaie sau de la emoţii - temperatura mult peste 37°.

23 septembrie 1916

Descurajarea a pus acum stăpânire pe toate inimile!... Tabloul dezastrului de la Sibiu devine tot mai complet, pe măsură ce aflăm amănunte de la cei ce au scăpat de încercuire, unii trecând Făgăraţii, prin Suru, în marşuri istovitoare, târând cu ei ţi răniţii, ceilalţi, grosul armatei, cu armamentul greu, cai, aprovizionare, riscându-ţi fiece pas prin defileul Oltului, în care duşmanul tot mai ascunsese, din loc în loc, atacanţi îndrăzneţi.

Despre această noapte fioroasă am avut astăzi povestirea unui martor ocular: neastâmpăratul Sandu Geblescu, flirt oficializat de-acum al lui Margot, trimis la Statul-Major cu stofa zdrenţuită a drapelelor unor regimente descompletate ţi desfiintate pentru a primi descărcare, ţi cu un plic pentru care a trebuit să aştepte răspunsul câteva ore; răgaz ce l-a petrecut făcând vizite la cei mai apropiaţi amici (casa lui părintească fiind la Craiova). Am fost martor al tuşantei întâlniri a celor doi copii, apoi junele ce a isprăvit studii de Drept şi Economie în Anglia ne-a făcut să avem în fata ochilor noaptea de coşmar de acum o săptămână când, istoviţi după zile de lupte, neprimeniti şi cu picioarele împlcticindu-se, au mărşăluit în beznă având drept acompaniament vuietul apelor Oltului, veşnic întrerupt de răcnete sălbatice şi strigăte de agonie, de zgomotul carelor prăvălindu-se cu un înspăimântător uruit în valuri, de mugetul bietelor animale (şi tunurile şi chesoanele erau trase de perechi de boi, ajungând până la opt perechi), de bubuitul armelor de foc. Pereţii înalţi şi

strâmţi de stâncă ai defileului făceau ca sunetele să se audă bubuitor şi întreit, în această noapte de iad din care micul locotenent a fost convins că nu va mai ieşi. Nedormit dc trei nop(i decât pe fugă, i s-a întâmplat să meargă dormind cu ochii deschişi, dus numai de gândul de a găsi un loc unde valea se mai lărgeşte. Găsind aşa ceva, de câteva ori s-a aşezat în margine pe o piatră, voind să alipească doar o jumătate de oră. Ar fi fost poate sfârşitul, dar nu îl mai interesa nimic şi ar fi dat totul pentru o clipă de somn. Totul?! i-a reproşat micuţa cochetă şi a urmat un intermezzo de *marivaudage,* în care - îndrăzneală generaţie a ultimilor tineri! - s-au schimbat priviri tandre şi surâsuri cu subînţeles, ce făceau perfect abstracţie că mă aflam şi eu de fa|ă. Şi cum de n-ai adormit, deci? l-am întrebat eu, cu tact. Ordonanţa mea, devotatul Ion, care m-a ridicat cu for(a, eu însumi purtându-mă cu o brutalitate la care instinctul contrazis şi nebunia somnului mă împingeau: a doua zi abia, înţelegând, am regretat-o.

Acest moment al povestirii ne-a fost întrerupt de o alarmă; coborând în pivniţă, Sandu Gebelescu ne-a povestit despre nefericiţii refugiaţi, români ardeleni, ce au luat calea nesigură a exilului, zona Câinenilor fiind plină de aceşti bieţi dezrădăcinaţi ce şi-au părăsit în asemenea timpuri dramatice toată agoniseala, riscând a ajunge aici muritori de foame...

Imediat după alarmă, oaspetele nostru a plecat, pretextând urgente drumuri ce-i mai rămân de făcut; în fapt, mergea să dejuneze la Enescu, împreună cu un bun amic ce-l întâlnise la Statul-Major (după cum mi-a mărturisit confidenţial în vreme ce il conduceam cu gentilele până la poartă). Gestul lui mi-a părut nepermis de frivol (respinsese invitaţia noastră la dejun) pentru cincva abia ieşit dintr-o asemenea grozăvie, şi m-a şocat neplăcut lăcomia de viaţă ce o respira întreaga lui fiinţă. Apoi m-am gândit că am fost nedrept, cum deseori mi se întâmplă: nu merita să se bucure poate pentru ultima oară de un *Jambon de Prague sauce madère* şi de un *Dindon veau truffé,* la care visase în alele când rămăsese doar cu uscaţii pesmeti soldăţeşti? Un mic chef, scăldat cu *Champagne Pommery,* şi o *chanieuză* picantă erau un păcat atât de mare pentru un locotenent ce se dovedise brav, rămânând singurul ofiţer în tot batalionul, silit a-şi «suma toate dificultăţile comenzii, cu nişte oameni zdrobiţi fiziceşte ;i demoralizaţi? Desigur, nu a făcut mărturisirea dejunului la Enescu fată de Margot, dar nu-i aceasta esenţa iubirii: plăcerea de a vedea

reflectat idealizat propriul tău chip în sufletul Îndrăgostit de tine, si ca atare ascunderea lucrurilor prozaice?

După plecarea lui, m-au obsedat întunecatele imagini ale povestirii, dai mai ales sensul întreg al acestei bătălii pierdute. O dată cu ea a început retragerea noastră din Transilvania! De trei zile ne tot retragem, cedând scumpul pământ pentru care s-a suferit atât în o sută de zile. Se aude de răzbunări fa(ă de acei dintre fraţii noştri ce ne-au primit cu bucurie. Acum, când ziarele nu mai pomenesc despre operaţiunea de la Flămânda nimic, iar eu ştiu pozitiv de aseară prin Marie-Liliane că s-a renunţat la ea, iar diviziile respective şi Averescu au fost pornite degrabă spre nord, să apere Predealul, cum să nu-(i laşi şi tu inima, ca şi ceilalţi, pradă descurajării? Nu ne-au rămas decât deprimarea, speranţele înşelate si victimele!

în aceste câteva zile s-a vărsat destul sânge la trecerea Dunării prin minele ce se descărcau singure, prin monitoarele vrăjmaşe, dar pai ales prin groaznicul bombardament al aeroplanelor inamice. Au suportat bom- bardamentul şi cei ce au lucrat la pod şi trupele înghesuite vizibil în spaţiul lipsit de apărare al luncii pe care ploaia din noaptea următoare, inundând-o, l-a obligat pentru moment pe Averescu să suspende ac|innea. Apoi a venit dispoziţiunea Statului-Major să desfacă podul şi să pornească spre defileul ameninţat al Prahovei, în marţ for(at...

Mi se rupe inima de sângele risipit în zadar. Cum am avut şi câteva mici victorii strălucite, în care s-a luptat cu baionetele împotriva unei artilerii dirijate de aeroplane, sau scoţând cavaleria în fa[a unui câmp şi în bătaia tunurilor, ocupându-se, deci, cu o generoasă vărsare de sânge, 0 pozitiune ce trebuia de fapt părăsită, numai că, dintr-o târzie trimitere a ordinelor şi dintr-o permanentă lipsă de simt al realităţii, ordinul nu ajunsese şi se declanşase inutila ofensivă! Sosind apoi ordinul, prea târziu, lăsam în urmă inutile cadavre, inutile inimi de mame şi soţii pe veci neconsolate, şi abia victorioşi, istoviţi şi decimaţi, începeam fără zăbavă retragerea.

Cum sS mai ridici capul, prins într-o asemenea plasă de fatalitate, şi cum să mai învinuieşti cerul, când învinuirea tot asupra noastră se întoarce? După câte am auzit, astfel s-ar fi petrecut si la Porumbacu, şi la Bărcut, poziţii cucerite, cum am spus, greu, şi abandonate din proprie initiativâ.

Teama lui Brătianu că ya fi atacat de bulgari şi cerinţele lui (taxate la noi drept meschină negustorie şi hotărâre) de a i se da destui ruşi ca să ne apere Dobrogea s-au dovedii a fi fost întemeiate.

Rusii aducând mult mai puţine trupe decât s-a promis ţi, manifestând o mult prea suspectă inerţie, am rămas a fi apăraţi în sud cu trupele noastre, puţine şi nu dintre cele bune. Aşa văd eu începutul înfrângerii. Acuzele însă tot asupra Brătianului plouă, încă mai înverşunate decât în vremea când nu ieşea din neutralitate. De ce a intrat în război, mi-a spus ieri amicul Victor, dacă ştia că România nu va putea să reziste? Este el vinovat şi pentru toate defectele na(iei? i-am răspuns. Şi pentru defecţiunea Aliaţilor?
Sunt printre putinii care se gândesc toi mai des la el, în vreme ce blestemele şi sarcasmele la adresa lui curg. Câtă batjocură a îndurat în gazete şi în toate marile cuvântări ale adversarilor - un adevărat martiriu al ridicolului ce, fără alegere, este aici dăruit deopotrivă şi celor ce-l merită, şi celor ce nu! Mod obtuz de gândire al unei {ări provinciale, ce nu se dovedeşte în stare a trata diferenţiat politicianul demagog, incapabil şi agramat, şi cel ce gândeşte de zece ori ficce pas pentru binele tării!... Cu riscul de a rămâne singurul în această pozitiune, nu voi arunca asupra lui răspunderea unei posibile catastrofe.
Dar poate exagerează, iarăşi, ca şi altădată, spiritul meu pesimist. Poate totuşi retragerea noastră sc va opri aici - pe linia munţilor unde acum, seara, Margot a înfipt stegule(ele. Poate se va rezista în bietele şi precarele noastre fortificaţii şi poate că, pornindu-se, în fine, mult promisa ofensivă a Aliaţilor, ne vom permite iarăşi să înaintăm spre Transilvania. Ce altceva mai putem spera când am rămas singuri să apărăm o asemenea imensă frontieră? Atacaţi cu asemenea forte din toate părţile, cum să ajungem a muta tot timpul trupe de la sud la nord şi invers, obosindu-le şi aducând ajutoarele tocmai atunci când se arată a fi prea târziu? Cum să nu stăm întorşi cu disperare spre Aliaţi, de la care primim îndemnuri exagerate sau critici usturătoare şi mai ales promisiuni neonorate? Ce fac Aliaţii? ne întrebăm noi, dar Aliaţii nu dau semne că ar intentiona să ne ajute cum au promis. Intrarea noastră a ajutat Verdunul, a uşurat atâtea fronturi de unde trupele sunt întoarse şi îndreptate contra bietei Românii. Şi Aliaţii ce fac, în schimb? Ce se întâmplă cu ofensiva rusească? Ce face frontul de est din Balcani? Au început de vreo două zile zvonuri despre un refugiu în Moldova, o panică pe care o întreţin oamenii cu situaţie şi cu stare, încărcând trenuri, automobile. Că băncile demenajează, aceasta pare-se e sigur.

x margot

- ...bietul Niki! Ce bucuros este când iese în oraş si are ocazia să mai întâlnească o cunoştinţă! Un bSrbat încă tânăr si în putere... este chiar teribil, madam Delcă, să-I vezi, cu energia care mai clocoteşte în el, cum suferă de inactivitate... înainte, până la vârsta aceasta, si-ar fi făcut o clientelă... Un renume în barou... Şi-ar fi consolidat o situaţie în politică... Deputat, subsecretar de stat, poate chiar ministru, ceea ce, (i-aminteşti, pe-alunci însemna ceva! Era un titlu pe care îl puneai toată viata pe cartea de vizită: CUTARE, FOST MINISTRU!... Uşor să ajungi, bineînţeles, nici atunci nu era. Nu! Să fim drepţi... Dar altfel reuşeau oamenii în viată, altfel! Nu stătea nimeni să-ti pună piedici la tot pasul, până te blazezi... Nu stătea nimeni să-ţi dea la cap... Ei, bietul Tudor!... Bietul Niki!... Bietul domnul Delcă: să se chinuie, săracul, la bătrânele, pentru o pensie de mizerie! Bieţii de noi! De multe ori îmi spun asa, dragă madam Delcă, când văd câte îndurăm... Ce fire optimistă eram, ţi cum nu mai am nici o speranfă. Nici una! în tinereţe m-am gândit că voi voiaja, avusesem o bursă pe care am pierdut-oi din cauza războiului, Muti s-a opus categoric să plec. Am cedat pentru că începuse flirtul cu Niki. Am fost sigură că mai e timp destul, cc înseamnează un an, doi la tinereţe, când t' se pare că eţti etern? Eram convinsă că voi putea oricând pleca, ţtii doar că aşa credeam toţi! Şi la fel de convinsă eram că Niki va face carieră! Cu talentul lui de a vorbi, cu talentul de a se purta cu oamenii! Puteam uza ţi de relaţiile lui nenea Sandu Geblescu, categoric îţi spun că Niki avea ţanse, dacă n-ar fi venit vremurile care au venit... Iar acum, ar ft fost momentul ca să pro-fi-te! Să pro-fi-te cin-stit de pe urma eforturilor lui! în loc de asta, o pensie de batjocură, după ce toată viata a tras, fără o satisfacţie, cât de mică, ţi toţi care se uită la el ca la un om terminat... Nu, nici pentru femei nu-i uţor când se pensionează, dar la bărbaţi este o adevărată dramă... Uite inginerul Cristide, un om corect ţi un bun specialist de tele viziona re, chiar pot să (i-l recomand. însă tocmai acest lucru îmi spunea ieri dimineaţa când ne-am întâlnit pe stradă: că suportă pensionarea mai greu decât se aţtepta! Şi ţine totuşi scamă că mai activează! Că i se întâmplă destul de des să fie chemat, sigur, nici el nu merge la oricine, numai oameni de încredere. În felul acesta mai are însă ocazia să mai activeze... Pe când bietul Niki... Dar, *â propos* de Niki, daci el tot întârzie cu cunoştinţa lui, ce-ar fi să bem şi noi o cafelută? Nu, te rog, nu te deranja, vii de destulă vreme în casă la noi ca să ştii că la cafea îndrăznesc să mă măsor cu oricine! Chiar Niki declară, cafea ca la noi acasă n-am băut nicăieri şi la nimeni! Şi doar nu s-ar putea

spune că Niki nu a umblat, sigur, n-a voiajat cât era normal, ca noi toţi, dar este un om umblat!

Eee-tee, că mare scofală-i să umbli! Şi uite Ia bleaga de Ivona cum l-aşteaptă cu masa întinsă d-o oră şi numai de el turuie, Niki-n sus, Niki-n jos... Când o auzi, stai şi te cruceşti; păi ce vremi să fie alea s-ajungă el ministru ? Parcă-i ia Ăl-de-Sus minţile când e vorba de el, şi numa aşa o vezi cât e de zurlie! Că suflet rău n-ar avea, uite-o ce se mai dă acu de ceasu morţii să mă împece... Atâta că nu mai zice nimic de cinzeci de leii-ăia. Poate când o fi gata cafelile, poate-atunci să-i vie şi gându-ăl bun că nu mai zice nimic de cinzeci de leii-ăia. Ei, săraca Ivona!... Zurlie, zurlie, da uite-o cum vine cu ceştile de cafea, puse pe tavă, ca la musafiri... Ba încă a mai scos, ea ştie de unde, pişcoturi!...

- Lasă, madam Ivona, lasă! Lasă că viu io, nu mai urca tot dumneata cu ele! Eee, Ivona, Ivona, mânca-o-ar mama pe **ea,** c-o ştiu de când era atătica! Murise tatăl dumitale, şi m-a trimis madam Geblescu să-fi arinjez rochiţa! Chiar că-notai în ea, că crai pricăjită, şi ti-am făcut câteva pense, da' i-am luat şi dân tiv. Am stat noi amândouă singure, numa cu nemţoaica dumitale, şi nu scoteai o vorbă, numa te uitai chiorâş şi aveai ochii umflaţi cât pumnu şi roşii. Vezi, m-am gândit io, sărăcuţa! Ce casă are, cu de toate, o casă ca un palat, da' uite, că c şi ea amărâtă! Că io ştiam ce pâine amară mănânci dacă ajungi orfană!

Cum zic asta, parcă şi văz iama d-atunci când a murit mămica. Dacă zic că ştiu io ce pâine amară mănânci dacă ajungi orfană, odat-auz vântu d afară că suflă, şi-năuntru frig frig şi întuneric, gaz la lămbi, nu, lumânări, nu, numa candela ce mai arde, că ce-i? câteva tuni, nici atât, de când s-a prăpădit biata mămica. Şi cum mă rup din somn când auz bătaia-n geam, haidi, Vico, haidi, fată, scoală, şi cum merg buimacă, pe bâjbâite, până-n bucătărie şi ridic capacu la doniţă, la găleţi, şi sparg pojghiţa de gheaţă c-o coadă de lingură, şi-mi tom cum pot, c-o singură mână, orice-o fi, tu să nu pleci din casă dimineaţa până nu-ţi dai apă pe ochi, aşa mă-nva(ase biata mămica. Şi apa şi-acu o simt cum mă taie-n obraz şi-n palmele rebegite, haidi, Vico, haidi, fată, nu te mai moşmondi atât, biata vecina Tin cu ta, ce frică i-era să plece singură la drum, noaptea, ca-mi bătea în geam şi tot pe bâjbâite mă-ncotoşmănam cu jlendurile rămase de la biata mămica. La ormă, m-aplecam să-mi infăşur ghetele-n cârpe, mă lasase pingelile şi, coj>il- copil, da ştiam că dacă nu-mi am singură de griji, nu mai e cin-să-mi aibă. Şi mă văz cum închid incel-incet uşa

la casă, să nu trezesc toată liota care doanne, şi tot într-un clănţănit o duc păn-la brutărie. Acolo, şi mai frig, şi mai întuneric, şude toti ciuciti, care poate, mai motăie, care nu, nu-i mai tace gura, că s-a prăpădit şi cutare, că âlălantii zace, că p-ăla îl îngroapă azi, că p-ăla mâine, că aia dân colt care are un neamţ la ea face rost de permis de vândut ţuică, face rost şi de lemne, dacă dai ceva, poa-să-ti facă ea şi să-ţi dreagă, ce mai mruie, ce mai e la gura lor... Şi io dârdâi, mă lipesc cât pot de vecina Tmcuţa şi mâinile mi le văr la piept, da tot îmi îngheaţă, sloi, şi de ger ftoti *dă lacrimile, îmi curge de parc-aş plânge, d-aia, când zic că io ştiu ce pâine amară mănânci dacă ajungi orfană, tot ta coadă ta brutărie mă văz, tot întuneric, tot frig tot ianiă, ee-heee, şi d-atunci, câte şi mai câte cozi, parcă tot la cozi am stat, toată viaţa... Şi numa când se crapă de-a binelea de ziuă mă văz cu pâinea-n braţe, ce pâine rea, plină de târâte, bolovan, nu pâine, îngheiată şi ea de ger, şi-mi atârnă, tare ca piatra, în braţe. Şi io, cu pâinea-n braţe, într-un zor o duc pân-acasă, că ştiu ce m-aşteaptă acolo, că s-a trezit toată liota, şi urlă, şi se-ncaieră, şi mă strigă, care de care, că itici nu mai nemeresc pe ce să pui mai întâi mâna. Spală-i, dă-le să crape la toti, p-orntă deschide uşa să se ducă putoarea casii, să intre-o gură de aer, p-ormă cară lemnele de Ia magazie să aprinzi focu, tot cu mâinile-alea, parcă le văz şi-acu, alea e mâini de copil, crăpate şi rebegite1 Numa tu să duci greu' casii la unşpe ani, numa tu să ai grija de lemne, că a-nceput devreme iama, şi zăpada, şi zJoăta, d-aia iot stau să le număr în magazie, şi dacă văd că iar s-a mai dus un rând, şi-afară nămeţi şi viscol, îngheaţă inima de grijă în mine. Şi vecinele, azi una, mâine alta a-nceput să dea jos ba un gard mai \>echi, ba o ulucă, ba un coteţ, p-onnă o să intre şi-n pomi. La omtă s-aude că e lemne câte vrei la schelele din oraş, la casele care n-a ajuns să te puie acoperişu, şi ăi de le-a făcut e plecaţi, hai toti, liotă, care la Mihai Vodă, care la Vama-Poştii, hai şi io după ei, şi parcă şi-acu le văz pe ăle două cucoane, în blană de astrahan, şi cu pălării pe cap, şi cu-o mână vârâtă-n manşon, şi cu ailantă cum trage de sfoară o grindă. Târa amândouă cu sfoara o grindă pân toate hârtoapele din tancului, ele ştia de unde-o găsise. Şi după ele un domn mai bătrâior, da un domn bine, cu cotleţi, cum se-mpleticeşte pân nămeţi, c-un par în braţe. Şi io, când fi văz, mă opresc în loc, şi mă socotesc: dacă ei abia le duce, ce să mai bat drumul pân frig degeaba?*

Aşa mă văz la colţu din lancului, cum stau şi mă socotesc, ce-mi plăcuse mie-nainte să trec iama p-aici, cu tăticu şi mămica, scotea mămica paraua şi io alergam să-mi cumpăr castane coapte. Da

acu nu mai era nici mangal, nici castane coapte, nu mai era nici mămica, era numa un om, rezemat de un gard, om cu stare trebe să fi fost înainte, că-t vedeam cum stă cu mâna- atinsă, fi-i era ruşine să mat deschiză şi gura să ceară
Aşa că ii tas pe to(i să se ducă-n oraş, şi io mă-ntorc fuga-fuga, acasă, şi-acu mă văz cum alerg cu sufletu la gură, s-ajung înainte să se întunece, mi-era frică să trec pe-ntuneric pe lângă biserica Capra, tot scotea dinăuntru coşciuge, tot atârna la poartă prapuri de mort, după biserică venea la rând cimitiru, plin de cruci noi, eee, ce frică mi-era! Merg pe lângă zid cu ochii închişi şi-mi fac cwce în gură cu limba, mi-e frică de cimitir, măcar că ce a trecut? o lună, două, poate nici atât de când a dus-o acolo pe biata mămica, p-ormă câţi a mai dus după ea, cin-să mai ştie unde e fiecare? $i când s-a-ntors tăticu n-am ştiut să-i spunem unde o fi, biata de ea, nici dacă are, dacă nu are cruce...
- Că asta c ce nu-ţi mai dă nimeni înapoi în viaţă, părinţii si sănătatea, astea dacă le-ai pierdut, înapoi nu ţi le mai dă nimeni! Şi aşa rămâi, să n-ai cin' să te apere şi la cin' să te plângi, şi cin-să te crează! Ş-acu, cât mă vezi de bătrână, da' dacă-mi vine asta în gând, odată mă pornesc... Ce faci, Vico, dai apă la şoarici? zice-al meu când mă vede. D-aia te ţiu şi pe dumneata asa bihe minte, du-te, Vica, mi-a spus madam Gebtescu, du-te şi potriveşte rochia nepoatei mele, că nenorocirea a venit pe neaşteptate, a murit bietu-cumnatu-meu Ştefan Mironescu, şi nici tualetele nu au fost pregătite!...
- Dar ce nenorocire vine anunţată? Ei, biata Margot! Parcă nenorocirile ei i le-a anunţat cineva? Dar ce-ai făcut, madam Delcâ, ai adus aici fotografia? De ce? Uite aşa mi se întâmplă şi mie, să duc un lucru în mână de colo-colo, şi habar să n-am de el! Vârsta, draga mea, vârsta! Scleroza! Şi, totuşi, memoria deloc nu mi-am pierdut-o... De pildă, pe Margot de atunci parcă o văd, tunsă *garçonne,* cu un aer picant, excentrică, cum se purta după război... O iubeam teribil, şi pe ea, şi pe nenea Sandu! Nenea Sandu Geblcscu era un perfect om de lume, dar avea răbdare să se joace şi cu mine! Când îi auzeam motorul automobilului, alergam să-i sar de gât! Ce frumos mirosea obrazul lui, neted şi mângâietor, proaspăt ras, totdeauna, şi părul creţ, care se ondula sub briantină! De la el şi de la tante Margot am primit cele mai frumoase jucării, după ce n-a mai fost Papa. Totdeauna urca scările la mine cu cartonul de prăjituri, cu ciocolată Suchard şi fructe glasate. Iar eu mă ţineam după el ca o umbră şi chicoteam

la toate glumele lui, de care Muti pretindea că nu sunt prea rcUşite. N-a fost niciodată Muti sensibilă la genul de bărbat *chic,* şi în privinţa aceasta nu a avut deloc tact...

- Ei, nu! Odată n-am auzit la madam Ioaniu un cuvintel de domnu Geblescu! Ba chiar nu vorbea de el niciodată. Nici cum s-a lăsat ei, madam Margo şi cu el, nici asta nu mi-a spus-o...

- Nu s-au lăsat, madam Delcă! Adică s-au lăsat, dar nu cum înţelegi dumneata. El a trebuit să fug5 dincolo, aflase că urma să fie arestat, si a reuşit si fugă. N-ai ştiut?...

- Am ştiut, n-am ştiut, mai tiu io minte? Da' poate nici madam loaniu să nu-mi fi zis. Şi ce nu mi-a zis, n-am întrebat. Că nu sunt io omu ăla

- Dar ce-ai spune de un coniac mic, madam Delcă? De un coniac mic lângă cafeluta asta, ce-ai spune?

- Vrei, calule, ovăz? Ha-ha-ha! Da mai las-o morļii de ţigară!

- Ei, madam Delcă, ce vrei, asta e slăbiciunea mea. Şi rar om fără o slăbiciune. Aşa... Uite iļi torn foarte puţin... Vezi, eu, cu mintea mea de femeie matură, înţeleg altfel lucrurile, când mă gândesc azi la ele... De pildă, de ce nu o impresiona pe Muti nenea Sandu, care, oriunde apărea, îşi exercita puterea de seducţie. Clark Gabie, cam în genul lui a fost Alexandru Glebescu... Toate femeile simţeau în faţa lui o adevărată fascinaţie, ca pentru un mascul de rasă!

- Eee-te, scârt! îmi plăcea şi mie de Clark Gabie, şi-mi plăcea ;i de Jean Marais, da' nu să tiu aşa ceva în casă...

- Ba nu, madam Delcă, te rog să mă crezi că nu toate femeile judecă astfel! Mai există şi *sex-oppeal-ui,* şi şarmul... Ce şarmant era unchiul meu, Alexandru Geblescu! Toate femeile erau fascinate! Dar mai ales tante Margot, care pentru el a renunţat la afecţiunea statornică a domnului care-o curta... Da, domnul lalomiteanu, despre care am auzit că a fost teribil de afectat când i-a cerut mâna şi a fost refuzat! Nu s-a mai consolat niciodată! Altfel ştiau să iubească bărbafii de altădată! Iubeau o singură femeie până la moarte! Bineînţeles că mai aveau si viaţa lor de bărbaţi, şi cunoştinţe la *Cafi chantant,* şi flirturi prin saloane, uneori făceau ţi un mariaj, dar dacă îşi dăruiau inima unei femei, ţi-o dăruiau pe toată viaţa! Lucrul acesta se vede şi în romane! Şi oricât de târziu se reîntâlneau, el o iubea la fel ca în prima zi, aşa ca domnul lalomiţeanu pe tante Margot. Ea, însă, aceasta este opinia mea, nu şi-a iubit decât bărbatul! După mariaj i-a trecut cu vederea atâtea! Câte chefuri de care vuia Bucureştiul! îl găseai

mai sigur la Hotel Boulevard (era mort după bucătăria franţuzească) decât acasă. Dar în privinţa distracţiilor, ca ţi în privinţa femeilor, n-avea prejudecăţi. Puteai să dai de el şi la un chef de mahala, cu lăutari care îi cântau la ureche cântece de inimă albastră, iar el le lipea sutele pe frunte.

- I-o ce-ţi spui? Curvar şi fălos! Unu d-ăsta nu trebe să-l ţii nici trei zile la uşă! Ducă-se, învârtindu-se, cu şarmu lui!

- Ba tante Margot îi ierta tot! Şi chefurile, ţi amantele... Are dreptate Niki când susţine că amândoi erau nişte originali... Semănau în anumite privinţe, de pildă şi ea era cheltuitoare, şi fără sfaturile lui Muti n-ar fi făcut nici o investiţie, cu toti banii ce i-au trecut prin mână... La sfatul lui Muti şi-a luat vila şi via de la Otopeni, deşi mai bine nu le-ar fi liiat. Dar fiecare are o joartă; aparent şi-o face singur, prin faptele lui negândite, dar de fapt eu cred că Cel-de-Sus te lasă să-ţi urmezi, orbit, drumul stabilit de dinainte...

Adevirul este - dar asta doar n-am să i-o spun ei! - că probabil lui Margot ajunsese să nu-i mai pese de ce face nenea Sandu, că-şi avea si eu compensaţiile ei. Ei îi plăceau probabil banii, cum altfel să scuzi o femeie de condiţie, care se apucă de o meserie? Casa ei de Modă era selectă fi restrânsă ca clientelă, totufi, ce idee! La situaţia tor, de altfel, alt soţ i-ar fi interzis categoric! Poate el gândea mai liber decât ceilalţi bărbaţi? Şi indiferenta menajului ¡or lăsa fiecăruia câmp liber de acţiune? Aceasta era opinia lui Muti. Dar eu înclin tot lui Niki să-i dau dreptate! Am ajuns fi eu la concluzia că acea Casă de Modă i-a convenit lui nenea Sandu pentni afacerile proprii - niciodată îndeajuns de lămurite! Prea călătorea des tante Margot, prea multe legăhiri avea cu atâtea case străine de modă! Şi el s-o însoţească în fiecare călătorie?! Să se poarte deodată ca un sol foarte atent, cum în celelalte privinţe demult uitase să fie?... Afa ceva n-am spus însă până acum la nimeni fi bineînţeles că ea ar fi ultima persoană căreia să-i destăinuiesti asemenea ipoteze... Cetitudinea tot nu pofi s-o ai... Iar în timpurile de-acum e mai sănătos să ştii cât mai puţin.

- Dar spune drept, madam Delcă, te rog, spune drept: î(i mai torn un deget?

- Ei, da, mă uit din când în când la ceas, pentru că diseară trebuie" să mergem la o cununie. Şi când a plecat, i-am spus lui Niki: Să nu uiţi de biserică! Dar ceva în expresia lui mi-a sugerat că este aglomerat de treburi. Ştii foarte bine, după ce ai stat o viaţă cu un om, îl citeşti dintr-o privire...

- Asta-aşa-i! Io, numa ce-mi strâng toaştele, ci lighioana bătrână şi- ncepe să se foiască-n pat! Ş-uite-aşa se uită după mine! Săraca lighioană bătrână, deloc nu-i mai place de Ia un timp să mă vază că plec! Pleeeci, şi mă laşi singur, începe. Ai grijă si nu vii târziu, că mă sperii!... Şi-odată, ce să vezi: mă-ntorceam de la Niculaie, pâş-pâş, cu picioarele mele, ce-mai, se făcuse noapte. Şi la coltu străzii mă trezesc cu lighioana bătrână: ieşise să m-aştepte! N-am mai avut răbdare să stau în casă, zice, m-am gândit să nu fi dat tramvaiu peste tine, auzi, ce să-i dea pân cap! Şi dacă mai întârzii vodată, zice, să ştii că nu te mai las să pleci d-acasă! Că uite ce-mi bate inima! Haidi, haidi, lighioană bătrână, i-am zis io. Da chiar aţa era: îi bătea inima ca nişte ciocane. Aşa s-a făcut de fricos de când a îmbătrânit! Haidi, haidi, lighioană bătrână, ¡-am zis, acu ti-e frică să nu mor, ţi toată viata ce rău de clanţă ai fost! Lasă, face, că e alţii mai răi,că altfel am fi stat patruj-nouă de ani împreună? Ei, să vă dea Dumnezeu la fel, ţi dumi- tale, ţi Iu domnu Niki! Că orioe-ai zice, si dumneata, numa cu ochii la ceas eşti, las' că te văz de mult, şi dumneata, tot ca lighioana bătrână...
- Mă gândesc doar că n-o Să mai aibă vreme să se odihnească. Nu, la petrecere nu trebuie să mergem! Doar la biserică! A fost punctul la care Clementa, o ştii? Clementa Vrăbiescu! Ea e soacră-mare, şi aici nu a cedat în nici un chip: cununia religioasă la Boteanu! Acasă se face într-un cerc restrâns, mult tineret, ţi deranjul, şi cheltuielile, totul îl suportă părinţii fetei, aţa încât Clementa nu ţi-a permis să lanseze invitaţii. Cel puţin aceasta i-a fost scuza. Eu, una, am în|eles-o şi am aprobat-o, Niki, mai pu(în, ştii şi dumneata cum sunt bărbaţii, nu s-ar da în lături de la un chefulef... Aţa că până vine Niki, chiar n-ai de ce să te grăbeşti, madam Delcă...
N-avea tu grijă, că nici nu mă grăbesc! Nici păn cap nu-mi trece să plec, c-aşa mi s-a muiat picioarele de la afurisim Sta de coniac, că nici să vreau cu tot dinadinsu, fi tot n-af putea să mă mişc! Da' nici tu nu te-ndemni să scofi cinzeci de leii-ăia... Aşa că nici io nu mă mişc, că cum eşti de zurlie, poa' să-(i vie-n minte să mi-i dai când oi ft ieşit pe poartă.' Că la ce să nu mi-i dai acu, dacă mai e o săptămână şi tot mi-i pui la poştă? La ce să mai dau şi la factor cinci lei, că stă s-ăia cu mâna-ntinsă? Eee, că ce-mi arde fata, de parcă-s toată un foc, şi-aşa un vâjâit am tn urechi! Mai bine-aş lua un hiposerpil, să nu mi lovească aci, Doamne-fereşte, damblaua! Că-mi vâjâie urechile, de nici nu mai ştiu de mine, şi asta, uite-o ce toacă-nainte! Uite-o ce nu-i mai tace gura! Că d-aia şi pramatia

de Niki nu stă p-acasă! De gura ei, care nu-i mai tace, d-aia fuge-mpuşcat!

- ...Nu sunt îngrijorată, pentru că ce i-a mai rămas, altceva, săracul, decât partidele de tenis şi putinele momente, ca cel de azi, când mai stă la o şuetă? Să te trezeşti pensionat, când tu încă mai...

- Ba omu meu a zis bodaproste când a scăpat! Acu, zice, să se mai scoale ş-altii la patru jumate, că la şase intra în schimb. Şi să-nghe(e în staţie până-i ia dracu! Acu altă grijă decât să pândesc factoru, zice, altă grijă nici că mai am...

- Ei, madam Delcă, dă-mi voie, te rog! Te rog dă-mi voie să-ti spun că e altă situa|ie! Cu totul alta! Sigur că domnul Delcă abia aştepta să se pensioneze, şi avea dreptate bietul om, pentru că, nu? depunea, ca să spun aşa, o activitate inferioară pregătirii sale. Altceva făcuse o viată întreagă, altceva s-a văzut silit să facă, nu la bătrâneţe, dar la o vârstă matură... Pe când cazul lui Niki sau cazul de care ţi-am vorbit mai înainte: inginerul Cristide. De treizeci de ani, dacă îmi arunc ochii pe geam şi ¡1 văd, pot să-mi potrivesc după el ceasul! Ce vrei, madam Delcă, studii de inginerie în Germania, doctorat, a şi lucrat pare-mi-se acolo o vreme, de aceea a avut necazuri... El nu vorbeşte niciodată nimic, i-a ajuns ce-a pălit, şi ani de' zile, după ce s-a întors de la închisoare, erau cu ochii pe el, mie mi-a sugerat-o! I-au făcut propuneri, cum se fac, să fie informatorul lor, el, om de onoare, nu a marşat, dar nici n-a povestit nimănui. I-a povestit însă ei, care a umplut lumea! Da, ea e mai simpatică, el, însă, este i-re-pro-şa-bil... Eu sunt singura căreia el i se mai adresează, când ne întâlnim uneori pe stradă. Mie îmi face unele confesiuni: are impresia că există între noi o comunicare... Ei, madam Delcă, ei! Şi dumneata, ce presupuneri! Nu, fii serioasă, vaai, ce hazlie eşti! N*are de ce să fie gelos Niki, cum n-a avut niciodată! Ha-ha-ha, ce nostimă eşti, madam Delcă. Hai, încă pu|în coniac, încă pu|în, numai un strop! Bineînţeles, îmi torn şi mie, se poate? Dar ce vorbeam? A, da, de inginerul Cristide. îmi spunea că a trebuit să iasă la pensie, el ar mai fi vrut să prelungească, dar cu restructurările acestea, ei, nu ştii dumneata, madam Delcă, doar nu ai fost o zi în câmpu' muncii! Luni înainte să se pensioneze, ii făceau ceilalţi socoteala ce-o să se întâmple cu postul... Cum, cine? Colegii, conducerea, cei ce vânau postul! Aşa că bietul de el, vrând-ne vrând, s-a pensionat. Şi mi-a mărturisit că, deşi se

aştepta să urmeze o perioadă psihică dificilă, până se va acomoda, realitatea a întrecut toate aşteptările!

- Eee-tee-na! Să-i dea el pensia lui la omu meu şi să vezi ăsta ce-o să se mai acomodeze! Să vezi ce-o să zică mersi, şi-o să dea din coadă! Că c-n stare să lase meciu cu *Steaua* la televizor, ca să alerge să dea iama-n bani! Să se-nddape cu pateuri şi cu Cico ia plăcintăria din col| şi să vie acasă cu cine ştie ce prostii în braţe, c-aşa a făcut toată viaţa! Dacă n-aş fi io acu mână de fier, prafu s-ar alege şi de pensie, numa că vezi, că prea târziu mi-a venit mintea la cap! Că mai are dreptate şi caţa de cumnată-mea, la câţi bani v-a trecut vouă pân mână, Vico, şi s-ajungeti să n-aveţi o căsuţă a voastră, la bătrânele... Uite, c-aşa am ajuns! El dă-i p-o parte, să arate că-i galanton, eu dă-i p-alta, dă-i şi lu ăla, dă-i şi Iu ăla, şi la fraţi şi la nepoţi, pune masă-ntinsă care cum vine, să fi zis omu meu o vorbă numa, îi scoteam ochii! Da' cât e el de rău de clan|ă, lighioana bătrână, n-a deschis pliscu! Aşa c-am rămas tot în cojmelia asta, să mă chinui ta bătrânele cu lemnele şi cu cărbunii, şi iarnă-vară, du-te-n fundu curţii, şi stai şi-nghile toate mojiciile la moapsa de proprietăreasă... La scârba...

- Lasă, madam Delcă* lasă! Ai rămas că aşa au fost vremurile, dar aşa a fost şi soarta. Eu cred, draga mea, ţi-am mai spus şi adineaori, că fiecare om are o soartă. Câ|i au avut moşii şi case, şi le-a luat statul! Căti au murit ca vai de ei, şi-n casele lor se lăfăi au alţii! Câţi au strâns ban peste ban, ţi s-au lipsit dc oriţice, ca să-şi facă o casă după gândul lor, şi-acum iar strâng ban peste ban, s-o cumpere a doua oară! Ce sa te mai gândeşti cum ai fi fost să fie, după câte ae-a fost dat si îndurăm, to(i, madam Delcă, toii... Afară de lichele, cine dintre cei de vârsta noastră n-a suferit? O generaţie, pot să spun, de sacrificiu... Două războaie, averi pierdute, cutremur, arestări, puşcăriile pline, teroare şi sărăcie!... Când mă gândesc cum eram în iarna lui '52 - mai ţii minte iarna aceea teribilă? Ne-a [»ins fără lemne... în timpul acelei ierni de pomină am fost, lin minte, cu Muti la depozitul de lemne, ne-au lăsat să adunăm vreascuri, ce-om mai găsi, să le încărcăm înlr-o sanie. Scormoneam cu mâinile în zăpadă, pârii nu le-am mai sim(it, zile întregi n-arn mai putut nici să le miţe, de umflate ce erau ţi de durere... Dar Muti, draga de ea, înţeleaptă, Muti - Mama Grachilor - ne-a (inut curajul: trăim unii pentru alţii, spunea, n-avem dreptul să ne gândim la moarte! Chiar dacă pentru noi ar fi mai uşor, trebuie si ne gândim doar la cât ar suferi cei care ne-ar pierde... Aţa că, să-ti dea Dumnezeu să trăieşti, madam Delcă, să

trăieşti, că ai pentru cine! Pentru cine ai dat toată viata! Că sentimentele contează mai mult decât averile, ascultă-mă pe mine, aşa că n-ai risipit degeaba! Îl ai pe fratele care trăieşte, ai cumnata, nepot, îl ai pe domnul Delcă, un sot atât de bun, care (i-a lăsat în mână frâiele casei şi el s-a mulţumit să stea deoparte! Spui că (i-au trecut destui bani prin mâni ca să-|i fi cumpărat o căsuţă? Dar câţi i-au trecut lui Margot? Şi-a ajuns să se prăpădească într-un subsol...

Sărăcuţa de ea, cum ajunsese s-arate! Cu căciulită de copil, roz-murdar, flauşată, înfundată până la sprâncene! în zăpuşeala aceea îngrozitoare de iulie, ea cu căciulită pe cap! De mirare că n-am gafai, că n-am îndemnat-o s-o scoată! A, da, fusesem avertizată de Muti, cafe venea la ea în fiecare zi... Muti îmi spusese să nu mă mir dacă o văd prea slăbită, să nu mă mir nici de culoarea fetei ei... Era de un alb-gălbui, ca parafina— Doamne-Dum- nezeule, ce boală îngrozitoare... Dar şi ea, cum de se putuse lăsa! O femeie inteligentă, o femeie cultivată, până în ultima clipă să nu se ducă la doctor... Când orice picătură de sânge, după menopauză, e semn suspect, cum a putut sa se lase aşa, până au început durerile? Şi radiaţiile care au distrus-o: i-a ars pielea, i-au căzut dinfii, părul. Biata tante *Margot! Poate ştiuse despre ce este vorba dar nu vrusese să intre direct din închisoare în spital... Ar fi, nu? ceva de înţeles...*

- Ce ai întrebat, madam Delcă? Când a plecat soţul lui Margot? A plecat prin 47. De ce le-a lăsat pe ele aici, pe Margot şi pe Riri? În 47 nu mai putea să le scoată. Nu, Margot n-a ştiut până în ultima clipă nimic! Te rog să mă crezi, acesta este adevărul: Margot n-a ştiut!

Uite-o că nu mă crede. Nimeni nu crede, nimeni nu a crezut că Margot n-a ¡tiut nimic în afară de cei ce îşi închipuie că el nu i-a spus de teamă că are să-l denunţe! Si nu-i ade\>ărat! El obişnuia să-i dea în ultima clipă veftile neplăcute. Poate intervine ceva, poate lucrurile capătă alt curs, şi atunci te indispun degeaba dacă te anunţ din vreme. Iată cum se scuza! Da, pentru o profesiune tracasantă, cum era a lui, putea fi o scuză. Şi sunt convinsă: nu de teamă că Margot ar putea să-l denunţe a tăcut el până în ultima clipă!

- în ultima scară a anunţat-o că se vor despărţi definitiv, nu i-a explicat însă exact cuini A anuntat-o si că nu-i va scrie, pentru că n-ar mai putea să le facă decât rău. Şi-au luat adio la acest mod şi, într-adevăr, niciodată n-aveau să se mai vadă! Uneori el mai

trimitea veşti prin câte cineva, foarte rar, dar scrisori sau pachete, ca alţii - nu! Niciodată! Ea? Nu! Nu l-a blamat niciodată pentru plecare! N-avea altă soluţie! A stat si aşa prea mult pe gânduri până s-o facă, fată de ce risca aici - parc-o aud! Afecta totdeauna un aer nemulţumit ori de câte ori cineva îşi manifesta intenţia să îl acuze ţi aţa închidea pe loc orice discuţie...

Biata Margot! Oamenii au plăcerea să rănească fn *situaţiile delicate- Şi ce rost ar avea să-i spun ei cât a trebuit să suporte Margot anchetele securităţii! Toate acele interogatorii, la care o chemau şi pe Riri, şi încercau s-o tragă de limbă.. Bineînţeles că n-au aflat nimic, pentru că nici nu ştiau!*

- Margot s-a mutat la Otopeni, noi am crezut că vrea să schimbe casa, prea mare, prea costisitoare... Muti ar fi dezaprobat-o teribil dacă ar fi aflat că s-a mutat ca să îl tină acolo ascuns pe domnul Ialomi|eanu. Da, domnul pe care îl vezi aici în fotografie! Evident, Muti îl cunoştea! îl cunoţtea ţi nu-l prea agrea, din tinereţe, când el i-a cerut mâna lui Margot ţi a fost refuzat. După război, Alexandru Geblescu, cel mai tânăr deputat din Cameră, reprezenta o partidă mult mai convenabilă decât domnul lalomiteanu, căruia i se crease în jur o atmosferă destul de proastă! Imediat după război cariera domnului lalomiteanu a stagnat o vreme din cauză că fusese filogerman, unul dintre *filoboşi,* cum li se spunea pe atunci. Se pare că îrt timpul ocupaţiei domnul lalomiteanu a avut o funcţie importantă, în administraţie... După ce au ocupat nemţii Bucureştiul, în toamna lui 1916. La un moment dat, se părea că pierdusem definitiv războiul; ruţii nu numai că ne părăsiseră ca aliaţi, dar umblau ţi să-l aresteze pe rege... Regele era în Moldova, atunci, nu ştii? Guvernul, si familia regală, ţi toţi cei care au putut s-au refugiat în Moldova. în octombrie sau noiembrie toamna, atunci a fost refugiul în Moldova...

- Toamna?! Iarna! Dacă-ti spun! Las-că dumneata le-ai citit în căr(i, da io cu ochii mei am văzut! Şi-ncolo oi tine, n-oi (ine minte, da ce-am trăit de copil, toate parc-a fost ieri!... Ştii cum s-auzea tunurile d-aproape? Ziceai că e la o stradă, două! Se tot văita biata mămica noaptea că nu poa-să-nchizi ochii de ele şi de griji, ci ce-o să mai fie! Bătea tunurile şi ziua, da una e să le-auzi pe-ntuneric, si alta e pe lumină! Eeee, noi, copii zbân(ui(i, cum puneam capujos, ne şi răzbea oboseala, da mămica, tot la gard sta, noaptea târziu, cu vecinele... Şi-acu zicea că i-a prăpădit pe nemţi, si gata de-acu, se face pace, s a terminat cu războiu, acu zicea că e tocma

pe dos, că i-a bătut p-ai noştri, si vine nemţii Cum cine zicea? Lumea, femeile din mahala, ce ştia ele! Ce ştia ele, ce ştiam io, copil de unşpc ani! Că să fi ştiut câte zile mai avea de văii biata mămica, nu m-aş fi dezlipit de lângă ea, să se sature de stat cu mine, da aşa, numa noaptea ne mai adunam de pe maidan. Şi-odată tocma la Gară, la Obor, am ajuns, cu nebunu de Niculaie, şi d-asta (iu minte că era iarnă. Că bătea vântu, şi era un frig, şi-o zloată! Şi până să plecăm din Gară zloata a trecut în ninsoare, mai ştiu io cât om Ti stat? An stat ceva, că aşa trenuri ticsite nu mai văzusem! Atâţia oameni pe scări, pe acoperişuri, unii numa-ntr-o mână, al(ii numa-ntr-un picior, altii-şi scotea capetile-afară pân geam, că abia putea să răsufle. Păi ce crezi, câţi din ei o fi murit acolo, striviţi! Aşa vorbea p-ormă lumea, c-a murit femei, c-a murit copii, de căldură, de frig, de tifos, ei ştie de ce-o fi murit pân-s-ajungă unde vrea ei s-ajungă! Şi dac-a murit cin-să stea, şi cum sâ stea să-i îngroape? Zice că i-a scos pe geam, şi i-a aruncat în câmp, afară. O fi fost, n-o fi fost, io aşa o vând, cum am cumpărat-o. Io numa d-asta po-să bag mâna-n foc, de ce-am văzul cu ochii mei, unii peste ai(ii, în tren, grămadă, şi jos, lângă şine, mullime de disperaţi, că lăsase toi, vraişte, în urma lor, numa să fugă-n Moldova, şi-acu n-avea cum să urce... Şi uzi ciuciulete, vai de sufletu lor, şi noi, pântre ei, de colo-colo, şi-odată dăm d-un tren de marfă, cu vagoanele deschise, şi-n el, să vezi ce era! Numa lucruri scumpe, că uite-aşa am rămas, cu gurile căscate! Numa canapele de pluş, şi fotolii, şi măsuţe, claie peste grămadă, ş-între ele butoaie de vin. şi oglinzi, şi cuşti de păsări, şi oale de bucătărie, şi cutii de pălării, şi covoare făcute sul, ce bogăţie! Ce de-a lucruri scumpe, puse cum dă Dumnezeu! Ce de-a bani aruncaţi pe gârlă! Cine-o fi avut parte de ele? Şi ce-o mai fi rămas, că încă din Gară avea d-asupra stratu de zăpadă d-o palmă! Ce prăpăd, ce risipă, madam Scarlat! Da asta abia acu mă gândesc, cu mintea mea de femeie trăită-n lume! Că atunci nici habar n-am avut! Atunci numa căscam gura, că nu mai văzusem pe nicăieri aşa lucruri scumpe! Şi cum stam noi aşa, odată s-aude un bubuit, c-am zis că e sfârşilu lumii! Cu bombele ne-nvătasem noi, da asta nu era bombă, era mult mai rău! P-ormă vorbea lumea c-a aruncat în aer Pulberăria, şi d-aia s-a auzii aşa, că ce era de la Dudeşti pân-la noi? Păi ştiu io cine? Ai noştri, nem(ii, ei ştie care a aruncat-o, io tin minte numa că aşa vorbea lumea, c-a sărit în aer Pulberăria! Şi-odală am luat-o la goană şi numa într-o fug-am tinut-o până acasă! Că biata mămica pân toată mahalaua ne căutase, cu Sile în braţe, şi cu

gemenii atârnaţi de poală! Da şi când ne-a văzut teferi, nu po-să-ţi spui ce ne-a păţit pielea noastră! Poale şi d-asta tiu minte pân-acu ce de-a lume era în Gară atunci... Ce de-a lume nebună...
- Da, dacă ai văzut cu ochii dumitale, este altceva. Eu, bineînţeles, nu ştiu decât din poveştile lui Papa şi de la el am înţeles că a fost o mare aglomeraţie în momentul refugiului în Moldova! Povestea Papa că cel mai comod mijloc de a pleca era să fu trimis oficial, pentru că o dală cu guvernul au fost mutate şi instituţiile. Au fost trimişi şi oameni care să le însoţească. Deci, dacă aveai un protector, puteai fi pus la adăpost, ca slujbaş în Moldova. Numai că nu toată lumea se bucura de asemenea privilegiu! Doar şi familia noastră a rămas aici, cum a rămas si a dumitale, si atâta lume, care a trăit sub ocupaţie... cât? Cred că în jur de doi ani. Şi acesta trebuie să fi fost şi cazul domnului Ialomiteanu. Rămânând aici, ce era să facă? A intrat, ca şi alţii, în noua administraţie, Situaţia generală fiind dezastruoasă - domnul Ialomiteanu, la fel ca şi alţii, trebuie să fi crezut că vom rămâne sub nemţi. Aşa a ajuns, probabil, să-şi pună candidatura pentru noua Cameră, şi a fost deputat. Evident, atunci când, după 1918, s-au întors ai noştri, a fost privit un timp cu suspiciune. Dar foarte repede el s-a reabilitat! Foarte repede spiritele s-au calmat şi s-au uitat vechile lucruri!

Pe urmă, numele celor cumpăraţi cu bani nemţeşti nu au fost niciodată publicate, au circulat numai zvonuri. Deşi

au existat dovezi! Uite cum: la Iaşi, în refugiu, s-au descoperit, întâmplător, într-un seif, într-o casă de bani, actele secrete ale unui agent german. Giinter... da, parcă Giinter... Ce era în ele? Numele celor cu care colaborase şi suma cu care fusese plătit fiecare...

Bineînţeles că români! Şi unele nume cunoscute, da, da... Cum să nu crezi aşa ceva, madam Delcă? De ce să fie scorneli? Dumneata crezi că astfel de lucruri nu se întâmplă şi în viată? Crezi că ele există numai în filme? Ei, dă-nu voie să-ti spun că aici greşeşti! Păcatul este

numai că aceste acte secrete nu au fost date publicităţii, mai totdeauna aşa se întâmplă! Aşa încât totul s-a rezumai doar la zvon... Fiind zvon, cum să blamezi pe cineva numai în baza lui

?Aţa au făcut însă Papa ţi Muti, de pildă, cu acest domn lalomiteanu, care nu mai era primit, după război, în casa noastră, pentru că fusese înalt funcţionar şi deputat sub ocupaţie! Dar tot Papa povestea că, după ce guvernul ţi regele se refugiaseră la laţi atunci când se aştepta intrarea nemfilor în Bucureşti, de ta ceas la ceas, domnul Marghiloman, trebuie să fi auzit despre el! Şeful acelora care insistaseră să intrăm în război alături de Germania! Ei, dacă n-ai auzit, auzi acum! Domnul Marghiloman era deodată asaltat de lume. Avea anticamera plină! Atâţia care în ultimele luni îl ocoliseră, alţii care nici n-avuseseră ocazia să 1 cunoască, alţii care ii bârfiseră sau ¡1 atacaseră direct, acum îi solicitau ajutorul! Dinainte încă să aibă nevoie! Era indignat, bietul Papa, povestind,

fntre cei ce se arapresau la uşa lui erau şi foarte multe doamne... Domnul Marghiloman, excedat, i-a spus uneia, mai stăruitoare: „Dar ce putere credeţi că am eu, stimată doamnă?" Şi aici, ai putină răbdare, văd că nu te amuzi prea mult, dar aici este cfou-ul. „Ai, domnule Marghiloman, putere, cum să nu ai? i-a răspuns doamna. Tocmai dumneata să nu ai putere, de care toată lumea vorbeşte că eşti omul nemţilor?" Ha-ha-ha... Ai înţeles, nu? Bietul de el, a înghitit-o, cum se spune mai popular... Dar ¡li dai seama şi că, atâta lume apelând la el, putea cu atât mai mult să apeleze şi domnul Ialomiteanu. Domnul Ialomiteanu provenea dintr-o familie cândva influentă în Buzău, şi 3 cunoştea de acolo pe domnul Marghiloman. De ce atunci să nu fi apelat şi el, ca şi alţii, într-un moment greu? După opinia lui Margot, aceasta era explicaţia carierei lui în anii de ocupaţie! Ceea ce, evident, nu înseamnă deloc că ar fi fost o persoană dubioasă... Dar nu prea pari interesată de politică, madam Delcă!

- Eeee-tee, dar-ar dracu-n ea! Când auz telejurnalu îi zic la lighioana bătrână: da' mai inchide-l odată, că-i arzi lămbile, şi iar vine hotu ăla şi scoţi suta! Pă Ialomiteanu ăsta l-a tinul Margot ascuns la Otopeni?... Atunci când m-a trimes cu damigenele după vin şi habar n-aveam că peste cine-aş putea să dau? Zici că habar n-avea nici madam loaniu? Şi io care-am tinut-o de rău, că putea să mă vâre-n bucluc!

- Nu, Muti n-a ştiut că Margot l-a ţinut ascuns pe domnul Ialomiteanu, după plecarea lui nenea Sandu! Muti a fost atât de şocată când a aflat! Considera că Margot făcuse o imprudentă de neiertat! Nici domnul respectiv nu i se părea de calitate, (i-am spus că rămăsese cu o impresie proastă despre el din anii războiului. Muti era patrioată, ca şi Papa, şi fusese de părere că trebuie să luptăm alături de Franţa! Pentru Ardeal! În timpul ocupaţiei, Muti a lucrat la spital, ca infirmieră. Cum ai noştri s-au retras în mare grabă, au rămas spitalele pline cu ofiţeri şi soldaţi răniţi, care n-au mai putut fi evacuaţi. Apropo de asta, Muti îşi amintea mereu o scenă impresionantă: cum, în clipa când s-au auzit afară cântecele de război şi comenzile nemţeşti, răniţii din salon, bărbaţi în toată firea, aveau ochii m lacrimi! Nu mai puteau să mai facă nimic de-acum înainte, decât să aştepte să fie vindecaţi, pentru ca să fie trimişi în lagărele de prizonieri germane! Unii dintre ei au reuşit totuşi să fugă în Moldova, printre ei aflându-se şi Jorj loaniu... Nenea Jorj... Doamnele de la spital le dădeau o mână de ajutor în asemenea cazuri... Erau multe

doamne care faceau oficiul de infirmieră, dar puţine îşi luau ocupaţia atât de în serios ca Muti!

Muţi pleca de la cinci dimineaţa, pe întuneric, întovărăşită de madama Ana, pentru ca să fie în spital la ora când se cântăreau zahărul $i raţiile pentru răniţi. Ştia ea ce mult se fură! fntr-o vreme se ducea tocmai la Azilul de bătrâni, unde instalaseră contagio$ii de tifos exantematic. Povestea că veniseră bieţii soldaţi cu păduchi şi în gene, şi în sprâncene! Ce să le facă? îi puneau să se spele! Se spălau în căzi de lemn şi pe urmă turnau apă cu creolină, să se ducă păduchii la canal! Cum să nu fie periculos! Era! N-a murit aşa o prietenă a ei, o domnişoară de foarte bună familie, Marie-Liliane Botescu? A făcut tifos de la răniţi şi-a murit! Uite că n-au putut s-o salveze! Pe atunci nu existau dezinfectante...

Muti povestea că îşi făcuseră bonete de mătase, pentru că pe mătase □u urcau păduchii... în spital nu aveau de nici unele: nici păcură pentru calorifer, nici benzină pentru stafia de lumină, nici vată, nici feşe... Era atât de frig încât doctorii operau cu paltoanele pe ei, la lumina lumânărilor... Din cauza aceasta i-a interzis Papa lui Muti să mai meargă la spital, după moartea domnişoarei Botescu! Dar Muti, deşi teribil de afectată de pierderea prietenei ei, lai munca de spital n-a vrut să renunţe! Papa a trebuit să accepte, şi, de altfel, a şi fost, foarte repede, luat ostatic de nemfi. Cine ştie cine l-0 fi denunţat Că era prieten cu Jorj Athanasiu, ministrul liberal? Când era foarte pornită, Muti spunea că denunţul trebuie să fi fost opera domnului lalomiteanu. Pentru că Papa nu făcuse cu adevărat politică! în schimb alţii, care se bătuseră cu pumnul în piept, vrem Ardealul, vrem Ardealul, şi scriseseră articole chiar insultătoare la adresa nemţilor în gazete, acum declarau că dintotdeauna fuseseră adversari ai războiului, şi se plimbau liniştiţi pe stradă! Vezi că aşa ceva se petrece în toate timpurile! Papa, care, din cauza bolii, din caU2a firii, nu se manifestase aproape nici într-un fel...

- Pe el a Căzut măgăreaţa!
- Din acest motiv îţi spun că eu cred că a fost un denunţ. însă cine să i-i fi făcut...
- Lumea rea, cine? Ca ăia de l-a pârât pe Spală-Varză, cum ar veni, fratele lu-tăticu. A venit nemţii, ş-uite-aşa s-a dus, întins, tocma unde-avea el un şopron. A dat la o parte lemnele şi s-a pus să sape. A săpat ce-a săpat pân-a dat de o boltă, făcuse Spală-Varză o boltă de cărămidă şi acolo ascunsese sacii. Tot ce-avea pân

prăvălie, şi căpăţâni de zahăr, şi orez, şi câte şi mai câte vârâse-n gropi, acolo. Vecinii, cine altcineva să i-o facă? Vecinii, care-a văzut când a zidit bolta. Nemţii a-ncărcat sacii, a luat ce-a găsit, l-a luat şi pe Spală-Varză... Abia peste vrun an jumate

- Mi-amintesc o întâmplare pe care o tot pomenea Papa... în 1918, în zilele când nemţii se pregăteau să plece în mare grabă, şi lumea îi aştepta pe ai noştri şi pe francezi, Papa s-a aflat, cu nu ştiu exact de motiv al lui, la Comenduirea germană. Poate cu vreunul din certificatele medicale pe baza cărora, boala agravându-i-se, fi fusese permis să stea, cu domiciliu forţat, acasă. Papa ştia foarte bine nemţeşte, o parte din studiile tui de romanist le făcuse doar în Germania, si stătea de vorbă cu un ofiţer neamţ, cel căruia trebuie să-i fi dus de obicei certificatele. în acest timp, ofiţerul îşi tria actele, Şi de-odată neamţul a început să tragă sertar după sertar de la biroul lui, sertare burduşite de hârtii, pe care a mers să le răstoarne în mijlocul camerei. Uite, a spus la sfârşit, arătând cu vârful cizmei mormanul de hârtii de toate calităţile, umplute de cele mai diverse scrisuri. Uite, i-a spus lui Papa, toate sunt numai hârtii denunţătoare! Cum să nu vă ifi luat ostatici, cu atâtea reclamaţii primite, tot de la dumneavoastră, tot de la români? Şi, de fapt, pe cele mai multe dintre ele, nici nu le-am luat în seamă! Asta i-a spus ofiţerul neamţ lui Papa.

De altfel, Papa nu a mai trăit destul ca să vadă că domnul Ialomiteanu îşi redresase încet-încet situaţia şi că nu i se mai reproşa nimic... Averea (că domnul Ialomiteanu s-a însurat târziu cu o urâtă, de neam prost, dar cu bani). Se pare că îl ajutaseră şi devenise oarecum influent, deşi nu ştiu exact ce fel de politică a făcut. O politică tot pro-germană, cred. Aşa că sub Antonescu situaţia lui nu a dat cu nimic înapoi... Sunt chiar convinsă că a progresat. Şi măcar pe Antonescu ţi-l aminteşti, sper... Mai ţii minte că erai la noi în timpul rebeliunii?

- Asta, da! îi ştiu şi p-ăia de i-a ţinut împuşcaţi, aici, la Dealu-Tăcăliei, şi n-avea nimeni voie să u ridice... Şi bărbatu lu Moapsa a fost în lagăr, c-a fost legionar, şi ce-a mai tremurat Moapsa pân l-a văzut înapoi! Da' el mi-a povestit mie pe ormâ că făcea jocuri de şah -t.din lemn, din pâine, din dracu ştie ce - şi le schimba pe ţigări şi pe ce mai primea alţii pachete. Mai fi trimitea şi Moapsa, şi el aşa zice, c-a dus-o bine. Da' p-ormă a mai intrat odată, tot p-asta c-a fost legionar. I.-a dibuit comuniştii, târziu, da' l-a dibuit, şi

a tăiat la stuf o vreme... Ş-atunci, a doua oară, a fost mai rău, aşa zice...

- Da, a păţit-o multă lume. Chiar şi nevinovată... Chiar Margot, sunt convinsă că l-a ascuns pe domnul Ialomiteanu numai pentru că rămăsese singură şi era dezorientată...

Ochii ei, care deveniseră imenşi, pe fa(a cât un pumn...

- Te rog nu te deranja.' i-am strigat când i-am văzut expresia de scuză de pefa{ă: o gazdă care nu Îţi făcuse datoria.' Ce încet păşea, cu câtă greutate a deschis aşa bufetului... Si pe urmă, castronelul acela cu bucăli de rahat... Parcă le văd verzi, roşii, portocalii, tari ca piatra şi cu zahărul pudră de deasupra Întărit şi el... Evident, erau ţinute anume pentru mosafiri... Demult ţinute... Şi numai acest mic efort a istovit-ol S-a întins, sfârşită, pe balansoantl care nici nu s-a clătinat sub greutatea ei... Si pe urmă m-a rugat pe mine să scot din bufet paharele si să iau apă rece din răcitor.

- Avem apă rece, Riri cumpără gheată la două zile, mi-a spus.

Si era adevărat: cumpăra regulat, pentru că ea stătea toată ziua cu pungi de gheată, doar-doar i s-or opri hemoragiile... Cine stie ce efect dezastruos au moi avut si pungile acelea de gheată! Dar n-a vrut să mai renunţe la ele, cât a fost conştientă...

Am căutat în bufet, am adus paharele care erau îngrozitor de pline de praf, şi aşa mi-am dat seama că nimeni nu le călca pragul. De când se mutaseră aici n-avuseseră probabil nici o ocazie să le mai scoată... Le-am şters cu nişte şen-efele, îngălbenite, şi cu greu am înghiţit o bucăţică de rahat întărit... Mă dureau dinţii... Ea s-a grăbit să se scuze, când m-a tratat, că nu-mi poate fine companie, pentru că n-are deloc poftă de mâncare... Ştiam de la Muţi că nu mai înghiţea de multă vreme nimic, aşa că n-am mai insistat... Ca să îi fac plăcere am adus iar vorba despre nenea Sandu, ce frumos, ce şarmant era, şi ea deodată s-a îmiorat... Mi-a povestit cum în primul război, când el era tânăr locotenent, îi lăsase o hartă militară pe care o fineau în salonaş şi însemnau cu stegulefe, mai întâi înaintarea, pe urmă, retragerea. Cât despre povestea plecării lui, am observat că se modificase: el şi-ar fi riscat vt'ofa, *întârziind să plece, până în 47, pentru că nu se putuse despărţi de ea şi de Riri! Să fi fost aşa? Nu-mi vine totuşi să înfeleg de ce un om cu clarviziunea lui nu plecase suficient de la timp, cât fuseseră graniţele deschise, pentru ca să-şi poată lua cu el şi familia...*

Aşa cum au făcut atâţia...

Biata Margot! Peste tot ce rămânea nelămurit, ea pusese nişte explicaţii neconvingătoare, sentimentale. Pentru că, de ce plecase nenea Sandu atât de târziu? Cine ştie? Un lucru e cert: că îşi dăduse seama din timp de cum avea să se termine războiul şi că avusese spre sfârşitul lui un rol pentru care a sperat că va fi altfel recompensat, iată o posibilă explicaţie pentru întârziere, căci existaseră într-adevăr destule momente când ar fi putut să le scoată, pe Riri şi pe tante Margot. Să fi împins până Ia ultima limită spiritul lui de aventură, obişnuinţa de a trăi la întâmplare? Să nu fi vrut să părăsească tara? Să fi sperat, până în ultima clipă, că lucrurile nu vor lua o întorsătură atât de defavorabilă? De la o vreme începe să mi se pară că fiecare gest al lui era premeditat! Posibil ca şi impresia de mână spartă să fi fost eronată, de vreme ce Margot i-a găsit, după plecare, acele caiete în care îşi nota sumele cheltuite. Evident, cu un cifru secret, cu iniţiale... Nu degeaba fusese într-un timp ministru de Interne.

- Dar ce faci, madam Delcă, ce faci? Cau|i ceva?
- Caut toasca, să iau un hiposerpil, c-aţa arz toată, şi-asa se-nvârte toate cu mine...
- Stai liniştită, băuturile tari nu fac râu la tensiune! Şi dacă eşti ameţită, uite, mai fac o cafea... Dumilale una mai mică, mic una mai mare, eu mai fumez şi o t'gară la ea. Bem cafeluta, te simţi şi dumneata altfel, i până atunci apare, în mod categoric, Nilci!
- Lasă, madam Delcă, lasă, că vin tot aici cu tava!... Cred că ti-am povestit, că aici, cât a trăit Papa, a fost salonul, unde ia ora cinci se servea ceaiul... Nu! Nimic nu mai seamănă! Din vechiul salon s-au făcut două camere, Muti, practică, s-a gândit că după *ce* mă voi mărita să continuăm să stăm împreună, unii la etaj, ceilalţi la parter. Veniturile lor nu erau atât de mari încât să anvizajeze cumpărarea unei alte case. Numai că de fapt a pregătit casa pentru faimoşii noştri chiriaşi! Degeaba a dus Muti alăla vreme tratative cu Petruta! Parcă văd cum începea Muti, pe departe: „Măsuţa aceea cu rotile, şi servanta din camera dumilale sunt o amintire la care fin... Dacă ai avea dumneata grijă..." Vroia de fapt să o atenţioneze Să nu mai pună sticla cu ulei, şi vasele şiroind de apă, şi crăti(ele abia luate de pe foc pe ele! „Şi mneatale, ca mămica mea! Mămica mea nu se-ndură de toate troacele de le are, dă-le morţii, mămico, îi zic, dă-le focului, mămico, că nu mai e bune de nimica! Nici nu po(i să-t' l>< curat de ele! Da, da, zice mămica, şi tot ce ştie ea facc! Bătrânii aşa c, tine la toate care le-are-n casă, aia că-i aduce-aminte de ceva, ailaltă de alta..." Asta

era replica Petru(ei. Ai fi putut crede că de proastă creştere răspunde aşa - nu! Au ei un mod de a-(i închide gura, făcându-se mai proşti decât sunt! Au ei un gen de şiretenie, care le tine loc de deşteptăciune... O vedeai şi la el; îşi avea glumele lui cu Muti, îi spunea Coană-mare. Deşi, po(i să ştii dacă într-adevăr o agrea sau dacă era în misiune? Poate credea că ar mai fi ceva de aflat! Dar uite că au plecat până la urmă! Uite că stăm iarăşi în vechiul salon, unde eu făceam, se pare, tot felul dc pozne... Se pare că mă repezeam la măsuţa cu rotile a madamei Ana şi începeam s-o împing! Dar nu ştiu dacă pe madam Ana ai mai apucai s-o cunoşti... Da, atunci era bătrână, şi distrusă, ştii care i-a fost tragedia: băiatul ei, Spiridon, a căzut prizonier şi ea l-a tot aşteptat... A fost prizonier la bulgari, prima oară! A indurat foame, frig, a avut febră tifoidă, dizenterie, a stat şi-n lazaret... Şi totuşi, uite, că atunci a scăpat.,.

- Păi scapi, de! Scapi dacă ai zile...

- El a avut S-au trezit cu el, slab şi zdrenţăros, ca o umbră: au crezut că e un cerşetor! Era peste tot o teribilă debandadă, se termina războiul, plecau nemţii, veneau trupele aliate, o formidabilă sărbătoare! Lume pe străzi, de dimineaţa până scara, flori, drapele, ardeau depozitele ţi tot ce mai incendiau nemţii la plecarea lor, se vindeau pe mai nimic lucruri luate de prin case, lucruri furate... Lumea cânta, striga, îi aşteptam pe ai noştri... Bineînţeles, eu ţtiu doar din auzite...

- Ba io chiar tiu minte! Io chiar tiu minte, ţtiu ce nebunie a fost la noi în mahala!... Şi într-o noapte, a venit bagabonzii ţi-a spart dugheana lu Spală-Varză. A venit ăia, cine-o fi fost ei, a spart, a luat, ţi la ormă a pus foc, ţi-a plecat! Ecee, nu-|i spui ce-a putut să fie! Că ieţise oamenii cu găleţile, turna, turna, ţi focu pălălae, mai rău se-ntindea, de parcă turna gaz, nu apă! Am zis că s-aprinde mahalaua şi ardem ca şoarecii!

- Da, aşa îmi amintesc şi eu din poveştile lor, c-a fost o mare agitaţie în acele zile! Politie nu era, armată nu, peste tot o bucurie!... Oamenii, de dimineaţă ieţeau pe străzi, fluturau tricolorul, cântau... Papa a ieşit ţi el, nu se putea, aţa bun român cum era, să nu se bucure cu populaţia entuziastă! lată, în sfârşit, dimineaţa României, striga, ţi, de emoţie, făcuse febră. Dar ţi-a luat bastonul şi pălăria ţi a plecat pe jos de acasă. Se zvonise că au venit francczii şi că intră ţi armatele noastre. S-a întors târziu, bietul Papa, cu hainele în neorânduială, fără baston sau pălărie... Veniseră nemţii, ieţise o busculadă, ţi Papa, erou!, a scăpat,

ascunzându-se într-un gang... Şi în timpul cât erau în casă numai femei au văzut un zdrenţăros care tot dădea târcoale. Ce să facă, să-i dea ceva de pomană, o pleca? Să nu mişte nimeni, să creadă zdrenţărosul că-i casă părăsită? Pentru că, aţâ cum spui ţi dumneata, madam Delcă, toată lumea trăia în zilele acelea cu spaima jafului, ţi cu ideea că au să dea buzna mahalalele în casele mai avute. C-au să fie tulburări. Dar n-a fost nimic. Deci ele se tot frământau: să alerge să încuie poarta? Şi bietul Spiridon, pe de-altă parte, se temea să intre, să nu fie nemţii încartiruiţi. Pe urmă, după război, Spiridon a intrat funcţionar, făcuse Şcoala Comercială, s-a însurat cu o domniţoară care lucra la Telefoane, au avut un copil... Bietul copil a murit la bombardament şt asta a fost o altă lovitură a soartei pentru madam Ana. Ea locuia tot la noi, era ca un membru al familiei... Spiridon nici nu cred că a mai apucat să afle de moartea copilului, pentru că a căzut prizonier a doua oară. Sau a apucai, totuşi? Da, am impresia că a mai avut timp să afle... da, dacă fac o mică socoteală, bombardamentul, deci, a fost la 4 aprilie, iar armata de la laţi a fost făcută prizonieră pe 25 august. Sau, poale, chiar la începutul lui septembrie... Da, madam Delcă, se semnase armistiţiul cu ruşii... ţi ce-i cu asta? N-ai auzit de cazuri cu oameni care mergeau liniţtiti pe stradă ţi s-au trezit luaţi prizonieri de ruşi ţi apărând după ani ţi ani? Nu ţtii ce a fost atunci?

- D-apăi cum! D-apăi cum să nu ştiu! Că toate ăle mai tinere se dedea cu funingine pe obraz, şi se-mbrobodea care mai de care s-arate babă că

Ştia ce piteşte daci di rusu di ele! Şi nu nai ştia pâri' ce gaură să să vâre, şi un' să s-ascunză! D-apăi şi io! N-am tras obloanele la prăvălie, şi n-am stins toate luminile, să creazi rusnacii că-i casS părăsită? Da' ce crezi că ei s-a lăsat? A bătut toată noaptea-n obloane cu patu puştii, şi striga, ei ştie ce striga, pe limba lor! Ce hărmălaie! Ce zaveră! N-am închis un ochi pân' la ziuă, şi dimineaţa m aro închinat la toate icoanele, şi-am zis bodaproste că am scăpat, şi io, şi omu meu. Da' ei, de plecat d-aici n-avea gând să mai plece, şi dac-am văzut asta, la orm-am deschis. Să fi fost în dimineaţa aia? Să fi fost peste vo săptămână? A zis omu meu: deschide şi dă-le să bea! Or plăti, n-or plăti, deschide şi dă-le să bea, să ne lase-n pace! Şi-am deschis, şi-am ascuns toate ceasurile, că poale s-o rătăci vunu pân sală ş-o da de ele. De rătăcit nu s-a rătăcit nici unul, da' de pă|it, tot era s-o pălim! Că omu meu purta ceas cu brăţară, şi daci era vară-i rămăsese dungă

de la soare. Era omu meu negru tuci, numai dunga de ta brătară-i rămăsese albă. Şi să nu crezi că rusu s-a mişcat două ore cu pistolu de lângă el! Rusu cu pistolii la et, *davai ceas* şi *davai ceas.* Da-I dedeam, dar-ar dracu-n el de ceas! Da' ista al meu, loghioana bătrână, catâr! Dacă vrei să-|i meargi-nainle, trage-l de coadă! Asla-al meu, lot făcea semne că l-a vândut, că l-a dat, rusu nimic! Rusu ştia una şi bună, *davai ceas!* Si cu pistolu!... Io dă-i, că sucită, că învârtită, dă-i la rusnac să bea, învârte-te pe lângă el, dă-i cu şosele, dă-i cu momele, rusnacu o ţinea pe-a lui! *Davai ceas!* Şi!... Eee, Ivona! Eee, madam Scarlat! C-am zis, că n-oi uita păn-oi închide ochii, ce ape-ape mă trecea, vară şi căldură, şi-uite-aşa, ape-ape mă trecea, eram toată fleaşcă... Zic: acu asia a fost! Şi, ce să vezi? Apare doi, şi cu tartoru lor, şi cu puşti, cu mitraliere, ci ştie cu ce, şi ăsta, odată s-a-ngălbenit ca ceara! Odat-a lăsat pistolu, şi lartoru lor se zborşeşte la el, ce i-o fi zis, pe limba lor, el ştie. L-a luai, şi duşi a fost. Cum nu i-ai mai văzut dumneata, nici io... şi duşi a fost...

- Vrei să spui că lot de-ai lor l-au arestai?...

- D-apăi cum! Asta cu ochii mei am văzut-o! Da' ce-a fost şi cum, asta nu pot io să-(spui! Cum d-a ştiut ăia!? Să-l fi pârât tot ai lui? Să-I fi pârât dintr-ai noştri, oameni de pe stradă, că loti mă iubea, to|i mă aprecia, şi la câţi am dat pe datorie!... Uite, vezi, asia po|i să mă tai, că n-am habar... Păi, şi ce ¡-o fi pălit lui pielea p-ormă asta numai el ştie! Unii zicea că-i împuşcă, al|ii zicea că-i bate cu curelele de la puşti...

- Cu ceasurile, pe vremea ruşilor, a rămas de poveste... Nu-l tii minte pe bietul Tănase, cu toate ceasurile atârnate de mâini şi de gât, şi el! *Tuict Taaac!* Cu degetul la buze! Şi pe urmă' *Greu a fost cu derdiedas dar mai rău cu davai ceas.* Câte drame n-a mai adus războiul! Şi uite cum a trecut timpul şi s-au uitat...

- Eee-heei, viata merge înainte! Şi timpul rezolvă toate! Cum îi ziceam ji Iu madam Ioaniu...

- Da, viata merge înainte şi nimeni nu-şi mai aminteşte decât ce s-a întâmplat în micul lui cerc de cunoştinţe! Aşa ştim noi anumite lucruri din cauza madamei Ana. Când s-a terminat războiul şi toti s-au întors la casa lor, numai băiatul ei nu, ne-am trezit cu ea din zi în zi mai rău! Dintr-o dată, s-a prăbuşit! Ajunsese ca un copil mic...

- Las' că asta ştiu! Las' că asta rni-aduc aminte... Că dormea în săli(a de sus, din mansardă, şi peste tot era o putoare de pişat! Şi

pişatu de copil miroase a lapte, da' pişatu de om bătrân e mai rău ca al cotoiului!. Degeaba-i pusese madam Ioaniu muşama dedesubt, că putoarea intrase-n toate, eee, mie să-mi fi dat aur, şi n-aş fi ţinut-o! Şi când ţi-era lumea mai dragă, numa ce te pomeneai cu ea! Numa ce-o vedeam c-apare, într-un cămeşoi, uite-aşa, şi cu trei fire alea albe-n cap, câte-i mai rămăsese, vâlvoi, şi cu ochii holbaţi, ptiuu! Să nu dai cu ochii d-aşa arătare, noaptea, că le loveşte pe loc damblaua! Sofiiico! făcea. Sofiiico! făcea la madam Ioaniu. Vino şi mă schimbă, că am făcut pe mine... Da' la ce-o mai tineti, Doamne, iartă-mă, la ce-o mai tineti, că nici pentru ea, nici pentru dumneata asta nu po|i să zici că mai e viată! i-am zis Iu madam Ioaniu. Asta nu poţi să aci că mai e decât chin! Da' duceti-o la vun azil, da' duceti-o undeva! "i-am zis lu madam Ioaniu. Săraca! făcea madam Ioaniu. Săraca! Nu mă- ndur, că ea m-a crescut! Da' am văzut-o io că abia mai răbda, lasă, madam Ana, lasă! făcea printre dinţi. Lasă că vin-acum, ai răbdare, urcă la tine şi ai răbdare... D-apăi io-n locu ei de mult îmi luam câmpii! Data când am mai venit, era Leana, spălătorească, şi ea mi-a zis că madama Ana murise, o îngropase, gata! Aşa că nu ştiu, pân' la ormă ati dus-o? N-ati dus-o?

- N-am dus-o, cum s-o ducem? Muti mereu spunea: poti să ştii cum va fi sfârşitul fiecăruia? Ce femeie a fost madama Ana, destoinică, să (ină şapte case, şi ce ajunsese! Muti s-a necăjit cel mai mult cu ea, bineînţeles că şi eu o susţineam în fata lui Niki, care, ştii cum sunt bărbaţii! Mai comozi... El gândea ca dumneata, mai practic, dar noi am păstrat-o, şi la noi a murit, biata madama Ana. Şi cât avea mintea de răvăşită, ce crezi? încă îşi mai aştepta băiatul! Că ea ştie că el trăieşte, că simte... Bineînţeles, nimeni nu o lua în seamă! Şi ce crezi? Cam la vreun an după ce a murit, primim o vizită. Un om pe care când l-am văzut de ta fereastră: scund, îndesat, mai vârstnic - ne-a intrigat, pentru că atât de bănuitor s-a uitat în jur până să se hotărască să sune! Şi tot aşa când l-am poftit sus; eram înghesuiţi în mansardă şi nu ne făcea plăcere să primim în asemenea condiţii, iar el, pe de altă parte, nu voia să spună cine este şi ce vrea, doar cerea detalii despre madama Ana. Chiar în acele vremuri, un om atât de bănuitor nu-mi fusese dat să văd... Era locotenent din Armata de la laţi. Ajunsese cu Spiridon în acelaşi lagăr, apoi lucraseră la aceeaşi mină. Când i-au despărţit si i-au dus pe fiecare în alt lagăr şi la altă mină, şi-au schimbat între ei adresele de acasă şi şi-au promis solemn: că dacă unul dintre ei va ajunge iarăşi liber, în tară, să

meargă să ducă veşti şi la familia celuilalt. El se întorsese de câteva luni: mai întâi căutase la adresa lui Spiridon de acasă, dar nu mai găsise pe nimeni, şi atunci căutase adresa mamei. Auzind toate acestea, ne-am mai destins, pentru că şi noi eram atât de crispate! La acea vreme, nu, madam Delcă? te trezeai cu destui, unii care doar auziseră că ai pe cineva închis şi voiau să profite - o masă, o haină, chiar ceva bani, pentru că erai gata să dai oricât pentru o veste bună! Alţii, trimişi de securitate să te tragă de limbă, aşa am crezut că e şi acest domn, şi de aceea, la început, eu şi Muti am fost mai circumspecte. Pe urmă, cum iii spuneam, ne-atn mai destins, când a spus că la adresa familiei n-a găsit pe nimeni: nevasta lui Spiridon se recăsătorise, într-a-

- ...păi ce să facă femeia? Să stea ca o cucuvea? Parcă şi dacă stetea, mai putea să-l întoarcă? Aşa, baremi, să aibă şi ea casa ei, omu ei...

- Da, dumneata, mai practică... dar nu toată lumea...

- Eee, că şi dacă se prăpădea ea, el nu se însura?! Bărbaţii încă şi mai repede se-nsoară! Uite la fratele lu Reli-vecina: a stat treij-de ani cu nevasta, şi la trei luni după ce-a vârât-o-n pământ, şi-a adus alta. Ce să facă şi el, madam Delcă, face Reli, trebe cineva să-l spele, să-l calce? Să am eu grija lui? Nici nu aş putea, am şi eu o vârstă...

Aşa a gândit şi nevasta lui Spiridon! Poate că avea dreptate, dar eu, madam Delcă, eu sunt convinsă că n-aş avea puterea... Alt bărbat, alt copil! Doamne-fereşte, nu! Dar ea a putut! Auzindu-I, deci, am devenit mai încrezătoare şi l-am poftit la dejun. A trebuii să insistăm teribil până l-am convins să rămână! Vorbea în şoaptă, se uita în toate părţile si, Ştiind că noi suntem supravegheaţi în casă, nu i-am pus nici o întrebare. La dejun a povestit ce-a vrut el, ce să-l mai întrebi când pentru un cuvânt scăpat făceai ani grei de puşcărie?! Nu voiam să îl vârâm în cine ştie ce pe bietul om şi, într-adevăr, despre viata lor de acolo nu ne-a povestit nimic. Câte ceva doar despre lagărele în care stătuseră: mai întâi un lagăr de ta Roman în care după ei au adus (ărani. Ţăranii au povestit cum u chemase preotul la un miting politic şi cum de-acolo au fost aduşi în lagăr. Lagărul în care i-a mutat pe urmă era de nemţi şi de unguri: la început fuseseră 1300 şi până să-i aducă pe români ajunseseră 350. Ei doi se împrieteniseră cu un ungur, un arhitect bătrân: un bărbat de vreo 60 de ani, înalt, cu guşă. Fusese cu so(ia lui la teatru şi la ieşire ruşii i-au luat. Au

spus: doamnele acasă, domnii *siuda.* De multe ori mi l-am imaginat: înalt, impecabil ras, paltonul cu guler de blană, pălărie chic, între degete o ţigară de Foi... Domnii - *siuda...*

- Eee-tce, lucruri d-astea am mai auzit! A fost si la noi pe stradă unu care (ocmai pân 49, pân 51, târziu s-a întors de la ruşi. Şi el parc-aşa zicea, că unii tot acolo e, unii la ce să mai plece? S-a-nsurat, are altă nevastă, are alţi copii... D-aia zic c-a Fost proaste care-a stat să-i aştepte, şi ei, acolo... Aşa c bărbaţii...

- Biet" oameni, madam Delcă! Parcă de plăcerea tor erau acolo? Cred că şi Spiridon e printre ei... Eu am mai auzit însă de cineva care s-a întors în 69... Lucrase în mină, tocmai lângă graniţa cu China. Şi cât au stat acolo, ei credeau că războiul nu s-a terminat. Dar au fost ciocniri, cum ştii, la frontieră, au intrat chinezii, şi aşa s-au întors şi ei acasă. Asta mi-a spus-o altcineva, nu prietenul lui Spiridon. Prietenul lui s-a mai destins după un timp şi a mai spus câte ceva. Când povestea, râdea aşa, într-o parte, de unul singur. Făcuse putină burtă, era, cum se spune, *trapu,* stătea cu picioarele desfăcute pe scaun, râdea şi-şi tot trăgea părul peste chelie. Numai o meşă, numai câteva fire îi mai rămăseseră, si le trecea dintr-o parte într-alta să-şi astupe chelia! îşi irosise anii cei mai buni, se întorsese aproape de bătrâneţe...

- l(i spui c-am mai auzit io d-astea! Şi-(i spui de unde: de la Cristidoaia... Că ce mă mai înnebunea de cap, şi ce se mai ruga, vino şi la mine, madam Delcă! Vino, te rog, şi la mine şi nu mă ocoli! Că ce-mi place să stau cu dumneata, cum stai cu Ivona şi cu madam Ioaniu! Şi io nu prea mâ-ndem- nam, că cliente aveam destule! Şi m-am dus de vo câteva ori, da' mai mult nu m-a mai prins! Păi că sun la uşă, să tot fi fost zece, sun şi sun, ca la dumneata azi, sun, şi nimic! Nu răspunde nimeni! Când îmi luasem gându şi ziceam să plec, o auz: Intră,' te rog, şi scuză- mă, madam, Delcă! Eee-tee, să te scuze Ăl cu coarne! Că dormi de te-mpuţi pân' la amiază! Şi când intru, cc să vezi? Întuneric beznă! Să-|i rupi gâtu, să-(i rupi picioarele, să nu mai scapi viu d-acolo! Bâjbâi io, mă lovesc de toate alea, mese, scaune, bâjbâi toti pereţii şi dau să aprinz lumina, ei, să vezi atunci ce-ncepe să răcnească Nebuna! Nuuu! răcneşte Nebuna. Nu aprinde, te rog, madam Delcă!

- Ei, da! Aşa doarme madam Crislide! Are insomnii noaptea, de la menopauză, dar nu vrea să ia nimic, şi doar spre dimineaţă aţipeşte. De aceea camuflează toată casa. întunericul îi face bine, şi la nervi, şi la insomnie...

Ştiu io la ce-i face bine! La puturoşeală! Asta să crezi dumneata, că d-aîa stă pc întuncric şi n-aprinde lumina! Stă ca să n-o vază nimenea cum arată neboită... Da' io am văzut-o pân casă cu nişte pantofi scâlciaţi şi c-o treantă de cămaşă soioasă, de

nu-ţi vine nici să sterp
pe jos cu ea

.Haidi, madam Cristide! fac io la ca. Hiîdi, vin ţi-mi desfă maşina de cusut! Haidi şi-mi dă toate alea! Da' ea dase putini lumină la ea-n dormitor, şi-şi dedea cu pudră. Dac-a văzut că io tot o zoream, a lăsat boitu şi-a-nceput să umble pân dulapuri şi pân sertare! Şi-avea nişte draci în ea! Uite-aşa le pocnea, de îndrăcită ce erea, ci n-o lăsasem să se boiască! Şi-a venit cu ele-n braţe şi mi le- a trântit! Dac-am văzut-o că e cu fundu-n sus, nu i-am mai zis nimic. Dacă turnase atâta pudră pe ea, nu mai era gălbejită, da parcă era unu d-ăla la circ! August-ProstuL. Gâtu, uite-aşa îi atârna, sprâncene nu mai avea... Şi iar merge la oglindă, şi dă-i şi dă-i cu vopsitul La onnă-ncepe să se strâmbe-n oglindi, făcea aşa, făcea aşa...

- Ha-ha-ha! Ce vrei dunmeata! focerca în ce fel îi stă mai bine...

- Las' că şi ce mi-a adus la lucru! Ce putrejiciuni! Toate coapte, ci nurna ce le-ntindeai şi pârâia! Că am tot înnădit, şi-am tot peticit, da' la primu spălat crez c-a pleznit toate! Picat numa de muncă! Eee, am zis io, agâp! Că nu mai pui tu mâna pe mine! Mâncare tot pe sponci, şi-ncolo, vorbă şi vorbă! C-atâta mi-a turuit, d-am plecat şi-mi vâjâia şi cap şi urechi şi toate... Şi ce nu mi-a spus, şi de ăla, şi de ăla, şi de toată lumea...

- Chiar aşa, madam Delcă? Ţi-a spus despre noi?

- Mi-a zis de cumnatu lu-aia din colţ, de-a fost legionar mare. Şi-a fugit din ţară o dată cu nemţii, da I-a prins americanii. Şi americanii l-a dat la ruşi, şi ruşii l-a dus la ei, în Siberia. Ei, *Balada Siberiei!* Ce film! Ce-am mai plâns la el! Duduiam la maşina de cusut şi cântam *Balada Siberiei!* Şi Cristidoaia zice că acolo în Siberia l-a pus p-ăsta de-a tras la plug. Acolo unde zice că l-a dus, în Deşertul Foamei! Şi-n 54 când s-a întors, i-a văzut ea dungile care rimăsese de când l-a pus ăia la jug. Io asta nu crez, odată cu capu, madam Cristide, i-am zis şi ea nu şi nu, că el i-a arătat dungile pe spate şi a văzut ea, cu ochii ei. Eee-te-a dracului, zic, în gândul meu. Şi tu, ce i-ai arătat? Farfuza?

Ivona deschide uşa şi, din semiîntunericul hali ului, pătrund sunetele pendulei. Amândouă numiră bătăile: Vica de pe scaun, Ivona stând în picioare, cu ochii la ceasul vechi de pe bufet. Un ceas cu cadran de email albastru, înconjurat de o dantelărie aurie. Aurii sunt şi limbile, şi cifrele

- Două!

- Două? Imposibil! Imposibil să fie numai două! N-ai numărat bine... Ivona iese, i se aud paşii repezi pe scară. Pune pe bufet un deşteptător rusesc, al cărui ticăit alarmat umple deodată camera.

- **Asta da,** ceas! Unu d-ăsta am şi io acasă. **Asta** când sună, te scoală ţi din morţi. Alălantu e bun numa aşa, de frumuseţe!

- Ba să stii că încă mai merge, roadam Delcă. Câteodată, însă, se opreşte fără motiv sau rămâne în urmă, chiar dacă este întors.

- Ceas vechi, ce vreiî O fi el frumos p afară, da pân-năuntru e o vechitură! Astea tine ce tine si p-ormă, la gunoi cu ele!

- Vaaai, cum să-I dau la gunoi! Ceasurile vechi sunt preţioase ca bijuteriile, madam Delcă!

- Am zis si io, aşa, gunoi! Adică să-l vinzi la Consignaţia, sau la care-l mai ia. Că dacă nu mai e bun să meargă, numa să-I t" aţa, să umpli locu...

Ivona învârte mai departe rotitele din spate ale ceasului, strângând buzele a atenţie ţi nemulţumire. Nu $i-a pus ochelarii. Când ¡1 aşează la loc pe bufet, vede dârele de praf pe care le-au lăsat degetele. Se duce până la bucătărie, se întoarce cu o cârpă în mână si şterge la repezeală bufetul. Pe urmă întoarce iar ochii la ceas.

- Ceasul copilăriei mele!...

- Vezi c-a mai rămas! Uite, vezi, colo, la colţ, c-a mai rămas praf! Şi acolo! Şi io fără ochelari, parcă-s oarbă, ce mai las după mine când dau cu mătura! Ce de-a mai musteţile soacrei... Ei, nu ştii, c-aşa se zice, că dacă laţi pe de lături, alea ce laţi, e barba si musteţile soacrei...

- Mai dă-l încolo de praf! Mi-e tot mai greu, te rog să mă crezi, să le fac fată la toate!... O casă mare, madam Delcă, si mai ales o casă veche, neamenajată demult, se întreţine greu în zilele noastre, când nu mai beneficiem deloc de ajutoare.

- Da' mai bine-0 laţi dracu ţi te muţi la bloc!

- Dumneata ca Niki, iarăţi! Dumneata, mai practică! Să nu crezi că n-a avansat Niki ţi această propunere. Să vindem casa, ţi cu banii să tuăm un apartament la bloc, două camere...

Ivona ia o ţigară din pachet ţi scapără bricheta zâmbind silit: amintirea îi e neplăcută.

- *De la un timp, îi şuierase, atentă să nu ridice tonul, ca nu cumva Muti să îi audă de sus, certându-se, de la un timp pari pregătit să lichidezi totul în câteva ore. Casă, familie, trecut...*

- *Astea-s vremurile, ce vrei/*

Râsul lui, neliniftit. Ochii, ferindu-se s-o privească în fată, la fel ca de fiecare dată când simte aluzia ei la acea persoan ă al cărei mod de comportare el şi-l însuşeşte tot mai mult..

—4.stea-s vremurile sub care trăim si, la un moment dat, trebuie să începem să ne adaptăm. Cât de târziu, si totuşi- Ce Dumnezeu/ Mereu si mereu, aceeaşi discuţie!...

Aluzia }i ieşirea ei nu i-au adus atl rezultat decât că el se îndreaptă acum spre uşi. Curând au să i se audă paşii în htrlL Va întinde mina să ia din cuier geanta de sport cu racheta. Iar ea va rămâne să lupte cu binecunoscuta senzaţie de iritare şi umilinţă: după ce ani de zile (i-ai impus o conduită discretă, nu poţi lăsa să-(i irupă nemulţumirile, aşa cum nu te poţi hotărî să pui cărţile pe faţă. Oricât de mare este hemoragia internă, buna-creştere te obligă să nu laşi la vedere nici un strop de sânge.

Stă pe loc, enenăndu-se din ce în ce şi luptând cu panica inexplicabilă. Bufeurile fac să-i ardă obrajii, şi mecanic începe să se scarpine - pe braţe, pe gât - nemaipăsându-i deloc că astfel îţi agravează inexplicabila alergie. Trece, de weun an, printr-o perioadă dificilă, şi el, care prea bine ştie acest • lucnt şi s-ar cuveni s-o ocrotească, n-o ocroteşte, la fel ca de obicei. Niciodată n-a ocrotit-o, dimpotrivă în anii ei cei mai grei, otunci şi-a ales şi el momentele de dezerţiune. Si acum şi-a găsit să vină cu o asemenea alarmantă propunere: să vândă casa pentru care s-au cheltuit ani de viaţă şi aşteptareI Nu poate fi decât sfatul persoanei din umbră, ce işi doreşte de mult maşină: cu diferenţa de bani el are s-o cumpere, şi va fi acasă încă şi mai puţin decât este acuma...

- *De altfel, nu m-am gândit la avantajul meu, ci la Muti şi la tine, care vă lupta ti cu focurile... Pentru ca vouă să vă fie liata mai comodă, fţi înţeleg scrupulele, dar această situaţie e pretutindeni. Pretutindeni lumea a optat pentru comoditate...*
- *S-o muţi pe Muti la bloc, exact ce detestă? S-o sufoci în căldura de- acolo? S-o laşi să tremure? Să ajungem cu toţii la mâna lor, să ne dea prea multă, prea putină căldură?...*

- Mă rog... avantaje şi dezavantaje...
Surâsul lui ironic, în vreme ce îşi controlează cheile. Si exasperarea ei. care o face să fie patetică. Ridicolă. Patetică.
- Las-o ce! puţin să-şi petreacă în linişte ultimii ani... Ultimele luni, poate! Măcar să moară împăcată, în casa aceasta, la care tine...
- Eşti atât de convinsă că ţine...? Nu cred că e cazul, oricum, să vezi aici o dramă... Mi-am exprimat doar un gând, cred că un asemenea delict mi se poate permite fi mie...
Vocea ironică. Mâinile neglijent înfundate în buzunarele sweater-u/ui, *un picior puţin mai înainte. Doar afară, în lumină, au să se vadă ochii prea congestionaţi ai lui Niki, care, din senin, lăcrămează.*
Să lichidezi un întreg trecut (n 24 de ore, când ştii că suntem atât de legate... Să dai cu piciorul la tot şi să te vâri într-o'cutie de bloc. Să te înfunzi într-unui din cartierele unde nu se mai poate spune că locuieşti în Bucureşti! Acolo să meargă cei ce acum au pus prima oară picionil aicil Cei ce au umplut oraşul/... Dar noi stăm de o sută de ani tot pe strada, tot în casa
aceasta, şi o sută de ani Înseamnă ceva pentru... Dar nu, pentru tine nu înseamnă. De la tine nu aud altceva decât să ne adaptămI Să umplem cutia de bloc cu mobilă în rate, eventual si flori de plastic... Da, formidabil gând...
- Lasă... Nu te mai ambala. Iei aşa repede lotul în tragic! Faci din orice o dramă! Ai o asemenea pornire de-a exagera... Renunţăm, sau discutăm altădată... Te rog, nu merită, ţi-am spus: un gând numai...
într-o clipă va si fi în stradă, înainte ca ea să fl găsit replica următoare, înainte ca să fi ajuns să-i spună totul în fată, direct, el va închide uşa hall-ului, va păşi în vestibul, va întinde mâna spre sacul de sport, din cuier... Tocmai acum, când ea şi-a călcat în picioare toate reţinerile si se lasă dusă de această bmscă enervare ce i-a făcut glasul strident şi i-a urcat în ochi lacrimi, el renunţă la discuţie şi pleacă, fl cunoaşte însă prea bine ca să ştie că va aştepta un moment mai propice şi va da altădată asaltul. Să fi avui totuşi (h prealabil o discuţie cu Muti pe această temă? Să-şi fi dat Muţi acordul la un asemenea aberant proiect, Muti care nti mai e Muti de când a plecai dragul de Tudor?
Totuşi, greu de crezut...
Se va duce să o consulte pe Muti, dar nu în această clipă, ci după ce se va fi calmat.

- Te rog, te mg fără crize la mine! Te rog nu la mine să-d faci crizele!

Nu vrea să-i audă glasul dispreţuitor şi autoritar, care se încheie cu o

tuse tabagică, răguşită. Tuşind mai departe, Muti va continua să îşi şteargă apăsat cu acetol fiecare unghie ciobită; se va întoarce apoi ta ţigara gata să se stingă, rezemată de marginea scntmierei, va trage un fum şi apoi va deşuruba capacul sticluţei cu lac roşu, românesc şi ieftin. O să-şi dea cu atenţie fiecare deget, o dată, a doua oară, ştergând, din când în când, repede, pasta care nu s-a aşezat bine, cu ghemotocul de vată, pregătii alături. Mişcări precise, economice, deşi nu poartă ochelari: vederea i-a revenit, de câtăva vreme.

Şi, când va începe să-şi fluture mâinile noduroase, cu pielea subţire, vineţie şi pistruiată deasupra venelor umflate, pentru ca lacul de pe unghii Să se usuce mai repede, va ridica în sfârşii capul şi-şî va privi fiica cu obişnuita ei expresie - deloc mirată, discret dezaprobatoare.

Se plimbă repede, tot mai repede în sufrageria care, cândva, a fost salon. Un colt al gurii ti zvâcneşte de enervare, şi capul şi-l simte pulsând. Ar vrea să poată striga, să poată trânti uşile, să poată plânge în hohote, împinsă de furia ce tot creşte în ea, o dată cu această căldură nemotivată. Neaşteptată. Cald, îngrozitor de cald! Numai picioarele, reci ca gheata. Niki a plecat, a plecat, i se aud paşii, atât de cunoscuţi, pe pavajul din curte şi ei ii vine să deschidă geamul, să-l strige. Să vină pe loc înapoi, să discute cu adevărat, pe fată. Nu face însă nimic, se plimbă prin sufragerie şi se scarpină, cu unghiile ti, ascuţite si tari, tăiate oval Prin uşa rămasă deschisă, din hali se aud bătăile pendulei, si ea se scarpină, tot mai repede, tot mai apăsat, cu o plăcere tot mai mare, în care s-a topit durerea. Dâre roşii, mustind din loc în loc de sânge, rămân pe carnea moale si alba a braţelor, pe picioarele înalte, lăptoase şi ofilite, care încă îşi mai păstrează linia, în ciuda venelor ce s-au spart, inundând ici fi colo albul uscat, de atâta timp nemaivăzut de soare. Picioarele ei impecabile, înalte, de fostă patinatoare, de fostă jucătoare de tenis, de fostă..

Inexplicabil, valul de căldură a trecut, îi este chiar frig acum, îşi aude dinţii ciocnindu-se unii de alţii. Se opreşte, împinge un scaun cu spătarul învelit în piele, se aşează, îşi aprinde o ţigară fi trage primul fum cu nerăbdare. Si deodată, din adâncul ei urcă foarte limpede, foarte clar, toi ce va mai fi. Atât de neplăcut este ceea ce vede - ceea ce ştie - încât desigur nu ea îl gândeşte, ci o privire

atotputernică şi atoateştiutoare care s-a pogorât în ea. Stie ceea ce a evitai să ia în seamă de când a plecai Tudor; că de-acum ea va trebui să ia locul fui Muti. Ea va trebui să ocrotească lucrurile şi casa, aşa cum şi pe ea singură va trebui să se ocrotească. Viata alături de Niki va fi tot mai dificilă, pornirea tui spre dezertiune va fi tot mai mare, şi se va arăta tot mai puţin dispus să poarte orişice greutate pe umeri. Nu va mai fi aici nici măcar Tudor, a cărui simplă prezentă mai ţinea situaţia în echilibru. Nu va mai fi, după o vreme, nici Muti, ce şi-a folosit totdeauna cu tact ascendentul. Va rămâne doar ea cu acest bărbat egoist şi lunecos, lângă care, din păcate, va trebui nu doar să trăiască, dar şi să moară.

Va fi nevoie să decidă de-acum ea în toate, şi pe el doar să-l consulte... în rest, să-şi ducă împreună cu el traiul - independent şi echilibrat. în ciuda neliniştii nedumerite pe care comportarea lui o stârneşte în ea, să se poarte ca fi când nu s-ar petrece nimic, niciodată.

Calmă, deci. Calmă, să urce scara de lemn, să bală grijulie ta ufă fi să se apropie de fotoliu1 mare de piele în care, desigur, ta această oră Muti îfi face unghiile.

- N-ai să crezi, madam Delcă, în câte rânduri a trebuit si lupt cu ei! Spun ei, pentru câ, spre uimirea mea, Muti ţi-a dat acordul. Da, închipuieţte-ti, să vindem casa ţi să luăm un apartament la bloc! Sau, mai exact, nu s-a mai împotrivit la propunerea lui Niki, ceea ce însemna acelaşi lucru: doi contra unu!

- Păi ce s-o fi gândit madam loaniu, care, de! era femeie cu cap. S-o fi gândit că dacă nu mai e aici băiatu, dacă n-ai pe ce mâini să mai laţi casa, la ce bun să te mai canoneşti cu ea? C-aşa ţi noi: să fi avut copii, poate-am fi pus ban peste ban, ne-am fi gândit că are cui să rămâie, ţi n-am mai sta azi în cojmelie, să-ndur toate mojiciile Iu Moapsa şi să mă duc, una-două, pe frig, până în fundu curţii. Aţa zic io că s-o fi gândit ţi roadam loaniu... Că să stai la bloc, am văzut io la cumnată-roea, e raiu-pe pământ, nu alta...

- Poate să se fi gândit aşa, într-adevăr, nu spun nu... Este drept că era $i rezultatul pledoariei lui Niki. Nu degeaba D-a pierdut el nici un proces, **id** toată cariera! încetul cu încetul, a convins-o pe Muti că va fi în avantajul tuturor. Că voi avea mult mai putină bătaie de cap cu gospodăria, ceea ce a tuşat-o pe Muti, care ştia că eu detest să fac mâncare, si celelalte! Dar suport acum neplăcerile acestea, din zi în zi tot mai mari, pentru că nu mă pot despărţi de casă! Acum lui eu la ea, aţa cum a ţinut Muti!

A trebuit, iţi spun, să lupt cu ei amândoi, ţi n-a fost uşor! Am fost teribil de prost impresionată că Muti s-a coalizat cu Niki ţi, când am rămas între noi, pentru prima oară în viată am ridicat glasul la ea... Mai târziu mi-a părut rău, pentru că, sărăcuţa, era atunci în prag de pneumonie, dar eu de unde să fi ştiut?

N-am ştiut decât când a venit doctorul, dar şi atunci m-am Înfuriat pe ea, ca pe copiii care tţi fac pozne...

- *Pneumonia e boalâ de bătrâni, (i-am spus totdeauna să te fereşti singură de frigt Tt-am spus să te îmbraci bine, să eviţi oamenii gripaţi, să iei vitamina C, să bei citronade...*

Pe fata îmbujorată de febră, înconjurată de părul alb, decoafat, ochii ei mi-au părut deodată foarte albaştri... A avut o privire de vinovăţie: pentnt că, **fn** *loc să-mi uşureze viata, aşa cum orice părinte este dator să o facă pentru copilul său, ea mai mult mi-o complică...*

- în timpul bolii a delirat, a fost inconştientă. O dală am **şi împărtăşit-o,** convinşi fiind că se sfârşeşte. întâmplător, Niki lipsea în **acel moment** şi eu a trebuit s-o (în cu forţa pentru ca părintele să-i poată da **împărtăşania:** nu mai înghiţea de mult nimic...

...momentul acela de confuzie, când, cu mâinile inc Ies ta le în umerii ei subfiafi, am simtit-o că renunţase să se mai opună. Desigur, însă, nu cu autoritara Muti aveam acum de-a face, ci cu un biet copil, silit să ia o doctorie neplăcută... Si scena îmi dă şi acum un vertij şi o impresie de artificialitate, pentru că o mai trăisem într-adevăr de multe ori până atunci! Acelaşi zăngănit al linguriţei iovindu-se de dinţii încleştaţi, acelaşi îndemn mieros, hai hai, deschide gura, nici n-ai'să observi cum, şi s-a dus..., *ca în timpul nenumăratelor boli ale lui Tudor. Cine era această făptură, neştiutoare, neputincioasă, mai slabă şi mai neapărată decât putea fi orice copil? în orice caz, altcineva decât Muti. Altă, cu totul altă persoană... Si pe urmă acele momente când privirea ei - straniu întinerită, depărtată, misterioasă - mă făcea să întrezăresc un obraz tânăr şi visător pe care, cu o înfiorătoare cruzime, o mână atotputernică îl desfigurase...*

- Biata Muţi! Sunt convinsă că atunci avusese presimţirea că n-are s-o mai ducă mult, pentru că, la fel ca şi animalele, oamenii îşi presimt sfârşitul... Cum, nu crezi aşa ceva, madam Delcâ? Eu nu sunt o fire superstiţioasă, dar când s-a prăpădit Mul), au fost tot felul de întâmplări... fn primul rând, uşa de la camera ei a

căzut din balamale. Pe urmă, ceasul acesta, dintr-odată, a stat. Pe urmă, bucătăria s-a umplut de gândaci roşii, ceea ce noi n-am avut niciodată...

- E, dar-ar dracu-n ei de lighioane spurcate! Că io numa cu gazu ce-i tiu la respect, altminteri ce-ar mai da ei năvală! Da' io gâlgâi cu sticla pân toate colturile unde-i ştiu că s-aciuiază. Numa capra dc cumnată-mea tot strâmbă din nas, nu şi nu, că gazu miroase, păi a ce mi roase,-i zic io. A ce? A gaz! Las' să miroasă, zic, că gazu nu lasă putoare, şi în el am bază, Că n-am nici picior de lighioană spurcată. C-altminteri, ce mă făceam cu casa asta putredă a lui Moapsa? Că lemnăria toată e putredă, de veche...

- Cu gaz? Eu am folosit insecticidele noastre, dar... Ba parcă le mergea chiar mai bine... După ce te tot uiţi? Parcă iar ai căuta ceva... Cauţi ceva, madam Delcâ?

- Ţoaşca mea! Tot după ea mă uit, sâ iau un hiposcrpil, să iau un carbarin, c-am băut la cafelc peste cafele şi mi-e că,., Lasă, nu te deranja, mă duc să-mi iau io apă din bucătărie.

Vica lasă (oaşca pe un scaun şi se duce, gheboşată, ţinând bine strâns în pumnul stâng pastila, spre bucătărie. Sc aude zăngănitul unui pahar, apoi uşa frigiderului.

Vica sc întoarce înapoi, mestecând.

- L-ai luat, te-ai liniştit? Aşa, despre ce vorbeam? Da, gândacii roşii care au apărut când s-a prăpădit Muti! Desperată, am plecat la Tudor în vara aceea şi când m-am întors - nici un gândac! Dispăruseră! Ceasul acesta se oprise tot înainte să se prăpădească Muti... Am încercat să-l pornesc, nici pomeneală! Nu s-a mai uitat apoi nimeni la el. Odată, însă, eram aici, în sufragerie, cu Niki, ne beam, ca de obicei, cafcaua, şi eu, într-odoară, l-am întors. Şi ce să vezi? Pe urmă a tot mers, fără întrerupere. De atunci, mărturisesc, mă deranjează când îl vad că se opreşte. Pe de altă parte, când îl privesc îmi retrăiesc toată copilăria. Pe el am învăţat să citesc ora, şi ah, cât mi se părea dc dificil! Cât mă încurcau literele romane! Mai ales mi-amintesc o după-amiază amhne când aş fi dat oricât să-l pot citi. Fusesem pedepsită să stau închisă până la ora 6. Mă închiseseră în camera mea, care era fostul budoar al lui Margot, o cameră deosebit de ancombrată: dormeza plină de perniţe, taburete, vase de flori mai mari şi mai mici, veioze ale căror *abat-jour*-uri cu ciucuraşi, pc măsură ce se întuneca, îmi păreau forme tot mai ameninţătoare... fn plus, oglinda, o ştii, cu sidef incrustat în ramă... O oglindă în semiîntuneric pare ciudată, ameninţătoare, nu? Dumitale nu |i se pare? Ei, poate mic, care eram un copil

deosebit de sensibil. în clipa în care au întors cheia, camera a început să-mi inspire teroare. As fi dat oricât să pot citi ccasul, să $tiu cât mai am de îndurat, dar nici până la sfârşit nu am reuşit. Şi nu m-au scos dccât când s-a împlinit timpul, pentru că eram cu adevărat vinovată...

- *Nu, chiar nu mai ştiu cum să procedez cu ea! Iar gestul de azi... cu totul anormal! $i de jucat se joacă tot anormal, am observat-o: deşi are atâtea păpuşi, preferă să se joace cu frtinzele, le mişcă şi nu ştiu ce le spune... De fapt, vorbeşte singură...*

Ei, în schimb, vorbeau de fată cu mine! încă şi acum mă mai dor vorbele lui Muti, deşi nu ştiam ce înseamnă anormal, *aşa cum nu ştiam să citesc ceasul... Si totuşi, printr-o ciudată concentrare a minţii, am înţeles exact ce a vroit să spună...*

- Mă jucam cu frunze, ceea ce nu aveam voie să fac! îmi făceam cu ele povesti, asa cum îşi fac copiii cu imaginaţie. Nu-ti aduci si dumneata aminte, trebuie si dumneata să-ţi fi făcut!

- Ce-mi aduc aminte e numa când mă jucam pe maidan şi-a venit să mă ia acasă, că se prăpădea biata mămica. Da cc-oi fi făcut p-acolo, nu Ştiu. Eee, ce făcea ţ-ăilalţi draci de copii, că p-ormă am intrat la greu şi-am uitat de toate...

Erau perdele de zorele şi mă jucam cu frunzele lor: în fiecare frunză deosebeam alt chip de om. Mă simţeam pândită tot timpul şi dacă auzeam paşi mă trânteam deodată pe frunzele mele, perişorii lor aspri îmi intepau pulpele goale şi verdele se întindea pe albul rochiţei- Şi-aiunci am urcat încet-încet scara şi am intrat în cabinetul lui Papa eram singura care aveam voie să intru fără să ciocăn la uşă şi ce conştientă eram de privilegiul meu! St de-abia mă luase fn *braţe, că Muti a intrat, grâbttă, lot fără să ciocăne la uşă... M-a contrariat că n-a certat-o! Stai puţin, te rog mi-a spus Papa şi m-a dat jos din bra(e. Am stat, dar nu puţin, am stat mult, iuti pierdusem răbdarea... Papa s-a dus grăbii la ea, a sănttat-o pe fnmte şi pe urmă au rămas în picioare, unul în fata altuia, de vorbă. Evident, uitaseră de mine. M-am tot învârtit în jurul lor, nici măcar nu băgau de seamă că mă atingeam de picioarele lor, că făceam tot felul de tentative ca să mă vadă. Muti îşi dusese amândouă mâinile la spate, şi ii povestea ceva, aplecată mult în fată, înecându-se de râs. M-am uitat multă vreme la mâinile ei împreunate ta spate, la palmele rvz, la degetele cu unghii atât de frumoase şi deodată mi-am înfipt dinţii în degetul mic, pe care îl finea puţin depănat. Ce tevatură! Muti plângând de ruşine că are un asemenea copil! Toată lumea pusa la curent şi*

comentând! Iar bietul Papa, el, atât de palid de obicei, cum se îmbujorase, şi ce gias nesigur avea! Se simţea desigur ambarasat, un om atât de inteligent ca el nu putea să nu-şi dea seama că fusese o mică criză de gelozie, din pricina lui!... Sperând că probabil aşa va da mai putină amploare incidentului, se învârtea În juntl hei Muri, o consola, o aproba... Da, trebuie pedepsită... da, li răspundea, fi arunca priviri atât de disperate în jur, de parcă el ar fi fost vinovatul!
Ce abandonată mi s-a părut că sunt! Şi ce ruşine de neşters se abătuse pe capul meut Probabil de aceea mă purtam în continuare atât de prost, aruncam priviri înrăite în jur si a fost imposibil să fiu convinsă să-mi cer
- Uite-I, fir-ar să fie! Uite-I, că iar s-a oprit!

5

Bine că si-a găsit acu de lucru! Bine că si-a găsit acu pe ce să piarză vremea, ca să nu se ducă să scoată banii! Că după ce că-i moangă, si toate alea-i scapă din mână, se găsi ea să meşterească ceasu! $i dă-i, şi dă-i, păi cât e de când îl moşmondeşte?
- Da mai lasă-l morţii de ceas, madam Ivona! Ce-ti bati capu cu el atâta! Vine el, domnu Niki, ţi vede ce-are... Sau ceasornicaru...

Io zic, io auz! Că ea mofăie din cap şi-şi vede de moşmondeala ei! Eee, că mai stau ce mai stau, şi-o să i-o zic de-a dreptu! Că ştie că mai e o săptămână şi tot trebe să-mi dea banii, dar se face că n-are habar... Si-mi ghiorăie şi mafile de foame, auzi-le numa cum face, eee, să se strice un car de mate pentru o zgârcită şi-o cărpănoasă! Că de cărpănoasă ce e toamă-n ea la cafele peste cafele, şi pufăie din tigare, şt n-are nici pe dracu!
- Da mai las-o morţii de tigare, madam Ivona! Mai las-o morţii, că numa adineauri ai stins-o p-ailaltă! Văz io că ti-ai făcut draci că nu mai apare domnu Niki, da'ori pufăi din (igare, ori nu pufăi, tot dracii ăia-i ai! Ascultă-mâ pe mine, că multă lume...
- Vaaai, madam Detcâ, aşa crezi? Că sunt nervoasă din cauza Întârzierii lui Niki? As!... Doar acesta e obiceiul la noi: nici unul să nu se îngrijoreze dacă celălalt mai întârzie! Detest familiile în care unul este terorizat: omul are nevoie şi el să se mai aerisească, să mai răsufle! Chiar asa, cioc în cioc, la vârsta noastră e o aberaţie, nu găseşti, madam Delcă?
- Păi chiar a«a! Io-i spui de la obraz la lighioana bătrână: mai du-te «i tu până-n Cismigiu, mai uită-te la ăia cu şahu, nu mai cloci la televizor, $i tot cu gura la mine! Io să fiu ca el, as plezni, tot în

casă şi tot în casă! Aşa, stau ce stau şi la ormă ies să mă vântur: o zi la ăla, o zi la ăla, mai schimbi si tu o vorbă, mai auzi una, alta...

- Bine faci, madam Delcă, bine faci! Trebuie să ne cheltuim si noi într-un fel energia, pentru dă totuşi mai avem destulă! Mai avem încă energie, dar n-avem cum s-o cheltuim - la cozi, la cumpărături, la aprovizionare, şi cam atâta! Dar e păcat! Nu se poate! De aceea cred că măcar fată de soţ, fată de soţie se cuvine să manifeşti înţelegere, dacă regimul n-are. După ce bietul om a fost stors ani la rând, fără să primească în schimb vreo satisfacţie, nici măcar acasă să nu se bucure de înţelegere? Nici măcar nevasta?!...

- înţelegere pe dracu! Parcă bărbatu ştie de vo înţelegere! Bărbaţii q ca copiii: ei ştie numa de frică...

- Ba nu, madam Delcă, un bărbat are şi el, totuşi, personalitatea lui! Totuşi! Eu, chiar când eram tânără, tot la fel am gândit. Totdeauna am încercat să fiu raţională şi totdeauna m-am pus şi în postura celuilalt. Eu asta încerc mereu, ceea ce n-aş putea spune că e pentru mine bine. Pentru celălalt, da, pentru cel în postura căruia mă pun, s-ar putea să fie! Dar pentru mine... Mă gândesc, de pildă, cum se gândeşte Niki: iată-mă dat la marginea societăţii, deşi mai există atâta putere în mine! Iată-mă redus la trista condiţie de pensionar - tristă si în sine, dar mai ales tristă pentru că astfel este la noi, madam Delcă! Ieri încă erai cineva, cât de cât căutat. Astăzi, nu mai contezi pentru nimeni! Chiar şi copiii tăi te iau de sus, se jenează dacă stai prea mult printre prietenii lor, sunt atenţi ce spui când deschizi gura, să nu-i faci de ruşine... La policlinică aştepţi ore întregi şi, când intri, te expediază, deşi abia se ivesc bolile care trebuiesc tratate... fn spital nici nu se mai uită la tine, pentru că aşa au indicaţii, cunoştinţele care înainte se înghesuiau să te sune, când aveau nevoie să apeleze cu ceva, acum îţi uită numărul, nici de sărbători, nici de onomastică nu-şi mai amintesc de tine... Dacă nu mai ai o situaţie,, măcar să ai bani!... Era multă înţelepciune înainte, când averea nu se împărţea decât după moartea bătrânului. EI rămânea cu o prestanţă, era curat, era îngrijit... Pentru că banul impune...

- Biata madam Ioaniu, Dumnezeu s-o odihnească! De câte ori nu mi-a zis: din ce, din nece, tu, Vica, pune-ti un ban deoparte! Şi-aşa am strâns ăi şapte mii... Da când am rămas îh pensie, vorba dumitale, n-am mai pus un leu d-atuncea...

- Ei, da, Ia banii dumitale, şapte mii, într-adevăr, un efort! Ce, crezi că noi avem mai mult pus pentru un caz de nevoie? Şi nici nu

putem spune că ne distrăm! Ne-am blazat, înainte de vreme... Pe când dincolo, când ies la pensie, cei de dincolo au o teribilă poftă de viaţă! Teribilă! Sunt decişi să facă tot ce n-au putut face la tinereţe, pentru că au trebuit să muncească! Şi la noi se munceşte, nu spun nu, totuşi, s-o recunoaştem, e mai lejer! Acolo eşti bine plătit, dar munceşti, nu glumă, pentru că după ce ai reuşit să pui mâna pe un post, nu-ţi dă mâna să-l pierzi! Nu, acesta este adevărul! Nu-i nici o propagandă în ce-ţi spun, madam Delcă! Dar, odată ieşiţi Ia pensie, se pot şi ei relaxa! Se pot destinde! Se pot distra! Şi au şi cu ce s-o facă! Voiajează tot globul, pentru că la ei nu există nici un fel de restricţii...

- Eeee-teee! La ce să umbli atât? La ce să strici banii?

- Vai, madam Delcă, şi dumneata! Cum de ce? SS vezi! Sunt atâtea de văzut; atâtea (ări, atâtea oraşe, atâtea obiceiuri... Dar te cultivi, dar te

- Să umbli la bătrâneţe, n-are nici un chichirez! Las' că nici când eram tânără nu mă omoram io să umblu! Şi la ce să mai umblu, dacă le văz la televizor pe toate?...

- lina este televizorul, madam Delcă, alta este în realitate! Şi pe urmă mişcarea face bine, întinereşte! Şi psihic, şi fizic îti face bine! Oamenii de vârsta noastră merg la baluri, la petreceri...

- Asta ar mai lipsi! Să i s-aprinză călcâiele la lighioana bătrână după cine ştie ce matracucă! Că era mare dansator, şi ce valsuri dansam când eram tineri! Se oprea toţi, numa să se uite la noi! Da acu, la ce să te fâţâi, dacă ce face tinerii, tu, boşorog, tot nu mai eşti în stare să faci? Asta numa lu nebuna de Reli i ar place, să meargă la baluri şi să se dea la bărbaţi, că ea zice că are nevoie de bărbat, şi al ei, la cinzeci de ani, n-a mai putut...

- Nu-i vorba neapărat de viata sexuală, madam Delcă, deşi acolo ei au o cu totul altă concepţie! Teribil de liberă! Şi eu, cât sunt de îngăduitoare, uneori tot am fost şocată...

- Să fie la ei, acolo!... Că de distracţii nu duce lipsă lumea!

fn fine, dacă mă pun în postura dumitale, îmi dau seama că e ceva ce mai greu ai'accepta... !(i înţeleg reţinerea, dar nu m-am referit doar la asta! M-am referii la o viată de om încă tânăr, la sport, pentru că acoló toti joacă tenis, înoată în piscină, urcă pe munte, da, da, de ce nu! De ce nu, şi-airi ai găsit un cusur? Dă-mi

voie să te contrazic, madam Delcă! Adică de ce crezi dumneata că e mai bine să te îmbraci ca o cioară în negru, să umbli numai pe la parastase, şi să păzeşti nepoţii, fără ca nimeni măcar să-ţi mulţumească? De ce preferi acest mod de viată? De ce, tocmai pentru că la bătrâneţe eşti mai urât, să nu fii cochet îmbrăcat - un masaj, O îngrijire cosmetică? De ce nu încerci să te întreţii, să faci un spori mai uşor...

- Chiar că numa asta ne mai lipseşte! La omu meu, la o sulă douăzeci de kilograme cât are, numa un sport ii trebuieşte! Că mai sport decât s-aducă lemnele şi cărbunii din fundu curţii, de la magazie, ce vrei mai sport ca ăsta? Şi-ncă nici să se-ncheie la şirete, nici de asia nu mai e în stare singur! Aşa *că* io una am sport destul! Altele n-oi avea, da' de sport nu duc lipsă!...

Şi mai dă-te dracu cu aiurelile talei Că nu vezi cum arăţi, gălbejită, fi nuntapiejf pe os, cu cosmeticile fi cu distracţiile tale! Mai dă-te dracu', si lasă hodorogu ăla de ceas si du-te sus si odă banii.' Adă banii, că-mi vine-un leşin de la lingurea, si văz negru naintea ochitor, de foame... Că io rabd cât rabd, da si când n-oi mai răbda, i-o zic de-a dreptul Că dacă nu-i zic, cine pierde? Nu pierz tot io? Ş-atuncea?

- Nu! madam Delcă, nu! Dumneata n-ai invocat decât prejudecăţi! Pentru că unde scrie că domnul Delcă trebuie să aibă o sută douăzeci de kilograme, la vârsta lui? Uite un lucru la care, te rog să mă ierţi, n-ai fost atentă! Si de câte ori nu ji-am spus, şi eu, şi Muti: nimic prăjii! Numai pasăre şi vită - fiartă. Porc - la grătar! Nu prăjit în tigaie! Nu te supăra pe mine, te rog, pentru că la fel ca la o soră îţi spun: regimul alimentar şi apoi mişcare! Nu macaroane! Nu pâine! Nu ciorbe! O friptură, nu fruct, mişcare, pentru că numai sedentarismul...

- Haida, de! Păi ce spui dumneata, madam Ivona, asta e peste poate! Păi po' să-li jur că e trei luni de când n-am mai pus carne-n gură! He, he, păi ce posturi fac io şi omu meu, poa' să mă puie d-acu în calendar, cu sfinţii! Păi la astea ce spui dumneata fac pensia praf în două zile! Fără ciorbe, fără macaroane, fără o mâncare de cartofi, fără o iahnie - păi astea e la mine baza, şi altminterea, nu se poate! Nu se poate, şi gata! Păi, două suflete, şase sute cinzeci de lei, şi chiria, şi lumina, şi televizoru?...

- Da, dacă mă pun în postura dumitale, da, e mai dificil. Nu pot să nu recunosc că este, de aceea, de multe ori ti-am spus: te admir, madam Delcă, pentru cum conduci gospodăria, cu veniturile pe care le ai... Totuşi, dacă ai evita prăjeala, dacă...

- Ei, io numa aşa am mâncat, şi n-am mai murit! Şi i-am dat şi la omu meu, şi uite că nu s-a lipii de noi nici o boală! Că ăla care e slab, e nervos şi e lingav, şi de el se lipeşte bolile şi toate relele pământului! Şi regimu, asta e pentru oameni bogaţi! Asta-i ce i-am spus şi Iu madam Ioaniu; ai şi tu dreptate, Vica, a zis. Că dacă ai patru-cincl mii pensie-mpreună, poli să te-ndopi cu ce vrei, da' din şase sute ori mănânci cartofi şi pâine, ori rabzi de foame. La patru mii pensie iei şi carne, iei şi cico, iei şi căpşuni, iei şi pateuri, ce vrei iei...

- Da, madam Delcă... Pe lângă biata pensioară a soţului dumitale, ti se poate părea că noi... Dar în realitate, să ştii că diferenţa nu este atât de mare!...

Uite ce înseamnă neamul prost: tu li întinzi un deget, si el Ui ia toată mâna! Eu o tratez de la egal la egal si mă arăt cât se poate de drăguţă cu ea; dar dacă îi dai nas lui Ivan, uite unde ajunge: că nu mai stie de nimic si ti se urcă în cap! ¡si permite să ne si judece! Ne si judecă, si ne face socoteala la bani, pentru că oamenii din popor asa sunt: la ei interesul practic primează! Ei nu se pierd ca noi tn idealuri, ei sunt tot timpul cu picioarele pe pământ, fi oricât le-ai da, sunt nemulţumiţi• gifre.sc *normai să le dai, asta e datoria ta, fi anormal să ai ceva fi tu! t(i discută pensia ta fi pensia bărbatului ei de parcă ai avea tu vreo vină că ai făcut o facultate, fi ai mai mulţi ani tn câmpu-muncii! Când numai tu ftii câte ai tnghifii pentru amărâta asta de pensie! Tu nu {i-ai permis să stai acasă, defi ai fi avut ce face, dar ea spune, sus fi tare: nu mi-a plăcut mie să am stăpân pe cap! Ei, dacă nu (i-a plăcut, atunci vezi-ţi de lungul nasului!*

- „fără să compari cu pensioara dumitale! Fără nici o comparaţie! Da ia banii no$tri, pune pe hârtie cheltuielile ţi obligaţiile, şi ai să vezi ce rămâne! Pune încălzirea şi întreţinerea unei case atât de mari, pune telefoanele cu Tudor şi pachetele care costă enorm, pentru că şi acum tot noi trimitem, pune doctoriile, apoi orişice reparaţie - un pantof, o haină, o cumpărătură... Pe urmă obligaţiile, pentru că nicăieri nu intri lără o floare, o atenţie, o bomboană... Ei, nu, madam Del că, nu, să nu ti se pară un fleac: orice vizită te duce spre cincizeci de lei! Sigur, îi dăm cu plăcere, pentru cei apropiaţi dai cu plăcere, dar vezi! Se aduaă! Una peste alta, se adună! Dar, *â propos!* Dacă tot ai făcut drumul păn-airi, să-|i dau de pe-acum şi cincizeci de lei ce s-ar cuveni să ti-i dau luna următoare!

- Eee, lasă! Lasă, că nici dumneata n-ai! Ai şi dumneata cheltuielile astea, de lot ziseşi... Mi-bi trimite, dacă oi putea, când o fi, pin poştă...

- Este drept că m-ai prins puţin în pană, şi ştii de ce? Pentru că mâine îmi vine pensia, şi înainte de pensie sunt strâmtorată, totdeauna. Eu cu banul meu, Niki cu banul lui, am considerat ci e mai sănătos aşa, să nu existe discuţii. Punem împreună pentru cheltuielile comune. Aş putea însă si iau din banii de boilăr şi, când îmi vine pensia, si li pun la loc. Niki nici n-o să aibă vreme s^ştie...

- Lasă, madam Ivona! Lasă, dacă-ti spui!-Că tot voiam să plec, uite, tot îmi strângeam toaştele! Ce si mai iei, ce să mai pui, ce mai atâta daraveră... Mi-oi trimite, când oi putea dumneata, pân poştă...

- Nu-i nici o daraveră, e ceva foarte simplu! Avem de multă vreme bani puşi deoparte pentru boilăr, şi la fiecare pensie punem, fiecare cât poate. Vara trecută Niki, având nevoie de atâtea înainte de plecarea la Tudor, a cam lichidat banii... fn toamnă am început iar să strângem, şi atunci i-am spus: e ultima oară când u mai t" tu, pentru că ai lot timpul tentaţia să intri în ei! Şi, uite, acum eu sunt cea care intru, prima...

- Lasă, madam Scarlat, dacă-ti spui! Iote ara şi plecat! Şi-mi trimiţi când o fi, când oi putea...

- Ba te rog, madam Delcă, să stai, să li dau acum! Mă duc imediat şi îi aduc şi pe urmă, dacă vrei. po(i si pleci. Dar, te rog, cât lipsesc, uită-te la ceas... Uită-te şi vezi daci merge...

Aşa! Măcar să-i dai pitit» peste nas, să-fi dea seama că a depăşit măsura! Să-şi dea seama care îi e tocul, şi că tu faci un sacrificiu când ti dai banii! Un mic sacrificiu pe care nu an să găsească pe altcineva dispus să-l repete. Pentru că te-a adus în situaţia să te scuzi tot tu tn fata ei, tu, care din pură filantropie te-ai oferit să-i faci o mică pensioară tn fiecare tună! Mai are dreptate şi Niki când spune: Asta, ce faci tu, nu e filantropie... Tu ic laisses

Dar ce-ar comenta Niki, dacă ar şti că am fost în stare să-mi justific veniturile în fata ei! Si chiar a fost o eroare, cum mie deseori mi se întâmplă, pentru că am o fire atât de naivă! Atât de credulă! Aici iarăşi are dreptate Niki când spune că orişice copii mă duce de nas dacă vrea! Singura consolare este că, tot justificându-mă, i-am dat peste nas! De o oră mă tot gândesc: să-i dau banii astăzi, înainte de pensie? Să iau din banii de boilăr? Să-i dau cu o săptămână înainte, deci cu riscul să vină mereu mai

devreme? Dar dacă nu, însemnează peste numai o săptămână să trebuiască să bat drumul până la poştă - altă corvoadă, alt deranj, tn acest începui de primăvară în care, nu ştiu de ce, mă simt teribil de istovită! Uneori, şi să mă ridic din pat, şi doar atât, mi se pare chin1 Şi atunci, de ce să-mi ofer un prilej în plus de oboseală? Când i-am auzit obrăzniciile, dintr-o dată m-am decis: ti dau, dar fi spun foarte clar ce-i cu banii aceştia! Ca să nu fie nici o confuzie! Că şi aşa mi-am pierdut toată dimineaţa din cauza ei! O dimineaţă pierdută! Să simtă că şi-a luat nasul la punare: pentru că eu vorbesc cu ea de la egal la egal, şi ea îmi răspunde ca animatul! Si toate vulgarităţile ei, pe care Muti le suporta, uneori chiar am avut impresia că limbajul şi modul acesta jos de a gândi o amuzau, nu pot deloc să spun că ar fi şi pe genul meu. Nu pot deloc să spun că mi-ar face plăcere.

Ivona pune ceasul la loc, pe bufet, $i iese pe uşă, cu şurubelniţa în mână. Vica aşteaptă până aude parchetul trosnind la etaj, pe urmă scotoceşte prin toaşcă, ia un carbaxin şi sc duce cu el spre bucătărie. Se întoarce înapoi mestecând. Vede pe un coli al mesei albumul învelit în piele grena, îşi pune ochelarii şi se uită la primele pagini, fără prea mare chef. Sus se aude o uşă închizându-se, pe urmă scara trosneşte sub paşii Ivonei. Ivona intră şi, fără un cuvânt, u întinde o hârtie de o sută. Vica lasă repede ochelarii în albumul care rămâne deschis pe masă şi se îndreaptă, greoaie, spre ea, să i-o ia din mână.

- Asta ce-i? O sută? Apăi n-am schimbai, să ştii! Io mai caut pân toaste, da' nu se-ntâmplă niciodată să fie mai mulţi decât ştiu io! Nu se- ntâmplă să uit de bani vodată...

Ia (oaşca şi scoate pe rând tot ce are înăuntru: pungile goale de plastic, apoi portofelul. Ivona bâjbâie neatentă cu mâna pe masă după pachetul de ţigări, scoate una, o aprinde...

- Dooj-de lei ţtiu c-aveam la mine, dooj-dc lei, $i ceva mânuit, da' mai mul!, nu... Da' ce-ai de lol taci aşa, madam Scarlat? Te-ai supărat de

- Ei, asta-i! Dc ce să mă supăr?

Ivona se ridică, se uită la cele două ceasuri: cel vechi merge, dar a rămas cu cinci minute în urmă. T'ne ţigara aprinsă în coltul gurii, până 3 potriveşte.

- Do-o-ş-trei, do-oţ-patru... Nu, ti-am zis io că n-am! Asta-i tot, ţi în plus, nici o lescaie! Nu există, să am io bani la mine, ţi si nu ştiu că ü am! Orice, da' asta nu! Las', madam Scarlat, că mi-i

trimiţi dumneata pân poştă! Las' că nici dumneata n-ai, şi dumneata ai luat din banii de boilăr...

- N-am luat din banii de boilăr... Am luat dintr-ai lui Niki... Şi până să se facă boilărul!... la-i, madam Delcă!

- De ce să nu se facă boilăru? Cum să iau toată suta, madam Scarlat?! L-as' că mă duc să schimb...

- Unde să te duci?

- Cum unde? La alimentara...

- E închis până sâmbătă, e inventar... N-ai unde să te duci.

- Ee-tce-acu, că n-am un' să schimb! Doar n-a-nchis la toate. Mă duc la tutungerie...

- E trecut de patru, vezi ţi dumneata, a închis. N-avea grijă, că dacă aveai unde să schimbi pe aproape, te trimiteam. Dar n-ai. Ia toată suta şi gata. Pentru următoarele luni.

- Atuncca-i las păţtia dooş-patru ţi... Când o fi, viu şi-mi dai restu, că ce să mai trimiţi pân mandat... Viu io, ţi...

- Hai, madam Delcă, nu lăsa nimic! Nu lăsa nimic, ia şi suta, că mă supăr! Dacă îţi spun eu să-i iei, ia-i! la-i, că cine ştie ce-are să mai fie?!

- Adică ce vorbă-i asta? Ce te-ai întors aşa? Nu-mi spune mie, că te cunosc! Nu erai aţa când ai plecat!

- Cum să nu fiu?

- Haidi, că nu mă duci pe mine! Doar te ţtiu de când erai atâtica! Pe mine nu mă duci cu una, cu două, haidi, spune ce-ai! Câ-s gata să plec, mi-am strâns (oaştele, da' cum să plec ţi să te las aţa? Eeee, dar-ar dracu-n ei de bărbaţi! Dar-ar dracu-n ci de bărbaţi, că numa de rele se tine...

xi niki

- Nu, îli repel, nu sunt îngrijorată, cum o ţii întruna, de întârzierea lui! Iar cu banii de boilăr, chiar dacă a împrumutat pe cineva fără să-mi spună, acesta nu este pentru noi motiv de supărare. Sunt convinsă că nu este asa de cheltuitor...

- Nu-i place la bărbat să iasă în ora$ lefter şi cu buzunarul gol! [-o fi luat cu el, şi tot cu ei o să se întoarcă! Acu auzi cheia-n broască şi... domnu Niki! Domnu Nilci, cu banii!

- Să iasă cu mii de lei la el! Doamne-fereşte, madam Delcă! Ce-ti trece prin minte! Nu, trebuie să fie în camera lui. fa alt sertar, în altă parte decât obişnuim noi să-i punem! Poate special să-i fi ascuns, să nu dau eu de ei, dacă îmi vine cumva ideea. Dar n-a fost nici o dificultate să iau suta dumitale, am luat-o din banii lui de cheltuială. Cunosc locul, dar de obicei nu apelez la banii lui.

Bineînţeles, dacă îi găseam pe cei puşi pentru boilăr, preferam să iau din ei, pentru că sunt banii noştri comuni. Ba chiar contribuţia cea mai mare este a mea. Eu am cheltuit mai pu|în, ieşind din casă mai rar ca el; pot spune şi că eu sunt mai interesată de boilăr, pentru că sunt friguroasă. Când vine iarna, simt că mor, pur şi simplu! Iar încep cu focurile, şi până în mai n-o mai termin! Iar ccnuşa, iar economia la lemne! Şi cărbunii care ard atât de prost! Dar mai ales baia îngheţată...

- Păi te mai miri ce-ai! Te mai miri, şi-ţi mai trece pân cap toate prostiile! Ai răcit, asta-i. Că tot te duci să te speli, şi baia rece!

- Bine-ar fi să fie, madam Delcă! Bine-ar fi, dar nu ştiu!...

- Păi, da, vâră-ti la gărgăuni în cap! Haidi, linişteşte-te, nu vezi cât eşti de nervoasă? Io, de câte ori n-oi fi avut aşa, da' cin' să vază? Că la noi n-ai cum să vezi! Şi-asta numa de la răceală vine!

- Tocmai aici e! Că nu vine numai de la răceală! Şi mai degrabă nu de la răceală, dragă Vica...

- O ţii una şi bună! Dacâ-ti spui c-ai răcit! C-aşa casă mare, şi câte focuri ai? Păi vezi? Şi una-două-o baie, să te tot speli, las' că-ţi ştiu io năravu! N-ai, şi-aşa, o usturime? Nu te ia cu frig?

- N-ani nimic. Nici usturime, nici frig, n-am nimic. E drept tă nici nu pot spune că mă simt prea bine...

- Că te-ai speriat, d-aia! Că-ti trece numa prostii pán minte! D-aia nu ti-s nici boii-acasă. Să-ţi pui diseară un săculeţ cu sare-ncălzită pe burţi, şi-o sticla de apă fiartă la picioare, si chiloţi d-ăia groşi, încă să-ţi pui două perechi, ascultă-mă pe mine! Ascultă-mă pe mine, că io de câte ori n-am păţit-o! Că frigu-i ăl mai mare duşman al omului pe lume, d-aia umblu şi io cu şapte cojoace! D-aia Gelu, nepotă-miu, îmi zice Baba- Dochia! Eee, ce băiat deştept şi-nvi(at şi cuminte! Asta zic că pân-acu n-a umblat cu vo fată!

- **Crezi?...**

- Io crez, da' dracu ştie? Că aşa e de mutulică! Ăştia care e muti, ăştia tace şi face, nu trebe să te-ncrezi în ei, când ţi-e lumea mai dragi, î|i face pocinogu. Asa e mă-sa lui, o mută şi-o încuiată, şi el cu ea seamănă, da' şi cu frate-meu, llie! Că e deştept ca el, şi cuminte! Norocu lu bietu Ilie a fost când m-am măritat io şi-am deschis prăvălia în Coriolan! C-acu ajunsesem să am banii pe mână, vâram mâna-n tejghea şi scoteam banii şi-i plăteam lu Ilie taxele. Si la internat - că stetea la internat. Şi la ce să ntoi bată drumu din capu Pantilimonului pán' la Şcoala comercială? Vâram mâna-n tejghea şi-i plăteam lu Ilie taxele, ce mă mai certasem cu

tăticu să-l lase la carte! N-am bani, bre, n-am! Dacă n-am, cc vreai să fac? făcea ăla bătrânu. Oltean apucător! Şi tot ce-a avut, şi case, şi prăvălie, şi bani, a lăsat la copiii d-al doilea, la ai Mârlancii, de s-a ales prafu de toate! Da' pe Ilie io l-am dat la Şcoala comerciala! Ce bine c-ai găsit tu şcoala asta pentru Ilie, de nu trebe să dai nimic! se bucura tăticu. Că aşa-i zisesem. Că e o şcoală unde nu dai nici un ban, tot ei îţi mai dă, să te (ie. Şi io plăteam, da aveam şi de ce: era băiat bun Ilie. Aşa şi fi-su: deştept de n-are pereche, şi tot cu nasu-n carte! Că mai las-o morţii de carte-i mai zic io, când îl văz tot aşa. Mai ieşi şi tu şi mai umblă! D-aia toti are drag de el, şi fetile, şi directoru, şi şefii lui, to(i, morţi după el! Cum era şi după băiat, după Tudor...

- Nu prea erau ei morţi! Dacă ar fi fost, cred că şi-acum tot aici ar fi Tudor...

- O fi! Da' ăştia e morţi... Da* şi el, tot ca Tudor... Nu vede, n-aude... Numa az, când să plec, îmi pui io cojoacele, îmi pui basca, mă leg cu alea ale mele toate, da' el de colo: Parc-ai fi Napoleion în Rusiia, mătuşă!

- Mă gândesc că n-am căutat cum trebuie plicul cu banii pentru boilar.., M-am indispus deodată teribil şi n-am avut destulă răbdare să-l caut. Pentru că, totuşi, acolo ar trebui să fie... Dar m-a indispus în plus că parcă toată ziua... Poate şi că am vorbit despre biata Margót... în plus, ceasul care s-a oprit...

- Astea e, toate, prostii. Mai zic să crez io în ele, da' dumneata, care eşti femeie cu carte! Uite, madam Ioaniu, o dată n-am auzit-o cu alde astea. Încă se mai şi plângea la mine: nu pot să cred, Vica, nici în Dumnezeu, nici în draci, nici în altă lume. Eee-tee, îi ziceam io, ce să crezi? Ci nu s-a dus şi nu s-a-ntors nimeni d-acolo, să ne spuie cum e şi nouă.

- Ba, madam Delcâ, eu cred! Eu am crezut de copiii! Câte lumânări am mai aprins la Sainte-Vierge, patroana Notre-Dame-ului, şi cât m-am mai rugat să se întoarcă Papa acasă... în mai multe rânduri, în viaţi, mi s-a pirut că simt mâna lui Dumnezeu deasupra mea - chiar şi în timpul nenorocirilor. Nu sunt superstiţioasă, dar lumea îmi pare plini de semne, şi de aceea, când s-a oprit ceasul vechi, m-am indispus...

- Păi nu vezi că merge-acu? Nu vezi că l-ai făcut? Haidi, Ivona dragă, ci tot scorneşti şi scorneşti! Da' ştii că m-ai dat gata: n-aş fi zis că eşti aşa pricepută si faci si meargă o vechitură! Iote-l ce merge, ptiu, ptiu, si nu-l deochi! C-astea vechi e ca pânzile alea coapte, când (i-e lumea mai dragă se laie.

- Da, ştiu că nu-i vine nimănui să creadă, dar nu sunt lipsită dc spirit tehnic. Primul care şi-a dat scama a fost Tudor! Ivona, îmi spunea, tu ti-ai greşit cariera! Şi după ce a plecat el, care repara în casă toiul, greul acesla a căzut pe mine. Dintre noi doi, dintre Niki şi mine, n-are să-ţi vină să crezi, dar el este poetul! El cu ideile, cu vorbele, eu cu reparatul...

- Heee, hee, păi nu ţi-a făcut el şi poiezie? Nevasta mea când vede acu Parcă vede pe dracu!

Dac-a râs şi muta de cumnată- mea când i-am spus-o!

- Sssstt! Taci, te rog, puţin, madam Delcă! Parcă se aude cineva prin

Domnu Niki! Haidi, că plec d-acu şi io, c-am stat numa să nu te las singurică! Da acu po' să-mi strâng (oaşiele şi s-o iau din loc, că mă prinde pe drum noaptea.

Iote ce-a sărit tn sus si s-a repezit să-i deschiză! Ce vrei, bun, rău, e bărbatu ei! Stau ei de-o viafă-mpreună? CB hâr, că măr, da' stau? Şi mult timp d-acu-nainte tot tt-o să mai steie, că nu ne uită moartea aici pe nici unu! Doamne, iartă-mă, să nu fie-ntr-un ceas rău! Că-(i vine-aşa pân cap Si pe limbă ce nici n-ai gândi să-fi vie! Şi-o ft ea zurlie, o fi ea apucată, da' vezi că din ei doi, tot ea e cu bazai N-o fi ea pricepută la gospodărie, da' femeie de casă tot ti Pâcotu ei că se repede, da io $tiu s-o ţiu tn frâu? şi cu mine e mieluşică! N-are suflet rău, că ea s-a gândit să-mi dea ăştia cincizeci de lei! După ce-a murit mă-sa, ea s-a gândit să mi-i deie, în loc să facă la colive si la parastase şi să-ndoape pân cimitire to(i {iganiil Toată liota de nespălaţi care sare pe tine cum te vede-n mână c-o farfurie! Si bine-a făcut, că măcar am pomenit-o! Că dacă era să mi-i fi dat mă-sa, păi i-aş fi văzut de la ea când mi-oi vedea ceafa! Eee, că mă-sa era mai strânsă la pungă, şi mai cărpănoasă! Mai îmi vâra ea-n |oaşcă un pateu, o prăjitură uscată, da' bani?! Să scoată ea bani? Ferit-a sfântul fmi dădea ea dooş-cinci, da' steleam pentru ei de dimineaţa şi plecam întepenită seara! Da vezi ce s-a repezit I\>ona în vestibul să-i dcschiză lu putoarea de Niki? De, bărbatu ei, omu ei! Aşa o să sară şi lighioana bătrână când m-o auzi pân curte! Biata lighioană bătrână! Că ursuz, că mut, că rău de clanţă, cum e, da ştii că po(i să ai în el o bază! Că s-a dus şi el cum a putut, s-a sculat cu noaptea-n cap, la patnt jumate se scula şi pleca, c-alfel n-aveam amândoi nimic, acu, ¡a bătrâneţe... Si ce se mai scărpina pe mâini de râia aia* **d***-o făcuse la fabrică, dar-ar dracu-n otrăvite alea cu care umbla, c-ajunsese pe mâini tot o rană. Da' la chenzină, uite-*

aşa venea, cu toti banii! Na, ia-i! zicea. Şi mi-i punea toti în mână! Păi unde-t vezi pe pramatia de Niki să facă asta? Vezi ***cq*** *mai are şi lighioana bătrână dreptate: tu ştii numa să te plângi de mine, zice, da'dac-ai vedea ce face alţii! Că venea el cu chenzina-n mână? Venea! Na, ia-i, făcea. Şi io-i număram, io-i socoteam: care la televizor, care la chirie, care la lemne. Şi din ce, din nece, aşa am pus ăi şapte mii deoparte. D-aia tot poli să zici c-a făcut un lucru bun pe lumea asta şi madam loaniu! Şi d-aia nu po' să m-apropiu de casa asta, fi s-o văz în halu-n care e, şi cu chioşcu dărăpănat, şi cu păru ăla uscat, de l-a umplut omizile, şi cojităp-afară, şi s-o văz şi pe ¡vona asta, slabă şi gălbejită fi numa oase-nşirote, că parcă nu ştiu ce-mi vine... Parcă nu ştiu ce-mi vine. c-abia mă tiu să nu mă pornesc, că nici nu ştii cum trece vremea fi toate se duce, şi nu mai rămâne nimica... Şi-acu s-o iau din loc, c-auzi cum scărfăie-n hol parchetu.*

- Nu, nu era Niki, madam Delcă... Totuşi nu m a înşelat auzul: era poştaşul, cu o scrisoare dc la Tudor. Mai stai puţin, mâ duc până sus după ochelari şi-ti spun şi dumitalc ce scrie...

lote-l, că n-a apărut! Da avu noroc Ivona, că-n loc să vie-napoi cu coada- ntre picioare, veni cu scrisoarea lui fii-su! Şi pe dată i-a trecut toate! A uitat de Pramatie, a uitat de gărgăunii ei... Păi ce s-a prăpădit şi ea, fi mă-sa ei, după băiat! Se lăsa pe ele, şi tot ce avea mai bun, pentru Tudor! Şi ăia, un mofturos şi un lingav... Nu era lacom, defelu lui, cum este unii. El cu cartea avea ce-avea! S-aşeza toti, şi el, repede-repede, săru mâna pentru masă!

Ducă lot tennina, ti da mă-sa mare voie să plece. Şi se scula el de la masă fise repezea iar la carte. Tot dă-i fi dă-i, fi citeşte, fi *desenează, fi scrie, el ftie ce făcea la el, acolo, la cucurigu, că te mai Jase o cameră mare fi-una mică jos, fi sus, la cucurigu-l lăsase nvma pe bâiat. Pe Tudor. Acu era mai mulţumite, mai se chinuia ele cu baia,* **cu** *bucătăria, da' era mai mulţumite, că se făcuse ba tatu mare, şi-avea camera tui, un' să-nveţe. $i p-ormă, seara-ncepea să vie prietini d-ai tui, colegi de le şcoală, ei ftie de pe unde venea toţi, grămadă. S-aduna liotă sus, ţi punea muzică d-a lor, numai nişte ciocane - să dai să n-o mai auzi! Dacă nici mă-sa mare nu putea să o sufere, fi tot urca la ei s-o puie mai încet, c-attde ăia de jos şi-şi aprinde paie în cap! Si mai o oprea, mai ii dedea iară drumu, era şi fete cu ei, ba una, ba alta, aşa o venit ş-aia d-a luat-o Tudor de nevastă ta ormă. Anca. O, o mâţă nemâncată, când a venii mai era elevă, mi-a spus chiar madam leaniu că familia ei avusese nişte probleme, mai cum avusese şi ei,*

şi se întreba madam Ioaniu, adică o fi ştiut mă-sa ta fata asta unde vine? Adică la un băiat? Da' ei era toti grămadă acolo, şi băieţi, şi fete, şi mă-sa fetii o fi ştiut, da' ce fi-o fi zis: las' că-i băiatu bun, las' că are mă-sa şi bunică-sa casă, şi-o mai avea şi cristale şi covoare, las' să-l îmbrobodească! Şi l-a- mbrobodit că, pân' la ormă, a luat-o! Da pân' s-o ia, a mai urcat ea, Anca, mult şi bine la cucurigu. Sta ei, vorbea, râdea, ei ştie ce prostii mai făcea pecólo.

- Nu fac nimic, madam Delcă, zice madam Ioaniu. Nu fac nimic, fumează ca şerpii, toţi, şi aduce unul dintre ei o sticlă, şi beau băuturi tari, cum e moda de-acum, americănească, şi mai vorbesc ce mai vorbesc, dar mai mult tac şi ascultă muzică. Ce muzică-t asta care-o ascultaţi voi? l-am întrebat pe Tudor, şi el a râs. Muzică barbară, i-am spus eu, ne întoarcem la barbarie. Şi eu cred că nici tui fi la nici unul dintre prietenii lui nu le place, că de plăcut n-are ce să-ti placă, nici melodie, nici nimic n-are, doar îti sparge timpanul. Dar ei o ascultă pentru că aşa este moda...

Asta-i ce nu suferea madam Ioaniu la nepotă-su: muzica asta care-o punea ei, şi că pleca vara toată liota cu sacu-n spinare pe munte. Ei ştie pe unde dormea, pe la ciobani, pân corturi, ei ştie ce mânca şi ce mai făcea p-acolo, că pleca cu nişte saci burduşiţi, doar că nu mergea de-a buşelea, fi cu haine ponosite, ca vai de lume.

- Ce plăcere mai poate fi şi asta, să umbli cu asemenea povară? În loc să te odihneşti, să te îmbraci frumos, să admiri peisajul... spunea madam Ioaniu.

- D-apăi că nu m-aş duce nici să mă tai! îi ţineam io isonu. Să fiu io în locu la fetile astea, nu m-aş duce, nici să mă pici cu ceară!

*Da'vezi că ele, măciucile, abia aştepta! Păi cum altfel să-i îmbrobodească
pe proşti!*

- Da' să-mi dai şi aur şi nu mi-aş rupe cocoaşa pentru ei, le ziceam. Şi ce mai râdea Tudor! Nu era el băiat rău, numa cam mutulici, aşa sunt băieţii, cff la Anca lui, ce-i mai mergea gura! Şi Ivona-n sus, Ivona-n jos, se-nvăfase şi ea să-i zică pe nume - d-aci am văzut că nu-i lucru curat! Şi la omtă-a şi luat-o de nevastă Tudor. Ce se mai ţinuse el de fusta mea, când era mic! Da' şi-acu, când mă vedea, îi râdea ochii, uite-aş a avea nişte ochi râzăreti, nu era nici urât, nici frumos de pică, trăgea spre h'ona şi spre neamu ei, frumos nu era, dar era deştept, eee, că bărbatu tre' să fie un pic mai frumos ca dracu, se ştie... Şi cel mai urât a fost când şi-a lăsat

barbă. Uuuuu, că urât mai eşti cu barbă/ făcea madam loaniu. Şi el, toi aşa râdea, da' pân' la ormă-a tăiat-o. N-a tăiat-o el de gura misii-mart, a tăiat-o când a vrut să intre în partid, fi mergea lui bine p-atunci, era morţi după el toti, şi şefii lui, şi toată lumea, nu mai vrea să recunoască Ivona, acu, da' aşa era într-o vreme, ti mergea lui bine şi-ncă-l trimisese ăştia şi-n Franţa, în Germania, el ştie pe unde fusese. Să vezi c-o să răm âie, a zis madam Crisride. C-o să rămâie, şi-o să rămăie! Şi n-a rămas! A venit la mă-sa şi la mă-sa mare acasă! Şi p-ormă i-a scris ăia, unde fusese el, că să mai vie şi-a doua oară. Ori ăia, ori alţii care auzise de el, i-a scris să vie, c-'are cu el o treabă. Şi-a umblat să plece, el ştie pe un' să umblă, da' pân' la ormă, de plecat n-a plecat. Şi-n locu lui a plecat altu, care ăla era membru de partid Ş i-a tune i, dac-a văzut, ce şi-a zis: hai să mă bag şi io. Da' când să se bage, ăştia cu gura pe el:
- Tu te-ai găsit ? i-a zis. Tu te-ai găsit, care-a murit tat-tu mare vitreg unde-a murit? Şi ălălalt a avut moşie, şi mătuşi-ta a stat la zdup, că l-a ţinut p-ăla ascuns într-un dulap, la Otopeni?
Şi-ncă, câte şi câte nu i-a mai zisl Că la ei de toti şi de toate se ştie. La ei, de fiecare stă tatu scris, care ce-a făcut, şi ce-a făcut care e mda lui, toti până într-a noua spiţă.
Şi el, ce să mai zică? A-nghifit-o în sec şi-a tăcut mâlc, şi-a zis: las' că v-o fac io! Şi dup-o vreme, când i-a căzut bine, a-ntins-o. Da' io de un' să ştiu toate astea? De la madam Cristide? Daᶠ de ştiut le ştiu, că toate alea se ştie. A-ntins-o cu nevastă-sa, şi-a lăsat ei tot: casă, covoare, cristale, a lăsat lot, c-acu o să le ia Stătu. Tu stai şi-ntinzi de şase sule cinzeci de lei, două suflete, şi-atâta avere se duce pe gârlă, păi să nu-ti vie dracii? încă să fiu în locu la proasta asta de Ivona, aş toca tot; tot-tot, să ştiu că nu rămâne de mine nici atâtica! Da' vezi, că nu-ti vine să toci, că nu ştii cum (i-o fi, Doamne fereşte, sfârşitu! Aşa şi Ivona: d-aia s-o fi făcut mai cărpănoasă! Că-i merge ei gura, şi Niki-n sus, Niki-n jos, da'ştie că Pramatia o duce de nas! Păi că tu pui deoparte, să ai d-un boilăr, d-o boală, Doamne fereşte, d-o nenorocire, şi el, o-ntinde cu banii, la Matracucă!?! Că asta pui capu jos că a făcut-o! Da ce-o face Ivcma că stă atâta pe sus şi nu mai vine? Că stai puţin, ci viu acu, s-uite cât a trecut, şi de coborât, nu mai coboară! Că io ani milă de ea, că s-a speriat, ji hai, să n-o las singurică, da ea nu se

- Te-ai plictisit singură, madam Delcă? Ei, ce tresari aşa, eu sunt! Te rog să mă scuzi, dar când am ajuns sus am avut un vertij şi a trebuit să stau întinsă două minute, ca să-mi revin...

- Eee, te-ai speriat, d-aia! Şi io, dacă mi se-ntâmplă ceva, odată mi se taie picioarele şi toată ziua nu mai sunt bună de

nimica. Si-acu tot aşa: de dimineaţă am plecat în mare zor, pe inima goală, şi parcă tot îmi vine leşin... Da' dumneata bag mâna-a foc că n-ai pus az nimica în gură...

- Poate, dar nici foame nu-mi e... Nici să înghit n-aş putea. Dar ştii ce propunere am? Hai să iei mai întâi o gustare, şi am să-(i citesc pe

- Lasă... Citeşte-mi, că văz ce scrie Tudor, că ce dor mi-e de el! Haidi, dă-i drumu la scrisoare, că e ani de când nu l-am mai auzit! Parcă-I văz, cum intra, cu ochii ăia ai lui răzăreţi...

- De la el, scrisă cu mâna lui, e numai cartea aceasta poştală, pusă de când au fost la ski. A venit o dată cu scrisoarea, care a făcut teribil de mult. Cartea poştală, dacă vrei, uită-te şi dumneata la ea...

- Mă uit, mă uit, da' nu ştiu unde-mi e ochelarii... Hai, citeşte până dau io de ei. Cine zici că scrie?

- Anca. Ea este responsabilă cu corespondenta. Nu o iau chiar de la început, pentru că sunt lucruri, mă rog... Chiar s-ar putea să nu te intereseze... Da, uite, aici:

Nu ştiu ce tot facem de nu-(i scriem mai des, dar cu gândul să ştii că suntem mereu la voi. Vorbim în fiecare zi, iar eu de câte ori (mi pun dimineaţa cerceii, fie pe cei de la mama Linica, fie pe cei de ta tine, mă gândesc la voi. Pe aici totul e bine, suntem veseli şi extrem de mulţumiţi. Eu am lucrai f>» noiembrie câte trei zile pe săptămână, dar n-am fost mulţumită, aşa că am continuat să caut ceva mai bun şi acum aştept un răspuns de la un serviciu de turism. Roagă-te lui Dumnezeu să se realizeze, pentru că ar fi într-adevăr splendid, şi ca salariu, şi ca tot.

- Da' ea ce face, nu-i profesoară acolo?

- E mai greu să intri în învăţământ. Acum încearcă să-şi schimbe profesiunea, stai puţin, ai răbdare, că scrie:

Am rămas fată de toată lumea în întârziere cu scrisul, pentru că sunt din ce în ce mai ocupată cu cursul de ştiinţe economice pe care-l urmez, pentru care am de citit şi de pregătit lecţii. La asta se adaugă şi faptul că suntem ftt plină mutare în apartamentul nostru. îţi voi face o descriere a apartamentului, căci cred că te interesează: blocul în care vom locui se găseşte fnlr-un grup de blocuri împrăştiate pe o colină, printre pomi mari, alei umbrite. Blocul nu este mare, are doar cinci etaje, parter şi subsol, unde avem o boxă mare si un loc tn garajul subteran al clădirii. Cu maşina putem intra pe o uşă automată. Apoi direct tn ascensor (sau pe scări) până sus. Apartamentul propriu-zis este format din

două camere, un salon mare, care are un perete de sticlă, jumătate fix si jumătate o uşă care alunecă pe rotite. Pe acolo intră mulţi lumină. Afară, în fata salonului este un balcon mare (lung cât holul şi foarte lat) cu vedere asupra unui grup de pomi care seara sunt luminaţi de reflectoare. Bucătăria este mare, luminoasă, avem şi un crematoriu chiar acolo. Pe coridorul care pleacă din vestibul avem un dulap mare tn perete, două băi, uşi spre toate camerele. Pe scurt, apartamentul este foarte frumos şi bun (revopsit de zidari înaintea venirii noastre). Am montat perdelele la salon şi sufragerie. Le-am luat de aici pentru că trebuiau să fie lungi până la pământ, că avem uşi-ferestre. Imediat ce aranjăm, vom face poze cu interiorul şi-(i vom trimite. Am reuşit să reparăm scaunele cu fundul de pai şi acum sper să putem da tablourile la înrămat. Am pus şi icoanele pe perete. Din tară am primit foarte multe felicitări şi urări de bine, care ne-au făcut mare plăcere. De Crăciun am fost la Sandra si la Serbau, unde au venit şi naşii ¡ordin Germania. S-au împărţit cadouri şi am petrecut foarte bine. Eu am făcut sarmale cu vană acră cumpărată de la un magazin armenesc, care are produse de băcănie, gen oriental: murături, brânză de Brăila, măsline, nenumărate soiuri de halva (bună de tot), nuci, stafide. Sarmalele mi-au ieşit grozav, Tudor spunea că erau la fel de bune ca ale lui Muti. Da... aici nu mai sunt lucruri interesante... pentru dumneata mai ales... Pentru mine contează orice mic amănunt. Eu când citesc văd totul, ţi de aceea Anca uni scrie cât se poate mai mult. De altfel ţi dintre noi doi, eu scriu, Niki doar câte un rând, câte o urare - aţa sunt bărbaţii... Ei se rezumă la esenţial. Uite ce îmi răspunde:
Scrisoarea ta, impregnată de încredere în viitor şi de dragoste pentru noi, ne-a făcut o plăcere imensă. Ca de aitfel şi telefonul de 18 ianuarie, aniversarea zilei mele de naştere. Tot mare bucurie ne-a făcut şi felicitarea de Anul Nou, semnată de diverşii musafiri pe care i-ai avut, cărora le mulţumim şi le urăm ¡a rândul nostru numai bine şi fericire. Ne gândim mult la voi şi ne pare tare rău că nu suntem cu toţii împreună. Mulţumim pentru toate scrisorile, aşa de afecţionate, pe care ni le trimiţi regulat! Te iubim şi te stimăm enorm...
- Ei, ce faci, madam Scarlat, ce faci? Hai, lasă, că ei e bine acolo, ţi noi suntem bine aici... hai, lasă, ce-ti veni? Eee, că ce-a re ei acolo n-avem noi aici, ţi-abia ai fost ţi i-ai văzut! Şi-acu-n vară mergi iar, sau când ziceai că mergi? Haidi, Ivona dragă, ce tot dai apă la ţoareci... Lasă, că ei e bine, vezi ce scrie...

- Nu ştiu, De emoţie, nu ţtiu... Si mi-e milă, de el mai ales, Nu-i uţor pentru Tudor, draga mea! Pentru ea, da, ea face cursuri, aşteaptă, dar el duce greul... Să ou crezi că e uşor până iţi faci o situaţie acolo... Trebuie să munceşti, şi iar să munceşti, nu ca aici. Şi el, bietul, când ajunge acasă, se apucă iar să învele, că una a învăţat aici, alta a găsit acolo... Că pe degeaba nu-(i dă nimeni nimic, acolo, şi mă gândesc că aici, uite, avem casă plină, şi ei trebuie s-o ia de' la început cu toate.

- Ee, lasă, că pe degeaba nu ti-° da nimeni acolo, da' nici acilea nu-ti dă... Ş-acilea, cât ai să dai, eşti bun, cât nu, nu faci o ceapă degerată. Că io, la câ(i am dat pe datorie, aş fi femeie bogată, ş-acu nu-i unu să-l vezi şi tu că vine: Ce faci, coană Vico, mai trăieşti? Nu mai trăieşti? Na şi (ie dooşcinci de lei, că (i-o prinde bine... S-acolo, ş-aici, aşa-i acu... Aşa a ajuns vremile... Haidi, lasă, nu te mai amări, că e bine ei, măcar d-am fi şi noi ca ei! E bine ei, că e tineri şi viata merge-naiote, şi timpul rezolvă toate, cum ti ziceam şi lyi madaro Ioaniu. Da' nu vezi unde e ochelarii mei? Că vreau şi io să mă uit ce scrie pe cartea poştală băiatu...

- Ochelarii? Nu... Parcă nu-i văd, dar ştii ce? S-a făcut atât de târziu, încât nu are rost să-i mai păstrez lui Niki dejunul. Haide să guşti şi dumneata ceva, încerc şi eu să gust, şi ne mai uităm la scrisori pe urmă...

3

- Formidabil! Nu mi-aş fi închipuit că exagerează chiar într-atât! Nu!... N-am să-i spun nimic, fii liniştită! Întâi pentru că nu e deloc în genul meu. Apoi, pentru că nu vreau să ai neplăceri, chiar dacă nu prea mai aveţi ocazia să vă vedeţi... Dar, poate, cine ştie, când mai vii pe aici, dacă dă Dumnezeu să fie toate bune...

- Păi, cum? De ce să nu fie? Eeei, Ivona, Ivona! Ce bătaie ai merita, că numai la prostii te gândeşti!... Da' lasă, că de mine nu scapi! Că io stau ce stau, şi-odată o iau din loc,., la să văz ce mai face madam Ivona! Ce mai face domnu Niki!... Şi te pomeni că-n stradă dau nas în nas cu ea. Io: ce mai faci madam Cristide, că sucită, că învârtită? Da' ea: va să zică umbli cu vorba de colo-colo? Le-nfloreşti...

- N-avea grijă! Doar ne cunoaştem de atâ(ia ani! Iar ea, cu stilul ei... S-au schimbat timpurile, a îmbătrânit şi ea, dar stilul şi l-a păstrat: tot rochiile colante, culori criante, pălării cu boruri imense, eşarfe lungi, mauit, bijuterii sclipitoare şi ieftine - când o singură bijuterie, veritabilă şi pusă discret, ar fi suficientă... Acest stil excentric şi l-a păstrat şi la o vârstă ta care se cere sobrietate..'. Trezeşte senzaţie, e criticată, eu, însă, totdeauna i-

am luat apărarea! Este un stil şi acesta, am spus, şi, de ce nu? Dacă îi stă bine! Dacă o prinde! Tânără era dulce, dulce, i-am văzut fotografiile. Pe urmă a adoptat stilul vamp, modul de a vorbi foarte pe şleau, o modă si accasta, pentru că multă lume bună are plăcerea cuvintelor tari... Uite, mai e putină supă, ti-o pun dumitale, e bine? Lasă că poti, lasă ci po(i! Nu, eu nu! Şi a$a a fost mai mult decât intenţionam! Să nu Ti fost dumneata, te asigur că nu luam o înghiţitură! II serveam doar pe Niki. Dar dumneata ai atâta putere de convingere... Ai o plăcere de viată contagioasă, deşi ai avea si dumneata motive de îngrijorare destule...

- Le $tiu io, da' nu-mi bat capu cu ele! Da' noaplea, de ele nu mă prinde somnu! Că n-am pus doparte banii de lemne, că amărâta de cumnată-mea bate toată ziua drumu la cimitir şi băiatu ăla stă, singur-cuc, acasă, şi dă-i, grijile, dacă văz aşa, ei, iasă, că v-arăt io vouă, zic! Şi iau carbaxin, şi iau diazepam, şi iau ale mele-care-le-ştiu, şi dorm buştean până Ia ziuă! Că ce m-aş face dacă nu m-aş linişti singură! Poti tu să te dai şi cu capu de pereţi, că tot ce e să se întâmple, se-ntâmplă!

- Aşa este cum spui... Ai dreptate, dragă Vica! Vrei şi un păhărel de vin?... Noroc, să fii sănătoasă şi să trăieşti, că ai pentru cine.

- Noroc si sănătate, şi toate ce vă doriţi... Şi s-ave(i parte de domnu Niki! Că ce bărbat frumos, şi deştept, şi cuminte...

- Frumos a fost, deştept poate este încă şi mai mult ca în tinereţe, cuminte - aşa şi aşa... Pentru că, uite, are obiceiul acesta prost să întârzie... Cât sunt eu de calmă, din principiu, mi se întâmplă uneori să mă nelinişteso, aşteptându-l. Astăzi, însă, nu! Astăzi sunt atât de liniştită! Presimt că n-am de ce să mi agit... Dumneata ai dreptate, de fapt, tot ce trebuie să se întâmple, se-ntâmplă... Dar iar îmi amintesc cc spuneai că ti-a povestit madam Cristide. Formidabil ce le-a înflorit, vorba dumitale... Lucrurile au stat cu totul altfel! Este drept că ceva-ceva tot a fost; că din cauza dosarului, Tudor nu şi-a putut susţine teza! N-a primit aprobarea ca să-şi susţină teza de doctorat, înţelegi ori nu, madam Delcă? Dacă e ceva care nu înţelegi, te rog, spune-mi... Deşi avea lucrarea făeută şi chiar publicată aproape toată, nu a putui să şi-o susţină pentru că nu i se dădea aprobare. Şi-atunci, de câte ori s-a scos în concurs postul următor în grad, el era în dezavantaj fa(ă de ceilalţi şi nu putea să participe. Chiar de la concursul de acte, era practic eliminat. Mai mult decât neplăcut, mai ales pentru un om de

seriozitatea, cu pregătirea lui... Să vezi mereu că tot felul de neisprăviţi ţi-o iau înainte, şi tu degeaba te străduieşli... Să fii mereu o oaie neagră, şi chiar postul sâ-ti fie ameninţat, pentru că aceste titluri şi examene se cer, şi din an în an posturile la facultăţi sc reduc... Rabzi ce rabzi, şi pe urmă... Acesta a fost adevărul, şi nu ce ţi-a spus dumitale madam Cristide, c-ar fi vrui Tudor să intre în partid! Dacă există, totuşi, o fărâmă dc adevăr tn spusele lui madam Cristide, situatia de fapt a fost alta. Situaţia, nu ştiu, dacă ai înţeles...

- Las' cà-melcg io! înleleg io, ce nici pân cap nu-ti trece că înţeleg! Da mai bine zi din scrisoare...

- Stai atunci pulin, madam De Ici, scuză-mà, să aduc scrisoarea, că am lăsat-o în sufragerie...

Te scuz, te scuz, că d-aia nu mai poţi tu, de scuzele mele! Tot scuză-mă, tot stai să vezi! Fată bună Ivona asta, da' prea de tot zurlie! Si fi-su, la fel, po' să zici că nu era băiat râu, da' lot avea o zminteală! Că-n partea la Ivona s-a aruncat, fi d-aia fi cu nasu-rt carte, fi cu gărgăunii la cap! Că fi asta e o zminteală, să tot stai cu nasu-n carte! Păi dintr-asta nu mai scapi cu mintea-ntreagă! Nu mai ajungi om judecat! D-aia a fi lăsat să să dărăpăne casa, fi el călăreşte lumea! Eee, mai bine că n-am mai avut io copii! Alte griji, alte necazuri, de pomană toate! Mai bine că nu mi-a dat Sl-de-Sus copii, el care ştie ce face! Că dacă ai copii, ai belele... Da' acu mai e că are fi copiii belele cu părinţii, c-a ajuns de păţeşte copiii pentru tot neamu. Din neam în neam trage, şi până intra noua spiţă, asta e la comunii fi *lege. Doar că cine ştie pe cin ' să mai ai care să puie o vorbă bună, să mai treacă de la ei: că şi d-astea se-ntâmplă. Astea le ştiu de la Zahareasca. Stii ce, madam Delcă, zicea ea, ştii ce? O mână mai spală pe alta! Ehei, că era fi-asta vicleană şi rafinată, şi materialistă, şi dată dracu şi numa pentru ea... Aşa că mai bine că n-am mai aivt io copii, că cine ştie ce mai nebuni ieşea! Si să te amărăşti cu ei să-i creşti, să te laşi pentru ei pe tine, şi când o fi la o adică, să vezi că tot aia e! Ca Ivona, păi că n-o vezi! Singură-n toată casa pustie, c-afară se face noapte, şi-aici trozneşte toate de zici că Doamne fereşte, umblă strigoii! Da'ea stă, şi-l aşteaptă pe Pramatie cu masa-ntinsă! He-he-he, mai bine-aş zice că t-a aşteptat! Da pân' la ormă tot şi-a luat seama! Pân' la ormă tot a zis: Să te-nveţi minte. Pramatie, dacă stai cu Matracuca şi nu te-nduri de ea, şi nu mai ştii c-ai şi tu pe lume o casă şi o nevastă! Că te duci acolo, trop-trop, da p-ormă*

vii tot la mine, io să te spăl, io să te calc, io să-ti dau să crăpi! Eee, mai crapă tu, crăpa-ti-ar ochii în patru! Poftim, madam Delcă, ia masă, poftim în capu mesei, în locu lu Nikit Poftim, să-fi tom supa tui în farfurie! Asta, o dată-n viafă o văz şi io pe Ivonna că e femeie cu cap! Că dacă mai stai cu ea, mai zici tu una, mai zice ea alta, şi vezi că se dă şi ea pe brazdă...

- Venişi? Haidi, şezi colea lângă mine, şi zi! Zi din scrisoare!

- *De Sainte Epiphanie am fost invitaţi la sora Sandrei, căsătorită Morand, fi-am scris totul despre ei în cealaltă scrisoare. S-a servit* la fondue, *un fel de mâncare elveţiană cu brânză topită, urmată de tradiţionala* galette des rois, *în care se pune o* fève, *un mic obiect, iar cel ce o găseşte în bucata lui devine rege. Dintre toţi, cine crezi că a găsit-o? Bineînţeles Tudor, care este norocosul familiei!*

- Norocos, mânca-i-ar mama! Da' mai norocoasă ea, c-a pus laba p-aşa băiat, si frumos, si deştept, ţi toii morţi după el, pe un' se duce! Haidi,

După cum vezi, mondenităţi sunt destule pe aici, timp să avem, că distracţii sunt infinit de multe: spectacole, filme, muzee. Dar numai dacă ieşi pe stradă şi te distrezi, că nu cred să existe pe lume oraş mai frumos, îl parcurgem uneori seara cu maşina şi nu ne săturam privind combinaţia de lumini şi mai ales construcţii de piatră (case sau biserici) luminate savant. E frumos, ce sâ mai vorbim.' De Crăciun, insă, cum {¡-am scris, a fost cea mai mare splendoare, globuri şi beculefe în tofi pornii, magazinele pline de jucării superbe, într-un cuvânt, o euforie, căci aici Crăciunul are o mare importantă. Era splendid, şi noi teribil de încântaţi, Tudor tocmai aflase vestea angajării lui definitive. Acum e perioada soldurilor şi e o minune să vezi cum în tot oraşul magazinele se întrec să ofere îmbrăcăminte şi încălţăminte frumoasă, la preturi derizorii. Mi-am luat două bluze şi o pereche de pantofi Balty superbi. Dar ce neatentă sunt, madam Delcă! Stai de atâta vreme cu farfuria goală, ţi nu spui nimic! Hai sâ-(i pun ţi fclu' doi! Pui cu mazăre... Nu, nu, l-am încălzit. Carne nu prea este, uite, îti dau o aripioară. Lasă, că ai timp destul, mănânci ţi pleci, la vremea accasta se face întuneric devreme, aţa că, deţi începe să se întunece afară, nu e totuţi târziu. încep să mă mir însă de Niki, este drept, nu este punctual niciodată, dar când promite, totuşi... Sigur, am să-l aţtept până în ultima clipă, dar dacă nu, va trebui să merg singură! Imposibil să absentăm amândoi! Va trebui să merg

singură, ceea ce, dragă Vica, î(i mărturisesc că nu-mi convine! Nu-mi convine chiar deloc să merg singură la biserică. Pentru că ştii cum este lumea: interpretează orice fleac!

- Eee, gura lumii cine-o astupa! Ale lumii să le pui toate-n ciur şi să le-aţezi sub cur...

- Nu, dragă Vica! Din păcate nu totdeauna po(i face abstractic de ce spune lumea. Şi mai ales când este în joc Clementa! Da, cred că acum nu ai mai recunoaţte-o, s-a schimbat teribil de când a luat obiceiul să nu mai iasă din casă. Are apartamentul la etajul trei, bloc vechi, etaje înalte ţi fără lift, ţi fiind hipertensivă, fiind ţi atât de grasă...

- Mai grasă ca mine?

- Ei, dragă Vica! Nu e posibilă o comparaţie! E un om bolnav! Şi dacă nu i-aş fi spus: fii atentă că e un cerc vicios! Cu cât te îngraşi, cu atât le complaci în acest mod bizar de existentă! Şi chiar în situaţia de-acum, i-am spus, m locul tău m-aş interna pe loc. Ei, parcă nu m-am internat de atâtea ori! începe ca. Te-ai internat, dar cum? Ia sâ tc internezi, îi spun, fără să iei nici un ban la tine! Să n-ai decât fise de telefon! Să n-ai ce da la infirmiere, la portar, la nimeni care să-ţi aducă pe furiş de

După internare, cum a; mai da ceva kilograme jos, pe loc m-aş apuca să vând apartamentul. As profita că mă simt mai bine şi aş urmări zi de zi toate anunţurile! Doar ai abonament la *România liberă!* Doar şi aşa pândeşti poştaşul şi, cum îl vezi, cobori pe fereastră, în stradă, sfoara cu cârligul. Da, da, madam Delcă, cum vede poştaşul, cum coboară pe fereastră sfoara, de sfoară e atârnat un cârlig, de cârlig o pungă goală de plastic. Şi poştaşul, conform înţelegerii, pune ziarul şi corespondenta în pungă, punga, înţelegi, atârnată de cârlig, Clementa trage de sfoară şi pe urmă se instalează la masă. Mănâncă dulciuri şi se delectează parcurgându-şi curierul... Ora corespondenţei...

- Multe dihănii şi lighioane mai e pe lumea asta! Da' ştii ce, Ivonna dragă, ştii ce? Acu du-tc dincolo şi bea-ti cafeaua şi lasă-mă să spăl vasele io... Lasă-mă, că termin vasele şi viu! Stai şi dumneata, că toată ziua te-ai obosit... viu şi io acu... Ia scrisoarea dacă nu mai e nimic...

- Mu, nu mai e nimic. Ajunsesem la sfârşit: *Poimâine dimineaţă plecăm în Elveţia, la Alpes-des-Chaux. Plecăm odată cu copiii, în* vacances dc neige, *să ne perfecţionăm skiui. De acolo o să-fi trimitem o ilustrată.* Şi ilustrata e dincolo, ai spus că vrei să

te uiţi dumneata la ea. Da, ai vrut să te uiţi dumneata la ea, dar nu ştiai unde ai pus ochelarii...

Dacă, aşteptând să se răcească pufin cafeaua, te aşezi pe canapea fi ifi lasi pleoapele să coboare - te miri singură cât de repede începe mintea să (i se împăienjenească a somn... Da, o oboseală atât de mare... O istovire pe care o simţi în fiecare fibră, în vreme ce gândurile isi încetinesc rotirea - fibre haotice, care vibrează zvâcnit, strânse spasmodic de o gheară neagră. Gândurile, mpându-se, lipindu-se, miscându-se tot mai lent, până când nu mai eşti un ghem bine strâns, eşti doar o pată care suge, se întinde şi se lăfeşte, şi în mijlocul ei nodul ce adună fibrele. Firele. O gheară neagră se închide şi se *deschide cu un bocănit surd, trăgând, prin carnea ta istovită, firele. Curentându-te de nelinişte, rittnic. E târziu, e foarte târziu, şi oricât te-ai zbate să nu te mai gândeşti, măcar o clipă să uifi că n-a venit, că e târziu, bocănitul surd al sângelui în tâmple, în urechi, tn mijlocul ghemului, trage firele până la capătul lor depărtat, curentându-te. E târziu, e târziu, dar acumacum acum -acum are să vină, ai sS-i auzi paşii prin curte, acum- acum-acum* **fi** *auzi? îi auzi? are să vină? n-are să vină? Acum, acum, ai să-i auzi paşii prin curte, pe scară, în hali, în fata uşii, nimic, decât tic-tac-ul pendulei din hali, ca o răsuflare străină, egală, ca o prezentă străină, mereu alături, mereu nevăzută, care te urmăreşte, e atât de uşor să se ascundă printre mobilele vechi, în penumbra prăfuită a casei, ca să te urmărească, ţi inima, care va plesni sub strânsoarea neagră si firele care se trag ritmic, care se strâng curentându-te de nelinişte până în vârfurile unghiilor, până în adâncul moale si întunecat al creierului, uită. Uită, uită, nu te gândi, nu te gândi, uită, tic-toc-ui egal al pendulei în hali, în mijlocul ghemului, o răsuflare disperată sub gheara neagră, un gâfâit disperat, si bocănitul sângelui, mereu si mereu, geamul ce dă afară în curte luceşte de noapte si nici un bocănit pe pavaj, pe trepte, în hali, doar cineva care stă nevăzut alături, care te urmăreşte, si nici telefonul nu sună măcar. Trosneşte doar boazeria casei, doar scara, e târziu, e tot noapte, lot linişte, tot n-a venit, fi, desigur, nici nu va mai veni modală.., Pleoapele grele s-au lăsa! tot mai jos, tot rhai jos, genele rare nu s-au lipit. A mai rămas o mică deschizătură prin care ochiul, orb fi mort, priveşte sufrageria fără s-o vadă. Şi, totuşi, în spatele pleoapelor, tot sufrageria o vede, tot înşirarea solemnă a scaunelor în jurul mesei olandeze, rotunde, în mijlocul căreia abureşte ibricul cu cafea, prea fierbinte încă. tnşirarea solemnă a*

scaunelor, dacă ai fi mai puţin istovită ai descifrat-o, iar irezistibila alunecare te poartă mai departe cu ea, o clipă dacă le-ai opri, numai, ai şti-o. Ce înseamnează această solemnă invitaţie a scaunelor, pline de simt al datoriei, care, în orice caz, n-au să permită... O aşteptare demnă, gravă, ascunzând în nemişcare neliniştea, greu de crezul că vom mai ieşi vreodată de aici, păziţi de şirul strâns şi solemn al scaunelor, pătrunse de simţul dezordinei şi al datoriei, greu de crezut că vom mai păşi vreodată în hali, că picioarele noastre se vor mai auzi vreodată sunând pe pavajul crăpat al curţii, pe cele trei trepte de la intrare, fiecare mergând pe rând, la boteanu, desigur, vom pleca spre boteanu, desigur, dar nu amândoi, nu deodată, de mult, ah, suport ţăcănitul acesta supărător de vase din bucătărie, supărătorul gâlgâit al apei de la chiuvetă, mugetul înspăimântător al animalului acvatic ce se zbate zadarnic să mai iasă din teavă, cu apa, prea fierbinte, opărindu-i ţeasta lucie şi chealá, sub o căciulă roz-murdar, flauşată. Gâlgâitul muget al apei, şi mereu gheara neagră care strânge firele cu disperare, şi supărător- liniştitor cineva care spală vasele tn bucătărie, cineva spală în chiuvetă crătiii şi farfurii, şi goneşte din hali pendula - Muti. Muti îfi şterge răbdătoare degetele înnegrite de ta curătatul cartofilor cu o jumătate de lămâie storcită şi o aruncă pe teancul de farfurii spălate, ultima e plină cu un mormăit de oase, neglijent curăţate de came; de acolo se hrăneşte păianjenul care coboară din cuibul lui fumuriu, agăţat deasupra chiuvetei. Muti apasă cu vata oja ciobită de pe unghii, în coiful gurii ţigara i s-a stins, dar ea nu ştie, spune-i.

Nu-i spune! Nu-i spune! în situaţia aceasta, celui în cauză niciodată nu i se spune adevărul!

- *Până când zugrăvim, înainte de Paste, va trebui să-t ajutăm să-fi întindă pânzele în fiecare cameră, fi pentru etaj, sS-l conducă discret cineva*

Cu degetul în sus, Muti arată firele de păianjen care tremură delicat. A fi tesut intre timp tot tavanul. Muti striveşte în scrumieră ţigara care răsuflă, uite pe unde răsuflă ţigara, uite unde s-a dezlipit hârtia, uite! Să fie acesta un simptom periculos? Un semn grav? Posibil să însemne ceva grav, vreun... doctore?

- *...dacă insistaţi, vă voi dezi-ălui temerile mefe de medic, spune şovăitor doctorul Dar daţi-mi asigurarea discreţiei*

dumneavoastră, pentru că dacă va afla Niki, va afla si madam Cristide, unde Niki totdeauna întârzie...

Şi tu vezi foarte dar că fi acum Niki este acolo: *stau în bucătărie to(i trei la masă, împreună cu madam Delcă. Bucătăria este bucătăria noastră, aşadar, este adevărat: Niki se află acolo, ca totdeauna, de altfel, la madam Cristide!*

- *Fiti pe pace! spune doctorul. După operaţie vom merge amândoi cu trăsura fi-l vom lua pe Niki de la madam Cristide.' Cât priveşte diagnosticul, din experienţa mea, urinatul cu sânge, constipaţia, balonarea, toate imi par simptome a... Dar veţi avea oare puterea să suportaţi diagnosticul?*

Te-ai ghemuit în scaunul de dentist, lampa rotundă e aprinsă pe ochii tăi, ai mâinile reci de nelinişte fi fti e, atât de frig! Faci insă semne încurajatoare că vei avea puterea să suporţi, pentm că doar de aceea ai venit la el: să te consulte şi să-ţi spună tot adevănd. Da! fi *strigi. Da! strigi din toate puterile, dar, într-un mod insuportabil, de enervant, doctorul nu te aude. Şi oricât te străduieşti, nu pofi să strigi, pentm că ţi se lucrează la un dinte din fată cu bormaşina.*

- *£ drept oare să vă spun deschis, &* Tamiricaine, *adevărul? se întreabă doctorul, plimbându-se cu paşi mari prin salon. E normat, e uman, e drept, nu e drept? Nu ştiu! Vă voi spune, totuşi, pentm că trebuie să aflaţi la vreme, nu ca Margot, opinia mea de medic: sunt aproape convins că vi s-au umflat gâlcile...*

Ce uşurare! E grav, dar Întorci uşurată capul. Parcă ceva putea fi mai grav - ceva, dar ce? Nu-(i mai aduci aminte! Ai inton capul mai înainte ca el să deschidă gura, aşa că o vezi pe Margot făcându-i domnului lalomiţeanu semne discrete, da, e Margot, chiar Margot, chiar căciula ei roz-murdar, flauşată, înfundată până la ochi. în acelaşi timp ii vezi foarte bine fi capul chel, rotund, lucind ca o bilă. Margot face domnului lalomiţeanu semne discrete, muteşte, să nu spună, dar domnul lalomiţeanu pare că nu o vede.

- *Gâlci, spune domnul lalomiţeanu. Asa că să ne preparăm pentm...*

Te ghemuiejti de fiică, de frig în scaunul înalt, cu spătar, sunteţi numai voi aici, în acesi demisol plin de mobilă desperecheată, un lii-de-repos,/ăra *un picior, o măsuţă de toaletă*

cu o gaură neagră în ovalul unde ar trebui să fie oglinda, nişte foteluri puse unele peste altele, o comodă masivă care sprijină usa ca să rămână închisă, pentru că şi ea are o gaură neagră în loc de clanţă. Ce bric â brac! *Ce frig îfi este! Si dacă Niki n-ajunge mai repede, mai repede, ce-ei să te faci tu? Cum ai să te mai dai jos de pe* **scaun** *? Cum ai să scapi de operaţia pe care domnul lalomiteanu şi M argat o pregătesc? Dacă ar veni Niki acum-acum-acum-acum! întors cu spatele la line, doctorul umblă nervos pe măsuţa cu rotile, mulând de colo-colo ceşlile de porţelan şi linguriiele de argint suflate cu aur pe care, acum (i-aminteşti cu precizie, că ai reuşii, da! Ai reuşii să le treci dincolo, pentru Tudor! Dintre atâtea luentri vechi şi dragi, măcar atât! Cu efort, ai reuşit! Cu efon insă, cu ce efortf Desigur, de aceea ai urinat cu sânge! lată şi explicaţia liniştitoare! lată ce va face inutilă orice intervenţie, trebuie, deci, să i-o spui doctorului cât mai repede, spune-i! Spune-i! Dar ce enervant, tocmai acum glasul nu-ţi iese din gât, şi cât de mult te forţezi! Ochii îfi ies din orbite, saliva îfi curge pe guleraşul de şcoală şi (i-o ştergi cu discrefie, preocupată cum eşti să strigi, să strigi, înainte de toate! Din gâtlejul forţat nu iese nici măcar un gâjâit, olt! Nu mai are nici un rost să te chinuieşti! Renunţă! Si renunţi, pentru că brusc (i-ai amintit ceea ce e absolut inexplicabil că ai putut să uifi: nu mai ai glas, pentru că nu mai ai nici dinţi! Din cauza radiaţiilor (i-au căzut dinţii, darnu-i nimic! îţi plimbi, împăcată, limba pe gingiile goale şi moi, important este că trăieşti! Că vei mai trăi ani şi ani! Un an şi jumătate, slavă Domnului! Slavă Domnului, se poale trăi şi fără glas, aşa de uşor şi de bine te-ai obişnuit! Numai că doctorul încă umblă pe măsuţa cu rotile, auzi tot felul de clinchete ascuţite, şi Niki, ah! Niki! Dacă s-ar deschide uşa şi ar intra Niki! Doctorul a găsit ce căuta: o cutie nichelată, lucitoare, iată că o deschide şi începe să scoată chiurete, bisturie, pense, furculiţe, solniţe, tampoane de vată, buiote, şi tu te uiti disperată la uşa proptită de comoda masivă. Ţi-e frig şi ţi-e frică! La chiuvetă, cu mănuşi* **glac£** *în mână, domnul lalomiţeanu spală crăliţele de sosuri şi sânge, iar deasupra capului său tremură cuibul fumuriu de păianjen. Si deodată, domnul lalomiţeanu îşi arară zelul faţă de tine:*

- *Până când, strigă, să mai tot aşteptăm aici, într-un asemenea demisol incomod şi friguros? Până când va fi prea târziu, aşa cum s-a întâmplat cu Margol?*

- *încă puţin, îi strigi tu, disperată, dar numai mici sunete gâjăile Ui ies din bietul tău gât forţat. încă puţin! Acum are*

să vină Niki! Are acest obicei prost să întârzie, dar de venit, vine întotdeauna...

- *Gata, strigă doctorul, înaintând spre tine cu un cu{it ieftin de alpaca.*

încerci să cobori de pe scaunul înalt, dar picioarele abia îfi trec de marginea lui, ce mică eşti! Ti-au pus trei pemife sub popou ca să ajungi cu bărbia la masă, ah, Niki, dacă ar veni Niki acum! în penumbra hall-ului, cu liseuza pe umeri, Muti îşi duce palmele la urechi, ca să nu te audă cum lipi.

- *De ce l\pi dacă nu te doare? Te doare ceva, spune 7 întreabă doctorul*

Nu te doare nimic ţi te simţi vinovată că te porţi atât de prost ţi stai în cămaşă de noapte, aici, sub ochii severi ţi acuzatori oi Mosafirilor. Mosafirii stau to(i, solemni ţi gravi, în jurul mesei olandeze rotunde. A(i rămas numai voi singuri aici, tu ţi domnul Ialomiteanu, ţi vă vorbiţi în şoaptă, pentru că tu îl iii aici ascuns. Sssst! Să nu vă audă de alături Mosafirii! Ce frig! Ce linişte! Ce lumină neplăcută! Nu ti-e foame, dar te străduiejti să mănânci cuviincios, îti mesteci fără chef torta ţi nu-l pierzi din ochi pe domnul Ialomiteanu. De ce oare l-ai mai ascuns aici, când stii că Niki acum-acum are să pice şi întotdeauna se indispune când îl găseşte în casă? Nu, Niki nu-l agreează, pe bună dreptate! Pentru că uite-l pe acest domn cum tşi vâră degetul în gură, cum scormoneşte cu unghia într-o măsea şi scoate de acolo un fir de came. Oribil! Ce lipsă de maniere! Ce educaţie proastă! Dar nu vei putea să mai spui nimănui, pentru că nimeni n-are să te creadă, doar tu singură l-ai ascuns aici! Asta nu-i filantropie, Iu te laisses faire, *spune Niki, şi are, ca totdeauna, dreptate!*

Stai nemişcată, ţi-ti rezemi ceafa pe spătarul înalt, pielea lui coaptă a plesnit de veche şi din ea îti curge în păr rumeguş muced, dar nu te mişca, nu! Mosafirii care spală vasele în bucătărie au să te audă! Mesteci torta tot mai greu, din conştiinciozitatea ta obişnuită, pentru că tot n-ai cum să ieşi, păzită cum eşti de scaunele din jurul mesei. E un diewing-gum *care îfi lipeşte dinţii, limba, mesteci, simţind cu disperare cum gâtul a şi început să-d vibreze spasmodic, mesteci, luptându-te cu lacrimile care îţi urcă din gât, cu Strâmbătura care a şi început să-fi încleşteze, ca o paralizie, obrazul, cu micul grohăit care zvârle înghiţitura cleioasă în mijlocul mesei, orbitor de albe, pe care sclipesc cristalele, argintăria. Orăcăi, vomiţj şi plângi în farfurie,*

şi lacrimile, şi resturile acre îti strâng obrazul ca o mască astringentă...

- *Luati-o de aici! Mai repede! Mai repede! strigă Muti ţi-şi întinde degetul alb, pe care se cunosc, umede, urmele proaspete ale dinţilor tăi.*

Eee, ce-t asta? Ce vârtej! Ce încurcătură! Doar a trecut atâta vreme de când ai muşcat-o de deget pe Muti! Nu cumva visezi? Nu cumva ai adormit, trezeţte-te! Slavă Domnului că te-ai trezit! Slavă Domnului că mergeţi cu trăsura să-l luaţi pe Niki, trăsura merge prea încet, tu stai pe banchetă şi n-ai cum să-l zoreşti pe vizitiu, dar acum-acum-acum o să ajungeţi! La picioarele tale sunt comenzile de la Dragomir Niculescu, făcute pe toată săptămâna - ciocolata Suchard, icrele negre în care, din greşeală, ti se înfundă piciorul, pssst! Psssll Să nit vadă Muli că ai călcat cu sandaua tn icre! Să nu vadă Muti că ciorăpelul tSu ajurat e plin de murdărie de câine! Bietul pechinez al lui Margot s-a ascuns în trăsură de când a rămas singur pe lume! De când Margot s-a ascuns la via ei din Otopeni ca să nu o *vadă lalomifeanu că e chealá şi poartă zi şi noapte o căciulă roz-murdar, flauşată.*

- *O luăm si pe Yvonne la teatru? întreabă Nenea Jorj, ca si când tu nu ai fi de fată.*

- *E* rălache! *spune plictisită Muli.*

Si pe urmă, cu totul alt ton, spre tine:

- *Stai dreaptS si nu te mai tot uita aşa! Când se uită aşa, am impresia că luşează!*

- *Atunci întoarce spre teatru! strigă Nenea Jorj şi împunge în caftanul muscalului cu vârful bastonului.*

- *Dar cu Niki? Ce facem cu Niki? Nu mai mergem să-l luăm pe Niki de la madam Cristide7 vrei să strigi, disperată, tu.*

Deschizi gura, te apleci spre ei - iarăşi, iarăşi? parcă da, parcă s-a mai întâmplat la fel, dar când? - iarăşi nici un sunet nu Ui iese din gură. În schimb în jur e o atât de mare gălăgie! Trompetele automobilelor, bătăile pendulei, tropot de cai, de la celelalte trăsuri.

- *Patru comuri la un ban! strigă vânzătorul de ziare care aleargă cu teancul de gazete sub braf.*

Şi trăsura întoarce. Şi tu stai pe banchetă, deschizi gura, te forţezi, strigi, dar nici un sunet nu ¡ti iese din gură, funda, grea, neagră, de catifea î(i apasă creştetul, agrafele ascuţite ¡tipătrund

adânc în pielea capului, în creieri, Niki! Niki! Dar nici un sunet nu se aude, o fetită gălbejită, cu nasul prea lung cu picioare prea lungi, stă pe bancheta unei trăsuri şi peste ea se varsă toată plictiseala unei duminici...

- Lasă, mai stai! închide ochii la loc ţi mai siai, că ai destulă vreme! Eee, Ivona, Ivona! Mânca-o-ar mama pe ea, că e ţi ea obosită... E ţi ea o fetită mică ţi obosită! Las-aşa, că-ti pusei paltonul meu, când am intrat ţi le-am găsit ciucilă, că trage p-aici din toate părţile, ţi dacă atipeţti te ia cu frig...

- Am atipit? Da, parcă... Dar ţtii cât? Cinci minute! în nici un caz nu mai mult! Nici să visez n-am apucat! Dar frig, într-adevăr, cred că mi-a fost, asta parcă îmi amintesc, ţi mulţumesc că m-ai învelit! Sunt asa amorţită! Hei, ce bună o să fie cafeaua! Dar ce tot cauţi acolo?

- Ochelarii-i caut, dar-ar dracu-n ei!

- Poate i-ai uitat acasă! Atunci vezi să nu-i fi uitat prin bucătărie! Şi adu-|i ţi dumneata o ceţcută pentru cafea! Ei, lasă, numai o gură!

Uf, ce miros dezgustător! De muced, de gaz! Săraca a avui intenţie bună, dar... Din păcate, toate hainele ei miros aşa, după ce pleacă trebuie să aerisesc în urmă! Este şi ea o biată bătrână, şi n-a mai gasit alte soluţii ca să lupte cu mizeria! Soluţia ei higienică **este gazuJ,** *soluţia ei medicală e carbaxinul, şi aşa mai departe! De fapt, dacă te gândeşti bine, este o originală, probabil dt aceea tine la mine, de aceea a finul la Muti, pentru că nu se poate nega o anume afecţiune! De aceea poate şi vine mai des decât trebuie, dar cine ştie de câte ori va mai avea ocazia să vină? Cine ¿fie ce are sS-i mai rezerve viitorul - bine, în orice caz, nu! Nu mai ai ce bine aştepta de la această vârstă! Si, ca şi alţii atâţia, ar fi meritat mai mult de la viată, pentm că are o fire devotată...*

- Nu e, si nu e! Dar-ar dracu-n ei, că parc-a intrai în pământ! Că nici habar n-aveam că nu-i am, dar am vrut să văz şi io ilustrata! Să văz ce scrie băiatul Da' bine c-am vrut, că plecam şi-i lăsam aici... M-am uitat peste lot, pân-am ameţit, da' ci, parc-a intrat în pământ! Parcă i-a luat Al-cu-coarne! Numa Ăl-cu-coarne, care şi az dimineaţă m-a umplut de draci, că tot aşa mi-a ascuns portofelul

- Stai, Vica dragă! Stai, s-o luăm metodic! întâi: cu ce ocazie ti-ai scos dumneata din poşetă ochelarii?

S

- ...Cu ai mei nu mai văz deloc, şi ăştia e a Iu lighioană bătrână... Acu trebe că se dă de ceasu morţii că nu-i găseşte! De când am început să-mi strâng toaştele, ce faci? zice. Iar o iei din loc? Da' a nu te prinz, zice, că îmi iei şi ochelarii! Ş-uite-aşa sta, numa cu ochii pe mine! Ce-ai, zic, ce te-apucă? Ce treabă am io cu ochelarii tăi? N-am p-ai mei, zic? Ce-mi trebe, zic, gioarsile tale, legate cu sfoară? Dacă vede el că tot ti dau cu gura, tace, si, cum întoarce capu, io bâşti! Vâr ochelarii în toaşcă! Eee, de luat i-am luat, da' de văzut mare lucru nu văz cu ei! E prea tari pentru mine! Mai adineauri i-am pus, când erai sus după bani, ce să fac io? zic, să mă uit pân poze. Da n-apuc bine să deschiz albumu, că intri! Şi-aşa o fat-aveai c-am uitat si de album, şi de ochelari, şi de toate! Da' să ştii că nu pot! E ochelarii tari, e şi poza mică, aşa că habar n-am ane e ăştia d-aici... Nu văz... Cine e, ei ştie... Numa asta de stă în fotoliu parc-ar fi madam loaniu...

- Chiar ea e! Şi domnul corpolent de alături este nenea Jorj! Iar picioarele acestea superbe sunt ale lui tante Margot! Şi uite-l şi pe nenea Sandu! Ce spui? Uite-mâ! Ce tânără eram! Parcă nici nu-mi vine să cred că am putut fi atât de tânără... E toată familia îh fotografia aceasta...

numai familia... Ba nu, mai este aici, în colt, cineva, o femeie, dar nu-mi dau seama cine... E prost scoasă, vezi? Numai Niki era în stare de aşa perfomantâ, numai el ne scotea lot timpul fără mâini, fără picioare... Fotografia c ca şi semnală de Niki, nimeni în afară de el nu ar mai fi reuşit o încadrare atât de proastă! Dar dacă aş şti cine este această persoană...

- Da' mai dă-o 'ncolo, altă treabă n-ai acu decât să-|i bati capu?! La ce? Şi baremi dacă s-ar vedea ceva, da' aşa, numa să pughinesti la ea, cât

- Ai şi dumneata dreptate: fotografia este mult prea mică! Ştii ce, madam Delcă? Pe bufet, acolo, da! În dreapta, mai, mai, se aflâ o lupă. Lupa lui nenea Jorj, da, dă-mi-o te rog. Acum totul mi se pare clar! Sunt acum mai mult decât sigură că ea este: Larisa Peşel! Larisa Geblescu! Am să (i-o arăt şi în alte fotografii, s-o vezi mai bine... Cu buclele ei vopsite roşu-acaju, cu pielea foarte albă şi cu ochii negri, frapa! Ei u datorez că m-am făcut blondă, şi aşa am rămas până acum, mă vezi! Ea m-a sfătuit, m-a încurajat... Larisa! Nu poate fi altcineva decât ea! De altfel îi (în foarte bine minte bluza aceasta de voal. Avea volănaş la mânecă şi din volănaş îi ieşeau mâinile - cu unghii foarte roşii şi foarte lungi, fără nici cea mai mică podoabă... Nici inel, nici bră(ară, nici măcar verighetă!

Pretindea că le lăsase în păstrare şi nu i s-au mai restituit. Regreta că s-a temut să le ia cu ea în momentul refugiului...

- Refugiu? Ce refugiu?
- Când au venit trenurile cu refugiaţi, nu-ti mai aminteşti? Din Basarabia. Prima oară!
- Nu ştiam io d-astea p-atunci, ti-am spus!
- Sunt convinsă că măcar ai auzit, de la domnul Delcă, sau de la clienţii din prăvălie... Eu îmi amintesc atât de bine vara aceea îngrozitoare! Şi sentimentul meu că trecem cu to(ii printr-un moment dificil... Eram idealistă, cum sunt tinerii, patrioată, cum fusese Papa, şi de altfel, întreaga noastră casă era afectată de ce se petrecea. Iar într-o zi, nenea Sandu a trecut cu automobilul şi m-a luat la Gara de Nord. Veneau trenurile cu refugiaţi şi fusese anuntat că va sosi şi vărul său, magistratul Geblescu, din Chişinău. *Ce impresionată am fost în vânzoleala Gării! Fetele acelea derutate, neajutorate... Să te trezeşti deodată în voia soartei! Parcă am avut o presimţire rea pentru tot ce va urma! Ce-o să se întâmple cu noi? m-am întrebat, trezin- du-mă în mijlocul acelei mulţimi care nu mai vroia să ştie cine eşti... Gata să te calce în picioare. Şi parcă ghicindu-mi gândurile, nenea Sandu s-a aplecat spre mine, n-o să scăpăm de război, asta e sigur! Să avem şi noi o asemenea neşansă? mi-a trecui prin minte...*
- Biala noastră rudă, magistratul Geblescu, s-a simţit teribil de rău când a coborât din tren! Era cardiac şi ¡1 afectaseră emoţiile, călătoria lipsită de confort, căldură... Eu îl vedeani atunci prima oară si, ca să spun drept, l-am găsit destul de plicticos. Mult mai mare succes a avut solia lui, Larisa, pe care o vezi aici... Mult mai mare succes, la aproape toată

La toată lumea, afară de Muţi cart, fără motiv, de la început nu a agreat-o. Si avea mai tot timpul mici răutăţi }a\ă de ea, pe care Larisa, cu tactul ei, se făcea că nu le observă! Scena aceea, de pildă, după vreun an si ceva, când Larisa s-a plâns că si bijuteriile, si covoarele, si argintăria, şi tot ce lăsase în momentul plecării ei precipitate, nu-i mai fuseseră restituite. Noi îl auzisem pe nenea Sandu spunându-ne că la momentul oportun fusese cât se poate de atent ca vărul lui să-fi recupereze absolut toi avutul. Dar, după firea mea, am tăcut, ba chiar am privit în altă parte. Muti, în schimb, în primul moment a avut doar aerul că nu înţelege. Cealaltă a repetat, cu tupeu, fi atunci Muti i-a răspuns, sec: lasă, ai primit oricum *mai mult decât ai*

Sau ceva de acest gen.

- La foarte pulin timp după ce pusese piciorul pe peronul Gării de Nord, Larisa se acomodase perfect! Solul ei refuza orice invitaţie, pretextând că sănătatea nu-i permite să se obosească, aşa că nenea Sandu şi Margot o luau pe Larisa cu ei peste tot: la pctrcccri, la restaurante, la grădini de vară, la partide de poker, la conacele prietenilor, unde erau invitaţi... începusem să fim convinşi că bietul magistrat este un ipohondru şi un personaj foarte comic, când, deodată, a murit! Cred că a murit prin iarnă, da, pentru că mi-amintesc că la înmormântare Larisa avea un superb astrahan! Si o tocă ce îi venea foarte şic. Ei, dar ce mai vorbesc, dragă Vica, ce-am mai vorbit în după-amiaza aceasta! Un timp să ştii că mi-a făcut plăcere, dar acum vorbesc mai mult din cauza nervilor, pentru că spune şi dumneata! Cum să nu fii nervoasă când tot aştepţi, lot aştepţi! E normal pentru un om ca Niki să se poarte ca un copil? Şi de fapt, ce copil?! De fapt, niciodată Tudor nu şi-a permis atâtea pozne câte şi-a permis taică-său. Este însă un subiect care nu-mi face nici o plăcere! Vroiam doar să-ţi spun că numai din cauza nervilor povestesc - nu, nu sunt neliniştită, dar nemulţumită sunt! Şi ce vorbeam? A, despre moartea bietului Geblescu! Ca să fiu sinceră, cred că 1 am nedreptăţit cu to(ii... Uite o situaţie pe care o întâlneşti câteodată chiar în familie... Dumneata n-ai întâlnit-o?

- Păi dacă mă gândesc numa la mine... Dacă mă gândesc la mine, numa io ştiu câte nopţi n-am dormit de grija la ai mei... Da crezi că şi ei tot aşa? Crezi că şi ei tot aşa se omoară de mine? Eee, Ivona, Ivona!

Fiecare-şi vede d-ale lui! Că mai are dreptate şi lighioana bătrâna, când mă vede că o iau din loc: tot pleci, tot pleci, face. Da numa tu, nuraa tu... Ei nu vine nici unu! Haidi, gura, fac io la el, da ştiu că-i aşa cum zice... Dacă mă duc io la ei, bine! Dacă nu mă duc, şi mai bine, încă!

- Acum exagerezi, dragă Vica! Şi fraţii, şi nepoţii (în la dumneata, din povestirile dumilale mi-am dat seama... Dar oamenii din ziua de azi sunt atât de ocupaţi încât neglijează relaţiile de familie, care altădată... De pildă, ce atenţi am fost noi cu totii fată de Larisa, după ce s-a prăpădit magistratul. Şi eu, dar mai ales Margot, care ieşea cu ea peste tot, făceau vizite, vedeau spectacole împreună... Ajunseseră nedespărţite... Este drept că Larisa ave« marele talent de a se face oricui agreabilă! Apoi, se vedea că primise o educaţie îngrijită şi era falã de familie.

Prezentabilă, siluetă, picior, scoasă din cutie, totdeauna... O voce minunată, în plus! La petreceri avea un succes monstru!

- La petreceri? Cânta? Păi nu ziseşi, madam Ivona, că murise bărba-
su?

- Murise, da... Şi ce dacă murise? Vocea Larisei i-o auzisem cu totii, dinainte să intre în doliu... Păi cât timp trecuse de când venise cu trenul de refugiaţi? Poate un an... Poate câteva luni... Stai să socotesc... Geblescu şi Larisa au venit în iunie, pe urmă noi am plecat ta Baltic, ne-am întors precipitai din vilegiatură, din cauza zvonurilor rele... Care s au şi adeverit... A fost, da, ultima vară petrecută la Balcic... Când s-a cedat Ardealul eram sigur ih Bucureşti, şi atunci am fost convinşi că va fi război... De asta nu se poate să ou-ti aduci şi dumneata aminte!

Aici, tn Bucureşti da... Poate chiar în această cameră... Şi nenea Jorj care se plimba nervos, cu mâinile la spate— Mersul lui ţeapăn, de militar de carieră... Şi cum tresăream to(i când auzeam telefonul. Şi cum se plimba el mai departe, tot mai nervos că nu venea ordinul. Niciodată nu a avut armata un asemenea elan... Toti nu aşteaptă decât un semn... Da, chiar asa vorbea, dar atunci nu ni se părea că sună teatral... Radioul deschis, manifestada de ta Cluj, vocile celor strânşi tn Piafa Unirii scandând Nici o brazdă... *Şi pe urmă, când am cântat* Deşleaptă-ie, române, *si am plâns cu tofii, a plâns si Muti... Cel mai tare a plâns bineînţeles Larisa, care pe urmă s-a dus să prepare un cmşon veritabil, cu care a avut succesul obişnuit... Bietul nenea Jorj! Niciodată nu a avut armata un asemenea elan... Nu ştia să spună alte fraze, dar tensiunea lui era atât de adevărată, încât ne-o transmisese... Semnul pe care îl aştepta nu s-a dat, dar atunci, pentru prima oară, în acest bărbat corpolent, cu o fire posacă şi care toată copilăria nu ştiuse să se apropie de mine, l-am întrezărit pe generatul loaniu, despre care auzeam vorbindu-se cu respect tn cercurile militare.. .*

- Nu se poate, dragă Vica, nici asta să nu-ti mai aminteşti! O zi de doliu naţional, o (ară întreagă o (inc minte! De fapt după atâta vreme, nici eu nu mai sunt sigură: s-a decretat, într-adevăr, atunci zi de doliu naţional, sau numai în mintea mea a rămas aşa?

- Eec, că nici nu prea înţeleg ce spui... Doliu? Doliu stiu c-a pus când a murit Ferdinand... P-ormă ştiu când a pus mov în loc de negru, pentru Maria... Ce zurlie şi-asta, Dumnezeu s-o ierte...

Astea e care-am apucat io zile de doliu... p-ormă când a murit Stalin şi Gheorghiu-Dej. Cel mai bine (iu minte când a murit Gheorghiu-Dej, c am văzut la televizor înmormântarea. Săracu, ce l-am mai plâns! Io nu po' să văz mort, că mă pornesc! Ce-ai, Vico, dai apă la şoareci, face ăsta al meu. El e tare animalu, tare ca piatra! în patruj-nouă de ani o dată nu l-am văzut că plânge! Astea (iu minte c-a fost zile de doliu... Dacă spui c-a fost ş-atunci, o fi fost, da' io n-am ştiut...

- Cum să nu ştii, madam Delcâ? Cum se poate aşa ceva, sâ nu ştii? Ţin minte şi cci care erau copii vara aceea!... Nu se poate să nu (ii chiar

- Ţi-am zis că io n-am vrut nici să stiu. nici s-auz de politică... Că e asta, că e ailantă, io n-am vrut nici să văz, nici să stiu. Că dacă nu-mi port io de grijă, nu-mi poartă nimeni... Nu-mi trebe mie belea pe cap şi politica e belea, asta todeauna am zis-o! Te vâri în politică, pierzi clien(i, că ăla-i cu ăia, ăla cu ăilan(i, tu trebe să fii cu interesu tău! Tu trebe Să fii cu toti şi cu nici unu! De câte ori i-am zis astea la lighioana bătrână! Tu n-ai nimic de-mpărtit cu nimeni! Ei să fie cu cine vrea, tu eşti cu mine, şi-atât! Mai scapă unu o vorbă, mai se-ncinge tărâta-n el la băutură, tu n-auzi şi nu vezi nimic! Dacă nu se-mbată să spargă, dacă nu se batc-ntre ei, dacă nu borăşte ca porcii şi plăteşte cinstit, atunci tu n-ai treabă cu ei, nici ei n-are treabă cu tine! Lasă-te de politică, dacă nu vrei să te laşi de clienţi! i-am zis la lighioana bătrână. Că şi ăsta, într-o vreme, începuse s-o ieie razna. Şi p-ormă, nu mai ştia cum să se facă mai mic şi pe un să s-ascunză...

Nu, nu site, ii este de tot hazul ce enormităţi spune... Dar ca să fiu dreaptă, există atâţia oameni cultivaţi care nu sunt prea departe de ea! Contează si firea moştenită, dar si educaţia pe care ai primit-o, si anturajul... La noi în casă era ceva cu totul special, iar cât priveşte interesul meu pentru politică, sigur că îl datoram lui nenea Sandu... Cu aproape doi ani înainte de vara aceea îngrozitoare l-am tot auzit profeţind: acum, după Cehoslovacia, va urma la rând România-

Acum, după Polonia, va fi România la rând... îmi amintesc vocea lui, mâinile îngrijite, tot felul de amănunte inutile, pentru că de fapt nu stiu despre el mai nimic... Sunt convinsă însă că a lucrat pentru tron şi pentru (ară... *Pentru ultima parte a războiului, atunci, cel puţin, sunt convinsă că, folosiridu-se de călătoriile tui Margot, a dus fi a adus mesaje de la Maniu pentru englezi. Unele presupun chiar cu asentimentul lui Antonescu... presupun. Nimic*

nu este sigur! Dar ce avea altfel Margot de călătorit atăt? Ce avea nevoie să meargă în Spania, sau în Suedia, doar nu finea cine ştie ce Casă de Mode! Nici vorbă!

Ivona se uită la ceasul rusesc, îşi aprinde o ţigară:

- Dar ce târziu s-a făcut! Teribil de târziu... Şi oricât sunt eu de îngăduitoare, de data aceasta Niki a întrecut orice măsură! Ar trebui, desigur, să mă duc acum sus, să mă aranjez, să fiu pusă la punct când vine, dar nu am nici un chef

- Lasă, stai aici cu mine, mai vorbim una-alta, şi acu ne pomenim cu el că sună la u$ă! Că io toată viata am ascultat la povesti, şi în prăvălie, şi pe la cliente! Zi ce-a mai fost cu aia... Care murise bărba-su...

- Larisa... Da, cu Larisa chiar că este o poveste... Nenea Sandu îi aranjase o pensie convenabilă, dar cu răsturnările de după război, cu devalorizarea banului şi toate care le ştii, a găsit că nu strică să-şi ia servici... La început a vârât-o la un economat de instituţie, dar ei ceva nu i-a convenit, şi atunci a ajutat-o să intre la Banca Naţională... Şi aici, la Banca Naţională, Larisa a cunoscut un elveţian care a făcut pentru ea o adevărată pasiune. Sigur, nu era un om tânăr, avea copii mari, căsătoriţi şi cu situaţia făcută, în Elveţia... Dar era un om serios,_ văduv sau divorţat, nu s-ar fi putut ceva mai convenabil... Mariaj rapid... Însă tocmai atunci apare dispoziţia prin care li se cere străinilor să părăsească tara. Nu-şi puteau lua soţiile sau soţii români, decât dacă erau căsătoriţi măcar de cinci ani... Toate demersurile elveţianului au fost inutile şi atunci, în disperare de cauză, a venit la nenea Sandu, propunându-i o sumă fabuloasă de bani, dacă prin relaţiile pe care le mai avea la Interne, o ajută pe Larisa să plece... Probabil că la acea dată nenea Sandu fusese şi el avertizat că vor începe arestări masive şi că propria lui situaţie este ameninţată...

-Şi?

- A luat paşaportul elveţianului, i-a schimbat fotografia cu a lui, făcută din profil (se temea ca nu cumva, prin cine ştie ce întâmplare, la graniţă totuşi să-l recunoască), şi a plecat, în modul cel mai comod şi legal, cu Larisa. Ca sot şi so|ie.

- Păi nu ziceai că ea n-avea voie? Nu ziceai...

- Ei, n-a contat! Mai avea nenea Sandu destule relaţii la Interne ca să o poată trece pe ea. A trecut-o.

- Şi ăla?

- Care ăla?

- Bărba-su! Elveţianul

- Elveţianul a mers la autorităţi a doua *zi* si a anunţat că soţia lui îi furase paşaportul si fugise cu altcineva. Poate fusese între ei o înţelegere în acest sens. Poate nenea Sandu nici nu-l pusese la curent cu manevra... Nu ştiu decât că, fiind cetăţean străin ţi pentru că el personal nu făcuse de fapt nimic, elveţianul a primit învoirea sâ plece... Dincolo s-a întâlnit cu Larisa si poate a achitat fabuloasa sumă de bani.

- Adică n-a luat-o... Bărbatu Iu madam Margo! N-a luat-o de nevastă p-asta d-a fugit cu cl!

- Aaa, nu! Nu, nu! Nici o secundă în planurile lui nu a fost să o lase pe Margot cu Riri în tară, ca să se poată însura dincolo cu Larisa!... Nu, nici poveste! Lucrurile au fost mai complicate... Larisa a rămas în continuare cu soţul ei în Elveţia, ceea ce ţtiu din scrisorile pe care le-a mai primit mama ei. Puţine. Mama Lariseia mai trăit aproape un an, paralizată ţi într-o mizerie neagră...

Ivona se ridică de pe scaun ţi, păstrându-ţi ţigara în coltul gurii, se apropie de bufet ţi potriveşte ceasul vechi, care a rămas iar în urmă...

- Şi madam Margot?

- Margot? Câteva luni, poate ţi mai mult, au tracasat-o cu interogatoriile, pe urmă s-a mutat ia Otopeni, unde... Ţi-am spus. L-a ascuns pe domnul Ialomiteanu. Soţia lui i-a denunţat, a fost proccs...

- Şi el?

- El, care?

- Geblescu! Bărba-su!

- Ce-i cu el?

- Ce face acolo? S-a-nsurat? Cu ce se ocupă?

- Cu ce se ocupa, mai bine spus, pentru că, între timp, a murit. Cu ce se ocupa - dacă ai ţti, dragă Vica, de câte ori am mai auzit această întrebare! Absurdă! Pentru că de aici n-ai cum să ţtii ce face dincolo cineva, aţa cum nu ţtii ce se petrece pe lună!

- N-ai, n-ai! D-aci, n-ai! Da' Tudor? Tudor poa' să meargă să vază... Şi dumneata, când ai fost anu trecut, în vară...

- Dar ti-am spus ci a murit, draga mea! De când a murit! Fă socoteala ţi-ai să vezi că avea ţi el o vârstă... Nimeni dintre noi nu a apucat să-l mai vadă în viată, iar corespondentă, ti am spus! Nici măcar cu Margot n-a purtat!

Doar n-am iă-i spun că la prima lui ieşire, Tudor a mers să-l caute, si doar aşa am aflat că murise! Chiar portăreasa i-a spus că murise de infarct, cu două-trei tuni înainte, şi că nu se păstrase

nimic... Nici acte, hârtii, nici acele memorii ce se ştie sigur că au existat, putinii lui prieteni erau la curent, văzuseră pagini briante, pare-se, şi cu amănunte senzaţionale, privind demersurile diplomatice din anii războiului. De ele îmi pare cel mai rău, şi nu pot înţelege cum de nu au ajuns a fi lăsate prietenilor în păstrare, aşa cum se întâmplă curent în asemenea situaţii! Si din ce trece timpul, ipoteza lui Tudor, ce mi-a părui prima oară atât de extravagantă, o fantasmagorie de copil, pasionat de romane poliţiste. Uni pare tot mai posibilă... Dar ce po(i să fiii de aici despre ce se întâmplă acolo? Numai presupuneri...

- De aici dragi Vica, nu poti să ştii nimic din ce este acolo... N-am aflat decât că locuia la Paris în arondismentul XIV, că avea maşină, un câine imens şi o amantă de joasă extracţie, tânără, pe care o dresase să nu deschidă gura. Că se (mea incredibil de bine pentru vârsta lui reală, care acolo nu era ştiută, şi arătase excelent până în ultimele zile. Dar pe asemenea date nu se pot face decât presupuneri...

Presupunerea lui Tudor despre tentaţia jocului dublu, care i-ar explica si prea desele călătorii, si dispariţia actelor, a memoriilor, a câinelui si a amantei de joasă extracţie, cu maşină cu tot... Sau presupunerea...

- Auzi? Sună!
- Niki! (n fine! Dar ce spui de stilul acesta comod al lui? Niciodată nu se deranjează să-şi caute în buzunar cheia... N-ai cheie? îl întreb de fiecare dată, degeaba. Ei, numai puţin, scuză-mă, madam Delcă, să-i deschid lui Niki...

6

Niki pe dracul Nu e Niki, că e glas de femeie! Da' cine-o fi, că de auzit am mai auzit-o! Acu, dacă veni şi-asta, o să-mi cam iau tălpăşiţa! Da'cine dracu-o fi răguşită asta, d-o ştiu? Si Ivona, auzi-o cum o tot invită: dar poftiiiim! Te rog te rog poftiiim! Da bine că-mi pusei dinţii, că cine ştie cu cine mai dau acu nas în nas! lele cine intră! Vorbeşti de lup, şi, când colo, lupul 5' lot cu demiul de i l-am întors io, şi i-am făcut eşarfă, că ce m-a nebunit de cap, fă-mi, şi fă-mi, madam Delcă eşarfă, că ce mi-a venit mie cu cravate şi cu eşarfe! Hai, înnădeşte, ia de colo, pune colo, fă ce ştii dumneata, numa mie să-mi scoţi la demiu eşarfă! Si >-a,n scos-o, că alfel mai scăpăm de Nebună? Tot cu eşarfa, tot cu pălăria cât roata carului, tot cu hanţile-alea d-o ştiu, şi tot văpsită ca o brezaie! Si tot cu obiceiu prost, să te pupe-n bot!

- Ce surpriză! Ce surpriză şi ce bucurie! Pe cine mi-e dat să văz azi? Care nici pân gând nu-mi trecea!

- Bonjurică, dragă Vica! Vica îţi spunea madam loaniu, nu? Parcă te văd cum stăteai cu madam loaniu!

- D-apăi, io! Nu trece zi de la Dumnezeu să n-o pomenesc! O mâna de om, cât ajunsese, da' fără ea, parcâ-i pustie casa! Şi ce mai zici, ce mai faci, raadam Crist ide?

- Vezi că tc-a pătat cu ruj! Nu acolo... Mai la dreapta, Vica, mai...

-Scuză-mă! Asta casă vezi ce prost e rujul de la Niculeasca! Niculeasca
din Brezoianu, o ştii, Ivona, scumpo! Cu cap de păpuşă, ten splendid, alb-alb, fără un rid! Trecută de patruzeci, bine trecută! Ei, nu se poate să n-o ştii! Are şi pudre, şi rujuri, şi oje, şi creme, Foarte convenabile... Şi eu, care toată viata i-am Făcut economie bărbatului! îi şi spun, câteodată: Puiule dragă, nici habar n-ai tu cum toacă altele banii bărbaţilor lor! Numai Helena Rubinstein! Numai Elisabeth Arden! Numai Max Factor! Lucruri din pachete! Eu cu zdrăngănelele mele ieftine şi cu rujurile de la Niculeasca! M-am mulţumit cu ele, pentru că aşa este firea mea: modestă şi populară! Şi dacă m-ai fi văzut la şaisprezece ani! Să-mi li spus pe-atunci cineva că am să car plase cu zece kilograme în fiecare mână, am să stau la cozi şi am să fac cu mâna mea parchetul... De-asta am ajuns de nici nu mă mai recunosc în oglindă! Şi sunt femei care îşi trimit bărbatul la cantină, copiii la creşă, gata, le spun! Eu n-am timp de pierdut cu aşa ceva! Eu trebuie să-mi trăiesc viata mea! Şi ele sunt cu adevărat femeile inteligente! Aşa cum trebuie să Fie o femeie! Nu ca mine, care m-am sacrificat pentru ai mei.., Pentru că alta era natura mea adevărată, dar mi-am sacrificat-o, după ce am fost închisă în turnul de fildeş! Şi Puiu e cel care m-a închis, Puiu e cel care metodic, perseverent, mi-a creat noile deprinderi! Noua natură care nu este natura mea! S-a (inul de capul meu, până n-am mai avut încotro, şi am făcut ca el! Asta de când m-a văzut prima oară, Era subţirel, corect îmbrăcat, politicos, cu buze frumoase... Drăguţ, altfel nu-l luam! Ştiind teribil de multe şi cu o minte matură! Care îmi impunea! îmi impunea, dar prăpădită după el n-am fost! Aveam flirturile mele cu care mergeam la baluri, la patinaj... Dar Puiu, melodic, din umbră, i-a dat pe toti la o parte! Până m-a închis în turnul de fildeş! M-a scos din anul doi de la Litere şi m-a făcut nevasta lui! Şi aşa, tot stând cu el, am început să-l iubesc, că doar era bărbatul meu! Am început să duc plasele, să fac economie, să mă mulţumesc cu

rujurile Niculeascăi. Dar, Ivona dragă! Nu mai tot sta si mă asculta! Nu mă ştii ce gură am, şi dacă mă pornesc, nu... Ivona dragă, te implor, du-te şi te aranjează! Haide, să ajungem din vreme, să putem totuşi vedea... Dar, iartă-mă, dragă Vica! M-ai întrebat ceva şi am uitat ce...

- Că mare brânză te-am întrebai! Ce mai faci, ti-am zis. Ce mai faci, ce mai zici, madam Cr ist ide... Ce mai face domnu...

- Mersi, bine... Nu-l ştii dumneata pc Puiu cât e de scâr(âit şi de bolnăvicios? Acum îşi schimbă lucrarea din fată si n-a vrut în ruptul capului să-l vadă lumea aşa ştirb cum c... Totuşi, mi-am spus, nu pot sâ-i fac o asemenea figură Clementei! Şi m-am gândit la Niki şi la Ivona. Când colo, dumnealui nu-i acasă, dumneaei nehotărâtă... Să nu pierdem ocazia, îi spun eu, să fi scăpat şi noi odată de ei. Să ne aerisim puţin! Mergem amândouă! Dar uite-o că se codeşte! Asta fac, madam Delcă, asta fac, si nimic altceva. Afară numai de necazul pe care l-am avut cu moartea fratelui meu... N-ai ştiut? A fost şi în *România liberă*... De când rămăsese singur, luase în apartament o nepoată, cu bărbatul ei, ştii cum se face! Ca să nu fie, bietul de el, singur... Ca să aibă şi el...

- Cin' să-i dea un pahar cu apă!

- Exact, madam Delcă... Dar de fapt, acum sunt convinsă că mai bine i-ar fi fost dacă rămânea singur! Totuşi, teama de singurătate...

- Ei, cum, madam Cristide, dar în ultima vreme spuneai că nu s-a mai putut scula din pat... Că avea dureri, făcea morfină...

- Uite-O, O vezi? Eu îi spun Ivona, ea îi dă înainte cu madam Cristide. E drept ce spui, Ivona dragă, dar el îi luase pe ei cu trei ani înainte în apartament. Oameni de condiţie, rude ale noastre. Dar ce-a fost...

- Numa bătrân să nu fii şi s-ajungi la mâna altora!

- Să n-ajungi, da, dragă Vica, numai că vezi, viata te-aduce! Rămâi cum a rămas văduv fratele meu. O mai înşelase pe nevastă, îşi mai făcuse de cap, dar ea, înţeleaptă! Nu lua în seamă asemenea... Şiicând a rămas fără ea, a suferit! I se mai şi ura, tot singur, şi singur... Ţi-e urât şi când eşti tânăr, dar la aşa o vârstă când să faci treabă nu po(i, să citeşti nu, toate încep să te lase... Ce să mai faci la optzeci de ani? Ce să mai faci, spune şi dumneata...

- Nu-i bine nici aşa, să tot trăieşti! Nu-i bine nici s-ajungi să faci umbră pământului...

- Da, madam Delcă, dar nu dumneata hotărăşti cât şi cum... Ştii bine ca nu de noi depinde... Şi te rog Ortansa - Ortansa, m-ai auzit? Te rog fă-te comodă, scoate ţi paltonul, deşi aici e cam răcoare...

- Loc iau, mersi, că mi-a interzis doctoru să mai stau în picioare, dar deroiul nu-l scot, pentru că dacă-l scot, gata! Ne-ntindem la vorbă şi nu mai ajungem la biserică. Şi nu merită Clementa aşa ceva! Nu merită nici Ţuţulică, dragul de el! fl ştiu de când era un nod! Nu-ţi place Tutu, Ivona?

- Cum să nu-mi placă? Băiat silitor, devotat mamei lui! M-am bucurat când Clementa s-a decis să-l lase să se căsătorească... Poate am influenţat-o puţin şi eu, la începui avea unele rezerve, dar eu am pledat... Când ai un copil, i-am spus, la el trebuie să te gândeşti, nu la cum ţi-ar fi ţie mai bine...

- Tu, Ivona, gândeşti cum am făcut toată viaţa eu! Sacrificiul! Deşi ai avut serviciul tău, viaţa ta, văd că susţii ceea ce am făcut eu: să mă las pe mine pentru familie... Şi, pe de altă parte, eu, care m-am sacrificat, de câte ori nu i-am spus Clementei: regiei că nu sunt în serviciu, cu banul meu, să-mi fac singură viata!... A$a că am înţeles şi rezervele Clementei atunci când Ţu|u a venit cu logodnica lui la ea... Ani înteles-o, si i-am dat dreptate în ce le-a spus. Dragii mei, le-a spus Clementa, vă văd decişi, pentru că pe mine nu maţi întrebat ce părere am! M-ati anuntat numai! Dacă m-a|i fi întrebat, sfatul meu ar li fost: să mai aşteptaţi! Da, eu vă spun, eu, care m-am măritat la optsprezece ani! Pe vremea mea însă se acccptau mai greu anumite lucruri. Dar acum fetele mai întâi trăiesc cu băieţii, apoi se căsătoresc - lucru normal, de vreme ce nu mai există acele case unde se putea merge altădată! Mentalitatea, si ea, s-a schimbat şi băieţii de obicei sunt corecţi şi se însoară cu fetele cu care au trăit. Dacă nu, ele se mărită cu alţii, care presupun că nu le reproşează, pentru că nu se mai întâmplă scandalurile de altădată... Poate credeţi, din ce am spus, că le condamn pe fetele din ziua de azi, nu, dimpotrivă! Dimpotrivă, dacă as fi tânără, as face şi eu la fel! Ba chiar nu m-aş mărita deloc!... Căsătoria însemnează corvoadă, copii, aşa că, deşi m-ati anunţat, nu m-ati întrebat, eu vă sfătuiesc să vă mai gândiţi încă o dată bine la cc aveţi de gând să faceţi.

- Da, stiu, ştiu! Mi-a povestit şi mie conversaţia, de aceea m-am simţit obligată să-mi spun părerea. Nu contam însă că o va lua cum a luat-o! Te-ai obişnuit să te arăţi îngăduitoare în orice situaţie, mi-a spus, dar nu î|i dai seama că ce e valabil pentru tine, nu-i şi pentru altul...

- Chiar dacă a depăşit măsura fată de tine, Ivona, dragă, dezarmeaz-o tu! Mie, de pildă, mi se întâmplă să călătoresc uneori cu tramvaiul, cu care merge lumea mai proastă, şi, fiind mai cochetă, aşa cum mă ştiţi, sunt momente când mă simt cu adevărat în pericol... Ei, bine, insultele lor, parcă nici nu le aud! Sunt în continuare drăguţă, sunt populară cu ei, şi asta îi dezarmează!
- Dar m-ai înţeles greşit! Ce să dezarmez? Nici vorbă!
- Ştiu, draga mea. ştiu! Am făcut doar o comparaţie, tu, care eşti fată cultă, înţelegi! De aceea insist: treci tu peste insinuările Clementei, şi haide m!
- Dar m-ai înţeles greşit... Nu m-am supărat... Doar ne cunoaştem, eu şi Clementa, de atâta vreme...
- Ştiu că nu faci tu un motiv din aşa ceva! Tu, Ivona, scumpo, eşti o fată prea inteligentă ca să... Dar o mică supărare a reieşit din tonul tău fată de Clemenţa, o supărare justificată! Nu, fii sinceră faţă de mine, şi recunoaşte-o! Şi acum, să ştii că nu se mai poate sub nici un motiv... Trebuie să urci să le aranjezi puţin, că eşti palidă, urcă, aranjează-te puţin, eu rămân şi mă conversez cu Vica. Să ştii că fată de Niki iau eu totul asupra mea! Să se supere pe mine, am să-i spun cât a trebuii să insist ţi să trag de tine, ţi ci nu eşti deloc atât de independentă ţi cu programul tău, ceea ce crede Clementa ţi pe tine te-a supărat...
- M-a supărat? Dar ţi-am spus că nici vorbă de-asa ceva...!
- Ei, dacă nu te-a supărat, măcar te-a deranjat! Te-a deranjat, recunoaţte! Şi nu stîu de ce te-a deranjat, pentru că de fapt nu spusese ceva rău. Doar o opinie a ci - cum te vedea ea pe tine! Clementa nu-i fată rea, dar anumite lucruri nu e capabilă să le înţeleagă. O şochează mai ales cum suporţi tu depărtarea de Tudor, mi-a spus-o ţi am discutat-o! Eu n-aţ putea în ruptul fapului să-l ştiu pe Tutu dincolo, cum ii ştie Ivona pe Tudor! Să-l văd o dată pe an, o dată la doi ani, să tremur mereu că primesc, că nu primesc viza! Ivona, ii tot explic eu, este o femeie modernă! Ea s-a consolat cu gândul că lui Tudor îi este acolo mai bine decât i-ar fi aici... S-a consolat cu situaţia lui de acolo, despre care nu prea ştiu amănunte, decât câte ceva de la Niki, pentru că dintre ei doi el este cel vorbăreţ. Dar presupun că este o situaţie bună, pe care, oricum, n-ar fi avut-o aici... Eu aşa îi explic...
- Mă rog... dacă este cazul să... Nu ştiam că există asemenea interes pentru...

- Vezi cum o iei? Eşti o femeie inteligentă, Ivona, deosebit de inteligentă, dar, după opinia mea, dificilă... Di-fi-ci-lă, omului îi este teamă să deschidă gura în fata ta pentru că interpretezi. Pentru că tu vezi fiecare nuanţă, fiecare... Şi mai eşti şi suspicioasă, da, da, eşti, eşti! Nu nega! Uite-o cum ai luat-o şi acum! Că ne-am interesa de persoana ta! Nici pe departe, te rog să mă crezi! Nici pe departe! Despre plecare, însă, despre plecări, trebuie să recunoşti, discută toată lumea! Este un subiect care... Şi atunci ajungi, fără a avea intenţia. Dar ajungi, n-ai cum să ocoleşti... Eu, de exemplu, ¡-am spus Clementei, eu nu-mi doresc să plec, decât dacă am pleca cu toţii! O dată ce m-am sacrificat pe altarul familiei, si ştiu pentru ce... Dar toti odată, este foarte dificil! $i dacă am avut o vreme gândul, acum se poate spune că am renunţat... După cincizeci de ani e mai greu să găseşti ceva acolo... Se preferă oamenii tineri... Şi în modul acesta, nu cum bănuieşti tu, de la cazul meu, ia seama, am ajuns la tine... Eu, spune Clementa, dacă aş fi în locul lvonei, de mult aş fi murit! Sau aţ sta toată ziua în poartă la [orga, să-mi dea mai repede drumul. Şi atunci eu îi spun: nu uita că Ivona e o fată inteligentă! Ea şi-a avut totdeauna viata ei, nu s-a aservit ca noi doar familiei! Cu vremea, dacă ar fi Tutu plecat, după un timp te-ai consola şi tu! Eu? se repede Clementa. Eu, care i-am amânat armata, eu, care l-am chemat din concediu cu telegramă? Nici o săptămână n-am putut să stau fără el! Şi aici, dragă Ivona, ca să vezi cât de prost mă cunoşti, aici eu îli dau dreptate (ie! Adevărul este că Tutu e un martir! Martiri au fost şi bărbaţii Clementei, şi acel Nanu, pe care nu am avut ocazia să-l cunosc, si Bărbii Vrăbiescu... $i totul are o explicaţie, cu care, sunt convinsă, ci vei fi de acord: Clementa a rămas şi acum tot atât de răsfăţată şi de egoistă, ca la optsprezece ani!... Numai ci atunci în jurul ei se învârteau câţiva birbati şi acum a rămas si se învârtă numai nefericitul de fecioru-său! Dar nu din răutate face ea tot ce face! Ea nu se gândeşte că u face rău chiar copilului ei, şantajându-l ca să nu se căsătorească, ceea ce poate tu nu ştii! Eu ştiu cât l-a şantajai $i câte certuri teribile au fost! Dar din egoism, ajunge, până la urmă, sâ-şi facă rău şi ei! Pentru că, până la urmi, a rămas singură, şi cu un copil de crescut ţie cap, $i fără serviciu! Şi vinovată numai Clementa este!

- Păi dacă pleacă bărbatu, musai, tot femeia-i de vini! Ci de bine nu

- Da, madam Delcă, aşa-i cum spui dumneata! Eu pe Nanu nu-l ştiu, dar Barbu Vrăbiescu, tatăl lui Ţu(u, a fost prieten de-o viată cu Puiu. Aşa ne-am şi cunoscut, prin bărbaţi. O vreme am fost într-un grup, cu toţii. Dansatoarea, bineînţeles, eram eu - foxtrot, conga, charleston, tangoul argentinian - tot ce era nou prindeam... Din aer! Iar partenerul ideal era Barbu Vrăbiescu! Clementa, în schimb, avea un gust artistic desăvârşit, care se vedea imediat! Chiar dacă orna o salată! O salată *boeuf,* un tort de şocolată ornat de Clementa era o încântare! Ce bluze, ce rochii îşi picta, numai aşa, din amuzament! Dacă s-ar fi ocupat, ar fi ajuns desigur o pictoriţă mare... Mare, ca ce si spun? Mare! Ca Grigorescu! Ca Luchian! Nu ştiu si fi avut nici o asemenea pictoriţă mare cum putea fi Clementa! Din păcate este leneşi! Şi eu mă scol dimineaţa târziu, pentru ci toată noaptea stau cu ochii pe pereţi, dar nu s-a întâmplat să intre Puiu pe uşă şi casa să nu fie aranjată, masa pusă. Pe când la Clementa, cum putea arăta casa! Ce harababură! Iar bietul Barbu, veşnic mâncând prin birturi, ca si n-o deranjeze... Aşa trebuie si fi ajuns si se încurce cu secretara, tot mergând pe la restaurante, tot... De când l-am cunoscut, bietul Barbu era şi fată în casă, şi boni la copil în ziua când astea erau învoite... Mai tii minte, Ivona, ce pripădit era Barbu după fiu-său?

- Ei, cum!

- Prăpădit! Prăpădit! Parcă îl văd cu oli(a în mână! Parei 3 vid litrând şi umblând în patru labe, numai ca si-l faci pe cel mic si râdi! Dar cât ar fi un bărbat de modest în pretenţiile lui, dacă tu nu-i satisfaci nici una, nu te poţi plânge în ziua când rămâi fără el! Clementa singură povesteşte ci pe Nanu nu-l scotea din „omul pădurii" pentru ci era dintr-o familie mai umilă. E de-nţeles si te deranjeze anumite maniere, dar de ce a ac- ceptat să-l ia? Până la urmă, într-o zi, ţi Nanu, ţi Vrăbiescu ţi-au făcut valiza ţi-au plecat, cum spui ţi tu, Ivona dragi...

- Eu?!? Am spus eu aţa ceva? De bărbaţi, de valize? Nu-i genul...

- Poale să nu fi spus-o, dar se subînţelegea... Sau, dacă nu se subînţelegea, o spun eu, poftim! O spun, pentru că spun adevirul, nu vorbesc ca s-o critic pe Clemenţa. Puiu ţtie că eu nu-mi critic niciodată prietenele, sunt prietenele mele, ţi orice-ar fi, orice-ar face, eu ţin la ele! Dar adevărul este adevăr! Bărbaţii Clementei $i-au luat într-o zi valizele, ţi n-a mai rămas decât bietul Tutu la ţmotru!

Sună telefonul, Ivona tresare, se stăpâneşte să nu alerge, merge cu păţi măsuraţi spre uşi.

- Vezi, dacă e Niki spune-i si vini direct la biserică! Asta-i, dragă Vica! Îţi povestesc dumitale pentru că eu ţi Ivona ţtim ţi prea ştim lucrurile acestea. Dar să fim drepţi: nici pentru Clemenţa nu a fost o viaţă!... Se întâmplă de aceea să fie mai riutăcioasi, cum a fost cu Ivona. Dar nici Ivona nu o agreează... Este ceva ce le rog să nu-i pomeneşti Ivonei...

- Nu fac io d-astea! Ştiu io ce trebe să spui, ce...

- Da, dumneata eşti o persoană discretă. Tocmai de aceea îţi şi spun, ca să nu faci vreo gafă... Niki a curtat-o pe Clemenţa în tinereţe... Clemenţa se despărţise de Nanu, era liberi şi Niki a curtat-o! Daci nu ar fi apărut Barbu Vrăbiescu, Niki ar fi acum soţul Clementei! Şi de aceea Ivona se poartă corect, dar... Nu vezi ce greu se lasi să meargi la biserică? Dar eu insist şi insist!... Şi ce-i cu fotografia asta de pe masi? Cine spui că e? Profesorul Mironescu? Tot am auzit pomenindu-se de el, dar este prima oară când mi se întâmplă să-i vid vreo pozi... Le cam ascundea madam loaniu, ca să nu le vadă bărba-su, generalu... Doar fusese rivalitate între ei... Dacă-ti spun, madam Delci! Jumătate din Bucureşti ştia că madam Mironescu trăia cu loaniu, e-hei, de când... Lucruri vechi... Iti mai spun ceva ce, în orice caz, le rog... Se spune că Ivona n-ar fi... Că ar fi făcută de fapt cu loaniu...

- Asta io în ruptu capului nu crez! Păi uite-te la madam Ivona, uite-le la ta-su: ăsta slab, chei şi cu nasu lung! Uite- te, vezi! Bucăţică ruptă! Cap tăiat...

- Da, seamănă... Nu pot si neg... Şi loaniu avea alt fason... Ei, poţi să ştii? La urma urmei, cine le-a ţinut lumânarea? Eu numai să văd cu ochii mei, ştii cum se spune, să nu treacă aţa... Ha-ha-ha... Deci aşa arita madam loaniu în tinereţea ei... Prezentabilă, da, frumoasi, hm, hm... Mai puţin. Totuşi ceva-ceva avea. Da, păcat, n-a moştenit-o Ivona... Asta-i sora, da, cu povestea! Şi tânărul de pe scaun... Stai puţin, nu-mi spune, că am si-|i spun eu! I(i spun eu, pentru că, formidabil! Titi lalomiteanu! Titi Ialomiţeanu - ca să vezi! Câte am mai auzit ţi despre el dc la soacra mea! Soţii lalomiteanu erau în vizită cu socrii mei. Păi cum altfel să-l fi cunoscut eu pe Titi lalpmiteanu, aţa tânăr cum e aici în fotografie? Nu le gândeţti că la vremea aceea eu nici nu eram născută? L-am recunoscui pentru că de multe ori mi-l mai arătase

soacră-roea în fotografii ţi m-a frapat ce mult se schimbase: în pozele de tinereţe era blond ţi subţirel, dar eu îl ţtiam un bărbat corpolent, alb - cu totul ţi cu totul altă persoană! De ce lot apărea în poze cu soacra mea? Vrei să întrebi, madam Delcă, dacă n-o fi fost ţi între ei ceva? Posibil, îţi spun numai dumitale, pentru că eţti discretă... Biata soacra mea a fost cam fâşneatâ, bineînţeles. Puiu nu suportă să audă asemenea..., dar cred că socrul meu a cam purtat în viata lui coarne... Le-a purtat, dar nu i-au cauzat cu nimic! Ca dovadă, trăieţte ţi acum... Dar Tili lalomiteanu, ce om şarmant! Ce complimente graţioase făcea! Ah, madam Delcă! Tinerii din ziua de azi nu mai fac două parale! Ce mai ţtiu ei ce însemnează dragostea? Şi nici bărbaţii noţlri nu au mai fost bărbaţi, cum erau cei de altădată! Care ţtiau să aprecieze femeia! Da(i dracului erau! Ştiau cum s-o-ntoarcă, s-o sucească, s-o ameţească, s-o... Ha-ha-ha, ce hazlie eţti madam Delcă! Mai vino si pe la mine când ai vreme! Mai slăm de vorbă ca acum, mai... Şi de ce spui că a pus lvona fotografia aici?

- Păi io ţtiu! A dat de ea ţi...

- Ca să vezi întâmplare... Cum să dau eu ochii de Titi lalomiteanu! îl ţin minte când a lucrat la Explora, câştiga foarte bine, situaţie înfloritoare până au venit comuniştii.,. Atunci a avut un moment de derută ţi s-a ascuns la amanta lui... Amanta lui, (i-o spun, madam Delcă, sigur! Ivonei nu-i convine să recunoască, pentru că aşa este firea ei... Dificilă fire, ai auzit că i-am spus-o! Dificilă, ţi foarte puţin potrivită cu Niki! Aţa te potriveţte viata cu cine nu te potriveţti! Niki, ce bomboană de băiat! Spiritual şi cu temperament, eu cu Niki ne înţelegeam de minune! Cu Titi lalomiteanu la fel, deţi altă generaţie, altă fire. Dar îl tot întâlneam prin parc mai acum câţiva ani, plimba un pechinez mic, foarte bătrân ţi foarte nervos, care muţea pe furiţ. Trebuia să fiu atentă să nu mă apropii pea mult, ţi din cauza aceasta era mai greu să conversăm... Totuţi, conversam multe! Făcuse închisoare, dar ieşise destul de repede. Profitase de niţte împrejurări ţi se întorsese la nevastă... Se încadrase, acum primea pensie, dar, fiind modest, n-avea nici o plăcere să vorbcască despre el. însă câte ţtia, câte văzuse! Ce inteligentă! Rară! O încântare să-l asculţi, o ocazie a vie(ii! l-l tot dădeam de exemplu lui Putu, şi cu asta nu cred că am făcut bine. Vezi, îi spuneam, şi el a fost unde ai fost tu, şi e şi cu douăzeci de ani mai bătrân, şi nu se mai văicăreşte atât!

Poate de-asta Puiu să nu audă de el! Ca sâ-l evite, era în stare să născocească tot felul de istorii pe seama bietului Titi! A fost Puiu toată viaţa de-o gelozie... într-o vreme căşunase pe domnul Ialomi[eanu: că prea e abil, că până la urmă s-a aranjat şi cu comuniştii, că de unde i se dă aşa uşor viză la plecări şi lui, şi nevestei... Lucruri care sunt spuse îndeobşte de oamenii invidioşi... Te rog, la mine să nu vii cu asemenea porcării, numai ca să mă (ii pe mine închisă în turnul de fildeş - i-am retezat-o! Tot de la voi îl cunosc, din casa mamei tale, şi ce rău facem că ne plimbăm şi noi prin parc? Ne mai aerisim, mai schimbăm o vorbă! Pentru că asta era tot ce făceam, madam Delcă! Ce altceva să fi făcut cu el, la vârsta lui? Dar îmi plăcea pentru că era mereu informat, despre toţi şi despre toate, o calitate pe care eu o apreciez! Numai un exagerat ca Puiu putea să facă o ditamai gogoaşă din asta! îţi interzic, spunea, să-i mai povesteşti despre noi orice! Mai ales cum eşti tu vorbăreaţă, şi el, care toată viata n-a făcut altceva decât să tragă oamenii de limbă şi să escrocheze... Că nu ştiu ce ar fi făcut pe vremuri, la societatea unde lucra, că el ştie sigur, a văzut şi rapoarte, dar totul s-a muşamalizat... Prostii de-ale lui Puiu, gelozia care îi întunecă...
Sus, la etaj, se aude iar telefonul.
- Uite, madam Delcă, dumneata mă ştii ce femeie de treabă sunt! Ce drăguţă, ce apropiată! Şi cu Ivona azi, câtă răbdare am putut să am! Pe când ea, tot timpul strecura... Şi pe urmă cum se uita! Dar să schimbăm vorba, pentru că nu vreau să-şi închipuie că o critic... Vorbeam de fapt despre domnul lalomiteanu, omul cu cele mai multe relaţii din că(i am cunoscut! Nu există om pe care să-l fi întâlnit în viaţă şi să nu-l intereseze ce-a Zăcut în continuare! Aşa este felul lui, un om curios şi o fire afectuoasă... Tandră... Cu cei care nu mai sunt în tară a păstrat legătura. Are corespondentă cu fiecare, mi-a arătat scrisori, teancuri de fotografii colorate! Ştia despre fiecare ce face, unde e. Cu maşinuţa cumpărată din economii, a colindat cu nevestica lui toată Europa. La ultimele călătorii luaseră cu ei un nepot, pentru că totuşi, aveau de-acum o vârstă! Atunci când 3 întâlnisem eu trecuse de şaptezeci, asta ca să-ţi dai seama ce absurdă e gelozia lui Puiu! De la o vreme nu l-am mai întâlnit, să fie cumva bolnav? Ei, slavă Domnului! Vine, în sfârşii, Ivona! N-o auzi? Coboară scara! Da, totuşi eu cred că trăieşte, în *România liberă* nu l-am întâlnit... De Titi lalomiţeanu

vorbeam, Ivona dragă! Am văzut fotografia pe masă! Dar să ştii că dacă nu plecăm în cinci minute, putem să şi renunţăm...

- Păi atunci stali acasă! Ce atâta zor-nevoic sâ mergeţi! Dacă era să fie restaurant, înţeleg! Da' numa să-ti baţi pân-acolo picioarele...

- E vorba de o obligaţie... Hai, Ivona dragă, decide-te!

- N-aş vrea să te încurc, nu... Dacă Niki apare la cinci minute după ce am plecat noi? Totuşi, ne-am înţeles într-un fel când a plecat. Aţa că mai bine tu du-te! Scuză-mă că te-am făcut să mi aştepţi degeaba...

- Ei, scumpa mea, nu-i nimic că am aşteptat! Nu-i nimic! Eu vreau ca până la sfârşit să iasă lucrurile bine! De aceea, dă-mi voie sâ-ti mai spun încă o dată: tocmai pentru că te-a indispus Clementa, la ultima voastră convorbire, tu, ca fată cultă...

- Bine, dar e ceva care chiar mă exasperează! Eu mă străduiesc să-(i spun că vorbele ei nu au contat, şi inutil mă străduiesc! Tu iii să dai amploare...

- Uite, vezi, exact ceea ce nu fac! Exact că nu dau nici o amploare! Dar eşti pornită să mă suspectezi, ştiu si de când, ştiu şi de ce, şi foarte rău faci! Pentru că totdeauna eu te-am ridicat în slăvi şi te-am apărat când se mai întâmpla ba unul, ba altul să spună că li se pare greu să se înţeleagă cu tine. Şi acum acelaşi lucru l-am făcut, insistând, pentru că nu eu dădeam amploare micului incident, nu eu... Ceilalţi însă i-ar putea foarte bine da! Tu nu mergi acum pentru că îl aştepţi pe Niki, dar, în afară de mine, cine este la curent cu această explicaţie? Nimeni! Ceilalţi toii vor observa doar absenta, pe care au s-o comenteze...

Ivona se repede iar la telefonul care sună.

- Dacă e Niki, spune-i să vină direct! Pentru că trebuie, totuşi, madam Delcă, să mergem! Gândeşte-te doar câtă bătaie de cap pentru biata Clementa, ca să arate cât de cât prezentabilă! Eu, care sunt atât de cochetă prin natura mea, nu pot înţelege cum o femeie se poate delăsa atât! Pentru că este delăsare! Lene, moştenită din familia ei! Ar trebui să vă puneţi aici telefonul, Ivona, uite câte drumuri... Tot nu a fost nici acum Niki?

- Ba Niki... Niki, era... Pleca spre casă si mi-a spus să fiu pregătită.

- Excelent! Cum apare Niki, plecăm...

- Nu, Ortansa, nu, dragă... Tu n-are sens să aştepţi, noi desigur o să întârziem... Şi aşa, dacă nu te-aş fi întârziat eu, erai acolo...

- De fapt, cât este ceasul? Da, ai dreptate... Poate totuşi să mai stau puţin, şi dacă Niki nu sine în cinci minute...

- Nu! N-ai să reuşeşti decât să te enervezi! Şi nu ai plecat ca să-(i Strici dispoziţia...

- Nu mă enervez eu, Ivona dragă, dacă stau şi aştept degeaba... Dacă sunt drăguţă cu cineva care nu-mi plăteşte cu aceeaşi monedă! Nici măcar dacă nu sunt înţeleasă bine în ce vreau să spun... Am devenit înţeleaptă cu vârsta, ştiu că nu trebuie să iau asa ceva în seamă! Sunt atâtea necazuri pe lume - boala, nenorocirea! Necaz e ce-a pă(it bietul fratele meu si necăjită am fost toată toamna si toată vara! Şi dacă mi s-ar fi întâmplat să mă întâlnesc cu mincinoasa şi hoaţa de nepoată-mea, nu stiu ce-aş fi făcut! Nepoata care l-a îngrijit pe fratele meu, de ea vorbesc! Când bietul fratele meu a fost toată viata lui un om cochet, şi ei doi s-au pretat si-l îmbrace cu hainele cele mai proaste, ţi cu pantofii purtaţi, ca să le rămână costumele! Şi chiar atunci dimineaţa dau telefon ţi îmi răspunde ea: îmi spune că fratele meu se simte mai bine. Ştiam că seara 8 fusese rău, dar auzind-o, m-am liniştit... Mă duc mai târziu si-l găsesc mort, pe masă, aranjat, îmbrăcat! Şi ea, mincinoasa, auzi ce-a putut să spună! Că a murit subit, şi ea l-a spălat, ea l-a îmbrăcat, că bărha-su nu era acasă... Bărba-su, vă spun eu unde era: la cec, să scoată banii!

Din hali se aude pendula. Ortansa Cristide sare de pe scaun, îşi încheie

- Asta e, dragele mele! Astea necazuri, nu... Păcat, Ivona dragă, păcat că nu mergem împreună, îmi place totdeauna să stăm amândouă de vorbă. Dar te rog, fă-mi şi tu mie pe plac şi promite-mi că faceţi un sacrificiu, luaţi un taxi, numai ca să ajungeţi! Merită şi bietul Ţutulică, care şi-a făcut atât de greu o situaţie! Pentru că el a mers mai greu cu examenele, nu ca Tudor al tău, ceea ce era într-un fel explicabil!

Ortansa îşi deschide poşeta, scoate dinăuntru un portfard jerpelit şi îşi retuşează buzele.

- N-ai de ce, dragă Ivona, să le miri că Tu(u nu a învăţat în şcoală la fel de bine ca Tudor! Că mai avea câte o corijentă, că n-a intrat din primul an de facultate...

- Doamne, Ortansa! Dar nu cred că am făcut niciodată o asemenea comparaţie!

- N-ăi făcut-o, pentru că nici nu e posibil de făcut! Dar chiar dacă ai fi făcut-0, nu era nimic neadevărat...

- Dar nici prin cap!

- Ei, bine, sigur, sigur! Doar nu spune nimeni! Eu am făcut comparaţia! Şi cum să n-o fac, când ea ¡ti vine automat în minte? Dar este o comparaţie numai şi numai în favoarea fiului tău, aşa că nu văd ce ar putea să te deranjeze...

- Ei, asta-i acum!

- De ce, Ivona, de ce? Adevărul... Trebuie să ne străduim în orice situatie să... Puiu, cu logica lui de matematician, de inginer, tn-a obişnuit să fiu obiectivă totdeauna... Adevărul...

Ortansa Cristide îţi pune cu gesturi repezi fardurile în portfard, îşi aranjează geanta pe umăr, îşi trage mănuşile, îşi potriveşte borul pălăriei cu mâna înmănuşată - mai jos, mai sus.

- Însă, o-avea grijă că natura, obiectivă şi ea, compensează: pe una pocită o face în schimb inteligentă, alta e frumoasă şi temperamentoasă, numai că e prea modestă, şi pierde... Şi tot aşa... Tutu n-a avut mintea şi puterea de muncă a lui Tudor, tn schimb cât devotament fată de maică-sa! Ce suflet grijuliu şi tandru! Şi de altfel, ştiţi ce-am observat eu cu acei copii care n-au fost menajaţi de părinţi? Că ies mai buni şi mai atenţi decât ai noştri, cei pentru care ne-am sacrificat! Cei pentru care ne-am omorât toată viata, ei, bine, de obicei nu au nici respect, nici sentiment! Nici asta nu crezi, Ivona dragă, nici aici nu-mi dai dreptate? Dar gândeşte- te... Şi tu te-ai sacrificat pentru Tudor, iar el, când a fost cazul, s-a gândit în primul rând la binele lui... La binele lui, al nevesticii lui...

- Mă rog, interpretarea ta.., Nu pol să te împiedic să interpretezi...

- Iarăşi te-ai şifonat? Am să ajung, să ştii, să nu mai spun nimic din ce gândesc fată de tine... Nimic, dar absolut nimic! Ştim toţi ce băiat excepţional ai, ce pregătii, ce.„ Vorbeam numai de suflet aici, şi că părinţii care se arată mai egoişti fa(ă de copii

primesc mai mult de la ei... E un simplu fapt ştiinţific, şi uite, de acum să fii atentă şi să-l observi... Da, da, să-l observi, să-l observi! Poate atunci ai să te răzgândeşti, şi ai să-mi dai dreplate... Ei, bonjurică! Bonjurică, dragă Vica, aşa-ti spunea madam Ioaniu, nu? Stai să le pup, uite, te pup, dacă se ia puţin, nu-i nimic. Uite ce bine-ţi vine! La tenul care-l ai... formidabil len pentru vârsta...

- Aşa-aşa, mă făcuşi şi pe mine mai arătoasă... Poatc-mi găsesc vun moş pân tramvai şi-l duc acasă...

Râd toate trei...

- Ei, spune! Spune şi dumneata dacă ai mai văzut aşa ceva!

- Parc-acu o văz prima oară! N-o ştiu io, ce zurlie şi ce apucată e?!

- Dumneata râzi! Da, poti să te amuzi! Dar eu - uite diferenţa! - eu tremur de enervare... Şi n-aş fi crezut să fiu silită, tocmai într-o asemenea zi îngrozitoare, la atâtea eforturi... Ah! Am şi o durere de cap înfiorătoare...

Ivona se lasă pe un scaun ţi îşi apasă palmele pe tâmple.

Vica umblă prin ţoaşcă, foindu-şi pungile goale de plastic. Se duce târşâit până la bucătărie si vine cu un pahar cu apă.

- Haidi, haidi! Ia-o, dacă-ti zic! Haidi, înghite-o, $i dacă peste-O juma de oră mai ai ceva, să... Haidi, Ivona, ascultă-mă si ia-o... Trebe să m-asculti, că io-s mai mare cu uns pe ani...

Ivona îsi masează tâmplele cu ochii închişi.

- Ce zi stupidă, ce zi îngrozitoare! Şi cum am observat mai demult: dacă ziua începe prost, nu poti s-o mai redresezi, oricâte eforturi...

- Aşa e unile zile! O iei cu stângu de dimineaţă! Şi dracii ăştia de bărbaţi, dă-i aia, fă-i aia! Şi de ce-i faci, d-aia mai mult scoate coarne...

- Despre asta să nu mai vorbim! Cât sunt eu de îngăduitoare, dar astăzi Niki a depăşit măsura! A bulversat totul, şi programul lui, şi al meu, totul! Să ajungem la biserică eram obligaţi! Nu să mă expună la toate afronturile pe care le-ai văzut... le-ai auzit... Ei, cum să nu observi? Dar nici un cuvânt n-a fost rostit la întâmplare! Numai înţepături veninoase...

- Lasă, stai jos, ce te scoli, te aşezi? Stai şi te linişteşte! Şi nu mai pune toate la inimă! Să le fi pus io p-ale mele - toate câte le am -, de mult eream la biserica Capra, lângă mămica! Da' când văz

că mă-ncing, iau una d-asta,iau două, şi-odată mă linişteşte!... Dumneata eşti femeie cu cap, păi te amărăşti d-o nebună...

- Bine-ar fi să fie nebună... Dar grija asta să vadă tot, să ştie tot... nu, dragă Vica, nu! Asta nu-i nebunie! Câte eforturi, şi nu pleca, nu pleca!

- E, că şi io tot aşa stau, ş-încă d-azi dimineaţă! Las' că-i şi târziu, iote ce noapte-i afară, şi orbecăi pân gropile de la Puişor... Şi să vezi ce-mi păţeşte cocoaşa când oi intra în casă! M-aşteaptă lighioana bătrână în capu străzii cu reteveîu...

Vica începe să-şi strângă lucrurile de plecare.

- Aşa că dă Dumnezeu şi o iau din loc, că tot trebe să pice domnu Niki... Acu auzi soneria şi-l vezi că intră, cum e dumnealui fălos şi repezit, sărut mâinile, madam Delcă, sărut mâinile! Ce plăcere să vă văd! Ce

- Lasă-I pe Niki, te rog, lasă-L, nu-mi mai aminti, că iar m-apucă durerea de cap şi pu(în-putin îmi mai trecuse! Lasă-I, că astăzi, (i-am spus, a depăşit orice măsură! Dar suntem amândoi la o vârstă, te trezeşti că ti se face rău, uite, cum a fost accidentul de azi cu mine, te indispui, ai nevoie de o încurajare, dacă nu de mai mult... Ai, ai nevoie, prezenta dumitale, numai simpla dumitale prezentă, să ştii, mi-a făcut foarte bine! Şi acesta este doar unul dintre aspectele problemei, cel mai important şi cel care se poale rezolva simplu: cu un telefon. Pentru că, te rog să mă ierţi, dar Bucureştiul e plin de telefoane... Până la urmă tot găseşti unul care să meargă, dacă vrei să dai... Dacă vrei, asta e, insă, dacă vrei...

- Ei, bietu oml Da' ce-ai căşunat aşi, odată, pe el? Ce-ai, madam Ivona, ce-ai? N-oi vrea tot pe ace să stea, unde-o sta, cu cine s-o fi întâlnit, cu cine s-o fi-ncurcat, cum se-ncurcâ, ei, de! Că îi ştiu io, de când (¡neam prăvălie... Da' unde-o sta sâ stea cu grijă că trecu ora şi nu dădu telefon la nevastă! La ce să dea orau telefoane peste telefoane, la ce? Numa aşa, să stea cu ghia(a-n suflet si să strice banii?

- Ei, da, chiar cu ghea(a-n suflet stă Niki! Chiar şi este el omul care... Ştii că eşti nostimă, dragă Vica? Crezi că am aşa pretenţii nuri? Şapte telefoane pe zi? Dar când ai promis cS vii la douâ-irei şi se face şase şi n-ai apărut, o minimă politeţe fa(ă de celălalt te obligă, să suni măcar o dată...

- Păi o dată te-a sunat, bietu om! Adineauri te sună, pân' si plece Zurlia...

- O dată? M-a sunat Niki în după-amiaza aceasta?

- Ce-ai, lvona dragă, ce-ai? Că mă ţi bagi în sperieţi! Nu venişi când era Zurlia aci, să spui c-a sunat domnu Niki...

lvona se uită enigmatic, puţin teatral, la ea, pe urmă bljbâie după pachet, î$i aprinde o ţigară.

- N-a sunat Niki deloc! Au sunat două prietene ale mele pe care le-am expediat, şi un telefon pentru Niki, un domn, care nu s-a recomandat... Asta a fost tot...

- Păi, da' cum? Da' spuseşi...

- Dumneata eşti o fire fără complicaţii, fără ascunzişuri... Doar (i-am spus că nu mai pleca şi DU mai pleca...

- Cristidoaia?

- Dar cine?

- Aaa, şi i-ai zis aşa...

- în sfârşit, ai înţeles! Numai ca să plece şi cu toată neplăcerea pe care o am când mint!... Dar ceea ce m-a adus la exasperare pe urmă a fost că degeaba ¡-am spus: nu vroia nici atât să se lase dusă!

- Se lipise, del Ce să mai ia drumu-n picioare...

- Aşa crezi?! Nici poveste! Doar de când ¡-am deschis i-am spus că îl aştept pe Niki! Putea să renunţe, dar nu! Şi pe stradă mă acostează, se invită singură, fără nici o jenă, la mine, pentru că aşa este genul ei: să intre peste tot, să vadă, să audă, să spioneze... în plus, are şi plăcerea să raă indispună stând, pentru că nu o agreez, ceea ce este reciproc...

- Vrei să spui că nu te place? Aşşş! Nu mi s-a părut! N-ai văzul ce le linguşea...

- Înţepăturile ei - linguşeală? Eşti naivă, dragă Vica! Naivă sau neatentă, una din două! Păi n-ai auzit câte mi-a turnat? *Â propos* de Tudor, *â propos* de firea mea... Câte obrăznicii *â propos* de Niki, pe care-l lot aducea fără rost în discuţie...

- Astea e numai prostii! Nu se uită domnu Niki la una ca asta...

- Se uită, nu se uită, fl priveşte, dragă Vica. fl priveşte! Ceea ce mă deranjează pe mine este că a dat nas acestei femei de care e practic imposibil să scapi. Pentru că de atâta vreme de când îl curtează pe Niki şi nu se lasă... O alta s-ar fi lăsat, dar ea nu dezesperează...

Ivona stinge apăsat ţigara, uitându-se încruntată în scrumieră. Vica se scoală de pe scaun şi se aşază mai aproape de ea.

- §i io care ziceam că te place! încă parcă şi-acu aş zice... Da' nu se uită domnu Niki la una d-asta! Păi n-o vezi cum arată, boită ca o brezaie? Care e bărbat serios, nu se uită la...

- Nu ştiu, dragă Vica, nu ştiu... Noi îi credem capabili să reziste, ne facem această iluzie, dar adevărul e că putini rezistă când li se face în asemenea grad curte... Putini, ca să nu spun nici unul...

- Din partea mea, n-are decât să facă ce vrea! Da' nu e ei proşti... Şi domnu Niki e om cu carte...

- Este, este, dar are momente de slăbiciune... Lasă, nu protesta, dragă Vica, pentru că mai sunt şi fapte cu care nu eşti la curent, deşi vii în casa noastră de atâta vreme... Pentru că eu sunt o persoană discretă, lucru de care unele profită... Nu la dumneata m-am gândit, dar se poate? Nici vorbă! Unele - m-am referit la madam Cristide! Crezi că şi-ar mai fi permis să intre aici în casă dacă n-aş fi fost eu cum sunt?... Când am primit nu ştiu câte telefoane ca să mă avertizeze? Da, referitoare la ea şi Ia Niki, cum altfel? Nu, nu acum, nu! Cu ani în urmă, ani, numai că ea, n-o vezi? Nici acum nu s-a potolit! A fost ceva, n-a fost, eu nu ştiu, madam Delcă! Şi dacă vrei să mă crezi, nici nu mă interesează... Eu n-am spus nimic nimănui, dumneata, iată, eşti chiar prima persoană, pentru că ne ştim de atâta vreme, şi astăzi, o zi atât de grea pentru mine, ne-am acomodat amândouă... N-am spus şi n-am întrebai nimic pe nimeni, dimpotrivă, tot ea... Tot ea îşi permite apropouri, tot ea îşi permite afronturi, dar vina, bineînţeles, numai a lui Niki e! Niki, care este şi acum amuzat să dea cu ochii de ea, să o converseze, deşi i-am atras atenţia cât este de periculoasă, dar el, 3 ştii! El spuDe tot felul de lucruri în joacă, şi femeile il iau iii serios... Asta-i... Şi în ciuda avertismentelor mele continuă să vorbească vrule şi nevrute în fala ei, iar ea, toc ce afli, vine imediat la mine ţi mi le strecoară... Ah, ce viespărie! Exact ccea ce detest!

- Prostii! Ce-ai să-li faci sânge rău pentru nişte vorbe goale? Aşa mi-am făcut io cu vipera de Moapsa, care tot cu intrigi umbla, de la mine la Reli, şi tot să mă spioneze. Fă-(i draci, plângi, f5 tensiune, până-ntr-o zi, când am zis: Agâp! Şi d-atunci, dac-o văz, de departe trec pe partea ailantă! Dacă dă cu râtu să-mi intre-n

casă, 5 arăt uşa! Alta, nimic! Nici bonjur, nici pupă-mă-n cur! N-am treabă cu dumneata, n-ai treabă cu mine! Şi-aşa m-am potolit, şi-am scăpat de Viperă. D-apăi cum! Să n-am tihnă nici între patru pereţi ai mei, că acu-acu dă buzna?!... Da' aşa, nu cum făcuşi: că poftim, câ intră, te rog, că sucită, că învârtită! Nu!

- Uite la Vica, drăguţa de ea! Ai dreptate! Numai firea mea indecisă este de vină! Numai neputinţa mea de a spune în faţă omului lucrurile neplăcute! Dar, mai ales, ştii ce regret?

Ivona trage pachetul de ţigări mai aproape, scoate una, o aprinde.

- Regret teribil tot ce i-am spus despre Gementa! Pur şi simplu nu-mi dau scama ce m^a apucat! Doar ştiam cu cine am a face, dar parcă uitasem! Ei, şi cu asta am alimentat-o pe multă vreme! Ai să vezi ce va ieşi, mai ales că dacă nu se întâmplă o minune! Dacă nu apare Niki într-un sfert de oră, cel mult, dusul la biserică este compromis! Şi-atunci, va da amploare... Aş putea merge singură, bineînţeles, dar uite că n-am s-o fac! fn primul rând pentru că toată ziua nu m-am simţit bine şi am acum o teribilă, dar teribilă oboseală... Apoi dispoziţia mea este la pământ! Sunt un adevărat pachet de nervi! Şi de când sunt cu Niki, de atâţia ani, tot aplanez situaţii în urma lui, tot dreg gafe, toi fac fată la situaţii penibile... Am obosit, am o-bo-sit de când păstrez aparentele!... Iar el nu are nici o grijă, nici o nelinişte, pentru că ştie că cu sunt la postul meu! El e liber să facă ce vrea, pentru că eu... Ei, astăzi va avea surpriza să vadă că nu... Cu orice risc, n-am să mă duc la biserică, deşi riscul este cât se poate de mare, ştiu... Pentru că *ea* îi va transmite Clementei lot ce m-am apucat să spun azi, şi să veri de aici ce-are să iasă!... Să vezi!

- Lasă! Ce-ai spus? N-ai spus nimic! La ce s-o mai iei din loc acu noaptea, ca să stai în picioare, să?... Numa să nu zică ăia una şi-alta? Or zice, n-or zice, d-aia nu mai poţi dumneata!

- Nu, îli spun sincer, dacă ar fi fost Niki aici, făceam efortul să... Şi pe urmă dacă totuşi dă telefon? Dacă îmi propune să ne întâlnim sau cine ştie ce altă versiune?... M-am decis acum, şi oricât sunt de nehotărâtă din fire, n-am să mă schimb! Dar vei vedea ce-are să iasă! Da, da, pentru că o cunosc... Tocmai acest lucru este uluitor, cum de am putut vorbi atât de liber în fata ei... Doamne, Dubinezeuie, ce inconştientă!

- E, las', potoleşte-te! A fost, s-a dus, gata! Şi mie Ăl-de- Sus îmi ia minţile câteodată, că stau la ormă şi mă mir ce m-o fi apucat?! Asta-i... Âl-de-Sus, Ăl-cu-coarne, ei ştie care...

- Ha-ba-ha, ce nostimă eşti, dragă Vica! Chiar aşa mi s-a întâmplat, de fapt, pentru că parcă am uitat dintr-odată cu cine am de-a face...

- Telefonul Haidi, dă fuga!... Lasă asta şi fugi! Şi până vii, îmi strâng şi io toate-ale mele care te am, că-s în mare zor...

Vica înghesuie pungile goale de plastic în (oaşcă, îţi pune paltonul, basmalele, basca, se leagă pe deasupra cu fularul, controlează suta de la Ivona în portofel. Pe urmă, aşa încotoşmănată cum e, intră în bucătărie, se aude uşa frigiderului. Vica se întoarce înapoi, mestecând. tn sufragerie dă cu ochii de Ivona pe care n-a auzit-o coborând de la telefon.

- Ce-ai, Ivona dragă, ce-ai? Haidi, zi! Că nu erai aşa când plecaşi... Haidi, zi, că ce zor e pe mine, da' nu po[1] să plec! Nu po' să te las aşa! Haidi, Ivona, zi! Haidi, zi, că uite, mi s-a tăiat picioarele, stai puţin, stai să scot un carbaxin - unu dumitale, unu mie. Ia I, ia-l fără apă şi hai, zi odată. Haidi, zi, a păţit domnu Niki ceva? E, las, stai liniştită! Las, dacă e acolo, po' să zici c-a scăpat! Mai grav ca ăla de conducea? E, piază rea, cine-o fî fost! Bărbat! Femeie! Piază real...

xii gelu

Ce strâmtă e curtea! Atât de strâmtă încât daci întind braţele în lături, cu dreapta ating gardul dinspre Reli, unsuros de parcă ar fi dat cu motorină, cu stânga - ridul de pe care curge tencuiala coşcovită. Totuşi, pe alunecuş lor le-a prins bine că e aşa de strâmtă: se lineau de gard, se ţineau de zid, şi aşa reuşeau să ajungă până în fundul curţii. Iar alunecuş tot e, de prin noiembrie până prin martie. E de-ajuns si ploui, e de-ajuus să se topească zipada rămasă pe lângă gard: apa se adună între cărămizile vechi şi strâmbe cu care c podit pământul şi, cum dă frigul, curtea e numai polei. Aşa a fost şi în noaptea când şi-a rupt Vica mâna. Sfârşit de iarnă, ziua a plouat, când a ajuns ea acasă, târziu, pe jos îngheţase. Era sticlă. Oglindi. I-a ieşit pe nas venitul târziu, cât s-a chinuit: şi dreapta! Şi pusă prost! Degetele se umflase ră, se învineţiseră, durerile nu se mai opreau, n-au avut ce face: i-au rupt-o şi i-au pus-o a doua oară. De atunci pare şi mai grijulie să toarne sare şi cenuşă pe gheţuş. Ce-i prost e că pe urmă se cari pe tălpi în sali şi, cu toată înghesuiala de-acolo - aragazul, lampa

veche cu gaz, dormeza, maşina de cusut Singer, scaunele, bufetul, lavoarul, cutia cu creme şi perii e mai mare chinul si tot faci curăţenie. Dacă mă gândesc aţa, parcă aş înţelege că vrea să scape dintr-o dată de lucruri.

- Numa troace! La ce să mă mai împiedic de ele?

Le-a dat cu grămada, pe câteva sute de lei. Câteva sule de lei, ş-iia plătiţi în rate! Le-a luat Oi(a, vară d-a) doilea cu Delci. Nu pentru ea, ci n-a ajuns si-şi umple casa cu lucrurile Vicii, dar pentru ăia de la tari. A venit birba-su şi le-a cirat cu maşina. Ultimul a cirat televizorul. Avea treişpe ani, da' de mers mai mergea.

- Tine-l, dragă, p-ăsta! a spus toată lumea. Mai ît deschizi şi tu seara, mai vezi un film, mai ştii ce e pe lume... Mai vine câte unul, se uiti şi-ti tine şi tie de urât...

- Dac-ar fi fost după mine, nu stricam banii pe el! Da* m-am pomenit Ci-l aduce-n braie! L-am răbdat treişpe ani să-mi meargi-n cap... Trebuia să aibă o ticneală şi lighioana bătrână, că unu are una, altu are alta... Şi plăcerea lui asta era pc lume: să stea în pat, la televizor, încotoşmănat, să nu-l ia frigul, să vie vecinii, să şază si ei - fâr' să râdă, făr' să vorbească tare... Să $ază si să se uite... Să vie si rudele, să le dai si lor ceva să ronţăie, că din toată sărăcia tot ai ce să vâri în gură, să şedem cu toţii la televizor... Să vază ţi vecinii că are cin' să ne calce pragu.

Acum (spun vecinele) s-a obişnuit Vica să dea, dar nu prea mai are ce. A ajuns că umblă prin casă si tot ce vede ar da. Umblă prin casă şi pune mâna pe câte un lucru, la întâmplare:

- Cât îmi dai p-ăsta? face.

Se tocmesc, pană când Vica mai scade din pre(. Sau spune chiar:

- Mi-oi da şi tu cât oi putea! Oi vedea tu cât îmi dai, mai încolo!

După ce pleacă Oiţa, îi pare deodată rău că a vândut aşa de ieftin! Cu prima ocazie, i-o spune de la obraz:

- Mi-ai luat pe nimic cutare lucru...
- Cum, tanti, eu? începe Oiţa.

Se tocmesc iar, şi câteodată rămâne la cât a cerut Vica. Dar până să vină rândul să-i dea banii, la rata lunii următoare, se cam uită ce s-a

Aşa mi-au strecurat vecinele...

Dar cu, ce pot să fac?

Mă uit nehotărât la umbrele înnegrite, prăfuite, decolorate, care desenează pe perete, pe podea locul unde mobila a stat, zeci de ani, nemişcată.

E ca la o mutare...
Zidul din stânga e crăpat tot, de sus până jos - a rămas aşa de la cutremur. Şi la plafonul din sală a căzut o bucată mare de tencuială - dedesubt se văd cărămizile, lemnăria.
Nea Dclcă n-a mai ajuns să repare, n-a mai ajuns nici Vica... Nu mai ajunge ea nici să ia cuiburile de păianjeni care se adună prin colturi...
Se trezeşte de dimineaţă (aşa spune) şi stă în pat, cu ochii în tavan. Tavanul înalt, demult înnegrit. Cândva a fost dat cu vernil şi suflat cu praf de mătase, po(i să-ti mai dai seama din câte o pată, rămasă, cine ştie cum. Numai că ea (ine minte. Tine minte toate, la rând, cum au fost (aşa spune). Altminteri, degeaba se trezeşte devreme, pentru că rămâne tot în pat, între cearşafurile verzi.
Verzi - c-aşa ti n mai bine, n-ai la ce să le schimbi, una-două, n-ai la ce să te omori cu ele... Nici după boala lui nea Delcă nu le-a schimbat imediat - le-a mai (inut vreo lună...
- ...deloc n-adorm, o clipă nu-nchid ochii, toată noaptea! Ce zice astea că dorm, şi dorm întruna? Las' c-am auzit-o io pe intriganta dc Moapsa, doarme-ntruna, face, ia pastilele alea ale ei, şi doarme ca o beşnită! Şi io n-apuc nici două ore pe (oală noaptea! Numa stau în pal, numa mă gândesc, numa tiu toate minte, la rând, numa am grijă de toate! Uite-aşa-mi merge mintea, si toate-alea le stiu, si stau aşa, pân' se fac« lumină... Când se face lumină bine, mă duc în sală, mă spăl, îmi fac ţoale ale mele care le fac de-o viată, p-ormă o iau din loc... Merg pânl-n piaţă... Mai sun la telefon, mai cumpăr nişte roşii...
- Da' ce-ai, Doamne, iartă-mă, de cumperi atâlea deodată? Aici, dacă nu-s cinci kilograme... Cinci kilograme, pe căldură, fără frigider, uite... Au început să se coflecească, să facă muscu)i(e, uite... Aşa cum eşti singură, po(i să mergi în fiecare zi, să-ţi iei câte puţin, exact numai cât îţi trebuie, mai faci şi putină mişcare...
- Io toată viaţa am cumpărat angro!
Râde, încântată de gluma ei, cu gura mare, cu gingiile ştirbe (a renunţat să-şi mai pună dinţii, aşa cum făcea când da ochii altădată cu lumea străină). Broboane mici de sudoare, rotunde, îi umplu fruntea albă, obrajii neaşteptat de cărn&şi; e cald aici, cu toate că a lăsat transperantele. Cineva - vecinele, desigur - au tuns-o, şi în locul nodului care îi strângea la ceafă părul cret, aşezai singur în cute ondulate pe tâmple, şuviţe, inexplicabil de rare şi de drepte, fi atârnă, retezate lângă lobul urechii, Cărarea,

trasă chiar prin mijlocul capului, lasă Ia vedere ţeasta, veşted-roză.

- Ai dat şi ligheanul alb, de faianţă? Aveai un lighean alb, de faianţă, cu flori roşii şi mari şi o cană la fel, înaltă... Le ţineai pe lavoar, în sală,.. Le-ai dat? P-amândouă? De ce, tanti Vica?

- Mai dă-le naibii! Mai dă-le naibii, că era crăpate! Da' să fi ştiut că le vreai, nu le dedeam... I-am tot zis mă-tii când mai trecea p-aici, ia-le şi ia-le... Ia-le tu, la voi, ia-le pentru băiat... Ia şi-aia, ia şi-aia, ia pentru copii, i-am zis... Ia-le şi dă-le lor... Ce să iau? făcea mă-ta. La tineri nu le plac vechiturile. La tineri le plac lucrurile noi... Şi-au luat ei ce-au vrut, s-au încărcat de rate - treaba lor, eu nu-mi dau nici o părere, făcea mă-ta. Eu nu mă amestec... S-au încărcat de rate, au întins de bani, acum au să le împartă - cum? Ei ştiu cum au să le-mpartă! Eu nu mă bag să-i spui lui, să-i spui ei, ia aia, sau aia! Mie-mi pare rău c-a ieşit cum a ieşit, ce să mă mai încurc şi cu lucrurile laie? Uite, asta mi-a zis mă-ta de câte ori am vrut să-i dau ceva pentru voi... La ormă, ştii ce mi-a zis? Ci tot ce bagi d-acu în casă, se-mparte, dacă ea ridică pretentii... Dac-am auzit una ca asta, mi-am luat gându! Doar n-o să dau lucrurile mele de pomană la o măciucă! C-aşa bărbat bun ce-a avut ea, aşa noroc ce-a avut ea şi să-i dea cu picioru... ce-ai? Ce-ai de mormăi, ce-ai de pufneşti? Ce-ai de sări aşa? Păi, nu? Să vedem dacă se mai găseşte vunu!

Linişte. Mă zăresc în oglinda garderobului, într-un nimb de infuzcri de praf, pe care i-a trezit raza aurie si înăbuşitoare, strecurată pe lângă cartonul transperanlelor. Mă zăresc cu neplăcere în oglinda garderobului...

- ...da' cum vine hoaţa aia de Oiţa, că tre' să vină, mai are să-mi dea obzeci de lei, şi de când mă duce cu vorba! Cum vine hoaţa, u zic să facă bine s-aducă-napoi astea de ziseşi tu... ligheanu şi cana... Că să nu crează c-a pus ghiara pe ele, să facă bine şi să le-aducă! Şi zi ce mai vrei, c-o pui să le aducă toate... Zi, bâiatu mamii...

- Nu vreau nimic, fii serioasă! La tine îmi plăcea să le văd, aici, nu la noi! Nu la mine! Nu, nici prin cap să nu-(i treacă! Să ştii că n-o să le iau! Dacă-ti spun că e nu, e nu, înţelege!...

fncă mai clatin cu încăpăţânare din cap, în timp ce privirea mi se opreşte pe rana din tencuiala cenuşiu-verzuie, în

coltul unde, treisprezece ani, televizorul s-a tot atins, s-a tot ciocnit de perete. Ce ciudată mai e şi viata, îmi spun, fără să ştiu bine ce spun, si mă uit la sălita pe care se lăfăie preşul de cârpe, de o curăţenie îndoielnică... Ce ciudată mai e viata, şi mă feresc să trag prea adânc în piept mirosul de cărbuni, de gaz şi de roşii coflecite, chiar lupt cu mine ca să uit că totuşi trag în piept duhoarea prea bine ştiută a casei, în care intră şi-un iz de cartoli stătuţi, şi-un iz de lemne depozitate, şi-un iz de lături... Ce ciudată e, şi-mi las privirea să alunece peste săli(a pustie, şi peste fata întrebătoare, de câine credincios, *a* Vicii...

- Haidi, stai şi-mbucă şi tu ceva! Am, uite, stai să vezi ce-am! Mâncare de cartofi, care era moartea ta! Haidi, că-(i pui să mănânci aici, pe coltul biroului... Ştiu că nu-ti mai place în prăvălie.

- Nu pot! Zău, nu te supăra, dar nu pot! Abia am mâncat înainte să

Şi chiar nu pot! N-aş putea nici să înghit o dată! Totuşi, cum de puteam acum zece-cincisprezece ani? Era mai slab mirosul casei? Nici nu mi-l mai amintesc, mi-amintesc muşamaua roşie, tăiată cu cuţitul, ici şi colo, lemnele stivuite în jurul bufetului, găleata de zoaie trasă decent într-un colt şi acoperită.

fn rest, rafturi, cărbuni, îngrămădeală.

Atunci? Era mai slab mirosul? Eram eu altul?

- Haidi-atunci să vezi *ce* frumos îmi creşte florile! Haidi, să-mi vezi şi zmeura... P-ormă, mergem să stai în curte, pe bancă, sub pom... Io merg seara, m-aşed pe bancă, şi stau... Doamne, ce bine e! Ce minune! Acolo parcă-i rai u pe pământ, nu alta!

- Bine, haide...

E strâmtă curtea, dar uite Vica a găsit loc unde să pună flori! Printre cărămizile strâmbe, cu colturile tocite, ale curţii, ies tulpinile, ca nişte vrejuri alburii, ale florilor de piatră. Flori mo^-roz, galbene - frunze înspicate. Florile colorate se întind ca o ciudată iederă pe treptele plesnite de la uşa Vicăi. Ce mândră e Vica de ele şi de zmeura pe care a pus-o lângă gardul unsuros şi maro! Şi de copacul din fundul-cuiţii - o plută uriaşă care, la sfârşitul primăverii, cum e acum, umple cu puful lui curtea.

- Du-te şi sărută mâna lu Neguleasca...

Vica mă-nghionteşte la fel ca atunci când eram mic. Când mergi înspre fundul curţii, uşa următoare după uşa Vicăi este uşa Neguleascăi. Proprietăreasa. Stă ca totdeauna pe scaun, sprijinită în baston, şi mi se pare că are, încă şi mai mult decât dătile trecute, aerul unui înalt prelat. Hainele negre şi lungi îi flutură în jurul trupului imens, părul alb, tăiat drept şi lung, nu reuşeşte să-i îndulcească faţa bărbătoasă. Mă aplec şi sărut mâna pergamentoasă, care mi se aşază apoi, iertător, pe creştet, în vreme ce cealaltă rămâne să se sprijine mai departe, ţeapănă, în câijă.

- Si-l sărut şi eu pe băiat! Ce mare! Ce frumos s-a făcut! Ptiu, ptiu, să nu-l deochi! Uite ce frumos e! Uite ce bine-i stă cu firele astea albe care i-a ieşit! Aşa-i la tinerii din ziua de azi, şi la nepoţii mei am văzut, ce devreme albesc! Da* lc şade bine! Nu, mimico?

E linguşitoare vocea Moapsei. Când îşi apropie botul ei mops, cu nasul scurt şi mustăţile cărunte, de obrazul meu, simt o înţepătură uşoară şi un mic gol în mijlocul corpului, acolo unde ar trebui să fie stomacul.

Prin uşile larg deschise se vede înăuntru mobila sufrageriei, lustruită ca nouă, fără un fir de praf. Tişlaifăre apretate sub vaze cu flori, bufeturi încărcate de bibelouri. Incredibil ca în această cameră, lipită de cea a Vicăi, să miroasă a flori! Totuşi, n-am intrat niciodată înăuntru. Araţi ca o casi îngrijiţi, dintr-acelea în care n-ai voie să intri încălţat. N-am intrat şi probabil n-am să intru niciodată, deşi vocea îngroşată a Moapsei, ce s-a şi repezit să-mi aducă o dulceaţă, mi invită, ca totdeauna:

- Da, intră! Intră, te rog! Intră...

Nu intru... Mi scuz, mă bâlbâi, îmi contorsionez corpul, zâmbesc silit, explic ci tocmai astăzi... (Chiar treci cam prea rar! mi se răspunde, cu un zâmbet care nu îndulceşte reproşul.) Explic ci am venit doar puţin, doar să stau puţin cu mătuşa Vica si, cu ochii înăuntru, la camera lipită de-a ei, simt deodată prin parfumul de bujori acelaşi miros - doar mai diluat. Ceva uni vibrează în gât şi-mi umple de lacrimi reci ochii în vreme ce toati fiinţa mi se încordează, ca să reziste greţei.

- Ce urâtă era Moapsa tânără! Urâtă şi linguşitoare! Uite-aşa umbla, *ni-ni-ni,* pe lângă Neguleasca, s-o ia Mişu Negulescu. Si

uite că a luat-o! Şi de-atunci umblă numa cu intrigi, să mă facă pe mine să mă cert cu Neguleasca...

- Ce-ai cu ea, tanti Vica? Pare o femeie harnică...
- Ia mai dă-o dracu'!

Dacă nu se înţelege cu Moapsa, măcar se înţelege cu Reli, vecina de dincolo de gardul maro. Anii trec peste vecina Reli fără să o atingă, uite-o şi-acum, tot blondă, oxigenată. Tot cu fata albă, cu cele trei riduri din coltul ochilor, lucind de alifie, cu sprâncenele îngrijit pensate, şi gura veştedă, rujată în formă de inimioară, şi moalele ascunse cochet sub basmaua legată sus în două colturi. Şi ochii mereu trişti, Are ocbii trişti vecina Reli pentru că s-a despărţit de Mişu Negulescu şi el s-a însurat cu Moapsa, şi curţile lor, care trebuiau să se unească, s-au despărţit prin gardul de lemn foarte înalt, fiecare bârnă bine lipită de cealaltă, să nu rămână nici o crăpătură prin care să vezi ce se petrece dincolo? Şi dat, în plus, cu motorină unsuroasă?...

- Mai dă-o dracu' şi p-asta! Dâ-o dracu' de curvă! şopteşte Vica. E şi asta o curvă şi o prefăcută! Trăieşte cu vâr-su, care toată viata lui uu s-a însurat. Merge-n garsoniera lui, că zice că ea nu poate fără, şi-aJ ei de la cincizeci de ani a-nchis taraba... Mai dă-o dracu' şi p-asta şi pe toate. Haidi, să şezi să te odihneşti în grădină... Ştii, cum făceai când..,

Vica se învârte în jurul meu, greoaie şi importantă, în vârful picioarelor. Iar eu, ca pe vremea când eram prea înghesuiţi acasă, toti într-o cameră, şi veneam aici să învăţ, stau pe banca din fundu-curtii, sub uriaşa pluti.

- Linişteşte-te odată şi stai şi Iu, îi spun...

Frunzele lucioase, tari ale plutei foşnesc deasupra noastră, lovindu-se între ele, lovindu-se de marginea zidului. În fata băncii e aceeaşi masă de bucătărie pe care îmi sprijineam altădată cărţile şi caietul - acum numai coatele. îmi proptesc fa(a în pumni. Zidul zgrunţuros, alb şi înalt înconjoară din toate părţile curtea, abia mai scapă din el sus, într-un colt, o bucati decolorată de cer. Zidul e proaspăt văruit, ca totdeauna, curtea de curând măturată. Totul e ordonat şi curat: Fundu' curţii este de fapt domeniul Moapsei, chiar dacă eu şi Vica stăm amândoi pe bancă, cu ochii explodaţi de albul peretelui ce ne înconjoară, din trei păr(i. în partea cealaltă e un acoperiş de (igli învechită, un co te| mai înalt. în fată e magazia

de lemne a Moapsei, şi lipite de ea, closetele gemene: closetul Negulescu şi closetul Delcă, făcute din aceeaşi scândură geluită, la fel cu *OO* scris pe uşa de lemn maro. Foraibărele închid bine uşa. Pe jos un preşulet de cârpe, de perete agăţate pătrăţele de ziar, atârnate într-o sfoară.

Fiecare îşi tine cheia.

Stăm amândoi pe bancă $i ne destindem. încercăm să zărim bucata de cer, privim apoi în jos, spre curtea măturată. Curtea e chealã, nu creşte iarbă. Mă ridic primul de pe bancă şi pietrişul scârţâie sub paşii mei. O luăm înapoi, trecem pe lângă intrarea Neguleascăi, nu mai e nimeni afară, a rămas doar uşa larg deschisă.

- ...aşa o tine, să vază ea cine trece, cine intră, cine vine la mine... Să vază, să stie ea tot, c-aşa e Moapsa: şpioancă şi intrigantă...

Aşa i-a văzui desigur $i pe cei care au venit să-l ia pe nea Delcă. Au venit punctual, la ora fixată, cu sicriul lor, un sicriu încăpător, cum se ceruse, lucios şi cu ornamente date cu bronz. Cu capac lucitor. Au dat să intre cu sicriul în casă, dar n-au putut, e prea strâmtă curtea. Nu au putut să-l vâre pe uşă nici aplecându-l, nici tinându-l de-a curmezişul, Nici să spargi uşa nu po|i, nici să-l îndoi...

- ...o pătură... au cerut ci, atunci.

L-au coborât doi dintre ei din pal, în vreme ce eu, cu ceilalţi câ(i mai eram, ţineam pătura atent de cele patru colturi. O pătură obişnuită, mirosind bineînţeles a gaz şi a cărbuni şi a lături... De pe pat. l-au coborât cu cearşaful. Le-a fost destul de greu să-l ridice şi să-l târâie, cu cearşeaful verde cu tot. Aţa l-au pus în pătura pe care o ţineam noi de cele patru colturi, şi pe urmă au tras, uţor, de sub el, cearşaful. Ţineam de pătură la fel ca atunci când mă aruncau pe mine în sus, ei doi, mătuşa Vica şi unchiul Delcă. Mă aruncau cu pătura în sus şi strigau:

Hai la groapa cu furnici Ba-i aici, ba nu-i aici...

Altfel, de ce să tii o pătură de cele patru colturi ţi să vâri un om în ea? §i cum să-l pui înăuntru, cu asemenea gesturi fireşti - când pleoapele lui deja s-au lipit, moi, aproape lunecoase, la fel ţi buzele s-au lipit...

- Numa să ţie covertura, zice unul.

Nu numai lui, la toţi le este teamă că n-o să ţină sub trupul uriaş ţi greu pe care îl târâie în cearşeaf până la muchia paiului, şi pe urmă ii dau drumul jos, în cuvertură. Si ceva ciudat s-a ghemuit în răsuflarea mea, n-am lacrimi în ochi, mă uit pe furiţ la Vica - plânge, nu plânge? Trupul uriaţ s-a frânt în cuvertură, s-a frânt, moale, impresia că moartea l-ar fi înţepenit e o impresie falşi, toate impresiile sunt false, si în dosul a orice vid (cred ci vid) cu ochii mei, lumea e cu totul alta.
Mai simpli, mai firească, desigur...
Numai eu nu reuşesc să mă obişnuiesc cu firescul ei, numai pe mine, dintre toti de aici, mă îngrozeşte firescul... Cât de firesc atârnă grămădit, moale, strâmb, gâtul unchiului Delcă în pătura pe care oamenii o duc, cocoşaţi sub greutatea lui. Trec cu grija prin sală, si nu se lovească de nici una din uşile larg deschise, ducând corpul acela muiat, ghemuit în cuvertura care, în ciuda temerilor, ţine.
Ruşinos ghemuit (suflă în mine o voce străină), ultimi umilire... Mai simte el această ultimă umilire, că e lipsit de demna înţepeneală a morţii, de acea înfloritoare înţepeneală demnă?
Şi aşa Q duc prin curtea pietruită cu cărămizi bătrâne, printre care se strecoari tulpinile viclene şi alburii ale florilor de piatră. Jos, peste cărămizile tocite ale curţii, peste florile mov-galben-roz, este sicriul lucios, în care-l întind. La fel ca şi cu cearşaful, acum trag de sub el cuvertura. Capul i se bilingine, rămâne strâmb, i-I aşează decent în sicriul împrumutat, urcă sicriul pe umeri şi-l duc spre camionul drapat, al cărui motor hârâie de mult în poartă.
- Eeei, cum? [o? Dacă-l cunosc io - pe el?... Auzi! Spune şi tu! Spune de când ne cunoaştem noi! De când ne cunoaştem noi şi ne iubim! Păi cine-i făcea lui baie în albioară?! Seara trăgeam mai devreme oblonu, puneam albioara în sală, şi dă-i, şi tmoarce-L, **p-o** parte **p**-alta, ce mai orăcăia! De când ne ştim noi, să fii dumneata sănătos! Şi io, şi dumneata, şi toată lumea! Să nu mai fie nimenea bolnav, să nu mâi intre nimenea în spital! Aşa... că te găsişi tu... altă griji... Şi ce dacă bombăn? Nu m-audc, el, n-are cum, a trecut tocma la palu din colt... Nu-i el ila... nu... Doctorul ăl mare nu-i ăsta! **Al** mare vine cu târla după el, bărbaţi, muieri, el merge-nainte, el e generalu! Ş-ăştia, lot *ni-ni-ni* pe lângă el, care de care si-l linguşească... $i nu vine în toate zilele, vine când îi năzare... Da' ăsta d-adineauri, nebunu ăsta, toată ziua e pe capu meu!... De ăsta ou mai scap! Poate şi unde s-a învăţat la bani... Ce mă sâsâi?

Las' că nu vorbesc tare, eşti tu speriat! Şi p-ormă, ce-ara zis? Am zis că vine toata ziua - ce-i rău în ce-am zis? Vine toată ziua, şi, ce mai faceţi' cum apare. Ce mai faceţi, ce mai ziceţi, cum vă mai sim(i|i? Asta, ca doctoru meu de la Spiţerie: sunteţi clienta mea numiră unu! Da' la cap crez câ-i cam... Lasă, nu mai tot sări! Cine crezi ci se uită la noi? N-are nimeni vreme de noi, to(i îşi vede de-ai lor, n-auzi ce hărmălaie? Aţa e-n zi de vizită! înc-am stat mai întâi la usă, să-i ies înainte la ăl care vine, nu mă gândeam c-o să fii tu, Ştiam ci ai treabi, ştiam ci eşti ocupat. Di' ăilanti, zic, 0 veni vunu... Tot stau, stau, tot vine lume, la ăla, la ălălantu. La mine - nimeni... Ce si mai stau aci ca un par? Dacă văzui aşa, ieşii afară...

- De ce să ieşi? Ţi-am spus să fii atentă! Pavilioanele astea seamănă unul cu altul şi poti să te rătăceşti...

- Mi-a trecut mic pân' cap că po' să mă rătăcesc... Că aleile-astea o ia-n toate părţile, drace, zic. Daci n-oi mai găsi p-ormi drumu? Numa la chioşc aş fi mers să-mi iau o prăjitură, că pân-acolo ştiu - ştiu şi să mă duc, şi si viu înapoi... Da' când ieşisem, au-mi luasem banii la mine, la ce să-i fi luat? Io zisesem că ies înainte la ăl care vine! Da de venit nu venea nimeni. Numa că tot a fost mai bine-aşa, că prăjituri mi-ai adus! Da' să nu mai strici banii, că nici tu n-ai, lasă, ci n-ai nici tu... Şi io, din ce mi-ai lăsat data trecută, poate să fi cheltuit vo doi lei cincizeci, păi la ce, c-aici ai de toate! Nu fac io mofturi, bună-rea, ei ştie cum dă mâncarea! Da' io-mi moi pâine-n sos şi... E câtă vrei pâine, daci nu-ti ajunge, te lasă să mai iei! Pâine, dacă mai ceri, pâine-ti dă... Încă o dată mi-a mai dat şi ciorbă! Da' bine că n-avusei banii la mine, îi stricam degeaba! Că tu tot mi-aduseşi prăjituri... Că dac-am văzut că n-am bani, mi-am luat şi gându să mai merg la chioşc, mai venea şi lume puhoi, să nu mă rătăcesc p-aci, Doamne fereşte, zic. Venea grămadă de lume, să fi văzut ce de lume venea! La unu venea şi câte patru, cinci, venea, de nu se mai termina... Venea la toţi, la mine - nimeni... P-ormă, m-a luat $i grija: dacă ăl d-o veni intră p-altă parte? Al d-o veni la mine! Dacă intră p-ahă parte, în curte, p-ormă intră în salon p-altă uşă şi nu dă de mine? Păi nu vezi câte uşi mai e, câte uşi, câte alei, câtă lume... Intră-n salon, şi ce face daci nu dă de mine? Ce face? Pleacă! Şi-atunci, rămâne c-a bătut degeaba drumul Cum cine, cum nu înţelegi? Al de venea, (i-am zis! Nu ştiam c-o si fii tu ăla, nu ştiam c-o să vii tu, da' mă gândeam: nu se poate să nu vie nici unu! Aşa că treci la cotei, madam Delcă, zic, treci la coteţ, ha-ha... Mă duc io, pâş-pâş, la

locul meu, m-aşed pe pat, şi şed, ţi şed... Toţi cu-ai lor, unii nici nu-ncipea, nici n-avea un' si mai şază, sta şi pe pat, şi-n picioare. Toii cu ai lor, numai io - singură-cuc... Stăm, stăm, şi nu mai puteam de grijă.,, Ce-o fi cu mă-ta, mă gândeam, de nu vine... De stau io aşa, singură-cuc. Ce-o fi cu Niculaie, cu măciucile lui - ce-o fi, de nu vine nimeni? Când, odată, nu ştiu cum mă uit la uşă şi te văz c-apari! Şi doct or u ăsta, Nebunu, hop şi el, să intre-n vorbă! Că-l cunoşti pe dumnealui? face.
Ca de când, că nu ştiu ce... Bine că-şi luă tălpăşiţa, să putem vorbi şi noi de-ale noastre! Să vorbim ce trebuie! Să-mi mai zid ce-i pe la voi, mă-ta tot aţa? Păi de când o ţtiu tot îi zic să nu mai umble-aţa dezbrăcată! Da' ce să te-ntelegi cu catâru? Las câ-i trece! Da' când îi dai bulinele, stai si tu lângă ea, că ştiu io ce nărav are: cum te vede că-ntorci capu, ascunde bulinu sub pernă, si p-ormă, se scapă de el! Şi tu? Cu serviciu? Las-că n-o să te dea ci pe tine-afară! Cum, de ce nu? Păi aţa băiat deştept, unde mai prinde ei? Haidi, lasă! Ce dacă zic, ce? Tc mănânc? Zi mai bine ce c, zi ce mai face ăilanti... Nu i-ai văzut, nu i-ai văzut, da de vorbit tot a|i mai... Niculaie? Măciuca de fie-sa? Ziceai că se desparte şi-aia? Nu? Nici vorbă? Mai face un copil? Da mie-atunci cin-mi-a zis? Nu tu? Atunci cin-să-mi fi zis? Niculaie? Da când?... Că pe Niculaie, uite, s a făcut anu de când nu l-am mai văzut la fată!... Dacă-(i spui! Las' că nu le-ncurc io! Păi de când s-a prăpădit bietu unchi-tu cât e? Numa opt luni, zici? Numa opt luni... ca să vezi... Eee, las' că-i bine, las* că-i mai bine-aici. Acasă stam, stam, ţi dacă nu-tighi(eam nimic, odată m-apuca... Şi dc făcut ce por să fad? Da' să mai fi fost ţi el pân casă, să mai zică 0 vorbă, să mai... Mai te legi tu de pastilele mele!... Mai dedea mă-ta cu clanţa că să nu le mai iau! Păi fără ele ce m-aş fi făcut!? Câ-|i vine-aşa, le-apuc aşa, şi nici n-ai ce să faci. Că n-ai nici o putere... Că nu poti, ditamai omu, să te-aşezi şi să urli, ca lupu... Şi-asta zic, să nu fi fost pastilele mele, crez că plezneam... Da' aşa, luam bulinu, luam unu, luam două, luam câte trebe, şi p-ormă, stam liniştită... P-ormă, habar n-aveara... Că aşa mi se făcea dor de el, să mai fie şi el pân casă, să mai zică ce-o zice, să mă bodogăne, să zic şi io... Ce n-aş fi dat să mai fie şi el pân casă... Da' ce să faci? Că nimic nu po' să fad, n-ai nici o putere... Şi cui să spui? La ce să spui? Şi ţie, la ce sâ-ti fi spus? Tu eşti tânăr, tu ai pe-ale tale. ...Şi p-ormă, mă mai spuneai la mă-ta, ţi mă-ta mă certa iar, ce-ai de te omori de el atât, făcea mă-ta, că destul te-a supărat cât a trăit! Acu ai scăpat, acu poti să stai ţi Iu liniştită! Vezi, asta nu-mi plicea s-auz de la ea! D-aia nu-i

spuneam, si nu-nceapă ţi ea să mă certe, cum mă certa toate! Să stai liniştita, da" cum să stai? Şi casa goală, aşa urât mi se făcea! Şi mai erea şi-ăia de sărea noaptea gardu, şi venea peste mine, venea, venea, las' că nu ştii Iu! Nu ştii tu toate! Tu o |ii una şi bună, că tiu venea nimeni şi că mi se năzărea mie de frică, lasă, că nu-i aşa! Lasă, că nu-i toate cum crezi tu, ascultă mai bine la o femeie bătrână, că ea ştie, că ea a trăit pe lume... Da' vezi, că nid tu nu crezi, vezi, că nici tie nu poa' să-ţi spuie omu! Vezi, asia-i, că it-aî cui să spui, şi n-ai crezare la nimeni... Şi Reli, şi Neguleasca: potoleşte-te, făcea! Vino-ti în fire! Că destul te-a necăjit cât a trăit! Păi ce ştie ele! Că bietu de el n-a călcat pe de lături o dată! Şi ce se uita lumea la noi când dansam vals amândoi, când l-am cunoscut pe Niculaie cu măciuca lui! Nu asta, aia dintâi! Ce-am mai dansat, ce-am mai petrecut, cc ne-am mai veselit! Şi când mă lua unchi-tu la vals sta to(i şi se uita! Era nalt, era ditamai omu-n putere, da' ce uşor era la vals, sta toţi cu gurile căscate! Păi la câ(i ani am stat noi împreună, şi să nu-I mai văz niciodată?!... Spune şi tu... Tot stam, stam, şi casa goală, şi-aşa un dor mi se făcea, eee, ce n-aş fi dat să mai fie şi el pân casă!... Da' noroc că io toatS viata am fost mână de fier! Şi cum simţeam că m-apucă, mă repezeam şi îmi luam pastilele... P-ormă, m-apuca, nu m-apuca, stam liniştită, n-aveam habar! Că ce po' să faci? Nu po' să faci nimic, n-ai pe lumea asta nici o putere, şi nici nu poti, ditamai omu, să te-aţezi jos, şi să urli ca lupu... N-ai nici la cin' să te plângi, n-ai nici la cin' să spui, asta o ştiu de la biata Ivona, n-ai, dragă Vica, făcea, după ce s-a prăpădit bărba-su, n-ai cui să te plângi! Şi n-ai nici la cine, pentru că nu te-n|elege nimeni! Eee, care Ivona! Ivona Scarlat! Ivona Iu madam loaniu! N-o ştii tu, da' vezi că ea te stia pe tine! Te ştia, că ce-am mai vorbit amândouă, şi de tine, şi de fii-su, care-i plecat! E plecat cu nevasta - câţi ani să se fi făcut de când e plecat? Poate zece? Poate cinci? Ei ştie câ|i e, că io altă treabă n-am mai avut decât să le ţiu lor socoteala! Da' de vorbit de ei tot vorbeam cu Ivona! Ce mai beam la cafele, ce mai stam de vorb-amândouă! Ce fală bună, Ivona! Şi ce femeie cu carte, ce femeie deşteaptă! Ce de-a mai cârti a citit la viata ei! Şi ce mă iubea, ce mă aprecia, ce mult ţinea la mine! Ai mâini de aur, făcea, mâini de aur ai, madam Delcă! Dumneata, dragă Vica, dumneata, cu optimismul dumitale, mă remontezi, făcea! Şi tot am zis să te iau si să te duc la ea o dată, ţi ea, lot aşa, hai, adu-mi-l, să-l văd ţi eu pe Gelu dumitale, zicea. Hai, adu-mi-l, să-l văd ţi eu, zicea, când vorbeam de tine ţi de fii-su... A vrut ei, ţi fii-su, ţi noru-sa, s-o ia la ei, da' pân s-o ia, pân' să-i dea drumu să plece, n-a mai avut ce să

ia, că s-a prăpădit... Că a vrut să ia ţi din lucruri, nu s-a-ndurat să lase o casă-ntreagă, cu de toate în ea, că ce vcchituri era acolo! Da' ea nu se-ndura s-arunce nici un cap de a(ă! Şi dacă nu s-a-ndurat, a rămas lucrurile de ea, ci ţtii cum ajunsese? Da' ce-ti veni cu dinţii? Păi dracu mai ştie pe unde e?!... Mi i-o fi luat ăia de vine noaptea ţi sare gardu, vine! Dacă-ti spui! Ăsta-i năravu care l-ai luat, că tot nu vrei să crezi ce-ţi spune omu! Noaptea vine ăia, ţi dacă e poarta încuiată, spre gardu!... Bine, haidi, haidi, lasă! Lasă astea, vorbim altele, vorbim ce trebuie... C-acu zice ăştia să pleci, şi noi nici n-am apucat să vorbim! Şi nu m-am săturat şi io de tine! Da' ca să vezi ce-i veni iar să mă-ntrebe! Eee, cui! Păi noi de cine vorbeam? De Nebunu! Stam aţa, singură-cuc, toţi, grămadă, cu-ai lor. La mine la pat - nimeni... Şi-aţa mă luase o grijă, ce-o fi cu ei, mă-ntrebam, ce-o fi de nu vine nimeni? Când, odată, numa te văz c-apari! Şi Nebunu, hop ţi el, să se vâre-n vorbă! Ho, Nebunule, ce te-apucă? Da' lasă-mă! Păi cum să nu-i zic Nebun, păi ce-ntrebă el asta e întrebare de om cu cap? Păi data trecută, când te văzu la mine, tot aţa: fi vezi pe dumnealui? face. Îi cunoşti, cine e, de când... Trăznelile lui! Şi io d-atunci ¡-am zis: nepotă-miu! Iote, i-am zis, âsta-i oepotă-miu, ţi rar aţa băiat deştept, şi frumos, şi cuminte! încă prea cuminte - şi-ăştia prea cuminţi rămâne de căruţă! Nu prea are noroc! Norocu-i la ăla de ştie să dea cu râtu! Ce te-apucă? Prea eşti nervos, prea-ţi sare ţandăra din toate, prea... Mai lasă, mai ascultă şi de alţii, nu mai tot da tu cu... Haidi, lasă, să vorbim de-ale noastre... C-acu se face ora să pleci. Să vorbim ce trebuie, că toată noaptea n-am linişte şi mă perpelesc! Ce-o mai fi? mă gândesc. M-o mai ţine Nebunu ăsta, aici? Nu m-o mai ţine?...

- De ce să te perpeleşti? Stai liniştită! Te ţine, de ce să nu te mai ţină?

- Da' plicu ai apucat să ¡-l dai? Lu ăsta, iu Nebunu, ai apucat să-i dai plicu? Plicu cu bani, cum ne-am vorbit noi! Lasă, nu mă mai tot sâcâi, că nu vorbesc tare! Lasă, Că ştiu io cum trebuie să te porţi în lume, nu mai tot... Nu vezi ce-ncet zic? Da* trebuie să te-ntreb, că am grijă de plicu cu bani... D-aia nici nu po' să dorm, şi toată noaptea n-am închis ochii şi m-am perpelit... O fi apucat băiatu să-i dea plicu? mă gândeam. O fi apucat, n-o fi apucat...

- Ei, Doamne! Doar ţi-am spus Că i-am dat... Ţi-arn spus de data trecută... Ai uitat, vezi! Ti-am spus cum i-am dat, şi ce l-am rugat, ţi-am spus, şi ce mi-a răspuns el... Ce motiv aveai să nu dormi, să te perpeleşti? I-am dat, s-a rezolvat, gata!

- I-ai dat, zici?
- I-am dat, i-am dat!
-Şi?
- Cum şi? S< ce?
- Şi ce-a zis? Tu i l-ai dat, da' el ce-a zis? A zis că mă mai (ine?
- Te tine, te ţine, stai liniştită! Doar ţi-am spus ce-a fost, ţi-am spus tot, de data trecută, dar, dacă mai vrei, uite, iţi mai spun iar... Ei, oi fi uitat şi tu, ce mare lucru! Să vezi eu ce le uit, ce le-ncurc... fn primul rând, stai liniştită, că te mai ţine! Pe urmă? Pe urmă vom mai vedea... Şi pentru mine am renunţat să-mi mai fac planuri pe lungă durată... De ee? Uite de ce: pentru că nu poţi să ştii de azi pe mâine, ce se va mai întâmpla... Aşa că o vreme te mai ţine, o vreme, până se mai încălzeşte, până mai scapi de focuri... Pentru că nici să cari, nici să te oboseşti n-ai voie, nici să te-apleci, nici să faci efort... Hai, fii liniştită, că eu i am cxplicat despre ce este vorba... I-am spus cum e casa, cum eşti singură, că iarna a început devreme, şi nu mai ai nici lemne, nici cărbuni, că pensia e cum e... Şi ştie şi el, mai bine ca mine, că eşti încă slăbită... Ştie că nu po|i să pleci acum... I-ara spus tot, i-am dat şi plicul, până am reuşit să i-l dau l-am pândit, m-am învârtit... Bine că i l-am dat... Tot era cineva de fată, lot nu...
- Nu eşti înfipt, asta-i! E alţii care uite-aşa... Da, pe line prea te-a cocolit... E al(ii care vine din fundu pământului şi să vezi ce le merge gura... Să vezi ce se-nfige!... Da' pe line mă-ta, tac-tu, io, toţi, prea le-am cocolit de mic...
- Poftim! Mai te miri că mă tot enervez! După ce că„. Poftim, vorbă la ea! Ei, bine, dacă vrei să stei, află că nu-mi place să fiu înfipt! Află că nu-mi plac înfipţii! Auzi la ea: te-am cocolit... Nu-mi place, asta e! Şi dacă vrei si nu mă mai enervez, (ine minte, şi nu-mi mai spune... Şi nu vorbesc tare deloc, vorbesc normal, şi ce spun nu mă deranjează că se aude! Nu-mi plac, asta e...
- Eee, ho! Că te pornişi ca o moară stricată! Ce-ai de strigi aşa, ce le-apucă? fti place, nu-ti place... Că se uită cineva la ce-ti place lie! Că viata e ca să-ti placă!... Nu ti-o plăcea tie, da, de... În viată nu e după cum î(i place... De te-as vedea liniştii odală! Liniştit cum e alţii, scăpai de griji, scăpai de necazuri... Că de-aia-ti lot sare (andăra, tot... Lasă, fii înfipt, trebuie să fii înfipt, că io te văz că toi copil ai rămas... Tot mintea aia de copil o ai, tot nu te-ai copt... Da' trebuie să fii înfipt, trebuie, că lot pentru tine e bine...

- Eu spun, eu aud... Pentru asta mi-am rupt din timp, ca să aud sfaturi...

- Sfaturi, da'... Că io am trăit o viată de om! Şi oi avea tu carte, da' io am şcoala vieţii! Şcoala vieţii, curs seral, cum fi ziceam şi Iu madara Ioaniu... Şi ce mai râdeam amândouă! Da' de ce să-ti vie să sări aşa? Dacă mai vorbim şi noi, una-alta, ce-i rău într-asta? Vorbim, de! Că d-aia ne-a dat **Al**-de-Sus gură! Haidi, lasă astea, să vorbim ce trebuie, că acu zice ăştia să pleci şi nu... Spune-mi cu pensia... ce-a făcut poştaşu? A vrut s-o lase la Reli? Ei, parcă mi-ai zis, parcă nu mi-ai zis dala Irecută, nu ştiu... Şi dacă-mi zici de două ori, ce? Şi ăia cu demolarea a mai venit? N-a mai venit, sau nu ştii tu? Dacă n-a venii acu, vine ei, cum se mai moaie geru... Da haidi, mai stai, lasă-i, lasă-i să plece p-ăilalţi d-a venit devreme...

- Stai liniştită, că nu plec acum... Şi ai răbdare, că vin din nou joi.., Vezi, a cam plecat lumea... Dar data viitoare, am să mă silesc Să ajung la timp... Stai liniştită până alunei, vezi-ti de sănătate, dormi...

- Ce să dorm! Că nu se lipeşte somnu de mine! Mi-e grijă! Mi-e grijă de Niculaie, că e şi el bătrân, mi-e grijă de mă-ta, că uite, tot boleşte, mi-e grijă de tine. că ai necazuri, acu zici că ai şi la servici.,. Zid că te dă afară...

- Cum am zis? Am zis că i-a dat pe unii ţi la fel de bine putea să mă dea şi pe mine... Nu poate omul să spună ceva, că tu gata: mi-e grijă! Da' ce faci cu hârtia asta igienică? De ce o (ii sub pemă? Bine-bine, dar chiar atâta! Ia uite, ia uite! §i lasă-mă să trag sertarul, să vâr în el prăjiturile... Ei, uite ţi aici! Ei, nul...

Ssssst! Vezi că te-aude ăştia? Vezi că tot cu urechea ciulită stă, tot s-auză ei ce zicem... tot să vază ci ce facem... Şi lasă hârtia acolo, las-o, cum de ce-o tiu? O tiu s-o am când îmi trebuie! Dacă p-ormă, când am nevoie, n-o să mai fie? Mă fac de râs! E-te-na! Că ştie ei ce fac io! Pâinea e aici în sertar! Pâine, ce alceva? Ce altceva să fie? Păi unde vrei s-o tiu? Ce faci? De ce goleşti sertaru? Lasă sertaru, lasă toate-ale mele cum le ştiu io! Lasă, că ştiu io ce fac! Şi pâinea, dacă tot rămâne la masă, de ce s-o arunc? De ce s-o ia ei? De ce să le-o dau tot lor înapoi, spune ţi tu! De ce să se piarză? Ce gândaci, care gândaci? Nu e gândaci deloc... Nu-i nici picior de lighioană spurcată... Păi cum să fie, dacă io dau cu gaz pân toate colturile pe unde ştiu că se face, dau cu gaz ţi-acasă, dau ţi-aici, ţi lighioanele spurcate una nu îndrăzneşte... Dau şi-acasă, dau şi-aici, da, da, ce te miri... Dau şi-aici, păi dacă n-aş fî io să dau cu gaz, ar fi plin tot salonu! Da' ce crezi! Aşa că lasă-mi toate ale mele care le ştiu io, lasă-mi hârtia unde e, şi lasă pâinea, că-mi prinde

bine! Că nu ştiu dacă mâine... Lasă, că nu te fac de râs, şi nu mă fac nici io, nu mai fi aşa speriat! Că uite la Moapsa ce noroc a avut, şi de surori, şi de nepoţi, se-ntrece care ce să-i mai aducă! Şi ce nu-i cară, şi struguri, şi vin, şi păsări, şi tot ce vrei, d-acolo, de la ferma unde e ei, să-i vezi ce vine-ncărcati! Şi p-ormă se strânge-nlre ei de sărbători, şi şade-ntre ei şi pctrecc! Ei, fură! Nu fură, ia! Ia de la ferma unde e ei, d-acolo! Şi Moapsa pc toţi îi învârte pe degete şi pe toţi îi comandă, ea le-a zis şi la ăia de-a venit noaptea peste mine!... Cum n-a venit? A venit, dacă-ţi spui! A sărit noaptea gardu, că era poar- ta-ncuiatâ, io o-nchisesem, şi cheia era la mine, da' ei a sărit gardu şi-a venit şi-a luat maşina mea de tocat. Cum a intrat în casă! Auzi întrebare! A intrat, că e hoţi, de! Âştia are şperacle, are... Şi i-a trimis intriganta de Moapsa, ea e capu răutăţilor, duceţi-vă, le-a zis, acu e timpul să vă duceţi la madam Delcă! Mergeţi la madam Dclcă şi luaţi-i maşina de tocat, le-a zis. Şi ei a sărit gardu noaptea, a deschis cu şperaclu, a venit peste mine, şi-a

luat-o... Dacă-ţi spui! Cum să fie la locu ei? Cum să fie maşina de tocat la locul ei? Haidi, lasă! Lasă astea, să vorbim mai bine ce-avem de vorbit! Să vorbim ce trebuie, să vorbim ale noastre, c-acu vine ăştia şi te dă afară... Şi nu m-am săturat şi io de tine...POSTFAŢĂ

CENZURA ŞI AUTOCENZURA

Literatura - ca miză a vieţii şi ca problemă personală

Mi-am scris romanele într-un fel în tihnă, vreme de 5 ani. La început am bâjbâit printr-o necunoaştere (totală) a regulilor scrisului: facultatea de filologie nu te ajuta mai deloc să scrii, cenaclurile le-am detestat întotdeauna pentru că prima mea imagine asupra unui cenaclu provincial mi-a dat spaima ratării, mă îndoiesc de utilitatea work-shopurilor care pregătesc scriitori în universităţile americane. Eram încă o pasionată cititoare la vremea aceea, dar scrisul avea, încet încet, să-mi coclească patima lecturii.

Şi, chiar dacă mi-ar plăcea să spun altceva, trebuie să recunosc că am scris, esenţial. "din instinct".

Ara scris pentru că viaţa mi se părea tot mai temă ţi în acelaşi timp sufocantă. Pentru că nu-mi doream condiţia de scriitoare (în schimb mi-am dorit să fiu critic literar ţi, într-o altă lume, liberă, pe care nu ştiam s-o visez, mi-aş 0 dorit să fiu ziaristă) am trăit multă vreme cu sentimentul că arn ajuns să scriu proză fiindcă "nu m-ara (inul bine în mână". Deci, pentru că am cedat unui moment interior de slăbiciune.

Datorită lui însă am găsii forme diverse de libertate, m-am reconstruit interior şi am rezistat unei vieţi şi lumi grele.

Am avui o relaţie personală intensă cu literatura şi cei care mă întreabă, pur ţi simplu, ce scriu acum, de ce nu scriu ele. mi-au părut şi continuă să-mi pară deplasaţi şi indiscreţi. Cînd literatura mi s-a revelat, destul de brusc, la 28 de ani, nu aveam anterior nici o tentativă artistică serioasă, deşi părinţii mă

diagnosticaseră devreme drept "copil cu înclinaţii literare ţi fără simţ de observaţie"; dar proba înzestrării nu mâ grăbisem s-o trec. Deficitul de ambiţie literară aveam să-l păstrez în permanenţă: un relativism, o îndoială, un gust al derizoriului, un idealism naiv, nelalocul lui în nici o lume literară, din nici o lume.

Acest amestec greu de numit m-a determinat să încerc, în sinea mea, să părăsesc literatura după fiecare carte şi să las, ca urmare, pauze mai mari între cărţi decât de obicei, lucru de altfel observat de către critici. Probabil. în parte, lui îi datorez şt lunga vacanţă literară pe care mi-am luat-o - ţi, iată, durează încă §i azi - după 1989. Cei ce au observat pauzele mari de ani între volumele melc nu au ştiut însă cu ce sentiment interior am scris fiecare carte: ca ţi când ar fi fost singura. Ultima. Aşadar, o concentrare în "a spune acum tot". în a mă apropia de ceea cc însemna pentru mine perfecţiune.

Formule de narcisism

Când am spus că am scris în tihnă m-am referit doar la intervalul de 5 ani de la o carte la alta. în care am avut răgazul necesar să mi-o recitesc, să mi-o regândesc. Altminteri, împovărată de un serviciu de 8 orc. de drumuri de la un capăt al Bucureştiului la celălalt, de dificultăţi familiale inerente etc.. mi-a fost dat să scriu în condiţii întrucâtva neobişnuite colegilor de vârsta mea care, obţinând statutul de scriitor mai devreme, erau mai protejaşi. (Prima perioadă a epocii ceauşiste a respectat vizibil mai mult statutul de scriitor decât ceauşi sraul târziu, în care eu "m-am afirmat"). Am scris "în cap" în birouri, în autobuze încărcate, în bucătăria unei familii mari şi chiar pline, mergând pe stradă. Aveam la vremea aceea o memorie care îmi permitea să fixez pasaje întregi în cap, dacă mă concentram într-un anume fel pentru a le reţine puteam să le transcriu peste câteva ore, acasă: o facultate care îmi pare acum miraculoasă şi pe care am pierdut-o între prima şi a doua carte. Probabil tocmai acest lung răgaz de timp în care l-am scris şi capacitatea de memorizare specială au făcut să-mi învăţ, pe dinafară. în mod firesc, fără să vreau, bineînţeles. *Drumul cgul al ficcărci tilc* Aveam un suflu foarte scurt de scris la început: câteva paragrafe, doar, o jumătate de pagină, cel mult. De fiecare dată reciteam ce fusese înainte şi corijam, stilizam etc.

Şi aşa am ajuns să-mi recit romanul în cap.

Un "perfecţionism" aliat cu narcisismul este, bănuiesc, caracteristic multor prozatori. Mai târziu aveam să observ că şi aici existau două categorii: cei care, după ce au scris, nu suportă să mai lucreze pe textul lor, nici măcar să şi-I recitească aşa cum trebuie la fiecare corectură şi cei care se recitesc la infinit, ba chiar îi "agresează" şi pe ceilalţi cu rugă- 356 minţile de a-i citi. Eu fac pane. evident, din cea de a doua categorie, ba chiar s-ar putea să fi fost un caz limită: jurnalismul m-a mai temperat pînă la urmă, m-a mai disciplinat şi rn-a făcut să întrezăresc caracterul relativ al oricărui text, chiar ;i al celui "perfect'. Astfel că mă amuz şi eu acum. amintindu-mi că oricând m-ai fi trezit din somn puteam să-ţi recit întregul meu roman de debut, fără greşeală. "Nici poeţii nu-ţi ştiu poeziile aţa, ăsta nu este obicei de prozator, prozatorul scrie o pagină în fiecare zi", mi-a spus dezaprobator unul dintre "mentorii" mei de-aruaci. Paul Goma. Inutil m-a luat însă peste picior. Mi-am recitit totdeauna textele la nesfârşit, cu o plăcere ţi o atenţie imensă, numai că, memoria deteriorân- du-mi-se, nu le mai ţineam la fel de bine minte pe dinafară.

"Mutaţia valorilor estetice"mai valabilă ca oricând

Cât de durabilă a fost "perfecţiunea" pe care am încercat s-o ating la fiecare din cărţile mele, dar mai ales la romane? (La primul, pentru că eram convinsă ci după el nu voi mai scrie, ci doar voi trăi, la ultimul, pentru că am fost conştientă, în timp ce-l scriam, că este o carte care va rezista?) "Perfecţiunea" este doar limita de sus pe care o poate atinge scrisul tău, prin concentrare şi acurateţe. Timpul o deteriorează în mod neaşteptat, aşa cum moliile sculptează o surprinzătoare broderie În hainele pe care le distrug. Cea mai definitivi formă de distrugere a timpului o face viaţa care, prin noi sisteme de valori, scoate în evidenţi falsuri iniţiale, invizibile la prima apariţie, pe scurt, face ca acea carte "si nu mai intereseze în noul context". Pentru că acesta este "challenge-ul" inevitabil al fiecărei căiţi: confruntarea cu "noul context", - suie de mii. milioane de chipuri tinere care se ofilesc, dispar, ca să Se înlocuite, la rândul lor, de altelţ, de un "nou context".

Câţi dintre autorii de ***succes*** ai deceniilor fc 7 şi 8 (perioadă incontestabil bună a literaturii române, cu toată funcţionare ei nenaturală în mecanismul constrângător al

cenzurii) sunt pregătiţi să accep şi psihic şi public, că moliile au intrat în volumele lor, că s-a petrecut între timp un cutremur, cărţile s-au amestecat şi nimeni nu mai ştie care trebuie pusă acum pe raftul întâi (pentru că este foarte cerută), care în raftul doi, care în raftul trei şi aşa mai departe, Că tinerii de azi, care oricum ritcsc mult mai piţm decât cei de-acura 10 ani (la tel adulfii, la fel bătrânii), mi nai suni motivaţi de nimic să-fi citească romanul ori povestirile vechi de 10-20 de ani? Şi, dacă din cine Ştie ce curiozitate anonică îţi deschid cartea, o lasă repede din mână şi deschid televizorul?

Ca autor nu-i uşor de înfruntat astfel de imagini, chiar dacă eşti convins c& tu ai scris totdeauna doar pentru tine. Este mult mai uşor să respingi violent ideea de "revizuire", (valorile nu se revizuiesc, ele sunt bâtute o dală pentru totdeauna în cuie. umblă unii. ştim noi cine, cu această "epurare politică" în literatură, cât eşti viu şi în putere trebuie să te împotriveşti etc. Şi le împotriveşti cu un succes mai mare sau mai mic, în această economic de piaţă a tranziţiei literaturii. Se reeditează cărţi care merită şi care nu, important este să găseşti un sponsor, o subvenţie, o relaţie ca totdeauna, o funcţie de răspundere prin care să te propulsezi în traduceri, să ajungi într-o emisiune de televiziune, nu pe criterii politice, cum se plâng unii şi alţii, ci pe grupuri de interese, despre care nu vorbeşte nimeni. Dar toate aceste cârpeli nu schimbă faptul că *literatura-depune* s-a mutat din cartierul ei rezidenţial într-un modest semi-central, cu deschidere spre periferie, iar data viitoare când o vom mai căuta s-ar putea s-o găsim într-un select, elitist ghetou.

Consideraţiile banale de până acum, cu care, măcar în principiu, toată lumea este de acord, devin cu adevărat acute doar când este vorba despre tine, ca autor. La 17 ani după ce apăruse cea de a doua ediţie a romanului *Drumul egal al Recărti zile,* am început să-mi recitesc romanul de debut pentru ediţia a treia cu o nelinişte care s-a risipit, încet-încet, pe măsură oe citeam.

Trebuie si spun de la bun început că în ciuda faptului că orice text îmi pare mereu perfectibil, nu-mi plac romanele revizuite de autor la fiecare ediţie. Sentimentul mi-a fost creat, ca cititor, de moda marilor scriitori care în anii '50 îţi rescriau cărţile interbelice, revizuindu-le potrivit dogmelor realismului socialist; *Nicoară Potcoavă* a devenit altceva decât *Şoimii,* dar pe mine nu m-a convins că a

devenit ceva mai bun. Era şt un sentiment de "profanare" a credinţei cititorului pasionat în autorul care intervine cu o crasă indiferenţă în destinul personajelor: din făpturi vii ele devin pe loc simple marionete. Mi-a displăcut şi când, nu ştiu de ce, în ediţia a doua a *Risipitorilor;* Marin Preda a schimbat traiectoria unor destine. Un cititor pasionat nu poate înţelege cum de mai poţi schimba la un moment dat mersul prin viaţă al personajului care nu mai aparţine, dacă este un "personaj adevărat", voinţei automlui, ci legilor interioare ale ficţiunii. Cititorului care se lasă, de bună voie, furat de ficţiune, modificarea într-o ediţie ulterioară pe care şi-o permite autorul îi apare ca un artificiu simplist: în spatele ambiguităţii pline şi vii el vede, dintr-o dată, cu dezamăgire, cartonul.

Cenzura

Am făcut, totuşi, în mod spontan, la lectură, modificări în ediţia a treia, în ciuda faptului că în ochii mei romanul *Drumul egal al fiecărei zile* a trecut la 358 examenul lecturii după 17 ani. De ce? Încercând să mi le justific mie însămi, am ajuns la concluzia că va trebui să scriu o postfaţă a căiţii, explicând, din punctul meu de vedere pentru prima oară, câte ceva din mecanismul cenzurii şi autocenzurii. Dar până să termin eu de scris acea postfaţă, cartea, întt-unul din impulsurile editoriale neaşteptate care ii surprind pe autori, a apărut. Mai mult decât atât. a apărut cu specificarea că textul celei de a treia ediţii este însoţit de o "postfaţă a autoarei" care, însă, lipsea din text O cronichetă apărută ulterior aduna. între reproşurile făcute cărţii şi pe cele referitoare la modificările autoarei la ediţia a treia. Ca să fiu foarte sinceră, nu mi le mai aduc aminte, la lectură mi s-au părut cam nedrepte, dar după părerea mea treaba unui autor care se respectă nu este să polemizeze cu cei ce scriu despre cartea lui. Postfaţa aceea însă, ni-am gândit, trebuie scrisă şi publicată măcar cu ocazia unei alte reeditări. încerc să prind acum acest prilej.

în privinţa cenzurii am fost (ca şi în alte privinţe, a solidarităţii colegiale, de pildă) o autoare norocoasă. (Caie, este drept că nu şi-a provocat ori forţat norocul).

Din prima edi)ie a *Drumului egal al fiecărei zile* a fost scos la cenzură o jumătate de capitol, în care se descria o noapte dc Paşte. Scoaterea m-a afectat, astfel încât am păstrat paginile, sperând că le voi pune "data viitoare". Dala viitoare a fost următoarea ediţie, apărută la editura Erninescu, peste trei ani, în 1978, dar nu mi-a fost acceptată întregirea capitolului; dimpotrivă, el a mai fost încă pu{în "ciupit". Via(a religioasă era un Lahu serios al vechiului regim: excesul mediatic de azi este tot o formă de labuizare a ei, inflaţia, kitscb-u] şi dorin(a de a seconda noile puteri riscă să anuleze "fiorul" autenticităţii, mutând religia fie în sectorul "consum", fie în cel de "propagandă". Privit cu ochiul de azi, jumătatea de capitol cenzurai din *Drumul egal al fiecărei zile este* lot ce poate fi mai benign. Ce o fi fost cenzurabil, de fapt? - m-am întrebat la ultima lectură. Până la urmă totuşi am înţeles: amploarea acelei sărbători semi-sacre, semi-profane, parte a unei existenţe paralele faţă dc cea oficială.

Tot o jumătate de capitol mi-a fosl cenzurat şi din *Dimineaţă pierdută*. Era un subiect rămas tabu încă şi mai multă vreme, şi anume condiţia de prizonier la sovietici după al doilea război. Nu ştiu să fi apărut între timp pe această temă o carte de memorii mai importantă decât *Drumul crucii de* Aurel State, care a văzut lumina tiparului datorită poetei Ileana Mălân- cioiu. în raport cu tragicul adevăr memorialistic, o relatare ca cea din cartea mea devine utilă pentru congruenta ei, dar neesenţiali pentru cititor. Semnificativ că alte "ciupituri" ale cenzurii la *Dimineaţă pierdută* s-au referit la amănuntele îngrozitoare ale morţii lui Iuliu Maniu şi Gheorghe Brătianu în închisoarea de la Sighet. Aici ceauţismul târziu, caic a utilizat istoria cât a putut, permiţând amestecuri insalubre de adevăr şi minciună, "s-a demascat", aiătându-şi solidaritatea profundă cu regimul Dej.

Autocenzura

Parte din modificările pe care le-am operai asupra textului iniţial din *Drumul egal al fiecărei zik*, pur stilistice, au fost făcute într-un singur sens: de reducere a verbiajului şi a lirismului. Erau însă insignifiante în raport cu ansamblul cărţii. La toate ediţiile ulterioare ale cărţilor mele, modificările (în afară de completarea paginilor cenzurate) au fost în sensul reducerii, al "tăierii" textului. De regulă, orice text câştigă, după părerea mea, prin pierderea lestului.

Diferenţa dintre reeditarea *Drumului egal a! fiecărei zUe* şi cea a *Dinănepi pierdute* a fost ci la ultimul roman n-am putut face nici o modificare stilistică. Au fost porţiuni care mi s-au părut prea lungi faţă de răbdarea cititorului de azi. dar în privinţa stilului meu îmi atinsesem "perfecţiunea''.

Pasajele în care am intervenit cu mărunte completări la *Drumul egal al fiecărei zile* erau cele în care aro putut percepe clar cum funcţionase autocenzura! Am încercat s-o atenuez, decent, refăcând o informaţie minimală pe care o aveam la acea dată, dar n-am awt curajul s-o utilizez. A retuşa autocenzura este o experienţă discutabili de laborator literar, care Infhuită riscul de a fi citită drept oportunism. Nu mi s-a părut leal (ţi pentru scriitoarea de atunci şi pentru cititorul de azi) să fac decât cele mai superficiale retuşuri. Dar chiar să fi vrut (ceea ce nu era cazul) să completez cu experienţa (de viaţă, de literatură) pe care o am azi. nu aş fi putut să schimb cine ştie ce în cartea cu care am debutat. O carte este un corp organic, viu. care respinge transplantul. Nimeni ou va mai putea remedia, de pildă, cel mai şocant aspect al autocenzurii şi cenzurii din literatura română de până în decembrie 1989: absenţa lui Nicolae Ceauşescu (şi a Elenei). Absenţa a ceea ce s-a numit "dictatura". Cărţile sunt coerente în raport cu ele însele, sunt parţial coerente şi cu realitatea timpului, lipseşte însă (şi din *Dimioeafăpierduţi)* personajul principal al trecutului nostru.

Există şi alte forme de inadvertenţă pe care le poţi sesiza la o lectură târzie şi asupra cărora nu mai ai cum interveni. Voi exemplifica acum cu *Drumul egal al fiecărei zile*. Marginali zarea unchiului Ion este explicată ca datorându-se excluderii sale din partidul comunist şi faptului că s-ar fi declarat "simpatizant legionar" ca să apere o colegă persecutată. Era o explicaţie care atunci rai s-a părut firească (acum nu mă mai convinge, 360 pentru infirmarea ei aş avea alte date istorice), dar era şi un clişeu frecvent în romanul anilor '70. După Alexandru Ivasiuc, după Augustin Buzura excluderea din partidul comunist era cea mai avuabilă dintre experienţele persecuţiei politice.

Ceea ce a fost un clişeu comod atunci, acum se vede cu ochiul liber.

Carenţă de informaţie în cel mai bun caz

A adăga în romanul, în povestirea de atunci ceea ce a adus pe această temă *literaiunt-documenl* din ultimii ani este discutabil, însă, sub raportul onestităţii literare şi imposibil de realizat sub raport practic. Nu po(i racorda tot timpul o operă literară la informaţia ştiinţifică, supusă şi ea, de altfel, deteriorării, chiar într-un grad mult mai mare. Dar riscurile pentru coerenţa interioară a literaturii acelei epoci sunt mult mai mari ca de obicei pentru că noi am scris într-o lume în care informa|ia curentă fusese prohibită. Voi da un singur exemplu, făcând o mărturisire. Nu-mi place să fac raportări (inevitabil simpliste, care distrug farmecul lecturii) la prototipurile ficţiunilor melc. Mărturisesc însă. de dragul acestui exemplu, că oraşul de provincie evocat în *Drumul egal al fiecărei zile* (de altminteri oraş de provincie cât de cât standardizat, utilizând elemente din altele asemănătoare) era Piteşti, în care am locuit continuu 14 ani. Mă aflam deci în anii copilăriei mele în preajma celei mai sinistre închisori comuniste, nu doar din întreaga Românie, ci din întreaga Europă, Dar nu ara ştiut niciodată nimic despre ea câtă vreme am locuit acolo. Păstrez amintirea plimbărilor dc familie pe la marginea oraşului de unde ea se zărea. în mintea mea de copil intoxicat de poveşti o asemuiam cu un castel, dintre cele în care se petrec lucruri misterioase, probabil fiindcă în jurul ei nu se zărea viaţă. Târziu am realizat această suprapunere a imaginaţiei peste realitate: noi am trăit într-o lume a închisorilor, visând castele. Tipic pentru familiile burgheze, cum a fost şi cea în care am crescut eu, era că nu se vorbea în "fa(a copiilor", pentru a-i lăsa să se apere de discriminarea politică din şcoală, minţind cu inoccntă. Eu, de pildă, ara absorbit doar neliniştea părinţilor, doar spaima lor de arestări, un fond de anxietate pc care foarte târziu, abia acum pot să-l dcscifrez. Acum când. prin cărţile de memorialistică apărute în ultimii şapte ani, se developează tot mai clar cealaltă fajă a existentei monotone în care mă sufocam - un univers negru care te pulea absorbi oricând, dacă te trezeai ţipând de-adevărat.

Obsesia literaturii, obsesia politicii

Scriind mai târziu decât colegii de generaţie biologici, nu am astăzi de înfruntat riscul nici unei fraze de complezenţi la adresa puterii comuniste, pentru ca volumul "să treacă' de tipar. "Se poate să scrii fără să minţi?", a fost de altfel uaa dintre întrebările pe care mi le-am pus frecvent până când am scris;

după. răspunsul era clar: "Da, se poate". Abia în ultimii ani. cu ocazia reeditărilor, am contabilizat absenţele datorate autocenzurii: un "backround" politic fără detalii fireşti, răspunzând uneori chiar unei absenţe a informaţiei. Chiar unui refuz al informaţiei, pe care acum nu-l mai pot explica decât printr-o magică teamă de contaminare, de toxica lume politică în care, ca individ, erai, mai mult sau mai puţin, scufundat. Nimic de făcut aici de-acura înainte: cărţile acelui timp au crescut precum plantele de seră, cu propria lor organicitate, de acum intangibilă.

Am debutat în ianuarie 1971. prinzând pe ultimii metri trenul "deschiderii". Până în iulie când Ceauşescu, întors din China, avea să dea faimoasele "teze", viaţa mea dc scriitor va măsura ani (există luni care măsoară ani pentru că în ele se concentrează experienţe esenţiale, există ani în care nu (i se întâmplă nimic).

Şi de fapt tezele acelea nu au apucat să fie aplicate până în decembrie 1989, deşi presiunea asupra literaturii şi a scriitorilor a crescut constant.

Eram concentrată să scriu "ceva anume", să transmit propriul meu sentiment ambiguu asupra existenţei, imposibil de numit în cuvinte, ca şi gustul de pe limbă sau sunetul prins de ureche. O existenţă paralelă celei politice oficiale, în care s-au refugiat milioane dc oameni. Nu mă tulbura ideea experienţei de viaţă inevitabil limitate, pe care o aveam. Legea dc care ascultam, (pentru ci era legea mea proprie). îmi cerea să nu mint, să nu scriu despre ceea ce nu există, să nu laud în scris ceea ce dispreţuiesc în gând. Fiecare a trăit acel timp după legea lui proprie şi probabil că acum tot după aceeaşi lege, revizuită sau nu, îşi măsoară trecutul.

O reeditare te obligi să le întorci în trecut. Am fost mulţumită că n-am găsit, Ia lectura celei de a treia ediţii a romanului *Dimineaţă pierdută,* nici o notă «autentică. Nu am adăugat nici un cuvânt. Am scurtai puţin din discursurile ţinute în salonul profesorului Mironescu: sunt conştientă că ediţia a treia va ajunge în mâna unor oameni care au mai puţin timp pentru citit literaturi pentru că au mai multe lucruri de făcut în viaţă.

Nu doar timpul, nici oamenii nu mai au răbdare.

GABRIELA ADAMEŞTEANU